

ئەزموون ۹ پاد

پشکو نه جمه دين

ئالاي شوريش و چىكايه ته گاني زيندان
به رگى يه كه م و دووهم

جايى سينهم

منتدى اقرا الثقافى

www.iqra.ahlamontada.com

ئەزموون و یاد

بەرگی یەكەم

۱۹۷۸ - ۱۹۸۳

پشکو' نه جمه دین

ناوی کتیب: نه زموون و یاد

نوسه: پشکو نه جمه دین

چاپی: سیهم

سال: ۲۰۱۱

تیراژ: ۱۰۰۰

به رگ و دیزاین: نه رده لان هه له بجه یی

نه زموون و یاد له شیسستیقالی گه لاویژ ۲۰۱۰ خه لاتي
پرفرو شترین کتیبی سالی وه رگرتوه.

پیشکشہ جہ:

شہید یوسف خانہ قی

پەنجەرەیک بە پروی «نەزمون و یاد»

نەم کتێبە میخوێنییەوه، نووسینەوهی میژوو نییە و هیچ میتۆلیکی زانستیانی میژوونووسینی تینا پەچاونەکراوه. من کە میژوونووس نەبم و سەر لە پرۆشوی نەکابییانی نەم زانستە نەر نەبم، مافی دەستتەرمان و نازوگیزکردنی دیاردە و نەرکەوتەکانی میژووی بزوتنەوهی سیاسی هاوچەرخێ کورد، بەخۆم پەوا نابینم.

نەزمون و یاد، نووسینەوهی کتومت و سەرلەبەری یادوورییەکانی من، لە شۆرشی نوێ، خەبات و تیکۆشانی کۆمەڵەی پەنجەرەکانی کوردستان و یەکییتی نیشتمانی کوردستاندا نییە، وریبەنی نەو یادوورییەکان، کار و ماندووبوونیکی زۆر گەرمتری لەمە ئیستا گەرمکە.

نەزمون و یاد، بەوشەنەخشاندن و زیندووکرنەوهی نەو وێنانە سەرەمێکی ژیانی من کە لە سەختترین رۆژگاری خەباتی شاخ و تیکۆشانی سیاسیدا، لە هەرمدا نەخشان و زەمەن تۆزی لەسەر خستوون.

نووسینەوهی دەسلان، بە هەموو شەو و رۆژ، هەفتە و مانگ و چرکەساتەکانییەوه، لە نالۆزترین پرۆسەی ژیا و هەلسوکهوتی خەباتی پێشمەرگەکان، شەری شاخ، شەری نیوخۆ، کاری سیاسی و رێکخراوێ، گوزەرانی بن نەشکەوتان، پێکرنی هەوراز و نشیوان، برسیتی و هەللەرزینی بەرباران و کەرەسیسە و باوبۆران، هەلپژانی خوێنەکان و شارینەوهی تەرمی نازیزان، ناکۆکی و ململانی و جێگۆرکێیان، پاش پێچانەوهی نزیکەی بیست و پێنج سالان لە تەمەنی پەروانیان، کارێکی سەرپێشی و ناسان نییە.

نەزمون یاد، نووسینەوهی میژووی شەپەکان، ژمارە قوربانییەکان، گەورەیی دەستکەوتەکان و پەسنانی نازایەتی و جوامیرییەکان نییە. لە «نەزمون و یاد» نا، وریبەنی شەپ و پێککانانەکانی نێوان هیزی پێشمەرگە و هیزمەکانی ئەولەتی بەعسم وێنە نەگرتوون و قستە و باسم لەسەر نەکردوون. وهاکارێک، نە بە نەکی خۆمی ئەزانم و نە نووسینیش بۆ من وها نامانجێکی هەیە. زۆرن نەوانی یادوورییەکانی خۆیان، لە شۆرشی کوردستاندا گێڕاوەتەوه و باسی چۆنیەتی بەرپووەچوونی شەپەکان، سەرکەوتەکان، توشەستیەکان، ژمارە شەهیدەکان و وریکارییەکانیان کردووە و هی بیکش زۆرن، ریزە بەم کارانە بێن. کامێرای یادوورییەکانی من، زیاتر لەسەر نازار، لێپراوکی، خەم و پەژارە و چرکە نەروونیە نازاراییەکانی نینسانی کورد «پێشمەرگە، سیفیل»، هەلوێستە ئەمکە و هەول ئەمەن، وریبەنی بارە ناھەموارمەکانی ناخی نینسانەکان وێنە بگرن کە جەنگ

بەرھەمی ھێنابوون. من. بە مەبەست و لە ناگاینا، لەسەر تراژیدیایکانی شەری نیوخۆ ورد نەبەمەو و زەق و زۆپیان ھەکمەو. من، کە لە بەشتیکی زۆری ئەو شەپانە بەشاریم کربوو، نێستاش. پاش بیست و سێ سالان، لە ناگایی و ناگاییمدا، نازارم ھەبەن و لە ناخووە دەسووتین! شەری نیوخۆ و کەلتوری یەکتەکوشتن، ھاكتەری کاربەری خولقاندنی ئەم بارە شیواوەن کە کوردی تینا ھەژێ. وینەگرتنی شەپۆلەکانی رووباری لە خۆین سەرپێژی شەری دەسلەت، لە ناناماھیی ھەولەت و قەوارە سیاسی کوردیا و نیشاندانیان بە ئەوھکانی نێستا و ناییندە، بە ئەرکیکی گرنکی پرۆسە «نووسینی سیاسی» ھەزانم.

نەزموون و یاد، لە مەولای بووردا، وینەگرتنەوێ ژیا و نازارھکانی تاکی کوردی لە نەزمەخی جەنگ ھاوێزراوە و جەخت لەسەر دووبارەخولقاندنەوێ ژان و ھەراوکیکانی کۆمەلێک مەزۆف ھەکات کە ھەلومەرجی ناناسایی و زولم و ستمی بەعس، لە سۆنگە کوردبوونیاندا، ھێخستە ھەرھەوێ زەمەن و لە شوێنا گۆرھوشاری پۆج و جەستە ھەمان.

من، لە گێرپانەوێ «نەزموون و یاد» نا و لە زۆر شوێندا، ھەولێ بەکاربەرنی زمانی وینە، کامێرا و فلاشبەک ناوە و تەکنیکی پۆماننووسین و وینە شیعیریم بەکارھێناون. بەناخووە، لە ھەندیک شوێندا، نەتوانیوە بە ھەمان زمان و نەفەس، پێژە بە گێرپانەوھکانم بەم و ناچار، ھانام بۆ زمانی نووسینەوێ فیکر و سیاسەت بربوو و کۆلینەو و توێژینەوێ ھێرە سیاسییەکان و کێشە و گرتە فیکریەکانم، بەو زمانە باوە کربوون.

لە لێژایی نووسینەوێ «نەزموون و یاد» نا. ناوی کۆمەلێک کەس ھاتوون کە ھەندیکیان ئەو پۆژگارە و نێستاش، پۆلی گرنگیان لە ھەلسووێرانی کاری یەکتیتی نیشتمانی کوردستاندا گێراوە و ھەگێرن. ھەربێنەکانی من، لەمەر ئەوان کەسان، پەيوەندیان لەگەڵ تێگەشتنەکانی مندا ھەبە بۆ خەسەت و کەساییتی ئەو پۆژی ئەوان و لەگەڵ پۆل و پێگە نیشتمانیاندا، پەيوەندیەکیان نییە. من، ناوی کەسەکانم وەکو خۆیان و بێ ھیچ پێشگریکی ناتەبا بە ھونەری نووسین، نووسوون. واتە پێشگری (کاک، بەرێز، مامۆستا و... ھتد)م بۆ ھیچ سەرکردە و کەسێک بەکارنەھێناوە و نەمەش لە شکۆیی و حورمەتی چ کەسێکی بەروومەت، کەمناکاتەو.

لە کۆتایی کتێبەکاندا، ھەرھەنگێکم بۆ ناساندنی ھەندەک لە کەسەکان کربوو و ھەولێ زینووکرینەوێ نەوانەم ناوە، کە کۆژاوان و بوونەتە سەربازی ون، یاخود زینوون و پۆژگار توێز ھەرامۆشی لەسەر خستوون.

نەزموون و یاد، لە مانگەشەوێکی نیسانی سالی ١٩٧٨ کە من لە شاری ھەلەبجەو، بۆ چیا شەروێ بە پێگاوم، دەستێ ھەکات و لە یەکتە لە پۆژھکانی پاییزی سالی ١٩٨٣ نا و لە دەستپێکی

مفاوەزاتی نێوان یەكیتی و بەعسنا، پشوو دعات.
لە نووسینەوهی نەزموون و یاددا، دھشیت ناوی زۆر ھاورێ و براڤەرم لەبیر کربن و یادگارێیەكم
لن نەگێراپنەوه، ناوای لیۆرینیان لن دھكەم و دڵنیایان دھكەم كە بێ مەبەست بووه، توانستی
بیركرنەوهم لە كورتیی ناوه و بە ھاناموھ نەھاتووھ.

پشكۆنەجمەین
نۆفەمبەری ۲۰۰۷ سوید

نەزموون و یاد.. ئاوردانەوهیەک لە نۆزەخ

نووسینی: پێیین ھەری

((ھەفتەنامەی ناوین))

((نێمە و ئەوان چ تاوانیکمان نەبوو! نێمە ھەموومان لەو نۆزەخی کوریکوشتنەدا گوناھ بووین))
 ((نەو پۆژانە بەعس لە ھەولی سێنەوێ نێمەدا و نێمەش لە ھەولی بێنەوێ یەکترا بووین))
 جاریک پۆلان بارت لە پێتاسەکردنی تازمەگریدا گوتبووی: ((تازمەگری بێتییە لە ناسینی نەو
 یاربانەیی کە ناییت نووبارە بێنەو)) ھتوانین نەم راستییە تەنانت بۆ بواری مۆبێرنەکردنی ژیا
 سیاسی و کۆمەڵاتیشت بە کار یێنین. مۆبێرنەکردنی کۆمەڵگا پەیموئەییەکی تەنگاوتەنگی بە ناسینی
 نەو یاربانەو ھەبە کە ناییت نووبارە بێنەو. ھێچ پڕۆژەییەکی تازمەکردنەو ھەر نانات گەر پێشتر
 نەو یاربانەیی جیھانی کۆلتووری و سیاسی و کۆمەڵاتییمان نە ناسیییت کە لەنارانا بوون و لە ئارانان.
 تاكو نووبارەیان نەکەینەو.

لێرەو ھەبێنین ھەمیشە ھەموو پڕۆژەییەکی تازمەگری ھاوکاتی لێشاویک لە لێکۆڵینەو و نووسینە
 ھەربارەیی ھەمەندە کۆلتووری و سیاسییەکانی کۆمەڵگا و قسەکردن لەسەر لایەنە یار و نادیارەکانی
 کۆی لایەنەکانی ژیا کۆمەڵگایەک. گەر تەماشای دروستبوونی ھەولەتی مۆبێرنیش بکەین. نەو
 راستییە ھەبێنین کە بە بێ سەرھەلەن و دروستبوونی چەندان لایەنی لێکۆڵینەو مومکین نەبوو
 نەو ھەولەتی دروست بێت. ھەولەتی مۆبێرن لەسەر شانی لێشاویک لێکۆڵینەو و نووسین لە
 بارەیی زیاد لە بواریکی ژیا نەو ھاوستانە. لە راستیدا مۆبێرنەکردن ھەمیشە ھاوکاتی کۆمەڵەیک
 لێکۆڵینەو جیاوازی لە بارەیی ژیا کۆمەڵاتی و سیاسیی ژیا ھەنووکە و ھەربارەیی کۆمەڵگاوە.
 بە راستیشت، بێ ناسینی ھەربارەیی نەستەمە ھتوانین بێر لە ناھێنەیی جیاوازی لە ھەربارەیی بکەینەو.
 ھێگل جاریک گوتبووی: ((نەو کۆمەڵگایانەیی ھەربارەیی بێر ھەبێتەو. مەحکوم بەوێ نووبارەیی
 بکەنەو)). ھەر نەم مەترسی نووبارەکردنەو ھەبێت و ھەکات ھەموو پڕۆژەییەکی تازمەکردنەو بە
 ناچار پێویستی بە زانیاریەکی زیاتر و فرەلایەنتر لەسەر ھەربارەیی ھەبێت. بەختیارەلی راست
 ھەکات ھەمیشە زانیاریەکانی سەرھەمی تازە لەسەر ھەربارەیی ھەبێت گەرھێت و فراوانتر بێر لە
 زانیاریەکانی ھەربارەیی لەسەر خۆی.

یەکتێک لە کێشە گەرھەکانی ژیا سیاسیی نێمە. نەبوونی زانیاریە ھەربارەیی ھەربارەیی و مێژووی
 بزووتنەوھەکانی کورد و بەسەرھەتی نەو ھەربارەیی کە سەرکراوێتی بزووتنەوھەکانی کورد

هەستى سەرەكەيان لە ناپشتن و ڕووناياندا هەبوو.

چەند دەیهەك بەسەر بزوتنەوێ كوردینا تێدەپەڕیت و تا هەنووكەش ئەو نووسین و لێكۆڵینەوانەمان لە بەرەستندا نین كە ڕووه ڕووناك و تاریكەكانى ئەو قوناغانەمان بۆ ناشكرا بكن و لە سەریان ڕابووستن. بەشێكى زۆریش لەو زانیارییانەى لەو قوناغەوێ تۆمار كراون، یەكلایەنانه نووسراون و بە شێوھەكى ورد نامانگەیەننە ھەقیقەتى ئەو شتانەى كە ڕوویانداو. ڕەنگە ھۆیەكى سەرھەكی نەم یارمەتیش ئەوێت كە بڕێكى زۆر لە بەشارانى بزوتنەوێ ھاوچەخى كوردی. تا هەنووكەش لە گەمە سەرھەكیەكانى بواری سیاسەتى كوردستان و ناتوانن تەحەمولی ئەو وێنە راستەقینانەى ڕابردو بكن كە لەشى زیان بە سەرمایەى سیاسى و ڕەزەمیان لە هەنووكەدا بگەیەنێت. بگرە ڕەنگە نەم نامانەبوونەى سیاسییەكانى ئێستای ئەو هەنووكەدا، ڕێگەى سەرھەكی بووێت لەوێ كەسانى پەسپۆڕ یان ناگانارى ئەو میژوو، شتى لەبارەو بنووسن و لایەنە تاریك و ڕووناكەكانى ناشكرا بكن. بەلام گەر نەم ناوڕەوانەوێ بە قازانجی گەمەگرە سیاسییەكانى هەنووكە بووێت، ئەوا لە بێشێكى بێهەو گەورەترین زیانی بە نەزمونى ھەژمى كوردستان و نەگەرى پێكەوێ ژيانى ناشتیانەى ھێزمەكانى ناو. ناوڕەوانەوێ و تەماشانەكردنى ڕابردو وەك خۆی، ھۆى سەرھەكی ڕووبارەكردنەوێ ئەو ھەل و كەموكۆڕپیانەى كە پێشتر ڕوویان ناو. بێھەوێ نێه پاش ئەو ھەموو نەزمونە تالەى كورد لەكەل شەرى ناخۆدا و ئەو زیانە گەورەى نەم شەڕە لە تێكۆشانى شاخدا لە بزوتنەوێ كوردی ناو. لە ھەوى ڕاپەڕینیشەو بە شێوھەكى ئى ڕووبارە دەیتەو. ((بۆ ئەوێ بە ڕووناكى بگەین، دەیت ھەمیشە چاومان لەسەر تاریكى بیت)). نەم ڕستەى یەكێكە لە ڕۆشنییرانى ئێران كە دەیت ڕێنمایى سەرھەكی ھەموو ئەو كۆمەلگایانە بیت كە دەیانەوێت نايندەھەكی باشتەر لە ڕابردو بژین. تاكە شتێك هەنووكە لە بەرەستماندا، ئەو یانەھەرییانەى كە بەشارانى بزوتنەوێكە بە شێوھەكی جیاواز لەبارەى ئەو سەرھەمەو نووسیان. خۆشەختانە ژمارەى ئەو كەتێانە ڕوو لە زیانبوون ئەمەكە كە لێرسراوان و بەشارانى شۆرشى ھاوچەرخى كوردستانى ئێراق لە بارەى ئەو ڕوونا و بەسەرھاتانەو دەیاننووسن كە بڕێكى زۆر لە ژيانى سیاسى شۆرش و بزوتنەوێ سیاسى كوردستانى ئێراق پێك دەھێنن. لە بیرھەرییەكانى نەوشیروان مستەفاوێ بۆ بیرھەرییەكانى شەھید ڕێناز و ھەمەى حاجى مەھمود و كەسانى ئى، بەلام لە ناو ئەو بیرھەرییانە كەتێى (نەزمون و یاد) ى پشكۆنەجمەین كە بەم ھەوى و پاش بگرە بێنەھەكی زۆر چاپ كرا، بێوێنە و تاكانە. بێوێنە چونكە لە ھەمى شاھتێكەوێ دەگێرێتەرە كە ھەنووكە بەشێك نێه لە بەڕێوھەران و بەرپرسیارانى ھەنووكەى كوردستان و نەمەش شانسی بێلایەنێ نووسینی كەتێكەى گەورەتر كەبوو، تاكانەشە چونكە لە گێڕانەوێ میژوو بێھەوێ دەپێتەرە بۆ ھەلسەنگاندن و تاوتوێكردنى لە بیدی كەسێكەوێ كە ھەنووكە باشتەر و راستگۆیانەتر ھەل و كەموكۆڕپیانەكانى ئەو سەرھەمە دەبێت. كەتێى «نەزمون

و یاد» ناورپانەوهیەکە لە نەزمخی نەو ڕووناوە تراژیدیانی هیزە جیاوازمەکانی کوردی خستبوو. شەڕێکی بەرامبەر بە یەک کە قوربانیەکانی سەمان پێشمەرگەیی ییگوناخی لایەنە جیاوازمەکان بوون. گێڕانەوهی چیرۆکە تال و ناخۆشەکانی سەرمەیکە کە ئەقلییەتی پاوانخوازی هیزمەکان، هاوێڕ و خزمەکانی نوێنی لە سەنگەری بەرامبەر یەکلایان کرد. چیرۆکی گێڕانەوهی بەگومانی و خیانت و ئەو هەلە و بڕیارە سیاسییە ناوردییانەییە کە بزوتنەوهی کوردی بە شێوەیەک کەرت کردووە تا هەنووکەش بەرموایە. کتێبەکە پێر لە پرسەنامەیکە مەجێت کە قەلمیکی خەمناک و نەیب لە ناوردانەوهینا بۆ ڕاڤردوو. بەر لە هەلە و کۆموکۆرییەکانی خەلکی ئێ، قسە لەسەر وینا هەلەکانی خۆی بۆ ژیاانی سیاسی کوردستان ئەکات. باسی نەو دۆخەیی ڕۆشنیر ئەکات کە لە وینا جوان و فەتازییەکانی ناو کتێبەوه، بەر لە واقعیکی تال و دوور لە جیهانی کتێب ئەکەوێت. جیهانیکی کە واقعی دوور لە هەموو نەو خەیاڵ و ڕۆمانسیانە جوولە ئەکات کە ڕۆشنیر لە کتێبەوه بۆ جوولەیی واقعی وینا کردووە. واقعیکی کە زۆرجار نەزموونی گونییە نەخویندەوارمەکانی، لە تیزی ڕۆشنیرمەکانی ورنەر و دوورینتره ((وام هەست ئەکرد کە ئەوان لەو قسانەیی مەن کە بۆنی خوینی براکانی ئێ ئەهات، قەلس و بیتاقەت بوون. ئەوانی نەخویندەوار بەلام پێر نەزموون و شاهییدی چەندین شۆڕشی شکستخواربووی کرد، ترووسکەیی هیوا لە چاویاندا کز و کزتر ئەبوو)). «مێنکی خویندەواری مێشک بە گیاکەلەیی نایدۆلۆژیا تەنراو. پاش پێنج سالان بەو قەناعەتە گەیشتم کە ڕەشەخەلکە لە میژ بوو پێی گەیشتبوون».

«نەزموون و یاد» کتێبێکە ناوڕ لەو ڕووە تاریک و ڕوونانی بزوتنەوهی کورد ئەهاتووە و ڕەهەندی تراژیدی نەو ڕووناوانە بە شێوەیەک مەگێڕیتەوه کە خالی نییە لە پەند و عەبرەت بۆ نەوهەکانی ناهااتوو. ڕەنگە نەمە یەکم کتێبی یادەوهی بیت کە نەمەندە بە ڕۆحی مەروییانە نووسراوێت و هەولی ناییت ڕووە تراژیدیەکانی نەو کارەساتانەیی بوونە هۆی قوربانیبوونی براکان لە شەڕی یەکیانە ئەربەخت. «نەزموون و یاد» بێرەتانی نەو ڕووە تاریکانەیی ژیاانی سیاسی کوردستانە کە ئەمیت دووبارە نەبنووە. کتێبەکە یارمەتیمان ئەهات باشتر و قوولتر لەو پارچەبوون و کەرتبوونە ناوهمکییە هیزمەکانی کوردستان تێگەین کە تا هەنووکە وەک هەرهەشەیک خەیاالی سیاسی مەروشی نیەمی بەجی نەهیشتووە.

فرین لە شەوئا

گیارەشەیی بەهەرە، گیارەگۆلێ تا چۆکان هاتوو، مانگ دەسبازی لەگەڵ پەلەهەورە مەستەکان ئەکا کە بە نازەو لە دەوری سەمانەکان. لە نێوانی دەستبەرەکان و چوونەدەستی پەلەهەورەکاندا، گورزەتیشکێ هەڵمەخلیسکێ و خۆی بە برژانگەکانی نێمە ئەکریتەو، نێمە نەرم و لەسەرخۆ، بە نێو پەلەگەنمی وەکەرۆتیشکەوتووئا رێ ئەکەین. بۆن و بەرامەیی گولان، خانەخانەیی قولایەکانی هەست لێوانلیو ئەکەن. سەرپام شیلەیی خۆشیەکی لێ ئەچکێ... شایبەیک وەک ئەوێ بەرەو لەبایکبۆنێکی بیکە بیزوێم، هەست بە قورسایەیی جەستەم ناکەم، مینا زینداننێک کە ئەرکەیی زیندانی لێ ئەکریتەو و پێی ئەلێن: فەرەموو تۆ نازانیت، چۆن بە پێیان نا. بەلکە بە نوو بالان بەرەو فەزای نازایی ئەفریت، مەنیش هەست ئەکەم زیندانی شار بەجێ ئەلێم و بەرەو ئەنیاک کە لە خەیاڵدا ئەرووستم کەربوو، هەڵمەفرم! من لە ئەنیا خۆما ئەفرم و شێخەلێی هەرێ و نامۆزا و هاوژام لە پێشمەو بە کاومخۆ هەنگاو ئەنێ. چارەمەسەعاتیک دەبێت بە رێگاوهین و هێشتا نیواری بێنەنگیمان نە بەزانوو!

بە بێنەنگی لە نێو بێنەنگیی شەوئا، بەرەو بنار سەرەمەکوین. لە یەکەم گوندی بنارنا وچانی بۆ ئەکرین و لەگەڵ کازیوئا نێتر مائالناوایی لە شێخەلێ ئەکەم و بەئیدارێکی چاوەرەوانکراوی ئەسپێرم.

گوندی تاین، زیدی خۆمانە، گوندی عەبابەیلی کە ئەکویتە پێنج کیلۆمەتری رۆژەلاتی هەلەبجەو و لە پایینی «شەرۆی» نا شانی ناواو، دەبێتە مەنزلی ئەم شەومان و پاشتر من ئەبێ بە چیاا هەلگەرێم و شێخەلێش بگەریتەو شار.

هەرچی لە گوند نزیکتر دەبینوو، کانیی یانەوهریەکانم زیتەر ناوهرێی دەبیت و وێنە بالەارەکانی ئەورانێ مەنالی، بالای بێنەنگەکانم لەخۆ ئەپێچن و لەزێر تریفی مانگنا چاوشارکێ ئەکەن. مەنالیی و خەوێنە رەنگالەییەکانی، تەنیا ئەنواوەکی پێ نارامیی و هێلانەییەکی هەلفرین کە لە سەرەمەکانی نواری ژیاندا، پەنایان بۆ ئەبەینوو.

بەرخەکانی «قەتارەتوو» لە بنەو را، وەک دەستەیک سەرباز لە حوزوری فەرماندا بێنجوولە و سەرۆپۆیان وەک ئەرویشانی ئەلقەیی زیکر بە ئەم شەنەبای شەوکارەو بە یەکا ئەن...

هەر یەکە و توتکەسەگێنەکانم سنک کەربوو و بە دەوی خۆماندا رایانەمکێشین... توتکەکی حەمەتوفیق پەتەکی لە ملدا توند دەبیت و مەختە بێخەنت... ئەرێوێ لا خەنکا... خەنکا! ئەو بە خێزایی پەتە کە شل ئەکاتەو... توتکەسەگ ناھێکی پێتا ئەتەو. نێمە لە حەمەتوفیق ناگەرێن و ئەلێن: خوا هەربوو

چاوت کویر همکات، چونکه تو نازاری توتکهکت ناوه! چی بکم تا خوا بمبوریت؟! نهو به نیگای پر ترسهوه دهلی. نیمه به یهکنهنگ: هبن ماچی بکیت! نهو نووجاران نهملاولای توتکهسهگ رانموسن! نیمه همیکینه هلا و به چهپلهوه هاوار همکین: گلاو گلاو گلاو بوو، توتکهماچکر گلاو بوو! همهتوفیق هست همکاته گریان و نیمهش دهلین: همیت همولیت به قورسهووره بشویت و گلاویی خوت بهربکیت.

قهتارمتووان، بهرژینههرهختی نتوان باخی حاجی شیخعلی و نهو ریگیایه که له گوندهوه بو شار نامکهپئ. حاجی شیخعلی، میړی «پووره کافهم» بوو. کورنکی ههبوو به ناوی نهکرم که هاوتهمنی من بوو. هر لهم باخما هاوینی سالی ۱۹۵۸ کچنکیان بوو، ناوی «حوریت» یان لن نا... بو وهزارت بو وهزارت حیزبی شیوعی بو وهزارت! نهوه حاجی شیخعلیه «که جارئ نهبوته حاجی». له پیش ناپوورهی خهلکی گوندهوه هاوار همکا و بهرهو هلهبجه مل همنین! سالانی زیرینی تهمنی «حشم» ه. ههموو خهلکی گوند به نومی و شیخهوه، ههنئی خیزانی لن وههرنئی. هست و بهنگی برووشهکانی نهو حیزبهن. نانیشتوانی عبابهیلن، بوونهته دوو بهرهی باوهکوشته. بهرهی زورینه که جوتیار، وهرزیر، سهپان و نارکنشی گونن و ههنمک له ماله شیخانیشیان رهگل کهوتوون، بهرهی نیموکران و نژه بهرههگ و ناغان و کهمینش، مالهشیخان و ژمارهیکی ریزپر له رهشهخهلکه، ناکوکی له پارتی و بنهمالهی شیخان همکن.

چهند ههنگاوئیک ژوورتر، نیمه له نتوانی مرقهقی نیمامقاسم و نهووعوبهیلما وهستاوین. بوچی وهستاوی؟! من دهلیم: پیم خۆشه کهمیک له مالی مربووان رامینم!

— نایکه! نیمامقاسم و عبابهیلن کامیان کهورهن؟! کوپم ههربوکیان نهسابهی پنههمبر و وهلی خوبان و وهک یهک کهورهن!

— نهی بوچی مزاری نیمامقاسم تهیا دیواری هیه و گومیزی بو دروست نهکراوه؟ — نیمامقاسم سر و ساپیته لهخوی ناگریت و سهپوشکرنی پن خوش نییه. دهلین هیانجار سهقف و گومیزیان بو دروست کردوه و بیانی که ههستاون، نه ساپیته ماوه و نه گومز!

— نایکه! نهوان کهی مربوون؟ — نهوان ههرگیز نامرن، نهوان شههیدی هستی کافرن و نیستاش زینوون! باوکم چهنین شو نیمامقاسمی به چرایهکهوه دیوه که چووته سهرانی عبابهیلن... باوکم لهزری لن هاتووه و له هوش خوی چوه!

لهژیر ناربهرووه کهورمهکی نیوشهخسا، له نتوان نیمام و عبابهیلنا وچاننکی بو همگرن. پرو

نە. ۋەك گەرەكەن ئەمەنكەتپەيەۋە. گەنجىكى ھەتا بىلىنى جانخاس ۋە بەھىز ۋە نەندامى پارتى لىمۇكراتى كورستان بوۋە كە لە بارتىكى نائىيارا، چەند كەس بە نىزە لە نەربەندىخان كوشتبويان. كارەساتى نەو كوشتنە تا چەند سال ئوتتۇرىش ئەمەنكەتپەيەۋە ۋە چەندىن بەيت ۋە بالقۇرى بۇ ھەلبەستراپوۋن. چەند كىلىك نەولاتر. نەمە ورياي شىخ عەزىزە.. وريا، ھاورى ۋە ھوتەمەنى نىمە بوۋ. سالى ۱۹۶۲ بۇ يەكەمجار نەفسەرىكى پۇلىس، لە نىو شارى ھەلبەجە تىرۇر كرا. وريا، بەر كۆلەمى وىل كەوت ۋە تەرمەكەيان ھىنايەۋە بۇ ھەلبەيلى. نىستاش وىنەمى جەستەمى نايىژراوى وريا كە لەسەر تەختەمى مەرووشۇرى مەزگەوت راکشىنراپوۋ ۋە نىمە لەسەربانى چاخانەكەمى كۈندەۋە لىمان نەروۋانى، لە ھەزەمەن كال نەبوۋتەۋە.

نىمە، نەۋەيەك بوۋىن، لەنىو بۇنى خۇيىن ۋە ھەۋالى مەركەساتى ھوتەمەنەكانى خۇمان ۋە كەسانى لە خۇمان گەرەمەن ھەلەكەشەن. نىمە كە ژيان ساتەۋەختىك بۇمان نەخەنىيەت، نەستەمە لە نىستاش ۋە ناھاتوۋشا كەمىك بۇ ژيان پىتەكەنەن.

لەژىر فەشارى زەمەنە ۋە بە ناچارى كۆرەستان جى نەھىلىن ۋە لە كۆلانى باخانەۋە. سەرەۋزور بەرەۋ مالى «مامە شىخ كەمال» سەرمەكەۋىن.

تەلارى مامەشىخ كەمال، نوۋ نەۋم ۋە لە نەۋاخالى بەرزى ناۋايىدا جى كەۋتوۋە. كە مەنەل بوۋم، پىم ۋەبوۋ، تەلارى ھىندە گەرە لە ھىچ شۇيىنكى نەم نىنايەنە نىيە. خانۋويەكى بە بەرد ۋە قەسل نەروستكرارى لە چەندىن ژورور ۋە نوۋ تارەمە پىنكەتوۋ كە ژمارەمى ھۆمەكانى ھەركىز بۇ مەن نىار نەبوۋن. ژورورەكانى نەۋمى خوارەۋە ۋە كانان ۋە كىلەر ۋە نەنار ۋە ناغل ۋە تەۋىلەكانى نەروپىشتى تەلار، جىگەمى چاۋشاركى ۋە راکەراكە ۋە كەنمەرد ۋە جۆبلاۋ ۋە يارىيەكانى لىكەمى سەرمەمى مەنالىنى نىمە بوۋن. تارەمى نەۋمى سەرەۋە، روۋ لە باكوۋر ۋە تارەمى نەۋمى خوارەۋە روۋ لە خۇراۋا ۋە بەسەر كۈندە نەروۋانى ۋە ۋاۋەتتەش شارى ھەلبەجە ۋە ھەمەۋ تەختەمى شەرەۋور، نەنىتە بەر ناسۇمى بىنىنت.

كانىيەبەھارنى، چەندەسە مەترىك ژورورتر لە تەلار. نەشكىرە ئاۋى بە لوۋزەۋى لى ھەلەقۇلى ۋە بە جۇگەيەكە كە تازە چىمەنتۇرپۇژ كراۋە، نەرژىتە نەستىلىك كە بە بەرد ۋە چىمەنتۇلەبەرمە تەلارە نەروست كراۋە، پەشتىش لە گەرەۋى نەشكى چىكۆلانە رۆ نەنىتە كە نىستاش لەكار كەۋتوۋە ۋە تا سالانى شەستەكانىش نەۋ نەشە، شەۋ ۋە رۆژ نەگەرا ۋە باراشى كۈندى نەھارنى.

لەسەر نەستىلەكە، سەكۆيەكى گەرەمى چىمەنتۇرپۇژ نەروست كراۋە كە ھەۋىنەشەۋان جىگەمى نەۋەخانى زىستانان نەگىتەۋە. لىرەنا، مامە شىخ كەمال لەسەر كورسىيەك نەنەنىشى ۋە مەۋانى نەۋەخان ۋە كورەنىشى لەسەر نەۋەشەكى نىسەنەنجى لەكىشەمى چوارمەشىق يان لەسەر چۆك نەنەنىشى ۋە كۆرە

يىوان بە باسوخواسى رۇڭگار گەرم نەبىن. مەن لە تەمەنى مېرىمىنئالېمدا، ھەمىشە خەونم بە دانىشتىنى نىو يىومخانەم نەبىنى. بەلام ھەتا ھەژدە سالانم پېرەنەكرەو ۋە خويىننى زانكۆم نەست پېن نەكرە. نەو مەنەيەم نەبوو، نەو خەونەم نەھاتە ئى. لە تەمەنى مىنئالېدا، نەشيا لە پايىنى يىومخاندا جىڭايەكت ھەيىت ۋە كۆي لەفەرمایش و گىرەنەمەكانى گەورەسالان بگريت، وەلى قەسەكرەن بۇ مىنئالان نەشياو بوو.

بۇ نىمە مىنئال، خۇشتەين كاتى يىومخان. پاش كاتزەمىرى نۆي نىۋارە بوو كە مامەشىخ كەمالم يىومخاننى چۆل نەكرە ۋە نەچوۋىيە نەۋمى سەرى بۇ خەوتن. نىتر مەيدان بۇ «رەھىم» چۆل نەبوو.

رەھىم، خەلكى كۆندى نەلمەر بوو كە نەكۆيتە تەنىشتى عەبابەيلن ۋە مەوئى نىۋانىان تەنيا سى كىلۆمەترىك نەيىت. رەھىم ھەر لە تەمەنى مېرىمىنئالېمە ھاتبۇو ۋە مالى مامە شىخ كەمال ۋە لەۋى نەۋيا. نەو نە ۋەرزىر، نە سەپان، نە گاۋان ۋە باخەۋانىش، كەچى لە كارى ھەموۋاندا. گەر نارەزوۋى ھەبايە بەشدارى نەكرە ۋە لە ھەموو بابەتىك نەدوۋا ۋە قسانى نەكرە. رەھىم نەخويىنەۋار بوو، شتىك لە زمانى ەربى نەگەيشت ۋە بە كەيفى خۇي نەنگوباسى رانپۆكانى راۋە نەكرەن. رەھىم كە باسى جەنگى نىسرائىل ۋە ەرمەئى نەگىرەۋە، جۆرىك بوو، ۋەك نەۋەي خۇي لەۋى بوۋىت. نەو كە لە گىرەنەۋەدا نوقم نەبوو، بە شىۋەيەك لەزەتى لى ۋەرنەكرە. بە نەستجولانن ھىماي بۇ چۆنىيەتى بزۋوتنى لەشكرە جىاۋازمەكان ۋە بە نەمىش لاسايى نەنگى رېژنەي كۈللە ۋە تەقىنەۋەي كۈللەتۋەكانى نەكرەۋە.

مەن ۋە شىخەلى لەسەر نەستىلەكە ۋەستاۋىن. كات لە ئوانزەي نىۋارەي رۇزى ۶ى نىسانى ۱۹۷۸ نىزىك نەيىتەۋە. چراي يىومخان خامۇشە. كۆۋپىكى نىۋنى سېي، لە تارمەكەي خوارەۋەدا نەكرە ۋە تىشكەكەي لە ئاۋى نەستىلەكەدا بەرەۋاز نەيىتەۋە. شىخەلى، بە پلىكانەكاندا سەرمەكۆيت ۋە مەنىش بە ئاۋىدا....

تەق تەق.. تەق

نەركا نەكرىتەۋە. بەرۋىدا ئاۋىۋىي يىومخان نەيىن. «نەبى» بوو نەركەي كرىۋە. كۆرەكان لە خەو رانەبىن ۋە بەخىرمان لىتن. نىشانەي خەپەسان لە رووخسارىياندان ئيارە.

— چۆنە ۋا بەم نىۋەشەۋە؟

— مەن كەمىك كارم ھەيە ۋە بەيەنى زوو نەقۇم.

— بۇ كۆي؟

— بۇ لاي جەمەت، نەبىن لە كۆي بىن؟

__ کوا نەوان شوینیان هەیه، هەر سەعاتە و لە شویننک.

__ کەسێک نەتوانی شیخ عەبدولاً ناگانار بکاتەوه؟

نەبی، هەستا رویشت و زۆری پێ نەچوو لە گەل شیخ عەبدولاً هاتنەوه. لەگەل شیخی ناموزا و هاوڕێمانا یەكترمان ماچ کرد. ئەو بە هاتنەکەمی نێمی ئەزانی. شیخ عەبدولاً، ئەو سەرمە و پاشتریش کە من لە شاخ بووم، نەستیکی برۆپینکراوی گەیاننی هەوالی نێوان شاخ و شار بوو. مانگێک پێشتر، حەمە ناوات و حەمەمی حەمەسەعید « کە پاشتر بوویە مامۆستا شاھق». هەر لەم نیووخانەوه بە هاوکاری شیخ فەتاحی کورمەگورەمی مامەشیخ کەمال، لە بەهارشەویکی بە لێزمە و تۆفاندا، رەوانەمی شاخ کربوون. شاھق، کارمەندی نانیرەمی کشتوکال بوو. ئەو، نزیکەی ۳۰۰۰ بێناری ھەرھەزەری جوتیارانیشی لەگەل خۆی بربوو کە بۆ ئەو کاتەمی شۆرش چەرمپارەییکی زیندەپنویست بوو.

__ نەمشەو ھەرقۆی یان سەینێ زوو؟

__ تۆ باشتری ئەزانی... لە کوێ نەیانینم؟

__ نەتوانی بچیتە گوندی ھاوار و لای کەرمی سەمی مراو سۆراخیان بکەیت! نەگەر پتویست بکات خۆم لەگەل تێم

__ پتویستم بە کەس نییە، منیش وەک تۆ شارەزام

__ کەواتە نەمشەو لێی بخۆه و بەیانی لەگەل سێندەنا، ملی رێگای شنووی بگرە. لە ملەمی ھەلۆژە، کەمێ وریای خۆت بە، نەکا سەربازی رەبایەکانی شنووی، بێنە سەر رێگا.

من، شیخ عەبدولاً لێنا نەکەمەوه. ئەو ھەلەمستی و نەملولام ماچ نەکات و مائناوایی نەکات. نەبی، تیشووی سەھەرم بۆ نەپچیتەوه و لە ژوورسەرمی نانەن... چرای نیووخان نەکوژیتەوه و نەوان لێی نەخۆنەوه و منیش بە ھیوای دووسێ سەعات خۆتێم رانەکشیم.

نەستم نەکوشریت... چاو ھەلەمبەرم.. شیخەلی نەلی: سەعات پێنج و نیو و وەختییەتی. تۆیشەبەرە لە پشتم نەبەستم و بێسترتە ھەرووکمان لە نیووخان وەرە نەکوین و لەسەر نەستێلەکە یەکنوو شلپ ناو لە نەموچاومان وەرەنەمین. بەلای راستنا لەسەربانی تەویلەکانەوه، سەرھۆژوور وەرێ نەکوین. بە بەر مالی ناوبەگنا تێنەپەرین و چەند ھەنگاو ژوورتر لەسەر بەرزاییەک روو لە شار نەوستین.

__ چاوەروانی نامە و ھەوالت نەکەم. ھەرکات پێت باش بوو منیش تێم.

__ ھەوالم نەبی، وەلێ بۆ ھاتن پەلە مەکە!

لەگەل شیخەلێنا ناویزان نەبین و دوامچی مائناوایی بە یەک نەبەخشین. ئەو سەرھوخوار، رۆو لە ھەلەبجە نەمەگەریت و منیش نامبازی ھەرزای شنووی نەبم.

بەستەبەستی نەم رینگایەى مارناسا لە قەوبالای شىروى ئالو، شارەزام و ھىندى ھىندى سەرھەمەوم.
کەسانىک کە لە گونددا لە نایک ھەبن و گەورە ھەبن، باخ و باخچە، گرد و قەپال، بىنکاج و نوال، مە
و زەنویەر و زنار، نەشکەوت و کونەبەردى ھەفرەمەکیان ھەبن بەشینکى نامیتەبویى یادھەرییەکانى
ژيانیان.

منداڵانى گوندى، پێچەوانەى منداڵانى شار، سرووشت و رەگزمەکانى بە ھەموو جوانى و لوقانى و
ھەندىک جارىش زىزوى و لڤەقییانەو، ھەبن بەشینک لە پێکھاتەى رۆحیان و ھەرچۆرە جێگۆرکێتەکى
جوگرافیش لە سەرھەمەکانى ئواترى ژيانیاندا، توانای سڤینەو و پاكتاوکرنى یەكجارمەکیى کارکرنى
نەو رەگزانەیان لە بینای رۆحى و ئەقلى نەواندا نییە.

بە ھەم رینگاوە ئاوڤىک ھەمەوہ... تەمىکى سڤى وەك بىرنجۆک لەژێر یەكەمین تىرۆژى نەم
بەیانىیەدا، زیوناسا ھەبىسکى و سەرتاسەرى شارى تەنیوہ. لەژێر تارای نەو تەمەدا، شەقام و کۆلان
و مالبەمالى شار ھەیینم... نایک لە تەنیشت قۆرییەچای ھەمکراویدا، نانىشتووہ و تەسبیحە سەوہەک
نەمکىیەکەى بە ھەستەوہیە و لێم ھەروانى...

— رۆلە، نەمجارە ئیجازەمەت کەى تەواو ھەبى؟

— نازانم.. رەنگە ھەرگیز تەواو نەبى!

— چۆن شتى وا ھەبى؟، مەگەر ناچیتەوہ بۆ ەسکەرى؟

— نا... نایکە گیان ئیتر سەربازى تەواو؟

— چۆن؟ تەسرىح بوى؟

— نا... پەلە مەكە با بچینە مالى ناواز و ھەموو شتىكت بۆ باس ھەكەم. لەم سەرجامیە ناتوانم
ھیچ بلێم.

نەم گەفتوگۆیەى نێوان نایک و من، لەسەر شوستەى یەكێك لە شەقامەکانى شارى سلێمانیدا بوو.
رووخسارى نایک زەرد ھەلگەرابوو، لێوانى ھەرزین و بە ناستەم ھەنگاوى ھەبزوا.. نایک ھەوسات،
بە مەزھەمى من. ٦٢ سالى ھەبوو. لە مالى ناوازی خوشكەزام گوتم:

— نایكە! من مەترسى گرتەم لەسەرە و ھەبى لە سەینتوہ خۆم و ھشترم.

— خۆشارنەوہى چى؟ نەى ئوایى چى ھەكەیت؟

— ھەبى بچمە شاخ!

— یەئنى ھەبیتە پېشمەرگە؟!

— ناچارم... ھەنا ھەمگرن و گرتنىش لەسەر سیاسەت، بۆ كەسێك كە سەرباز بیت، بى ھیچ
نانگایكەرنىك گولەبارن ھەكەیت!

— ئەی نابێ نەم سیاسەتە نەکەیت و رەنجی چەند سālەى من و خۆیشت بەفەرۆ نەمەیت و
هەناسەسارم نەکەیت؟

— نا. تازە کربوومە و پاشگەزبوونەوهى نییه.

— بیست و چوار سālە من چاوهرروانى تۆم و شانزە سālە تۆ لەخوینیت. من بەتەما بووم لە سایەى
تۆنا نەم چەند سālەى ژيانم بەسەر بەرم.

— ناهیلن... نایکە گیان ناهیلن! هەموو ئەو کەسانەى دەگیرین و لەژێر لینان و نەشکەنجەنا
دەیانکۆژن. هەموو ئەوانەى لە شاخ و رۆژانە شەهید دەبن. ئەوانە هەر هەموویان نایک و باوکیکیان
هەیه. ژن و منداڵیان هەیه.. زۆربەیان مامۆستا و خویننکاری زانکۆکان بوون... هەموویان کەسێک
و کەسانێکی خۆشەویستی خۆیان چاوهرروانیان بوون. بەلام...

— بەلام چی؟ من ئەزانم نیتەر تۆ نایینمەوه!

— نازانم دەمبینیتەوه یان نا... من بیریاری خۆم ناوه و هاوڕێکانیشم چاوهرپیم دەکن.

— ناخر من ئەزانم کە هیچتان بە هیچ نابێ و نێوه بەرەققەتى نەم دەولەتە نایەن... مەلامستەفا
بەو هەموو هیزەوه. پاشی ئەو هەموو کۆشتوبێ و مالدێرانیه، سەرەنجام هەرەسى هینا و وەکو
بەفرەمکەى پار توایەوه!

— نێمه و بارزانی دووشتی جیاوازی. ئەو پشتی بە ییگانه بەستبوو، نێمه بە خۆمان و بە خەلک.
ئەو کاریکی کرد و نێمه کاریکی دیکە دەکەین. شۆرشى ئەو کۆن بوو. نێمه شۆرشى نوێمان
هەلگیرساندووه!

ئەو شەوه، تا بەرەبیان لەگەڵ نایکم قسانمان کرد. من گوتم و ئەو نەبیست. ئەو شەوه. نایکم
بارتەقای هەموو چرکەکانى تەمەنى فرمیسکی بەسەرنا باراندم. ئەگەر بارانى فرمیسکی نایکم
تیزابیش بایە، توێژالێک لە کتێبى وەهى منێکی خوێنگەرم و بێنەزموونى نە برۆشاند و لێى نەرم
نەدەکرم.

بەیانى، مالدئاواییم لە نایکم کرد و نێستاش پاش بیست و چوار سāl لەو چرکەساتە. وێنەى نایکم
لە هزرنا کال نەبووئەتەوه. کە لەوێ وەدەرکەوتم. یەکسەر چوومە مالى سەباحى حەمەچاوەش. سەباح.
هەم هاوڕێى منداڵى و هەمیش هاوڕێى زانکۆم بوو. ئەو نەندامێکی چالاکی یەکیک لە کۆمیتەکانى
کۆمەڵەى مارکسى — لێنى کوردستان بوو لە شارى سلێمانى و رێکخەرى من بوو.

سەباح لە مالهوه بوو و چاوهرپێى دەکرم. ئەو ناگاباری کرم کە ناگاباری کۆمیتەى هەریمهکانى
کربووه و نامەیهکیشى وەرگرتووه کە من لەگەڵ خۆم. بۆ خوێناسندن بیهەم.

پاشنیوهرۆ. لەگەڵ سەباح رۆشتینه مالدێک لە گەڕەکی سەرشەقام. خاوەنمال. کورێکی گەنج بوو. بە

ناوی ھاوێی جەمال. پاشان بە جەمال نیموکرەت ناسرا. جەمال، کەریکاری کارگەری جگەرە بوو. ئەو ھاوێی کۆمەڵە بوو و لە مایەکی کۆن و پەرپووتنا نەژیا. من بە بینینی جەمال گەلێک بۆخۆش بووم و لێنیا بووم کە کاری رێکخستنی کۆمەڵە لە شاربا. کەسانیک جێبەجێ نەکەن، لە چینی کەریکارن. سەباح، منی بە ھاوێی جەمال سپارد و خۆی رۆشت. من نوو رۆژ لە مایە جەمال مامەو و شوو و رۆژیکیش لە مایە باوکی، تا بتوانیت لە رێگایەکی باشەو بەمگەینیتە مەفرەزەکانی ناوچە قەرەباخ.

جەمال، لە ماوەی چوار رۆژنا کارمەکی بۆ مەیسەر نەکرا. ناخەر ئەو نەما، نۆزینەو و پەیداکەرنی مەفرەزەکان کاریکی ناسان نەبوو. من کە لە هەولەکانی جەمال نانومێد بووم، ناگاداری سەباح کەمەو کە مۆلەتم بەمن تا من خۆم مشووری کاری خۆم بخۆم.

رۆژی دوایی، مایە جەمالم جێ هێشت و چومە لای قانری حاجی حەمەشەریف کە نەوسات لە خەستەخانە سەربازی سلێمانی سەرباز بوو. قانر، هەم نەنەمی کۆمەڵە و هەمیش ھاوێی خۆم بوو. ئەو کە لە نەمانخانە خەستەخانە سەربازی کاری نەکرد، سەرچاوەیەکی باشی پەیداکەرنی هەوایی ئەو پێشمەرگەنە بوو کە بە برینداری نەست رۆژم نەکووتن یان شەهید نەبوون و تەرمەکانیان نەست نۆژم نەکووتن. نابینکەرنی نەرمان و پێوێستییەکانی کاری پزیشکی بۆ مەفرەزەکانی شاخ، بەشیکێ تر بوو لە نەرکەکانی قانر و ھاوکارەکانی.

نوو شوو لای قانر مامەو و پاشان بە پشتیوانی پێناسەییەکی سەنەیکای ئەنەزایارانی کشتوکال کە سالی پێشوو وەرەگرەبوو، خۆم گەیانە هەلەبجە. نێستاش وا تەمۆژی بەهاریی لە رووخساری هەلەبجە نالۆو و لەژێر تینی هەتاوێا نەرمەوشیتەو. منیش هەروازی شنۆیم لەبەرەمما تخیل کەبوو و لە پایینی ملە هەلۆزەما وەستاوم، گا لە شار و گا لە بەهەشتی هەرومان نەروانم.

چالەبەفرەکان دەسووتان!

لێرەمان. لە ھەمواری نیشانی ملای ھەلووژەمان، گەر پوو لە ھەورامان پراوەستیت، نەوا دەستی راستت ھاوچمکی توولەریڤگایەکی پێچاوپیچ بۆ لوتکەیک سەرمەکویت کە بەسەر ھەروو ھاوینەھواری «قەمان» و «وێزگیل» نا ھەروانیت و دەستی چەپیشت باسکەوباسک بەرھەو بوننی «ملای تاوێرە» سەرمەکویت.

لوتکە پشتی «قەمان»، بەرزترین تروپکی چیاى شەرونی و پتی ھەلێن «بەفری میری»، نیست سەربازگەیکە لەسەر ھەلتوقیو.

لە بەرزایی بەفری میرییو ھاووستە و بە ھەروو ناچارنا ھەلپوانە، تا چاو ھەتر بکا، ناوچەکانی کوردستانی ھەروو دیوت لێو ھیارن.

شەرونی، دەستیکە بە دەستی زنجیرە چیاى «بالانق» و ھەو و دەستەکەیک بیکەشی شانەشان و ھەبەملە. شۆرەمیتەو تا لە بناری شارەزوورنا قوول پۆمچ و بە چەندین کەرەتەشاخی گا رۆد و گا ھەموار، ھەگاتەو نامینی چیاکانی ھەورامان.

تۆ لێرەمان. بە گەرنی شەرونیو، و ھەر پتتیکە نەبێنراو ھەلواسراپیت، نەگەر کەمیک سەرت لە مێژووی تۆچەکی ھەربچیت. یاو ھەر ھەندەت تەمەن ھەبیت کە بەشینکی رووناو ھەکانی مێژووی نزیکت لە یەھویری خۆتدا ھەلگرتیت، نیدی وێنە خویناوییەکانی جەنگ و پتکەنانی نێوان کورد و ناگیرکاران. کورد و کورد، سەراپای بێنیت ھەتەن...

«عاشوور» و «بابل»، کیلۆمەتریک نوور لە ھەلجە، لوولە تۆپەکانیان پوو لە شەرونیو. پەرچی خورمایی زەرەمپەر لە گەرنی چیا نالاو و لەگەڵ ھەنگی ھەر گولەتۆپکنا، نێمی مێرەمنال. توند ھەروو گوێمان بە لەپی دەستانمان ھەگرین و چاو لە بالای بەمەرگ ھوکمراوی شەرونی ھەبرین.. لە پێشدا چەخماخەیک و پاشان دوو کەلێکی رەش خۆیان لە بیناییمان دەسوون.. دەستان ھەلھەکرین و گەرمی تەقینەوێ گولەکە ھەگاتە بیسیاییمان.. گەرمەیک، نووان، سیان، دە و نێتر لە ژمارەن تایی...

— با گەر بکەین!

— چۆن؟

— نەم تۆپەیان لە کوێ ھەت؟

_ باشه. به لَام لَسهر چی؟
 _ قاپینک موچه له بی!
 _ قهبولمه... رینک ناوه راسستی چاله به فرهنگان.
 _ من دَلیم قوتهی مللهی تاویره!
 _ دُرراندت، چاله به فرهنگانی گرِبا.
 _ دُررام، به لَام بهفر ناسووتی!
 _ دهییینی که دَسووتی و نَمَشهو هیزشیان بۆ دَمکَن و تهوێله و بیارَهش دَمگَرَن و تا نِئِران رَاوِیان
 دهنین!
 _ نیوه به پشتی حکومت و ده باب به کانی هیزش دهن!
 _ نیوهش به پشتی چریک و توپی نِئِران!
 _ درویه، کس چریکی نِئِرانی نهیییوه!
 _ نهیییویه، به لَام دهییین!
 _ نه گهر هَموو دِنِیاش بگرن، دهییینه دَست حکومت و له شکره مکی.
 _ نا بینه قَل! کاکام دَلی: مامجه لال خۆی لَیرهیه و هیزی گهرمیان و قهراخیشی هیناوه، که هورامان
 گیرا، نهوسا باره گای حیزب و مامجه لال دهچیته تهوێله و لهوێوه شهر له گهل حکومتنا دَمکین!
 _ نیوه جاشن... جاش! جاش ناتوانیت شهر له گهل حکومتنا بکات!
 _ خۆتان هَم جاشی نِئِران و هَم به توپی نهوان خه لکی هه له بجه دَمکوژن... نوین، شَهش کَس
 له مَالِیکنا به توپی نیوه کوژران.. نَمَشهو توپه که شتان دَمگَرَن!
 له گهل «حه مه بچکۆل» نا لیمان دهییته دمه قاله و گرهوه که مان له بیر دهچیته وه. له ژیر بالی تاریکایی
 شهوان، له شکری حیزب له چه نین لاوه له شنووی و هورامان وهر دهن.
 _ شهر تهواو بوو! مزگهوتی پاشا پرپهتی له لاشهی «مه لایی، تهرمی «عزیز نه تروشی» لهوێ
 کهوتوه! نهو بوو که هَموو روژیک توپیارانی شاری نه کرد، نِئِر شار بیخه م دهی! وهره با برۆین!
 حوسهینی هاوپیته که به عه شته وه له هه له بجه و زۆر نییه باوکی به دَستی ژنیک رۆله کوژراوی
 مه لایی، له نیو شاربا تیرۆر کراوه! له گهل حوسیننا به رهو مزگوت غار دهن. خه لکوخوا خه ریکی
 شۆردن و کفن کرنی تهرمه کائن. له جهستی خویناوی و جلوه برگی رَاوِیان رانهییین. نیمه، به م
 سه رکهوتنه ی پِشمه رگه کانی حیزب لَخۆشین. حوسهین، لَخۆشته و وا ههست دَمکا تۆله ی باوک
 و کسوکاره مکی که به دَستی مه لاییه کان تیرۆر کراون یان له شهرنا کوژراون، کراوته وه.
 (یا عه باب به یلن گیتسکینک و شهکی

حیزی و مەلایی بکەیتو وە یەکی!

نەمە نزوولە ی ژنیک بوو کە وەک تیسکە ی تەنگ بە لاماننا تێپەری و کۆرەگەرەکی نەو شەو لە شەروێ کۆژابوو.

نیستا من، بە نێو نەم بۆلەما و سەرەخوار بەرەو «بەرەندی نەشکەوێ»، شۆڕ بەبەو، کە لەزاری بەرەندیش ئاویو بووم، نێر گوندی «هاوار» و باخەکانی، ئامیزم بۆ بەرەندە. بۆلی نەشکەوێ، لە بەستێنکنا فراوان و وردە وردە تەنگ و تەنگتر، تا بە تەنگایی بەرەند بەگات و نێر لێرەما، هەروو بەر، تا چاو بەر بەگات، زەرەمای بەرز و سەخت و رژە و نێوانیان بەرچەبەکی تەسک کە تاکەسوار بە زەحمەت لێی بەرباز دەبی...

پێچی بوو کەل لە قوڵایی ناسمان گیربوو، مالبەمائی هاوار ناگیرساو، غەلبەغەلێکم نێتە گۆی... تەقی سم و پرمە ی کۆرژنی نەسپان لەویدی بەرەندە... لە هەروو بەری بەرەند دەروانم... چاوم رەشکەوێشکە بەگات... لەبەن هەر تاوێرێک و لە پەنای هەر نارەوێکی نەستوورەو، مەقوتە ی کەسێک و بێسکە ی لولە ی تەنگێک دەبینم... بەرەند بەسەر یەکن دەرووخت... بەرایی لەشکری نینگلیز بەگاتە نێو بەرەند و تەرزەگولەیان بەسەرنا دەباری... گویم لە نەوێتی «شیخ رەشید و شیخ کەریم» ی کۆرانی شیخ مەحمود کە سەرکرایەتی لەشکری عەبابەیلی و هەندی لە پیاوانی هۆزەکانی نەباری «عابدیلە خانم»، ژ بە سوپای نینگلیز بەکن... لە پیناوی خۆبا و نیشتمان و پاراستنی مāl و مۆلک و ژن و منداڵانمان، غەزای کافران واجە! لە قوڵی نەو بەرەو، سە ی مۆراد و خالۆ توفیقی هاواری سەنگریان گرتوو و ناکوکی لە بێن نا (چونکە نەوان کاکەیی و ناموسلمانن)، بەلکو لە نیشتمانی هاوارییان بەکن...

گویم لە بەنگی شیخ نەولایە و بەنەپێتی: بکوژن غەزایە! ئێمە تەنیا نین، وا لە قوڵی خورمالەو لەشکری مەحمودخانێ بۆلی و جافرسانی لەوێش هێرشیان کرد. سواری «سیخ»، یەک لە بوای یەک بەگلێن و جەنگاوەران بە خەنجەری رووتەو پەلاماریان دەمن. لاشە ی نینگلیزان، لە بەرکە ی بەرەندا کەلەکە دەبن و من خەمی بەربازبوون نامەگریت... پۆلێ سوێسکە لە تیخەشانی نەو بەری بەرەندەو فەجوق بەکن و بیتاگا لە من، نوو مەتر نەواتر نەیشنەو، بە چوارەوێ هەلەمەروانم. جگە لە قاسپە ی کەوان و ویتەویتی سوێسکەکان، بەنگی نایەت... چاوەوورێنەکانی یانەوهریم، وێنە توژلێنیشتووێکانی میژووی سالانی یەکم جەنگی جیهانییان دەخوێندەو!

لە گەرووی بەرەند بەرباز دەبم و «هاوار»، مینا کێژۆلە یەکی شەرم، لەژێر تارای تەمێکی سپیا، چاوەمکانی بەرەوێشێن.

هەر بېروا و ناكا پېچى شاخ تەواوا!

زەمبەسۈر. ۋەكۆ نەو فەرشە مەخمەلىيەنەي لە فرگەي ولاتاندا بۆ پېشوازيى گەورەپياوان و سەرەككەولەتان رادەخرىن. بە رەنگى ياقووتىيەو. لە نامىنى نەربەنەو نەزىتە بەرايى ناوايى. چەنەسەد مەترىكم مابوو تا سلاو لە يەكەم مالى «هاوار» بگەم. لەپەر بە نەستى چەپدا بۆ نىو نەو چەمە چەرگەنەي بە بەرەم ناوايىدا برىژ نەبىتەو و نواتر تىكەل بە بەرەواميى چەمى «تەوئە» نەبىت و پىچاوپىچ بەرەو گوندى «گريانە» و پاشترىش لە نەراويكى بە لرفە و ھازەدا. لە ھەناوى ۋەچەپۆكانكەوتوى «سىروان» نا و ن نەبى. بامدايەو.

باختىكى بەھارى... باختىك لە نارگۈيز، نارەنار، نارچوالە و ھەلۆژە و ھەموو نارەكانى ترى باخچەي خوا! باختىك بە رەنگ و بۆن و تامى «نيسان» ھەو. لەسەر كانىيەبەھارمەيەك وچانم بۆ گرت و توپشوم لى كرىھەو. لەوئەو، ھىندەي چلۇپۇپى تىكچەرزاوى نەرختان بوايى نەدا. جموجولى نىو ناوايىم ۋەبەر سەرەنج نا. نە نەوى و نە ھىچ گوندىكى بىكەي نەو نەقەرە، بۆ كەسانى لاپرسەن و نەناسراو نەدەكرا شوينى لىنايى بن. مەفرەزەي جاشان، گوند بە گوند. لە شوين پىشمەرگە نەگەرەن و راويان نەكرەن! پالم بە كەلەكەبەرىكەو نا و چاوم لە قەمى نەستورى سوورەچنارىك بېرى و ۋەك نەوى لەوئەدا كىتىنىك بخوينەمەو، لەژىر لىوانەو قسانم نەكرەو...

مەملەكەتى شىخ مەحمود و شۆرشى بارزانىيەكان، كۆمارى كوردستان و شۆرشى نەيلوول... نەيلوول و نەشبەتال و شەكست و خۆو نەستەو نەدان... خەبات، خوين، ھەستان و گلەن و ديسانىش ھەستانىكى تر... شەن و كەوكرىنى خەرمانى نەم نەزموونە شەكستخوارىوانە و گەرەن لە بوى بەرسقىنى قەناعەتەنەر. بۆ من نە كارىكى زىندە سەخت بوو و نە پىنويستىشم بە خۆماندووكرىن و خۆسەغەت كرىن ھەبووا كۆمەلەي ماركسى - لىنىنى كوردستان، لە نەستور و بلاوكرەو نەننىيەكانى خۆيدا و يەككىتى نىشتەمانىي كوردستانىش لە بلاقۇكى (يەككىتى نىشتەمانىي كوردستان بۆچى) نا، ھەموو مەسەلەكانىيان ۋەكۆ ھىلكەي پاككرەو، نەرخوارى من و ھەزاران گەنجى خوينگەرمى ۋەكۆ من دابوو! واتە نىمە كە لەژىر كاركرى نايدۆلۆژيى «م.ل» و لە چوارچىوئەي رىكخستنى پۆلايى كۆمەلەدا قالكرايوين و خاراۋىرايوين. جىنگاي ھىچ جۆرە گومان و نەپاۋكىنىكى فىكرى و سياسى لە ھەزەماندا نەبەوويەو!

تەۋايى شۆرشەكانى كورد، بە شۆرشى نەيلوليشەۋە: سرووشتى چىنايەتپان، شىۋە و سترەكتۇرى رىيەرايەتپەكەيان، ئايدىا و نامانچ و رىيازىان. بازىنى پەيۋەننىيە سىياسىيەكانيان، ھۆى شىكست و ھەرسەكانيان، لە تىۋر و فىكىرى كۆمەلەنا. بە مۇتلەقى و كۆنكرىتى راقەكرابون و نەلتەرناتىقى شۆرشىگىرەنەشيان بۇ نانرايون!

* رىيەر و سەركرىھى شۆرشەكان: سەركخىل و پىاۋانى ئايىنى. نەربەك و كۆنەپەرست و بەشىك لە بورژۋاي نىشىتمانى، كە ويست و نامانچەكانيان چ ۋەك كەس و چ ۋەك چىن، لەكەل نىۋەرۋكى شۆرشى كوردنا يەك ناگرنەۋە و بەيەك ناتەبان. واتە نەۋان ھىچيان شاسۋارى نەۋ مەيدانە نەبون و پىنداۋىستىيە فىكىرى و سىياسى و كۆمەلەتپەكەيان سەركەۋىتى شۆرشىيان برك نەمكرىن. نەۋان ھەمىشە كەسانى نەفەسكورت و پارا و سازشكار بوۋنە. نەۋان، بەرژۋەندى خۇيان و چىنەكەيان پىش بەرژۋەننىيەكانى شۆرش ناناۋە و لە بارۋىۋخە نالەبار و نژۋارەكاندا. چۆكىان ناناۋە و پىشتيان لە مىللەت و نۆزمەكى كرىۋە!

* برككرىن بە نىۋەرۋكى چىنايتىي شۆرش و دىارىكرىنى ھىزى بىچىنە و بزۋىنەر، چىنى سەركرە و رىيەر، ھىزە ھاۋپەيمانە كۆمەلەتپەكەيان لە فاككەرە گىرنگەكانى سەركەۋىتىن كە لە شۆرشەكانى پىشۋونا بايەخيان پىن نەراۋە، ياۋەكو پىچەۋانە مامەلەيان لەتەكنا كراۋە.

* پىشتەبەستىن بە خۇ و بە جەماۋەر، خۆگىرەيان بە ھىز و نەۋلەتە ناۋچەيەكەيان و مەمانەپىكرىنيان. وايان كرىۋە كە شۆرشەكانى كورد، بىنە كارتى گەمى سىياسىى نىۋان نەۋ نەۋلەتەنە و نەنجامىش بە ھەرس و نەشەتال بىشكىتەۋە.

* نېۋانەبون بە تىۋرى خەباتى پارتىزانى، نەبونى تىۋرى زانستى شۆرش، بەھەند نەگىرتى «چاۋكى شۆرشىگىرى» و قەبۇل نەكرىنى تىزمەكانى شۆرشى جەماۋەرىى رىژخايەن و پراكىتەنەكرىنى پىرانسىيەكانى «ماۋتسى تۇنخ» لەمەر شۆرشى رىزگارىى نىشىتمانى، لە خەسلەتە دىارەكانى شۆرشەكانى كورد بون.

نەۋسىنەۋەى نەم سەرخەتە فىكىرى و سىياسىيە گىشتىيانەى كۆمەلە و يەكىتى. لە بەرپاكرىنەۋەى شۆرشى «نەۋى»نا، نەشى يارمەتى خەنەرەننىك بىنات كە نەۋ سات لەبەر ھەر ھۋىەك لىيان بىناكا بوۋنە و نىستا پاشى چارەكە سەمەيك، بىرەننەنەۋەيان بۇ گەيشتن لە شۆرش و ۋەھمى شۆرش، نەشى يارمەتيدەر بن و مەۋف بكارىت بەراۋرىك لە نىۋان تىۋرى نىۋجەماناساى شۆرش و نەۋ نەرنەنجامە پراكىتەكىيانەى كە لە پىرۋەسى «شۆرش» نەكەنەۋە، بىكات.

من نەۋى نەمى، پاشى نەۋسالان خەباتى ژىرەمىنى لە نىۋ رىزمەكانى «كۆمەلەنا»، ھەننىك لە نانراۋەكانى لىنين و نەۋ كىتىى جىقارا و «چەپكىك لە ۋەكانى ماۋ»م خەننەبونەۋە و نىدى خۇم

بە «رامبۆ»یەکی لە شکاننەهاتوو نەزانی و چەنەسەد پێشمەرگەییەکی کۆمەڵەشم بە کرۆکی لەشکری
 رزگاریی گەل نەبینی کە لە ماوێهەکی درێژخایەندا، جەنگی پارتیزانی لە شاخووە بۆ شار پەرە پێ
 نەن و نەجام، کۆماری «کۆرستانی سوور» نەمەزێتن!

بە کورتی، مەوای نەقل و تێرمان و بیرکردنەوەی سیاسی من، وەک خۆیندەواریکی سەرچۆ
 تازەمەخۆکەوتوی نەروێشسیفەت، سنووری بەرنامە کال و کەرچی کۆمەڵە و بەرکۆلی هەندێ کتیی
 سیاسی و نایدۆلۆژیی چەپێکی جیا لە گشت چەپە باوەکانی لیکە، تێنەمەپەری.

من باس لە نەقل و ناوێز و کەمنەزمونی خۆم نەمە و بە پەڕێهێ ناستی تێگەشتن و برکی کەسی
 لیکەدا هەڵنازێم. بۆئێشەم زۆرێکی زۆری ئەو خۆیندەوارانە کە جێگایان لە ریزەکانی کۆمەڵەدا
 گرتبوو و لەو رۆژگارە سەختانەدا نایەمۆی ئەو بزوتنەوێ فیکری و سیاسی و چەکنارییەیان
 هەڵنەسووران و نالاهەلگەرنای شۆرش «نوێ» بوون، لە هەندێ کات و شونیشدا موعجیزەیان
 نەخولقاند، رادە ناستی بۆسۆزی لێ وەهەرنی. بازەنێ تێگەشتنی تیوری و سیاسییان لە مەوایەکی
 یارکراویدا هاتوچۆی نەکردا!

— کلکی ئەم بزنەپێهە بگرە و نەست لە نەستی چۆمەکە بەرمە، پاشی سەعات و نیویکی تر، خۆش
 بپۆیت، لە گوندی «گریانە»یت.

پیاویکی بەسالاچووی ریشسپی سەیلزلی بە نووکه‌لی جگەرە زەرەه‌لاتوو، رێگای بواقوئاغی وەها
 نیشان نام. لالۆی هاواری، کە لەناکاو لە ژێلۆهەلتۆقی، پاشی چۆنی و خۆشی و ماندوونەویکردن،
 لیکۆلێنەوێهەکی وردی لە تەکنا کەرم... خەلکی کوێ؟ کوێی کێ؟ بۆچی نەچیتە گریانە؟ کێ
 نەناسی و نەچیتە مانی کێ؟ من نەمویست بە کۆرتەوێ لām لە کۆلی کەمەو، کەچی ئەو زیاتری لەگەڵ
 ورد نەکرەمەو و لە قەسەکانم وەگومان بوو...

— برا، وەخوا حیحی لەوێ ناچیت تۆ خەزم و کەسوکارت لە گریانە ون. نەگەر بۆ لای جەماحەت نەچی،
 بۆچی راس نایەژی! نوێشەو لەگرە ون و مەعلوم نیتسا وان لە گریانە.

پاشتر بۆم نەکرەوت، کابرا نەمویست تەم و مژی هەر گومانیک کە لەسەر کەسێکی نەناسراو،
 لە شونیشکی وەهادا نرووست نەیت، لای خۆی بپەرەپێنیتەو. هاوار، تەنیا گوندی کاکەییانە لەو
 ناوچەیدا، کە کەمتر کەسانی نەفسنەزم و گزگیان تێدا هەڵنەکرەوت و بە گشتی خەلکیکی نیشتمانپەرە
 و بۆسۆز و وەفادار بوون.

لەسەر پێشتی پەرەوراز و نیشوی بزنەپێ و هاوسەفەری چۆمەکە، ئەو چۆمەکی لە شارەگوندی
 تەوێلەو، گۆران گوتەنی (هەر نەروا و پێچی شاخ ناکا تەوا...), بەرەو گریانە وەرێ کەوتەم.
 ساتێ نواییچی شاخمان پێچایەو، لەگەڵ یەکم خانووی کەلوکۆمی بەرایێ ناواییا رووبەرەو

وہستاین. چۆمەكە دەستی لە دەستی من كردهو و خێراتر لە ھەناوی ھەلچووی «سیروان» نا ون بوو. من نیتیتەكەم بۆ كرد و چاویكەم بە سەرتاپای گوندە چكۆلانەكەما گێرا. چەند چەكناڕێك، لە سەربانی مائێكی ئەوبەری چۆم، سەرنجیان بەئەكرەم. ئەوانیش ھەر ھەموو لە منیان ھەروانی. بیاڕ بوو ئەوان وریاتر بوون و ئەمێك بوو منیان وەبەر چاوی دوورینەكانیان نابوو. ئەوان دەستیان بۆ من ڕانا. من لە جێی خۆم ڕووام! تیغی گومانێك ھزری ئووكەرت كەم. نەكا ئەمانە مەفرەزی جاشان بنا

+ پورئ! ئەو چەكناڕانە پێشمەرگەن... یان؟

ژنێك كە سەتەشیری بە دەستەو بوو، دەھات بە پەيژمەكا بۆ بەرھەیانەكە سەركەوت. ناوڕێكی لەسەر خۆی نایەو و گوتی:

بەلێ پێشمەرگەن! بۆ لای ئەوان دەچیت؟

ھەناسەییەکی پڕ لە خۆشی و بەخۆنازینم ھەلکێشا و گوتم: بەلێ!

بەسەر پڕەمناڕینەكەما پەرمەو و بە چەند شەقاوان گەشتە لایان، سلاوم لێ كەرن، دەستم كوشین، ئەملاوام رامووسین، بەلام... بەلام بۆ من نامۆ و ئەناسراو بوون... چ كەسێكیان بەمن ناشنا نەبوو! دێسانەو گومان و ترس!.. باشە پێشمەرگەن، ئەمێ كێ ئەلێ پێشمەرگەمێ «قیامەتی موھەت» *نێن؟!

_ مامۆستا شێرز دیاریت، مەندوویت یان؟!

_ ڕاستە زۆر مەندووم... بەلام كەسیشتان ناناسم؟

_ من شەوكەتم! شەوكەتی حاجی مو شیرا خۆ نێمە خزمین و چەند رۆژێكیشە چاوەڕێتین!

* ئەو سەرھەمە پارتی ئیموكراتی كوردستان، لە ژێر ناوی (سەركردایەتی كاتی) ھا كاری ئەكرد و وشە عەرەبییەكەم لەسەر زمانان بوو.

تیشک لە چاوانیان بەباری!

وینەیەک کە یانزە سالان پێش ئەو سات لەمالی خۆماندا لە «شەوکەت» م هەلگرتبوو، لە هەرمدا سەوز بوویوە و شەوکەتی لەبەرانبەردا وەستاری. پێ ناسانمەو.

— ئەمە کاک نەحمەد گریانەییە/ فرماندەیی مەفرەزە... کاک علی شامار/ لێرسراوی سیاسی... عومەر چاوجوان، حەمەیی حەمەسەعیدی سۆسەکان، سدیق، فەتاح، عەبەولکەریم، سەلاحی حاجی عەلیی عەبابەیلی، لکتۆر ناوات و مامۆستا شاھۆ، چوونەتە جەولەیی ناوچەیی شەمێزان و نێمەش نوو رۆژی تر دەچین... باش بوو فریا کەوتیت. شەوکەت بوو کە هەندێک لە پێشمەرگەکانی پێ ناسانم.

شەوکەت، نیگا بزۆزەمەکانی بەند کەرم... دەستی جلی مەرەزی شینکی، پووژەوانەیی تا بەرنەژنۆ هەلکێشراو، جامەمانیی نوێی تازەشۆراو، ریش جوانتاشراوی پەرباخکراو، چەک و تەفاقی پێشمەرگایەتی تەواو... بە مەسئول دەچوو، مەسئولێکی شۆرشێ کۆن، نەک کۆنی بە نوێ نێوناخنکراو. شێوەی یەکم مەسئولێک کە من نیتیم، لە روالەتدا هیچ جیاوازییەکی نیشان نەدام و بۆ فیکر و نیوهرۆک و هەلسوکەوتیش، پاشتر تێی گەیشتم!

پێشمەرگەکان، زۆربەیان رەینها توو، شەرۆلە و چلکەن و پلکەن، رووخساریان ماندوویتی لێ دەتکا، کەچی تیشکێک لە چاوانیاندا بلەچی دەنا.

بۆ شیوخوارین، لەگەڵ نەحمەد گریانەیی و شەوکەت و نوو پێشمەرگەیی یەکە چوینە مالی نەحمەد. منیان بە نایک و باوکی نەحمەد ناساند... پێشمەرگەیی نوێ و لە هاوڕێیانی شارا من کەم بەخۆنا شکامەو. چۆن مەرۆف لە چەند ساتینکدا دەبێتە پێشمەرگە؟ منیک نە چەکم پێتە و نە هەورازێکم بڕیوە و نە شتێک لە هونەری سەختی شەری پارتیزانی ئەزانم... (فیر ئەبم! فیر ئەبم و کەسانی لیکەش فیر ئەکەم.. نەگەر مەرگ مەوانم بەت، پەيامی خۆم، پەيامی شار و فەنتازیا ی نێو کتێبەکان ئەکەم کەرمی شۆرشگیرانەیی خەباتی شاخ.. پەيامی شۆرشێ نوێ.. نوێ بە فیکر و تیور، بە شێواز و رێتاز و هەلسوکەوت.. هەلسوکەوت لەگەڵ خۆمان و خەلکنا پەيامی شۆرشێ لەخەلکەو بۆ خەلک، دەبەم بۆرغویەکی گچکەیی نایەنەمۆی خەباتی لەلایکبوونی حیزبی پێشڕەو لە بۆتەیی خەباتی چەکناری و سازبان و جۆشەدانی جەماوەردا خەباتی هۆشیارکرنەووی خەلکی زەحمەتکێش و لەگۆڕنانی مۆتەکەیی ترس و ورەبەردان و خۆمەستەوێمانی پاش هەرمس. لەنوێ را تۆوکرێنەووی گەشیینی و هیوا و بڕوایەخۆبوون....). من بە دەم ناخوارینەو، ناوا لەگەڵ خۆم دەوام!

بۆ خەوتن، رۆشتینە مزگەوت و ئەوانی نیکەش ھاتنەوێ. لەو نێوارووە و ھەتا ئەسڵان، نیدی جگە لە مزگەوت و بن ئەشکەوت و کۆنەکەلاوان، من مائیکی یەکم نەبوو... ناوا بە برێژایی شۆرشی برێژخایەن، ئەستەمان بەسەر مائى خوانا گرت و کرمانە مائى خۆمان!

ئەو شەو، من میوانی خۆشەویستی کۆری مزگەوت بووم. ئەوان پرسیان ئەکەرد و منیش بەرسەم ئەمان.. کە ئەھاتە باسی خەباتی شار و کۆبوونەوێ نەینییەکان و بابەتە تیورییەکانی شۆرش، من وەک مامۆستایەکی لەخۆپازى قسەم ئەکەرد... لە چاوانی ھەنیکیاندا پەرۆشییەکی زۆرم بۆ وەرگرتنی بابەتەکان دەبینی. عەلی شامار، نزیک بوویەوێ و گوتی: ئەبێ لە قسەکردن ئاگات لە خۆ بیت، ھەموو ئەوانەى لە ئەوتە و چەکیان پێت، رەنگە تاسەر نەتوانن پێشمەرگەیتى بکەن. ھەرھەما شتی نیکەش زۆرن کە سەبەینێ بۆتیاں باس ئەکەم.

پاشتر، من سەری گۆلەى پرسیارم بە ئەمەوێ گرت و نیدی باسەکە بۆ سەختی و ئێواری خەبات و ژيانى پێشمەرگەیتى و کێشەکانى نێوان یەکیەتیی و مەفرەزەکانى «ق.م» گۆڕرا.

شەوکەت، بە توندی ئێزى رەفتار و ھەلسووکەوتى شەرفروشانە و شۆرشتیکەرانی «ق.م» ئەوا، قسە و بۆچوونەکان، ھەمان بوون کە لە شار ئەکران و ئەنامانی کۆمەلە و یەکیەتیان پێ گۆش ئەکران... جیاوازی نێوان شار و شاخ ئەوێ بوو کە لە شاردا، سرووشتی ملانیکان ئەنیا لە پەشفا خۆی ئەنواند. واتە لەوێ ملانی فیکری و سیاسییەکان، باجەکەى زۆر قورس نەبوو، کەچی لە شاخدا، ھەلۆیستەکان پەرسى جەستەیان لەسەر رووباری خۆین ئرووست ئەکەرد و نوال و کەندەلانی ولاتیان لە تەرمی براکان سەرپێژ ئەکەرد!

ئەو لاڤاوی خۆینەى کە لە سالی ۱۹۷۰دا، بە بریاریکی «بارزانی» بەرەست کرا، دوو سالیکی بوو خۆینی تی زابوووە.

ھاوینی ۱۹۷۶، نێبراھیم عەزۆ و ھاوڕێکانی، لە نێوچە کۆیستانییەکانی کوردستانی تورکیا، بە ئەستی ھێزەکانی «ق.م» کۆژرابوون و بەھاری ۱۹۷۷یش، ملایم جەسەن خۆشناو و مەفرەزەکەى لە رێگای گەڕانەمیاندا لە سوریاوێ بۆ کوردستان، لە کوردستانی تورکیا کۆژرابوون. واتە شۆرشی «نۆی» و شەپى خۆیناوی براکان، پێکەوێ لەنایک بوونەوێ!

چ ئەو سات و چ پاشتریش کە ھەندێ لە سیاسەتمەدار و بەرپرسیانی یەکیەتیی نیشتمانی کوردستان، بێرھەرییەکانی خۆیان نووسیویەوێ، بۆ گەڕان لە بوی ماکی تەقینەوێ ناکۆکییە خۆیناوییەکان و ھەولەن بۆ رێگەئێگرتن، باسیان لە ھەولێ لێپراوانەى «یەکیەتیی» کردووە بۆ بەرگرتن لە ئەگەری ھەر دوو کەرتبەوونێک لە ریزەکانی بزوتنەوێ سیاسى _ چەکناریی لە نۆژەن ھەستاوێ کوردنا:

* پاشی نامەزانی (یەکیەتیی نیشتمانی کوردستان)، خۆی مامجەلال نامەى بۆ مەلامستەفاى

رحمەتی نووسیوە و لە بەرپاکردنەوەی شۆرش ناگاناری کربووە و ناوای هاوکاری و رێنمایی لێ کربووە.

* سالی ١٩٧٦ لەسوریا، کۆبوونەوه لەگەڵ نیدریس بارزانی کراوه و پێککەوتنیکی لەمەپ هاوکاری و هاوخباتی لەگەڵنا ئیمزا کراوه که به «پێککەوتنی شام» ناو دەبرێ. پاشتر له ههموو بۆنه و دانیشتنهکاندا، نهوه چەنپات دھکرایهوه که نیدریس بارزانی گوتویهتی: (نیمه شۆرشیشمان پێ نهکریت، نهوا شۆریشان پێ تێک دهبریتهوه)

نهو دوو پەرەگرافی سەرئ، دھشێ شوێنێکیان له هەر کۆلێنهوه و توێژینهوهیهکی شەپێ براکاندا ههیهت. هەر بۆیه، دھشیا پرونوووسی نهو نامهیهی مامجەلال بۆ بارزانی و دھقی نهو کۆبوونەوهیهی نێوان سەرکرانی تازەنامەزراوی یهکیتی و نیدریس بەرزانی بڵاوکراوانهوه، بهناخوه، نه له گوێار و بڵاوکراوه سیاسیهکانی یهکیتی و نه له بیرهوهرییهکانی چ کهسێکنا، (به تایبەت نهوشیروان مستەفا)، بوونیان ههیه.

یهکیتی نیشتمانی کوردستان، نهگەر له رووی سیاسی و مهیدانیشهوه ههولێ نهتهقینهوهی ناکوکییهکانی نابیت، نهوا له رووی فیکر و تیور و سایکۆلۆژییهوه، رهوایی نامەزانی خۆی و دهستپێکردنەوهی خەباتی سیاسی و چهکداری پاش هه رهسێ، له شکست و ئاڕووخانی شۆرشێ نهیلوول و نهفیکردنەوهی تهلاری فیکری و رێکخراوهی پارتی و بنهمالی بارزانی دهبینی. دیاره کۆمهلهی مارکسی – لینینی کوردستانیش که نابنه مۆی ههلسووڕینهی فیکر و سیاست و دنیا بیهی نهوئ روژێ «یهکیتی» بوو. رۆلی گرنگی له تویرپێزهرکرنی خهته فیکری و سیاسیهکاندا دهبینی.

من له بید و تیفکرنی ئیستامهوه، بۆ رووناوهکانی نهو سهرحمه و روژگاری نهمرۆش، ناتوانم یهکلایه نه کێشه و دهرکهوتهکان ببینم. نهو دهرختی خوینه گولگرتووهی له نۆزەخی شەپێ براکاندا شین بووه، ریشهکهی له زهوی نهی میژوو، فەرهنگ، ههلهمهرجی کۆمهلایتی میلا تهی نیمهنا چهقیوه، بهلام کهس و سهرکههکان، ریهه و تویریهستهکان، ناستی بید و تێگهیهستیان بۆ شیکردنەوه و تهفسیرکرنی باروؤخی کهشهکرنی کۆمهلایهتی، سیاسی، سرووشت و خهسلهتهکانی کۆمهلهگه، رۆلی گرنگ له دهرکهوتنی رووناوهکان و چارهنووسی رهوته سیاسیهکاندا دهبینن.

نهو سهرحمه، نهشتهری کینه و تۆلهسهندنهوهی دیرین، لێزانانه ساوهدران و هیزهکان بۆ پاوانکرنی جوگرافیای دسهلات (لوتکه و گرد و دۆله خویناوییهکان)، وهگەر دهخران. شمشیره سیاسیهکانی نێو میجرابهکانی فیکری ئۆگما و سنووقی «نهشتهرخان»ی خێل، لهسهروه ناگیانه ههسان دهرانهوه و نیمه و نهوانی بیناگا و خوینگهرم، له خوارهوه دهمانهشانن!

رۆژی نوایی، هەوالی نزیکبوونەوهی مەفرەزەیهکی «قەم» گەشت. وەسەر شاخ کەوتین و سەنگەرمان گرت. لەگەڵ «عەلی شامار» نا گابەریکمان کردە هەواری یەکتەناسین. عەلی خەلکی خانەقەین بوو. نەو سالیکی بوو هاتبوو شاخ و لە کادەکانی سەرەتای کۆمەڵە بوو. عەلی، لە ماوهی نەو سالەدا، ناوچەیهکی فراوانی کوردستانی پێتوا بوو.

عەلی شامار، باسی کێشەکانی شۆرش و گەڕەکانی نێوان کۆمەڵە و بزوتنەوهی سۆسیالیستی کوردستانی بۆ کرد. ناگۆکییەکان، تا رادەی پکلییوونەوه و دنان لە یەکدی جیڕکردنەوه و لە هەندێ ناوچەش (وەکو دەشتی هەولێر)، رینگەگرتن لە کادەکانی کۆمەڵە و بە کافر نینۆتیرکردنیان لە نینۆ جووتیاراندا. عەلی، لە سەعاتیکدا، وێنەکانی هەزری منی نەرەق بە شۆرشێ سوور، بێنکی سوور، پارتی پێشپەرە، بەرهی نیشتمانیی بە «کۆمەڵە» ڕێیەریکراو، کال کردنەوه!

بەو جلوبەرگەو، لە ھەمووشتیک دەچووم، پێشمەرگە نەبی!

— کار و لێپرسراویتی شوکەت چییە؟

— نەندامی لیژنەی ھەریمە

— لیژنەی ھەریم چییە؟

— ھەموو کوردستان لە رووی نیاری، سیاسی، ھەنسوورانی کار و چالاکیی پێشمەرگانەو، نابەش

کراوەتە چەند ھەریمیک و ھەر ھەریمیکیش فرماندەییکی ھەیە... نێمە سەر بە ھەریمی یەکین کە

ناوچەکانی ھەورامان، شارەزور، شاربازیر، شەمیران و بناری «بەمۆ» دەرگرتەو

— ئێ؟ نەیی شوکەت چۆن لێپرسراویکە؟

— ئەو، زیاتر بە مەبەستی تێکنانی ریزەکانی کۆمەڵە، دیتە نێرە!

— چۆن؟

— لە ھەورامان پێشمەرگەیی بزوتنەوێی لێ نین... لە قەرەناخیش.. نێمە ھەموومان «کۆمەڵە»ین.

— نەیی شارەزور و شاربازیر؟

— لەوێ تێکلەوین و ھێزی ھەریوولامان ھەن.

— کێ سەرۆکی لیژنەی ھەریمە؟

— مەلابەختیار!

— ئەو نەندامی سەرکربایتیی کۆمەڵەییە... وانییە؟

— بەلێ وایە!

— کەواتە کۆمەڵە سەرکربایتیی ھەریم دھکات؟

— دھیکات! بەلام ئەو ھەمووشت نییە.

— چۆن؟

— جارێ زۆرت ماوہ... نواتر حالی نییە.

سێ شو و رۆژان جەولەیی گونداوگوند، بەرۆژ خۆخەشاربان و بەشو ھەورازبەری و بولابوڵ

پشکنین، گەیانینی گوندەکانی «چنار» و «مۆرین»ی بناری نوویوی چیا «بالانبۆ»، لەوینا کە

رووباری سیروان و بەنداوی «بەربەندیخان»، ناوچەی «نەورۆلی» لە ناوچەکانی لاوران، شەمیران.

چیا سەخت و رژدەکانی زمانکۆ و بەمۆ چیا دھکەنەو.

شو تا بیان ریکرین، بۆ مێنکی شارنشینێ دھستوپی سپی، نەزمونیککی سەخت و تاقەتپروکین

بوو. چۆنە و شەرۋالنىكى نوورەنگ و چاگەتلىكى كاوبۇيى لەبەرنە. پەختىك فېشەكەنە و بېرنەيىكى رىژىر كە بۇ قەد و بالەي مامناوھندىيى مەن زۆر زىادە و قۇنناخى لە زەھرى نەخشا. وىنەيەك بوو. لە ھەمووشت نەچو لە پېشمەرگە نەيىت... بەم وىنە شەمەرەيەو، لەگەل مەفرەزەكەنە خۇمان كەرد بە گوندى «سەرشاتە»ى تاوگۇزىدا و لەوچ لەگەل مەفرەزەيەكى نىكە كە «ھەمەي ھەمەسەيد _ شاھۆ» و «ھەمەناوت»يان لەگەل بوو، يەكمان كەرتەو.

نىمە، نەم سى كەسە، سى نەندامى كۆمەلە بووين كە بە فەرمانى «كۆمىتەي ھەرىمەكان»ى كۆمەلەي «ماركسى _ لىنىنى كوردستانى عىراق»، نەبوو پىكەو روو لە شاخ بىكەن، بەلام مەن لىيان نابىرا بووم.

نەوان ھەر زوو كەوتنە ھەلرۇتتى زووخاوى گرفت و كىشى نىوان پېشمەرگەكان، فەرماندى مەفرەزەكان، نەقلىيەتى ھەشايىرى و بوونى مەفرەزەكانى ق م لە نىوچەكەنە.

لە ماوھى ھەفتەيەكەنە، تىگەيشتەم كە مەن لە نىيايەكەو بۇ نىيايەكى نىكە ھاتووم. لە نىياي تىور و وىناي رەنگاوپەنگى شۇرشى نىو كىتبان، كۆبوونەو و قەسەوباسى سەرمىزى خوارنەو، پەسكەپسكى نىو چاخانەكانى شار و خەباتى نەئى نىو كۆچە و شەقامانەو، بۇ نىياي واقىقى نالەبارى خەباتى نىو جووتياران و ملانى نىوان نەقلىيەتى ھەشايىر و تىروانىنى رۇمانسىيەنى خويندەوارانى شار بۇ شۇرشى سوور! جىاوازيەكان بىنراو و ھەستىكراو بوون.

كابر و نەندامانى كۆمەلە، ھەم لە رووى چەك و تەقەننىيەو ھەم بەرگ و پۇشاكيان، ھەژار و شۇرۇل بىار بوون. كەچى نەو پېشمەرگانەي لەگەل «شەوكتە» بوون و لە لە شارەزوور و بنارى «سوورەن» ھەو سەركەوتبوون، تا بلىنى تەسەل و پۇشتە بوون. مەن ئاتر تىگەيشتەم كە لىپرسراوانى كۆمەلە، لەمە ھەلسوكەوت لەگەل جەماوەر و چۆنىيەتى پەيناكەرنى بىزىوينا، پابەندى فەرمائىشتەكانى ماوتسى تۇنگەن. كەچى لە شارباژىر و شارەزوورنا، لەمىژ بوو نەلقەي ھەلسوكەوت و مامەلەي شۇرشى كۆن و نۆي لىك گرىئەراوونەو... باج و سەرەنە و گومرگ و مەرومالاتى نەولەت فروشتەن و پاشترىش كۆكرىنەوھى رىژمەك لە پارەي «قەرەبووكرىنەو»ى نىتھاتە راگوزىراوھەكان، سەرچاويەكى مەشى ناھات بوون كە زۆر نامەشروع نابەش نەكران و نەبوونە نامرازىك بۇ كرىنى چەك و كۆكرىنەوھى چەككار. لەو رۇژگارنا، پارەي زۆر لای كام لىپرسراو بووايە، نەسەلات و ھىزىش لای نەو چە نەبوونەو! ھەر زوو جىاوازيى نەسەلاتى كارى سىياسى و ھەسكەرى لە لايەك و لىپرسراوى بزووتنەو و كۆمەلە لە لايەكى نىكەو نەركەوتبوون. ھەر زوو نەندامانى لىژنەي ھەرىمەلە سۇنگەي جىاوازي رىكخراوھىيەنەو، نامانە نەبوون فەرمانى سەروكى لىژنەي ھەرىمە و لىپرسراوى لىيەكىتى نىشتەمانى كوردستان، ھەكو خۇي جىتەجى بىكەن! كرىنى چەك، كۆكرىنەوھى پارە و

بابەشكرىنى. رېژەى بابەشاننى پۈستەكان و بەخشىنەۋەى دەسلەت، نەو كىشە نەپراۋانە بوون،
كە ملانىي نىوان (كۆمەلە _ بزوتتەۋە _ خەتى گشتى)*يان قوول دەكرىمەۋە.

رووبەروو لەگەڵ جوتياراندا

— ھەموو خەلکی ناوایی کۆدەمکەنەو. تۆ وەکو کارێکی سیاسى، لەمە شۆرشى نوێ، يەکییتی نیشتمانی کوردستان و خیانەتەکانى «ق م». قسەیان بۆ بکا! ئەمە پێشنیازى «شەوکەت» بوو بۆ من، کە لە پەناوہ پێى گوتم.

لەو سەرۆبەندەدا، کۆبوونەوہ لەگەڵ جوتياران و دانیشتوانى گوندەکاندا، تەنیا نامرازى خەباتى سیاسى بوو کە لە نامانەنبوونى رانیق، تەلەفزیفون و دەمەنىی بلۆکراوہ و رۆژنامەدا، دەیتوانى کارىگەرى راستەوخۆى ھەبێ. ئەمە شىوازیك بوو، زانەى میتۆدى خەباتى يەکییتی نیشتمانى، لە پۆژگارى سەختى پاش ھەرسدا.

کى مافى ھەيە کۆبونەوہ بە گونىيان بکات؟! ئەم پرسە ھەمیشە ماھى ملانێى نیتوان کاردانى سیاسى و ھەسکەرى بوو. ئەوى لە کۆبوونەومکاندا قسان لێکا، وەکو دەرپاست و لێرسراوى شۆرش لە ناوچەکاندا دەرئەمکەوێت و لە لای جەماوەرى جۆریک ریزلێنان یان لێتەرسان دەبێ!

من، بى سێووبو، بى ئەوہى نەقلم پێ بشکێت و پرسێک بە ھەلى شامارى لێتەرسراوى سیاسى کۆمەلە بکەم، پێشنیازەمکەى «شەوکەت» م قەبوڵ کرد. پاشتر ھەستم کرد ھەلى، لەو کارەى من لێکران بوو، وەلى چوون تەمەنى خەباتى شاخ ھێندە نەبوو، زۆرى بە روونا نەدامەوہ. ئەو پاشتر گوتى: ئەوہ يەکیکە لە سیاسەتەکانى «شەوکەت» کە دەیەوێت ناکۆکى لە نیتوانماندا درووست بکات.

گەورە و بچوکى گونى «کانیکەوہ» شەمێران کۆبوونەوہ و من ھەستم بە قسان کرد. من لە ھەولێ نەوہا بووم کە ھەموو ھزر و ھۆشى خۆم بگوشم و ئەو بابەتانەى لە کتێباندا لەمە شۆرشى رزگارى نیشتمانى نەزبەرم کەربوون، لەگەڵ واقعى شۆرشى لەنۆژەن بەرپاکراوى کوردستاندا تێکەڵکەشيان بکەم... خەباتى رێژخایەنى لە گوندەوہ بۆشار و پۆلى گرنگ و بنچینەى جوتياران، وەکو چینی بزووینەر و داینەمۆ ھەلسۆرینەرى شۆرش، ھاوپەیمانییەتى کرێکاران و جوتياران وەکو بنچینەى سەرکەوتنى بزوونەوہى رزگارى نیشتمانى، سیاسەتى فاشیستانەى بەس و پلانەکانى بۆ بە ھەربەرى کوردستان و راکۆژانێ زۆرەملى گوندەکانى کوردستان و کۆکەنەوہى خەلکەکەى لە ئوردووکای زۆرەملى تەلەنکراندا، پششەخۆبەستن و پشت لە داگیرکارانکرین، بەشى سەرەکی قسەکانى من بوون کە لە سەرھاتوہ پچر پچر و ئاروون دەرکوتنە بەرگوى و خۆش ھەستم پێ کەربوون. ناخەر ئەوہ يەکەم جارم بوو لە بەرەم ئاپوورەى خەلکا قسان بکەم، جا با ئەو خەلکەش نەخویندەوار و لانیى بێ! ئێمەى رۆژھەلاتى، لە سۆنگەى ئاب و نەرىتى پەروەندەوہ، ئەو گەرفەمان

ههیه و به ناسانی ناتوانین نەربەری پا و بۆچوونی خۆمان بین... ئێراندا پەڕەیی شەرم و کەمبەویی لەو بوارانەدا، کاریکی ناسان نییه. ئەو کارە، هەرچەندە نەستەم بوو، سەد هیندەش خۆشی و بەخۆوەنازینی تێنا بوو. کە باس ھاتە سەر شۆڕشی ئەیلول، ئاشبەتال و دەوری سەرکرنایەتی پارتی و مالباتی بارزانی، لەو کۆستە گەڕەییە و ئەو مەینەتیەیی کوردی تێکەوتبوو، وەکو نەروێشتیکی تەکیەیی نایدۆلۆژی «م ل» قسەم دەکرد و بە مۆتلەقی دنام لەسەر وشەکان نامەگرت و جەختە لەسەر دەکردن. مەن لە ھەولێ ئەوێدا بووم کە ناوێنەیی بالانۆمای سەرکەوتنی شۆڕش و نامەزراننەیی کۆمەڵگای سۆسیالیزمی پاشی پادانەیی نەستەم لاتی پزۆم و سەرکەوتنی یەکییتی نیشتمانی کوردستان، بەدەم دەستی ئەو گوندییە ھەژارانەیی کە ھێشتا سیما و پەڕەگی باوکی پۆچی کورد «بارزانی»یان لە ھەژنا مابوو!

وام ھەست دەکرد، ئەوان لەو قسەنەیی مەن کە بۆنی خۆینی براکانیان لێ دەھات، تەواو قەڵس و بیتاقەت بوون. ئەوانی نەخۆیندەوار، وەلێ بەئەزمون و شاھیندی چارەنووسی چەندین شۆڕشی شکستخواربووی کورد، ترووسکەیی ھیوا لە چاوانیاندا کز و کزتر دەبوو. مەن لە ماوەی ئەسالی پێشمەرگەیی خۆمدا، تەنیا یەک جوتیارم نەبینی (بە لایەنگرانەیی یەکییتیشووە)، کە لە ئێلەو شەری «ق.م» و پاشتریش لایەنگانی بیکەیی نێو بزوتنەوێ چەکنارییەکیان پێ خۆش بیت. مەنکی خۆیندەواری مێشک بە گیاگەلەیی نایدۆلۆژیا تەنراو، پاش پێنج سالان بەو قەناعەتە کەیشتم کە پەشەخەلکە لەمێژ بوو پێی گەیشتبوون. ئەوان پۆزگار لەو بوارەدا زەینی پۆشن کەربوون و نێمەش، جالجالۆکی «م ل»ی بە سەقەت وەرگیراوی بە ھەلە پراکتیزەکراو، مێشکی شەتەک نابووین!

*بزوتنەوێ سوسیالیستی دیموکراتیی کوردستان، بێرۆکی نامەزراننەیی لە سالی ١٩٧٥دا و پاش ھەرسە ئەیلول، لەلایەن ھەندێ کادر و سەرکەووە، لە شاری ورمێ لە کوردستانی ئێران، باسی لێوێ کرابوو و پاشان لە سالی ١٩٧٦دا بوونی خۆی ناسکرا کرد و لەگەڵ کۆمەڵەدا بوونە دوو لایەلی نێو یەکییتی نیشتمانی کوردستان. ئەم رێکخراوە، کۆمەڵێک کادر و سەرکەوێ ناھاوناھەنگی نێو شۆڕشی ئەیلولی لە خۆ گرتبوو کە پەم و پەشەیی سیاسیان لە کانێ ھەربوو بالی (جەلالی – مەلایی) ناویان دەخوارەووە. ئەم رێکخراوە، ھەر لەگەڵ لەنایکبوونیدا ماکی چەنگەرتبوونی خۆی ھەلگرتبوو.

* خەتی گشتی: مەلای نیوان کۆمەڵە و بزوتنەوێ بوو. ئەو پانتاییە بوو کە کەسانی کۆنەجەلالیی لەخۆی دەگرت و راستەوخۆ لای مامجەلالەوێ سەرپەرشتی دەکرا... پاشتر بالێکی بزوتنەوێ و خەتی گشتی یەک دەگرت و یەکییتی شۆڕشگێڕانی کوردستان، نرووست دەگەن.

بهرای خوین

سورین: که له نوورموهرا لئی بهروانیت، له شووریهکی بهربینی کون و کهلهبر تینهکوتوی له تهی ناسمان چهقو لهجیت. تو نهگر جاریک له سلیمانیهوه بق هلهبجه سفر بکیت و له تختی شارهمزوروه به هستی چهپا سهیری نهو زنجیرمچیا به بکیت که له پشتی «نهمهناوا» وه هتا سنووری پنجوین ریژ دهیتوه، وهات دینه پیش چاوان که دیواریکی له بهرد و چیمهنتو هلهچنراوی زینه سختی بنگیان بیت. وطن که نیازی سفر و وهسرحیا هلهگپانت هه بیت و جورتهی کهشفکرنی نهو دنیا پر نهفسوونهی «سورین» وهبر خوت نیی، نهوجا تن دهکیت که نهمه جیهانیکی پر میترک، نوال، میترگوزار، زهنویر، لیرهوار، کهند و کهندر و دهره، نهشکوتی زینهناسی و پر پیچ و پهای کانیه بیتا ههلقولاه.

«دهری مه»، له نامیزی دهریهکی تنگ و رژد و ههلهموتنا خوتوه. شو لهو گوندنا خوتین و لهگهل سپندنا رابوون. بهنیو دهرنا سهروژور قهیتوولهمان بهست. سی و یهک چهکنار و سی پیشمههگی بیچهک، هاوای سی پیشمههگی رینیشاندهری ناشارهای لیژنهی ههیم که سن رۆژ پیشتر له بناری سورینهوه، به نامهی مهلابختیار و شوکهتی حاجی موشیر و بهکری حاجی سهفرهوه، به نیازی گه یاندنی ههزمهکی نهمه که له سی مهفرزه پیک هاتبوون، بق رۆژاوی بناری سورین و پاشتر سازنای ههیشیکی فراوان بق سهه بنکهکانی «ق.م» له «کانی خیاران» و دهروبهری گوندی «نرلی». نهم بنکانه دهکوتنه نیوی نهویوی بناری سورین و ههوامانی کورستانی رۆژههلات. نهو سی پیشمههگیه، نهگر یانهوهیم یارمهتیم بنات، نهمانه بوون:

— هوشیار حاجی مامندی

— نازاد توفیق

— حمهی حاجی نهحمهی تازهیی

لهگهل نهو نامه رسمیهی که بق لیپرسراوی مهفرزهکان هاتبو، نهو نامهی منیشان لهگهل بوو که له بهکری حاجی سهفر و مهلابهختیاروه نیژدراوون. من تا نهو کات ناوی بهکرم نهیستبوو. وطن به ناوی مهلابهختیار ناشناووم. نامهکان، ویرای بهخیرهتنان، جۆریک هاندان و ورهوهبهرنانیشان تیتابوون.

نامهکی بهکری حاجی سهفر سهرنجی راکیشام، به تاییهت که له کوتاییدا نووسیوی (براتان... پ.م بهکری حاجی سهفر).

بەكر. نەوسات نەندامى سەركىرايتىي يەككىتىي نىشتەمانىي كورستان، نەندامى سەركىرايتىي كۆمەلە و لىپىسراوى لى سىلتمانىي يەككىتىي بوو. ھەر لەو نامەيەو ۋە ئاوترىش بە رىزايى سالانى خەباتى شاخ، بەكرى حاجى سەفەر بۇ مەن جىگەي رىزى تايىت ۋە خۆشويستىن بوو. نىمزاى نامەكى مەلەبەختىار (ھاوپىتان... مەلەبەختىار)، نىمزاى نامەيەكى لىكەي ۋە مېرھىنامەو ۋە ۲۱ى نۇقەمبەرى ۱۹۷۷ى ۋە بۇنەي سالىمگەپى لە سىندارھەنانى سى رېيەرەكى كۆمەلە (شەھاب ۋە جەغەر ۋە نەنەر). بە ناوى كۆمىتەي ھەرىمەكانەو، بۇ كۆمىتەي رىكخستنى ھەلەبجەي نووسىبوو. مەن ئەگەرچى نەندامى كۆمىتەي رىكخستنى ھەلەبجە نەبووم ۋە لە رىكخستەكانى سىلتمانىي كارم لىكرد، ۋەلى نامەكە، شەھىد نەنەر ھەمەنەمىنى ھاوپىم نىشانى نام.

نىستا بەيانىي رۇژىك لە رۇژانى مانكى حوزەيرانى سالى (۱۹۷۸ى) ۋە چوارسەعاتانە نىمە بەرەو لوتكى «مەلەخورد»ى سوورىن سەرىمكەوين. ئوندى بەرزى مەخورد لە بەرزايى ئاسمان تىپەرپو، يان مەن ۋاي مەيىنم لە مەستىنكى رىكرىنەو، مېرگ ۋە نوالى بنار چەگەن ۋە گىاۋگۇل تا چۆكان ھاتوون. بۇنى بەيان، (ئاخىر بەيانىش بۇنى تايىت بەخۇي ھەيە) ھەلۇمراۋ لە بۇنى بەيىوون ۋە چنور ۋە لۇ، نىوناخىن بە ويتەي سويىسكان ۋە قاسپەي كەو، جىپەنىك لە ھەتتازيات بۇ مەخولقنىت كە ھەموو شتىكى تىنا مەيىنى، تەنيا ۋەنەي جەنگ ۋە خويىنرۇت نەيى.

ھەتا پىر بە بەژنى سوورىندا ھەلەمىزنىي، نەو پارچەپارچە پۇشاك لە خۇي مەكانەو ۋە سىنگ ۋە مەمك ۋە گەرىنى، رەوتوقوت، لەبەر تىشكى نىكات مەنىت!

نىمە لەبەرگەرىنى لوتكە ۋە چانمان بۇ گرتوۋە ۋە لە ئاكاۋا رىژنەي گوللەمان بەسەرىا مەبارى، نىمەش ئاناگا لە بۇسەي «ق م»، بەوپەرى شەلەۋاۋىيەو، بىنەريان لى مەكىنە سەنگەر ۋە سەنگەر نۇ بە سەنگەر مەوستى!

بارىكى مەروونىي شېرز ۋە ئاناسا... يەكەم جارە خۇم لە سەنگەرىا بىيىنەو ۋە لە رەوى نىۋەزمەي مەركىا بومەست. نەم رىگايەي نىمە، بەو شىۋەيەي لە نامەكە، «شەۋكەت» نەخەشى بۇ كىتەبەوين، مەبوو بى ھىچ گەرتىك بمانگەيەنە شىۋىنى مەبەست، كەچى بۇ نىۋ جەرگەي ھىزەكانى «ق م»ى ھىناوين.

بىنەرىمەبىنەرد ھەلەمەكشىن... چەند كەپك ۋە قوتەيەك مەگرىن ۋە لىيان ئامەمىزىن. سى ۋە يەك چەكدار ۋە چوار بىتچەكى نەشارەزا، لەسەر بەرزايەكى نوورەمەست ۋە نوورەناۋەمانىي پىشت بە ھىزەكانى مەۋلەت تەنراۋ، بەرانبەر ھىزىكى شارەزاى تىرۋەسەلى پىشت بە بىنكە ۋە بارەگەي خۇي بەستوۋ لە خاكى نىراندا، لە جەنگىان!

بە رىزايى بەھارەۋۇژىك، شەر بەرەھامە. شەرى نىۋان نوو برا، لەو تروپكە بەرزەنەكە لە

مالی خواوە نزیکترین تا ھوارگی شەیتان، وەک نەو وایە کە بستیگمان لە نزمایی بۆ شەرگە
 نەست نەکویت. ئێمە لە ھەوشەیی خوا، لە قوللە بەرزەکانی خوا، لە کەوشەنی ھەرمی خوا،
 یەکتەر نەکوژین و خواش نەستیگمان لێ ھەلناھێنێ. پەیفیکی رەحمتان بەگویتا ناچرپیتن..
 نەعرەتەیک ناکیشی و نافرەمویی: لە ولاتی وێران و ناگیرکراوتان بڕوانن. ناوێک لە میژووی نوور
 نا، نزیکتان بئەنەو و خەجالت بکێشن!

ئەحمەمگریانەیی، عەلی شامار، ھۆشیارحاجی مامەندی و من، لەبن پکەبەریگنا نانیشتووین و بە
 نووریین لە سەنگەرەکانی پێشەوە نەروانین!
 _ پێکرام!

ھۆشیارە، ئەژنۆی راستی لە نامیز گرتوو و خۆین لە بەشی خواوەرەوی پووژی فیچقە نەکات!
 نەرانگی شەرۆالەکەیی ھەلنەکێشین. گولەکە، پووژی نەنگاوتوو، کەچی خۆین بە لوزو لە بنرانی
 ھەلنەقولن. ورنتر لێ نەروانین و تێدەگەین کە گولەیی نەفرەتی لە بەشی سەرەووی پوزییەو
 نەرجوو و شاخوینەری رانی لێو. برین نەپێچین و تەوژمی خۆین سەر نەکا....

_ نەمانەتی ئێو و نەم کاسیتە. نەم کاسیتە، وەکو ئواییاری بە کورەم بەگەینن. ئەو تەنیا نوو
 مانگی تەمەن.. نەگەر نەتوانن لاشەم بەرنە خواری و لەم چیاپەم جێ مەھێلن!
 سەری ھۆشیار لەسەر ئەژنۆی خۆم نادەینم. نەست بە کاکۆلە زەرەمکەیدا بێنم و نەلیم:
 برینەکەت سووک و لە خۆرا خۆت بپھیا نەکات!

_ مامۆستا! ئەو ھەموو خۆینە نەبیت چۆن لرفە نەکات؟ مەوژنیک چەند ھێنە خۆینی تێناہ؟!
 ئەو ھۆشیارە چەند ساتیک پێش نێستا ھیزی جوانەگایەکی تێنا بوو، وا لە پەلوپ نەکویت و بە
 ناستەم لێوانی پێ نەبزووین.. رەنگی نێت زەرد و زەرتر نەبیت.. ھەموو ھیزی خۆی کۆنەکاتو
 و گەرەکییە تەکان بنات، کەچی سەری نەکویتو نەمیزێ من. نەرم نەرم چاوی بە چوارنەروا
 نەگێڕێ.. لە قولایی ناسمان رادەھێنێ.. لە چاوانیدا دەیان پرسیری نامەفھوم و رافەنەکراو نەبینم..
 کێ لە نەھنی پرسە قولەکانی مەوژنیک لە لێواری مەرگنا وەستاو نەکات؟.. نەری نەشی مەوژ لەو
 نان و ساتەدا بێر لە چی بکاتو و ھەسرەت بۆ چی بخوات؟! پەییترنێیان نەستەم. نەست لەسەر
 لێ نادەینم، ھەست بە تریەیی لێدانی ناگەم.. نێستا چاوەکانی مۆلەق وەستاو نیدی زەمەن بۆ
 ئەو کۆتایی ھات! نیدی کۆمەلە، کورد و شۆرشێ نوێ، بۆ ئەو ھیچ مانایەکیان نەما!

تاقم و مەخزەنەکانی لێ نەکەینەو. بە جامەنەکی نایەپۆشین. لە یەکنی نەروانین و پەیفیک
 بۆ گوتن نییە. پەشت لە تەرمی وشیار نەکەم و لە نەشتی گولەرەنگی شارەزوور رادەھێنم کە وەک
 مافووریکێ رەنگینی تا چاوەربەکات پانوپۆر لە بەرپیتی سووریننا راخراو. رەبایەکانی بەعس

کە وەک قارچک لەسەر گریزەکانی بنار هەلتۆقیون، ناوانووە بە دەستپێژیک پیرۆزباییمان لێ
 نەکن.

+ دەبێ بیر لە پاشەکشە و ناکشان بکەینەوه! نەحمەتگریانەییە پێشنیاز نەکات.
 __ مامۆستا، تۆ لەگەڵ پێشمەرگەیکە بۆ و ھاوڕێیانی سەنگەرەکانی پێشەوه ناگانار بکەرەوه.. ئێمە
 چاوەڕوانی گەڕانەوتان نەکین.

بە نەبیویدا ملەبەملە سەرمەکوین و نەگەینە یەکم سەنگەری پێشەوه.
 __ شەپکەری لێرەدا کەلکێکی نییە.. بێیارە ناگەڕێن!

__ ئێوە لە شوێنی ئێمەدا بەرگری بکەن، کە ئێمە نوورکەوتینەوه، نەوجا نیووش سەنگەرەکان چۆل
 بکەن.. گەر وا نەکەین، سواری سەرمان دەبن! غەفۆر دەرەشیشی وەهام پێ نەڵێ.
 لە بوولێتی ئێوارەدا، ملەخورد لەژێر بارانی ناگرنا نادەگیرسێ.. سەنگەر چۆل نەکەین. نەگەینەوه
 شوێنی مەبەست و کەستێک نەماوه. ھاوڕێیانمان نابەزیون و ئێمەش پێنج کەس بە تروپکی ملەخورەوه
 بەجێ ماوین! چەکنارەکانی «ق م» سەرمەکوین. ئێمە خۆمان حەشار نەدەین. ئەوان تەواو نزیک
 و ئێمە بێدەنگ و چرپە! ئەوان گۆرانێی سەرمەکوین نەچڕن! ئێمە لە بیرێ دەرەزبوونداین. ئەوان
 بەرەو بارەگاکانیان نەکشینەوه و ئێمەش لە تۆلەپێی نابەزین نەگەڕێن.

نە تەرمەکی ھۆشیار! پێشمەرگەیکە و نەڵێ!
 لە دەوری تەرمی بەجێماوی ھۆشیار چیچکەمان کرێووه.. بیر لە ئەو ناکەینەوه، بەلکو لە خۆمان و
 چارەنووسمان.

تەنیا یەک رێگای نابەزین ھەیە.. ھەمان رێگای بەیانی کە لێمەوه سەرمەکوین! پێشمەرگەیکە یەک
 و نەڵێ.

بزنەپێ دەبینینەوه. دەست بە پشتوینی بەکترەوه نەکین و بەرەو بنار خۆر دەبینەوه.. ھەمیشە
 نابەزین لە سەرمەکوین سەختەر!

کاتژمێر سێی بەیانییە و شوێن ھەمان گوندی نوێنێیانییە. کەس نەگامان لێ ناکاتەوه.. بە ئێو
 دێنا دەسوورپێنەوه و سووسە ھاوڕێیانمان ناکەین! بە تۆپزی خۆمان بە مالتێکا نەکەین.

+ نەگەر لێرە بێنەوه، بەیانی جاش و سەرباز نەتانگرن!
 __ تەنیا چەند نانێک و ھیچی تر.

نان وەرەگیر و مەتارەکانمان پڕناو نەکەین و لە گوند نەرمەکوین.
 لە ئێو ئەم پەلەچنارەدا خۆمان حەشار نەدەین. من و نەڵێم.
 ئێوارە.. لە ئێوان چنارەوه ملەکوێ نەکەین.. باخچەیک بەرانبەرمانە و جەمەتی دێی لە چەکنار..

هاورپنیانی خۆمانن.. پێک دێگەینەوه.

بەپیارمان ناوه کە عەلی شامار، پێشمەرگەکانی هەریم و تۆ، لە شارەزوورەوه بپۆن بۆ لای لیژنەی
هەریم و نێمەش دێگەپێنەوه بۆ هورامان! (بێسان نەحمەنگریانەیە، پاشی راویژکرین لەگەڵ
هاورپنیانی بیکە، نەم بەپیارەیان ناوه).

— من پازیم و زۆریشم پێ خوشە!

ئوعاخوازی دێکەین. هێژمکە بەرهو هورامان دێگەپێتەوه و نێمەش لەژێر بالی شەویا. رووهو
تەختایی شارەزوور، بە هیوای گەشتن بە بنکەکانی هەریم لە بناری سوورین، دانەکشیتین!

پیاویکی بەویقار، نلی له گۆل سەرپێژ کرم

که له بناری هه‌ورامانه‌وه به‌ره‌و پانتایی شاره‌زوور شۆڕبووینه‌وه، وریه‌تالی ڕووناوه‌کانی ڕۆژی پێشوو تانوپۆی بیر و ه‌زریان تهنی‌بووم. لاشی ڕاکشای بینه‌وای هوشیار، ماله‌کانی بینیمی ناگیر کربوو. ڕه‌نگه‌ که‌سێک بیژێ: چما کوژرانی که‌سێک ه‌ینده تیفکری و لیژامانی پێ نه‌و؟ چما نه‌و یه‌که‌م کوڕێکه‌ که له سه‌نگه‌ری کوڕکوشنه‌ن گلابیت و قه‌ل و نالان له جه‌سته‌ی وه‌ربووبن؟ به‌لێ، بۆ من نه‌و یه‌که‌م که‌سێک بوو که له نامیزمانا چاوه‌کانی بارانی پارانه‌وهم به‌سه‌رنا بیاریزن و منیش له‌و بێده‌سه‌لاتتر بم. من وه‌هام بیر نه‌که‌رمه‌وه که نه‌و خوێنه‌ی له برینی نه‌و ڕا نه‌چۆرا و گۆلیکه‌به‌هاری «سوورین»ی تیرخوین نه‌کرد، سالی پاشتر چیا‌یه‌ک له نه‌فرت و نیا‌یه‌ک له پک و کینه‌ی لێ شین بێ!

چ ڕۆژگارێکی سه‌خت بوو!

به‌عس، گونبه‌گوند و گربه‌گه‌ری ولاتی به‌ ڕه‌بایه‌ ته‌نی بوو.. له‌و ڕۆژمانا، خۆمه‌رخستن و ناشکرا‌بوون قه‌ستی مه‌رگ بوون، به‌ تابه‌ت له‌ شارووزرا، مه‌رگیکی بێ نه‌ملانه‌ولا و مه‌سوگه‌ر بوو. مه‌فره‌زمیه‌ک له‌ هه‌ر گونده‌ک، له‌ نیو هه‌ر نۆل و نه‌قه‌ریکنا ناشکرا‌بایه‌، ده‌یان کۆپته‌ر و هه‌زاران سه‌رباز و جاشی بۆ ده‌بارین.

له‌گه‌ڵ نووکه‌رتبوونی شه‌وگارا، که‌شیتینه‌ گوندی مه‌به‌ست، بێ چرپه‌ و زناسا خۆمان له‌ مالی «حه‌مه‌ی حاجی نه‌حه‌د» کوتا. نه‌و شه‌وه‌مان له‌وێ ڕۆژ کربه‌و و ڕۆژه‌که‌یشی تا نیواری، له‌وێ خۆمان هه‌شار نا.

به‌یانێ ڕۆژی نواتر، له‌ گوندی «میری سوور» مه‌وه‌ به‌نیو نۆلێکی سه‌خت و ته‌نگنا هه‌لکشاین و پاش نیوسه‌عاتیک، نووکه‌لی به‌ ناسماندا هه‌لچوری هاورپیانمان بینی. کانی و ناویکی روون، له‌ نه‌وری پێشمه‌رگه‌ چایان نه‌م کربوو. که‌مینک ژوورتر چه‌ند نه‌شکه‌وت و بنه‌مه‌نیک که له‌ یه‌که‌تیاندا کانیله‌یه‌ک هه‌له‌مه‌قولا و پلوسکی ناوه‌که له‌و به‌رزه‌وه‌ بازره‌ نه‌بوویه‌ نیو چۆمه‌که. مه‌لابه‌ختیار نه‌م نه‌شکه‌وته‌ی کربوویه‌ بنکه‌ی خۆی.

مه‌لابه‌ختیار و به‌کری حاجی سه‌فه‌ر، دوو وینه‌ی ته‌واو جیاواز بوون له‌وه‌ی من له‌ ه‌زری خۆمانا وینام کربوون. یه‌که‌میان لای من، پیاویکی ٤٠ _ ٥٠ ساه‌لی سه‌روپیش بۆزی کو‌رته‌بالای تیکسما‌و بوو، که‌چی له‌ راستینا، گه‌نجیکی ٢٥ _ ٢٧ ساه‌لی بالابه‌رزی سمیل‌په‌شی ڕوخۆش و پیاکه‌وتوو بوو. وینه‌ی به‌کر لای من، گه‌نجیکی بالابه‌رزی ره‌قه‌لی ٣٠ ساه‌له‌ بوو، که‌چی پیاویکی میان‌بالا و

میانەتەمەن، سەر و پەش ماش و برنج، رووخسار سووروسیپی بە ویقار و حورمەت بوو. بینینی ئەو، زۆری بلخۆش کەرم.

نامەی ھاوڕێیانی ھەورامان و چەك و كۆلەپشتەكەیی ھوشیارمان تەسلیم كەرن. بە وردی باسی شەر و رووباوەكەمان بۆ گێڕانەو.

— نەمبوو بەو رێگایەدا ھاتابان. بۆچی بە شارەزووردا نەھاثن؟

— نێو ئەو رێگایەتان بیاڕی کەربوو!

— شتی وا نابن! نێو ھێرشتان بۆ سەر بنگەکانی «ق م» کەربوو و ھەموو نەخشەكەتان لە نێو تێك ناو!

— لە نامەكەیی كاك شەوكەتدا نەخشەكە وھا كێشرا بوو.

بە ھەرحال، كارەكە ھی شەوكەت بوو. ئەویش ھەك ھەموو جارێك خۆی لێ ھەرباز كەرد! من كە ئەو ھێزە سەكەسییەیی یەكێتیم بێت كە زۆربەیی لێپرسراو و كایەر و پێشمەرگەكانی كۆمەلە بوون. نیدی زانیم خەبات و تێكۆشانی كۆمەلە و سەركرە و كادەكانی، قارەمانیتیی رێبەرائی لە سینارەدراو و مەركەبەزێنەرائی، چ بەرھەمێکیان ناو و پاشتریش لە گوندەكاندا بەو راستییە گەیشتم كە رەھوشت و ناكاری جوامێزانە و رەفتاری شۆڕشگێڕانەیی پێشمەرگەكانی كۆمەلە و گیانی لەخۆبۆرینیان لە ناست یەكتر و لە ناست جوتیارانی ھەژاری ناوچەكە، چ مانایەكی قوول و پێڕۆزیان بە چەمك و مانای «پێشمەرگە» ناو و چلۆنیان لە بەرچاوی خەلك خۆشەویست كەربوون.

ماوەی نوو ھەفتەكە لەگەڵ ئەو ھێزە مامووە و گوندەبەگوندی شارباژێر گەڕاین كە بۆ من، ھەم ناوچەكە نوو و ھەمیش ئەزمونیكی نوو بوو لە بنیای واقعی ژانی پێشمەرگانەدا.

ئەو ھێزە، تەنیا ھێزێك بوو كە لە ناوچەكانی سووریز، شارەزور، شلێر و شارباژێریدا مابوو یەو، تەواوی ھێزەكانی بێكە، پەوانەیی ناوچەیی سەركەنایتی كرابوون و لەوێرا بەرھە سەفەری «مەرك» بۆ بابینان و ھەكاری نێرەرابوون كە پاشتر كارەساتی «ھەكاری»ی لێ كەوتەو.

لە ماوەی ئەو نووسن ھەفتەییەدا، گەلێك كاری وشیار و لاسۆز و خۆنگەرمی كۆمەلەم بێتن و پێیان ناشنا بووم كە ناخەكەم زۆربەیی زۆریان شەھید بوون و كەمێکیان لەو گەرمەلوی خۆنەیی خەباتی شاخ ھەربازیان بوو و بوونە شاھیدی رۆژگاری پاشاگەربانی گەندەلستانی پاش راپەڕین!

كاكەیی ھێزی كۆمەلە، خۆتەمەن و نیمچەخۆتەناواری شارەكان بوون كە لە نێو سیستەمی پەرورە و راھتانیكی تیوریانەیی بە بێسپێندا، بووبوونە ناھێنەری پەوشینكی نوو لە خەباتی چەكدارانەیی نێو جەوتیاران و ھێزێكی بە تەنسیری ئەوتۆ كە ھەم جەماوەر و ھەم ھێزەكانی بێكەیی نێو جولانەوێكە

و ھەمیش دەولەت، حیسابیان لەسەر ئەکرد و بایەخیان پێ ئەدا. من، لە سەرھتای دەستپێکنا، ھەستم بە جیاوازیی بەرچاوی نێوان کادر و پیشمەرگە کۆمەڵە لە لایەک و خەتی گشتی و بزوتنەوێی سۆسیالست لە لایەکی بیکەو ئەکرد. ناکۆکی و ملانێکان زیار بوون. پەقار و ناکارەکان جیاواز بوون. تێگەیشتن و بۆچوونەکان لەمەر شۆرش و ھیواکانی نایندە، لێک دووڕ بوون.

پێزەکانی کۆمەڵە خورت و یەکگرتوو بوون و جۆرە پەیوەندییەکی پۆچی و فیکری پێکەوێی گری ئابوون. لە ھەڵسووڕانی کاری سیاسی و پیشمەرگانەدا، جۆرێک لە ھاوھنگی و ھاوگرێتی نیموکراسیانە ھەبوو. سەرپێچی و کەڵەمەکیشتییەکان کەمتر بوون. متمانە و رێز لە نێوان لێپرسراو و کادران و ئەندامانی کۆمەڵەدا، لە ناستیکنا بوون کە بە نامەی لێپرسراویکی کۆمەڵە بۆ مەفرزە یان کادرێک، نێوھەژکەکی وەکو خۆی جێبەجێ ئەکرا و گەر پێویستی شێی کردبا، جەند شەوڕۆژێک بەرھەمەبەست، رێگە بۆ ئەبەرا.

ئەم کاکلێیە، لە ژینگەییکی تەراو بەھیزی زۆرەوێی عەشایەریدا ھەڵسوکەوتی ئەکرد کە بەشێکی زۆریان کۆنەلێپرسراو و کادری شۆرشێ ئەیلوول و پێشەیان لە بالی جەلالەتە ناوی ئەخوارەو. ملانی نێوان کۆمەڵە و بزوتنەوێی سۆسیالست، کۆمەڵە و خەتی گشتی، لە شێوەگشتییەکییدا و سووربوون و جەختکردنی ئەرویشەکادری خۆئێگەرەم و مێشک بە تیور و ناخ بە ھەڵسوێ ناخزراوی کۆمەڵە و ھەولەنایان بۆ خۆتکردنی بزوتنەوێی فیکری – سیاسی – چەکناری لە نێو جۆلانەوێ نیشتمانی کوردستاندا کە کەشێکی شۆرشگێڕانە ئەنتی مەلای/ جەلالی بخۆلێنێت، مانایەکی نوێ لە پراکتیکنا بە «شۆرشێ نوێ» بێخەشێت، ھەلومەرجی خەبات و تیکۆشانی ئەوێ رۆژنیان سەخت و ئێوارتر کردبوو.

بەھیزی و بالەستیی رژی و لاوازی ھێزەکانی بزوتنەوێک لە سەرھتادا، بواری چەکرێنەوێ ھێز و ئەسەلاتی ئەدا و ئەمەش بە ناچاری و بە پێی پێناویستیەکانی ئۆخەکە، کار و ھەڵسوڕانی پەراگەندە و نیمچەسەرەخۆی لە کەرت و مەفرزەکان ئەخواست. ئەم زەوینە نالەبار و ناستەنگە، ئەراوێژتە چەنێن ئەسەلاتی ناوچایی و ھەڵسوکەوتی خۆبەخۆیی مەفرزە چکۆلەکانی یەکییتی بوو کە ھەر کادر و مەفرزەیک چۆنی وێستبا و چۆنی پێ باش با، وەھای ئەکرد و ھەر گروپ و مەفرزەیک، حکومەتیکی ئەبێزراوی چکۆلە بوو. ئەمەش زۆرجاران کاری زیانەخشی لێ ئەکەوتەو، بە تابیەت مەسەلە گرێ و سزادان و کوشتنی بێ ھیچ ناگاییکرێتیکی کەسانی گومانلێکراو. تیرو و کوشتن، بێوونە کاری شۆرشگێڕانە و جگە لە تیروکردنی کەسانی سەرەپژێم، ئەوا ئەیان کەسی بیتاوانیش ئەکوژران. بەراو مەوونی ئەم پڕۆسێسە لە چوار تا پێنج سالی سەرھتای بزوتنەوێکەدا، ئەیان قارەمانی پیاوکۆژی بەرھەم ھێنا کە لەزەتیان لە کوشتن و خۆنپێژتن ئەبەرا

بېروابوون بە زەبرى شۆرشگىنپانە و پەشەكۆزى، وەك مېتۆدىك بۇ خۇسەپاندىن و سەلماندى «خود»ى شۆرشگىنپ لە ناست «نەو»ى بېدا، نەوىك كە بە زەبر تۇ دەسپىتەو و تۇش لە پىگای بەكاربرىنى (هەموو نامرازەكان)ەو دەسلەتتى شۆرشگىنپانەى شۆرش دەسلەمىنى و دەسەپىنى. بوونە ماك و ھەيىنى خولقاندنى بيارەمىەكى كوشندە كە پاشان پەوتى بزوتنەو چەكدارىيەكەى بە ناقارىكى بېدا گۆزى!

ياخود بە بارىكى بىكەنا، پەنگە نەوە خوى رىياز و پەگەزە فېكرىيەكانى بزوتنەوەى چەكدارى بن كە لەچارچىوەى نەو ياسايانەى حوكمىيان ئەكەن و ھەيانبزووینى، بېنە ناینەمۆى بەرھەمپىنانى زەبر و بەرھە سەرھەلدانى نەو «نەگەر»ەمان بېنە كە ژيان و بەرھەوامبوونى ھەر بزوتنەوەىيەكى چەكدارانە، لەسەر كوچكەكانى خویىن و زەبر و تۇقاندن وەساتىت... نەمە بابەتیکە كە كۆلىنەوەىيەكى قولتري تيورى و مەيدانى گەرەكە.

کلۆترین کەسانیک نەو پارتیزانانەن، نەمەوبەیان لێیان نەقەومی!

شارەزور، سەرتاپای لە زەرەپەر گرتوو. چەند پەلەهەورێکی شاقەل نارنجی، نامێنیان لە «تانبەرۆ» هەلژەنیو. «زەلم»، بە لوفە و گوژمی بەهاری خۆیەو، دەست لە نامینی «سوورین» بەرەمات و بە هۆرە و سۆزێکی نەروێشانەو، لە «ئووناوان» نا نامبازی تانبەرۆ دەیت و لە جەستە و رۆحی یەکلیدا دەتوێنەو. کە کەوانەی نەرخوانیی ناسمان لە ناست «گلەزەرە» نا رەنگی تیز و تۆختر دەیت. پلەیی وری ئیمە زیاتر سەرەکەوێت. لەشمان سووکتر و هەنگاوەکانمان، گورجیوکلۆترین هەلەگرن.

هێزێکی پەنجاکەسی، بە نیازی پەڕینەو بۆ هەورامان، لە بناری سوورینەو سەرەوێر دەبینەو و یەکیان لە پانتایی شارەزوردا رێگا دەبرین.

ڕووباری زەلم، لە گەرمی بەهاریکی تەڕووبرنا، لە بواریشدا، جوانەگا تل دەمات. نۆزینەوی بوار، ماوەیەکی باش مانەوی کرین. لەو بەری زەلم، بەشی زۆری هێزە مەلئاوییان لە ئیمە کرد و لە شارەزوردا بلاویان لێ کرد و بزر بوون. مەلابەختیار و مەفرەزەکی، چەند شارەزا و چاوساغیک، عەلی شامار و من، گوندەبەگوندی شارەزور، بەرەو بناری هەورامان سەرکەوتین. تاریکبوونی بەیانی، گەشتینە گوندی «خەربانی» و بە پەلە و بیج پشووان، نانمان کۆکەرەو و ڕوومان لە ئۆلێکی چەرگەن نا.

جێپێشتنی ئۆلەکە و هەولێان بۆ ئورکەوتنەو لە سەربازگە و ڕەبایەکانی ئەوێت. کاریکی نەشیار بوو. بە کەلکەرگرتن لە چەر و پیری نار و ئەوێتی ئۆلەکە، تا پاش نیوەڕۆمان لەوێ گوزەران.

هونەری خۆجەشاردان یان ئەو پێشمەرگە پێی ئەگوت «نیختیفا»، یەکیکە لە هونەرە هەرە گرنگەکانی شەڕی پارتیزانی و نەمەش نەریکی زینەگرنگی فەرماندە پارتیزانەکانە کە لەسەر وریبێنی و بیرتێژی و شارەزایی و ستاوە. فەرماندە زرنک و لێتاتوو، ئەوێکە نەم هونەرە باش بەکاربێنیت و بتوانیت شەوانە لە زۆترین جینگای جیاوازی نەریکەوێت و بە ڕۆژیش شوینونکی لە ئورژمن بکات. کلۆترین کەسانیک، نەو پارتیزانانەن کە نەمەوبەیان لێیان نەقەومی و نەریکە دەبن.

بۆ ئەو سەرەمەیی دەسەلاتی پرتوانای بەس و لاوازی هێزی پارتیزانی کورد، تەنیا سووکەهەوالی گوندیەیک کە لە پتەوای چەند دیناریکنا، بە هێزەکانی ئەوێتی بەیە، بەس بوو بۆ ئەوێتی نووچەنەانی ژمارە پارتیزانەکان. کۆپتەر و سەمان ئەوێتەش سەرباز و جاش بەهاتیان و لە گەمارۆی مەریگان خستیان! من، هەرگیز بێمەنی نەو حەوت پارتیزانە کۆمەلەم لە هەزرا کال نابیتەو. کە گزنگی

بەيانىي رۆژنىكى ھاۋىنى سالى ۱۹۷۷، لە گوندى «يىسەلمىن»ى بنارى شارەزور و لە كەنارى دەرياچى دەربەندىخانا، بە ھۆى خىانەتى يەككىك لە ھاۋرىكانى خۆيانەۋە. لە تەپكى ھىزمەكانى دەۋلەت كەۋتەن. ئەو مەفرەزىيە «ئومەرى ھەمەسالەح» سەركرائىيەتى ئەكرد و چەند پىشمەرگەيەكى رىكخراۋى «رەنجەمران»ىشى تىنا بوون كە تازە لە «كۆمەلە» جىابووبوونەۋە. پاش چەند سەعات شەپ و بەرگرى. ئەنجام ھەموويان شەھىد بوون.

چ بەيانىيەكى خوينارى بوو! من، لە نىوبازارى شارى ھەلەبجە و لەگەل چەند ھاۋرىيەك، چاۋەرپى بەلانىكەۋتەنى شەپكەمان ئەكرد. شەپ و بەرگرى تا چىشتىنگاۋ رىژەى ھەبوو. بنارى شارەزور بووكەلى لى ھەلەستا. كۆپتەرەكان ناسمانى شارەزورىان تەنى بوو. لە نىۋەرپۇنا، ھىزمەكانى دەۋلەت بە سەرگەۋتوۋىي گەرانەۋە...

تانكىك لە پىشمە و دەمان نۆتۆمىيلى پىر لەسەرباز كە ھەلەلەى سەرگەۋتەننىان ئەكىشا، خۇيان بەنىۋو شاربا كرد. لە نىفائەكەنا، سىتارەيەكيان نانابوو و لاشى «ھىدايەت»ىيان پىۋە ناۋىزان كرىبوو! نىفائەكى دىكە، سىخناخ بوو لە لاشى شەھىدەكانى تر. نۆتۆمىيلەكان بە نىۋو شاربا ئەگەرەن و لاشى لەخۆنىشەلەلى پىشمەرگەكانىان نىشانى خەلكى شار دەما و چاۋشكىنىيان ئەكرىن! من، تا ئەو ساتە بىمەنى ۋەھام، تەنبا لە فىلى «گىقارا»دا دىتېوو.

رەقتارى فاشىستانەى بەعس و سىياسەتى زەھىر و تۆقاندنى لە شارەكاندا، ناگرى رەك و تۆلەى لە ناخى نىنسانى گوردە خۆش ئەكرد و بە ناچارى لە كەمەندى ماقاۋمەتى چەككارانەى ئەخست و مى رىكەى شاخى پىن ئەكرتەبەر.

مروقى كورد، لە ئەنجامى زولم و ستمى بىۋىنە، سووكايتىپىنكرىن، گرتەن و نىعنامكرىنى، تەنبا و تەنبا لە سۆنگەى كوردبوونىدا، بە ناچارى ئەكەۋتە نىۋو سەنگەرى ماقاۋمەتى سىياسى و چەككارى، بى ئەۋەى بوارى لە سىياسەتگەيشتنى ھەيىت، بى ئەۋەى مەۋاى بىركرىنەۋەى لە شۆرش و خەبات و سەرئەنجامەكانىيان بۆ بىرەخسىت... مروقى كورد، بى وىستى خۆى، فەرى دەرايە نىۋو ناگرى ياخىيوون و كەلەۋەكىشى و تۆلەسەننەۋە... لەو باروونۇخ و ھەلومەرجانەدا، ئەقلى و تىفكرىن ھوكم ناكەن، بەلكو ئەۋە ھەست، سۆز، وىژدان و كبرىان كە ھىزى بزوئەرن و پەرچەكرىبارى نىنسانەكان ئەخولقەنن.

زۆرجاران، حىزب و رىكخراۋەكان، سىياسەتى ناپلۆسىن و زەھىرنامىزى ئەسەلاتى نىۋەندى نىراق، بە فاكتەرىكى نىجابى لەقەلەم دەمن و پىتيان واى، ئەم جۆرە سىياسەتى دەۋلەت لە ناست تۆپۇزسىۋوندا، ژمارەى لەشكرەكيان فرەتر و ھىزمەكيان پىر و خەرتەر ئەكات. زۆر لە حىزبەكان، پىتيان واى، ھەتا ژمارەى شەھىدەكان پىتر بىت، لايەنگر و نۆستانى حىزب و بزۋوتتەۋەكە زىاتەر دەمن. ئەوان واى بۆ

ئەجەن کە ئەو ژمارەى شەهیدمکانە رەواىى بە تىنکۆشانى سیاسى و چەکارىيان ئەهات و پاشتر هەر ئەو خۆینە، یان راستتر بىئەمالەى خاومخۆینەکان، ئەبەنە پردى پەرىنەوێ بزووتنەوێکە بۆ هەواری سەرکەوتن. هەر ئەمەشە کە رێگای گەشتن بە ئەسەلات هەموار ئەهات و شەریعیەت بە شینواری میکانیزمى حوکمرانیى حیزب ئەهات. لەخۆرا نییە کە نىستاش پاشى ئەسالان لە سەرکەوتن/شکستى راپەڕین، حیزب خۆى بە (سەرچاوەى بریتىترین رووبارى خۆینى شەهیدان) ئەناسىن و رەواى ئەسەلاتى خۆى لەو خۆینەوێ وەرەگریت! ئەو حیزبەى ئەیانەزار قوربانى لە نێو بزووتنەوێکەى خۆیناویدا نابیت، هەرگیز نامانە نییە کورسى ئەسەلات بۆ حیزبى بێکە چۆل بکات، کە ژمارەى قوربانى ئەکانى کەمتر بێ! بە کورتى: ئەو ئەسەلاتەى بە خۆین ئەسینىرت، لەچێو و مەواى ئەکەى نووردا، تەنیا بە خۆین جینگۆرکى ئەهات!

* * *

لە گەل زەرەمى نێوارەدا، لە نۆل وەرکەوتین و بەرەو گوندى هاوار هەلکشاین. خەلکى هاوار، پێشوازییەکى گەرمیان لێ کرین. پاش پشووێکى کورت، مەلابەختیار کۆبوونەوێکەى بە خەلکى گوند کرد و سیاسەتى ئەوێ ئەمێ شۆرش و یەکیتى نیشتمانى بۆ باس کرین. نانى نێوارەمان لەوێ خوارد و پاشان بەرەو «گریانە» وەرێ کەوتین و لەگەل مەفرەمەکەى هەوراماندا یەکمان گرتەوێ.

هەفتەى یەکم، مەلابەختیار سەرگەرمى کۆبوونەوێ سیاسى و فیکرى و کارى ریکخراوێ کۆمەلە و یەکیتى بوو. لیژنەى ناوچەى هەلەبجەى یەکیتى ریکخستەوێ کە نکتۆر رەزا «حەمەسەعیدە سوور» * لێرسراوى بوو. شانەیکە سەرەکیى بۆ ریکخستەکانى کۆمەلە ریکخست، کە ئەرکى هەلسووپانى کارى ریکخراوێ کۆمەلە بوو لە نێو ریزەکانى پێشمەرگە و جەماوەرى ناوچەى هەلەبجە و هەورامان و شارەزووردا.

نێمە، ئەو رۆژانە پەرۆشى هەوالێکى باوەرپێکراوى ئەو هیزە گەورەى یەکیتى بووین کە بەرەو هەکارى، بە نیازى گەشتن بە ناوچەى سێسنوورى نێوان نێراق، تورکیا و سوریا رۆشتبوو. هەوالى ناژانەکانى نێوچەکە، کەم و زۆر باسیان لە شەرە خۆیناویەکانى نێوان هیزەکەى یەکیتى و هیزى «ق. م» لە سەر سنوور و لە قولایى خاکی کوردستانى تورکیادا کربوو، بەلام نامە یان هەوالێکى بروست لە سەرکراپتێى یەکیتیەوێ کە ئەوکات لە بنارى قەندیل بوو، نەگەشتبوو.

نێوهرۆیک، لە سەر کانیهەکەى «کۆیخاەلى»، لە گوندى گریانە، وەک هەموو نێوهرۆیکەى بیکە خەریکی خوارى نان و چا بووین، کەسێکى خۆشڕەو لە نوور را ئەرکەوت. ساتى بە نوورین

سەیریان کرد، ھەرزوو ناسییانەو و مەلابەختیار کوتی: ئەو «حاجی چاوشین»* حاجی، لە قەندیلەو ھاتبوو. ئەو نامەی مامجەلال و سەرکرنایتی و ریکخستی شاری بۆ مەلابەختیار ھێنابوو.

مەلا، یەک لە نوای یەک نامەکانی بمخویندەو و لەگەڵ خویندەوێ ھەر بێرێکنا، وینەی کارھسات و پیشھاتی چاوەرواننەکراو لە سیمایدا ھەرمکەوتن. پاش نانخوارن، مەلابەختیار بە کورتی نیوھەژکی نامەکانی بۆ باسکرین و بە ناراستەوخۆ لە شکستەکا، بۆ، بەلام لە نامەکی مامجەلالا کہ پاش چەند رۆژیک مەلابەختیار نیشانی نام، نووسرابوو کہ وێرای پیلانی «ق م» و ەشیرەتەکانی سەر بەو حیزبە لە ناوچەی ھەکاری، بیسان بەشیک لە ھیزەکی یەکتی، بە سەرکرنایتیی ەلی ەسکەری، خۆیان ھەرباز کربوو و گەشتوونەتە شوینی مەبەست، دیارە راستیی مەسلەکا بەو شێوھە نەبوو. ھیزیک کہ لە ۱۲۰۰ پێشمەرگەکی چەکنار و بیچەک پێک ھاتبوو و باشترین سەرکردە و کادرە سیاسی و ەسکەرێھەکانی یەکتی رێھرایتیان ھکرد، تەنیا ۸ کەسیان بە سەلامەتی ھەربازبووبوون و گەشتبوونەو ھارەگاکی سەرکرنایتی لە قەندیل، سەرجمی ھیزەکا، یان بە ھستی «ق م» لیل کرابوون یان بە ناچاری تەسلیم بە ھولەتی نێراق بووبوونەو.

پاشان ھەرمکەوت تەنیا سێ پێشمەرگە کہ ھەر سێکیان خەلکی ھەلبجە بوون، گەشتبوونە شوینی مەبەست و سنووری نیوان تورکیا و «سوریا» یان بەزاندبوو، ئەوانیش:

حوسین مەجید کۆکۆیی، نارا ەبدولقادر و ەمەھاواری بوون.

نەمکرا حەقیقتی ئەو شکستە بۆ ھموو پێشمەرگەکان باس بکریت.. ھبوو راستیی چۆنییەتی رووناوھەکا لە بازنیەکی تەنگا بمینیتەو.

کارھساتی ھەکاری، بەو شێوھەکی کہ ھووی نا، چەندین نامیلکە و نووسراوی لەسەر نووسراو، ھەشیروان مستەفا، ھەر سالی ۱۹۷۹ لە ئەنجامی گوێگرتنی لە گێرپانەوێ ئەو کەسانەکی کہ لە کارھساتەکا ھەرباز بووبوون، نامیلکەکی تایبەتی سەبارەت بە کارھساتی ھەکاری نووسی. ھەمی حاجی مەحمود، لە بەرگی یەکەمی (رۆژژمێری پێشمەرگەیک)نا، بە نووردریزی حیکایەتی ئەو مەرگەساتی گێراوھتەو، ھوسا، ئەو رووناو ەقسە و باستیکی زۆری لە سەر بوو، بۆچوونی فرەچەشن و جیاوازی لە خۆ گرتبوو. زۆر لەو سەرکردە و لێرسراوانە، بە وردی سەرنج و تێبینیەکانی خۆیان لەسەر وردینە رووناوھەکان تۆمار کربوون، ھەرگیز چۆرنەتی بلۆکرنەو یانیا نەکردا ئەو کارھساتە، ھەراوێژتە زەمینەیک بوو کہ بێاریکی سیاسی ھەل و ناھەجی سەرکرنایتیی یەکتی خولقاندی و ھوسات و پاشتریش باجەکی گران لەسەر یەکتی کەوت.

شەری کانیزھنان (گورزی تۆلە)

مەلابەختیار بەیانێک دەنووسیت و دەباتە دەست من و خەمناوت.

— دەبێ نەم بەیانە تایپ بکەیت و بگاتە شاری سلێمانی. تا بەسەر رێکخستی شارەکاندا نابەش بکەیت! تایپ، دەست نەکووت؟

مەلابەختیار دەپرسیت.

— تایپێکی «شیخەلی» * هەیە کە لە نەشکووتیکنا شارەوانانەتووە و لێرەوێ دەور نییە! نەخەمە گریانەیی وەلام دەباتووە.

خەمناوت و من، شوێن نەخەمەگریانەیی نەکوین و بە چیاکەنا هەلەنگەین. بارەنجیرەکیویەلەیهک، لەوێرە شەنگیی خۆیدا، پەلک و گەلاکانی پەخش کەوون. چلۆپۆپی بارەنجیرەکە لا دەمین و نەشکووتیکی چکۆلە زاری وایا نەکات. نەخەمە، سندوقێکی کۆنی تەختە نەکاتووە و تایپەکە لەرێنێ. سندوقێکی لێکە نەکاتووە، هەندێ کتێب و کاغەز لەرەمکەون.

— نەمە تایپ و کاغەز و پتووستییەکان. من هیچی لێ نازانم و نەگەرمەوێ لای براھەران. هەتا نەموونێتووە، بە چرکەچرک، لەگەڵ تایپکردنی بەیانەکە خەریک بووین. هەرچۆن بوو، چەند نوسخەیەکمان جێبەجێ کرد و گەڕاینەو.

هەوایی کارەساتی هەکاری، بوویە پریشکی ناگر و گەری لە پووشی هەر چیا و نۆلێک بەرنا کە مەفرەزەکانی «ق م» ی تینا بوون. نیدی بۆ ئەوێ ناکوکییەکە خۆیناویتر و گورزەکانی تۆلە کوشتنە و کاریگەرتر بن، دەبوو هەموو کەنالهکان بۆ رەواپێندانی شەڕەکە و مەگەر بخەین و پاساوی نایدۆلۆژی و سیاسیشی بۆ بنۆزێتووە. دەبوو ئەو مەسەلەیە لای هەموو پێشمەرگەیک و لای خەلکی کوردیش بکەیتە قەناعەتێکی گومانەلەنگەر کە:

بێ پاکتاوکردنی فیکەر و جەستە «ق م» و بنەمالەیی بارزانی، هیچ نەرفەتێک بۆ رزگارکردنی کوردستان و سەرکەوتنی شۆڕشی نوێ نییە.

لەو سەرۆبەندەدا، تیرمەکانی شۆڕش، نێرەشۆڕش و شۆڕشی چەواشە کەوتنە سەرزاری کادران و نەندامانی کۆمەڵە و یەکییتی و برهویان پەیدا کرد.

دەبێ نەوێش بگوترێ کە کادران و لێپرسراوانی کۆمەڵە و یەکییتی تا بلێی لێزان و بەهەسلات بوون لەو بواریدا و لە ماوەیەکی کورتدا، توانرا کاکلەیی هێژنێک بنیات بنێرێ کە لەوێرە قەناعەتووە و بێ هیچ گومان و نووبلییەک لە سەنگەری «شۆڕشی نوێ» دا، نێر بە «نێرەشۆڕش»، لە بەرەمکانی

كۆرۈكۈزىدا بىجەنگەن.

چەسپاندىنى ئەم قەناعتە فېكرى و سىياسىيە لاي پىشمرگە و ھاورپىيانى كۆمەلە، بەشىكى رىشەكەي لە كانىلەي فېكرى چەپ و مانۇسىتىدا ناۋى مەخوارىمۇ و بەشەكەي بىكەي ھەندەك فاكىتەرى بەرچاۋى سىياسى ەمىانېزۋاندا و جىگىر كىرنى كۆلەكە فېكرىيەكانىيان لە زمىنەي پىراكتىكى كارى سىياسى و چەكدارىدا، پتەوتر ەكىرن، ەك:

— تەفروتوناكرىنى ھىزىكى ھەزاركەسىيە كىتتى لە سەفەرىكنا كە نامانجە گىشتىيەكانى لە روالەت و راگەيانىندا، نامەزىرانىنى بىكەي شۆرش لە باينان و ھىنانى چەك و پارە و پىناۋىستىيە لۇجىستىكىيەكانى شۆرش بون لە ۋلاتى سورىا و بىو مەبەستە روويان لە دەفەرى ھەكارى كىرېو. — پاكىتاۋكرىنى بوو مەفرەزى يەكىتتى لە سالى ۱۹۷۷ئە لە دەفەرى باينان و بە ەمستى ھىزەكانى ق.م. كە لەنىو ئەواندا، نىبراھىم ەزۆ و ملازم ەسەن خۇشناۋ. بوو كىر و لىپىرسراۋى بىارى يەكىتتى بون.

— بوونى بىكەكانى «ق.م» لە نىو خاكى نىزانى «شا»ئا، لە كاتىكنا ھەر پىشمرگەيەكەي يەكىتتى پىنى لەسەر خاكى نىزان ئا، ەكىرا و بەپىنى رىككەوتنامەي «ئەلجەزىر»ى نىۋان نىراق و نىزان، تەسلىم بە ەولەتى نىراق ەكرايەو و نىعمام ەكرا!

— ھەرسى شۆرشى نەيلول، كە بە ھەرس و شىكستى سەركىرايتىي پارتى و مالىباتى بارزانى مەخۋىندىرايەو و راڧە ەكرا.

ئەم ھۆكار و فاكىترانە، پالېشت بون بۆ تىپروانىنى ماركسىستانى ئەندامانى كۆمەلە، بۆ خەباتى چىنايتى و لەقەلمەنى چىنى فېونال و بورژۋاى كۆمپىرانۆر بە نژەشۆرش (بىارە كە سەركىرايتى پارتى و مالىباتى بارزانى لەم خانەئا پۆلىن ەكران و ەمكو ەلگىرى خەسەلەكانى فېونالېزىم مەخۋىندىرانەو).

گوندى «كانىزەھان»، ەكەۋىتە ناۋچەي شەمىزان و لە بن شاخىكى بەرز و چرگەننا ەلگورماۋە. لەو گوندىدا مەفرەزىيەكەي ق.م بە لىپىرسراۋىتتى «ەزىزى ەمەسالەح» بۆ بىنىنى نىمە و بە ەفرا ناخۋارىنى نىۋارە چاۋەپىنەم ەكەن! ھىزەكەي نىمە، بوو رۆژ رىگاي لە ھەورامانەو بۆ ناۋچەي شەمىزان بىرپەو و بوو رۆژىشە لە گوندىكانى «لاوران» و «كانى سالار»، چاۋەپىنى ەلگەۋىتنى ئەم ەفرەتەيە..

ەزىز، لە ەشەمىتى «تاۋەگۈزى» بوو. ئەم لەگەل قانرى براگەۋەي، پىشمرگەي شۆرشى نەيلول بوون. پاش ھەرس و شىكستى شۆرش، نەمانىش ھاورپى سەھان و بگرە ھەزاران پىشمرگەي ئى. لە نىزان مابوونەو، پاشى سەرەلەندەۋى بىزۋىتنەو چەكنارىيەكە و ەمچىاكەۋىتنى مەفرەزەي چەكنا.

نەمانیش وەكو مەفرەزەى « ق م » ھاتبۆنەوہ ناوچەكانى سەرسنووڕ و لە ھەولێ كۆكرنەوہى ھێزنا بوون. نەم بوو براى بەپێى خەسلەت و نابى ەشیرەتیی خۆیان و ەشیرەتەكانى بىكەى ناوچەكە. پەيوەندىيى نۆستانەيان لەگەڵ ھەندى لە مەفرەزە و پێشمەرگەكانى كۆمەلەنا ھەبوو. ساتى لە ھەموو كورستاندا، خەنجەرى تۆلە لە رووى يەكکيانا ھەلکێشراوو. ھێشتا لەم ناوچەيانا، ھەوای نۆستايەتيیە ەشیرەتيیەكە نە پسا بوو.

نەم نۆوارەيە ۲۷ / ۷ / ۹۷۸، ھەبى تالەمووى «موعاويە» بېسىت. چما ھەشنى بانىك و بوو ھەوا بىت؟! لە راستيشنا نە ھەشيانا.

پیش چوونمان بۆ بىي کانیزھەنان، نەخشەكە لە گوندی «كانى سالار» ساز کرابوو، کارەکان نابەش کرابوون. بپیارەكە وابوو كە ھەول بەریت خۆینی تینا نەژیت و ھەموو چەكناھەكانیان دەستگیر بکړین! بەلام كەى چەكنارى كورد وا بەناسانى مل بە تەسليمبوون و خۆو دەستەوێدان ھەت!؟ لاى كورد، چەكناان و خۆتەسليمكړن. لەدەستەوانى پیاوھتى و ھەياچوونە و زۆرجاران لە نۆوان مەرگ و سەرشۆرنا، يەكەميان ھەلەمبژيرت!

لەنێو گوندنا پێك گەيشتين. ماچوموچ و دەستگوشين بەرپوھچوون. بۆ ناخوارىنى نۆوارە، مەلا بەختيار، ھەرەج تريفیي، غەفور ھەرشيشى و چەند پێشمەرگەيەك چوونە مالىك و نيمەش بەسەر مالەكانى بىكەنا نابەشینراين. پاش ناخوارىن، جگە لە لیپرسراوھەكان كە لە شۆينى خۆيان مانەوہ، نيمە لەگەڵ پێشمەرگەكانى «ق، م» نا بۆ خەوتن و بۆ دلىناكړنى نەوان چووينە سەربانىك.

نەوان، سووكەھەستىكان لە نيازى خراپى نيمە كړبووا! ھەندىكان لەسەر بانەكە راکشاوون، ھەندىكان نانیشتبوون و چەند كەسيكىشان بە وريايیەوہ لە لیواری بانەكەنا لەگەڵ نيمە ھەوان. پەرلەى نۆوان نيمە و مەلابەختيار بۆ ساتەوھختى چەككړنى ەزیز، ھاوارێك بوو بە ناوى «كاك نارام»! ھاوار بېسترا.. كړكانى چەكى پێشوھخت نامانەكراو، كړى لە سەربانەكە بەرنا! پێشمەرگەكانى نيمە كە لەوئ بوون، لە چاوترووكانىكنا ھەرباز بوون، جگە لە «ھەمەناوات» كە فريا نەكەوت و كۆللەى چەكەكانى خۆمان ھەربوو لاقى بێژا.

كارەكە بۆ نيمە بە سەركەوتووى كۆتايى ھات! ەزیز بیل كرا. چەكناھەكانیان، ھەوتيان كۆژران، نووانیان ھەلاتن و نەوانى بيش بە بریندارى يان بە ساغى دەستگیر كران. گوندىك لە نۆوارەيەكنا، لە نووكەلى چەكى براكاننا رەش ھەلگەرا، لە خۆينى براكاننا، سوور ناگیرسا. ھاوار و نالەى نەنگاوتەكان، تووك و نزاى ژنان، زووڤە و قريشكەى مندا لانى ھەترەشچوو، بارە و قارەى مەر و بزى، ناسمانيان سەرزێژ كرد.

گونمان بەجی هیشت. عزیز و دیلەکانی ھاپرێی و جەستەیی ئەنگیژاوی ھەمناواتمان لەگەڵ خۆ ھەلگرت و گەڕاينەووە گوندی کانی سالار.

لە و شەڕمانا، ھیچ دیلێک نەکوژرا، بەلکو پێچەوانەی بۆچوونی ھەندێک کەس (بەتایبەت موھەممەدی حاجی مەحمود، برۆانە رۆژژمێری پێشمەرگەیک!) کە ئەو، نەوکات لە سەفەری «ھەکاری» بوو و رووبارەکی لە ھەمی خەلک وەرگرتووەتووە و بە ھەلە ناپێژتووەتووە. دیلەکان، بیتجگە لە عزیز، ھەموویان رۆژی نوێتر نازاد کران و بریندارمکانیشیان تەسلیم بە کەسوکاریان کرانەووە.

ساتن بەیان گزنگی نا، رووخساری عزیزم بیت. عزیز، لە ئەنجامی موقاومەت و خۆبەدەستەتوونەدانی نوێنی شەوئا، نوو دانی لە دەست نابوون. من و عزیز، ١٤ سال پێش ئەو کات، قوتابی سەر یەک میزی قوتابخانە بووین.

ئەو ھەستە پاک و بێگەرھە ھاپرێیەتی تەمەنی میرمنداڵیمان، تۆیژاڵە پێکی نەستوری لەسەر کەوتبوو، بەلام بە مانەوی عزیز وەکو دیلێک بۆ ماوەی سێ مانگان لای نیمە، ئەو ھەستە وردە وردە چرۆی نەمرکەووە و من لەو ماوەمانا ھەرگیز نەتوانی بۆ چرکەیکیش عزیز دڵگران بەگەم. چارەنووسی عزیز و من، گێڕانەوھێکی درێژتری ھەیە کە پاشتر و لە کاتی خۆیدا دەینوسمەووە. ھەمناوات، بە کەساسی لە بەرەستماندا دەینالاند و کاریکمان پێ نەدەکرا. ئەو ھەروە لاقی بە خەستی برینداربووبوون و چ ھیوايەکی چاکبۆنەوھیان لەو چیا و کێوانە و لەو ھەلومەرجەیی نەوسانا، نەبوو.

مەلا بەختیار، بۆ تەگبیرکردن لە حاالی ھەمناوات لە گەڵ فەرماندەیی مەفرەزەکان و لێپرسراوە سیاسییەکان و مندا کۆبوویوە..

ھەمناوات بۆ من، ھەم خوشکەزا و ھەم ھاپرێی تەمەنم بوو. نازارەکانی ھەمناوات، بۆ من سەختتر بوون! پاش راوەرگرتن و تەگبیرکردن، جگە لە ھەولنان بۆ نارینەوێ بۆ شار، شتیکی لیکەمان شک نەھێرد! دەبوو بە نەینی و بەنیو ھیزی نەولتە کە سەرگەرمی راگۆیزانی گوندەکان بوو، ییگەینینە گوندیکی نزیکی شاری ھەلەبجە. خالەتی ھەمناوات و ھا نەبوو کە لە شاری ھەلەبجە و بە نەینی چارەسەر بکەیت.. ئەو پێویستی بە نەشتەرگەری زۆر ورد و قورس ھەبوو کە تەنیا لە شارێکی وەکو سلێمانی یان بەغدا، جێبەجێ دەبوو. لەسەر پێشنیاری ھەموو لایەک و رازی بوونی خۆی ھەمناوات، من نامەیکم بە ناوی ھەمناواتەو، بۆ «توفیق رحیم» * فەرماندەیی مەفرەزەیی تاییەتی جاشان و ھاپرێی خۆمان نووسی!

لە نامەمانا، وا نووسرابوو کە ھەمناوات ھەولی تەسلیمبوونەو دەیات و لە شۆڕش ماندوو و بێھیوايە. نامەکە بە میژوویەکی زۆر پێشتەر لە رۆژی رووبانی شەڕکە نووسرابوو. ئەم نامە بە

گيرفانی ھەمەناوات ناخەرا، تا وەکو بواچەک. لە ئەگەری گرتنیدا لە لایەن ھەولەتەو، بە کاری بێنیت و توفیق بتوانی ھاوێش ھەر وا شکایەو.

ھاوێشانی رێکخراوی شار نەیانئەتوانیوو ھەمە ناوات بۆ سلیمانی بگوازنەو. ھەمەناوات، چوار رۆژان لە کاتەکانی مائى «موحسین سەید قانەر» نا کە ھاوێش کۆمەڵە و برینپێچ بوو لە گوندی «گوندە»، مابووێو و مەرگ تەنگی پێ ھەلچنیوو.

نامەکە فریای کەوت. توفیق ھەولێکی جەندى بۆ رزگارکردنى گيانى ھەمەناوات نا و پاش بووسالان جاريکی تر گەرايەو نێو ھەزى پەشمەرگە.

راگويزانى گوندەكان/ چۆپپرکرنى زەرياکە!

راگويزانى گوندەكانى سەرسنور بە قولايى ۲۰ كىلومەتر و بە زۆرەملن كۆكرىنەوھى جوتياران لە نۆردوگا زۆرەملىكاندا، سىياسەتيكى وريپلانريژى بەعس بوو كە ناسەوار و نەنجامى گەلىك ترسانكيان لى كەوتەوھ.

راگويزان، جگە لە ھەولنان بۆ نابپرکرنى ھىزى پىشمەرگە و نابلقەبانى بزوتنەوھ چەكنارىيەكە و چۆپپرکرنى نەو زەريايەى كە ماسىيە بزىوھەكانى تىدا ھەژيان، نەوا پلانىكى سىستەماتىك بوو بۆ:

— ويرانكرنى كوردستان و ناوھشانى بنچينەى نابوورى كشتوكال و بەرھەمھێنان لە كوردستاندا.

— كۆنتۆلكرنى ھىزىكى زۆرى جوتياران كە بزوينەر و ناينەمۆى خەباتى چەكنارى بوون.
— گوازتنەوھى ھىزىكى ناكتيفى بەرھەمھێن، بۆ ھىزىكى بىكارى مشەخۆر لە نۆردوگا و شارەكاندا.

— جوتيارانى لە ھىزى شۆرشوھ كرنە ھىزىكى گەرەى پالېشت بۆ ھولەت و فراوانكرنى رەھەندەكانى بيارەى جاشايەتى لە كوردستاندا.

— زىندووكرىنەوھى بيارەى ھەربەگايەتى و خىلەكى، لە بەرگىكى جيا و نویتەر نا.
ژيانى نۆردوگاكان و بەزۆرەملن «مۆيىرنەكرن»ى كۆمەلگاي لائى، پەيوەننىيە كۆمەلايتى، رۆحى و نەخلاقىيەكانى لە رەگەوھ ھەلكىشان و بە جۆرىكى وھا شىواو رۆى نانەوھ كە كاركرە نەگىتيفەكانى تا نىستاش لەسەر جەستەى كۆمەلگاي كورنى كار ەكەن.

نەو پرۆسەيە، بۆ نىمە رووناويكى چاوھروواننەكراو نەبوو، بگرە تا رانەيەكىش خۆمان بۆ نامادە كرىبوو. بيارە كە خۆنامادەكرىنەكە بە ماناي بەرگى و موقاوەمەت نەبوو. ناخر لەو سەرمەيەى نەسەلاتى بەعسا، موقاوەمەت و رىگرتن لەو پرۆسە زەبرنامىزە، كارىكى نەك ھەر ناسان نەبوو. بگرە مەحالىش بوو.

نىمە لە رووى ھەروونىيەوھ، خۆمان بۆ چۆننىيەتى ژيان و گوزەرانى بى خەلك و ناوھدانى نامادە كرىبوو. لە بارەى لۆجىستىكىيەوھ، خوارىن و نازوقەى پىويستمان لە كونەبەرد و نەشەكەوتاندا نەبار كرىبوون. شارىنەوھى نەو پىويستىيانەش، ھەبوو زۆر نەينى با و ھەموو پىشمەرگەيەك پىنى نەزانىيان!

نەو رۆژگارە، ھەلومەرجى خەباتى پارتيزانى ھىند سەخت و نژوار بوون. ھەميشە ژمارەى نەو

پیشمەرگانی بە زوی یان بە ناشکرا مائناواییان لێ نەکرین و مەچوونەو لای رژێم، لە ژمارە نوو کەسانە زیاتر بوون کە پەيوەندییان پێوە نەکرین و مەچوونە پیشمەرگە.

لە سەرەتای مانگی ئابی ١٩٧٨، رژێم هێرشێکی بەربلایی بۆ هەموو گوندەکانی ناوچەکە کرد و گوند بە گوند و مالبەمالی تەقاندنەو و ناگری لێ بەریان.

ئێمە، لە سەر لوتکەی چیاکانەو، لە بن ئەشکەوتاندا شاھیدی تراژیدیای نوو وێرانکارییە بووین و شتیکی نووتۆشمان لە دەست نەهات.

خەلکی گوندەکان، بێ ئەوەی بەرگریەک نیشان بدن، مێگەلناسا مەخزێنرانە نیو زیلی سەربازییەو و بۆ نۆردووکاگان مەبران.

بوژمن، نە هەر گوندەکان، بگرە تەواوی باخ و بیستان، پاووان و مەزراکانیشی گری لێ بەریان و زناڕ و بەنەمان لە دووکەلنا خنکان.

نوو روژانە، هەموو شت تەم و بۆنی دووکەلی گرتبوو... کوردستان، تەم و بۆنی ترس و مەرگی گرتبوو.

لەگەڵ تەقینەوێ هەر دینامیتیکی و بەهەواناچوونی هەر خانوویەکان، بەریکی لە کێوی وری ئێمە هەرسێ دەهینا و بۆ نیو بۆلی بێهێوایی گلۆر مەچوویەو!

لەگەڵ قریشکە سوتانی هەر درختیک، کانیەک، بەریک، رووباریک، ئاسمانیک، سەگیک، پشیلەیک، مەریک، مانگایەک، گوێرێژیک، زریکە لە ناخی ئێمە هەلەستا! ئێمە سەمەنەر بووین لە نۆزەخی بەعسا، دەسووتاین و نەزیاینەو!

نوو روژانە، بەعس لە هەولێ سڕینەوێ ئێمە و ئێمەش لە هەولێ بڕینەوێ یەکترا بووین. شەویک، بە «عەزیز»ی دیل و دەستکەوتەو لە رووباری سێروان پەڕینەو و بە بناری بالانبونا، پێچەوانەی ناوەرۆی سێروان، بەرەو هەورامان گەڕاینەو.

ریگاگان بە سەرباز تەنرابوون و مەچوو بە ژێر لوللە چەکی ئەواندا و بە نەینی مەرباز بیین. نوو ریگایەکی کە جاران ماوەی شەویکی گەرەک بوو، ئەمجار بە سێ شوو چاوەروانی، لێی مەرباز بووین... برسییەتی و تینویتی هەراسانیان کرین... لە سێهەمین روژدا، تەنیا کۆلێک وریمانمان پێ مەچوو کە مەچوو بە «پیاڵە» بەسەر هێزێکی پەنجا کەسیدا نابەش بکری. لەو گەڕانەوێمان، سێ پیشمەرگە بە نەینی مائناواییان لێ کرین و بۆ شار گەڕانەو.

گەیشتیئەو «گریان»ی بنکە سەرەکیان... بەسەر هەواری خالیندا کەوتین! خانووەکان هێشتا دەسووتان... ئاسەوارێک لە ژیان نەبوو! نە دەنگی مەووق، نە حەپە سەگی، نە بارەوی بەرخیک، بەعس، هەموو شتیکی لووش نابوو! هیچ نەمەچوو... هەر هیچ!

هەزارپەز... مەلیک بۆ دەرویشانى شۆرش!

لە نێو باخەکانى گوندى «گریانه» نا بنەمان خست. نازووقى تەقەتکراوى نێو کونەبەربانمان مەرھینا. مەفرەزەیک رەوانەى چەمى تەویڵە کرا، تا لەویو پەيوەندى بە شارەو بەکات و ھەندى کاروبار جێبەجێ بەکات.

رۆژى پاشتر، لەوێ بە ھیزیکی زۆرى سەرباز و جاش و کۆپتەرەو ھێرشى بۆ ھێتاین. شەر گەرم بوو. کۆپتەر گالەى پێ کرین. ئەو بەستۆکە باخ و مەزرایەى پێشتر نەسووتابوو، ئەو پۆژە رەش ناگەرەن. شەرەکە تا ھەموونیواری خایاند. نێمە چ زیانیگمان پێ نەگەوت. ھەندیک قاچاخچى. قاترەکانیان لە ھەست نان. خوێنى نێستەرەکان تێکەڵ بە ئارد و برنجى نێمە بوو. پاش ئەو ھێرشە، بە ناچارى بنکەمان بۆ نەشکەوتى «ھەزارپەز» گوازتەو.

ھەزارپەز، نەشکەوتى زینەگەرەى زارناچراو، ھەزار سالە ھاژە و ھاوارى «سیروان» ھەمواتەو، کەچى نە ئەم ئۆخژن ھەمکات و نە سیروانیش بۆ ساتنیک بێدەنگ ھەبێت. سیروان، ریک لە بەرھەمى ئەم نەشکەوتە ھەبێتە تیغى دووگەرتکەرنى ولاتیک، ئەمە، کورستانى ئىراق و ئەو بەریش کورستانى ئێران! نەشکەوتەکە، لە بن شاخى ھەزاربەھەزارنا ھەلکەوتەو... لەسەرى پا، زەرەمەیکى ئەستەم و رۆژ کە ھێچ رێگا و بزەنەیکى لەخۆ نەگرتەو. تۆ، روو لە نەشکەوت و پەشت لە سیروان بوەستە، تۆ لەرێک بە ھەستى راستنا بە دە ھەمقان ھەمباتەو گوندى «شێخان»ى کورستانى ئێران و بە لای چەپیشنا، باریکەنەیکى پێچاوپێچ و پەرمەترسى بە کەنارى سیرواننا، ھەنگەنەیتە ھەمەى گریانە. ھەزارپەز، دوو ژوورى پانوپۆرە کە لەسەر ھەوشەیک و ھەستاون و ھەوشەکەش بە گابەرى فرەگەرە دەورى گیراوە. لەوێنا و لە سەختترین رۆژگارەکانى خەباتى شاخ و لێندەمى بەعسنا، تۆ ھەست بە نارامى و جۆریک لە بەختەو ھەمەى ھەمکەیت و پێت وایە، جگە لە ھیزی خوێنى کورد، ھێچ ھیزی زەھەرت پێ نابات.

ھەزارپەز، نەنەمەلى گۆزەرانى ھاوینى سالى ١٩٧٨مان بوو.

لەوێ پا، مەفرەزەکان بۆ تەویڵە، بیارە، ھەلەبجە، شارەزور و ناوچەى نەورۆلى ھەمەزوان. نامانجى ھەلسوورپانى مەفرەزە و ھەستە بچووکەکانى پێشەمەرگە لەو ھەلومەرجەنا، زیاتر بۆ راپەراندنى کاروبارى ریکخراو ھەمەى کۆمەلە و یەکیتى، راگەیانندن و پرۆپاگەندە، نایینکرەنى خۆراک و پێویستییەکانى ژيان و کۆکردنەوى پارە لەو جوتیار و خاوەن مۆلکە راگۆیزراوانى گوندەکان بوو کە بەعس لە ئۆرەوگا زۆرەمەلکاننا بەندى کرێبوون.

بە عەس، پاشی راگۆیزانی گوندەکان و کۆکرنەوێی نانیشتووانیان لە نۆرەوگاگاندا، بە پارە ژێل «قەرەبوو»ی مەزرا، باخ، کانیاو و مولکەکانی بۆ دەرکرنەوێ. ئەم سیاسەتە بە عەس، جگە لە نامانجە سەرەکییەکی کە ئابڵوقەبانی بزوتنەوێی سیاسی — چەکناری کورد و ھەلۆشانانی ژێرخانی ئابووری کوردستان بوو، ئەو کارکردنێکی نیجگار خراپی لەسەر ھەلۆشانەکان و شێوانانی پەيوەندییە کۆمەڵایەتیەکانی کۆمەڵگەی کوردستان نانا و ئاسەوارەکانی تا ھەنووکەش ماون و رۆڵی نەگێشتیان لە گۆرانکارە کۆمەڵایەتی و سیاسی و ھەرھەنگیەکاندا ھەیە.

نێمە، وەک یەکییتی نیشتمانی کوردستان، ریزە ٥٠٪ مان لەو پارە و ھەرمگرت، وەستەستی ئەو پارە کارێکی ئاسان نەبوو. ھەندیک جار مەفرەزەکان دیکۆتە بۆ سەرباز و جاشان و قوربانییان بۆ دانا. ھەندیک لە جوتیار و خاوەن مولکەکان، بۆ خۆیان و بێ هیچ زۆرلێکرنێک، پارەکیان دانا و ھەشبوو نامانە نەبوو. ١٠٠ دینارێش بە خواستی خۆی دانا، بە ناچارێ مەفرەزەکان دیکۆتە و دیانەتێن! کۆکرنەوێ ئەو پارە سەرچاوەیەکی باشی ناھاتی ئەو قوناغی بزوتنەوێ بوو. یاخود تەنیا سەرچاوەیەک بوو بۆ دابینکردنی پێداویستیەکانی ژیانی پارتیزانی، لە چەک و تەقەمەنی، خۆراک و پۆشاک و پێداویستیەکانی یەکێکی پارتیزانەکان. لە سنووری کارکردنی نێمە، پارە بە لێژنە کۆمەڵایەوێ و خەرج دیکرا. رەنگە نێمە تەنیا ھێزێک بووبێتین کە لەو چەردە پارەیی دیکۆتەبوو، بێ ٢٠٠ دینارێکمان بە مەلابەختیارنا، بۆ سەرکرایەتی یەکییتی ناریتێ! لە ناوچەکانی تر، ئەو پارە، وێتی و قسەبەسیکی زۆری لەسەر بوو! ھێڵی سیاسی جیاواز و نێوھندی دەسلەتاتی جیاواز لە بەشەکانی تری ھەریەمی یەکنا، بواری بۆ کاری ھەرمگس بۆخۆی و لاخستن و قاچانن رەخساندبوو.

مەلابەختیار، وەک ئەندامی سەرکرایەتی و لێرسراوی لێژنە ھەریەم، پاش ئەو ھێزەکی ھەورامانی لە رووی سەربازی و سیاسییەوێ ریکخستەوێ، لە گەڵ مەفرەزەکی خۆیدا گەراپەوێ بناری سوورین و لەوێشەوێ بەرھەم بێکەکانی سەرکرایەتی یەکییتی رۆشتبوو.

ھێزەکە لە رووی سەربازییەوێ. کرایە نوو کەرت و ھەلێژارنی فرماندەکانیشیان بە دنگان بوو!

* ھەرەج تریفەیی فرماندە کەرتی یەک و (غەفور ھەرشیشی)یش جێگرمەکی.

* کەرتی نووی ھەورامان، ئەحمەدگریانیی فرماندە و ھەمی ھەمەسەعید «شاھۆ» جێگرمەکی.

فرماندە مەفرەزەکان، نەگەر یادھەرییم بە ھاناموێ بیت

١_ مەحمودی حاجی ھەرەج

٢_ مەلەبرايم

٣_ سلیق گریانەیی

٤_ ئىسۆزى ھەمى سان نەھەد.

نەركى ھەلسوورائى رىكخستەكانى كۆمەلە و يەككىتى نىشتەمانى كورستان. پاش نەوھى تاهير عوسمان «سەرگەوت» و ەملى شامار، وەكو نوو كالىرى سەرەكى كۆمەلە لە نىوچەكەنا، لەگەل مەلەبەختيار روشتەن. لە نەستۆى بەندە نران. بەو پىنە، مەن كرامە لىپرسراوى رىكخستى كۆمەلە لە نىو ەزى پىشمەرگە و جەماوهرى ناوچەى ھەلەبجەنا، ھەروەھا راپەرانىنى كارەكانى رىكخستى يەككىتىش بە مەن سىپىررا. ھەمەسەيدە سوور «ئىكۆر رەزا»، لىپرسراوى نىوچەى ھەلەبجە و ھەمى حاجى سايبەر و مەن نەنامانى لىژنەى نىوچە بووین. بيارە بەكرى حاجى سەفەر نەنامى سەركرائىتى و لىپرسراوى لى سەلمانى يەككىتى بوو كە ناوچەكانى ھەلەبجە و پىنجوین و شارباژىرى بەكرتەو. وىزى كورتنى تەمەنى خەباتى مەن لە شاخنا، (نىستا مانگى ئاگوستى سالى ١٩٧٨ ھە تەمەنى پىشمەرگەيەتتى مەن تەنیا ٤مانگە)، نەركەكانم گران و فرەلايەن بوون.

رىكخستى پىشمەرگەكان لە نەلقەى رىكخستەن و روشتىرىنا، لە سۆنگەى بوونى ژمارەيك پىشمەرگەى خۆيەنمەوار و نەنامى كۆمەلە، كارىكى ئۆوار نەبوو. ھەر كەرتىك راپەركى سىياسىمان بۆ ئانا و ھەر مەفرەزەيكىش ھەروەھا. بۆ خۆشم سەرپەرشتىم بەكرىن و لە نىوان ھەورامان و ناوچەى شارەزور و نەورۆلىنا ھاتوچۆم بەكرە.

كارى زىنەگران، ئرووستەكرىنى نەلقەى پەيوەندى نىوان شار و شاخ بوو. پروسەى راگويزان، بەريايەك سووتماك و بىندەنگى لە نىوان نىمە و شارنا رۆتبوو! تەوتە، باشتەين خالى پەيوەندى بوو. لەوئى نوو شانەى سەرەكى يەككىتى و نەلقەيكى بەرتەسكى كۆمەلە ھەبوو كە ئەوانى بە ھەلەبجە و سەلمانىيەو بەستەو و ھەبوو بىتە خالى پىكەوەرگىنانى نىمەش لەگەل سەركرائىتى نىوچۆ. نەم كارە زۆر بە ناستەم جىتەجى بەكرە و ھەتا كۆتايى سال، بەرھەمىكى وەھى بە بەستەو نەما! پاراستنى نەو قەوارە رىكخراوھىيە بۆ نىمە لە ھەموو شت گرنكتر بوو. پەيوەندىيەكان زنجىرھى بوون. پاش وەبەرگورزەكەوتنى رىكخراوى «شەروئى»ى كۆمەلە لە ھەلەبجە، ئىدى شىرازەى رىكخستەكان و تىكچووبوون كە پەيداكرىنى مەمانە و گرتەوھيان ئاسان نەبوون. سالى ١٩٧٧، گورزى بەس بەر تەلارى سەرەكى كۆمەلە لە ھەموو كورستانا كەوت و ھەلەبجەش زيانى زۆرى پى كەوت! نەو سالە، سەرچەمى نەنامانى رىكخراوى ھەلەبجە بەستگىر گران و ھەستا نەوھەر و نەوھەر ھەمەنەمىن «ھىوا»، لە زىنەنانا شەھىد گران. رىكخراوى قوتايىيانى ھەلەبجە، بەشى ھەرە زۆريان گىران و ھوكم نران.

بە رىژاى چوار مانگان، نىمە نامەيكى سەركرائىتى نىوچۆى كۆمەلەمان پى نەگەشت و ھىچ ئاگايەكىشمان لە سەركرائىتى كۆمەلە و «م.س»ى يەككىتى نەبوو. نەو ماوھىيە، نىمە لە مەملەكەتتىكى

بابراودا دەزیاین! لە بنیایە کنا هەلسوکە و تەمان دەکرد، کە تەنیا خۆمان
دەمانناسی و بۆخۆمان یاسا کانییمان دادەپێژان.
وێرای نژواری و سەختیی ئەو بار و بۆخەیی ئەوێ روژی، من نیستاش هەست بە لەززەت و خوشییەکانی
ئەکەم.

چا لە دەمارەكانماندا دەگەرا

پارە و ناھات لە نەبوونی بازار و گیرخوارىن لە گەمبەھەكى تەنگى نابېراوا، هیچ نەرخىيان نىيە! پەيداكرىنى بىرىج و رۆن و بۆنكرىنى گوشت، كاریكى زىندە سەخت بوون كە خەونمان پێوە دەیتىن. ئەو رۆژگەرە، كاری قاچاخچىيەتى نىوانى كوردستانى ئىران و ئىراق، لە سۆنگەى ترسى ھەربوو رژیما، كاریكى بەرمىن و باو نەبوو. سیاسەتى بەسووتماككرىنى خاك و قەدەغەكرىنى ھاتوچو لە نىوچە راگۆيزراوەكاندا، پەيداكرىنى خۆراكىيان زىندەسەخت كرىبوون. ئەو ئازووقەيى پىش راگۆيزانى گونەمەكان، لە كۆنەبەرد و ئەشكەوتاندا نەبارمان كرىبوو، دەھات تەواو دەبوو! تەنیا سەرچاوەى وزەى لەشى ھەركىز ئانەساكاری پىشمەرگە، نان و چا بوو! بەيانى: نان و چا، نىوهرۆ:

چا و نان، نىوهرۆ: ھەربووكيان!

سەلەح دەرهەشىشى قەسەخۆش دەيگوت: ھەر كەسێمەكان شەھید بىيىن، (چا)مان بەسەر خاكى كوردستاندا دەرژى نەك خۆين!

ھاوینى كوردستان، ئەگەرچى بۆ خۆپارستنى پىشمەرگە پەر مەترسىيە، وەلى بۆ ژيان و گوزەرەن لەبارترین ھەرزە.

ھاوینان، تۆ پىئويست بە پىخەف و پىخۆر نىيە، بىر لە لانی و بىرەمەن ئاكەيتەو، شەو و رۆژ وەكو يەك دەتوانىت بە رینگانا بېرۆيت و بىرت لای پۆشاكى نەستوور نەيىت، خۆشتن و خۆپاككرىنەوہ باشتر مەيسەر دەبن و لەشكرى «نەسپى» لەبەردەم سىلۆوى ئارمەقا، دەبەزى!

لە نىوان ھەزارپەز و سىرواندا، مەودايەكى پەر لە گابەرد ھەيە. لە نىوانى ئەم گابەردانەدا، تا چۆكان لم كەوتوو، نىوانان، سىنەرى چيا بەرز و چرگەنەكەى نەوبەرى سىروان، ئەم مەودايە ئادەپۆش، نىمە لە نىوان ئەو بەردانەدا، لە لم و تەنگەبەرد جىنگاى خەوتنمان چىن ئەكرىن و خەونمان بە كوردستانى ئازادە دەيىنى!

كازىوہى بەيانىك كە لە خەو رابووین، وەكو پىشەى پارتىزانان دەورووبەر و چياكەى نەوبەردان لەژىر نىگاى دەوربىن نا.

نەھا! نەوہ دوو بزنەكتوین.. نەوہتان بە لوتكەى «ما»كەوہ و لە نىمە دەروان! ئەنگى فەتاح نىناخىيە كە دەوربىنەكە بە ملیدنا شۆر ئەكاتەوہ و دەست بۆ چەكەكەى دەبا.

جا نەوہ كۆشتىشت، كى نەتوانى لە سىروان بىا و بىكاتە نەمەر؟! پىشمەرگەيەك لەولاوہ واى كوت.

— مامۇستا تەقەى لى بەكەم!

_ لئی بکه! نەگەر گۆشتەکهیمان بە نسیب بیت.

من نەتوانم نەمبەری بکه! نەمیربۆینی وا دەلێ.

فەتاح سێپەهی لە یەکیکیان گرت. ئەم دەستی لەسەر پەلەپیتکه ناگرت و ئەو لەسەر زەردەماکەوه بە تەپاوتل تا رۆخی نەوبەری سیروان خەڵقەر بوویەوه! نەمیر، گوریسیکی لەگەڵ خۆی برد و وەکو ماسی، شەتاوی سیروانی شەق کرد. نەمیر، گوریسەکهی لە ملی بزنەکتویی نیوہزیندوو بەست و بە مەلە، کربییەوه نەمبەر. نەوجا لەمبەرەوه، سێ و چوار کەسینک سەری گوریسەکهیان راکێشا و قوربانییەکهیان بۆ مەملەکەتی برسییەکان، کێش کرد.

لە کەمتر لە نیو سەعاتدا، بزنی گوروا، پارچە کرا، کرایە بیست پشک و ھەر پشکی بۆ دوو پێشمەرگە! گۆشت... گۆشت! دوو مانگ زیاتر دەبوو کە ھیچ کەسینک تام و بۆنی گۆشتی نەکرەبوو و جەیب، سەرۆپنکەیشی پاک کرد و لە تەنەکیەکی نیوہژەنگاویدا، کەللە و پاچەشیان لێ نا!

پروخساری فریشتەیی نایکم

مەبوو کارێک بۆ پێوهنگرتن لەگەڵ ریکخراوی شاردا بەکەم. بەیانێی روژێکی ھاوین لەگەڵ سێتەمنا، ھاوێنی پێشمەرگەیک لە ھەزارپەزمووە و بە مەبەستی گوندی عەبابەیلێ کە ٥ کیلومەترێک لە شاری ھەلەبجەووە دوورە و نزیکترین گوندی ژیا نزیندووی نیوچە کە بوو، بەرێی کەوتین. نانی نیوھەرژمان گەیانندە سەر کانێیەکەمی گوندی ھاوار. کەلاوھکان، لە زەمیندا راست مەبوو نەوھ و مەچوونەوھ نۆخی جارانیان. چاخانەی بن نارگۆتەکان جەمی بەھات و تەقەیی ناکوتانی پوولی نۆمێنە، تەلی خەیاڵی مەپساند... کانێی ژنان و کچۆلانی سەتەلەئەو لەسەرشان، بە ناز و حیلکە، کارامز ناسا، بە سەلەوھ بەرھەو مائە مەبوو نەوھ و لە کورپانی جوانخاسی سەر گۆتسەبانەیان مەروانی... قارە و بارەیی بزن و مەپ و بۆرەیی مانگای تازەزاو، بۆ کەسانێک لەزەت لە ژیا نای گوند بێن. جوانترین تابلۆ و شاکارترین موزیک بوون!

کە تۆتیشوومان کردنەوھ و نانەرھەمان لە ناوی سازگاری کانێیەکە وەرنا و بە کاوھخۆ کەوتینە خواردنی نەوجا بە خونا ھاتەوھ و ھەستم بە کارەساتی راگۆتزان کرد! لەگەڵ بێنینی ھەر نارگۆتێکی لە تینوان زەرھەلگەراو، گوریسی رقی نێمە، لە ناست بە عەسدا نەستوور و نەستوورتر مەبوو.

کە نێمە گەشتینە ترۆپکی شنووی، خۆرەکە سەرگەرمی کۆکردنەوھێ کەزی و پرچی زێڕینی بوو! زەرھەیی نیوارە ھەلەمکشا و نێمە نەرم نەرم شۆر مەبووینەوھ. ساتی گەشتینە سەر «کانیەبەھارە»ی ژوورناوایی، تالی رەش و سپی لێک ھاوێر نەمەکران. ھاوێرێکەم نارە مائی خزمێکی خۆی و بۆ خۆشم بە چەند شەقوان خۆم کردە میوانی مائی شیخ عەبدوللا.

پاشی پشوووان و نانخوارن، وەلامم بۆ کەمال شاکیر نارد کە ھاوێنی کۆمەلە و برینبێچی گوند بوو، تا بیت و یەکتەر بێنن و نامەیکەمان بۆ شار بگەیەنێت. کە قاسید ھاتەوھ، تینگەیشتم کە بۆی نەلواوھ یان نەبۆراوھ بیت! لە کەمال ناھومێد بووم. نامەکەم نایە شیخ و ناویشانی کە سێتەم لە شار پێ نا. نەو نامەکەمی گەیانندبوو، وەلێ من وەلامەکەم ھەرگیز وەرناگرتەوھ!

— نایکت لێرھە!

— چۆن؟ لەکوێتھە؟

— نوو روژە لە مائی نێمەھە و نەم نیوارھە چووھتە مائی بابەگەرھت.

دەبوو چاوەڕێ بێم. چون بە نیاز بووم رۆژی نواییش هەر لەو ناوێ وەمێنم، نەمکرا کە سێکی بیکە بە هاتنمان بزانیت.

کاتژمێر ۱۰ی نیواری، گوند کێ و بێتەنگ! لە مائی شێخ وەمەرکەوتم. لەوێر کە بۆ ناو گوند شۆڕ دەیتەوه، هەر دەلێی بە «پێپیلیکانەیی دێو» نا نەبەزیت! چەکی نەمنترازاو لە دەستنا و پلە پلە بە کۆلانی تەسک و پێچاوپێچدا گەیشتمە «سەرچەوز» و لەبێ چنارەگەرەدا کۆرکەم کرد! دەنگی «تاقاقە کەرە» بەک سامینکی تاییەتی بە شوێکە دەبەخشی! بە کۆلانی پشتهوەدا، بە پێتەزکە و پێشمەرگەناسا، چوویمە سەربانی مائی بابەگەرە..... چلۆپۆپی چنارەگەرە. سەریاکی سەربانەکی تەنیو. بوو جێگا راخراون و بوو ژن خەوتوون. لێیان دەروانم. بەتانییان بە خونا ناوێ و سەر و گەرنیان نەپۆشیو. دایە زەینەب و نایکەم! لە رووخساری نایکەم رانەمێنم.. لە نێوانی گەلای وەشەنەکەوتوی نارچنارەگەرە، گۆرەتیشکێک، تێکەل بە پرچ و سیمای نایکەم دەیت. نایکەم لەسەر خۆ، وەک فریشتە هەناسە دەت، توێژالێک خەم لەسەر لێوانی کەوتوو... سەرم نزیک دەکەمەوه و بۆنی هەناسەی دەکەم... ماندوویتیی رێگا، هەواری جەستەم جێ دەهێلێ و هەست بە فرین دەکەم... بە ناستەم دەست لە نێو دەستی نایکەم دەنێم.. دەستی گەرم گەرم.. نایکەم چاوانی هەلێنێ.. نیکاگانی لە چاواندا بەند دەبن و لێوانی پێ نابزووین.

— نایکە گیان!

— کێ... تۆ کینت؟

— من... منم نایکە! ناھەقی نییە... جلی خاکی، جامەدانی، بستیک ریشی چلکێ.. چونم بناسیتەوه؟

وێک شیتان پەلامارم دەت، رووخسارم دەیتەوه... ئەو ماچم ناکات، دەیوێت هەلمەژیت و بۆ یەکجاری لە زگیدا زیندانیم بکاتەوه!

سەعاتێک، تەنیا سەعاتێک پێکەوه دەمێنێنەوه و نیدی مائناوایی لێ دەکەم. لە یەک کاتژمێرنا، نایکە یەک وشە لەگەڵ نەوتم. ئەو، تەنیا لێمی دەروانی و ماچی بەکرم.

بە رێگایەکی بیکەنا، گەیشتمەوه مائی شێخ.. نان و شەکر و چام پێچایەوه و شوینی خۆشارنەووم بە شێخ گوت و ھاوێشکەم لە شوینی بیاریکراونا چاوەڕێ بوو. دەمەوبەیان لە باخچەیەکی بناری شنووتنا، کۆلیتێکمان چێ کرد.. زەویمان راخست و ھەوامان بە خۆماننا و دەمەونیوهرۆ لە ترپەیی پێی «کاوه» بە ناگا هاتین. کاوه خوارینکی نیجگار خۆش و دەبەیهک بەفرای بۆ ھێنابووین.

نیواری، چنگمان لە بالای شنوێ گیرکرد و بە چەند سەعاتان سەرکەوتین. لەو بەرزێ بەرزەوه، پێش نەوێ بە نۆلی «نەشکەوێل» نا رۆ بچین. ناوێکەم لە شار دایەوه.. ھەنێک لە ھاوێشکانی خۆم

هه‌مینێن که پاشی خوارینه‌وه‌یه‌کی خۆیان ناسایی، له‌ نێو پێخه‌فی نه‌رمنا، له‌ سه‌ربان خه‌وتبوون!
پاشتر و به‌ بریزایی رینگاکه، هه‌ر بیرم له‌ رووخساری فریشه‌یی نایکم و هه‌ناسه‌ گه‌رمه‌کانی
هه‌کریموه‌! نازانم له‌ چاوی خه‌لکانی بیکه‌نا، چه‌نده‌ نایکم جوان بوو؟! به‌لام بۆ من، جوانترین ژنی
نیا بوو.. دیاره‌ هه‌موو که‌شیش نایکی خۆی هه‌روا هه‌مینێ... نایکیک بوو له‌ فریشه‌!

لە ھزارپەزھوھ بۆ پەروینی

پەروینی، کانی و ئەستێرکیگە بە نیوقەسێ چیاھەکی زینە زەبەند و چرگەنەوھ کە بە چەنەسەد مەتریک، مەرزى نىوان ھەروو بەشى کوردستان ئەبەزىنێ و لە نىو خاکی ھەورامانى بەشى نىراندا، نۆقرەى گرتووە! بەشى سەرھەوێ چیاکە، بە ناربەرۆ، نارھون، قەزوان و بەلالۆک بە چەرى ئاپۇشراوھ. لە پەروینی بۆ خواوھوھ، تا ئەگاتە «قەلاگە»، «شێخان» و پائىنى شارۆچکەى «نەوسود»، بە باخى ھەنار و پەز رازاوھتوھ. کێلەباخىکمان لە پەروینی کرە بارھگای خۆمان و ھەنمک پىنویستى ژيانمان بۆ نایىن کرد. پەروینی، لەو ھەلوھەرجەنا بۆ نىمە جىگایەکی لەبار بوو، چونکە:

- * ئەگەر نىو خاکی نىزان و مەترسى ھىرشى ئەولەتى نىراقى کەم ئەکرەوھ.
- * نىزان لەسەر گەگانی شۆرش رۆنىشتبوو و نەگەرى پەلامارى چرىک و سەربازى نىزانى کەمتر بوو.

- * لەوێر، بە سەعاتە پێک ئەگەشتىتە نىو باخەکانى تەوێلە.
- * پەيوەندى لەگەڵ خەلکى گوندەکانى کوردستانى نىزانى لەو ناوچەيانا بۆ مەيسەر ئەکرىن.
- * شەوانە، ژمارەیک لە خوێنەواران و رۆشنىبىرانى چەپ و کورپەرۆھى نىوچەگە ئەھاتنە لامان و باس و خواستمان لەمەر ناھاتووى شۆرشى نىزان و بزوتنەوھى کورد، لەگەڵ ئەکرىن.
- * نۆستان و ھاوێيانى خۆمان لە شارۆچکەى تەوێلەوھ، شەوێزان ئەکرد و ھەوآل و نامەيان بۆ ئەھىناين.

لە پەروینىدا، کەمێک گەر و ھىزمان تىگەوتوھ و بواری خۆرپىکخستن و جموجولمان زیاتر بوو. لەو ماوھەيانا، ژمارەى پىشمەرگە و پەيوەندىکەرنى کەسانى نۆی بە بىکەکوھ لە زىابووندا بوون. تىگۆشەرانىک ھاتنە ریزوھ کە پاشتر يان شەھىد بوون ياخود بە ئىژايى تەمەنى بزوتنەوھە مانوھ و رۆلى بەرچاويان لە کارى رىکخراوھى و پىشمەرگانەيانا گىرا. بيارە کەسانىکىش ئەھاتن و پاش چەند رۆژان، لە سۆنگەى سەختى بارۆبۆخەکانا، جىيان ئەھىشتىن و بۆ شارمکان ئەگەرانوھ. لە سەرھتای سىپتەمبەرى ئەو سالەيانا، ئەخۆش کەوتم و پاشان ھەروو گویم توانای بىستىيان لە ئەست نا. ئەبىستن يەکێکە لە گەرتە ھەرە جىندىيەکان کە تووشى کەسێکى پارتىزان نىت. قسە و باسى نىوان نىمە، واتە ئەمەنگریانەى و شاھۆ و من، لە نىو پىشمەرگەکاننا ئەبوو بە چە بىت. لە ژيانى پىشمەرگانەيانا، بىبارى ھاتوچۆ و جمانى مەفرەزەمکان، تەنیا لىپرسراوانى سىياسى و سەربازى ئەمىدن و پىشمەرگە چ مافىکى پەرسىنى نىيە: کەى ئەروين؟، بۆ کوێ ئەروين؟، چەند کەس ئەروا و

بۆ چى و چۆن؟ مەن كە بىسايىم نىدەيىست، نىدى دەبوو لەسەر پارچە كاغەزىك بۆم بنووسن، يان مەودايەكى باش دوور بگەيىنەوه و بە دەنگى بەرز قەسەم لەگەڵ بكەن! لە تەوێلەوه هەندەك دەرمانيان بۆ نارم، نازارەكەم سەرموت، وەلى گويكانەم ھەر كپ بون.

لهو سەرووبەندەدا، مەحمودی حاجی فەرەج و مەفرەزمەکی ھاتتە لامان و لە گەرانیوھیاندا بۆ ناوچی نەروۆلی و پشت بالانۆف، ھەبوو رەگەلیان کەوم. نەحمەد و شاھۆ پێیان وابوو، بەو حالەوہ. بۆ من زەحمەتە و تووشی کێشە و گرفت نیم، بەلام من جەختم لەسەر رویشتن کرد.

من، دېوو هم معرفزه‌ګانی نو دغه‌ره به‌سر بکه‌م‌وه و هم‌یش ه‌ولنکی په‌یوه‌نن‌ګرتن له‌ګل
ک‌ومیت‌ه‌ی شاری سلیمان‌ی بد‌هم.

به‌بیانی‌یک زوو، له پ‌روینییه‌وه به‌ئێ ک‌وتین.. س‌هر‌ما بۆ ه‌زار پ‌ز و له‌وێوه، هاو‌مه‌وتی س‌ه‌ف‌ری س‌یروان. بۆ ه‌راوی گ‌ریانه و پ‌اشان به‌ره‌و «بۆین». نه‌و ر‌یگ‌ایه، نه‌ ر‌یگ‌ای ن‌اس‌اییه. ب‌گ‌ره ب‌زنه‌ئێ و شوین‌ه‌وتی ناژ‌ه‌لی ک‌توبیه. ر‌یگ‌اکه به‌ ک‌مه‌ری چ‌یا‌یه‌کی س‌ه‌خته‌وه، ه‌ر ده‌ل‌ئی به‌ ته‌شوێ ت‌اش‌راوه. ترۆپ‌کی چ‌یاکان، ده‌یان ر‌ه‌ب‌ایه‌ی ده‌وله‌تیان له‌سه‌ر ه‌ه‌لق‌ویوون. شه‌و، له‌ نی‌وان ر‌ه‌ب‌ایه‌کانه‌وه ر‌ۆش‌تینه س‌ه‌ر ک‌انییه‌ک‌هی «س‌ه‌روه‌زن»‌ی ن‌زیک گ‌وندی س‌ازان. له‌ ک‌اتی ناوخ‌وارینه‌وه‌ها، وه‌به‌ر ر‌یزنه‌ی گ‌وله‌ ن‌راین. من، ده‌نگ‌ی چه‌که‌کانم نه‌ ده‌ی‌ستن، ته‌ن‌یا گ‌ری گ‌وله‌کانم ده‌یتن. ت‌یرناو نه‌بووین و به‌ چ‌یاکه‌ها ه‌ه‌ل‌زانین. له‌گ‌ه‌ل به‌یان‌دا، گ‌ه‌یش‌تینه گ‌ونه‌ک‌انی «چ‌نار»، «مۆر‌ین»، «ت‌وه‌نه‌وه‌ل» و پ‌اشان بۆ ر‌ۆخی س‌یروان ناب‌ه‌زین. پ‌ه‌رینه‌وه له‌ رووب‌اری س‌یروان، ک‌اریکی تر‌س‌ناک بوو. له‌به‌وه به‌ «ک‌ونگ» به‌پ‌ه‌رینه‌وه..

نوو کونگهی فووتیکراو، له پېښهوه به نارېک پېنکهوه به ستراون. تۆ، خۆت پرووت لهکتهوه.
 چهکهکته له مل لهکته، جلهکانت به شان و ملتوه بهبستیت و بهچېته نیوان نوو کونگه. کابرای
 مهلوان له دواوه تۆ و کونگهکان له باومش لهکرتیت و به مهله پالتان پتوه لهنیت و بهتانگهیهنیت
 روخی نهو بهر. چهند روژیکمان لهگهل مهفرهزهکانی کهرتی یهک، له کونههشکهوتهکانی روخی
 سیروان بهسهر برد. لهو روژانهما، کاری ریکخراوهیی پېشمهرگهکانمان نهنجام نا و پاشان لهگهل
 یهکېک لهمهفرهزهکان، نووباره پهپېنهوه بۆ نیوچهی نهوژولی و گوندمکانی «کهوته»، «هانهسووره»
 «گونه»، «سراو»، «پریس» و «تریفه»مان بهسهر کرېنهوه. هر لهوی راپورتیکی ههملهلایه
 نووسی و به هوی سهیلموحسینی سهید قاهرهوه که هاورپی کۆمهله و برینینچ بوو له گوندی گونه،
 بۆ کۆمیتهی کۆمهله له شاری سلیمانی نارد. مهفرهزهکان له سۆنگهی نیش و کار و بۆ خۆپاراستن
 و شوینونکی، بلاوهیان کرد. نېمه که ۵ پېشمهرگه بووین، شو له گوندی تریفه مایهوه. گوندی
 تریفه، تنیا لهحقیقه ریکا له شاری ههلهبحاره نووره. مالی باوکی فرهج تریفهیی و ههموو نهو

نۆستانەشی که شو هاتنه لامان، تکایان لێ کرین که لهوئێمهیننهوه، چونکه لانیابوون که مهسهلهی راگوێزانی گونکه له سات و کاتدایه و نهگهر سهینێ جاش و سهرباز بێن و خهڵکه که راگوێزن، نیدی ههربازبوونی نێمه مهحالی نهیت. من که بیسیاییم نهییس بوو. له قسهکانیان نهههگهیشتم و پاش چهند رۆژنیک هاوڕێکانم بۆیان گیرامهوه. شو، کاتژمێری یووانزه، فهرههج تریفهیی که فهرماندهی کهرت بوو، تێی گهیاندم که وا نیازه شو لهوئێمهیننهوه و بۆ رۆژهکشی ههه له نیو باخه چکۆلهکی بهردهم ناواییدا خۆمان بهشارینهوه. من گوتم: تۆ شارهزایت و نهگهر پیت باشه وا نهکین، تا چاوهرپی وهلامی سلیمانیش بکهین.

باخکه، ههه چهنسههده مهتر چوارگۆشه دهبوو. نهگهر له دوورهوه لیت رووانیا، تهنا پهلهیهکی سهوز بوو به نامینی شاخیکی رووتهنهوه و رێگایهکی نۆتۆمییلش، له نامینییهوه، شاری ههلهبجی به گونهمکانی بیکهی ناوچهی نهوڕۆلییهوه دهستهوه.

ههه یهکه و پهتویهکهان لهگهڵ خۆمان برد و له ژێر دارگوێزێکنا خۆمان لێ به زهویدا نا و لێی خهوتین.

چهند بوو خهوتبووم؟، نازانم! لهپێ کهسێک دهستی گوویشیم. فهرههج بوو. به دهست تێی گهیاندم که چوارهموری باخ و گوند گیراوه! سهیری کاتژمێرم کرد، پینچ و نیوی بهیانی بوو.. به نیاز بووین بهروهه گوند و پاشان رووهو بالانبۆ ههلهکشین، کهچی گرههکانی پشت ناوایی، نوژمنی لێ نامهزراوو. له ژێر پهلهتۆتێکنا خۆمان پهنا نا.

+ مانهوهمان لێره بێ سووده! جاش و سهربازان بۆ هههنجیرخوارنیش بێنه نێره، نیدی کار له کار دهترازی و نهبن تا شههیدبوون شههه بکهین.. فهرههج وای وت و به دهستیش ههولێ دهنا، دۆخهکه بۆ من پروو بکاتهوه!

— تۆ بپیار ده... چت پێ باشه، وا نهکین!

نهو به سهکهخشی پێش کهوت و نێمهش ههه چوارمان به دوی نهوا.

لهو شوینهدا، سنووری باخهکه کۆتایی دهات، گونجێک بۆ ناوهڕۆی باخهکه به ژێر جانهکهنا ههلهکهنا بوو.

+ جامهنامهیهکانتان له نیووهنتان بپینچن، کلاوهکانتان له گیرفانتان نین.. من له پێشهوه دهڕۆم و به گونجهکهنا دهبراز دههم، که گهیشتمه نهویوی رێگاکه و له چاو و نهووم، نهوجا یهکێکی بیکهتان... کوئ ههلهخن! نهگهر گهرمی نۆتۆمیلهکان نزیک بوون، نهبن چاوهرپی بن.. نهگهر به منیان زانی و تهقیان لێ کردم، نیوه له شوینی خۆتان بهمیننهوه... فهرههج قسهی نهکرد و لهپێ تانکیک و دوو نیقای پێ له سهرباز گهیشتمه ناستی نێمه... نهوهستان و بهوهه گوندی پریس رۆشتن! فهرههج، لهسهه زگ،

خۆی لە گونجەکه هاویشت. ئەو جاری لە ژێر جامەکانا بوو، تانگیکی بیکە پەیدا بوو! تانکەکه، بۆ چەند ھەقیقەتەیک لەسەر جامەکه وەستا و پاشان بزوو.. ئەو چەند ھەقیقەتە ھێندە پوژگاریک برێژ بوون! کە ھەرەج لە نەییویدا ون بوو، ھەلارەسول شۆینی کەوت. من، رۆستم، عومەرچاوجوان، یەک لە ناوی یەک لە گونجەوێ ناویوی جامەکه بووین. لە کەناری نەوبەری جامەکهو، جۆگایەک نە زۆر قوول، بەرھە خوار نامەکشا. لە کاتیکانا ئێمە لە نێو جۆگاکانا ڕاکشایووین و لەسەر زک ھەخشاین. بوو ئیقای پڕ لە سەرباز، بە لاماندا تێپەڕین. سەربازەکان، کە بۆ ڕاگۆیزانی جووتیارانی ئەو گوندانە ھەچوون، وەک نەوێ بۆ شایی بچن، گۆراننیاں ھەگوت و ھەلەلەیان ھەمکیشا! ئەوان ھێند ھەست بوون، ناوڕێکیان بۆ تەنیشتی خۆیان نەدایەو، تا پاش چەند سەعاتیک جەنگی ھەستەویەخە، لاشە لە خۆنیشەلاکی ئەم پینچ پینچە ھەستەریگە بە دیاری بۆ شار بەرنەو! لەگەڵ ھەلاھاتی ھەتاوایا، ئێمە ھەتاین لە جامە ھەرگ ئور تر ھەکوئینەو و ھەر چەند مەتریک سەرکەوتن بە کەندریکی ھەستی چەپا و پاشان سەمەتریک بابەزین، ئیدی لە چەمی زیندەشەخەلی نێوانی ھەربوو گوندی پریسی سەر و خوارا، ون ھەبووین.

کە ھەشتینە شۆینی ھەبەست، سەرتاپامان لە قور و لیتە ھەلژەنرابوو. لەوێ بلاقومەن لی کرد و ھەر یەک و لەژێر پەلەتووترکینکا جینگای گرت. بووکەلی گوندەکان، بەری ناسمانیان گرت.. نالەیی بینامیت، گۆیی کە ھەکرد! کاروانی گوندی ھەبەستەلاتەکان، بەرھە نۆردوگا زۆرەملیکان رێچکەیی بەست.

ئەو رۆژە بەشیکی زۆری گوندەکانی ناوچەیی نەورۆلییان راپێچ کرد، وەخت بوو ئێمەشیان لەگەڵدا راگۆیزن.

لەگەڵ زەربەیی خۆراوانا، ڕووخساری ئێمە ھەتات خۆینی تێ ھەزا و کانیی ۆرە لە ئێماندا ھەتەقی. نێوارە کە ئێمە خۆمان بە گوندی پریسا کرد، جاری جاش و سەربازان چەند سەد مەتریک لە ناوایی ئور نەکوئبوونەو.

ھەر ئەو شەو خۆمان گەیانەو «سیروان» و لە نەشکەوتەکاندا وچانمان بۆ گرت. رۆژی ١٧

چراۋگىك لە ئاسۇنا ئەگرا!

پايز بەجاريك ھات و بنەي لى خست! كەزى و پرچى نار و ئەمەنان زەئەلگەپان.. زەرىنىكى ئالتۇنىنى بە ياقوت نەخشىنراۋ. سەرما و سۆلە، ئەھات كۆيىستانى نىيائى نىمە ئاگىر بىكات. بەرگى پىشمەرگە و سىنوييان، كورد و تەنى شەپرىۋو بوو. لەژىر تىشكى ھەللەرزىۋى خۇرى پايىزنا، گۈلىك ئەھات ئەپشكوت.. گۈلىك كە رۇژانە جۇبارى خويىنى گەلانى ئىترانى لە بن رۇ ئەگرا! ئەو شۇرشى گەلانى ئىتران بوو ئۇ بە سىستەمى پاشايتى كە تا ئەھات لە ھەلچوندا بوو و ومخت بوو سەرتاسەرى ئىتران بگىرتەۋە. لە تارىكايى ئەو رۇژگارەى نىيائى نىمە، تەنيا چراۋگىك كە لە دورا را ئەگرا و جىنگاي ھومىندى نىمە و سەرجمى بزۋوتنەۋەى شۇرشگىرپى نىۋچەكە بوو. مەشخەلى بزۋوتنەۋەى جەماۋەرىي گەلانى ئىتران بوو.

ئەگەرچى تا كۆتايى پايىزى ئەو سالەش، لە كورستان جوۋلە و ئەنگىكى جەماۋەرىي بەرچاۋ نەبوو. دىسانىش خەلگ ئەھاتن گەۋەى ترسيان ئەپساند، لە خۇسازاندا بوون و بە نەينى لە ھەموو سنوورەكانەۋە. سەرگەرمى پەيوەننگرتن بوون لەگەل ھىزەكانى كۆمەلە و يەكيتىنى نىشتەمانىي كورستان و نىمەش بەشى نىجگار زۇرى ھىۋاي خۇمان لەسەر ئەۋان ئاناۋو، شەو و رۇژان كارمان بۆلەكرىن و لە ھەموو ئاستىكىكا ھاۋكارىمان ئەكرىن.

شەۋانە، لە كىلەباخەكەنا، لە دەۋرى رادىۋكە كۆرپەن ئەبەست و گۈيمان بۇ ئىستەگەكانى لەندەن و مۇنتى كارلۇ رادەئىرا. ئىتران، گېرگانىكى گېرگرتوۋو بوو، تا ئەھات كۆپەى بەنئەلەتر نەبوو. نىمە كە ژمارەمان ۲۰ تا ۳۰ پىشمەرگە نەبوو، بە كەمەرى ئەو چىا بەرزەۋە، ھەموو ھۆش و ھىزمان لاي ئەو شۇرشە بوو. سەرگەۋىتىنى شۇرش، ھەرەك پىشپىنيمان ئەكرىد و لەسەر پىشكۇ چاۋەنۇرى بوۋىن، ئەك ھەر بارۋىۋىخى شۇرشى كورستانى نىمەى ئەگۈرى. بىگرە لە مەرىن و تياچۋونىش، رىزگارى ئەكرىد!

مەن، ئىستاش پىم وايە: ئەگەر ئەو بزۋوتنەۋە شۇرشگىرپەى ئىتران شىكىستى خوارىبا، بزۋوتنەۋەى چەككارى لە كورستانى ئىتراقتا، وىپراى ئەو جەربەزەيى و خۇپاگىرپەى ھىزەكانى كۆمەلە و يەكيتىش لەۋ سات و سەردەمەنا، لە ئاست ئورۇمنىكى ئېندەى ۋەكو بەسنا ئەيانتواند. دىسانىش بە تراۋىپىيەكى خويىناۋى كۆتايى ئەھات!

هەناسەیک لە نیوان ھەرس و شۆرشدا!

کۆمەڵەی مارکسی – لینینی کوردستانی ئێراق، کە لە ساڵی ١٩٧٦دا و راستەوخۆ پاشی کارەساتی ھەرس، بێباری لە نوژن دەستپێکرنەوێ شۆرش و نارێنەشاخی دەستی چەکناری نا. نە بار و نۆخی بابەتی نامانە بوو و نە نۆخی خۆیی کۆمەڵەش لە ناست ھەلگرتنی وھا نەریکی گراندا بوو. کۆمەڵە. تەنیا لە رووی تیورەو ھەسەلە شۆرش ھەرس کەربوو. لە بواری پراکتیکدا، کۆمەڵە دەبیست نموونەی شۆرش چینی یان کۆبا. لە واقعی کوردستانی پاش ھەرسدا پراکتیزە بکات. کۆمەڵە، بەبێ ھەرسکردن و بەراوردکردنی باری نابوو، کۆمەڵاتی و جیوپیلاتیکی نەو ولاتانە و کوردستان لە لایەک و لەبەرچاوەکە قوناغ و سەرمە جیاوازمکان لە لایەکی بیکەو، بە کەمەو بێاریکی جێھێچ کرد، کە وێرێ جەسووری و چاوقاییمی ریکخراویکی نەناسراوی وەک کۆمەڵە نەو سەرمە ھەناسەو، نەو لە سەرچلی شۆرشگێرانی بە دوور نەبوو ھەر بۆیە ھەش بگوتی: رووخاندنی رژیمی پاشاییتی ئێران بە پلە یەکم و ھەلگیرسانی جەنگی «ئێراق – ئێران» بە پلە دوو، دوو ھاکەتری زینھەنگی بەرھەمەوونی شۆرش «نۆی» بوو! بەرھەمەوونیک کە تەنیا جەنگی دوو ھەناسەو بە ناکامی گەیاندا ھەناسەو ھەش نەلەقەیکە لیکە زنجیرە تیکشکاندەکانی بزوتنەوێ چەکناری میلیتەکانا لێرەدا، ھەش نامازە ھەو بکریت کە نەم بێرە زینھەنگی کۆمەڵە، ناشن بێاریکی تەواو سەرمەخۆی نۆخی نیو ریزەکانی کۆمەڵە یان سەرمەنایەتیەکی بوو! مەستم نەو ھەش سەرمەنایەتی کۆمەڵە لە نەجافی ھەلسەنگاندن و ھەرسکردنی نۆخی نۆی رۆژی کوردستانی پاش ھەرسدا، سەرمەخۆیانە و بێ کارکردی را و بۆچوونی ھەوێ خۆی، نەو بێرە مێژووییە نەکرەووتە چاوەکی خەبات و تیکشانی کۆمەڵە و بە نەری پلەیکە نەری ریکخراوی، فیکری، سیاسییەکانی خۆی نانەو! بەرپاکردنی شۆرش، بە گەرانەو بۆ چاوەکی شۆرشگێرە، بزوتنی پارتیزانی، جەنگی بزواو، لە لانیو گەمارۆبانی شارەکان، بەرە نیشتمانی و پارتی پێشەوێ کرێکاران، چەند سالیک بوو لە نووسین و کتیبەکانی مامجەلالا توێرپێزە کرابوون و نیو بۆ خستەگەر و پراکتیزەکردنیان تەنیا بارونۆخیکی وەک «ھەرس» یان گەرەم بوو.

مامجەلال، لە سەرمەندی رۆژگاری ھەرسدا لە شام ھەژیا. چ مامجەلال و چ سەرمە و کاندانی بالی «م.س». لە بەرم ھەرسدا خۆیان بە بەرپرسار نەھزانی لە راستیشدا، چون نەوان لە ھەسکا و نامەزراو گەنگەکانی شۆرشدا (٩٧٤ – ٩٧٥)، چ لێرسراویتی گەنگ و دیاریان نەبوو.

نەگەر کورتییانە لە «هەرس» بنوارین، ئەوان بەرپرسیار نەبوون! هەشێ پرسینک لای خوینەر بخولقیت و بیژێ: باشە نەگەر مامجەلال و بالی مەکتەبی سیاسی لە بری بارزانی و سەرکرایتیی پارتیی دیموکراتیی کوردستان. رێهراپتیی ئەو قوناغەی شۆرشێ نەیلوولیان کربا، چ هەلۆستیکیان وەرەگرت و نەجامی بزوتنەوێکە، جگە لە هەواری «هەرس». بە کوێی بیکە نەگەشت؟!

هەشێ نەم پرسە وەلامینکی مۆتەلق لە خۆ نەگرت و چەندین نەگەر هەلبگرێ. نەگەرەکان بەندن بە شتواری تینگەشتن و خوینندنەوێ کەسە جیاوازهکان بۆ چەمکی «شۆرش» و مەسەلەکانی هەرووبەری.

هەرس. وەلامینک بوو بۆ بزوتنەوێکی سیاسی _ چەکناری کە لە ئاستەکانی نیوخۆ، نیوچە و نیوئەولەتیدا، قەوارەئاسایی خۆی بەزاندبوو! ئەو بزوتنەوێ جەماوەرییە چەکنار _ سیاسییە کە زیاتر لە ۸۰٪ خەلکی کوردستانی باشووری لەژێر ئالای خۆیدا کۆوێ کربوو، نیدی لەسەر نەگە و کۆلەکانی خوێی خۆی رانەوێستابوو.

لەو قوناغەدا، بزوتنەوێکە بێوێه کارتیکی سیاسیی نیوچەیی و نیوئەولەتی، کە هەشیا لە هەرسات و کاتینکا، لەسەر میزێ سەوا سیاسییەکانی «جەنگی سارد» دا سازشی پێ بکری.

هەرس، هەرسێ سیاسەت بوو، نەک فیکر و ئایدیۆلۆژیا! خەسەلەتە تاییهتەکانی بزوتنەوێکە و میکانیزمی کارکردنی لە کایە سیاسییەکاندا، سرووشتی بەعس و تیروانیی شۆقینانیی بۆ نۆزی کورد، هەلکەوتی جوگرافیای کوردستانی باشوور و کورتمەوانایی باری جیوپۆلیتیکی ئەو ولاتە، هەرسیان کردە رووناویک کە رێگرتن لە روونەنانی، بۆ هەر گروپ و سەرکرمەیکە بیکە، کاریکی زیندەسەخت یان مەحەل بوو.

هەرس، نەگەر چی یەکیک بوو لە کارەساتە جەرگەرەکانی میژووی بزوتنەوێکی سیاسیی میلیتەتی نیمە و سەرپاکی کۆمەلگەیی کورد و هیزە سیاسییەکانی لە راستەوێ بۆ چەپ هەژاند. ئیسانییش زەمینەیی نەزمونکردنی فیکر و سیاسەتیکی بیکەیی لە کوردستاندا خۆش کرد! ئەو سەرەمە، زەمەنی هەولنان بوو بۆ پراکتیزەکردنی فیکری چەپی مانۆستی و جیغاریستی رووشنییران و وەرەبووروازیی کورد لە نیو پانتایی چینی نەمار و زەحمەتکێشی کورد نا. نەم تیور و فیکرە کۆنە بە نوێ نیوزەهکراو و خواستراوە، نەگەر چی کۆمەلەیک مژدەیی لەگەڵ خۆی هەلگرتبوو. ئیسانییش لە توندڕەویی و زەبر و نویدی قەبوڵنەکردن سەرپێژ بوو! نەم بیرە، لە ناخ و کرۆکی شۆرشگێڕانەیی خۆیدا و لەژێر پێچی نەبێنراوی میکانیزمی کاری سیاسی و برووشمە رەنگینەکانیدا، خەوینکی بیکەشی بۆ چەپی کورد و ئەو بالەیی مەکتەبی سیاسی کە چەنسالان پێشتر لە زەمینەیی کاری سیاسی و چەکناریدا شکستی خواریبوو، لەگەڵ خۆ هینابوو، نەوێش خەوێ هەلگرتنەوێ ئالای بزوتنەوێکە بوو کە

زیرانی ھەرەس لە دەست بارزانی و پارتی دیموکراتیی کوردستانی فراندبوو! بە باریکی دیکەدا، نەمە زەمینەئێ ھەولنانیک بوو بۆ جێگۆرپکێتی سەرۆک و سیمبول و کاریزما لە نێو کۆمەڵگە و بزوتنەوێکەیدا. نەمە زەمینەئێ سەوزبوونی خەونی بەرپاکرنەوێ شۆرشێکی «نۆی» بوو. بێ نەوێ خەسلەتێکی «کۆن» لە خۆ بگریت... خەونی ھەلکەرنی نالای «سور»ی شۆرش بوو. شۆرشێک بێ بارزانی و پارتی دیموکراتیی کوردستان! نەمە پڕۆسە خەوننامزە، لە بواری فیکەر، سیاسەت، پراکتیکی کاری شۆرشدا، چۆن بزوا؟ بە کوێ گەیشت؟ چ ھەرنەجامێکی لێ کەوتەو و تا چەند توانیی ناھێنان و نوێکرنەوێ لە زەمینە فیکری، سیاسی، کۆمەڵایەتیەکاندا بکات؟ ناخۆ نەم سەرھەڵدان و بزوتنە، پڕۆسەیکێ نوێ بوو؟ مەن بۆ ھەرخستنی روانینی خۆم لەمە نەم پرسیانە، بە نیازم لە کۆتایی «نەزموون و یاد»دا، چەند بەشینکی تاییەتیان بۆ تەرخان بەکەم و کاریان لەسەر بەکەم. نێستاکە قسە لەسەر برپاری چارەنووسسازی «کۆمەڵە»یە لەمە شۆرشێ چەکداری و بەستەنەوێ ئێو بریارە بە ھەرھوێ کۆمەڵەو، دەشێ بڵێن: مەرزەکانی ھەرھوێ «کۆمەڵە»، واتە نێوەندێکی برپاری سیاسی لە ھەرھوێ سەرکرایتیی کۆمەڵە و ھەرھوێ کوردستاندا. لێرەشدا مەبەستم مامجەلال و سەرکرایتیی یەکییتی نیشتمانی کوردستانی تازەرووستکراو بوو! بەلام ناخۆ مامجەلال، ھەرھوێ کۆمەڵە بوو، یاخود ھەگەزی نێوھەرۆک و بریارەھەر لە کۆمەڵەدا؟ بۆ ئێو سەرھەمە، وا ھەرمخرا کە مامجەلال لە ھەرھوێ دەسلەتێ کۆمەڵە و تەنیا سکرێتێری گشتیی یەکیتییە، بەلام رۆژگارەکانی ناھاتوو، شتێکی دیکەیان پێ گوتین!

ھەرچۆن بێ، کۆمەڵە لە خەونی پڕۆسەئێ رووخاننێ «کۆن» و بنیاتنانێ «نۆی»دا، لە خەونی پوچەلکەرنەوێ «نەفسانە»ی بارزانی باوک و بە «باوککەرن»ی «مام»دا، لە زەمینەئێ واقعی خەباتی شاخ و شار و زیندان و قوربانیاندا، ھەگەزی سەرھەمە و بنەھتیی بزوتنەوێکە بوو. بێ نەم ھەگەزە تازەکار و لە وزەلێونلێو، نە مامجەلال و نە یەکیتیی نیشتمانی کوردستانیش لە ھەرھوێ ولات، سەنگەرێکیان پێ درووست نەکرایەو!

سەكرائىتى كاتىبى پارتى «ق.م». تۆلە ئەكاتەو

پايىزمىنوارەى رۆژىك لە رۆژمەكانى مانگى ئۆكتۆبەرە. نان و چا نۆش كراون و ھەوا دىت تارىك و تارىكتەر دەيىت..

لە خوارى فیتوویەك دەيىستم! پاسەوانەكە. دىتە ژوورەو و پىنمان راسەگەيەن. ئەحمەمگريانەيى. ھەك كىچ ھەلەمبەزى و بەرەو ئەنگەكە ئەچى. من پىم وایە. يەكێك لە نۆستانى خۆمانە و لە «تەوێل» ۋە نامە يان ھەوالىكى پەلەى ھىتاو. پاشى ئە ئەقىقە. ئەحمەد ئەگەپتەو و شاھۆ و من بانگ ئەكاتە دەرى.

— فەتاحى حاجى ئەولە بووا

— چى گوت؟

— قىانە. ھەموو ھىزى خۆيان ھىتاوئە «ئاوئیسەر» و ئەمشەو دىتە گوندى «شۆشمى» و لەوێو ھىرشان بۆ دىن!

كەوتىنە خۆمان. كۆبوونەوئەيەكى كورتمان بە پىشمەرگەكان كرد. پلانى بەرگريمان ئارپۆت. نان و فېشەك و پەتوومان نابەش كەرن و ۋەسەر شاخ كەوتىن. زنجیرەشاخىكى بەرز و چەرگەن. لە لوتكەو ە بۆ گەرمەن و لە گەرمەنەو ە بۆ تروپىك، سەنگەرمان كرت. ئىمە كە ژمارەمان ۲۰ پىشمەرگە بوو، چوار لوتكەمان لى كرتن. ئەحمەد كە فەرماندەى كەرت بوو، ئەمسەر و ئەوسەر. بە سەر سەنگەرەكاندا ئەگەر! رىنمايى ئەكرن. ۋەرى ۋەبەر ئەنان و نەينى شەوى نابەش ئەكرد.

— ۋرپابن! لە خۆرا تەقە ئەكەن! ئەست بە فېشەكەو بەگرن! ھەتا ئەگەنە بەر ھووتتان ئەست ئەكەنەو! شەرى شەو ۋەك ھى رۆژ نىيە! لە شەوئا. پاش و پىش و راست و چەپ نىيە. بووژمن لەژىر بالى تاريكىدا. ئەشى لە ھەموو لایەكەو ئەزىك بىيەو ە و خۆى لە سەنگەرەكەت باوئ! ئەگەر لە سەنگەرەكانى خۆمانەو تەقەتان لى كرا. ئەو ماناى ئەوئە سەنگەرەكانمان گىراون و ئىو ە پاشەكشە بكەن! شۆينى يەكگرتەوئەى پاش تىكشكان، چەمى «ھاوار» ە.

ئەحمەد، ئەم رىنمايانى بە گوئى ئىمەئا نا و بەرەو سەنگەرىكى دىكە ھەلکشا! چوار پىشمەرگە و «عەزىز»ى دىل و من لە سەنگەرىكنا بووین! عەزىزمان لە ئىو ەراستنا ئانا و ھەر يەكە و روومان لە لایەك كرد. لە سەنگەرى چاوەروانىدا و لەسەر زنجیرە شاخىك كە لەوئىدا ۋالاتىك دەيىت بە نوو بەشەو، ئامادە بووین... ئامادەى پىشوازیى لەشكرى براكانمان! ئەو برايانەى كە ھاوتای بەس لىمان ئەروانىن! بيارە ئەوانىش ھەر ۋەھايان ئىمە دەيىن!

سەرمای پاییز و ترس و برسپیهتی، لەرز لە هەناوایا مەچێن! مانگ، وەك چرایەکی هەزاران «وات»ی بە ناسمانەوه بەگری و لیزگەزەنگیانە لەبەرنا بھۆنەوه! کات دەروا و نەوان نایەن! مانگ بە کاومخۆ بەزوویت و سرتەیک نایە! لە چاوەروانی کوشتنی نەوی بیدا، رۆحی خۆت بەکوژریت! لە عزیز دەروانم، عزیز، شانی لەسەر بەریك ناداو و لە گۆ فەکران راجووه! نەوان بێن، هەتاكو تۆلە قوربانییەکانی خۆیان وەرگرنەوه! نەوان، فریادەرس و رزگارکەری «نەم»ن. نەوان بێر لەوه ناکەنەوه کە بێلکوشتن لە شەپا ناسانە و رۆحی عزیز لەسەر لەپی میزاجی نێمە سەما بەکات! من بێنایم، عزیز بێر لە نووشت بەکاتەوه:

* فرسەتی دەرباز بوون.. ناخەر لە شەپا، شیرازەیی هەموو شتەکان بەسپیت و بێل نەو بێلەیه دەرفەت بێنیتەوه و نازایی خۆی بەکێتەوه.

* کوشتن! نەو حالەتی دەشی هەموو کەسێکی لە چایا بێلکراو کە چ یاسا و ریسایەک، جگە لە یاسای وێژان، لە وێنا پەواییان نییە، بیری لە بەکاتەوه.

— عزیز! بێر لە شتی خراپ مەکەوه!

— لە وەزعی وەها، ناکریت بێر لە شتی باش بکەمەوه.

— نا.. مەگەر بە گولەیی براوەرەکانی خۆت بەکوژریت، دەنا من رێگا نەم کەسێکی بێ نەو کارە بەکات!

عزیز، بە چاویکی پەر لە هیواوه، هیوایک کە لە پەژارەدا خنکاوه، لێم دەروانیت.

بەشینکی شەو راکشاوه و هیشتا جگە لە سرتەیی نیوانی خۆمان، چرەمەیک نابیسرتیت.

— مامۆستا! کە نزیک بوونەوه، بە قەستی کوشت؟

— نەگەر بۆتان بەکریت، نووان نووان بیانکوژن!

— خانیین؟

— خانیین، خۆفروش، کۆنەپەرست، بەکرێگیراوی شا، نژەشۆرش و هەموو شتیکی تریش!

— نەوان ناھێلن کورد سەرکەوێت؟

— هێزی ناشبەتالکەر و بەزیون. نەوان شۆرشیان تێک نا و کوربیان بە تەنیا بەجی هیشتا. نێمە

شۆرشێ نوێ بەرپا دەکەینەوه و نەوان لێمانی تێک دەنەن! سەرکەمکانیان دەلێن: نەگەر نەتوانین

شۆرش بکەینەوه، نەوا دەتوانین تێکی بەدەینەوه!

— کە نەوان بنەبەر بکەین، خۆمان سەرکەوین؟

— خۆمان، کورد، کرێکاران و زەحمەتکێشان. شۆرشێ سوور سەرکەوێت!

— نێمە هەموو زەحمەتکێش و نەوانیش ناغا و دەربەک و بوژوازی «کۆمەرەنۆر»ن.

— نێمه نەو شۆڤشگێزپانەین کە کۆتایی بە سەرھمی جەلالی و مەلایی نینین و نالای شۆڤشی کریکاران ھەلەمکەین.

— مەگەر مامجەلال سەرۆکی نێمه نییە؟

— نەو، سکریتیری یەکییتی نیشتمانییە! نێمه کۆمەلەین. نێمه کەلک لە ناوبانگی مامجەلال، لە نەرمووی ولات وەربەگڕین! لە کورستاندا، کۆمەلە ھەمەکارە و مامجەلال ھیچکارمێ! تەنانت پاسەوانەکانی مامجەلالیش نەندام و کاسری کۆمەلەن. ھەموو بێریارە گرنەکان، بێریاری نیوھندی کۆمەلەن! نەو، بێن رەزامەندیی کۆمەلە، ناتوانی پەنجە لە ئاو وەربەت!

شەریخە بەستەریژتیک، گوریسی گفتوگۆی من و پێشمەرگەکی پچراند. سەیری سەعاتەکم کرد، دە ھەقیقە لە دووی بەیانی تێپەری بوو. شەر گەرم بوو. مانگ لەسەر لا، شانی لەسەر باسکی ھەورامان ناابوو. مانگ ھەات بەخوێت و نێمەش خەوێکیان ھەزراندا

لە بن ڕەخت و نێوان ھەوێنەو، تاپۆکان بە گەری چەمەکانیانەو سەرھمکوتن و لەژێر گەڕکانی چەکی نێمەدا پاشەکشەیان ھەکرد.

شەر ھەتا ھەموو بەیان ڕیژەیی کێشا. لە سەعات شەشی بەیانیدا، لە چەپ و راستەو ھەبەر گولە ڕاين. سەنگەرھەکانی نێمه کەوتن. نێمه پاشەکشەمان کرد و ەزیزمان پێش خۆمان دا. ھەتاو کەوت و نێمه لە باخەکانی «ھاوار» نا، بە ماندوویی توێشوویمان لێ کرەو. چاوڕیمان کرد و کەس نیار نەبوو. ھاوڕێکانمان سۆراغیان نەبوو.

ھەموونیوھەرۆژ، «ھەمی ھەمەسەعید» و سێ پێشمەرگەمان نیتەو، بەلام ھەواتیک لە نەحمەگەریانیی، شاھۆ و ئەوانی بیکە نەبوو.

— مامۆستا! من چەماوچەم ھەچمە نزیکی تەویلە و ھەوال وەربەگرم.

— زۆر باشە... زوو بگەرێو و نان و چا و جگەرە لە بیر نەکەیت!

ھەمە، رۆیشت. «ق.م»، لەو بەرزاییانەو ھاگیر یان رزگاریان کرەبوون، نوورەتەقیان لێ ھەکرین. نێوارە ناھات و ھەواتیک نەھات. ھەمەش گەرانەو نەبوو. بڕستی زۆری پێ ھینان. بۆ پەیداکردنی نان و بژۆوی، بێریارمان بەرھەو گوندی «عەبابەیلێ» بڕۆین. لە «ھاوار» ھەو بۆ گوندی عەبابەیلێ کە نزیکترین گوندی رانەکوێزراو بوو، سێ سەعات و نیو ھەبن.

نیوھەشو، لە ھەرگای مالی «شیخ سەلاحی شیخ نێبراھیم» مان نا.

ھەرکەیان ناوہلا کرد. پشوویمان نا و شیومان خوارد و نان و چامان ھەلگرت، بەلام نە کات ھەوای ھەمان و نە نێمەش بڕستی ھەمان ھەبوو. بۆ شوینی خۆمان بگەرێنەو. مەتارەکانمان پەر ئاو کەرن و بۆ نەشکەوتەکانی پشت گوندی «نەلەمەر» پێشیان کەوتەم.

لە سەرکەرگاندا. «کەرگە بندوور». تا بۆنی گەرمیە و لە ناوێکی را بیاڕە. نێمە کە پێنج چەکنار
بووین و بیلێکمان لەگەڵنا بوو. دهبوو نیشک بگرین. دەستی عەزیزمان بەستن. «نەمیر» م کرە
یەکم نیشکگر و بە وریایی لێی خەوتین!
بخەو و ناگات لە خۆ بیتا نەمە سرووشتی خەوی پارتیزانانە! تۆ، کە لە خەوێدا غافلگیر نەکریت.
نیدی دەتوانی پەلەقازمەک بەکەیت.

— حەرەس! ھاوارم کرد و دەنگ نەبوو!

— عەزیز! دەنگ و رەنگی نەبوو!

نیشکگر، خەتیبوو! عەزیز، چەکی ئەوی بریبوو و دەریاز بوو بوو!

عەزیز دەتوانی بۆ کوێ بچیت؟! لە خۆم پرسى.

پشتەوهمان بە رەبایە تەنراو. بەرەو، هەلبەجە. عەزیز بۆ هەلبەجە چوو. عەزیز، کە لە شەڕی
«کانیژمان» نا، چەند خەمی بە دەستی نێمە کوژرابوون. چۆنە کە نێمە بە زیندوویی جی
هێشتوو؟.

هەزری خۆم گوێشی و مەسەلەکم هینا و برد.

من و عەزیز ھاوڕێی قوتابخانە بووین. ئەو ماوەی عەزیز لای نێمە بیل بوو. ریزیکی زۆرم لێ
گرتبوو. من لە بنەمالە «شیخانی عەبابەیل» م و عەزیزیش لە «شیرەتی «تاوگۆزی» یە! عەزیز،
نەبووشتوو خۆینی نێمە بە دەستی خۆی لە کاسە ناکوکی «سیاسی» نا. بگرە عەشایەری بکات!
عەزیز، نێمە دەرکۆژی و تۆلە خۆی دەرکاتوو! ئەو. ناپاستەخۆ ھەوێ بە دەوڵەت دەت و مەوای
نەم نەشکەوتانە و شاری هەلبەجەش، بە نۆتۆمبیل تەنیا نە دەقیقە.

— ھەستەن با بڕۆین!

— دنیا رووناکە و ھاکا خۆر کەوت! دەرەو بەر بە رەبایە تەنراو.

— لە نانیشتنیدا هیچ شانسێکمان نییە! ھاکا کۆپتەر و جاش پەیدا بوون.

لە ئەشکەوت و دەر کەوتین و تۆلۆتۆل. بنبەرد و بنبەرد، بە چیاى شەروینا ھەلگەراین. نێمە
سەربازەکانمان دەیتن و ئەوان لە نێمە ییتاگا! ئێوارە. گەشتینەو گوندی «گریانە». پاشماوەی
مەفرەزەمان بێت و «شاهۆ» یان لەگەڵ بوو. ئەوان لە خەمبار خەمبارتر بوون! چاوم گێرا، ئەحمەد
گریانەیی بیاڕ نەبوو. ئەحمەد بێووە قوربانیی شەڕی براکان. «نار. بی. جی» یە تاقانەکی «کەرت»
و بێ ١٥٠٠ بێنار کە بە ئەحمەد بوون. دەست ئەوان کەوتبوون.

ئەحمەد، بۆ بەخێوکردنی پێشمەرگەکان، ئەو ھاوینە، لە شاخەکانی گریانە، بنیشتی کربوو. بەرەمی
ئەو بنیشتکردنە، ١٥٠٠ بێنار بوو!

ماسىيەكان لە وشكايدا نەزىن!

ژيان و گوزەرانى نىمە لە ناوچەكانى ھەوراماندا كە سووتماك و راگويزراوبوون، لە چاو ناوچە ناوھانەكانى لىكەى كوردستاندا، سەخت و نژوار بوو. ئەگەر قسەكەى «ماو» (ماسى و ناو)، ھەرھەق بە شۆرش و جەماوەر بە ھەند بگىرن، ئەوا رژیەم لە ناوچە سنوورىيەكاندا، ناوھەكەى چۆرپەر كرىبوو. «ماسى» يەكان لەویدا، لە نێوان ھەرگ و ژياندا لە خەباتىكى سەختدا بوون.

خەبات بۆ خۆپاراستن، دەست لە نوژمن و ھشانن، پەيداكرىنى نان و جل و بەرگ، پەناگە و لانەى ژيان. نەو نەشكەوت و كۆنەبەردانەى كە رۆژگارێكى تەمەنمان تێدا بەسەربىرن و بىوھخانى بێزەخەر، پێخەف و چرا و رووناكايىمان بوون، شياوى بەسەركىنەوھن...

« ھەزارپەز » و «كۆلىنەشت» لەسەر رۆخى رووبارى «سىروان»، نزىك گوندى گریانە. * نەشكەوتەكانى «ھەرمەنگان» و « كۆنەبىخوئى». يەكەمیان نزىك ھەراوى گریانە و نووھمیان لە پىشتى گوندى «بۆيىن» ھەو ھەلەكەوتىوون. كۆنەبىخوئى، ناھىتانى خۆمان بوو. لەم نەشكەوتەدا، سەن رۆژان بى «خوئى»، ھەویرمان دەشتىلا و لەسەر بەرد نانمان ھەبژانن و لەگەڵ چای «بێشەكر» دا نووشمان ھەكرىن.

* كۆنەسووتاو، ھەكەوتە پايىنى گوندى «مۆرىن» و لە نامىنى چىاى «بالانۆ» دا كە بەسەر رووبارى سىرواندا ھەروانى، لە جىگايەكى زىدە سەخت و ناسىنا ھەلەكەوتەو. ئەم ناوھ «وھەمى» يانەى نەشكەوتەكان بەسەر زارى خەلك و دەسگا ھەواكۆرەكانى رژیەشەوھ بوون، بى ئەوھى شوێن و جىگاكانيان بى بزانن.

شەوانى زستانان، لەم نەشكەوتەدا ناگرمەن ھەكرەوھ و وھكو مرۆفە سەرھەتايەكان بە ھەورىنا رادەكشايەن. بەيانيان كە لە خەو رادەبووین، لەبەر ھەوگەل و نۆرنجى لەسەر رووخسارمان نىشتوو، بە ناستەم يەكترمان بى ھەناسرايەوھ زستانان، كارى خۆشتن و خۆپاككرىنەوھ نەستەم بوون. بە رىژايى مانگەكانى زستان، تەنیا جارىك يان ھەوجار بە ناچارى ناومان گەرم ھەكرى و لە كەنارى سىرواندا، لە نێو بەفر و بەستەلەكانا لەشمان دەشووشتن. رىشتاشين، بۆ نىمە كارىكى زەبەدە بوو. پێشەمەركەى ھەورامان، تا سالاھەكانى « ٨١ _ ٨٢ » ش بە رىپى رىژنا ھەناسرايەوھ، پێچەوانەى پێشەمەركەى ناوچەكانى لىكە كە لە نێو خەلكا نەزىان و دەستىكەيان بە خۆياندا دەھىنا.

نەسپ، ئەو دەعبايە بوو كە ھىندەى بەعس نازارى دەيان! مانگى جارىك ھەموو جلكەكانمان لە تەنەكەيەك ھەكرىن و لەسەر ناگر ھەمانكۆلانن. بەو حالەش لەشكرى نەسپ، بە زەحمەت تىك

دەشكا و پاشەكشىنى ئەكرد.

شەرەنەسپى، كىنېركىنى نىوان نەسپىكان و نەسپىژمارىن، نەو يارىيانە بوون كە ھەنىكە لە پىشمەرگەكان لە كاتى بىنكارىدا خۇيان پىن سەرگەرم ئەكردن!

مەفرەزەكان، ئەچوونە گەران و دەھاتنەو، ئەچوونە شەر و دەھاتنەو، ھەمىشە لە گەرانەو، پىشمەرگەيەك يان زياتر كەمى دەھىتا، نەوان ئەكەوتنە بۆسە و شەھىد دەبوون، لە دەستەشاننەدا لە نوورژمن، ئەنەنگىوران، بە ئىل ئەگىران، مانوو دەبوون و ئەگەرانەو شارەكان و لاوانى سەرچەل و خوئنگەرمى بىكە، جىنگايان پەر ئەكردنەو.

مەفرەزەيەك ئەروژىشت و نەوى بىكە لە ئەشكەوتنا دەمايەو! لەوتنا بواری خوئىننەو و خۆفتركرىن ھەبوو، كۆبوونەو و سىمنار ئەگىرپەردان و پىشمەرگەيى خاوەن باوەر و بە ئىسپەلن بەرھەم دەھىتران.

كۆمەلە گەنجىك، ئىل پەريوا و ئەروژىشى تەكپەيى فېكر و سىياسەتېك، ئەگەر ھەماسەت و ھەستى شۆرەشگىرپى نانەقلانى لى و دەھرنىتى، نەوا ھىشتا لە رۆخى بنىاي فېكر و سىياسەتتا تازەكار و ھىچى لى ھالى نەمەبوون! كۆمەلە گەنجىك، لەنىو ئىل نار و بەرى چيانا، تەنيا خۇيان و چەكەكانيان و بەرواكانيان بوون! نەوان، تەنيا ھىزىك دەيزووئەنن كە سەرچاوەكەي سەمى بەس بوو. سىياسەتى ئاپلۆسىنەرانەي بەس، نەو چاخماخەي بوو كە كانىي ھىزىكى رۆخىي لە جەستە و ئەقلى نەو ئىنسانانەدا دەتەقاند و دەبوو بە ئىنەمۆي ھەلسوورەننىيان و ھەزەبەي ئەخستەن. فېكر و تىۆرى «كۆمەلە» كە ئامىتەي نەم ھىزە رۆخىيە دەبوو، ئايدۆلۆژىي ئەكرە مەزھەب و ھەلگەرانىشى بە سۆفىي خەلۆمەتگىشى كۆنجى تەكپەيى ھىزە، بزووتنەو، سەركرەيەك كە نەيىنىبوويان و نە دەشيانناسى.

كۆمەلە سۆفىيەكى قەلەندەر، توندەرەو، مېشك بە زەھر و خوئىن و توندوتىژى سىخناخكراوى لە نەشقى شۆرەش و خەلكا تەووە كە لە ھەر لەزەمتىكى جەستەيى بىتەرى و لە ژىر گورزى نازارى برسپەتەي، مەندووتى و قەيرانى رۆخىيا دەيزووون و لە ھەناوى تارىكايىدا لە خۆرىكى نزاو ئەگەران، نىكە لە شكاننەھاتوومەكانى نەو بزووتنەويە بوون كە ئىستە بە «ھەوار» يەك گەيشتووە.

سالوهرگەرپان و بەزانىنى سنوورا

لە ئادەتتىكى سالى ۱۹۷۸ نا، جۆرە گۇرپپاكارىيەك لە شىۋازى گوزەرانى نىمەدا و لە كىشانى بازىنى ئۇيۇرۇشنى ئىزاقدا وەھەرگەت.

ھەرچى گورزى خەباتى شۇرپىگىرپانەي خەلكى ئىران بۇ سەر نامۇھسگاكانى مەولەتى شا بە زەھىرتر مەبوو. دىۋارمەكەنى سنوورۇش مەلەرزىن و بۇ نىمە ئىران مەھىر. ئىرانمەكەن ھىندى ھىندى ھەراو مەبوون و مەبوونە شەبەق. نىمە، شەۋانە لە ئاۋى سىروان مەپەرىنەۋە و لە مەركەي مالى گوندىيانى نەو بەر «زىچ» مان مەدا. لەو گونەنەدا، بەسەر مالاۋدا نەبەش مەبووين، خوارىنى گەرمەن مەخوارد و پشوو مان مەدا. لەۋىرا بۇ يەكەمجار، رۇژنامەكەنى ئىرانمان نىتن كە بە وىنەي رەنگەرپەنگى خۇپىشانەنەكان رازاۋە بوون و ورىنەي ھەۋالەكانىيان تىنا بوون. خەلكى نەو گونەنەي كورستانى ئىران، ھىندىيان نازار و سەتم لە مەست مەسگە ئاپلۇسىنەركەنى مەولەتى ئىران چىژا بوو. ھىندە لە «نەمىنە» و «چرىك» و «ساۋاك» مەترسان و بە ئاستىك ھەترەشيان چوۋبوو. (ھەندىك خۇپىندەۋارى لى وەھەرنىيى)، مەمىيان لە باس و خواسى سىياسى ۋەھەر نەمەدا! ئىران مەنەجلىك بوو لەسەر ئاگرى شۇرپى قولى مەدا، كەچى خەلكى گونەمەكان و خىلەكانى ئاۋچەكە نەك ھەر خۇيان لى نەبان مەكرە، بىگەر بەشىكىيان بە ئاشكرا لايەنگرى رۇژمى شا بوون! رىشسپى و پىاوماقۇلانى گونەمەكان. لە بەر رۇشنايى نەزموونى خۇيان و شىكستەكانى بىزۋوتنەۋەي سىياسى سالانى چەكان و پەنجەكان، چ لە كورستان و چ لەسەرئاسەرى ئىراندا، بەقەنەۋەتە گەشىتبوون كە شا ھىزىكى خاۋاكىرى لە پىشتە و نەگەر تىكىش بىشكى ئوببارە بۇ سەرتەخت دىتەۋە. را و بۇچوونى ەشىرەتەكانى سەرسنور. بۇ نىمە گىرەك نەبوون. نىمە مەمانزانى ھىزەمەكەنى شۇرپى لە جىگەيەكى بىكەن. ئاننىشا و كارخانەكان، شەقام و گۇرپپانى شارمەكان، مەگەت و بىلەنگۇكانىيان، چاۋگى بەرەھەمەتتە نەو ھىزە لەبىنەھاتوۋە بوون كە مەھەت مېژوو وەرجەرخىننىت! نىتنى گۇقار و رۇژنامەكانى نەۋى رۇژىنى ئىران كە سەرجەمىيان بە وتارى ئاگرەي و وىنەي راپەرپووان نەخشىنەرا بوون، بۇ نىمە مانايەكى تايەتتەيان ھەبوو. نەۋان خۇراكىيان بە رۇخى مەندەۋمان مەدا.

من، شەقامە خۇشامەكەنى تاران و نەو رەۋبارى خۇپنە لىفەكرەۋەم مەمىنن، گۇرپپانەكانى بەغدا و شارمەكانى دىكەي ئىراق مەھەتتە پىنچاۋ. من پىنم ۋابوو: نەۋى لە ئىران مەگوزەرى، رەنگ يان زوو، مەشى لە ئىراقىش رەۋ بەت... ھەستانەۋە و سەركەۋىتى بىزۋوتنەۋەي شۇرپىگىرپانە لە ۋلاتە جىۋاۋامەكانى نىۋچەكەمە، مەپىت كار لە يەككى بىكەن. ئىران، ئورگەيەكى گەۋرەيە لە زەھرىيە

رۆژھەلاتنا و تەقینەوێی بورکانی ئەو نوورگەیش. بەشن سەرپای رۆژھەلات بەژیتن. پسانی «مووی معاویە»ی نێوان حیزبی شیوعی ئێراق و بەعسییەکان و بە بنەستگەیشتنی (بەرەئ نیشتمانیی و پێشکەوتووخوازی نێوانیان. ھاوژمانی کلپەسەنننی شۆرشێ ئێران بوو. حیزبی شیوعی کە لە ساڵی ۱۹۷۳ وە ھاوپەیمانی بەعس بوون و لە رووخسار و فیکری «سەدام»دا «کاسترو»ی ئێراقیان دەبینی. باجی ساویلکەیی و بیسەریی خۆیان و خۆگرتنەنەوێیان بە «سۆفیەت» وە نا! پاشەکشەئ ناریکخراوی «حشع» لە بەرەئ بەعس و ھەولدا نێان بۆ پنیستی خۆدەربازکردن. لە نێمچە ئاشبەتالێکی سیاسی و ریکخراوھیی مەچوو. کۆمەلەئ مارکسی _ لینینی کورستان. لە رینگای «کاک نارام» وە. ھەر لە سەرۆبەندئ دەستپێکی بزوتنەوێ چەکنارییەکان. پەیوەندیان لەگەل حیزبی شیوعی گرتبوو. و ناوایان لئ کربووون کە لە ھاوپەیمانییەتی بەعس پاشکەزبنەوێ و لە خەباتی چەکناریدا ھاوکاریی کۆمەلە و یەکییتی نیشتمانیی کورستان بکەن. دیارە «حشع» ئەوئ رۆژئ گالەئەئ بە نەقلئ کۆمەلە ھاتبوو... ئەوانیان بە منداڵەورتکە و سەرچلئ سیاسی لە قەلەم نابوو.

نەجمەدین مامۆ. یەگەم کاری حشع بوو کە لە ناوچەئ ھەورامانەوێ رووی لە بنکەئ نێمە. لە «پەروینی» کرد. ئەو برینپێچێکی سەرپیش سپی بوو کە بە ھاتنی نێمەئ بلخۆش کرد. نەجمەدین. ھاوئ مانگیگ لای نێمە مایەوێ و پاشی ھێرشەکەئ «ق م» بۆ سەر پەروینی. ئەویش پەردەوازە بوو. لام وایە گەرابوو یەوێ تەوێلە و لەوئ خۆئ حەشار نابوو. نێمە پاشتر ئەومان نەبینیەوێ. لە مانگی ئۆفامبەردا. کادر و نەندامانی حشع روویان لە ناوچە جیاوازەکانی کورستان کرد و کۆمەلە و یەکییتی نیشتمانیی کورستان پێشوازییان لئ کردن. توفیقی حاجی. سمایی حاجی. عەبەئ مامە و نوو نەندامی ییکەئ حشع. ھاتنە بنکەکانی نێمە. لەگەلماندا و لە ئەشکەوتەکاندا مەھوانەوێ. لەگەل مەفرەزەکاندا جەولەیان بەکرد و کاروباری خۆیانیان جێبەجێ بەکرد.

یەکییتی نیشتمانیی کورستان. لە چەند رووانگەوێ لە وجوئ «حشع»ی ئەوانئ:

* ھێزی ئۆپۆزیسیونی چەکنار لە کورستاندا. بۆ فشارخستە سەر رژیمی ئێراق. بەھێز تر دەیت.

* پێگەئ بزوتنەوێ چەکناری کورستان. لای سۆفیەت و ولاتانی کامپی سۆسیالیستی بە ھێز دەبن و بەشن سۆفیەت بۆ خاتری حشع. پەیوەندییەکانی خۆئ لەگەل ئێراقدا بپسینیت و پرۆژە نابووێ و سەربازییەکانی لە ئێراقدا را بگریت.. (دیارە لە مەیاندا ھەموولایەک بە ھەلدا چوو بوون).

* پشٹیوانیی حیزبە کۆمونیستەکانی ولاتانی عەرەب و دنیا مەسوگەر بکات.

* حشع. بێتە پارسەنگی ھێزی یەکیتی و رابکێشریتە نێو بازنەئ مەملەتئ نێوان یەکیتی و پارتی.

بە قازانجی یەکەمیان.

لەمەشیاندا، حشع تا بۆی لوا رۆلی ناوێژیوانی بینی و ئەویست هاوکتشی پەيوەندییەکانی خۆی
لەگەڵ هەریوو لانا تەرازوو بکات! پاشانیش کە برکی مەحالیی بەرەوامبوونی نەم سیاسەتی لە
کورستاندا کرد، بە ناچاری یاخود ناچار کرا کە بەرەمی « جود» نژ بە یەکتی هەلبژێرت و بێتە
بەشینک لە مەلانیی خۆیناویی نێوان براکان!

خەيىنىن، لەژىر كورتاندا

ھەلىشىلەننى ھەركى شارەزور و نەمبەر و نەبەركىرنى روبارى «زەلم» و بازىزىنى جۇگەكانى «بەلىن» و «رېشىن»، لە شەوانى بارانلوى و رەھىلى زىستاندا، نىوھەردىيان ھەركىرن. شەوان، رېكەرن و رۇزائىش خۇجەشاردان و ھەللەرزىنى بن شەخەلى تووتپكان. پېشەى نەو ھىزە بوو كە نەبىست لە ھەرامانەوہ بۇ سوورىن يان بە پېچەوانەوہ، گەشت بكات.

بەربەيانى رۇزىك لە رۇزائى مانكى يەنيوھرى سالى ۱۹۷۹، پاش نەوہى شەوورۇزىكان لە شارەزوردا گوزەراندا، لە وىرانەكوندى «عامورە» نا پىشتىنى پىشوبانمان لى شل كرد. باران بە لىزە ھەبارى و ناسمان ورونى نەمەدا. يەك و نوو، لىزە و لەوئى، لەبەر باراندا خەوتبويىن... نەبىن خەومان بە چىيەوہ بىتەيت؟

— نەتوانىت ھەستىت و سەرىك بەكەيت؟

— سەيرى چى؟

— نەگەر بېستەت تىنا ماوہ، وەرە

يەكەك لە پىشەمرگەكان خۇى خزانەبووہ نىو كولانەقەلىكى نىوھەروخاوا يەكەكى يەكەم لىت، كورتانى قورابوى گويدىرۇزىكى بە خۇنا نابووا

لە گونەمەكانى بناردا، تەنيا خانووەيەك بۇ نەنوا و پەناگا بە پىنۆہ نەمابووا رۇزگارمان لەگەل باراندا بەسەر بردا چ كەسەك ھىنەنى نىمە ھەوېنى باران و بەفر و «با» نەبوو. بە رىزائى شەش مانگان، نىمە و بەفر و باران، كۆمەلىك ناشقى جوان بووين كە بى يەكەكى ھەلمان نەمەكرد. كە ولات، تەمومزى لە خۇى نەپىچا، نىمە لە نىيائى مۇنا ھەكەوتىنە سەما و چ باكمان بە بەس نەبووا

نەمەونىوارە، بە وىرانەگونەمەكاندا، پرووہ بنارى «كانى سىف» ھەلكشاين و بۇ بىتنى «كەرت» مەكانى لىكەى ھەرىمى يەك، گەشتىنە گوندى «سىامىوہ».

لەوينا بۇ يەكەمجار، ھەمەى حاجى مەحمۇمان بىنى كە لە سەفەرى «ھەكارى» گەرابوويەوہ و نەننامى لىزەنى ھەرىم بووا

دنیاپەیک، لە ھەورامان بەرینتر!

زستانی سالی ١٩٧٩، سخت و ئژوار و بەفراوی، ولات پارچەپەیک بوو لە بەستەلەک. پێشتر، باسم لە جێپێشتنی کۆنەبەرد و ئەشکەوتەکانی ھەورامان و سەفەری بناری شارەزور و گوندەکانی شارباژێر کرد.

چەند رۆژیکمان لە گوندەکانی «سیامێو»، «خەرنوک»، «کۆلێتان» و «چەوتان» گورزەراندن و پاشان لە رینگای «نۆلەسوور» ھوو بۆ بەری شارباژێر پەپینەو.

نەو سەفەر، بۆ نێمە شکاندنێ بازنەپەیک بوو لە نابەران و تەریکی و ھەنگاوێک بوو بۆ خۆناسین و پەپیرن بە دنیاپەیکێ فراوانتر لە بزوتن و ھەلسووپانی کاری سیاسی و پێشمەرگایەتی و تیکەپێشتن لە پێکھاتەیی ھیزی پێشمەرگەیی ھەریمی یەک و خۆپێشەوایی بیر و ھەلسووکەوت و رەفتاری لێرسراوانی ھەریم و کارە سیاسییەکان و چۆنیەتی مامەلەیان لە گەڵ یەکنەو و لەگەڵ جەماوەرەدا. زیاتریش، ھەلسەنگاندن و بە ئەنجام گەیاندنی جۆریک لە خوربەوونەو و بەراوردکردنی تیور و پراکتیک بوو لە ھەلسووپانی کاری «شۆڕشی نوێ» نا و چەکارەکردنی نوێ نیکەوانی و ئاواکێنەیی کە دەھاتن تاوێ گومانیان لەسەر توانستی پراکتیزەکردنی «تیور» لە دنیا «واقیع»ی شۆڕشنا ھەلدەنا.

ھەریمی یەک، ھەم وەک ھیز و ھەم وەک رووبەر و ھەلکەوتی جوگرافیای نیوچەکە، نەستوونێکی خورت و زیندەکردنی راگرتنی قەوارەیی یەکییتی نیشتمانی کوردستان بوو. وەک ھیز، بەشیکی زۆری کار و ئەندامانی کۆمەلە و پێشمەرگە جەربەزەکانی لەوێنا کۆبوو بوونەو. وەک رووبەر و ھەلکەوتی جوگرافیا، لە چیا «بەمۆ» وە تا ئەمگاتە ھەورامان، چیا سوورین، بناری پێنجوین، بەشێک لە شارباژێر و ھەموو پانتایی شارەزوری ئەمرتەو. سنووری ئەم ھەریمە، بەریزایی رۆژھەلات، خوارووی رۆژھەلات و باکووری رۆژئاوای لەگەڵ کوردستانی رۆژھەلاتدا یەک ئەمرتەو و راستەوخۆ ئەرواھەیی مەلانیی و تیکەلچوونی خۆیناویی نێوان ھیزەکانی «ق. م» و یەکییتی بوو.

سەرکرنائیتی ھەریم، کۆمیتەپەیکێ سێ کەسی بوو لە:

* ھەمەیی حاجی مەحمود، کە وەک پالەوانێکی سەرکەوتوو لە کارەساتی «ھەکاری» ئەرباز و گەرابوو ھوو نیوچەکە. ھەمە، کە پێش چوونی بۆ ھەکاری، لەسەر میلاکی کۆمەلە لە قەلەم ئەبرا و یەکیک بوو لە ئەندامانی یەکمەم ئەستەیی چەکنار لە کوردستانی پاش ھەرسنا، نێستا نیدی لە سۆنگەیی کێشە و ملانیی ئەسەلاتنا، وەک «خەتی گشتی» کاری ئەمرک و راستەوخۆ پەپوھندی

لەگەل مامجەلالدا ھەبوو.

* پەوفى خەلىفە سەعید. نامۇزاي ھەمە و کاردى بە قەولى ھامیدى حاجى خالید، «سۆسیال عەشایر»ى کۆمەلە بوو.

* شەوکەتى حاجى موشیر، کاردى سەرکرنایتى بزووتنەۋەى سۆسیالستى کوردستان، لىپرسراۋىكى لىزان، عەشایرەىكى زیرەك، ورد و دنیاىیدە و پسپۆر لە گەمەى ملانىتى دەسلەلاتى نىۋە ھەرىم و ھىزى پىشەمرگەدا.

نەم سیانە، سىنکوچکەى دەسلەلاتى سۆسیال عەشایەرى ھەمیشە ناکۆكى ھەرىم بوون و نىمەش بە دنیاى خەون و فەنتازىاي شۆرەشگىرانەى خۆمانەۋە، پلەپووشى سووتاوۋى نىۋە ئاگرانى ناکۆکیەکانیان! کاردانى سیاسى کۆمەلە، وىزای سەختى و ئىزۋارى سرووشتى خەباتى چەکنارى، نازار و مەینەتییەكى زۆریان لەمەست کاردە عەسکەرىيەکان بە گشتى و سۆسیال عەشایەرەکان بە تايەتەى دەچىژا، ھەولەن بۆ ئۆزىنەۋەى شىۋازىكى گونجاو بۆ مامەلەکردن لەگەل پەگەزە ناتەباکانى ھىزى سیاسى و چەکنارى شۆرەشى «نۆی»دا، کاردىكى ناسان نەبوو. کرۆكى گرتەکانى نىۋانمان، واتە نىۋانى کاردانى کۆمەلە و کاردانى (بزووتنەۋە و خەتى گشتى) لەلایەك و پاشانىش کاردانى سیاسى و عەسکەرىيەى خەونى کۆمەلە، جىاۋازىيەى بىد و ھوانىنمان بوو بۆ پىنکەتەى ھىزى پىشەمرگە، چۆنیەتەى نابەشکرەنى دەسلەلات، ھەلسوگەوت و مامەلەکردن لەگەل جەماۋەردا، کۆکرەنەۋەى ناھات و پىتاک و چۆنیەتەى سەرفەردەنمان... ھتە. نىمەى کۆمەلەى پابەندى تیۋرى خەباتى شۆرەشگىرانەى لە جىقارا و ماوتسى تۆنگ نىلھام ۋەرگەرتوو و گۆشکراو، مەسەلەى چەرپىرى و کەم و پوختى ھىزى پىشەمرگەمان لە پەلەى یەكدا دادنا و ئوژمنى سەرسەختى کۆکرەنەۋەى عەشایەر و زىندووکرنەۋەى خىلەکايتى و لەشکرى زۆر و بۆر بووین. نىمە پىمان وابوو: شۆرەشى نۆی، دەجە تەنیا لە تیۋر و دەقى بۆلۆکراۋەکاندا «نۆی» نەیت. بەلکە نەم پەرسەى نوکەرىيە، تەۋى ھەموو رەگەز و کۆلەكە و نىگەکانى شۆرەش بەگرتەۋە! نىمە پىمان وابوو: دەستپىنکەرنەۋەى خەباتى چەکنارى و رۆلى کۆمەلەى ماركسى – لىنىنى کوردستان لە ئامانەکردن و ھەگەرخستنى مەفرەزە سەرەتايەکانى «بانگەشەى بزووتنەۋەى چەکنار»یدا، سەرھەتای قۇناغىكى نۆیە بۆ بەزانەن و یەكجارەكى جىھەتشتى قۇناغى شۆرەشى نەیلول. بە «نۆۋەرۆك و شىۋاز» ھە!

سەرکرنایتى يەكیتىيە نىشتەمانىيە کوردستان بە گشتى (نەگەر بەشىك لە سەرکەرمەکانى کۆمەلەى لى ھەراۋىن) و مامجەلال بە تايەتەى. لایەنگرى بىرۆكەى (کۆکرەنەۋەى ھەرچەندەمکرى) ھىزى پىشەمرگە بوون و نەمەش بۆ نەۋان گەنگەرىن سەرمایە بوو بۆ راستکەرنەۋەى تاي تەرازوۋى ھىزەمەکانى يەكیتى لە ناست ھىزە نەیارەکانیدا، بەتايەت پاشى ھەرمەسى ھەکارى و بچوۋکەونەۋەى

قەوارەى ھیزمەکانى يەكیتی نیشتمانى کوردستان لە بەرانبەر ھیزمەکانى بیکەدا. نەم کۆکرنەوێى ھیز و برینەسەرنى چەندایتییە، ھەمیشە لەسەر حیسابى چۆنایتیی ھیز و ریکخستن نەمکوتنەوێ. نەگەرچى لە قوناغەکانى ئواتریدا، يەكیتی توانیى ھیزی خورت و بەیسیلین و پتەو بنیات بنیت و کۆنترۆلى سنوورى ناوچەکانى خۆى بکات و لە ھیزمەکانى بیکەى یاریزیت، بە تايبەت ھیزمەکانى پارتى لیموکراتى کوردستان، بیسانیش نەو ھیزە لە نەقل و روشنبیریى سیاسى بینەرى بوو و رۆبۆت ناسا رەفتارى نەکرد.

وێرای نەو دۆخەش، نێمە لە ھەولێى تۆخکرنەوێى نەو بازەنە فیکرى و سیاسى و نەخلاقیانەدا بووین کە ھیزی کۆمەلەى بە عەشایەر ئابڵوقەراویان لە سەرجمەى ھیزمەکانى يەكیتی جیانەمکرمەوێ. ھیشتا کۆمەلە و ھیزە بەیسیلین و پوختەکەى، نابینەمۆى بزوتنەرى سیاسى و چەکنارى بزوتنەوێکە بووین. ھیشتا کۆمەلە، وێرای چەکەرەکرانى تۆوى ھەندێ ناوکۆکى فیکرى و شەخسى، وەکو یەك جەستەى یەگرتوو نەھاتە پێشچاوەکە و مەنازارکەوتنى نەنامینکى، سەرتاپای جەستەکەى نەھتایە ژان! نێمە، نەگەرچى بە ئوو ناراستەدا ھەلگری بارى قورسى نەرکەکانى نەوێ رۆژنى خەبات بووین (یەكیتی و کۆمەلە)، بەلام تا رادەى نەمارگیرییەکی شیتانە، لە ھەولێى خورتکرانى ریکخستن و فیکرى کۆمەلەدا بووین و کارەکانى يەكیتیشمان نەخستە خزمەت گەشەپێنانى کۆمەلە و ریکخستەکانى. نێمە سوور بووین لەسەر نەوێ کۆمەلە نەبیت بە ناھاریکنا بیریۆت کە لە نایینەدا، بێتە ھیزی جیاکەرەوێ نێوان ئوو قوتابخانە تەقلیدیەکەى نێو بزوتنەوێ رزگاربخوێ کوردستان و ناکامیش «جەلالیزم» پێش «مەلاییزم» رەت بکاتەو! من، لە سۆنگەى ھەولناندا بۆ پراکتیزەکرانى نەو چەمک و بۆچوونانە چ لە نێو ھیزی پێشمەرگە و چ لە نێو جەماوەرى نێوچەکەدا، گەلیک جارەن لە خوێى مامجەلالەوێ گەم لێ کرەوێ و سەرکۆنە کرەوێ.

نەو رۆژگارە، بەکرى حاجى سەفەر نەنامى سەرکریانیتى کۆمەلە و يەكیتی و لێپرسراوى لقی سلێمانى يەكیتی بوو. نەو چەند کۆبوونەوێکە بەمەبەستى ریکخستەوێ لێژنە جیاوازمەکانى يەكیتی، لە سنوورى لقی سلێمانیدا سازنا. لکتۆر رەزا کە لێپرسراوى لێژنەى ناوچەى ھەلەبجە بوو، ئوو مانگیك پێشتر بە نەستى ھیزمەکانى ق.م.نیل و نەعام کرابوو! من، وێرای لێپرسراویتی کارەکانى ریکخستنى کۆمەلە لە سنوورى ھەریەمەکاندا، نەوا نەرکى بەرپۆنەبەرنى کارەکانى لێژنەى ناوچەى ھەلەبجەشیان لە شانم بار کرد و تا گەرەنەوێ تايەر عوسمان «م.سەرکەوت»، بە کاروبارى ریکخستنى يەكیتیشدا رانەگەیشتم..

کێشەى نۆرگانە سیاسییەکانى يەكیتی لە سنوورى ھەریەمەکاندا لەگەڵ کادر و لێپرسراوێ عەسکەرییەکاندا، جگە لە کۆکرنەوێ پەرە و چۆنیەتى سەرفکرانى، نەوا چۆنیەتى چارەسەرکرانى گرفت و کێشە

کۆمهلايتتیهکانی نیو جهماوهریش خالی گهرمی ملانی و ناكۆكیهی كان بوو. كانره عهسكهریهی كان. دهیانویست دهسهلاتی موتهلقی خویان له ههموو بوارهكاندا پراكتیزه بکه. زۆر جار ان هه کیشهیهی که کانیکی سیاسی چارهسهری نهکرد. نهوان ههلیاندهوهشاندهوه و به باریکی ترها لابه لایان نهکردهوه که مۆرکی بهرزهوهندی خزماییتی و عهشیرهتگهری پتوه بوو. کیشهیهکی لیکه، دهستپتوههرانی کانی عهسکهری و فهرماندهی گهرت و مهفرهزهکان بوو له کاری ریکخواهیهی یهکیتی و ههنگه جار ان وا نهکوهتهوه که ههر کانیکی عهسکهری، هیلکی ریکخهستی تاییهت بهخۆی له نیو جهماوهرها بروسنهکرد و ناماده نهبوو به زنجیرهی ریکخهستی «کۆمهله» یان «یهکیتی» یهوهی بیهستیت. نهه هیله تاییهتانه له زۆر حالهت و بواره، بۆ مهههستی تاییهت و ناوهواش به کار دهههتران و ههنگه کاریان به نهتهام دهرا که زیانمان له قازانهان زیاتر بوون.

گهراينهوه ههوارمان. نوو مانگی جهنیوهری و فیبریوهریمان لهو کونه بهرنامهی ناوی بنکهمان لی نابوون، گوزهراندن... له گهل خورتبوونی باسکی راهپینی گه لانی نیراندا، هیزهکهی نیتمش دههات خورت و توکمهتر بمبوو. هه نیک له نه نامانی کۆمه له شاروهه په یوه نینیان کرد و له نیو هیزهکها شوینیان گرت و گورنکی بهرچاویان به بزووتنی فیکری و سیاسی کۆمه له نا. تا نهو رۆژش، هیزی ههوارمان شانبه شانی هیزی قهرماناخ، قامترین بنکهی کۆمه له بوو که خهتی گشتی و بزووتنهوه بو بهرماننش بهست نه دهکه وتن.

لهو سهفه ره ی بناری سوورین و شارباژیریا. هه نینیک قایروسی ملانی و نهسته گهری نه ناو هیزمهکی کۆمهله کهوتیون که یاشتر تهنه نه مان کرد و کتسه و سه رننه نه مان بو دروست کرین.

بەهاری پێشووخت

لە ناخی «فیتریوهری» نا، گرکانیک هەلپژا. گرھاویژی ئەو گرکانە، شەخەستەمی چەننێن سالان کەلەکەبووی سەر پەر و بالی رچیوی بۆ نازانی هەلفریوی کۆمەلانی خەلکی نێرانی تواندووە. لەسەر سنووری بینارامیدا، تەمی چاوەروانیی نێمەمی لە مەنگەنەراو، لەژێر تیشکی خۆری ئەو بەهاری پێشووختە نا، رەوییەو.

نێمەمی: رۆحشەکەتی جەستەماندوو. بێهیزی برست لێراوی مەزنەهیوای لێقاییمی چاو لە سەرابی سەرکەوتن بریو، لەسەر بالی پرژەگرپی ئەو گرکانە، وەسەما کەوتین! لە بێکاوچ و بێرەمەنان، وەسەرکەوتین. لە زاناران نابەزین و بە بالای گرێولکەکان سەرکەوتین. بۆ یەکەمجار، بە تۆولەپێیەکی پێچاوپێچنا قەیتولەمان بەست و بۆ شارۆچکەیک، سالتیک بوو من خەونم پێوە دەیت، وەرێ کەوتین... نەوسود، کە تاجی سپیی هەورامانی بە شکۆییەو لەسەرنابوو، تا پشیتنەمی لە باخی هەناری هیشتا گولنەگرتوونا، هەلکیشا بوو، چاوەریمان بوو.

مەیدانی نەوسود، جەمی دەهات! خەلکی شار، ئاپورەیان لێ ناین، لە نامیزیان گرتین. نەبیو و نەناسراو، ماجبارانیان کردین. ئەو سنوورە بەزولم رۆنراوەی سالانیک بوو لێکی هەلاویربووین، لە پەلکەزێپنەمی نازانیدا سەپایەو... هیشتا پشوویمان نەابوو. سەرکەوت «تایەر عوسمان»، وەسەر سەکۆیەک کەوت و کەوتە خۆتەمان! قسە، بۆ کردن زۆر بوون. خۆتەخوینی نێمە، پاشی پیرۆزبایی سەرکەوتن و شیکرینەوێ مانای گەورەمی ئەو رابوونە خویناویەمی خەلکی نێران، قسەکانی بۆ روونکردنەوێ پلان و بەرنامە و ئامانجەکانی شۆرشێ نوێ و یەکییتی نیشتمانیی کوردستان، گوازتنەو. ئەو، بەشیکێ زۆری لێدوانەکانی بۆ ریسواکردن و هەلەکاندنێ قیامەمی مومقەت و بنەمالەمی بارزانێ تەرخان کردن. دیارە ئەگەر منیش بام، هەر وەهەم دەکرد!

— بەخێر بیتن سەر چاری نێمە! نێمە کورد بە یەک چاو سەیر دەکەین. نێمە هەموو پێشمەرگەمی کوردستان، وەکو پێشمەرگە دەبینین و چ جیاوازییەک لە نێوانتاندا ناکەین. نێمە پێمان خۆش نییە و رێگا نەمەین ئەو نووبەرەکی و شەری براکوژییەمی نێوانتان، لە نێو نێمەما نووبارە بینەو... پێشمەرگە، هەر پێشمەرگە!

نەمە پەرچەکرداری کەسێک بوو، بە ناوی «ناغای جەلالی» کە لە بری کۆمیتەمی شۆرشێ نێران لە نەوسود، بەخێری هێناین.

رۆژ و شەویکمان لە نەوسود، لەنێو نامیزی گەرم و والای خەلکنا، بەسەر برین. لەسەر خوانی

رازووی مالانی نانبدە و دلوا، خۆشترین خوارنمان خوارد. بە جلی چلکن و سەروریشی پلکن و پڕ لە «نەسپ» وە، بۆ یەکەجار، لە پاکترین و نەرموئەتترین پێخەفنا خەوتین! پێم وانیه، شتاقمان، ئەو شەو خەونکی بیتیت. ناخەر ئەو شتانەی شەوانی بیکە، لەین ئەشکەوتان و بەزگی برسی و ھەلگوشراومانەو، خەونمان پێوە دەیتن، ئەو رۆژە بوونە حەقیقەت.

لە ئەوسۆی نابراوی سەرسنووڕەو، نەتەمتوانی وینای رووناوەکانی شارگەلی گەورە و ھەکو کرماشان و سنە و مەھاباد بکەیت. بیارە خالیبوون لەوێ لە تاران و شارە زیندەگەورەکانی بیکە نێراندا، چ ئەگەزەرا، کارێکی ناسان نەبوو. لەوینا، جگە لە بەیە کناھانتی خەلک و شوق و خۆشییەکی بێنەنازە، شتێکی بیکە بۆ سەرنج تێھاوێژتن نەبوو. چەند گەنجیکی خۆینکارمان بیتن کە بۆلاوکرەوی چریکە فیداییەکانیان پێ بوو. چریکەکان، ئەوێ دەمێ، بەھێزترین رینکخراوی چەپی نێرانی بوون کە میژوویەک لە تیکۆشانیان ئژ بە رژیی شا ھەبوو. لەو دەستپێک و گەرمایەرمییەدا، ھەوالتیک لە حیزب و رینکخراوی کوردی نەبوو کۆمەڵەی زحمەتکێشان، جاری خۆی نەناساندبوو. حیزبی نیموکرانی کوردستانی نێرانیش، تازە بێ و بارگەیی لە ھەندەرانەو، بۆ کوردستان ئەگەزاتنەو، مەن، چاوم بۆ ئەو ھاوڕێیانە ئەگەزێ، کە پێش سەرکەوتنی شۆرش و لەژێر تاریکایی چەتری شەویدا، خۆیان ئەگەیاندا کێڵەباخ و ئەشکەوتەکانی نێمە. مامۆستا جەلال، ھەمەزما، مامۆستا ھەمەرشید، ھۆشمان نۆتشیی و براکەیی، کێی بیکەش؟ نازانما! ھێند ئەزانم ژمارەیان لە پەنجەیی بوودەست تێنەدەپەڕین.

رۆژی ئواتر، لە شاری پاو، ھەندیکیانمان بیتنەو، ھاوڕێی بیکەشمان پەیدا کرین. تیکۆشەرانیکی بیکەمان ناسین کە سالانێکی زۆری پاشتریش، بە ھاوڕێ و ھاوخبەت مایەنەو. نوینەرانی شاری «پاو» گەشتن و بۆ سەردانی شار، بانگەپشتیان کرین. کەژاوەی پێشمەرگە وەرێ کەوت، بیست تا سی نۆتۆمۆبیل، سەریان لەوێ یەک نا و بە کەناری «سێروان» دا، بەرھو «بووناوان» ناوۆتن. لە پەڕی بووناوان پەڕینەو.. شەقامی قیرپێژ، پشەتوینێکی رەشی تا چاو ھەترکات لێژی لە گەڕینی گەڕۆلکان و گەڕەنەیی کۆساران ئالو بوو. کە لە گەڕەنەیی «کەلیان» سەرکەوتین، نیدی ئەنیا ئەو شیعەرە فۆلکلۆرە دەیتوانی وەسفی جوانیی شار بکات:

سەراو چون ھەولێ مەسکەن چون پاو

نێژی بەھەشتە، وە پرووی دنیاو!

نەشراف و پیاوماقولا ئە ھەرھەوی شار و خەلگی گونەھەکانی نزیک، لەسەرپێگا، بۆ بەخێرھێنانمان چاوەڕێ بوون

— بژی کۆمەڵەی مارکسیی — لێنێبی کوردستان... با بژی!

— سەگباب! باسی مارکس و لینین و نەو شتانه مەکه... شۆرشی نیسلامە... نیسلام!

نەو پێشمەرگەیهکی کۆمەڵە بوو کە لە حالەتی شاگەشکەبووندا، دروشمی ئەمە و «مامۆستا سەرکەوت»یش دەمکوێ دەکرد!

کەمال شاکیڕ، لە شاری پاوه نوتقی نا. ناخاوتنەکانی نەمیش، شتیکی لەوەکی تایەر عوسمان زیاتر نەبوو، هێند نەبێ، نەم بەلای «ق.م» نا ناوێ نەبایەو و سەرپۆتە لاکی نەکوێتەو.

کۆمیتەی شاری پاوه، بۆ قاوەلتیی نیوهرۆژ، بۆ میوانسەرای شاریان برید و ژەمیکی شایانەیان پێ ناین! پاشتر لەگەڵ کۆمیتەی شار دانیشتین و هەندیک پلانی هاوکاریمان داڕژتن.

خەلکی شار، «هەندیک خۆیندەواری لێ دەرهای»، باسێکیان لە مەسەلەی کورد و چارەنووسی کوردستان، لە رێپەڕەوی نەو شۆرشە مەزنەدا دەکرد. سەری زمان و بنی زمانی پیاوانی «کۆمیتەی نینقیلابی شار»، لە باسی نیمام و نیسلام تژی بوون! مامۆستا و خۆیندەوارەکان، پێیان وابوو، کە ئەندامانی «کۆمیتە»، هەمان نەو ساواکییانەن کە سالانێک هاوکاریی رژیمی شایان کردووە و نیستا گێڕی بەرژەوهندییان گۆڕیوە. رووناوەکانی مانگەکانی ناها توو، درووستیی نەم بۆچوونەیان سەلماند. پاوه، تەنیا شاریکی کوردستانی رۆژەلات بوو کە لە هیچ سەردەم و ھەلومەرجێکی رۆژانی سەرھەڵدانی شۆرش و تەقینەوێ ناکوکییەکانی نێوان کورد و کۆماری نیسلامیدا، بە ھێزەکانی کورد رزگار نەکرا و بۆ رۆژیکیش دەسلەلاتی کوردی تێدا جێگیر نەبوو!

((رژیمی شای نیران، ۱۲ تیکۆشەری کورد لە سێدارە دەیات!))

نەمە ھەوالتیک بوو. کە من پێش ۱۱ ساڵ لە رووخاندنی رژیمی شا، لە گۆفاری «رزگاری» نا
خوێننبووومەو! بەھەمنی ھەمەڕەشیبەگی لەو، کە ناوی لە نیو لیستەکانا ھاتبوو. بە برێژایی ئەو
سالانە، لە یانھوریمدا خەوتبوو!

((بەھەمن بەگ، قارەمانیکی بیوینە بوو. ئەو دەیویست لە ھورامانەو، بژ بە شا، شۆرش بەرپا بکات!
ناخەگم، پێش یاخیبوون، دەستگیر کرا...)). کاک عەینەییی براگەرەم، کە ئەوسات لێرسراویکی
نیاری بالی جەلالی بوو لە ھەلەبجە، وای دیکۆتایەو.

بەھەمن بەگی رەحمەتی، پورزای نێمە بوو. ئەو رووناو، لە مێشکی نێمە میرمەندالدا، وێنە
جۆراوجۆری دھۆلەکان و بەھەمن بەگ، دەیات بییتە نمونەیی بالای نێمە.

نێمە «شیخ عەبدوللا، شیخ ئەمجد و من»، ھەر سێمان ھاوژا و نامۆزا بووین و لە سەرۆبەندی ۱۱ ی
نازاری ھەفتاندا، ھەفتەساڵان بووین، بە خەیاڵ، پلانی شۆرشیان بۆ کوردستانی نیران ناھەرژت و
خۆمان وھکو سێ سەرکێشی شۆرشەگە وێنا نەکرد.

— من بڕنەوێک و دھمانچەیکم ھەیە! شیخ عەبدوللا، وای دیکۆت.

— منیش دھمانچەیکم ھەیە و لە نیوھەفتەکاندا نەبارێک چەک ناھەو! ئەمجد بوو، بە بڕێک
خۆنازینەو.

— کوردستانی نێمە رزگار بوو و نیستا نۆرە کوردستانی نیران! منیش کە دھمانچە و بڕنەو
نەبوو، قەسە زلم بۆ کرد، زۆر بوو!

من، کە لە گەل چەند پێشمەرگە لە چاخانەکاندا نانیشتبووین، ئەو وێنانە لە یانھوریمدا دھیانەو و
تیکۆل بە واقع دھوونەو...

دھبێ مانی بەھەمن بەگ لە کوێنا بیت؟ ژن و نوو کۆرەمکی ماون و لێرەن... دھبێ نیستا ھیچ کەس
لەوان لێخۆشتەر نەبیت!

مالەکەیانم دیتەو، لە دەرگام نا، دەرکەیان کێشەو. سلاوم کرد و خۆم پێ ناساندن... ژنیکی
خوێنسارد و کۆپیکی بە مەزەندە تەمەن بیستسالا، بەخێریان ھێنام... چ خوشییەکم لە روخساریاندا
نەبین! پرسیاری پوورھەفاتە و خزانیان کرد، منیش ھەوالتیک نەوتۆم لا نەبوو! وێنەیک کۆرە
بەھەمن بەگ، بە بەرگ و کلاومشکی بەگزەنەو، سەرنجی راکێشام، ھەمان وێنە بوو کە ۱۱ ساڵ
پێشتەر، لە گۆفاری رزگاریدا دیتبووم.

ئو پۇژان لە پاۋە ماينەۋە. كەمال شاكىر و ئو كەسى بىكە . بۇ پەيۋەننىگرتن لەگەل رىكخراۋى چرىكى فېدايى. سەفەرى كرماشانىان كرد. پاۋەمان جىنەشت و روومان لە گونەكانى جوانرۇ كرد. لە ماۋەى ئو ھەفتەما. گونەبەگونمان بەسەر كرىنەۋە! نىمە. ھىند تامەزىۋى نىۋ خەلك و ناۋەمانى بوۋىن. بە خۇمان با، ئەو گوند و شارۋچكانەمان بەجى نەھەشتىن! لە كۇتايى فېيرىۋەرىنا. بەرەو سنوور و بنكەكانى خۇمان گەراينەۋە.

فېيرىۋەرى ۱۹۷۹، بۇ شۆرشى كورستانى نىراق. بوۋىە خالى ۋەرچەرخان و ھىلى جياكەرەۋەى نىۋان ئو قۇناغ.. قۇناغى نىزانى شا و قۇناغى نىرانىك، سەرپىژ لە ھىز و تواناى شۆرش و گۇدان! نىرانىك، جارى چارەنۋوسە سىياسىيەكەى. بۇ نىمە و بۇ خۇشيان، ناىيار بوو.

تالى لە رۆحى فريوى «نارام»، لە جەستەي «نازاهەورامى» نا ھەلنەشتبووا

سەرھەتاي مانگى مارسى ١٩٧٩ يە. گوليلکەي بەھار لە ناخ و ھەروونی نىمە نا، گولجاريکی رەنگاوپرەنگيان نەخشاندووہ. کەژ و کۆي ھەورامان، جارئ يەکلەت سپی و خالخاليان تى نەکەوتووہ! نىمە بە بەھارى شۆرشى گەلانى نىزان، سەرھەست و ھەروونکەيلين. لە چاوانى نىمە نا، پزىسكى ھيوا و گەشيني بلأچە نەمەن. جەستە و ناخى نىمە لە وزە و جوولە ليتوانليون. نىمە، نیدی تواناي نانيشتن و خۆکړکردنمان نەماوہ. کونەنەشکوت و کيئەباخەکانى «پەروينى»، لە خويانمان ناگرن و بە جەستە و رۆحمان تەنگن. نىمە نەيتت بجوولين!

+ نەلتى چى، سەھەريک بۆ سەرکردايى بکەين؟

پيشنيازي تاير عوسمان «سەرکەوت» بوو. چ پيشنيازيكى بەجئ بووا نىمە، پاشى گەرانەوہى م.بەختيار لە مانگى تەموزى سالى پيشوونا، نیدی چ سەرکرمەيەک ياخود لاپرسراويكى سياسىي لەخۆمان بالاترمان نەديتوو. سەھەر بۆ سەرکردايى و بينينى مامجەلال و سەرکرمەکانى کۆمەلە و يەکيتىي نيشتمانىي کوردستان، بۆ من خەونىكى پەرمانا بوو.

سەھەر بۆ سەرکردايى، پيچەوانەي سەھەر و گەرانەکانى يەکەمان لە شارەزوو و شارباژێرنا، کۆلەپشت و تويشووئى گەرەک نەبوو. ريگاكانى کوردستانى رۆژھەلات، شار بە شار تا نەگەيتە سەردەشت، ناوہ لا و يئەمەر بوون. ماشينى «ئووکايينە»، لە «نەوسوود» ھوہ بۆ «پاوہ»، لەوێرا بۆ کرماشان و سنە، چەندين شەوورژ، پيانەريى بۆ نەگنپاينەوہ.

چەند رۆژيکى بۆ نەورۆژ مابوو. ھەري کەوتين. نەو پيشمەرگانەي لەو سەھەرنا ھاوريمان بوون: قارحەمەشەريف «لەکتورقار»، حەمەعلی فەتاح، شەريف کەشکۆل، لەتيفى حەمەي مەلاسابير، کەريمى حەمەي مەلاسابير، موحەمەد حەمەکەريم و رەنگە کەسانى يەکەشمان لەگەل بوو بن و من لە بيرم کربين.

سەھەر، ھەتا شارى کامياران، ينگرفت و کيشە بوو. لە کاميارانەوہ بۆ شارى سنە، نەبوو ريگايەکى کويستانىي چەپەک بگري. زۆزانانى کوردستان، لە سالانى ھات و پەر سەرماوسۆلەنا، تا کۆتايى مانگى مارس و نيوھراستى ناپريليش، بەستەلەک و رتيەننان. نەمەونئوارەيەکى رەنگ، ناسمانى ساو. زھوين شەختە و ريگا سەخت. زەردەي ئتوارە، لەسەر نووندى کۆساران، بۆ ساتنيکيش بەند ناييت. نۆتۆمييلکى لاندروفرى مۆيلکۆنى شەقوشەر، پيچاوپيچ بە گەرەنەي کيۆيکنا سەرەکەويٹ

و نېمەى سەرنىشىنانىشى، بى لە ئلمان، نازاى لەشمان رچىيون...
 + مەسئولەكان لە پىشەو پالىان لى ناوئەو و ناگايان لە نىمە نىيە... خۇيان دەللىن: مەسئولى
 كۆمەلە، دەيت لە ھەموشتىك و لە ھەموو شوئىنكىنا لە ناو وە بن، لە مەرگ و شەھىببوننا نەيت!
 _ مەگەر ھەروا نەبوونە؟ لىپرسراو يان كادىركى كۆمەلەت بىنيو، لە خەوا، لە خوارىندا، لە
 پشوو باندا، لە ھەلبۇزاردىنى چەك و جلى بەرگى جواندا، پىش پىشەمەرگە كەوتىت؟!
 + راستە ھەتا نىستا ھەر وا بوون، بەلام نىستا و لەم سەفەرىا وەھانىن، لە پىشەو و بىخەم لىنى
 نانىشتوون و نىمەش وەكو گونى سەگ دەلەرزىن! ھەتا نىستا نۆتۆمىيل و شار و شتى وەھا نەبوون.
 لى گەرئى و نارامت بى، بزەنە لەمەووا چۆن دەگۆرئى!
 بوو پىشەمەرگە، لە بەشى ناوھەى ماشىنەكەنا، گلەيى و گازىندە لە من و تايرە عوسمان بەگەن و نوقلانە
 بۆ رەقتار و ھەلسۆكەوتى نايىنخەمان لى دەمەن. من، ناوړىكيان لى دەمەو و دەللىم:
 نەم شەپەنۆتۆمىيلە، پاش و پىشى زەمەرىرە و بەر و ناوى نىيە! نەگەر بەروا ناگەن، كىتان دەيەويت،
 با بىتە جىگاكەى من. بۆ ناھاتووش، رەنگە راست بەگەن، بەلام جارى وەختە و ھوكمى پىشەوخت
 مەنەن!
 ماشىنەكە، پارچەيەك بوو لە شەختە، نەگەر لەسەر رۆيشتن بەرەھوام باين، نىمەش دەبووینە پارچەيەك
 لە نەو.
 لە نىوھەووا، گونىكى سەرپىنگامان كەردە ھەوار. كام گوند بوو، ناوى چى بوو؟ نازانم! بەسەر سى
 مالىا نابەش بووین و وەك ھەمىشە بووینە ميوانى ناوخت.
 بۆ بەياني بەرھە شارى «سەنە» وەرئى كەوتىن و دەمەوئۆتارە لە شار بووین. شار، تەنبا ناوتىك و
 رووخسارىك و وىنەيەك، كە پىشەمەرگە شەيدايان بوو!
 من، كە لە شاخ بووم، ھەمىشە وىنەيەكى شارم لە ھەزرا بوو. من، پىم وابوو، شاخى سەر بەست و بوور
 لە چنگى رەشى بەعسىيان، پىنگەيەكە بۆ پەرىنەو بەرھە شارى نازاد و رزگار كراو. نىمەى لەشاربا
 پەرورەمەبووى كەللەرقى لەشار ياخى و وەشاخ كەوتوو، ھەمىشە بە ھىواى چاوانى شار دەزايان!
 شارى سەنە! مەلەبەندى مىران و مەستورەى نەردەلان، بەفرىكى نەستور بارگرانى كەروو. نازانم
 بۆ ھەرساتى ناوى مەستورەم بە ھەزرا تىپەر بەگات، چامە بە نىوبانگەكەى ھەزرىتى «نالى»م
 وەبىر دىتەو...
 ((مەستورە كە ھەسناو نەيىيە بە ھىسابى
 ھاتە خەوم نەمشەو بە چ نازىك و عىتابى)).
 شوين و كات، بۆ من گرنگىيەكى زىنەتگرنگيان ھەيە. من، كە دەچمە شوئىنكى ياخود پىندا گوزەر

ههكهم، كاتى نىستا تى دهپه رېنىم و له زهمه نه توڅلايتيشتووهكانى ميژروبا دهكيس سيمه وه. من، چيژيكي كه موينه له نووباره خولقاندنه وهى رووباوه تيپه رپوهكان له هزريا، ده بهم. رهنه گه يه كينك له هاندهر هكان، بڅ گيژرانه وه و توماركړنى چركه ساتهكانى «نه زموون و ياد»، هر نهم پرؤسه ي چيژلنبرينه بنت.

سنة، که جاری نازناوی «خویناوی» له خۆ نه گرتیوو. له نیوازمیهکی رچیوا ژاوهی بهات. شهقامهکان. پڕ له مرقه نل له هیوا سه رپژمهکان. به رووناوهکانی نایینه ناوس بوون... گوێسووانهکان. به هیشووی گولهکانی شۆرش شانگران بوون. ههموو شتیک و ههموو شوێنیک بۆنی نازانی و شۆرشیان گرتیوو. شۆرش و نازاییهک، ههتجهکس نهیهزانی سنووریان له کوێدایه و به چ سنوورنک بهگه!

[illegible]

ليوارهكان، پيشهنگاي پوسترهكاني لينين، ماو، جيقارا و شهيد همهحوسيني كهريمي بوون. همهحوسيني كهريمي، يهكيك بوو له نامهزرينهراي كۆمهلهي شوقشگيرپي زهمهتكيشاني كورستاني نيران. رۆژاني پاشتر، ساتي كۆمهله خوي ناساند، بۆ نيمه كۆمهلهي رهنجدهراي كورستان، بوويه «كۆمهلهي ناموزامان» و له سهرهتا و دهستپينكي خهباتي ناشكرايانا، نيمه هاوكار و پشتيوانينكي برهمانايان بووين.

روژئی نوایی، هەر لەوی «نازادەهەورامی» مان بێت. نازادەهەورامی، کەمەتەمەترین نەندامی سەرکرا بایتی کۆمەڵەی رهنجەدەران بوو. ئەو، کە لە کارەساتی «هەکاری» نا، لەلایەن هێزەکانی «ق م» هەو بەبیل گیرا بوو. یاش سالتک زیندان، لەگەڵ «شتخەلم» نا، لە زیندان هەلاتوون.

نازاد، گنجیکی روښنیر. بهنډموم، نووسر. هونرمند و دسترهنګین، رووخوش و رهوشتبرز که له یه کم بیدارمانوه هوګری یه کدی بووین و پاشتریش ویزای کښه و گرفته کانی نیو نهروونی کومه له به کنتی. تهنه شهیدمونی نو. لنکی حوا کریمه نو. من کاک نارام نه بیتوو. وهر

هېندىيان باسى ھەلسوكەوت و رەۋشەرزىيى كاك نارامى ئەفسانەيان، بۇ نىمە كرىبوو. زۆرجاران
 ھەمگوت: ھېچ ئور نىيە، بەشىك لە رۇخى بەرزەفېرى كاك نارام، لە جەستى نەم نازاد ھەورامىيەدا
 ھىلانەي چى كرىيىت! ئاخىر نازاد ھەر بە فرىشتە ھەچوو، نەك بە سەركرىي نەم سەرمە!
 نەو رۇژە، نىمە لە گروپەكەي خۇمان جىابووينەو. مەن و لەتيفى ھەمەي مەلا سايبىر، بەرەو بانە و
 سەرمەشت وەرئى كەوتىن و مامۇستا تايەر و براھەرانى يىكەش، بەرەو مەھاباد بۇ يىتتى شىخەلى
 رۇيشتن.

لە سەرمەشتەو، بە ئۆتۆمىيىل ھەچىتە گوندى «يىئوران». لە يىئورانەو، بە ئۆلىكى بەفرگرتووى
 پىنچاوپىنچا، بە سى سەعاتان پىيائەرى، ھەگىتە «خېرى نىئوزەنگ»ى بارمەگەكانى سەركىيائىيى
 يەككىتى و كۆمەلە.

نىستا لەتيف و مەن، لە «خېرى نىئوزەنگ»ىن و ۋەختىش بىرەنگەنىئوارەيەكى رۇژى ۲۰ى مارسى
 سالى ۱۹۷۹يە.

نەزەردى پەرتەبون

نەزەنگ، تەخووبى نەوان رۆژەلات و باشوورى كورستانە. نەمە، لە جۇگايەك پەرىنەو و مەرزىكى
 ەستكرەمان بەزاند. بازىك و نەدى تۆ، لە ولاتىكەو، ەمچىتە ولاتىكى نە! مەملەكتى سەركرەياتىنى
 يەكتىنى نەشتەمانى كورستان. لە ەركەى قاچاخچىيانەو لىتى وە ژوور ەكەوت! مەبەستم، نووكانى
 «نەمەساروخ» و بازەركە. كە شانەمارى نابوورى نەوچەكە! لە نەيانى سەركرەياتىنا، ەبوو
 ەو لە مەقەرىك بەكەن، ەم سەركردە و ەم پەشمەرگەكانىش بناسىن. لە يەكەم پەشمەرگەيەك توشى
 ەاتىن، سۇراغى مەقەرى مەلابەختىارمان كرد و پەنى كوتىن: بارەگەى نەو، لە كوندى «شەنى» يە...
 شەنى، نەوسەعاتىك بە پەيان نوورە. لە نەزەنگەو كەشەتە «زەلى» و لەوتەرا، تەولەپەنەكەمان
 گەرت كە ەستى راستمان زەنجەرەچىايەك و ەستى چەمان چۆمكى خەپ و بەلووزەو بوون.
 شەنى، تەنەا كوندىكى رانەگوزراو كە لە بنارى «مامەندە» نا، مەنا ەلەپەكى مانەو، ەلەنەشتەو. كە
 لە باسكى بەرانەرى كوندەو، ناكشەين، نووكلەى ەم نووكلەكتىشى مەلەكان، ەوتەرىب ەلەمەكشان
 و لە كەردنى مامەندەا لەك نەئالان و پاشان بەتاسەو، رووخسارى بەمژنەپۇشراوى پەرمەچىيان
 رانەمووسى.

بە كۆلانەبەرى پەچاوپەنچنا، بەرو بارەگەى مەلابەختىار سەركەوتىن. بارەگا، خانووبەكى لە بەرد و
 قەپ ەرووستكرەوى نوو ژوور و ەيوانىك بوو. كە ەوژوور كەوتىن، مەلابەختىار و پەشمەرگەكان، بە
 ماچ و راموسان، پەشوازيان لى كرىن و بەختەريان ەتەين. لەسەر سەفرەى پەشمەرگانە نەنەشتەين و
 سەرو قەپ نۆكاويان لەبەردەم نەين. پاش شەوكرەن، ەنگوباسمان نالەشت كرىن. پاشتر، كۆبوونەو
 رۆشنەيرى ەفتانە ەستى پى كرد. لە بارەگاكانى كۆمەلەنا، لە ەەر شەوئەنىكى كورستاننا، كە
 نۆخەكە رەگەى نەنا، ەفتانە كۆبوونەوى نەلقە رۆشنەيرىيەكانى پەشمەرگە، بەرپەو ەمچوون. تەمەى
 كۆبوونەوكان، بابەتى تەورى و شەكرەنەوى نەزمونى شۆرشى گەلان، ەنەرى شەرى پارتەزانى.
 خەسەلەتە تەبەتەيەكانى شۆرش لە كورستان و ەيزە بنچەنەيەكانى شۆرش، بابەتە فەلسەفەيەكان
 بە زمانى سادە، بەرنامە و مەتۆدى كارى كۆمەلە و مەكانىزىمى پەكەوگەردانى خەباتى نەتەوانىتى و
 چەنانەتى لە كورستاننا، كۆمەلە و يەكتەنى نەشتەمانى كورستان، يەكتەنى و ەيزە سەياسىيەكانى يەكەى
 كورستان، ناكۆكيەكانى نەو ەروونى بزوتنەو رەزگارخەوازى كورستان و ژۆر بابەتى يەكەى
 تەبەتە بە ژيان و ەلەسوكەوتى پەشمەرگە بوون.

نەو رۆزگارە، خەمى گەورەى سەركردە و كەركەكانى كۆمەلە، سازنانى كاكەلى ەيزەنى ەوشيار و

بەناگا و خاوەندیسپلن بوو کە بێتە ناوکی هێزی پێشمەرگەیی کوردستان و کۆمەڵەش لە بۆتەیی نەو خەباتە سەختەدا، بێتە پارتی پێشڕەوی کرێکاران و رەنجەرانی کوردستان! نەو نێوارمیه و لە یەکەم پشوویماندا، لە بارمگای مەلابەختیار، چەند پێشمەرگە و کارێکی کۆمەڵەمان ناسین، کە هەندیکیان پاشتر شەهید بوون (هاوێری کاومەخموری و هاوێری جەبار)، و هەندیکیشیان ژانیان بۆ نووسرا و نێستاش لێرسراون (مەلایاسینی هەلەبجەیی)، کە پاشتر خۆی گوازتەو بۆ سنووری هەلەبجە و هەورامان و لە پرۆسەیی خەباتی سیاسی و پێشمەرگانەدا، بوو بە کارێکی وریا و لیوھشاو.

پێشمەرگەیکمان بە ناوی (سەلام خانەقینی)، لەوێ بیت کە لە چاوانیدا، زرنکی و کرهیی نەروشان. نەو، پاسەوانی تایبەتی «مەلا» و لە کەسە متمانەپیکراوەکانی بوو. نەو، هاتوچۆی شاری نەکرد و یەکنێک بوو لەوانەی نەیارانی شۆرش تیرۆر نەکردن. نەو، پاشتر لەگەڵ بەعسا گریی نابوو و هەولێ تیرۆرکردنی مەلابەختیاری نابوو. نەو، وەکوو ناپاک، نیعدام کرا!

رۆژی ١٥ ئەرۆژ «٢١ مارس»، رۆژیکی بیکە بوو لە نووکرەتیبوونی تەلاری چەکناریی و رێکخراوەیی یەکییتی نیشتمانیی کوردستاندا. بەیانیی نەو رۆژە، لەگەڵ هەولێ جیاپوونەوی بزووتنەوی سۆسیالیستی کوردستان و گوازتنەوی بارەگاکیان لەمەری چۆمەو بۆ نەو بەری، وەناگهاتین. نەو شەو، بکتۆر مەحمود عوسمان و رەسول مامەند و لایەنگرانیان، بارەگاکی خۆیان لە «شین» وە بۆ گوندی «گۆرەشێر» گواستەو و جاری جیاپوونەویان دا!

نەم رووناو، لە نۆخیکایە، هێشتا یەکییتی و تەلارە چەکناری و رێکخراوەییەکی زامەکانی هەکارییان ساریژ نەکردوون و ناسەواری نەو گورزە خویناوییە بە جەستەیانەو بیارە.

بزووتنەوی سۆسیالیستی کوردستان (پێشتر سۆسیال دیموکراتی کوردستان)، لایەکی سیاسی و چەکناریی بەسەنگی نێو یەکییتی نیشتمانی و لەگەڵ کۆمەڵە و «خەتی گشتی» نا، نیمچەبەرەیی یەکییتی نیشتمانیی کوردستانیان پێک نەهێنا.

بزووتنەو، لە سالی ١٩٧٦ نا و پاش نەو کۆمەڵەیی مارکسی – لینینی کوردستان، یەکمە مەفرەزی چەکناری رەوانەیی شاخ کرد، نوویش کاند و نەندامانی خۆی نارنە شاخ و وەکو لایەنێکی نێو «یەکییتی»، هەلسووێرانی سیاسی و چەکناریی خۆی بە ناشکرا راگیاند.

ئاورپىكى تىژپە لە مېژووى بزووتنەۋەى سۆسيالىستى كورستان:

بىرۈكەى نامەزارندى بزووتنەۋە. بۇ چەند رۇژىك پاش ھەرەسى بزووتنەۋەى ئەيلول ئەگەپتەۋە. مانكى نىسانى سالى ۱۹۷۵، ئاۋى ئاۋىوبوۋنى زۆربەى سەرانى شۆرشى ئەيلول و مانەۋىيان لە نىزان. بەشىك لە سەركرە و كادىرەكان. لە شارى ورمى كۆمەنەۋە و لەسەر نامەزارندى رىكخراۋىكى سىياسى رىك ئەگەۋن. ھەنىك لەۋان:

۱ _ رەسول مامەند ۲ _ ەلى عەسكەرى ۳ _ ەلى ھەزار ۴ _ كارىۋ گەلالى ۵ _ جەمال تاغا ۶ _ كەمال موخىدېن ۷ _ ئىكتور خالىد سەئىد و كەسانى نىش. ((بىروانە رىياز، قەنىل بەغلى ھەژاند، بەشى يەكەم)).

نەم كۆبۈنەۋە، ۋا پى نەچى، تەنبا مەكلى رىسكاندى بىرۈكەى نامەزارندى بوۋىت، چۈنكە چ ئەمەنىتتىكى نووسراۋ نىيە كە نامازە بۇ ئەۋە بىكات، لەۋىنا بەرنامە و تەلارى رىكخراۋىكى سىياسى ئارپىرايىت.

يەكەم راگەياندى سىياسى ئەۋ گروپە، بە نىۋى (بزووتنەۋەى سۆسيالىستى دىموكراتى كورستان)، لە ۱۶ى ئاگۇستى ۱۹۷۶ ئا نەرچۈۋە و خوالىخۇشبوۋ سەينا سالىح يوسفى رەبەريان بوۋە.

نامەزىنەرانى (بزووتنەۋە)، تىكەلەيەك بوۋن لەۋ كادىرە سىياسى و عەسكەرىيانەى كە پىشەنەى خەبات و تىكۇشانىان لە نىۋ ھەربىۋى بالى پارتىيى دىموكراتىيى كورستاندا ھەبوۋە!

بە ۋاتايەكى بىكە، گروپىك لە كادىر و ھەلسوۋپاۋانى نىۋ بالى «م س» پارتى كە بەشىكىان لە سالانى ۱۹۷۰ _ ۱۹۷۴ ئا، جۇرىك لە بەرپىسيان لە شۆرشى ئەيلولدا ھەبوۋ.

گروپى نوۋەم، ئەۋ كادىر و لىپىرسراۋانە بوۋن كە بە نىۋى تەمەنى بزووتنەۋەى ئەيلول. بۇ سەركىنايتىي پارتى و رىيازى بارزانى ۋەقار بوۋن. ھەرەسى بزووتنەۋەى ئەيلول، ھەنەمك گومانى لاي نەم گروپە دروست كىرد و توۋشى راپىسكان و تىپرامانى كىرن.

ھەرەس، كە سەركىنايتىي پارتى و مالباتى بارزانى ئاۋارەى ئەۋىو سىۋور كىرد، نەرفەتىكى بۇ رىشالبوۋن و ھەنىكجەش پىساندى ئەۋ گوريسە نەستورە فىكرى، سىياسى و رۇحىيە رەخساند كە سالانىك بوۋ، سەمان كادىر و لىپىرسراۋى بە سەركىنايتىي پارتىيەۋە، شەتەك ئابوۋ!

ھەرەس، ھەيەت و توانستى مالباتى بارزانى و سەركىنايتىي پارتىيە لە چاۋى ئەۋ گروپەما بچۈك كىرنەۋە و بوۋارى ئەۋەى بۇ رەخساندى كە بى ئەۋان و نوۋر لەۋان، كەمىك بەخۇنا يىنەۋە و بە روالەتەش بى، لە بىدىكى بىكەۋە، بۇ حىزب، بزووتنەۋە و جەماۋەر بىروان و بىر لە نامەزارندى

ریکخراویکی سیاسی نەوتق بکەنەوه، که له رووی تیور و بەرنامەیی سیاسییەوه، جۆره جیاوازییەکی لەگەڵ پارتیدا هەبێت و هاوتای بارووبۆخی سیاسی و رۆشنییری کوردستانی پاش ھەرمس، خۆی بگونجێت.

نەم گرووپە، لە ھەولێ تۆیر پێژەکردنی تۆرەیی و ناڕەزاییەکانی خۆیاندا بوون، لەمەر سیاسەتی پارتی و ملانی بۆ نەمری واقعی ھەرمس و چوونە ژیریاری بەرنەجامەکانی ریککەوتننامەیی نەلجەزانیر. نەمان. سەرچەمی کارساتەکیان لە نەستق و ئۆبالی سەرکردایتی و مالباتی بارزانی دنا. نەوان، خۆیان بە لایەنگری موقاوەت و ئریژمپیدانی بزووتنەوهکە دناساند. بەشیک لە ھەولەکانی نەم گرووپ و کەسانی دیکەش (لکتۆر مەحمود عوسمان و سامی عبدالرحمان...ھتد)، نەچیتە خانەیی ھەولدان بۆ خۆدەریازکردن لە ژیر باری لێرسراویتی ھەرمس و خۆپاکژکردنەوه لە ھەر ھەلە و ھەلوێستیککی سیاسی و چەکنارەنە نالۆژیک و نەگونجایی بزووتنەوهی نەیلوول کە دەرئەنجامی نەرتی و خراپیان لێ کەوتنەوه. نەمان، باری گلاوی شۆرشیان لە نەستقی بارزانی و مالباتەکی دنا و ھەموو لێرسراوی پلەیک شیکستەکیان دناساندن. نەم گرووپ، لەم بۆچوون و تێروانییاندا، لەگەڵ کۆمەلە و یەکییتی نیشتمانیدا یەکیان نەکرتەوه. رۆژگاری ھەرمس، بۆ بەشیک لە لێرسراوەکانی بزووتنەوهی نەیلوول، رۆژگاری پێستنامالین و کارژەلەدان و نەنگ و رەنگقۆرین بوو!

ھەنەک بۆچوونی بێئەلگە ھەن، وای بۆ نەچن، کە گرووپی سەر بەبالی «م س»ی نیو بزووتنەوه، ھەر لەسەرھتای کارەوه، پرسیان بە مامجەلال و نەستەیی نامەزینەیی یەکییتی کربێت و رەزەمەندی نەوانیان بۆ نامەزاندنی وھا ریکخراویک وەرگرتی. تەنیا شتیک نەم بۆچوونە پشتراست بکاتەوه، سات و وەختی نەچوونی بزووتنەوهیە لە یەکییتی و پێکھاتەکیەتی، پاشی کارساتی ھەکاری.

کارساتی ھەکاری، بۆ یەکییتی نیشتمانی کوردستان، گورزیک کوشنە و شکستیککی سیاسی و چەکناری بوو. ھەنیک لە سەرکردە دیار و جەربەزەکانی بزووتنەوه «بالی م س»، بە نەستی ھیزمەکانی پارتی، دیل کران و پاشان نیعام کران. لەناوچوونی نەم سەرکردە و کادرا، ھاوسەنگیی ھیزی لە نیو بزووتنەوهدا لاسەنگ کرد. بزووتنەوهی پاش ھەرمسی ھەکاری، زۆرینەیی کادر و سەرکردەکانی، بە رەچەلەکی سیاسی، نەچوونەوه سەر بالی مەلای لە بزووتنەوهی نەیلوولدا. نەم بزووتنەوهی، نەگەرچی ھیشتا مەوایەکی فیکری و سیاسی لە نیوان خۆی و پارتیدا دھینی، لەگەڵ یەکییتی و کۆمەلەشدا، زەمینەیی فیکری و سیاسی ھاوبەشی نیوانیان، دھات کەلتی ھەراوتری تێ نەکوت. دھین بلیم: نەگەر کارساتی ھەکاری بەو جۆرە نەبایە و رێبەرائی بزووتنەوه و یەکییتی ((عەلی عەسکەری، لکتۆر خالید، شیخ حوسین باباشیخی نیزی)) و کادرائی دیکەش مابان، مەسەلەیی

جیابوونەوی بزووتنەوه. وها نەمکەوتەوه و ئەگەریش رووی نابا، نەو کارکرەوی لەسەر ریزەکانی
یەکنیتی نەمبوو!

نەو سەرکرە و کادرانەوی بزووتنەوه که نالای جیابوونەویان هەڵکرد و بەکرەوش جێبەجیان
کرد. شتاقیان سەر بە بالی (م س)ی نیو بزووتنەوه نەبوون:

رەسول مامەند، تایەری عەلیی والی بەگ، سەیدکاگە، قانەرەزیز، حاجیی حاجی برایم، مەلانیسیح،
حەمەرەحیم، عەدیل مورا، عەننان موفتی و لە کۆمیتەیی ئامانەیی پارتی دیموکراتی کوردستانیش.

بکتۆر مەحمود و قانەرەباری. نەم نوو بالە، پاشتر یەک نەگرن و

حیزبی سۆسیالیستی دیموکراتی کوردستان، نرووست نەکن.

كىشەكانى پېش ئووكەرتىپون (جىياۋازى لە فېكر و تېروانىندا!)

— كۆمەلە و بزوتتەنە، ۈك ئوۋ بالى سەرەكىنى نېۋ يەكېتىنى نېشتەمانىي كورستان، بىد و تېروانىنىيان لەمەر شۆرش و بزوتتەنەۋى چەككارى، جىيا و ئوۋرلەيەك بوۋن. كۆمەلە، پېنى ۋابوۋ شۆرشى ئىزخايەن، پېنىستى بە ھىزىكى كاكلى كەم و پوخت ھەيە. نەم ھىزە چەككارە، لە بەرەھامىي پىرۇسى بزوتتەنەۋە، بە كاۋەخۇ، لە پوۋى چۇنايتى و چەنايتىيەۋە، گەشە ئەمكەت و ئەيىتە ئاۋكى لەشكرىكى گەلىي شۆرشكىر كە پېنەپېتى قۇناغە جىياۋازەكانى شەپرى رىزكارىي نېشتەمانى، ئەيىتە ھەۋىنى رەخسانەننى زەمىنە شۆرشىكى سەرتاسەرى لە ئىراقنا و بزوتتەنەۋە بە ئامانجى خۇي كەمگەننېنىت. كۆمەلە، بەم مېتۆنە كارى ئەمكەد و ھىزى بېنچىنەيىشى، كەسانى خۇيىنەۋار و رۆشنىيىرى شارەكان بوۋن كە لە بوۋارى سىياسى و چەككارىنا، رۆلى رېيەرايتىيان ئەيىنى.

سەركرانېتى بزوتتەنە، تېگەيشتىيان بۇ ھىزى چەككار، لەم رۋانگەيەۋە بوۋ: (كۆكرىنەۋى ھەرچى و ھەرچۇن ئەكرىت، كۆۋەي بگە! تا ئەيىتە ھىزىكى قەبە و فشار بۇ رېژىم ئەھمىيەت و ئاچارى ئەمكەت، پاشەكشى بگات و ئەركەيەك بۇ ئانۋوستانەن و كۆتۈگۈ ۋالا بگات). بەشى زۆرىنەي ھىزەكانى بزوتتەنەۋە، لە كۆكرىنەۋى چەككارانى عەشىرەتەكاننا بوۋ، كە لە رۆزگارە ئاستەنگەكاننا، بە كۆمەلە تەسلىم بە رېژىم ئەبۋونەۋە و سەنگەريان چۆل ئەمكەد. كۆمەلە، نۇبەرى نەم بۇچۈۋەنى بزوتتەنەۋە بوۋ. مامجەلال، بە جۆرىك لەگەل نەم مېتۆنەۋى حەشامەت كۆۋەكرىنا بوۋ. مامجەلال، لە سالانى ئواترىا و كاتىك ئەستى ئاۋەلاتر و فشارى كۆمەلەي لەسەر كەمترىبوۋ، ھەر نەم كارەي كىد كە سەرانى بزوتتەنەۋە لە سەرھانا ئەيەنكەد.

— ئابەشانەننى پۇست لە ئەسگا سەركرانېتىيەكانى يەكېتىنا، كېشەيەكى بېكەي نېۋان كۆمەلە و بزوتتەنەۋە بوۋ.

سەركرە و لېئىرسراۋەكانى كۆمەلە، زۆربەيان لە بزوتتەنەۋى ئەيلۋولنا، شوپىن و پېنگە و جېگايەكى ئىاريان ئەبوۋ. ئىۋان، تېكۆشەرەننىك بوۋن، لە بزوتتەنەۋەيەكى نۆپىنا و لە ماۋەي ئوۋسىن سالىكنا، لە سۆنگەي ئوانا و جەربەزىمى و لېئەتۋوۋىي خۇيانەۋە، بەناۋى بوۋن و لە بزوتتەنەۋەكانا و لەنېۋ جەماۋەرىشنا ۋەكۇ سەركرەي مەيىنانى. ئاسران.

سەركرەكانى بزوتتەنەۋە، بە پېنى پېشىنە و ئاۋبانكى خۇيان، رېيەرانى كۆمەلەيان بە سادە و

كەمەزمون و منالومەزم، چاۋلن ئەكرىن.

كۆمەلە، كە سەرچاۋەي لەنۆژەن ئەستېنكەرنەۋەي خەباتى چەكدارى بوو، سەركرەمكەنى، بە ئابەشكرىنى پەنجا بە پەنجاي پۇستە گىرنگەكانى نىۋ يەككىتى لەگەل بزووتنەۋە، رازى نە دەموون و لەمەشياندا، لەسەر ھەق بوون، بزووتنەۋە، ئەگەرچى خەشاماتىكى لە دەور بوو، بەلام لە رووى چۇنايتىيەۋە، ھاۋتاي كۆمەلە و رىكخستىن و ھىزەكانى نەدەۋەستا!

— مامجەلال، سكرتېرى يەككىتى نىشتىمانى و لە لوتكەي ھەرمى دەسلەتدا رۇ نىشتىبوو، چۇنىيەتى مامەلەكرىنى مامجەلال لەگەل لايەنەكانى نىۋ يەككىتىدا، رۇلى گىرنگى لە پىشھات و گۇرپانكارىيە نىۋخۇيەكاندا دەيىنى، پاش كارەساتى ھەكارى و لەنىۋچوونى بەشېك لەو كانرانى بزووتنەۋە (ەلى ەسكەرى، ئىكتور خالىد و «شىخ حوسىن»...) كە كۆلەكى فېكر و دەسلەتلى مامجەلال بوون لە نىۋ بزووتنەۋەدا، نىلى مامجەلال، ھەم بەلاي كۆمەلەدا ئايىدەشكاند و ھەمىش لە ھەۋلى گەشەپىنان و بەھىزكرىنى (خەتى گشتى/پان)ا بوو، نەۋەشمان لەبىر بىت كە مامجەلال، لە سەرھەتاي ھەفتاكاندا، ئەستېنكەشكەر و نامەزىنەرى كۆمەلە بوو.

— ئالوگۇرەكانى كوردستان و نىۋچەكە: سەرگەۋىنى شۇرپى گەلانى نىران، ھەستانەۋەي بزووتنەۋەي سىياسى و چەكدارى لە رۇژھەلاتى كوردستان، لەبەرىكەلەۋەشكانى (بەرە پىشكەۋەتوۋخۋازمەكى نىۋان بەس و حشە) و رولەشاخكرىنى ئەندامانى حشە، ژيانەۋە و خورتىۋونەۋەي پارتى دىموكراتى كوردستان و پوۋچەلەۋونەۋەي خەۋنىك لەمەر ئىفلىجىۋونى پارتى و مالىباتى بارزانى لە قەيرانى ھەرسىدا، نەۋ فاككەرە گىرنگانە بوون كە رۇلى كارىپريان لەسەر نۇخى نەۋى رۇژى بزووتنەۋەكە ئانا و زەۋىنەي مىللەنىكانىيان بەرىنتر كىرد.

— ئىزىۋەكىشانى شەرى نىۋان يەككىتى و پارتى...

نەۋ بالەي بزووتنەۋە، كە پاشى كارەساتى ھەكارى مابوونەۋە، ئەگەرچى بەشېك لە سەركرەمكەنىيان بە ئەستى «ق م» نىعدام كرابوون، دىسانىش نەۋ شەرىيان بە شەرى خۇيان نەھزانى، بەلانىكەۋەتن و ئىزىۋەكىشانى شەرى نىۋخۇ، يەككىك لە بىانۋەكانى بزووتنەۋە بوو، تا لە تەلارى يەككىتى بەرىچىن و خۇ لە بازىنى شەركە بەرھاون، كەچى نەۋان بەۋ ھەلۋىستەيان، بەرگايەكى دىكەي خۇيىاۋىيان كىرەۋە و بالەي بىرىنەكەيان بلىنتر كىرد!

نەمانە فاككەرە گىرنگەكانى جىبابوونەۋەي بالەي بزووتنەۋە و كەرتىۋونى يەككىتى بوون، لە رۇژگار و

سەرمەيىكەنە سەنگەرى سىياسى و چەكنازى يەككىتى و بزوتتەنەۋەي كورد، جارى تۆكەمە و بەھىز نەبۇن.

نەگەر قولتەر رۇبچىن، نەشتى بلىين: ھۆكارى بىنەرتى. لە مېژوۋى پەرتبۇونى بزوتتەنەۋەي كوردنا. پىنكەۋەنە سازان و ھەلنەكرىنى كەسەكان، نەسكەوت و بەرژمەۋەننىيەكان، نەسەلات و پۇستەكانى. پىنشىنە و باكگراۋەنى سەركرە و كادىرەكان، جىياۋازىي فېكر و تىپۋاننىيەكان كەمتر رۇلىان لە پىرۇسەي پەرتبۇوننا ھەبۇۋە!

جىيابۇۋەنەۋەي بزوتتەنەۋە، لە لۆزىكى خەباتى شاخنا. قىبۇل نەمەكرا. سەنگەرەكان نەيانەتۋەنى بە ناشتى پىنكەۋە ھەلبەكەن. بەرەي شەرى نىۋوخۇ فارۋانتەر و تىشەكانى ئاپاچىن خۇيناۋىتر بۇون. ھاورى و ھاسەنگەرە شۇرپىشگىرەكانى رۇزى پىشۋە. لەگەل زەنگى شۇۋى جىيابۇۋەنەۋە، بۇون بە: ناشۇرپىشگىر، كافەر، لاسەر، شۇقار و گەجەرۈگۈجەرى نىۋ بزوتتەنەۋەي كوردنايتى!

مەخابنا نىمە و نەۋان، بلىنگىزى پەخشاننى نەۋ تۆمەت و پاساۋە نامەنتىقىيەنەي جىيابۇۋەنەۋەي خۇيناۋى بۇۋىن. نىمە، ھەمۇمان لە ھەمبەر بەزاننن و رووشاننى حورمەتى يەككىتى. لەلايەن بزوتتەنەۋە، لە لوتكەي «مامەندە» رۇد و سەختەر بۇۋىن.

بیماری سکرتیڑہ کان!

له «شین» وه بۆ «زهل» و به ههوارژیکنا، هاوڕێ مهلابهختیار، بۆ «نیوزهنگ» و بیداری ههروو
سکریتز (مامجەلال و نهوشیروان مستهفا)، سه‌ره‌که‌وین. یه‌که‌م رۆژی به‌هاره و نهم ده‌قه‌هه، هه‌شتا
سپی وه‌ک چۆری شیر، جارێ کۆیستان خالی ره‌شی تی نه‌که‌وتوه‌وه، جارێ به‌فر بیه‌خه‌م بۆخۆی لێی
خه‌وتوه‌وه!

سەرم پەرپەر لە خەيال و وینەي مامجەلال و مال و بارمگای ئەو. من، پێشتر، تەمەنم بواړی بێنینی چ سەرۆکیکی بزوتنەوێ کوردی بۆ نەههساندبووم. یان سرووشت و خەسلەتی بزوتنەوێک، بەتایبەت بزوتنەوێ ئەیلوول، ئەو دەرڤەتەي بۆ کەمکس رەهسانبوو. ناخەر زۆر کەمبون ئەوانەي بە ئریژایی ۱۴سالی لە تەمەنی بزوتنەوێ چەکناری ئەیلوولدا، شانسی بیداری مەلامستەڤای بارزانیان پێ برابوو. من، ساتی میرەمنال بووم، مامجەلالم جارێک لە هەلەبجە، لە دورەوێ بێتوو. سالی ۱۹۶۵، ساتی لەگەڵ ھاوێکانیندا، لە ئێران گەڕانەوێ و لەگەڵ بارزانێ و سەرکرەتییێ شۆرشنا ناستبوونەوێ. پاشتر، لە رۆژگاری نووگەرتبوون و جەلالی و مەلایینا، من چوون کاکم جەلالی بوو، وەکو سیمبولیکی پیرۆز لە مامجەلالم دەرواني. رۆژگار رۆشت و من هەراشت. سەرتای هەڤتاکان و کەرگالی خویننەوێ و ختووگەدانێ سیاسەت، ئیدی من، لە میانەي نووسین و کتیبەکانی مامجەلالەوێ، کەوتە ئێو نیاي فیکری ماوتسی تۆنڤ و شۆرشی ئریژخایەن. نیستا، من بە رێگاوهم بۆ بیداری سەرکرەمێک، کە سالانیکە لە نووتویی کتیبەکانییەوێ، خونی بێنینی. بۆ من. خونێکی گەورەیه!

من، پێشمەرگە، کادری کۆمەلە و گەنجیکی خونێگەرم کە پێم وایە سەرکرەمکان، لەگەڵ هەلوەمەرچ و قوناغە نوێیەکاندا، کارژی فیکر، بێرکرنەوێ، هەلسوکەوت و مامەلەي خۆیان لەگەڵ رووباوەکاندا فرێ دهن و لە سەرهمی نوێ و شۆرشی نوێدا، لەنۆژەن لەنایک دهنەوێ!

من، پٽم وابوو، هرهسي نهيلوول و زهرهپهري خودی بارزانی، نهسنپنکی سهرهههکی نوئ، رییازیکی نوئ و لهاییکبوونی «ماو»یکی نوئی کورییه! نیستا من بو مال و بیداری «مانق»ی کورد بهرنگاهم!

له مله‌ی شاخوه نامگه‌رین. خپښتوزمگ، نژایکه له نیوانی سنی شاخا. سنی کورته‌شاخ له مایینی «مامه‌نده»ا، دهستیان له که‌میری یه‌کسی وهره‌یناوه و نامیزیان بؤ کؤمه‌لنیک سهرکره والا کړیوه که له‌وتوه چارهنووسی بزوتنه‌وی مطالعه‌تک بریار به‌دریت.

نیست، به دامینی کورته شاخانهوه، سێ تا چوار خانوو بهمیینرین که زیاتر به کیله باخ بهجن. له

بەرەمى ھەرىكەت ھەم کوختانەدا، چادریک یان دووان ھەلدران.
 ئىتە لە نابەزىندا، بەرھە لای راست لا ئەمەین و لەبەر کوختىنکا ھەمەستىن كە نوو تاوئى سىپى
 لەبەرەمەندایە. نێرە بارەگای مامجەلالە. خىمەكان، شوینی پىشمەرگەى پاسەوان و خوارىنسازكرىن.
 مامجەلال، ھەك نەرىتى ھەمیشەى، نىتە بەرەمگا و بەخىرمان ھەمىنىت، لەنامىزمان ھەكرىت، ماچمان
 ھەكات و بۆ ژوورھە ھەرموومان لى ھەكات. ژوورىكى ناسایى سىنەچوار، ھەرشىك و چەند پەتوویەك
 راخراون، ھەركایەك و پەنجەرەىكى بە نایلۆن گىراو، مىزىكى چكۆلە چەند رۆژنامە و پەرمكاخەزى
 لەسەرن.... مامجەلال، بەرگی خاكىكى لەبەردایە، كۆلۆى لەسەردایە و جامەدانى نا. نەو پۆشتە و
 رىشتاشراو، بە نوو چاوى بزۆز و تىشكبارھە بەرانبەرمان نانىشتوو و لە پەسا پرسىارمان لى
 ھەكات و ھەمەوێت لە زارى ئىتەمە، لە نۆخى شۆرش و یەكێتى لە ناوچەى ھەلەبجە و ھەرماماندا،
 بگات.

من، لەسەرخۆ ھەلام ھەمەمە و باسى رىكخستىن، ژمارە و وەرەى مەفرەزەكان، جەماوەر و پەيوەندىيەكان،
 گرفت و كىشەكانى بۆ ھەكەم، مامجەلال، ھەمەن و بەتاسەو گۆيم بۆ رانەھىزى... پاشان بە پشووئەكى
 رىزھە، قسانمان بۆ ھەكات و نۆخى نىراق، نىزان و بزوتنەوێ شۆرشگىرەى ناوچەكەمان
 بۆ شىدەكاتەو... نەو بە جۆرىك گەشىنە، تروپكى سەركەوتنت لە ناوئەنەىكى رۆشنا، نىشان
 ھەبات!

پىشمەرگەىك، لەسەر سىنەىكى چكۆلە چامان لە «كوپ»ى فافوندا بۆ ھەمىنىت.
 چا ھەمخۆینەو و مالتاوايى لە مامجەلال ھەكەین و بە ھەمرازەكەى نەوبەردا، بۆ بارەگای سكرتەرى
 كۆمەلە سەردەكەوین، لە سەردانماندا بۆ لای نەوشىروان، تەنباين و مەلابەختىارمان لەگەڵ نىيە!
 نەوشىروان ناوێكە، من لە كۆتايى شەستەكانەو و لە كۆفارى «رەزگارى»یەو ھەمىناسم، نەو
 سەرنووسەر و سەرجاھى فەكر و تەمەن سىياسى كۆفارەكە بوو. من، ناوى ھەر كەسێك ھەمىستەم،
 وێنەىكە لە شىو و رووخسارى نەو، لە ھەزەمە وێنا ھەكەم.... پیاوێكى ميانەبالاى سووروسىپى
 تىكسەرپاو لە ژوورىكنا نانىشتوو... رووگەش و ھەمەخەندە، كاسكەيتىكى خاكى بە وێنەى جىقارا و
 نەستىرەى سوورى پىنجگۆشە نەخشىنراو لەسەرداوا! بىوارەكانى ژوورەكە، بە پلاكات و پۆستەرى
 رەبەرانى بزوتنەوێ كرىكارانى دنيا، ناپۆشراون....

— بەخىر بىن! ھەرموون!

— ھەمچىنە لای كاك نەوشىروان!

— پىشمەرگەى كىن؟... لە كۆپە ھاتوون؟

— پىشمەرگەى كۆمەلەين... لە ناوچەى ھەرمامانەو...

پیشمەرگەى پاسەوان، وەرور کەوت و یەكسەر وەندەر کەوتەو و فەرمووی لى کرین...
 سلۆمان کرد. بەخیزی هینان و نەستی گووشین. پیاویکی بالابەرزى نەسمەرى نالگوشت،
 چوارمشقى لەپشت مێزىكى زۆر نزم و چکۆلەو، بەرانبەرمان دانیشتەو و بۆ ساتىک بە کاخەمکانى
 سەر مێزکەوە خۆى خەرىک کرد و پاشان لەگەڵ نێمە، نەستی بە گفتوگۆ کرد. پەرپووتى ژوورەکە
 سەرنجى راکێشام. لیوارمکان رووت و هیچ پۆستەریان پێو نەبوون. لیوارمکانى ژوورەکە بە
 وشکەکەلەک نرووست کرابوون. لە رووی ناووە سواخ نەرابوون. بەلام بە نایلۆن رووپۆش
 کرابوون. «با»ى سارد نەهاتە ژوورى و نایلۆنەکانى پف نەکرین. ژوورەکە، بە پۆزى رووناک،
 تارىک و چرا هەلکرايو!

نەوشیرون، وەکوو سکرتێرى کۆمەلە، کەمتر هەوالى کارمەکانى کۆمەلەى لى پرسین و زیاتر بەوى
 هەوالى ریکخستنى یەکتى و نۆخى پارتیزانان و ژمارەیان کەوتبوو. نێمە وەکوو پێویست، وێنەى
 گشتى باروونەخەمان نیشان نا. نەو، پێچەوانەى مامجەلال، رووگەش و نەمبەزە نەبوو، بگرە
 تارامیەکیش مۆن و توورە بەیاری نەکەوت. ساتى نەو، رووی پرسىارى لەمە پراکرنى لیلێكى
 «ق.م.»ى، لای نێمە تى کرین، ریتى نەبرینەکەى توورنامیز بوو....

— نەمبوو لە نەستان هەلیت!

— لە شەپا هەلات!

— چەند لاتان مایەو!

— زیاتر لە دوو مانگا! لە نەبوونی بارمگا و زیننان و پراکەراکەى پیشمەرگە، بیلەرگرتن ئاسان
 نییە... جگە لەوێ کە پەيوەندیان لەگەڵ سەرکردایەتیا چەرا بوو، خوشمان نەمانەتوانى بریارى
 لى بدەین!

— بریارى سەرکردایەتى نەهویست. ئێو نەتوانتوانى سزای بدەن! بەلام ئێو بێرتان لە مەسەلەى
 خێل و تاییفەکەى کرێمەتەو... ئێو ترسنۆکن!

راستیەکەى، نێمە نە ترسنۆک بووین و نە حیسابمان بۆ خێل و عەشرەت نەکرد. نێمە نەو
 خۆینەوانەى کۆمەلە بووین، کە هەموو شتێکمان بە شۆرش بەخشى بوو... نێمە بە هیواى
 سەرنەبازکرین نەبووین. ناخر نەو رۆژگارە سەخت و نژوارانە، جگە لە شەهیدبوون، هیواى ژيانیان
 تێدا نەهێنرا.

من و لەتيف، بە نیوەلشکاوێ مائناوایمان کرد و بۆ «شینى» گەپینەو...

لە رینگانا، من یێنەنگ و قەسەکانى نەوشیروانم وەها تەفسیر نەکرین: (نان بە نان و چاو بە
 چاو)، نەمە لۆزىکى خەباتى شاخ بوو. نەو، تۆ نەکوژى، یێل نەکات و نێعامت نەکات، نەمە تۆ بۆ

نایکەیت؟! تۆ، لە جەنگەلی پەر پەرناندا، دەرئەوێت وکرو «عیسا» رەفتار بکەیت!، بیارە کە کەوت
دەکن!

من، لە هەلویستی خۆم ژێوان نەبووم. من، لە نێوان بەرناشی دەستپارێکدا، رۆح دەهات هەپرون
دەبو! نێمە و ئەوان، چ تاوانیکمان نەبو! نێمە، هەموومان لەو نۆزەخی کوریکوشتنەدا، گونا
بووین.

پاش یەکم دیار و لە ماوەی دەسالی خەباتی شاخدا، دێیانجار سکرتری کۆمەلەم بینی. دێیانجار
قەسەباسمان کرد، لەسەر سفرەیک نانمان خوارد، لە بارهگای ئەو رۆژم کەمە و هەرگیز بە
تۆن و ریتە نەینووین و رووی لێ گرژ نەکردم. بەلام یەکم دیار و ژوان، زۆر شت لای مەرف
بەجێ دیلێ. ئەو وێنانە لە یەکم پەییندا دەرئەوێت، سەرینەویان ئاسان نییە. مەرف، پێشەوای
هەرشتیک بیت، پێکەتەیهکی پێچەڵپێچە لە هەست و سۆز. ساتێ لەخۆرا سۆزت بپروشین و هەست
برینار بکەن، بە نەرەوا وێنەیهکی نۆ بەخۆت بەسەرنا بپێنن، ئیدی ناچار بە پەرچەکردار و
نۆزەهلویست دەیت. ئەوێ کە من، لە درێژایی بگەرەبەرە و مەلانیکانی هەناوی کۆمەلەدا، لە
سەنگەری ئەو بەری رێناز و نۆرینی فیکری و سیاسی نەوشیروان کەوتم، دەرئەوێت «بەشتیک» ی باریکی
ریشەکی لە کەناری ئەو یەکم دیارمانا چەقی بیت! دەرئەوێت بەشتیکێ گچکە، دەرئەوێت نەوشیروان
خاوەنی نۆرین و دێیانپێیهکی تاییەت بوو لەمەر کۆمەلە، شۆرش، بزوتنەوێ کۆمونیستی و بیارە
و دەرکەوتە جێهانپێیهکان کە لەگەڵ بۆچوون و تێگەشتنی بەشتیکێ کادرانی ئەوێ رۆژی کۆمەلەدا
یەک نەدەکوون و سەرکاریان لەگەڵ کێشە و گرتە تیوری و فکرییهکانی کۆمەلەدا هەبو!

نەوشیروان، کەسێکی بەنەزمون و سیاسییەکی مۆنەر بوو. ئەو سیاسەتمەدارێک بوو، خاوەن
فیکر و دێیانپێی و بەرنامە ی کاری سیاسیی تاییەت بەخۆی. ئەو، بە درێژایی ئەو سالانە خەباتی
شاخ، بە پشووێکی درێژەو، کاری بۆ جێکەوتنی نۆرینهکانی خۆی دەکرد. نەوشیروان مستەفا،
لە گفتوگۆ و دیالۆگا، کەسیکی کەمەو، قەسەلەر، هەنەمک جاریش توند و رووشکێن بوو. ئەو،
سەرکەمەیهکی خاکی، بێغیز و دەعیه بوو. لەژێرنا سادە، لە جلۆبەرگ و پۆشاکدا لە سادە سادەتر
و ئەم خەسەلەتەنەیشی تا رۆژگاری نیستا و دەرانی دەسلەت و دەرکەوتنی فیرەمەنەکانیش، هەر
و هەم خۆیان و زۆر نەگۆراون. ئەو سەرکەرە و لێرسراوانە کە لە شاخ و لەو هەلومەرجە سەختە
ژیانی پێشەوایاندا، شیتی جوانترین شتە جوانەکان بوون... جوانترین «کلاشینکۆف» دەرمانچە
سیمس، لانکەرۆزەر، شال و کلاشی هەورامان، ئاتازی نیوماڵ، لە رۆژگاری نازانی و دەرانی
دەسلەلاتی پاش راپەریندا، بوون بە خۆرە ی گەندەلی و تا سەرئێسک دەسگاکانی دەسلەلاتیان نیفلیج
کرد.

مەلەبەختیار پرسیاری کرد: نینارتان لەگەڵ کاک نەوشیروان چۆن بوو؟
_ باش نەبوو... پیاویکی زۆر توورپەیه! ھەر لەخۆرا و لەسەر کێشەییەک کە تۆ ناگاناریت. خۆی لێ
قەلس کرین.

_ گویی مەحنێ و لەیلی مەگرن... نەو ھەروایە!
ھەستم کرد. نەوانیش نانووێان پێکھە ناکولی!
نەو شەوھشمان لە «شینێ» بە پۆژ کرد و بەیانێ، بە کۆلێک رۆژنامە و بلاوکراوھێ یەکیئێ و
کۆمەلەو، پێگامان بۆ «سەردەشت» گرتە بەر. لە سەردەشتەو، ھاورپێی چەند پێشمەرگەێ تر، بەرھو
«بانە» و پاشان «مەریوان» پۆیشتیئ.

شەرقىي نەزلى

ھەرقايسى ھەرقايسى بۇ «نەزلى» ۋە شەرقىي نەزلى ھەرقايسى يەكەتنى ۋە ق.م. لە ئاۋچەق ھەرقايسى، زارھەزىر
لە نەزلى خەلقى مەرقايسى ھەرقايسى ۋە نەزلى ھەرقايسى «كەپھان» ۋە «نەزلى» نەزلى،
بە نەزلى بىر ۋە نەزلى ھەرقايسى، ھەرقايسى خەلقى «نەزلى تالەبەن» ۋە «نەزلى» يان لە
ئاۋچەق «ھەرقايسى» بىر ۋە نەزلى ھەرقايسى.

نەزلى، شەرقىي ھەرقايسى ھەرقايسى شەرقىي ھەرقايسى ۋە نەزلى مەرقايسى ۋە نەزلى مەرقايسى
لە نەزلى ۋە نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، كۆشك ۋە نەزلى ھەرقايسى، نەزلى
«خان»، لە شەرقىي ھەرقايسى، ۋە كۆشك ھەرقايسى، كۆشك ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى،
نەزلى ھەرقايسى، ھەرقايسى ھەرقايسى شەرقىي ھەرقايسى، بە نەزلى ھەرقايسى ھەرقايسى يەكەتنى
ھەرقايسى ۋە نەزلى ھەرقايسى ھەرقايسى.

لە نەزلى ھەرقايسى شەرقىي ھەرقايسى ۋە نەزلى ھەرقايسى، لە نەزلى ھەرقايسى، يەكەتنى ھەرقايسى
لە نەزلى ھەرقايسى، چەرقىي ھەرقايسى ۋە نەزلى ھەرقايسى بۇ نەزلى ھەرقايسى...

چەرقىي ھەرقايسى، مەرقايسى ھەرقايسى «ق.م.» لە نەزلى ھەرقايسى، نەزلى، چەرقىي ھەرقايسى سەرقايسى
«كۆمەلەق ھەرقايسى» نەزلى ۋە نەزلى ھەرقايسى نەزلى ۋە نەزلى ھەرقايسى، كۆمەلەق ھەرقايسى شەرقىي
زەرقايسى ھەرقايسى نەزلى، كە ھەرقايسى چەرقايسى بە نەزلى «كۆمەلەق ھەرقايسى» ھەرقايسى
ھەرقايسى، ھەرقايسى ھەرقايسى ۋە كۆمەلەق ھەرقايسى، لە نەزلى ھەرقايسى ۋە نەزلى ھەرقايسى
نەزلى، ھەرقايسى يەكەتنى، بە ھەرقايسى كۆمەلەق ھەرقايسى ۋە نەزلى ھەرقايسى ۋە نەزلى ھەرقايسى
خەلقى شەرقىي، نەزلى ۋە نەزلى ھەرقايسى ھەرقايسى «ق.م.» پاك نەزلى ھەرقايسى

چەرقايسى نەزلى، لە نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى،
نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى،

نەزلى، لە نەزلى ھەرقايسى يەكەتنى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى،
كەرقايسى ھەرقايسى ۋە نەزلى ھەرقايسى ھەرقايسى (سەرقايسى ۋە نەزلى ھەرقايسى)،
ھەرقايسى شەرقىي ھەرقايسى ھەرقايسى ھەرقايسى.

شەرقىي ھەرقايسى پەرقايسى بۇ نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى،
شەرقىي ھەرقايسى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى، نەزلى ھەرقايسى،
ھەرقايسى ھەرقايسى ھەرقايسى، ھەرقايسى ھەرقايسى، ھەرقايسى ھەرقايسى، ھەرقايسى ھەرقايسى، ھەرقايسى ھەرقايسى،

نەنومری مەجیدسولتان. عوسمانی قادرمونەمەر و زۆر کاری بیکەش که پاش نەم شەرە. بەرە ی بزوتنەو و یەکتییان لیک ەلوارە.

نزی، لە سەر درێزایی سنووری نیتوان رۆژەلات و باشووری کورستان، تەنیا پینگەیهکی «ق م» بوو که لەوێ را مەفرەزمەکانیان دانەبەزینە نیتوچەکانی شارەزور، شارباژێر، ەلەبجە و ەوارمان و لەمپەریکیشی بۆ ەاتوچۆی ەنزمەکانی نێمە، لە نیتوان ناوچەکانی ەلەبجە و پێنجوین، بە نیوی رۆژەلاتنا دروست کربوو. پاشی گرتنی نزی، ەنزمەکانی «ق م» بۆ قولایی گونەکانی ەوارمانی رۆژەلات و بەشیکیشیان بۆ ناوچەی «باومجانی» و «نرۆلە» پاشەکشەیان کرد. لەو شەرەدا، ەندیک کار و پێشمەرگەیی «ق م» بەعیل گیران و رەوانەیی سەرکردایەتی یەکتی کران که پاشتر لەگەل «حامیدی حاجی خالید و علی شێخ» که لەسەرەمی «ەکاری» یەوە نیل بوون، نالوگۆریان پێ کران.

ەنزمەکان بلاویمان کرد. نێمە لەگەل ەنزمەکانی ەرتیمی یەکدا، گەڕاینەو مەریوان و پاشان بەرەو شارباژێر رۆیشتین.

بزووتنەوێ چەکلاری، سیاسەتمەناری نەخوێندەوار بەرەم دەهینیت!

هەرێمی یەک، یەکنێک لە هەرێمە بەهێزمەکانی یەکییتی و پانتایی مەملەتیی نێوان کۆمەڵە و بزووتنەوێ. کۆمەڵە و لێپرسراوەکانی نەرمەوێ کۆمەڵە بوو. هەرێم، هێشتا هەر لیژنەیی هەرێم بەرێوەی دەبرد و فرماندەییکی بیاریکراوی نەبوو. شەوکی حەجی موشیر، حەمە حەجی مەحمود و رەوێ خەلیفەسەعید لە پیشبەرێکی وەرگرتنی دەسلەلاتی هەرێمدا، لە مەلانییەکی سەختنا بوون.

جیاوونەوێ بزووتنەوێ و نەوێ کە شەوکی حەجی موشیر لای ئەوان گیرسایەوێ، مەلانیکی خاوەنەوێ و رێگای بۆ حەمە حەجی مەحمود هەموار کرد. کارانی کۆمەڵە، لە نێوان شەوکی و حەمەدا، هەمیشە لایەنگری حەمە بوون و ئەمیان پێ شایستە و شیاوتر بوو. حەمە حەجی مەحمود، لە بیدی کارانی کۆمەڵەوێ، کارێکی عەسکەری چالاک و بەتوانابوو، کەسێکی نەرم و لەسەر خۆ کە مامەڵە و هەلسووکەوت لەگەڵیدا هاسان و بێگرفتەر بوو. بێسانیش کەسایەتیەکی عەشایەر و نەرمکەوتووی ناوچەکە بوو. خەسلەتی عەشایەری حەمە، بە ناچاری هەندەک کاری پێ ئەکرد و کەسانیکی وای لە دەور کۆنەکرێوێ کە لە ژێر چەتری دەسلەلاتی ئەویدا، کاری ناشایستە و خراپیان ئەنجام دەدا. هەرچەند مەلانیی نێوان نێمی کۆمەڵە و حەمە توندتر دەبوو، دەرفەت بۆ کەسانی پۆخلەوات و بێکەڵک زیاتر نەرمخسا و کاری بێسەرۆبەر و راوڕوتکرین زۆتر دەبوون.

نەوێ کە گرتەکانی نێوان کارانی کۆمەڵە و «حەمە»ی قوولتر ئەکرێوێ، نەبوو کە:

— هێزی پێشمەرگەیی هەموامان وەکو بەشێک لە هەرێمی یەک، سەرپاکی کار و پێشمەرگەکانی کۆمەڵە بوون و «حەمە»ش کە جاری فرماندەیی هەرێم نەبوو، لەهەولی ئرووستکردنی پێگە و چاوی «خەتی گشتی»دا بوو.

— لە شارەزووردا، کۆمەڵێک کاری بیار و لێوێشەوێ کۆمەڵە هەبوون، کە وەکو پێویست بواریان پێ ئەدەدا و کەسانی بیکەیی ناشایستە بەسەر ئەواندا پێش ئەخران.

— لە سەرەمی کۆکرێوێ پارەیی ئۆرێوگا زۆرمەلێکاندا، بە تورەکە پارە کۆنەکرێوێ و سەرکردن و بەخشینەوێیان روون و ناشکرا نەبوو. مەن، کە چەند مانگ پاشتر بوومە رابەری سیاسیی هەرێم و لە نزیکەوێ لەگەڵ حەمەدا، کە فرماندەیی هەرێم بوو، کارم ئەکرد، ئەوانم بێم تا ئەو کاتە و نەو سەرەمە، خوێی حەمە لە هەر جۆرە گومانێکی «پارە» بەدوور بوو. نەو کەسانی دەوری ئەو بوون کە بێحەساب پارەیان کۆوێ ئەکرد و ئەویش لە ناستیاندا خەمسارد و کەمەرخەم بوو. حەمە، نامانە

نەبوو سزای نەو پێشمەرگە و فرماندەیی مەفرەزانە بنات کە کابەرەکان لە نەروە و رێکخستەکانی شار لە ناوێوە، لێیان ناپازی بوون و راپۆرتیان لەسەر دەنووسین. یاخود کەسانیک کە لە سۆنگەی پیاوکۆژی و کێشەیی عەشاییریان، روویان لە شاخ دەکرد و بۆ مەرامی تاییبەتی خۆیان دەبوونە پێشمەرگە!

وێرە ئۆخی گرژیی نێوان کابەران کۆمەڵە و حەمەیی حاجی مەحمود، چ نەو کات و چ ساتیکیش بوو بە فرماندەیی هەریەم. هێشتا «حەمە» لە کەسانی بیکە زیاتر گیانی هاوکاری و دیالۆگی تێدا بوو. نەو زۆر هێمنانە گوێی دەکرد و گرتەکانی لەگەڵ کابەراندا، تا نەو جینگایەیی کابەرەکان زۆریان پێ نەگرتایە. چارەسەر دەکردن. حەمەیی حاجی مەحمود، هەلگری خەونیکێ گەورە بوو. نەو، تا نەو سەردەمە، کە من پێم وانبوو تاکە کتییەکێ لەسەر سیاسەت یان ژیانی کەسە ناوێار و دەسەلاتدارەکانی دنیا خۆینبیتەو، هەمیشە لە وەهەمی بەپالەوانبووندا نەژیا. نەو کە چەخویندەوارییەکی هەبوو یان هەر نەیبوو، کەچی پاشتر گۆفاری دەردەکرد و وتار و لێکۆڵینەوێ دەنووسین! نەو جارێک لە مەریوان بە منی گوت: «نێمە دەتوانین «تایپ و پۆنیۆ» یەک بکڕین و وەکو سەرکرنایتی، بەیان و بلۆکراوە دەربکەین! نێمە چیمان لەوان کە مەترە؟!»

ئۆخی بزوو تنەوێ چەکداری و پەرتبوونی هێزەکان، دەستتێوەردانی ولاتانی نیقیلمی و جەنگی نێران/ نێراق و زۆر فاکتەری بیکەیی تاییبەت بە پێکەتەیی کۆمەڵگەیی کوردستان، زەمینەیی لەباری خولقاندنی چەندین «پالەوان»ی نەخویندەوار بوون کە پاشتر لە ئۆخی وێرانتردا، دەبنە سیاسەتمەداری نەخویندەوار و چارەنووسی سیاسی میلەتیک، لە دەستی خۆیان نەین! نەم بۆچوونەیی من، تەنیا لەدەوری «حەمە» ناسووپیتەو و سەروکاری لەگەڵ بونیایی نەقل و ناوێزی سیاسی بەشینکی زۆری دەسەلاتدارانی نیستای کوردستاندا هەیه کە ئۆخ و هەلومەرجی نەوسای شاخ، لەسەر تەختی نیستای سیاسەت جیگیر کردوون و تاجی فرمانبەروایی لەسەر ناوێ. نەم نێلیتە سیاسییە نەقلشاخاویە نەخویندەوارە، سەرنەجام لە شاردا، بیسەر و بەرترین و گەندەلترین سیستەمی نێناری پێ لە فەوزا دەخولقێنن و حکومەتی ناامووسگایی بەریوە دەبن.

جىابوونەۋەى بزووتنەۋە و ئابەشبوونى ھىزى يەككىتى نىشتىمانى كورستان

جىابوونەۋەى «بزووتنەۋە» و ئەرچوونى لە چوارچىۋەى يەككىتى نىشتىمانى كورستان، تەلارى رىكخراۋەى و چەكلىرى يەككىتى ئووكەرت كەرد. پاشى كارمەساتى «ھەكارى»، نەمە كوشنەترىن كورز بوو كە بىنای يەككىتى شەق كەرد و سەنگەرىكى بىكەى خوينايى لەسەر جەستەى بزووتنەۋەكە ھەلەكەندە!

نەم رووناۋە، پارسەنگى تەرازوۋى ھىزمەكانى لەسەر جوگرافىيەى شۆرشى «نۆى» لەنگ كەرد. لە ھەورامان، قەرەناخ، گەرميان و سەفەرى كەركوك، لە سۆنگەى نەبوونى ھىز و رىكخستى «بزووتنەۋە» نا، شتىك روۋى نەما و كارىنەۋەىك نەبوو. لە شارەزورىا، شەۋكەتى حاجى موشىر و چەند كەسەك، ئالائى «سۆسىيالىستىان» ھەلەكەرد و جارى جىابوونەۋەيان نا، نەمانە، چوون كەمىنە بوون و پۇل و كاكرىكىيان نەبوو. ھەر زوو بايانناۋەى و گەرانەۋە سەنگەرمەكانى يەككىتى. لە شارباژىر، ئۆلج، بەرى كۆپە، خۆشناۋەتى و ھەولتر، ھىزى «بزووتنەۋە»، بەھىز و بەرچاۋ بوون. لە ھەندىك ناۋچەدا، كۆنترۆلى تەۋاۋيان كەرد و كىشى جەبىيان بۇ يەككىتى ئرووست كەرد. نەخشەى رىزبەنبى ھىزمەكان و ھاۋپەيمانىيەتى و ئوژمانىيەكان گۆرانىيان بەسەرنا ھات. پارتى دىموكراتى كورستان، سۆسىيالىست و پاسۇك نەھاتن ئاكۇكىيەكانى خۇيان بەللا نەخشىن و لىك نەزىك نەبوونەۋە. «حشەم»، ھەكو سىياسەتى ھەمىشەى خۆى، لە نۆۋەندە جۇلانئى نەكەرد. نەمە سىياسەتتىكى باش بوو، نەگەر بۇى راگىرايا!

پاشى ئووكەرتبوون، كەرنەۋەى پەنجەرە خوينايىيەكان، زەمەنىكى گەرەك بوو. سەرەتا، شەرى راگەيانن و زەمىنەخۆشكرن بۇ زەبەر و خوينەرتن! لەو ناۋچەدا، كە ھىزمەكان تىكلەۋ بوون. كىچەلگىتران و يەكتر تەنگەتاۋكرن و پاشانىش راۋەبوونان و چەككرن سەريان ھەلە!

لە ھەرىمى يەكەدا، لە نەجامى تاكتىكى سەنگەرگۆرپىنى «شەۋكەت» نا، ھەمەى حاجى مەحمود بن رەبەر ماىۋە و مەيدانى بۇ چۆل بوو. زۆرى نەبەرد، لە رىكخستەۋەى ھەرىمەكاندا، «ھەمە» كرايە فەرماندەى ھەرىم، رەۋفى خەلىفەسەئىد بە جىگەر و مەنىش بە راۋەرى سىياسى ھەرىمى يەك! نەبىن نەۋەش بلىم: لەو زەمان و ھەلومەرجەدا، بۇ نەو پۇستە، كەسەك لە «ھەمە»، شايستەتر و بەتواناتر نەبوو.

كورىستانى رۇژھەلات و سىياسەتى يەككىتى نىشتىمانى كورستان!

بزوتتەنەۋى سىياسى ۋە جەماۋەرى لە كورستانى رۇژھەلاتتا، ئەھمەتتەن بەرپىتتەن نەزەرىيە ۋە سەرجەمى چىن و تۈيۈ كۆمەلەتتەنەكانىيان لە خۇيان ئەگەرت. بزوتتەنەۋى جوتياران، لە ناۋچەكانى سەنە و مەريوان، لەژىر كاركرى سىياسەتى راىكالاڭەنى نەۋى رۇژى كۆمەلەنى زەمەتەكەشاندە، ياخود ۋەكە چۈرچىنەۋە ۋە قۇرىمىك بۇ مەتۈنى خەباتى نەۋى رىكخراۋە، ھەستەنەۋىيەكى بەرچاۋى بە خۆۋە نى. نىۋەۋىكى بەرنامەنى نەم بزوتتەنەۋىيە، بەشىكى ۋەلامانەۋە بوۋ بە خواستەكانى جوتياران و زەمەتەكەشاندە كورستان و رىگەرتن لە ھەۋلى نەزەرىيە ۋە خاۋەنمەلەكان، كە لە بۇشايى نەسەلاتى ناۋەندى لە كورستاندا، نوبارە نەستىيان بەسەر زەۋىيەكاندا ئەگەرتەۋە و زولمىيان لە ھەزاران و نەمارانى كورستان ئەگەرد.

بزوتتەنەۋى شۇرەشكەنەۋى خەلكى كورستان، بزوتتەنەۋى سىياسى مەلەتەك بوۋ، لە كايە و ناچارە جىۋاۋەكاندا، لە ھەۋلى ناساندن و ساغەرنەۋى ناسنامەنى نىتەنەۋى بەشىك لە نەتەۋىيەك بوۋ، كە مەزۋى سىياسى رۇژھەلاتى نىۋەۋەست و رۈۋناۋەسىياسىيەكانى نىۋەۋەكە، پەنگاى شەكەگەرتنى نەۋەۋە.

شۇرەشكەنەۋى نەۋەۋە، لە كورەنى گەگەرتەۋى خۇيدا، نەسەلاتەكى سىياسى نەزەرىيە، كە لە قۇرە نىسەۋىيەكەيدا، ھەلگەرى خەسەلەكانى فەكرى پاننەۋەنىزىم و سەۋەرىيە نەتەۋەنى قارس بوۋ لە نەۋەۋە!

رۇژى تازەۋەسەپەكەۋەۋى كۆمارى نىسەۋە، ھەچ بەرنامە و پەلەنەكى بۇ چارەسەرى كەشەنى كورد و نەتەۋەكانى نەكەنى نەۋەۋە پەن نەۋەۋە.

لە كورستاندا، نەۋەۋە رىكخراۋە، كۆمەلە ۋە گروپى سىياسى لە نىۋە بزوتتەنەۋىيەكى فراۋانى جەماۋەرىدا، بە نەۋە و بەرنامەنى جىۋاۋەۋە كارىان ئەگەرد و ھەلەسەۋەۋە. كۆمەلەنى شۇرەشكەرتى زەمەتەكەشاندە و ھەزىبى نەۋەۋەكەرت، نەۋە ھەزى بەسەنگە و بەرچاۋى نىۋە نەم بزوتتەنەۋىيە بوۋن.

ھەزىبى نەۋەۋەكەرت، مەزۋەۋەكى لە مەزىنەنى لە كورستاندا ھەۋە كە لەسەر سەۋەرىيەكانى كۆمارى مەۋەدە و پەشەۋە قازى مەۋەدە كارى ئەگەرد. كۆمەلە، ھەزىكى تازەۋەكەۋەۋى نىۋە ھەۋەۋى بزوتتەنەۋى چەپ و زەمەتەكەشاندە بوۋ لە كورستاندا و نەۋەۋەكەرت لە رۇشەنەۋەنى كورد رەۋەۋەۋەۋەۋە ئەگەرد و ھەلەۋەۋەۋەۋەۋە.

خەلكى كورېستان، ئەو چاۋەروانىيەيى لە شۆرېشى ئىران ھەيۋو، لە سۇنگەي فېكر ۋە سىياسەتى ئىسلامىيەتتە بالادىستەكانى ئىراندا، ئەھمەت كالى ۋە كالتىر ھەيۋوئە. ھەرزو ئاڭكۆيەكان تەقەبۇ ۋە خەۋەنەكانى خەلەك بۇ چۆنىيەتتە ئابەشكرىنى ئەسەلات ۋە ھۆكۈمەتنى لە كورېستان ۋە ئىراندا، پوۋچەل بوۋەنە. كۆمىتەكانى شۆرېشى ئىسلامى لە كورېستاندا، بوۋەنە لەمپەرى بەرھەمەتتى شىۋازىك لە ھۆكۈمەتنى خەلەك ۋە فۇرۇمۇلەكرىنى ئۆرگەنەكانى ئەسەلاتىكى ھەلبۇتۇرراۋ ۋە ئىمۇكراتىك لە كورېستاندا.

كۆمەلە. بۇ بەرگرتن بە سىياسەتى كۆنەپەرستانى ئىسلامىيەكان لە كورېستاندا. چەننن شىۋازى نوئى ۋە شارستانىيەنى بۇ خەبات ۋە تىكۈشەنى كۆمەلەنى خەلەك ئەھتە!

رېئىۋانى ھەزاران كەسى، لە شارى «سەنە» ۋە بۇ «مەريۋان» چۆلكرىنى شار ۋە ئروستكرىنى ئۆرۈۋوگا لە سەر رۇخى «زىييار»، ياخىيۋونىكى شارستانىيە بوۋ كە گۈر ۋە تىنكى بەھىزى بە بزۋوتنەۋى خەلەك نا ۋە كۆمەلەشى لە فۇرمى «يەككىتى جووتياران» نا. كىرە ھىزىكى خۇشەۋىستى كۆمەلەنى خەلەك. ئىبارەتتە كە بۇ ئىتە ئەۋا نوئى بوۋ ۋە سەرنجى راکىشەۋوۋىن. بەشئارىي فراۋانى ئۇنان بوۋ لە بزۋوتنەۋى چەپى كورېستانى رۇۋەلاتنا ۋە لە رېزەكانى كۆمەلە. بە بارىكى ئىكەنە ئەھىتت بگوتىت كە كۆمەلە لە بەرنامە ۋە كارى رىكخاۋەيى خۇيدا، گىرگىيەكى زۇرى بە كىشەي ئۇنان ۋە رۇلى گىرگى ئۇنان لە بزۋوتنەۋى كۆمەلەنى ئابوۋ.

يەككىتى ئىشتەمەنىي كورېستان ۋە لە ئىۋىدا كۆمەلەي رەنجەھران. ھىۋايەكى گەۋرەي بە بزۋوتنەۋى كورد لە رۇۋەلاتنا ھەيۋو. پەيۋەندىيەكان چەكەل ھىزىي ئىمۇكرات ۋە چەكەل كۆمەلەي شۆرېشكىر، پىش روۋخانى رۇمى شا ۋە سەركەۋىنى شۆرېش، لە چۈرچىۋەي ھاۋكارى ۋە بەھەنگەۋەھاتىدا ئامەزراۋون.

لە سەرتەي ۋە شاخكەۋىنى مەفرەزە سەرتەيەكانى كۆمەلەي «م ل» كورېستان. كاران ۋە لايەنگرانى كۆمەلەي زەھمەتكىشان، ھاۋكارى ۋە يارمەتەيىان بۇ ئەۋ مەفرەزانە جىنەجى ئەكرە ۋە لە رۇڭگارە سەختەكاندا، بە ئەھك خۋاست ۋە پىۋىستەيەكانى سەركىدائىتىي يەككىتىيەۋە ئەھاتن. يەككىتى، كە ھەمۇ ئەركەكانى سەۋرى لى ئاخراۋون، ھاۋرەيەنى كۆمەلە، بە كىلە سىحراۋەيەكانى خۇيان، ئەركەكانىيان ئەترازانن ۋە ئەگىشتە قەنىل ۋە بئارى مامىنە. ھەنەك لەۋان، كارى رىنەرائىتىي كۆمەلە بوۋن كە بۇ ئىتە ئەناسراۋ بوۋن. خانەي موعىنى. تىكۈشەرى ئاسراۋ، كارىكى رابەرىي كۆمەلە بوۋ كە ئەسالى ۱۹۷۸، لە ئاۋچەي ماۋەت، بە ئەستى بەس، لەكەل چەند پىشەمەركەي يەككىتىيە شەھىد بوۋ.

هەربووک «كۆمەلە» . لە هەربوو دیوی کوردستان، لە مەوایەکی زەمەنی لێکنزیکنا نامەزرا بوون و هێلە فیکری و سیاسییەکانیان، لە زۆر بواردا یەکیان لەگرتەوه! کۆمەلەی رهنجەهران، لەو سات و زمانەدا، هیزی بالادەستی ناو یەکیتی و ھەمکارە بوو. نیلی ناسایی بوو کە ناستی پەيوەندی و ھاوکاریەکان لەگەڵ کۆمەلەی زحمەتکێشاندا، بەرزتر و تۆکمەتر بوون تا لەگەڵ براییانی حیزبی دیموکراتا. نەم ناشکاننەوهیەش، زۆرجاران کێشە لەگەڵ حیزبی دیموکراتا بۆ درووست لەکەرین.

شەر، لە نێوان خەلکی کورد و کۆمیتە و پاسدارانی کۆماری نیسلامیدا، ھەلگیرسا! شەر لە مەریوان، سنە و شاری پاوه و پاشتر ھەموو کوردستانی گرتەوه. بەشتیکی زۆری ھیزمەکانی یەکیتی و بەتایبەت کاکەر و مەفرەزمەکانی کۆمەلەی رهنجەهران، روویان لە کوردستانی رۆژھەلات کرد. مەفرەزمەکانی ھەورامان، بەشتیکیان لە مەریوان و بەشتیکیان لە ناوچەی پاوه، بەشاریی شەرھەکانیان کرد.

لە مەریوان، پێشمەرگەیکە ھەورامان بە ناوی «عەلی خەرە» شەھید بوو. من، لە ھەورامان مامووە و لەگەڵ ئەو مەفرەزمەیدا، کە غەفور ھەرەشیشی، لێرسراوی بوو، ھاوکاری ھیزمەکانی حیزبی دیموکراتمان لە شەری «پاوه» نا کرد. ئەو شەری گەر ھەلە و کەمتەرخەمی حیزبی دیموکارت نەبا، «چەمران» بە بیل لەگیرا! لەو شەرەشنا، پێشمەرگەیکە تەمەن ھەژدە سالی یەکیتی بە ناوی «کەریمی ھەمی مەلا سابیر» شەھید بوو! لە ناوچەکانی لیکەش، کادراوی وەکو (عەلی شینە، ھەمە نەگرەیی، نەنوەری مەجید سولتان) و زۆری لیکەش شەھید بوون.

لە گەرمە شەر و پێکنازان و پێکناھەلژانی خوێنەکاندا، برووسکە پیرۆزیایی مامجەلال بۆ نایەتوڵا خوینی و جەختکرینی لەسەر پشٹیوانیی یەکیتی نیشتمانیی کوردستان بۆ شۆرش نیسلامیی نێزان، ھەموومانی توشی «شۆک» کرد! نێمە، کە مەلەنەزانانی نێو گۆمی سیاست بووین، لەبەرئەم خەلکی رۆژھەلاتدا شەرممان لەکرد و پاساویکمان پێ نەبوو! یەکیتی، وێرای پشٹیوانکرینی شێلگیرانە لە بزوتنەوی شۆرشگیرانە خەلکی کورد لە رۆژھەلاتدا، بێسانیش نە لەکرا کۆماری نیسلامیی نێزان، لە چوارچێوەی سیاسەتی خۆی و ھەرنە! ھەیت ئەو راستییەش بێم کە ئەو بەلێنە یەکیتی و مامجەلال بۆ کۆماری نیسلامی، ھەرگیز لە رووی پراکتیکی سیاسییەوه جێبەجێ نەکرا، یەکیتی ھەرگیز پشٹی لە ھیزە سیاسییەکان و خەلکی رۆژھەلات نەکرد. نەمە، لە کاتێکدا پارتی دیموکراتی کوردستانی نێراق، نەک ھەر ھاوکار و پشٹیوانیی ھیزە سیاسییەکانی

رۇڭھەلات نەبۇن، بگرە لە زۆر كات و بوارنا، ھاوكارى كۆمارى نىسلامى و نژ بە ھىزە سىياسىيەكانى
نەو بەشەى كورستان ھەلەمسووران! نىدى شتىكى سەير نىيە كە لە پروسەى دانوستاندى خەلكى
كورد و كۆمارى نىسلامى نىراننا، ناخازىي ھەشتېرگەيى ھىزە سىياسىيەكانى كورستان، خالى
ھەشتەمى، ناواكارىيەك بوو لەمەر دەركرنى پارتى ديموكراتى كورستان لە نىران و كورستاندا.
نەمە لە كاتىكدا، يەكىتى نىشتمانى كورستان، رۆلىكى ناكتىقى لەو پروسەى دانوستاندى و
گفتۇگۆيانەما ھەبوو، من، نىستا و لە ساتەمختى نووسىنەمەى نەم نىرانەما، تالەمزوويەكىش
بە يەكىتىيەمەم نابەستىت، نىسانىش نووسىنەمەى نەم حەقىقەتانەى مېژووى سىياسىى بزوتنەمەى
كورستان، راستىيەكن ناكرى خۆمانيان لى نەبان بگەين، ياخود ناومژوو تۆماريان بگەين!

جاشە پارتىزانەكان!

پۇژ و مانگان تى دەپەرن و تەمەنى پىشمەرگەيتى منىش ھەلەكەشت. نەزمونى من لە ژيانى پارتىزانى: مەفرەزەكرىن بۇ ناوشار، خۆشارىنەو، كارى رىكخستن و پەيوەندىگرتن لەگەل ھىلەكانى رىكخستن، لەگەل زەمەنا دەولەمەند دەبى. رووخانىنى رژیى شای نىزان و والا بوونى سنوور، پارسەنگى بەشىك لە كىشەى راگويزانى گوندەكانى بۇ راستكرىنەو و ھەوارىكى بۇ پشووگان، بۇ چى كرین.

نەم ھاوینە، بارەگاكانمان لە چەمى «نەوسود» و بەرزایەكانى «پەروینى» لە ھەورامان، ھەراوى چنار و مۆرىن، لە بنارى «بالانىق» و رۆخى «سىروان» نا رىكخستەو، رىكخستەكانى كۆمەلە، لە ھەلەبجە، تەویلە، شارەزور و نۆردوگاكان پتەوتر و بەربلوتر بوون. نەم ھاوینە، نومینىك لە ناخى خەلكنا ژبايەو و ژمارەى پىشمەرگە زيانى كرد. سەركەوتنى شۆرشى نىزان و نەو فەوزايەى لە بەرايیدا ھاتە گۆرئ، بواری دەستگەيشتن بە چەك و تەقەمەنى بۇ رەخساندین، ئىدى مەفرەزەكان، لەچاو جاراند، پۆشتە و تىروتەسەلتر بوون. لە ماوەى چەند مانگى نەم نۆخە نوێیە، دىيان ھاوێرى كۆمەلە روویان لە شاخ كرد و لە مەفرەزەكاندا و لە ناوچە جياكانى سنوورى ھەرىما، جىگای خۆيان گرت و گۆر و تىنىكى باشيان پى ناين. چەند كاری وەكو سەيوان و سەیفەين ھاواری، فەرەح زۆراب «سامان» و مەلا ياسىنى ھەمەى ھەسەن مووانى لە بارەگاكانى سەركرنايتىيەو، گوازانەو بۇ ھەرىمى يەك و بوونە كەرەستەيەكى باشى رىكخستن. ديارە ھەر لەم سال و چەند مانگەى تىپەرىن، چەندىن كار و پىشمەرگەشمان شەھىد بوون و بەيەكجاری جىيان ھىشتىن... نەحمەد گریانەمى، فەرەح تریفەبى، ھوسەینی مەجیدی مەلاحامید، عەلى نەلینی، كەرىمى ھەمەى مەلاساير، عەلیەخە لە ھەورامان و لىكتۆر زەزا، ھاوار و چەندىن پىشمەرگەى لىكەش لە شارەزور و بەرى سوورین!

نىستاش بىرمە... لەرەنگەنىوارەيەكى مانگى يەنيوھرى، لە «كونەسووتاو» نا، سەرما تا سەر نىسك رۆچوو. فەرەح تریفەبى دەستم نەگرت و ھەمچىنە بن گابەرىك...

+ نەو چەكەى خۆت بدە بە من و نەم ھەمانچەيەى من لای تۆ بىت!

— نەى نەوھەكى خۆت؟!

+ چەكەكەى خۆم دەم بە رۆستەم. نىمە بۇ ھەننىك كار، ھەمچىنە ھەلەبجە.

— تەنھا تۆ و رۆستەم؟!

+ كارمەك قەربالەغى پى ناويت. مەموبەيان ئەگەينەۋە لاتان.
 نەۋان پۇيشتن. نىمە. نان و چامان ساز كرد و شيومان كرد. پاشتر لە دەۋرى ناگريك كۆبۈينەۋە
 و شەۋگارمان بەدەم قەسەۋباسەۋە نووگەرت كرد.
 + پۇستەم بەتەنيا ھاتوۋەتەۋە و بريندارە! نوپاسەۋانى نەۋ شەۋە. ھاۋارى كرد.

پۇستەم. دەستى لە مى ھەلپنچا بوو. بىتھيز و برستلپراۋ. لە بەرەم كونسوۋتاۋا. دانىشت و پالى
 بە گابەرىكەۋە دا...
 + ھەر كە گەيشتىنە گۇرستانەكەى «شىخ سەمىل». بە دەستپىژى گولە ناگريان دايىن. كاك فەرەج.
 لە جىتا كەوت و منىش دەستەم نوو گولەى وئ كەوتن! تەۋاۋ... كاك فەرەج شەھىد بوۋ! تەرم و
 چەكەكەشى دەست جاشەكان كەوتن... بۇسەيكە گەۋرە و ورچىنراۋ بوۋ!

ھاۋىنەشەۋىكى نەۋ سالا، حوسەين و ەلى دەلپنى. پاش نەنجامەنى كارىك، ھەلەبجە جى دەھلتن
 و بەرەۋ چيا ئەگەپنەۋە. ھەر شەۋىك لە ھەلەبجە، كارىكى پىشمەرگانە نەنجام درابا. جاشەكان
 ۋەخۇ ئەكەوتن و بە نۇتۇمىل فرىاي رىگاكانى نەروەى شار ئەكەوتن. نەۋان، شارەزاي ناۋچەكە
 و رىگاكانى ھاتۇچۇ پىشمەرگە بوون. تۇ كە پىشمەرگەيت و پاش دەستەۋەشاننىك شار بەجى
 دەھلتن. ورياو دەست لەسەر ماشەى چەك، تا نەروەى شار و چەند كىلۇمەترىش نەۋلاتر. بە
 كوركەكورك و نەسپايى رى ئەكەيت.

كە دەست لە بنارى چيا گىر دەيت، نىدى ناھىكت پىندا نىتەۋە و پشۋىەكى بۇ دەيت. مەفرەزەى
 جاشان، لەو رۇزگارەدا، شەرى پارتىزانىيان ئەكرد. لە شۋىنكىنا بۇسەيان دەنايەۋە، تۇى پىشمەرگە،
 چاۋەرپىت ئەكرد. حوسەين و ەلى دەلپنى. لەگەل گزىكى نەۋ بەيانەدا، لوتكى شىروئى مەبەزىن
 و بە نۇلى «ئەشكەۋەل» دا نامەكشىن. نەۋان، لە زارى نەربەند ۋە نەرمەكەن و گوندى ھاۋار ۋەبەر
 چاۋى دورىنەكانىيان دەنن. گوندى ويران، ئەنگى ويرانەى لى نىت و جولەيك نايىنن. نەۋان،
 ۋەك نوو نەسپى مانەۋ، بە ھەنكەھەنك، زەۋىيەسور شەق ئەكەن و ئەگەنە باخەكانى كەۋانى
 ناۋايى. نەۋان، نىدى سى سەعاتان رى، لە ھەلەبجەۋە نوورن. ھاۋار، بىكەى كاتى پىشمەرگە و لانەى
 ھەۋانەۋەى پاش مانەۋبوۋىكى تاقەتپروۋكىنە. لىرەدا، نەۋان لە بۇسەى جاشان ئەكەن! رىك لە
 نىۋ باخەكاندا و لەزىر لى ھەر نەمختىكەۋە. چەكىك گە نەۋان. نەۋان، پاشى بەرگىيەكى بىنەۋە.
 نابلۇقە دەرتىن. جاشەكان لە پشەۋە سوارى كۆلى حوسەين دەين. حوسەين بە زىنەۋىي خۇى
 بە دەستەۋە نادات. حوسەين شەھىد دەيت و ەلى بە برىندارى لىل ئەكرىت. جاشەكان، تەرمى

خوسەين ۋە عليى نەنگىتوراۋ، ۋەكۈ ئوو ئىچىر، بە ئيارى بۇ بەس ئىبەنەۋە! خوسەينى ھاپىنى
مىنالىى مە ۋ ھاپىنىكى زىنچالاكى كۆمەلە شەھىد بوۋ! عليى ئىلىنى، لە موصل ئىنعام كرا!

لە چلەي شەھىد فونانى سولتانىدا

پايىز. بە جوانى تايىەتى خۆيەو نىت و نەم نەقەرە ناگىر نەكات. مەن، لەگەل مەفرەزەيەكى خۇماندا و ھارپنى ھىزىكى تازەكارى كۆمەلەي شۆرشگىرى زەحمەتكىشان، گوند، كىو، مەزرا و باخچەكانى ناوچەي مەريوان تەي نەكەين. شەوانە نەچىنە گوندەكان و نەمەوبەيان بۇ شاخەكان ھەيپنى لى نەكەين.

نەوان شارەزاي ناوچە و نىمە لىزانانى شەرى پارتىزانى. نۆخى ھەريو دىوى كوردستان، لە ھەري تەرازووى ھىزەو زۆر جياواز بوو. لە دىوى رۆژەلات، جارى نەولت، ھىز و نەسلەتتىكى نەوتى نەبوو، جارى ژمارەي جاشان لە مەريوان، نىجگار كەم بوو. نەولت و جاشەكانى، نە بە رۆژ و نە بە شەو، پەركىشىي لە شار نەچوونيان نەنەكرد. براھەرانى كۆمەلە، گەرەكان بوو، نەپەندىرى ھونەرى شەرى پارتىزانى نىو كىتيان، لەسەر زەوين جىنەجى بەكەن! ساتى بە نىو چەكەن و لىھەوارا نەپۇشتىن، نەبوو نەاكەس. ھەزگەرىك بە شۆين خۆيدا رابەكىشتىن، تا شۆپىنەكانمان كۆيەر بىنەو! نىمە، پىتمان وابوو، نەوە كارىكى ناپۆيستە و ھەقىش نىيە بە رۆژا گوندەكان چۆل بەكەين، لە كاتىكدا، ھىزى نەولت ناكارىت لە شارەكان نەوور بەكۆيتەو! نەوان بۇ رۆژگار و نۆخىكى تر خۆيان رانەھىنن.

شەو لە گوندى نەلمانەي زىنى كاك فوناد بووين. نەمەق، چل رۆژ بەسەر شەھىبەونى كاك فونادا تى نەپەرىت. بىنەمالەي مۇستەھاي سولتانى. خەلكى گوند و گوندەكانى نەوورەي، ھىزى پىشەمەركى كۆمەلە و مەفرەزەكەي نىمە، بۇ گۆرستان نەچىن. نىمە، لەسەر مەزاري شەھىد فواد و نەو براى نەو، خەمبار و دل پە لە ھىوا نەوەستىن. فونانى مۇستەھاي سولتانى كە لە نىو خەلەكە بە «كاك فواد» ناسرابوو، يەكەك لە نامەزىنەرانى كۆمەلەي شۆرشگىر و تىقۇرىستە بەتواناكانى بوو. نەو، ھەكو سەركەدە و سەركەندى رىكخراوھە و رەنەرىكى جەماوھىي نەناسرا. مەن، كاك فواد جارىك لە مەريوان و لە مالى شىخ عوسمانى خالىدى نىتەو. كاك فواد، لە فەكر، شارەزايى، توانست، كاراكتەرى كەسائىتى خۆيدا، بە كاك نارام نەچوئەرا! سەركەدەيەك، لە ماويەكى زۆر كەمى خەباتى ناشكرى نىو جووتياران و زەحمەتكىشانى كوردستاندا، بوويە سىمبۆل و كارىزمى نىو بزووتنەو چەپ و ھەموو لايەك حىسابىيان لەسەر نەكرد.

مەخابەن! نەویش ھەكو كاك نارام، قەمەر ژيانىكى رىزى لە خەباتدا بۇ نەنەوسى و بە شىوھەيكى چاوپاوانەكراو شەھىد بوو! شەھىبەونى ناوانەي كاك فواد و كاك نارام، مەركى نەگىتەي خۆيان

لەسەر چارەننوسى بزووتنەۋى چېپ. لە ھەربوۋىيى كورستاندا نانا و ئاۋەرۋەكەيان بە لايەكى
يىكەما برد!

گويمان بۇ وتارى كۆمەلە و بىنەمالەي مۇستەفا سولتانی رادىرا. سروویمكانى «شەھیدان» و
«ننتەرنسیونال» مان چرىن. من. بە ناۋى كۆمەلەي رەنجەرانی كورستان و يەكیتی نیشتمانی
كورستانەۋە، وتارم خویندەۋە.

نیمە، چەند رۆژىكى يىكەش، لە گوند و چياكانى مەريواندا، لەگەل ھىزمەكى كۆمەلە ماینەۋە.
مەفرەزەمان بۇ شارى مەريوان كرد و بۆسەمان بۇ جاشان، لەسەر رىگەكان نایەۋە. نیمە لە ئەوان
و ئەوان لە نیمە، زۆر شت فېر بووین. لەو رۆژگارەدا، تىكۆشەرانیكەم ناسین، كە زۆرەيان گيانیان
بەخت كرد و ئەوانەشیان ماون، نیتستاش بەیانی ئە ورۆژگارانی خەبات، نۆساتیەتیمان ماۋە.

گنچەل لە بلەکی!

پاشی نزیکەی مانگیك، نێمه گه‌ڕایه‌وه شارباژێر و پاشتر گه‌یشتی‌هه‌ بنگه‌کانی هه‌رمان. له مانگی سێته‌مه‌رنا، به‌شێکی زۆری هه‌زه‌کی هه‌ریمی یه‌ک له گوندی بله‌کی بناری سورکیو بووین.

بله‌کی، گوندیکی گه‌ره‌ی به‌ربلای جیگرتوو له کوێستانی سه‌رسنوور و به‌هه‌شتیکی به‌ ڕه‌ز و باخ رازاوه، بووه‌ته‌ چه‌قی کۆبوونه‌وه‌ی هه‌زه‌کانی کوێستانی رۆژه‌لات و باشوور و پرسی کاروانی قاچاخچیانی نێوان هه‌روو به‌ش. کۆمه‌لیک «قۆخ» له‌ ده‌وروبه‌ری بله‌کی هه‌لکه‌وتوو و خاوه‌نه‌کانیان خاوه‌نپه‌ز و مه‌رپارن.

له‌ یه‌کک له‌ قۆخانه‌دا، هه‌زێکی سۆسیالیست و پاسۆک، پێکه‌وه‌ بنگه‌یه‌کیان ناناو. عوسمانی قاهرمنه‌ور، وه‌کو فه‌رمانده‌ی هه‌ریمی سۆسیالیست، سه‌ره‌رشتی بنگه‌که‌ی ده‌کرد. هاوهمان هه‌زێکی هه‌ریمی سینی یه‌کیته‌ش، به‌ فه‌رمانده‌یی به‌کری حاجی سه‌فه‌ر له‌وێ بوو. نازاد هه‌ورامی و به‌کری حاجی سه‌فه‌ر، که‌ له‌سه‌رکرنایتیه‌وه‌ هاوتبونه‌ خوار، له‌گه‌ڵ همه‌ی حاجی مه‌حمودنا، یه‌کیان گرته‌وه‌ و بۆ چاره‌سه‌ری نه‌و کێشه‌ و گرفتانه‌ی له‌گه‌ڵ هه‌زه‌کانی سۆسیالیست ده‌هاتنه‌ گۆڕی، کۆبوونه‌وه‌یان کرد.

پنجه‌وانه‌ی بۆچونه‌کانی همه‌ی حاجی مه‌حمود (پروانه‌ رۆژمێری پێشمه‌رگه‌یه‌ک، موحه‌مه‌د حاجی مه‌حمود، ل ٢٧٥)، نازاد هه‌ورامی و به‌کری حاجی سه‌فه‌ر، نژی لێنان و چه‌ککرنی سۆسیالیست بوون و همه‌، بۆ پاکتاوکردنی نیوچه‌که‌ و رامالینی هه‌ر له‌مه‌ریک، پێی له‌سه‌ر چه‌ککرنیان ناده‌کرت. من، رابه‌ری سیاسیی هه‌ریم بووم و له‌ نزیکه‌وه‌ ناگاناری گفتوگۆ و را و بۆچونه‌کان بووم. شه‌رمکه‌ رووی نا. هه‌زه‌کی سۆسیالیست و پاسۆک، جگه‌ له‌ خویی عوسمان و چه‌ند چه‌کناریک، هه‌موویان دیل کران. نه‌و دیلانه‌ نه‌ک هه‌ر سووکایه‌تیان پێ نه‌کرا، بگه‌ نازاد و به‌کر، له‌ پرویان هه‌لنه‌هات سه‌یریان بکه‌ن و قسه‌یان له‌گه‌ڵا بکه‌ن. ناخر له‌نیو نه‌واندا، ژماره‌یه‌ک نه‌فسه‌ری پاسۆک هه‌بوون که‌ که‌سانی پاک و شوڕشگێڕ و دلسۆز بوون، جگه‌ له‌وه‌ی هه‌موویان نۆست و ناسراو بوون.

هه‌موو چه‌ککراوه‌کان له‌به‌رده‌م مزگه‌وتی بله‌کینا وه‌ستابوون. به‌کر، نازاد هه‌ورامی و همه‌، به‌نهمیان ته‌کلیف کرد، بچم و قسه‌یان له‌گه‌ڵا بکه‌م. من، زۆر به‌ شه‌رمه‌وه‌ قسه‌م بۆ کرین و پێم گوتن: نه‌وان نازین، بۆ هه‌ر لایه‌ک بیانه‌ویته‌، ده‌توانن بپۆن و ناوچه‌که‌ جێ بپێژن!

له‌گه‌ڵ سه‌ره‌ه‌ڵدانی کێشه‌کانی نێوان یه‌کیته‌ی و سۆسیالیست، ناکوکی و کێشه‌کانی نێوان کاروانی کۆمه‌له‌ و همه‌ی حاجی مه‌حمود ده‌هاتن قوولتر ده‌بوونه‌وه‌!

مانگرتن لە خەری نیوزەنگ!

کێشە و ھەلایەک لەنتوان کادرانی کۆمەڵە و پێشمەرگەکانی ھەمەئەحاجی مەحمودنا، لە گوندەکانی ناوچەی سەرەشت، لە سەرۆبەندی گفتوگۆ و نانوستاننێ نوێنەرانێ خەلکی کوردی رۆژھەلات و شانلێکی کۆماری ئیسلامینا، کە بە بەشاریی مامجەلال و بەشیک لە پێنەرانێ یەکییتی نیشتمانی کوردستان بەریوە دەچوو، ھاتە گۆڕی و کار بە چەککرن و پەلاماران گەشت. کادرەکانی کۆمەڵە لە ھەریمی یەک، ھاتنەوہ بارەگاکانی سەرکرایتی و بارەگایەکی بچوکیان نانا و مانیان لە کارکرن گرت.

نەندامانی ناوھندی کۆمەڵە بەتایبەت سالار عزیز، ملازم عومەر، فازیل کەریم، نازادھەورامی و مەلەبەختیار ناکۆکی و پشەتگیریان لە ھەلویست و ناواکانی کادرەکان ھەکرد و لە ھەولێ نەوہا بوون کێشەکان بە شێوھێک چارەسەر بکەن لە بەرژوھەندی کۆمەڵە بەشکێتوہ و سنووریک بۆ لووتبەرزێ و لەخۆباییوونی ھەمە و پێشمەرگەکانی نابنێن. مامجەلال، نەوشیروان موستەفا و سەرکەرەکانی خەتی گشتی، ھەیانویست ھەم ئێی ھەم رابگرن و ھەم کادرانی کۆمەڵە رازی بکەن و کێشەکە لە ناستیکدا رابگرن کە کاربانەوہی سەلبیی لەسەر ئۆخی یەکییتی نەبێت. مامجەلال ھاتە بارەگای نێمە و بە ھاورپێتەتی ملازم عومەر و نازاد ھەورامی لەگەڵماندا کۆبوویوہ... قسەوباسەکان رێژەیان کێشا و نێمە لە بیدیکوہ لە شۆرش و کێشەکانمان ھەورانی و مامجەلالیش جۆریکی بیکەئ ھەیین. شۆرشێ «سور»ی نیو ھوروپێری کتێبان خولای خەباتی نێمە بوو. مامجەلالیش شۆرشێ ھەنگاوپەنگی گەرەم بوو. بۆ نێمە، مۆرال و نەخلاقێ شۆرشگیرانە پەرنسیپ بوون و بۆ نەویش ھیز و کۆکرنەوہی لەشکر.....

((من شۆرش ھەکم. شۆرش تەنیا بە ئێوہی خوێندەوار بە ناکام ناگات. من پێوستم بە ھیز و لەشکر ھەیە و جووتیاران و ھەشیرەتەکانیش، ھیزی بنچینەیی شۆرشن. شۆرش نەوہ نێیە لە کتێباندا نەخشەئ بۆ کێشراوہ. بەلکو نەوہیە واقع ھوروستی ھەکات. نەم پۆخەوات و کەموکۆریانەئ نێوہ لەسەر ھیزی پێشمەرگە بە گشتی و کاکە ھەمە و پێشمەرگەکانی بەتایبەت باسی ھەکەن و پێتان قەبوڵ ناکرتن، لەنتو ھیزەکانی کۆمەڵەنا و لای لێرسراوہکانی کۆمەڵەش ھەن.....)). مام. جەختی لەسەر نەوہ ھەکرەوہ کە نزی و ھورپووت، بەرەلایی و پەتی پەرنسیپ پساندن، بیارەھیکەئ ناسایین و لە شۆرشدا سەر ھەلەمەن و ھەبێت بە نەقل و ھیکمەت مامەلەیان لەتەکنا بکرت و بنەبەر بکرتن. نەو قسانەئ مامجەلال، تەلەزمینکی لە کتوئ نایدۆلۆژیای نێمە نەھرووشاند. نێمە پێمان وابوو، گەندەلی

کە سەری هەڵدا، نیدی تەشەنە ئەمکات و دەبیتە مۆریانەیی جەستەیی شۆرش. کەللەشەقیی نێمە لە رووی مامجەلالدا، مامجەلالی تورپە کرد. ئەو بە تورپەبوون و بێزارییەوه، مەقەرەمکی بەجی هێشتین، نێمە لە بوی نەچووینە دەرەوه. ملازم عومەر گوئی: نێوه دەبیت لە بوی بچن و بلی ناشت بکەنەوه و ناوای لێبوورینی لێ بکەن. نێمە گوتمان: یا بپروات! نێمە کۆمەلە دەناسین نەک یەکیکتی!

پاش چەند کۆبوونەوهی نێوان نێمەیی کابیرانی مانگرتوو و هەنمک لە سەرکەمکانی کۆمەلە و نانیشتنی ئەوان لەگەڵ مام و مەکتەبی سیاسی و پاشتر قەسەوباسی ئەوان لەگەڵ حەمەیی حاجی مەحمود، رینگچارمەیک بۆ کێشەکه بێنرایەوه و بە نەجامدانی هەنمک ئالوگۆر لە چۆنیەتی نابەشکریەوهی لێپرسراویتی و گوازتەوهی هەندیک و هێنانی هەندیکی تر، کابیرەکان پازی بوون و بپیری گەرانیەوه بۆ سنووری هەریمی یەک و دەستبەکاربوونەوه ترا.

مانگەکانی زستانی ئەو سالەمان، لە شارباژێر، شارەزوور و هورامان تێپەڕاندن. هیزی پێشمەرگە، وێپرای نژواری نۆخەکه و قولیی گەرقتەکانی نێوخۆ، ئەمات خورتن و بەهێزتر دەبوو. نەندامانی کۆمەلە لە شارەکانەوه ئەهاتنە شاخ و گوپ و هیزیکی نوێیان بە رێکخستن ئەمان. ئەو زستانە، گەرچی تێکۆشان و هەلسووڕان نێ بە بەعس لە برههنا بوون، بێسانش باشترین کابیرەکانی کۆمەلە بە تاییەت لە شارەزوور و قەرباخ شەهید دەبوون. هەر لەو مانگانەدا، سیراون تالەبانی حەسەن خاوی و حاجی چاوشین و مەفرەزمەیک، لە شارەزووری بناری قەراخدا، لە بۆسە کەوتن و شەهید بوون. شەهیدبوونی سیروان و ئەو کابیرانە، بۆشاییەکی گەورەیان لە ناوچەکەدا درووست کرد و پێکریەوهی زەمەنێکی زۆری گەرەک بوو.

جىڭگۇرېكى بۇ ھەرىمى سى

يەكېنك لەو پېتىنىياز و رېگاچارانەي بۇ ھىئوركرىنەۋەي تەنگرەكانى نىۋان كادرانى كۆمەلە و ھەمەي حاجى مەحمود. لە لايەن سەركىرايىتەيەۋە جىيەجى كرا. گوزاتنەۋەي مەن بوو بۇ ھەرىمى سى و نارىنى «ناسۇي شىخ نوورى» بوو ۋەكو لىپىرسراي كۆمەلە و رابەرى سىياسىي ھەرىم. بۇ ھەرىمى يەك. ناسۇ. نەندامى سەركىرايىتى ناۋخۇي كۆمەلە و يەكېنك بوو لەو كادرانەي سەركىرايىتى كە ھاۋزەھانى ھەستىگىرىنى رېيەرانى كۆمەلە، زىنناتى و ھوكم رابوو. لە ھاۋىنى ۱۹۷۹، لە سەروبەندى كۆمەتەي سەمام بەسەر «بەكر» نا، لىپوورنى گشتى. سەركىرەكانى كۆمەلەشى كرتەۋە. ئەۋان پاش نازاكرىنيان ھاتنە شاخ و لە نىۋ مەلانىكانى ھەروونى كۆمەلە ۋەكو «گروپى زىننات» شۆيىنيان گرت. بە بارىكى تىرا. گەيشتى نەۋ پۇلە كادىرى رېيەرايىتى كۆمەلە بۇ شاخ، خۇيىكى نوۋى بە ھەمەكانى رىكخستى كۆمەلە بەخشى و ۋەيەكى بەرچاۋى ۋەبەر كۆمەلە نا كە لە ھەلومەرجى نەۋى رۇزىتا كاركرى خۇي ھەبوو. نەگەرچى نەۋ ھاۋرېيەنەي كۆمەلە سالانىك بو لە خەباتى پراكىكى رىكخستى نابراۋون و ئىكرىن و تىگەيشتىنيان بۇ خەسلەتە تايەتەكانى خەباتى شاخ و نەۋ بۇخە نۇۋارە ئاسان نەبوو، بىسانىش تەكانىيان بە بۇخەكە نا و بە كاۋەخۇ لە مەلانىكانى ھەروونى كۆمەلە، بوۋنە لايەنى بەسەنگ و رۇلېشيان لەسەر چارەنۋوسى كۆمەلە ۋازى كرد. لە كىرەنەۋەي ۋەيەنەي روۋناۋەكانى نىۋ يەكەمىن كۆنفرەنسى كۆمەلە. ھەۋل ھەمە رۇلى نەم گروپە زەق بىكەمەۋە و ۋەستايى و لىزانىيان لە گەمەي مەلانىتا بىرخىتم.

نەگەرچى مەن ھاكتەرى كىرگى قورۇكرىنەۋەي ناكۆكىيەكانى ھەرىمى يەك نەبووم و ناستى پەيۋەندى و مەمەلەي مەن لەگەل ھەمە. گرۇپەكى نەۋتۇى تىنا نەبوو. بىسانىش مەن ۋەكو لىپىرسراي سىياسىي ھەرىم و لىپىرسراي كۆمەلە، بەرپىسارېيى نىدارەكرىنى كىشەكانم لە نەستۇ بوو. مەن، لە سۇنگەي بوۋنى ھەندەك لىپىرسراي پۇخلەۋاتى نىۋ ھەرىمەكە كە «ھەمە» ھەستى لەپشت ھەمان لە لايەك و ھەندەك كادىرى زىنەتونرۇي كۆمەلەش لەلەيكى ترمەۋ. گەلىك مانەۋو بوۋبووم و بىپارى گواستەۋەم بۇ ھەرىمى سى، پىن خۇش بوو.

مەن، پىنچەۋانەي زۇر كادىر و لىپىرسراي بىكە، كە لە جىڭگۇرېكىكرىنە. چەند پىشەمەرگەيان لەگەل خۇيان ھەگواستەۋە، تەنبا خۇم و چەكەكەم و جاننا چكۆلەكەم، ھەرىمەن گواستەۋە! سىۋورى كاركرىن و ھەلسوۋرەنى ھەرىمى سى، پىنجوۋىن، ھەشتى شلىز، شاربازىز، چوارتا و

ھەندەك شۈبھى بىكەشى نەگەرتەۋە. ھەرىمى يەك ۋە ھەرىمى سى. ھاۋسنىۋىر ۋە ھەندەكجەرىش تىنكلاۋ بۈۋى. بىرەكەرنى سنىۋىرى نەسەلات ۋە كارەكەرنى. ھەمىشە ماھىيە كىشە ۋە كەرتى نىۋان بۈۋ ھەرىم بۈۋى.

بەكەرى ھاجى سەفەر، فەرماندە ھەرىمى سى بۈۋ. نەۋ. نەۋەمە ھەم نەننامى سەركەرنەتتى كۆمەلە ۋە ھەمىشە نەننامى كۆمەتە سەركەرنەتتى يەكەتتى نىشەننامى كورەستان بۈۋ. مەن، پىنچەۋانە ھەندەك كەرنى بىكەشى كۆمەلە، پىم ۋە بۈۋ كارەكەرنى لەكەل بەكەرنە، كەلەك ناسان ۋە بىنكەشە ۋە كەرت بۈۋ. نەۋ پىۋەتتى لەسەرخۇ ۋە نىان ۋە نامەزراۋ بۈۋ. بەكەرنە، ۋەكە پىۋەست ۋە زىاتەرىش رەزى لە كەرنە كۆمەلە ۋە يەكەتتى نەگەرتى ۋە ھاۋكەرنى نەگەرنى. پىنچەۋانە ھەندەك كەرنى كۆمەلە، كە نەۋەنە لىپەرسراۋى چەكەرنى ۋە كەرنى رەكەستەن ۋە لا نەن، نەندى پىنچەۋانە ۋە بۈۋ ھەركەز كەرنى سىياسى نەۋەنە، بەكەرنە ھەمىشە جەختى لەسەر كەرنى رەكەستەن ۋە سىياسى نەگەرتەۋە ۋە كەرنى بە كەرنەكە نەن، مەن، ساتى ۋەكە رەبەرى سىياسى ھەرىم كارەم نەگەرنە، نەۋ ۋەكە ھاۋكەرنى خۇي مەمەلە لەتەكە نەگەرنە ۋە لە ھەركەرنى كەرنە ۋە بچۈۋەكە پەرسى پەن نەگەرنە ۋە پەي ۋەر نەگەرنە. نەمە جەكە لەۋە ھەمىشە لى خۇي بۈۋ نەگەرتەۋە ۋە ھەمەۋە نەگەرنەكە خۇي بۈۋ باس نەگەرنە، جىۋەزى تەمەن، ھەركەز نەۋەنە لەمەركەرنى لە رەۋەستەۋەنە مەنە ۋە ھاۋپەتتەكە سەركەرنە لە راستكەرنى كە تا كۆتەرنى نەۋ تەمەنە خەبات ۋە رەۋەنە پەشتەرىش بەرەۋەم بۈۋ.

نەۋ كەرنە ۋە لىپەرسراۋەنە نەۋ سەرمەلە ھەرىمى سىنا كەرنە نەگەرنە، تا نەۋ جەكەلە يەنەۋەرىم بە ھەنەمەۋە پەن: جەمەلى ھەمەلى خەۋكەرنە، ۋەھاب، سەلەھى مەۋەنەنەس، ھەمەلى تەيىب، ھەلى چەۋەتەنە، سەرنەرى ھەمەلەنە ئاغەى بارى، تەيەرى ھاجى ھەزىز، ھەمەلى، كەكەرنە، شۈرەش نەسماەل، جەمەل جەلال، مەۋەستە كەمەل، لالۋەۋەھەمەن، مەۋەستە جەمەل، ھەنەكەرنە، شىخ ھەسەنەسۋە ۋە زۆرى تەرىش.... ژمەركەرنى زۆر كەم لەۋ كەرنەنە، رەۋەكەرنى سەختى چە قەنەرى ژىانە بۈۋ نەۋەسەن ۋە بۈۋەنە شەھەتەنە نەم رەۋەكەرنى نەۋ پەپەرنە ۋە نەۋەرنە نەسەلاتى كەرنە.

لە سنىۋىرى ھەنەسۋەرنە ھەرىمى سىنا، جەكە لە رەۋەۋەۋەۋەۋە ھەزەكەنە نەۋەت، ھەمىشە نەگەرنى پەنكەلەۋەرنە لەكەل ھەزەكەنە پارتى ۋە سۋەسەلەستە ھەۋە. مەفەزەكەنە پارتى لە سۋەرنەۋە، جەۋەبە بۈۋ نەۋچەلى شەلە ۋە چەۋە «تەلەپەرنە» نەۋەنە نەگەرنە ۋە خۇيەن نەگەرنە كەنەكەنە «بەھەنە» ۋە «نەرمەنە» ۋە ھەندەكجەرىش نەۋەرى سۋەركەرنە. سۋەسەلەست، لە شەۋەزەرنە ۋە نەۋچەكەنە بىكەش ھەۋەنە. بە رەزەۋەنە نەۋ سەلەنە سىياسەتە يەكەتتى بەرەنە سۋەسەلەست. (سىياسەتە نە شەۋە نە نەشتە!) بۈۋ. ۋەتە ھەركەز نەۋچەكى ناساكاۋ نەۋەۋە. ھەچ پەيەمەن ۋە رەكەۋەنەكى بۈۋەپەنكەرنە بۈۋەۋە. كەرنەكە ۋە ھەندەكجەرنە كەرنە يەنە مەفەزەۋەكە، نەۋەۋەنە كۆلەۋەكە

بنیتەوه و نیدی لەسەر کێشەیهکی سادە، ئەکرا شەپک بەرپا بێت و دەیان پێشمەرگەیی تیدا
بکوژرێن. سۆسیالیست، لە هەرجێگایەک هێزی خۆیان بپیاوێ و هەستیاری کربا سەنگێکیان هەیە.
نیدی ئەوانیش سڵیان لە گێچەلنەنەوه نەمکرد و لە هیچ نەدەپڕینگانەوه.
لە کۆکرینەوهی هێزدا بۆ نژادیتیکرینی یەکییتی و هەنجارێش یەکییتی بۆ لاوازکردنی ئەوان، کەسانی
سەر بەرژێم ئەکەوتنە نێو هێزەکانەوه. لە نێو یەکییتیدا، چاودێرییەکە توند هەبوو، رێکخراوەکانی
شار لەو بوارەدا، واتە لە نرخاندنی ئەو کەسانەی روویان لە مەفرەزەکان ئەکرد، زۆر چالاک بوون.

سۆسیالیست و مام ئاراس و ئاسۆی قومی

من، زۆربەیی کات لەگەڵ وهاب و کەرتەکیدە بەگەرام و هەلسوکەوتم بەمکرد. وهاب، نەگەرچی بە کارئێکی عەسکەری توندو بەزەبر ناوی پۆشتیوو، بیسانیش پیاویکی نازا، بزێو، وریا و پەشتبەرز بوو.

ئێمە لە گوندی «پارەزان» بووین و هەوالی کەرتێکی سۆسیالیستمان وەرگرت کە «ئاسۆی قومی»یان لەگەڵناوە و لە گوندێکی نەورو بەری «چوارتا»ن. وهاب گوتی: (بەرۆین و چەکیان بەمەین. ئاسۆی قومی سەر بە موخابەرەتە و بە پێی هەوالی پێکخستەکانی ناوشار، دەوڵەت بۆ مستومەشاندن و نازاوەی ناریوو).

نۆل بە نۆل و شاخ بەشاخ، وەرێ کەوتین و نیووەشەو گەیشتیە گوندی تایەن. لەنێو گوندە بابەش بووین، پشوویمان نا و شیومان خوارد، پێخەفمان هەلگرت و بۆ مانی خۆمان. لەو پۆژگارانەدا، زۆربەیی کارەساتەکان لە مزگەوتەدا دەقومان. سۆسیالیست، پێش ئێمە لە مزگەوتەدا جێگایان گرتبوو. سلاومان کرد و پێمان گوتن: نەمشەو بەمانەوێت پێکەو بەخوین و هەندەم قەسەوباسیش لەسەر چۆنیەتی رێکخستنی کاروبارەکانمان بکەین. ئێمە پلانی خۆمان ناابوو. ئەوان نزیکەی ۲۰ چەکنار و ئێمەش بە ژمارە هەر هیندە دەبووین. مام ئاراس و عەبەللا هەمزە لێپرسراویان بوون. وهاب و من، مام ئاراسمان خستە نیوانی خۆمان و پێشمەرگاکانی بیکەش، هەر کەس و کاری خۆی پێ سپێردرابوو. پاشی کەمێک گفتوگۆ و قەسەوباس، نیلی بەرەلی «یا ئەللا»، بووێ بەستنیکی بەلامار و زۆرانباری. ئەو پێشمەرگانە پێش چەند چەرکەیک پێکەو قەسەوباسمان بەمکردن و بە یەکتربینی گەشاو بوون. ژانیان کەوتنە سەر پەلەپێتکەیی چەکی یەکتەر. کارەمک زۆری نەخایاند و تەقەیی تێدا نەکرا و خۆینی تێدا نەپژا. هەمویانمان چەک کرد و بەستی «ئاسۆ»مان لە پشتهوە شەتەک نا. لە جێنا، جگە لە ئاسۆی قومی و نوورەکووپە، ئەوانی بیکەمان نازاد کردن. هەر نەوشەو بەرەو شارباژێر و پاشان «بەلەکن»ی نوویوی بناری سوورکێو، بە نیل و بەستەکووتەو پۆشتین.

لە بەلەکن، پاش چەند پۆژتیک، بە فرمانی سەرکردایەتی یەکتی، چەکان بۆ سۆسیالیست گەڕێنرانەو. ئاسۆی قومی کە هیچ گومانیک لەوێ نەبوو، باوەرپێکراوی موخابەرەتە، نویش نازانکرا و لەگەڵ کالتری پێ نەگوترا! ئاسۆ، یەکسەر گەڕایەو شار و وەکو نێرتین فەرمانەیی جاش، بووێ بکوژی بەیان پێشمەرگە و خەلگی بێگونا. بەیانگوت: ئەو رۆژە مام ئاراس و مەفرەزمەکی بێچەک بەگەڕێنەو بارەگاکیان لە بەلەکن، هەردوو رەحمەتی عوسمانی قادر مەنەوهر و مام هێرش سەرگەرمی

گفتوگۇ ۋە مشتومۇر دېگەن ۋە باس لە ھۆكۈرى كېشە ۋە گىرەتەكانى نىۋان يەككىتى ۋە سۆسىيالىست دىگەن. عوسمان دىلەت: يەككىتى پادىشاھ ۋە شەپەرۋىشە ۋە ھىچ گروپ ۋە لايەنكىكى پىن قەبۇل ناكىرىن ۋە شەپ لەگەل ناسمانىشدا دىگات. مام ھىرش دىمىتۇر: ۋا نىيە ۋە نىۋە خۇتەن پۇخلەۋاتىن ۋە ھىزەكانتەن پىن لە كەسانى گومانلىكراۋ ۋە پادىۋوتكەر.... دىگەندىكى نەمان تا دىت ھەلەكەشەت ۋە لە پىر مام ناراس ۋە كۆمەلەكەي خۇيان بە زورۇدا دىگەن ۋە... عوسمان دىلەت: نەۋە چىيە؟ نەي چەكەكانتەن كۈن؟ ناراس دىلەت: ۋەھاب چەكى كىرىن! عوسمان قوشۇقى دىمىت ۋە دىلەت: نەمەش خەتەي نىمەيە ھەي مام...! مام ھىرش ۋە عوسمان. ھادىيى خۇشەۋىستى يەككى بۈۈن ۋە پاشتر، ھەرىكە لە كات ۋە شۈيىنى جىيانا كۆزەن.

خەۋنى چەك و جىخەنە

مەفرەزە و ھىزەكانى يەككىتى، ھەر لە ھەستىيەكەۋە، خەۋنىيان بە گەيشتىنى چەك و جىخەنەۋە ھەيىنى و نەھاتەنەي خەۋنەكەش، ھەمىشە لە ئۆبالى ھىزەكانى «ق م» بوو كە ھەقىرى بايىنانيان تەنى بوو. سالى ۱۹۷۷، ساتى مامجەلال و نەۋشىروان مۇستەفا، لەگەل مەفرەزەكانىياندا، لە سورىاۋە نەمىيوى سنوور بووبوون، ھەندەك چەكى سووك و ئارىيىجىيان لەگەل خۆيان ھىتابوو. سەفەرى ھەكارى، لە سالى ۱۹۷۸دا كە بە كارەسات بۆ يەككىتى شكايەۋە، پۈالەتەكىي بەۋاقىيەكرىنى ئەۋ خەۋنە بوو. كۆمارى ئىسلامىي تازەۋەسەركارەكەوتوو، ئاسمانەپرىتىكى لە شامەۋە بۆ تاران، بۆ يەككىتى رۇنا و تەنيا بۆ يەكجار، كۆمەلىك چەك و تەقەمەنىي بۆ گواستەۋە. ئەۋ بېرە چەكە، بەشىكى خۆيان ھەستىيان بە سەرنە گرت و بەشىكى گەيشتە كورستان و لە گۈندى «كانىزەرد» نەبار كرا. ئىمە ھىزىكى ھەرىمى سى بووين كە لە مزگەۋتەكىي كانىزەرد، ھەم بۆ پارىزگارىي چەكەكان و ھەم بۆ پارىزگارىي بىنەكانى سەركردايتى، بارەگامان ئانا بوو. مەفرەزەي ھەرىمەكان ھەھاتە سەركردايتى و بە كاخەزى مامجەلال ياخود مەكتەبى عىسكەرى، بەشەچەكى خۆيان ۋەرىگرت. ئەۋ رۇژانە، بۆ يەكەمجار، رۇژىم بەفرۆكەي «سىخۆ» بارەگاكانى سەركردايتىي لە «نىۋزەنگ و تۇژەلە» بۆمىياران كرىن، بەشىك لە بارەگاكەن بەركەۋتن و چەند پىشمەرگە شەھىد و برىننار بوون. ھەنگۆي ھىزىي ھەكۆمەت ھەبوو. ھەۋلەت لەناۋچەي قەلانىي ھىزىي مۆل ئابوو. ھەبوو ھىزەكان ھەمىنن و لە ئەگەرى ھىزىي ئوژمندا بەرگى لە سەركردايتى بكن. ئىمە چەنلىن شەۋ لەسەر ئووندى «مامەندە» ماينەۋە و نىشكەمان گرت و شەۋە سارىھەكانمان بە رۇژ گەياننن.

یسان ھەریمی یەک و ھورامان

من، لەگەڵ ھیزەمکی ھەریمی سینا جاری لە بارەگاکی سەرکرایتی بووم کە بەشێک لە کارەکانی ھەریمی یەک، ھاتنە سەرکرایتی و ناویان لە نۆڤەندی کۆمەڵە کەربوو کە دەبێت من بگەرێمەوە سنووری ھورامان و ھەریمی یەک. ئەوان، جەختیان لە سەر پێویستی بوونی من بۆ راپەرینی کاری پێکخراوی و بەرپۆھەری نیش و کاری کۆمەڵە و یەکی، وێرای بوونی ناسۆی شیخ نووری وەکو لێرسراوی کۆمەڵە و راپەری سیاسی ھەریم، نەبوشەھاب وەکو لێرسراوی لقی سلیمانی یەکی نیشتمانی کوردستان، کەربوو.

ھەمی حاجی مەحمود، وەکو فرماندە ھەریم، لەگەڵ ھیزیکی گەورە ھەریمی یەکا، بۆ ھاوکاریکردنی ھیزەکانی یەکی لە سنووری دەشتی ھولێر و خوشناوھتی. ھاوشانی ھیزیکی سەرکرایتی بەسەرپرشتی مەلابەختیار چوو بوونە ناوچەکانی بالەکا، خوشناوھتی و دەشتی ھولێر و سەرگەرمی پاکتاوکردنی ھیزەکانی پارتی و جێگیرکردنی ھیزەکانی یەکی بوون کە گرفت و کێشە جێبەجێیان لەگەڵ ھیزەکانی سۆسیالیست و پارتی ھەبوو. دروستتر بێم: ھیزەکانی یەکی و ھەندەک لە لێرسراوەکانیان، لەبەردەم ھیزە نەیارەکانی یەکی بە پاشەکشینا بوون. گەرانی ھەمی ئەو ھیزە بۆ سەرکرایتی، پاشی بەجێھانانی نەڕەکانیان و بوونی بەشێکی زۆر لە کارە سیاسی و عەسکەریەکانی ھەریمی یەک لەوێ، مەسەلە گەرانی ھەمی یەکا، کردە راستییەک و نیدی بەپێی فرمانی ناوھەندی کۆمەڵە، من مالتاواویم لە فرماندە ھەریمی سێ و کارەکانیان کرد و خۆم بۆ سەفەری ھورامان ناماندە کرد.

پۆتیک لە پۆتەکانی مانگی ناگۆستی، فەیسەلی مەلەلی (کاکەشیخ)، لەتیی ھەمی مەلەساییر، نوو پێشمەرگە و من، نێستریکمان بەکرێ گرت و ھەندەک چەک و تەقەمەنیمان لێ بار کرد، مالتاواویمان لە نیوزەنگ کرد و ملی پێگای سەفەریکی چەند پۆتیمان گرت.

ھاوینە سەفەری ناوچە کوێستانییەکانی پۆتەلات، لە ھەرلایەک دەست پێ بەکیت و بە ھەر ناچار و ناوچە یەکا گوزەر بەکیت، لە گەشتی نیو ئەو باخچانە بەھەشت دەچیت کە خوا لە قورئاندا بۆ موسلمانانی وەسف کردوون.

بەراوی «تۆزە» جێ دەھێت و لە گوندی «کانی زەرد» ھەتا دەرووبەری «نەشکۆلان» نووسەعات و نیو پیاھێر، تۆ پێ دەکیت و تیرپۆتیک لە خۆری ھاوینت پێ ناکەوێت، تۆ.

نوسەعات و نیو، بە نیو چەمکی چرگەنی دارگۆیز و ھەموو میوەکانی باخی خوانا سەھەر
 ھەمکەیت و ناخت لیوانلیوی مەستیە.

لە پشنتی «سەرھەشت» ھەو بۆ «قەلەھشە» «نەرماناوا»، «نەسپەنیزە» و ھەورازمەکی کە لە
 ھەوارگی خوبات نزیک ھەمکاتەو. لە نووندی «ھۆمل» ھەو بۆ «بیژوئی» شۆڕ ھەبیبیەو و لە
 بەھەشتی ئالانەو بەرھە ناوچەیی بانە ھەرۆیت. گوند بە گوندت ھەسپێرێ و شاخ بە ئۆل و ئۆل
 بە مێرگ و مێرگ بە ھەوراز و ھەوراز بە نشیو و بیسان ھەوێزێ کەرتەشاخان و لەوێرا نابەزینی
 پێچاوپێچی رووھو بنار و پەڕینەمەیی چۆمی ناوی تاجۆکان ھاتوو، وێنەکانی ئەو سەھەرانەن کە
 ھەیانجار لە ژیاانی شاخنا چەنبارە ھەبەو و تۆ کە ماشینی نایەلۆژیا ھەتیزوینی، ھەست بە
 ماندووبوون و ھەرزەیی ناکەیت. رێگاڕۆیشتن، بەشیکە لە ژیاانی ڕۆژانەیی پارتیزانان. تۆی پارتیزان.
 ھەرگیز بیر لەو ھە ناکەیتەو، کەمی ھەمکەیتە نامانج و پشوو ھەمکەیت. لە راستیدا، تۆ لەرێگا ھەبەیندا. ھێچ
 نامانجێکی کۆتاییت نییە، لەو ناوچانەدا کە مەترسیی نوژن کەمترە یان ھەر نییە، بۆ تۆ گرنگ نییە
 چەند خێرا ھەرۆیت و نیواری ھەمکەیتە کوێ و لەکوێ شو بە ڕۆژ ھەمکەیتەیت. پێچەوانە، لە ناوچە
 مەترسینارەکاندا، تۆ ھەمکەیت بە وردی ھەسابی کات و شوێن و جێگا و رێگا بکەیت و ھەر ھەلەیک
 لە ھەساباتی تۆ دا، بە ژیاانی خۆت یان ھەرێکانت تەواو ھەمکەیت.

باخەکانی گوندی «شۆشمن»ی ھەورامانی ئەوێو، ئەو بەھەشتە سرووشتکریە کە بۆ نێمە ھەمکەیتە
 بارمگا و ھەواری جێگیربوون و لەوێدا بێکەکان نامەزراون و بوونەتە چاوکی ھەراویژتەیی کاری
 سیاسی و رێبەرایتییکردنی نیشوکاری رێکخستەکانی کۆمەلە و یەکییتی لە ناوچەکانی ھەورامان،
 ھەلەبجە و شارەزوردا.

من لەگەڵ تایەر عوسمان «م.سەرکەوت» دا ھەروێتەسلیمی کارەکان ھەمکەین و سەرپەرشتیکردنی کاری
 لیژنەیی ناوچەیی ھەلەبجە و بەشیک لە کارەکانی کۆمەلە لە نەستۆی من ھەمکەین. نەنامان و کادرانی
 کۆمەلە لە شارەو ڕوو لە شاخ ھەمکەن و لە پەسا شوێنی ئەو کادرانە پڕ ھەمکەنەو کە شەھید
 ھەبن و مائاواواییمان لێ ھەمکەن. ناوھێنانی بەشیک لەو کادرانەیی ئەو ڕۆژگارە سەختانە کاریتەیی
 رێکخستەکانی یەکییتی و کۆمەلە بوون و پێکەو ھاوکاریمان ھەمکرد و لە ھەولێ گەشەپێنانی کاری
 رێکخراوی و ڕۆشنیبرینا بووین، بە نەرکی خۆم ھەزانم. لەبیرکردنی ناوی ھەر تێکۆشەریک
 بێمەبەستە و یادوھرییم بە ھانامەو نایەت:

تایەر عوسمان، کەمال شاکر، محەممەدسەعیدنەحمەد «شاھۆ»، سەیان علی پەزا ھاواری، سەیفەمین
 ھاواری، یاسین محەممەدسەن «مەلایاسین»، فەرەح زۆراب «سامان»، قادر محەممەدشریف «د.قادر»،
 ڕەسۆل محەممەدسەلیم «مەلەڕەسۆل»، مام ئەولخالی، مام ھانی، م.پێشەرھو، ناسۆ رحیم، محەممەتوفیق،

كەرىم شىنخەلى. نەمىرتايەر. خەمەلى فەتاح. شىنخەلى سەيىنقار. فەلاخى خەمەبۇر.... نەمانە كانرە
سەرمەككەكانى رەنكخستەن ياخود پەشمەرگەى بزيو بوون و پۇلىيان ھەبوو. زۇر كانرى عەسكەرىش
ھەبوون كە شانەشانى كارەكانى خۇيان كارى رەنكخستەنشىيان نەنجام ھەئا و نەمىش ھەم لايەنى
باش و ھەمىش خەراپى ھەبوو.

پايىزى دەستلىكەربان

پايىزى سالى ۱۹۸۰، بۇ نېمە، رۇڭگارنىكى پېر كىشە و گرفت بوو. ھەزىمى يەك بېوۋە نوو بەرەي نۇ بەيەك و مەوئاي نىوانيان دەھات فراوانتر دەبوو. وپراي قۇلبوونەوئەي ناكۇكېيەكانمان لەگەل سۇسيالىست و بەرەوامىي شەرى خۇئناوئى لەگەل پارتىدا، قورسايى كىشەي نىوان كۆمەلە و ھەمە حاجى مەحمۇيىش، بېستى لى بېيويىن.

ناسۇي شىخ نوورى رابەرى سياسىي ھەزىم و لىپرسراي كۆمەلە، نەبوشەھاب لىپرسراي لىق. بەشى گەرەي ھەزىميان لەگەل بوو، لايەنكى كىشەكە بوون و ھەمەش لەگەل بەشىكى دىكى ھەزىم، نوو ھىزى نەياري يەككىتى كە ھەزىمەكلا بەجيا بۇ سەركىرايىتى يەككىتى بەرپوۋە بوون. سەركىرايىتى، نەو ھىزەي بانگەيشت كىرەبوو تا كىشەكە بە لايەكنا بخت و دەرىچەيەك بۇ ھەزىز بوون لەم گىتزاوۋە سياسىيە بېيىنئەوۋە.

نەم گرفت و كىشانە، ھاوزەمانى لەشكەركىشىنى پارتى بوو بۇ دەھەرى بارەككانى سەركىرايىتى كۆمەلە و يەككىتى نىشتەمانىي كوردستان.

نېمە، ھىزى يەككىتى ھەزىمى يەكى لە «ھەمە» مانگرتوو. زۇرىنەي ھىزەكە بووین و لە بەرزايەكانى پىشتى نۇكان و گۆرەشتر بەرانەر لەشكرى پارتى سەنگەرمان گرتبوو و لە نوالە چەرگەنەكاندا بنە و بارگەمان خىستبوون. ھەمەي حاجى مەحمۇد و مەفرەزەكەي لە گوندى شىتى ھەليانابوو. رۇڭيك لەو رۇژەپايىزىيەنەي نېمە لە سەنگەرى چاۋەرۋوانىي شەرى براكاندا لەسەر پىشكۇي چاۋەرۋوانىي دەمانگوزەراندا، پۇلىك فۇكەي دەۋلەتى نىراق، بەسەر نېمەنا مەزى ئاسمانى نىوانيان بەزاند و جاپى دەستپىنكرنى شەرىكىيان نا كە پاشتر ھەشت سالانى خاياند و گەرەتەرىن ترايىدياي نىنسانى و گۆرەنكارىي ھەمەلايەنەي لە ولات و نىچەكەنا خولقاند.

نەو جەنگە مۇركى خۇي بە چارەنۋوسى ھەموولايەكەوۋە نا و ھەموو ھاۋكيشە سياسىي، سەربازى، ئابوورى و كۆمەلايىتەكانى لاسەنگ كرد و ھەموو پىشپىنى و ھىسابەتەكانى ھەلوەشاننەوۋە. جەنگى نىراق/نىران، لە مەوئاي كورتخايەنەنا، دەركاي رەھمەتەك بوو لە بزۋوتتەوئەي سياسىي/چەككارىي كوردستان كرايەوۋە و لە تەمەنى دىرۇخايەنىشىدا، پىرىك بوو لە مەرگ و كوردى بەرەو نۆزەخەكانى نەنقال پەراندەوۋە.

پارتى، تەۋاۋى ھىزەكانى خۇي ھىتابوونە سەرى جاسووسان و پىشتى نۇلەتوو و ناۋچەي قەلاتوۋەكانيان گرتبوو. مەسەوبارزانى و ژمارەيەكى يىارى لىپرسراۋانى پارتى ھاتبوونە گوندى نۇلەتوو و مىۋانى

«سۆسیالیست» بوون. چاوەڕێی شەڕێک بووین نەگەر ڕووی نابا، ھەبویە شەڕی «سەر»کان و کارەساتێک ھەقوما. لەژێر کار و پەرۆشیی حیزبی شیوعی و بەشێک لە سۆسیالیست و ھێزە سیاسییەکانی کوردستانی ئێران، پارتی ھێزەکانی خۆی کێشانەووە و ھاوژمانیش نێراق ھێرشێکی گەورەیی بۆ سەر بەرزاییەکانی مامەندە و گوندی شینێ ھەست پێ کرد. ھێزەکانی پارتی کە بۆ ناگیرکردنی سەرکرناینتیی یەکییتی ھاتبوون، لەو بەرھەمە شەھیدی شەڕی خۆیناوییی نێوان ھولەتی نێراق و یەکییتی بوون. ھێزەکانی نێراق شکان، ھێزەکانی پارتی کێشانەووە و پەرۆشی لێکۆڵینەووە و ناگاییکردنی کار و لێپرسراوەکانی ھەریەک یەک لە سەرھەستی لێژنەیەکی تایبەتی مەکتەبی سیاسی کەوتە گەر.

ھەموو کار و فەرمانەکانی ھێزەکان بە (کۆمەلە و ناکۆمەلە) و ھەمەئە حاجی مەحمود و رەوفی خەلیفە سەعیدی نامۆزا و جێگیریشییەو، لێکۆڵینەوھیان لەتکەدا کرا. لێکۆڵینەوھکان چەند ڕۆژێکیان خایاند و نەجام بەشی زۆری کارانی کۆمەلە و یەکییتی سزای ھەلپەساردن بران و سزا کە رەوف و ھەمەشی گرتەو.... ھەموو رەوف لە سەرکرناینتی بێنیتەو، ھەمەئە حاجی مەحمود، ھەستبەرناری فەرماندەیی ھەریم بیت و لەگەڵ مەفرەزەیکە بگەریتەو سەنۆری ھەریەک یەک و چاوەڕووانی ھاتنەوھ مامجەلال بکات کە لە ھەرھەوی کوردستان بوو. مەلابەختیار بۆ سەرپەرشتی و یەکخستەوھە شیرازەیی ھەریمە کە لەگەڵ ھێزەکان بچیتە ناوچەکانی سەنۆری ھەریەک یەک.

زۆری نەبرد، رەوفی خەلیفە سەعید سەنگەری گۆڕی و خۆی گەیانە گوندی گۆڕەشێر و نەم کارەیی لەسەر میلاکی کۆمەلە جێگیری فەرماندەیی ھەریم بوو، بوو بە «سۆسیالیست»! سەکرنایتیی یەکییتی نیشتمانیی کوردستان، بەیانێکی تایبەتی لەسەر نەجامی لێکۆڵینەوھکان ھەرکرد و ناگاناری خەلکی ناوچەکەیی کرد کە چیتەر «ھەمە» بۆی نییە وەک فەرماندەیی ھەریم ڕەفتار و ھەلسووکەوت بکات.

ھەمەئە حاجی مەحمود، زەنگی جیابوونەوھیی لێنا و لەگەڵ چەند مەفرەزەیکە پەيوەندییان کرد بە سۆسیالیستەو.

نەم جیابوونەوھە، زیانیکی گەورە بوو لە یەکییتی و کۆمەلە کەوت و لە ناھامانەیی مامجەلالا و مەکوڕیی سەکرنایتە کۆمەلە و پێداگرتنیان لە ناست مەکتەبی سیاسی و بزووتنەو و خەتی گشتینا، نەجام بە جێگایە کە گەشت، نەگەر توندڕوویی نێمی کارانی کۆمەلە و لووتبەرزیی و خۆبەھەموشتزانینی «ھەمە» نەبوا. ھەشیا کار بەو جێگایە نەگەشتا.

لە ناخی نێمی کۆمەلە، ناگرتک لە ئۆسۆزی و بورکانیک لە «نایدۆلۆژیا»ی نێو کتێیان نێلەیی ھەھات و لە خەیاڵی «ھەمە» شنا، نەفسانەیی غرور و خەونی بەسەرکەربوون جۆشیان ھەخوارد.

ناخر ھەمەى حاجى مەحمودیش، پاش دەربازبوون و گەڕانەوێ لە کارەساتى ھەکاری، ھەندەكجاران وەكوو سەرکەردە سەرکەوتووێکەنى «گریگ»ى کۆن رەفتارى نەکرد. ئەو نەگەرچى کەسێكى ئازا و بەتوانا و پڕھیمەت بوو، بێسانش ھەموو سەرکەردەىكى یەكێتى بە سەرکەردەى خۆى نەمەزانی. ئێمەى کۆمەلە، ھەمیشە لە پێکھاتە و ستراکتورى یەكێتى و میکانیزمى کارکردنى سەرکەردایەتییەکەى بەگومان بووین و لەو نەترساین کە گەشەکردنى ئەو پێکھاتە، لە ئاییندا کۆمەلە بپێچیتەوێ، ھەربۆیە ئێمەش زیاتر پابەندى کۆمەلە و سەرکەردەکانى کۆمەلە بووین و ھیندەمان حیساب بۆ سەرکەردەکانى بزووئەوێ و خەتى گشتى نەنەکرد، مەگەر کەسانىکیان کە خۆیان خەسلەتەکانى سەرکەردەیان ھەلگرتبوو.

خەسلەتى بزووئەوێ چەکنارى وەھا بوو، کەسێک کە سالانیک ھاوێ، ھاوسەنگەر و فەرماندەى ھێزى تۆیە، نەبیتە فەرماندەى ھێزى نەیار و سەنگەرت لى نەگرت، لێى نەکوژیت و لیت نەکوژیت! ھەمە، ھێزى سۆسیالیستى لە شارەزووردا بووژانەوێ، بەلام ھەرگیز نەیتوانى چۆک بە ھێزى کۆمەلە و یەكێتى ناببات. نەگەرچى شەپەکان خەست و خۆیناوى بوون، بێسانیش کۆنترۆلى شارەزوور و ھەوارمان و شارباژێر لەبەست نەران و پێچەوانەى بۆچوونەکانى (رۆژژمێرى پێشمەرگەیک/ھەمەى حاجى مەحمود) کە وای نیشان دەبات، تا ئەو زەمەنى ئەو فەرماندەى ھەرىمى یەكێتى بوو، یەكێتى نیشتمانى ھەمەکارە بوو و کە ئەو بووئە «سۆسیالیست»، ئیدى تەرازووى ھێز وەرگەراوێ. من، نیشتمەش پێم وایە، بنچینەى ھێزى بزێوى ھەرىمى یەك ھەر لە نەستینى کارەوێ، کارە سیاسى و عەسکەرییەکانى کۆمەلە بوون و نەمەش کەمکردنەوێ دەور و سەنگى ھێچ کەسێكى بیکە نێیە، بەلام ھەوارمان، شارەزوور، قەرەناخ و گەرمیان بێکەى ھێز و توانستى نایدۆلۆژیاى یەك بوون کە لەو رۆژگارە سەختانەدا، بەرھەمھێنى تیکۆشەرانىک بوون، ترس و ماندووبونیان نەماناسى و لە روانگەى فیکرى نێو کتێبانەوێ، بەگژ ھەر یارمەتیکەى نەرمەوێ خۆیاندا نەچوون و «مەحال»یان نەپێچایەوێ.

نەوشیروان مستەفا لە نۆلی گەڵالە!

لە گوندیکی شارباژێر بووین. کەسێک نامەیهکی هێنا و بایە دەستی مەلابەختیار. مەلا، نامەهکی کرێبوه و لەگەڵ خۆیندەنەویدا، رووخساری خۆینی تێ ئەزا و لە نێوچەوانیدا رووناویک دەخویندرایهوه. ئەو، چەند کەسیکمانی بانگ کرە لاوه و لە کاتیگنا جۆریک لە حەبەسان لە چاوانیدا دەبینرا گوتی: کاک نەوشیروان بە نەینی و بێ ناگاناری نێمە هاتووێتە خواروه و لەگەڵ یەک پێشمەرگەدا گەشتووێتە نۆلی گەڵال. ئەو، بۆ کاروباری تایبەتی خۆی هاتوو و کەسی ناگانار نەکرێوه. ناوچەکە تەنیا یەک مەفرەزەیی نێمەیی و دیار نییە ناخۆ مەفرەزەکە لەگەڵ ئەوان یان نا! هێزێکی سۆسیالیستیش بە بەرپرسیاریتیی مۆلازم تایەری عەلی والی، قاندرجەباری و رهوفی خەلیفەسەعید لە سەرکرایەتیی خۆیانەوه هاتووێتە خواروه و لەگەڵ حەمەیی حاجی مەحمود یەکیان گرتووێتەوه و لەو ناوچەیەیان.

گوند بە گوند و یەکوچان لەژێر لێزمەیی باراندا، بەرەو رەزله و لەویوه بۆ نۆلی گەڵال و گوندەکانی بەرخ و بیوهک وەرێ کەوتین. نێمە گەشتین و ئەوهی نەهههه روو بنات، رووی نابوو... هێزەکان پێکنا هەڵبژابوو. شەوی پێشتر، هێزەکانی یەکیکی، مەفرەزەیهکی سۆسیالیستیان لە گوندی بیوهک چەک کرێبوو... رۆژی دوایی، هێزەکان لە نۆلی گەڵال و دەورووبەری «قەلای سەرووچک» لەکۆ یەکنی را چوووبوون و نەوشیروان لەگەڵ حەمەیی حاجی سابیر و دوو پێشمەرگە نابەرانبوون و چوووبوونە گوندی قەویله و مالی «حاجی عەلی»یان کرێبوویه پەناگای خۆیان.

لیاره، نەوشیروان نە پلانێزێی شەرمەکی کرێبوه و نە سەرکرایتیی، ئەو سات و وەختیکی نالهباری بۆ هاتنەخواروه و گەشتن بۆ ئەو ناوچەیەیی هەڵبژارێبوو.

نەوشیروان، بەمەبەستی ناشتی و چارەسەرکرنی بارە ئالۆز و گرژەکە، نامەیهک بۆ مۆلازم تایەر دەنووسی... خۆی ئەو نامەیه هێزەکانی سۆسیالیست بۆ پەناگاکە کێش ئەکات و نەوشیروان لە ناری سۆسیالیست و حەمەیی حاجی مەحمود ئەخات!

دەستگیرکرنی نەوشیروان، لە گەمەیی خۆیناویی سیاسەتی ئەوێ رۆژێی کوردستاندا و لەو قەیرانەیی حەمەیی حاجی مەحمودی تێ کەوتوو، ئەو «ناس»ی بایە دەست حەمە و لە هەر نانووستاندن و گفتوگۆیهکنا، ئەهات مەرجهکانی خۆی بسەپینیت.

هێزەکانی قەرەناخ، شارباژێر، هەریمی سن، چوار و بەشیک لە هەریمی یەک و هەورامان بە ناماڵبوونی مەلابەختیار، سالارەزیز، نازانەهەرامی، جەمالی عەلی بابیر، مستەفاچاوەرش، بەکری حاجی سەفەر

و زۆر کادر و لێپرسراوی لیکەش لە شارباژێر کۆبوونەوه و لە هەولێ ئەوهنا بوون کە فشار بۆ سۆسیالیست بەیتن و کێشەکان بەلانی باخەن. لەولاشەوه، حیزبی شیوعی، جەمال ناغا، کاوهی شیخ لەتیف و کەسانی لیکەش لە هەولێا بوون. ھەمەئێ حاجی مەحمود ناوای ھەموو چەکەکانی ھەریەکە یەکی ھەکرد و ھەموو یەکی، ھەسک لە ناوچەکان بە ھەسکی بناسیت و ھەول ئەوا کێشەئێ بۆ ھەروست بکات. ھێزەکانی یەکی، لەبەر پاراستنی گیانی ھەوشیروان، پێکێشی شەڕ و پەلاماریان ھەکرد و ھەمەئێ حاجی مەحمود گوتەئێ: (پۆچی کۆمەلە لە ھەست ئەواندا بوو). سۆسیالیست، ھەوشیروانیان لەگەڵ خۆیان ھەروست شاخی سوورین و ئەو باروونێکی ھەروونیئێ نێمەئێ تێدا ھەژیان، مانگیک زیاتری خایاند.

لە بارەگاکانی بناری ھەوینی چای بالانق بوو، مەفرەھەکان لە شارباژێرەوات و ھەولێ ھەربازبوونی ھەوشیروانی بۆ ھێنان.

ئەو ھێزەئێ ھەروامان کە لە بناری بالانق بوو، لەگەڵ مەفرەھەکان، ئێوارەکان لە چیاوہ بەروو شارەزوور ناگەرا. ھێزەکانی پەنج تا شەست کەسی ھەبوو و ھەموو تەختایی شارەزوور بێتەوئێ لەگەڵ سۆسیالیست بەھەکان بەھین، بێھین و بەگینە شارباژێر. لەژێر چەترێ تاریکی، جادەئێ قیر ھەبێن و ھەوێر لە گوند و ئەوانیئێکانی شارەزوور، ھەگینە «کۆلکێنەکان». ھەمانشەو لە ھەواری «زەلم» ھەپینەو و لە گوندی «نۆلش» نۆقرە ھەکرین. تاریکبوونی بەیانی، ھەوێر خەلیفە سەعید و پێنج چەکنار، بێناگا لە بوونی ئێمە بێتە گوند و ھەچنە مەلی ھەمە نۆلشی. ھەمە، کە ئەندام و کادری جەماویری کۆمەلە و خەزمی نزیکە ھەمەئێ حاجی مەحمود بوو، نیدی راستەوخۆ مەلەگەئێ بێگەئێ سۆسیالیست بوو.

کادریان و لێپرسراوہ ھەسکەریئێکانی ئێمە، سێخناخ لە تووھەئێ و گیانی تۆلەسەننەوہ، پێیان وابوو ئێچیرێکی زینەچەوریان بەرھەست کەوتوہ و ناگرتە لە ھەستی بەھن. چوارەوئێ گوند و مەلی ھەمەنۆلشی گێرا و چارەووانی ھەروامان ھەکرد. ئێمە کۆبوونەوہ و ھەموو بێپاریک بەھین، جگە لە ھەرمیون ھەسەلەح و مەن، ھەموویان پێیان وابوو ھەول بەھین بە بێلیان بگرن و ئەگەر سەرھەوێان کرد بێانکۆژن! مەن و ھەرمیون بۆ بووین. مەن پێم وابوو چێشکە خۆنەکان نۆئێ نەکینەوہ و نازابوونی ھەوشیروان بەگینە خالی پێکھاتن و ناھتێوونەوہ و نۆخەکە سەختەر و نۆوارتر نەکین. لە بەرانبەر سووربوونی بەشێک لە کارمەکان لەسەر شەڕ و خۆنپۆژتن. مەن گوتم: لەبەرھەم سەرکراوێتی و کاک ھەوشیرواندا، بەرپرسیاری کارمەکان لە ھەست ھەکرد و ھەلێم مەن نۆئێ لێتانیان بووم. نیدی ناگادارمان کردن کە گوندەکان بەجێ بێتن و ژیانیان ھەپاریزین. ئەوان بە ترس و ھەرز و ھەریئێکی زۆرەوہ لە گوند ھەروو. خەلکی گوندیش ھەلوێستەگەئێ ئێمەیان پێ

خۆش بوو. ناوا دەستمان بە خۆینی رهوف و نهو پینچ چهکناره سوور نهبوو. رهوف پاش چەند
 پۆژیک و هەر له شارەزوور و له نزیک نهو جینگایه، کهوته بۆسهی جاشهکان و بهناخوه شهید بوو!
 به دریزایی سالانی شاخ و شەری یهکترکوشتن، من یهک جووتیاریشم نهیت، به کوشتنی کورد و
 سهرکهوتنی لایهینکی کوریکوژ لالخۆش بیت.
 نیمه گهیشینه شارباژێر، نهوشیروان گهراپهوه سهرکردایتی، هیزهکانی یهکیتی بلاومیان لی کرد و
 نۆخیکی نه شهر نه ناشتی له نیوان نیمه و سۆسیالستنا دروست بوو.

شیرازهی هیز و پێکخستنهکانی ههڕیمی یهک پێک خرایهوه و مەلابهختیار نزیکهی دوو مانگیك له
 ناوچهکه مایهوه. من، وهکو لیپرسرای سیاسی کۆمهله و یهکیتیش بهسهر ناوچهکهنا پانهگهیشتم
 و پێهکم له هههرامان و نهوینیم له شارەزوور و شارباژێر بوو. جارێ کهرتهکانی پێکخستنی
 کۆمهله نانههزینرابوون. نۆرگانی پێکخستنی کۆمهله له ناوچهکهنا، شانهیهکی سههرکی بوو که بۆ
 خوارهوه شۆڕهههوهیهوه و له سهڕێ را، پهیوهننیهی لهگهڵ کۆمیتیهی ناوهندی کۆمهله ههبوو.
 نیمه جگه له سههرهشیکرینی رێکخستنهکانی نهروهوه و ناو هیزی پێشمههرگه، له شار و شارۆچکه
 و نۆردوگا زۆرمهلیکانیشدا هێلی پێکخستنی چالاکمان ههبوون و نهوان پۆلی گرنگیان له کار و
 خهباتی نیمهنا دهگیرا.

كۆنفرەنسى يەكەمى كۆمەلەي پەنجەرانى كوردستانى نىزاق / ئايارى ۱۹۸۱

لە ھەورامانەو بۇ نىوزەنگ و نامادەبوون لە كۆنفرەنسى كۆمەلەي. لانىكەم ھەفتەيەك پىگابرىنى گەرەك بوو. نوینەرانی كۆنفرەنسىمان بە پىنى نەو مەرجانى «ناوەند» ديارى كرىبوون. نامادەكرىبوون. مەرجى بەشارىيكرىن لە كۆنفرەنسىدا، بۇ نەنامانى كۆمەلەي نىو ھىزى پىشمەرگە. سى سال نەنامبوون و تەسلىمەنبوونەو بوو بە پزىم.

نوینەرانی كۆمەلەي، كۆمەل كۆمەل دەھاتن ئەگەشتە نىوزەنگ و نوینەرانی شارەكانىش بە دەمامكەو نامادەبوون و مالىمۇس كە كوردستانىكى زىمەسەخت و جوانى پشت گوندى كانىزەرى ناوچەي سەرەشت و نزىك بارەگاكانى سەركرىاتى ھەلگەوتبوو، بوو ھەوارى كۆبوونەوكانى يەكەمىن كۆنفرەنسى كۆمەلەي كە لەوینا بۇ يەكەمجار و بە ناشكرا نىزىكەي ۱۸۵نەنام و نوینەرى كۆمەلەي بە خەون و بىد و گرفت و كىشە فىكرى ، سىياسى، پىكخراوھىي و شەخسىيەكانىيەو رووبەروو نانىشتن و بۇ سى ياخود چوار پزى سەرگەرمى لىتووان و مشتومر و شەنوكەكرىنى مىژوو، فىكر، سىياسەت، بەرنامە، پىكخستىن، راگەيانن، كاروبارى چەكانىي كۆمەلەي و يەكەيتى، بازنى پەيوەندىيە پىكخراوھىي و نىشتەمانىيەكان، كىشە و گرفتە ناوخىيەكان، مەملەنى و ناكۆكىيە ناوھەكەي پىكخراوھىي و شەخسىيەكان بوون.

لە كۆنفرەنسىدا، مىژوو نامەزەنانن و خەباتى كۆمەلەيان گىرايەو و باسەيان لە ھەولەكانى سەرەتا و نەو گرووپانەيان كورد كە بە يەكگرتىيان لەھەناوى بالى مەكتەبى سىياسى پارتىيا و لە سالى ۱۹۷۰يا، كۆمەلەي ماركسى-لېنىنىيان

نامەزەندوو. نەم گىرايەو پەسەيە، ھەر يەك لە مامجەلال، نەوشىروان مستەفا و شەھابى شىخ نوورىي بە لىپىرسراوى گروپىك لەو گرووپانە ناویدر كورد و ئەوانى بە نامەزىنەرانی كۆمەلەي ناساند. كۆمەلەي، لە ھەلومەرجى خەباتى نەپنى و سەختى شارنا و لە ھەناوى خۇينا كۆمەلەي كاكۆكى و مەلانى ھەلگەرتبوو كە لەسەرەتاي ھەفتاكاندا، تا ناستى نەرجوون و جىابوونەوى گروپىكى بچووك لە كۆمەلەي ھەلگەشەبوو. نەو گرووپە تىگەشتن و تەفسىريان بۇ كۆمەلەي و پاشەپزى خەباتى نەم پىكخراو لەو ھەلگەيەو بوو كە كۆمەلەي پەرچەكرىارى شەكستخوارىنى سىياسەتى جەلالىزە لە واقىيە سىياسىي بزووتەوئەي كوردستاندا و پاشان نەپتە نارىكى نەفسووناوى بۇ زىندوكرىنەوئەي جەلالىزە لە شىو و ناوھەركىكى لىكەنا. نەم گرووپە خۇشيان بە ناكەمىنە نەگەشتن و ھىچيان لى

سەوز نەبوو.

کۆمەلە لەسەر ھەر بنەما و بۆ ھەر مەبەستێک نامەزینرايیت، پێشھات و رووناوەکانی سالانی ھەفتاکان و ھەرمسی بزوتنەوێ چەکناری کورد، زەمینەیکە لەباریان بۆ گەشەکردنی فیکری و رێکخراوەیی کۆمەلە سازاند، زەمینەیکە، کۆمەلە تێیدا بووێ یارمەیکە فیکری و سیاسیی نوێ لە کوردستاندا و دید و بنیابینییکە سیاسی و فیکری و ھەای خولقاند کە بە سەرھتاکانی خۆی نامۆ بوو. کۆمەلە، ھەمات بێتە ھێزێکی سیاسی و فیکری نوێخواز و بێتەنی پۆزگاری خۆی و پێداویستییکە ھەمگرنکی ئەو سەرھەمە خەبات. کۆمەلە، لەسەرھتای سەرھتاکاندا، فیکر و بەرنامە ی ناوون و تەمومزای بوو. ناو، بەرنامە و سنووری کارکردنی یار نەبوو... ناوی سەرھتای کۆمەلە (کۆمەلە ی مارکسی _ لینینی / بیروباوەری ماوتسی تۆن) بوو.

کۆنفرەنس، پاشگری نێراقی لە کوردستان کردووە و ناوی کۆمەلە ی کرد بە (کۆمەلە ی رەنجەھران کوردستان) و نەمیش ھەللا ی لێ کەوتەو.

کۆنفرەنس، نەگەرچی پاشی مشتومر و بێتەو بەرھەیک زۆر، ھەنەک لە سەرھتە گشتییکە فیکری و سیاسییەکانی کۆمەلە ی نەخشاندن و جێگري کردن، بەلام ناپشتی بەرنامەیکە تیروتەسەل و ھەمەلایەنی کۆمەلە، بۆ کۆنفرەنسی بووھەم بەجێھێلرا.

ھەر سێ گروپەیکە ی کۆمەلە (گروپی زیننان، کۆمیتە ی ھەریمەکان «خەتی شەھیدانام» و گروپی نەوشیروان مستەفا)، لە ھەولێ بە فیکرکردن و بە سیاسیکردنی ناکۆکییکەکاندا بوون. لە راستیدا گرفت و کێشە ی فیکری و سیاسی زۆر بوون و کێشە و ملانیی ھەسەلاتیش لەمێژ بوو سەریان ھەلدا بوو.

کۆمیتە ی ھەریمەکان، بە ھیوا بوون، کۆنفرەنس ھەلسەنگاندنیکی ورد بۆ قوناغی ناوھراستی ھەفتاکان و ھەلویستی سەرکرايتیی کۆمەلە و ھەولێ شکستخواربووی ئەوان بۆ جێھێشتنی کوردستان و پاشان ھەستگیرکردنیان لەلایەن رژیمی شا و تەسلیمکردنەو ھیان بە بەعس، رووناوەکانی ناو زیننان، نەبەمکردنی شەھاب و جەعفەر و نەنوەر، ھەلویستی سەرکەھکانی لیکە لە زینناندا و چۆنییەتی بەرپوھچوونی پرۆسە ی ناگاییکردنەکان بکات و ھەموو ئالۆزی و ناچارمەکان ناشکرا بکات. کەسەکان و خاوەن را و بۆچوونەکان نامادە بوون، بەلام ھەرگیز زاتی نەو ھیان نەکرد و نەننننەکانی ئەو قوناغە ناسک و نژواریان ھەر بە نەین و مەتەل ھێشتەو.

لە گێرپانەوێ میژووی کۆمەلە، جیاوونەوێ رێکخراوی رەنجەھران (١٩٧٥-١٩٧٦)، بایەخ و گرنگی پێ نەراو و ھکو پتویست تیشکی لەسەر نەخرا. ھەرچوونی رەنجەھران لە کۆمەلە، بنەما و ھۆکاری فیکری و سیاسیی ھەبوو. نەگەرچی کارمەکانیان لێوھشاو و بەتوانا نەبوون و بە

گرتنی کەسی یەكەمیان» نیاڕاهیم هەسەن». گورزێکی کوشندەیان لە خۆیان و لە پێکخستەکانی کۆمەڵە وەشان و سەدان و کاتر و ئەندامی کۆمەڵەیان بەگرت و نیعەمکردن نا، بێسانیش چەند مەفرەزەکیان نارە شاخ و ئەوانیش هەرزوو سەریان تینا چوو! پێکخراوی رەنجەرمان. کێشەیان لەگەڵ قەوارەیی یەکییتی نیشتمانیی کوردستان و سەرەخۆیی کۆمەڵەمان هەبوو.

کێشە فیکرییەکانی کۆمەڵە و کۆنفرەنس:

- ناوی کۆمەڵە: کۆمەڵەی رەنجەرانی کوردستان یاخود کوردستانی نێراق!*
- ستراتیژی کۆمەڵە و بەرنامەی لانیكەم و لانیزۆری کۆمەڵە.
- پۆلێنکردنی ناکۆکییەکان (ناکۆکیی سەرەکی و ناکۆکیی لاوەکی).
- سەرەخۆیی کۆمەڵە و قەوارەیی یەکییتی و بازەنی پەيوەنسییە نیشتمانییەکان.
- کالکێرنەوه یاخود تۆخکردنەوهی پەروەسییە فیکرییەکانی مارکسیزم/لینینیزم لە بەرنامەی کاری سیاسی و پێکخراوەیی کۆمەڵەمان.

گرووپی نووشیروان و گرووپی زیندان، جەختیان لەسەر کوردستانیوونی ناوی کۆمەڵە ئەکرد و لایەنگری قرتانەنی پاشگری «نێراق» بوون. بەشێک لەو گرووپی خۆیان بە میراتگری کۆمیتەی هەرمەکان و خەتی «نارام» ئەزانی، لایەنگری (کۆمەڵەی رەنجەرانی کوردستان- نێراق) بوون و ئەمەش دەلالەت و مەغزای فیکری و سیاسی خۆی هەبوو. ئەمان جەختیان لەسەر قۆلکێرنەوهی فیکری مارکسیزم، پاراستنی سەرەخۆیی کۆمەڵە و ئەتواننەوهی لە بۆتەی یەکییتیدا و درێژمێدانێی سەرخەتە فیکری و سیاسییە سەرەکییەکانی پێتازی «نارام» ئەکرد و پێیان وابوو بازەنی پەيوەنسییەکانی کۆمەڵە، لە کایەیی بزوتنەوهی نیشتمانییدا، دەبێت سنووری یەکییتی بیهزینیت و واوتر بەکشینت.

گرووپی زیندان، پێی وابوو، ناکۆکی سەرەکیی کۆمەڵە و بزوتنەوهی کورد. دەبێت لەگەڵ نێمپریالیزم سەرەکی بیت و لەگەڵ بەعسدا ناسەرەکی!

نووشیروان، پێی وابوو ناکۆکی لەگەڵ پارتنی و مالباتی بەرزانییدا سەرەکییە و ئەوان لەبەرەیی نێرشۆرشدن وەستان!

کۆنفرەنس، مەکوێ توێررێزمکردنی ناکۆکییە فیکری و سیاسییەکانی هەروونی کۆمەڵە بوو کە پاشتر رێناز و پێچکەیی نەشیان و ناردووست بۆ چارەسەرکردنیان پراکتیزەکران و چەندسال پاشتر، بزەماریان لە تابووتی کۆمەڵەمان و لە پێچێکی میژوونا ناشتیان.

• ئاڭكۆڭىيە شەخسىيەكان (مىللەتلىك نەسەلات)

كۆمەلە، مېژۋىيەكى ۱۳ سالىلى لە خەباتى فېكرى، سىياسى، رېڭخراۋىيى ۋە سەلىشى لەخەباتى سەختى چەكدايىدا تى پەراندېۋو. پروۋاۋە سىياسىيەكانى سالىلى ھەفتاكانى كوردستان، بەناچارىيى ئالوگۇرئىكى چارەنۋىسەسازى لە ھەرمى نەسەلاتى كۆمەلە كرىۋو. مامجەلال ۋە نەۋشىروان، لە سەرھەتلى ھەفتاكاندا ۋ پاش نامەزارىنى كۆمەلە. كوردستانىان جى ھىشتېۋو. لە سالى ۱۹۷۵ ئا، ھەمۋو سەكرىياتى كۆمەلە كوردستان جى نەھىل ۋ پاشتر لەلەين پۇيمى شاي نىرانەۋە تەسلىم بە نەلەتى نىراق نەكرىنەۋە ۋ سى لە سەركرىھكان (شەھابى شىخ نوۋرى، جەغفەر عەبدولواھىد ۋ نەۋەر زۇراب) لە سىنارە نەرىن ۋ نەبنە سىمبولى خۇراگى ۋ بەرخۇدان ۋ پروسەي (كەمزان ۋ كەلزان). نەكە نەرىت ۋ سەرمەشقى خەباتى كۆمەلە. نەندامانى نىكەي سەكرىياتى كە گىان نەرباز نەكان. چوارسالان لە زىنداندا نەگۇزەرىن ۋ پاشتر بەر لىۋورىنىكى «سەنام» نەكەن ۋ نىنەۋە شاخ. لە ماۋەي ئانامانى سەكرىياتى كۆمەلە، زەمىنەي نەركەۋتنى شەھىدئارام ۋ كۆمىتى ھەرىمەكان نەرخسەت ۋ نەمان لە نژۋارتىن نۇخى كۆمەلە ۋ ھەلۋەرجى سەختى كوردستاندا رېيەراتىيى كۆمەلە ۋ ھىزەچەكناھەكانى نەكەن ۋ بەكرەۋە نەسەلاتى بالاي كۆمەلە بە نەستەۋە نەكەن. كۇنفرەنس، پانتاييەك بوۋ بۇ خەباتى مامجەلال، نەۋشىروان ۋ گروۋپى زىندان بۇ ۋەركرەۋەي نەسەلاتىكى مۇتلەق كە رۇڭگارى پىشتىرى كوردستان لىي زەۋت كرىۋو ۋ ۋاۋەترىش، لاۋازكرنى پىنگەي نەسەلاتى نەۋ گەنجانەي كە لە نۇخىكى ئاناسايى كۆمەلە ۋ بە ھەلى خۇيان ھەم نەسەلاتيان ۋەركرەۋو ۋ ھەمىش كۆمەلىك پەرمەسپى فېكرىيان لەسەر پاشخانى فېكرى «نارام» لەنىۋ رېزەكانى كۆمەلە، جىگىر كرىۋو.

ئازادىۋو ۋ ھاتنەشاخى گروۋپى زىندان بە كۆمەل، جۇرىك مەترسىي لەسەر نەسەلاتى نەۋانە پروۋست كرىۋو كە ئانسانەي فېكرى (نارام)يان لە گىرفان نابوو. نەمانىش بە پىي سەرھەتكانى گەمەي نەسەلات، سەرسەختانە خەباتيان نەكرد ۋ ئاڭكۆڭىيان لە رىياز ۋ بۇچۋو ۋ پىنگەي خۇيان نەكرد.

سالارەزىز، مەلابەختىار ۋ فازىل كەرىم بە پىشتىۋانىي چەندىن سەركرە ۋ نەمان كاسرى كۆمەلە، لە ھەلى نەگەرەنەۋەي بەقەۋلى شەھىدئارام (كۆمەلەي عەھدى بايىد)ا بوۋا نەمان، جەلەۋى مىللەتلىكەيان ۋ نەستەۋە كرىۋو.

نەلكرنى نەۋشىروان مستەفا لەلەين ھىزەكانى سۇسالىستەۋە، يەككىك بوۋ لە كىشە سەختەكان ۋ لە بەرگى ئاڭكۆڭىيە شەخسىيەكاندا نىشان نەرا، كورتىيەكەي، سالار ۋ مەلابەختىار كە لەۋ سەروپەنەمان.

لېڧىرسراۋىتى ھىزمەكانى يەكيتىيان لە شارباژىر لە ھىستىا بوو، بە جۆرىك مامەلەيان لەتەك كىشە و رووناوھەكانا كىرەوۋە كە بەرھەلەناۋىرلەن و ئىغنامەكرىنى نەوشىروان، سەرىكىشەن! نەم مەسەلەيە، كەسانىكى ماستاۋچى ھەيانورۋوژاند و ھەچۈنە بىنكلىشەي نەوشىروان و پەيان ھەنا. نەم كىشەيە، نىوھەژژىكى خايناند و وڧراي بوونى چەنەين بەلگەي نژ بەم بۆچۈنە ناراستە، نىسانىش نەوشىروان نامادە نەبوو بىسەلمىنىت.

وتارىكى فازىل كەرىم، لەمەر ئۆپۇرتۇنىزم، كە وا لىك ھەرايەوۋە لە ئانامامەيى نەوشىرواندا نژ بە نەوشىروان نووسرايىت، نان و ناۋى لىن كرىين بە ئۆپۇرتىنىزم و ھەلەيكە لىن كەوتەوۋە، نەوسەرى بىار نەبوو.

كىشەكان، لەسەروبەندى ھەلېژارەندا، بە جىگايەك گەيشتەن كە كارمەكانى كۆنفرەنسى بۆ نوو رۇژ بواختە.

نەوشىروان، جەختى لەسەر نەوۋە ھەمكرد كە نەو لە كۆمىتەيەكى سەركىرايىتى كۆمەلەنا كار ناكات كە سالار و فازىل كەرىمى تىنا بن! ھەر كەسەك ھەنگ بە نەوان ھەنات با ھەنگ بە نەوشىروان نەنات!

ھەولى نىازپاكان و نىازچاكان و پىرۋسەي ناشتەوايى و چاكوخاۋىيى نۆخەكە كەوتنە گەر. ھەلى لەو كۆبۈۋنەوۋەنا كە بەندە ھەۋرېيى ملازم عومەر، ئازانەھورامى، بەكرى حاجى سەفەر و لېڧىرسراۋانى بىكەش ئامامەبووم، نەوشىروان، لە رايەكانى خۆي پاشەكشەي كرد و ئامامەيى نەوۋەي نىشان نا كە لە بەشى نووھەي پىرۋسەي ھەلېژارەندا، كارىك بىكات ھەۋكەشەكە ھەۋتا بىكاتەوۋە، فازىل كەرىم، سالار ەزىز و ملازم عومەر و سەركىرەكانى بىكەش كە

ھەنگى پىتۋىستىيان لە ھەلېژارەندا نەھىتابوو، بۆ جارى نووھەيش كە ھەلېژارەن كرايەوۋە، نەوان خۇيان ھەلنەبژارد و نىدى

نەتوانرا سەركىرايىتىيەكى شىاۋ لە پروي ژمارە و چۆنايتىيەوۋە بۆ كۆمەلە ھەلېژىررىت. لەو جۆرە كۆنفرەنسانەنا، ھىندەي پەيۋەننىيە تاييەتەكان و مەھسوبييەت پۇل لە پىرۋسەي ھەلېژارەن و يەكلاكرنەوۋەنا ھەگىرەن، نىوھىندە زانايى و لىۋەشاۋىيى و ئواناكان گىرنىيان نىيە، ھەنا چۆن ھەيىت كەسەيكى ھەكو لىكتۇر كەمال خۇشناۋ كە لەو كۆنفرەسەنا

ھەكو نەندامى كۆمەلە خۆي ناساند و ئامامەيى نىشان نا كە خۆي بۆ كاروبارى كۆمەلە تەرخان بىكات، لوتكى ھەنگەكان بە ھەست نىنىت و كەسانىكى ھەكو سالارەزىز، ئازانەھورامى و ملازم عومەر ھەنگى پىتۋىستىيان پى نەرىت.

کەسانیکى زۆر لە ھەربوو گروپى زیندان و «ک. ھەرمەکان» کە پشتر سىفەتى نەنامى سەرکرايتى کۆمەلەيان ھەبوو، لەم کۆنفرەنسەدا ھەلا نران. کۆنفرەنس، لە ھواری سىياسى و ریکخراوھيدا کۆمەلەیک بریاری ھەرگرت، بەلام ھەلویست بەرانبەر پارتى و سۆسیالیست، ھىچ نەرمیەکی لەخۆ نەگرت. لە ھواری ریکخراوھيدا، ریکخستەکانى کۆمەلە لەسەر بنچینەى کەرت، پۆل، شانەى سەرھەکی و شانە، ریکخراوە. کەرتى ریکخستەکان لەسەر بنچینەى سنوورى نىداریى قەزاکان نانران و راستەوخۆ پەيوەندیان لەگەڵ ناوەندى کۆمەلە ھەبوو. لێرەسراویتیى کەرتى ریکخستى ھەلەبجە کە سنووریکى تارامیەک فراوانى ھەبوو، بە من سېتررا.

* لە یاد و یادھەرییەکانى یەكەمین کۆنفرەنسى کۆمەلەدا کە نیستا ۲۶ سالیان پێچاوەتو، جینگای سەرنجە باس لەو بەكم کە بەشیک لەو مەسەلە فیکرییانەى نوسا مشتومریان لەسەر بوو، بە نانقەست و بۆ موزایەدە و پششکانەى گروپى نیار ھەرورژێنران، بۆ نموونە: ئالاھەلگران و تویرستانى کورستانییوونى کۆمەلە و ئەوێ کە مەسەلەى کورد یەك مەسەلەى و ناكریت پارچە بكریت، لە رۆژگارى نیستایا، لە ھەربان ئیراقچیتەن، ھەندیک لەوان، کە کتیبانیان لەسەر یەككۆزى مەسەلەى کورد ھەنووسى، نیستا نەنامى پەرلەمانى ئیراق و نەگەر شتیكى زیاتریان بەھن، بیزاشە ھەپۆش و ەگالیش لەسەر ھەنێن! لە ھەلومەرجى شاخدا، نەگەر ئیراقى بايت یاخود کورستانى، شتیكت نەبوو بیدۆرینیت، ھەروەھا کوریش ھىچى نەھەلۆراند، ھەلى نیستا ئیراقییوون، ھەتکاتە گەورەترین سەرمایەدار و کورستانییوونیش خونا ھەزانى چت بەسەر ھەنێن.... لە ھەلومەرجى پاش پاپەیندا، بینینى سىياسەت لە بیدى کورستانییوونەو ھەکرا کورد بە ھەواریک بەگەھەنیت، کەچى سىياسەتمەدارانى کوردى بۆ مەسەلات و سەرمایە مەروو، بە خوینى کورد و بۆ بەرژھەننى خۆیان، ئیراقىکیان ھەرۆست کردو، کە ۸۵ سال بوو خەنمان بە روخاندننێو ھەینى....

* * *

کۆنفرەنس، وێرەى گەرت و کیشە و مەلانیکانى، بۆ من نەزمونیکى نوێى زینھەرنگ بوو. لە کۆنفرەنسدا رۆبەرۆو لەگەڵ سەرکەردە و کارھەکانى سەرتاسەرى کورستان ناخاوتین و گوێ و تینیکى بەرچاومان بەیەكلى نا. کۆنفرەنس ھیز و بەرچاوپروونى پێ بەخشین و ھیلەکانى خەبات و مەلانی فیکرى و سىياسى زەھتر کردو.

لە کۆنفرەنسدا، ناستى فیکرى و سىياسى و کارھەکتەرى کەسایتییى کار و سەرکەردەکانم یرک کرین و تیگەیشتم کە ویناکرەکانى من، لە نوورەو، بۆ زۆر یارەدە و کەس و سەرکەردە لە جینگای خۆیاندا

نه‌هه‌وون.

من، دوو‌سال پښتو و له پاییزی ۱۹۷۹ ل. له‌س‌رو به‌ندی کښه‌کاني ه‌ریمی یه‌ک و حه‌می حاجی مه‌حمودا، له دانښتښتکي تايه‌ت به‌و کښانه له‌گل مامجه‌لالا، هه‌موو وینه په‌نگینه‌کاني هه‌نتازيای شورشی نیوکښتښتانه ن‌وران‌دن و ترکم کرد که گ‌وران و نوځوازيه جارې‌دراوه‌کاني شورشی نوځ، جگه له وړینه‌ی شورشيگ‌رانه شتکي لیکه نين و نه‌و پارچه‌ه‌وون‌ی بزوتنه‌وه‌ی سياسي شه‌سته‌کاني کورستان، قه‌يرانه‌کاني له ق‌رم‌تکي نوښا دريژهيان هه‌یه، نه‌وسات نامه‌یه‌کم ب‌و «عومه‌رحه‌مه‌ساله‌ح» که نه‌ننامی یه‌کښک له ک‌م‌یته‌کاني ک‌مه‌له بوو له شاری سلیماني نووسی و نیکه‌رانيه‌کاني خ‌وم له‌مه‌ر جياوازيه‌کاني شار و شاخ و کښه و گرفت و بڼه‌پوایه‌کان ب‌و روون کرښه‌وه... «هیچ وهرچه‌رخان و ناب‌رانيک له‌نیوان ک‌ون و نوښا نايينم. مامجه‌لالی شه‌سته‌کان و هه‌فتاکان، له نیوهر‌وکنا یه‌کښيان جن نه‌ه‌یشته‌وه! ک‌مه‌له هه‌موشت و هه‌مه‌کاره نییه. نه‌وی له‌نیو رېک‌خسته‌کاني شاربا باسه، لږه پېچه‌وانه‌ی نه‌وځ، هه‌مان ک‌ونه‌حمام و هه‌مان تاسه! من تا سر نيسک بڼه‌پوام و چ ناس‌و‌یه‌ک ب‌و نوځوازي نايينم. نيسانیش هر به‌روام به‌م و پڼگایه‌کی گرتوومه، به زین‌ه‌ووی نايگ‌و‌رم. وهک وه‌فایه‌ک ب‌و خوینی نه‌و هاور‌پيانه‌ی له شاخ و شار ونم ک‌رن، تا شه‌هیدبوون به‌ست له شاخ به‌رناهم!». من نامه‌که‌م به‌م مانا و نیوهر‌وک نه‌وسی بوو. ویرای نه‌و قه‌يرانه فیکری و نه‌روونی‌ه‌ی پاش س‌الیک له خباتی شاخ ت‌ی ک‌ه‌وتبووم، نيسانیش پڼم و‌ابوو، ه‌یشتا بواریک ب‌و هه‌ول و ک‌وشان ماوه و ریزه‌کاني ک‌مه‌له سه‌بان کار و نه‌ننامی به‌توانا و ته‌ندروستیان تیدا‌ه‌ن که بڼه هه‌وینی گ‌ورانکاریه‌کان و ناسنامه و فیکر و پڼیازی ک‌مه‌له خورت بک‌ن و له ته‌وژمی جه‌لايزمی بپار‌یزن، ک‌مه‌له بڼته ه‌یزکی سه‌ره‌خ‌وی نوځوازه له نیوان هه‌روو قوتابخانه ته‌قلیبه‌یه‌که‌ی بزوتنه‌وه‌ی سياسي کورستانا.

***

مانگه‌کاني هاوین و پاییزی س‌الی ۱۹۸۱، خوینی براکانیان لڼ به‌چ‌ورا. به‌ره‌ی شه‌ره‌کان به‌هاتن فراوانتر ده‌بوون. له گ‌یرانه‌وه‌ی حیکایه‌تی نه‌و زه‌مه‌نه خوینلیتکاوه مان‌ه‌ووم. وینه‌گرتنی ورینه‌ی ساته‌وه‌ختی گیانه‌هرچوون و ک‌وژانه‌وه‌ی نواترووسکایی ژيان له پ‌ووخساری براکاندا، نیستاش. پاشی بیست و نه‌ه‌نده سالان له ناخ‌وه به‌مه‌ژینن و هه‌ست به‌کزانه‌وه‌ی ویر‌ان ده‌کم....

هیچ پاساویک ب‌و پ‌ژانی نه‌و لاف‌وای خوینه نايينه‌وه، جگه له بال‌ه‌ست‌ی ک‌لت‌و‌وریکي خوینت‌یزاوی سياسي نه‌بیت که زه‌مه‌نی گ‌ورانکاریه ک‌لت‌و‌وری و ک‌مه‌لايتیبه‌کان ه‌یشتا به‌شی وهرچه‌رخانیکيان نه‌مکرد و په‌گ‌ز و فاکت‌ره فیکری، سياسي و ک‌مه‌لايتیبه‌کاني نه‌و بزوتنه‌وه چه‌کاریه، که له پ‌ر‌وس‌ه‌ی نو‌یک‌رنه‌وه‌نا ته‌نیا ر‌واله‌ت و خ‌وازاو بوون و هیچ زه‌وینه و بڼه‌مایه‌کی مان‌دیان نه‌بوو.

نانوستاندن، بیا لۆگ و یەکتەبولکردن لە پێناوی نامانجێکی هاوبەشدا، مانایەکیان نەبوو. لە سەرماندا، هەستی خۆسەپاندن و ئەوی تر زەلیلکردن. بێهۆمی هەولێان بۆ کردنەوهی گەرفنچکی مێژوو، ناپۆتەوهی مێژوو بە هەزێ سەرۆکانیک کە هەستیان بە کەمایسی ئەروونی و سیاسی نەکرد، مەجۆشا. بانگەشەیی «کۆمەلە» بۆ فیکری نوێ، پیاوی نوێ، بنیایەک و بیدارێکی نوێ بۆ خەبات و شۆرش، بە کەرەستە و نامرازی کۆن و لەسەر زەوینەیهکی وێرانی کۆلتووری و کۆمەڵایەتی سیخناخ بە پک و کینەیی ئەو سەرکرانەیی گەرفنچکی «شەستەکان» دەیزووێان، مەحەل بوو بە خالێکی کورسەخواز بگات.

کۆمەلە، بۆ ئەوهی بیتوانیا و هەوڵە هێزێکی نوێی کاریگەر لە پانتایی بزوتنەوهکەدا رۆڵی بەرهەمەداری هەبێت، پێویستی بە کۆمەڵیک سەرکردەیی بەتوانا هەبوو کە پشتیان بە خۆیان و هێزی کۆمەلە بەستبا و توانست و هەمبەتیی خۆیان لە سێتەری مامەلای نەیتبا. سەرکرانێک پێویست بوون کە بتوانن سنوورەکانی نێوان خۆیان و مامەلال، کۆمەلە و یەکتێیی نیشتمانی، توخ بکەن و پێکای نەمەن یەکتێیی لە گەڵ زەمەندا و لەسەر خۆ، کۆمەلە حەپەلووش بکات. سەرکرانێک وێرانی نامانجی نێو کۆی کۆمەلە و یەکتێیی، نەبوو هەمیشە جیاوازییەکان بیهێنن و بیانپاریزن. کۆمەلە نەگەرچی لە هەناوی بالی مەکتەبی سیاسی و فیکری جەلالیزمدا لەناک بوو، بەلام لە سەرەمی پێڕاینتیی «نارام»دا، وەرچەر خانێکی فیکری و سیاسی بەرچاوی بریوو. کۆمەلە، «کۆمەلەیی عەهەدی بااید»ی جێ هێشتبوو. بە ناخەوه، پاش شەهیدبوونی نارام، کەس نەیتوانی ئەو نالایە بلند رابگرێت، ئەوانەشی بۆ ماوهیهکی کورت لە هەولێ جێنیشینی نارامدا بوون، شتاقیان شۆڕەسوارێ ئەو مەیدانە و سەرکردەیی ئەو نەرکانە نەبوون. نێمە نازانین ئەگەر نارام شەهید نەبوو، کار چلۆن دەرگوزەرا و چارەنووسی کۆمەلە بە کوێ دەرگەشت؟! بەلام هەموو ئەو دەرگەشتانەیی لە نارام بەجێمان، شتیکی پێچەوانەیی نۆخی نێستامان پێ دەلێن! کەس نەیتوانی نرێژە بە کاری فیکری و سیاسی نارام بدات. کەس و هەوڵ نارام بیرتێژ و بالابەرز نەبوو، گەرەمی ئەو لە ژیان و فیکر و بینینیدا بوو بۆ شتەکان، نەک لە شەهیدبوونیدا. شەهیدبوون، نارامی کردە رەمز، بەلام تەنیا رەمز و هیچی تر، رەمزێک کە هەمیشە نەیارانی لە هەولێ شتواننیدا بوون!

وینە گەرلێنیشتووێکان

«من له وینەکان مانسووم و ئەوان دەست له نێخەم ناکەنەوه!»

* «بەهەر» کانی و باخێکی پایینی گوندی «مۆردین»ی بناری چپای «بالانبۆ» و کەناری پروباری «سیروان»ە. لەوێدا کێلەباخێکمان ئاوەمان کەوتووێتەوه و بووێتە بنگەیهکی سەرھکی ئارامگرتنمان لە ناوچەی ھەلەبجە. لە ھەورامان، شارەزور و شارباژێرەوه دەگەڕێنەوه و لەوێدا پشوو دەدەین و خۆمان سازدەدینەوه. لەسەر بانی کێلەباخ دانیشتوووم و سەرگەرمی نووسینی راپۆرتیکم بۆ رێکخستنی شار. من، کە بە ھەرمیی لێرسراوی چەکناریی ھێژکە نیم، بێسانیش لە نەبوونی ھەماندەھێکی بیاریکراو بۆ ھەرێم و دووری نەندامانی لێژنەی ھەرێم، ھەماندەھێ کەرت و مەفرەزەکان، بۆ ھەرگاریک پرس بە من دەکن.

پێشمەرگەیک بێت و دەلێت: دەچینە راوھەماسی و دینامێت دەتەقێنین!

— بڕۆن و ناگاناری خۆتان بن!

مەفرەزەیک بە کەرەستە ماسیکوشتنەوه قەیتوولە دەبەستن و بەرھو سێروان نامەگەڕێن. کەسیکی بیکە بێت و دەلێت: مامۆستا منیش دەمەوێت لەگەڵیاندا بڕۆم.

— تۆ بوینی ھاتوویت بۆ پێشمەرگاکتی و پێشم وا نییە مەلەوان بیت!

+ مەلەوان کە نیم، بەلام با بوینی ھاتیم، چ قەیدی ھەیە؟

— تۆ مەرۆ بابە گیان، لێژە وەمینی و چاوەروان بیت چاکترە....

ئەو دوور دەکوێتەوه و منیش سەرگەرمی کاری خۆم.

دەنگی دینامیت سێروان و بالانبۆ دەھەژێنێت. سەرھەلدەبەرم و چاوم لێیە پێشمەرگەکان نامبازی شەپۆلەکان ھەبن و ماسییەکان دەگرنەوه.

پێشمەرگەیک لە رۆخی سێروانەوه ھاوار دەکات و ھیچ تێ ناکەین. ئەو نزیکتر دەبێتەوه و بە دەنگێکی شیناوەوه دەلێت: رێبوار خنکا! فریا کەون!

نێمە بە راکرێن نامەگەڕێن و بە ١٠ دەقیقەیک دەگەینە لایان. تەرمی رێبواریان لە بن گابەرێکدا ناواوە و زیاتر لە بیست ماسی کە. ھێچیان لە ٢٠ کیلو کەمتر نابن، لەو نێویدا کەوتوون.

— من گوتم با رێبوار نەیت! ئەو تەنیا یەک رۆژە بووێتە پێشمەرگە!

+ خۆی ھات... ھەر کە ئەو ھەموو ماسییەیی بینی سەرئاو کەوتن، یەکسەر خۆی فرێدایە ئاو ئاوەکە و شەپۆلەکان گێژیان نا و بەھەزارحەل گرتەمانەوه. لە تەرمی رێبوارم ھوانی، دەمی کەفی سپیی چەپاندبوو، نیوچەوانی بەر گاشەبەرەمکانی سێروان کەوتبوو و ئرزێ بربوو... ئەو گەنج ١٧ ساڵەیی

پىش نىوسەعات لەگەل مەن دەوا و ھىزى جوانەگايەكى تىدا بوو. ئىدى تەوا! نوو ئىستىريان ھىنا و تەرمى پىيواريان لەيەكىنكيان بار کرد و ئەوى بىكەش چەند ماسىيەكيان بە نابەللى لى نا و بەرەو بىنكە ھەلگەراين. پىيوار قوتايىيەكى خەلكى تەويلە و لە خىزانىكى كۆمۇنىست بوو. نامايەكم نووسى بۇ مالى باوكى پىيوار و رووناوھەكم بۇ روون كرىنەو و ھەر ئەو ئىتوارىيە بە مەفرەزەيەكنا نارەمە شار. چەند ناخۆشە ھەوالى وھا جەرگەر بۇ دايكوباوكىك بنىريت... (سەينى ئۆتۆمىيلىك بەيننە بنارى بالانق و نىمە لەگەل تەرمى پىيوارنا چاوەرپىتائىن. تىكايە بە نەينى وەرن و ناگادار بن!) مەفرەزەكە رۆيشت و مەيش لەگەل مەفرەزەيەكى تر، تەرمى پىيوارمان بىرە ناو گوندى مۆرىن و لەبەرەكى مالىكى نىمچەویراننا نامان نا و ناگرمەن كرىمەو. پايىزىكى رەنگوخت، ھەوا ساردە و لەسەرخۇ باران ھەبارى. مەركى پىيوار، ماسىخوارىنى بىرەرىنەو، بەلام برسىيەتى مەرك و شەھىدبوون ناناسىت.

— برسيمانە! ھەچىن و ماسىيەك ھەينىن!

سە پىشمەرگە رۆيشتن و پاشى نىوسەعاتىك بە ماسىيەكەو ھاتنەو كە مەن كەمتر ماسىيە وھا گەورەم دىتەو. ماسىيان پارچەکرد و ھاویشتيانە نىو پۆلووى وشكەنارەپوو. پىشمەرگە نەكرچى ھەمىشە لەگەل مەرك و خوین ناشايە، كەچى پىچ ھەچوو تەرمى پىيوار لە تارىكەشەوئىكى پايىزنا، ترس و ھەيەتى خۆى ھەيىت. ھەستم نەكرە، پىشمەرگەكان ھەيانەوئىت بەجوت ئىشك بگرن و بە تەنيا زاتيان نەكرە. ئەوانە ھەموو پىشمەرگەى جوامىر و چاوەنترس بوون، كەچى لەبەرەم لاشەى سارد و رۆحى ھەلفەپوى پىيوارنا، لىيان ھەرزىن. شەومان بەرپى كەرد و بەيانى لەگەل تەرمى پىيوارنا نامبازى ھەلى بالانق بووين و لە بنارى نەويونا، چاوەرپى كەسوکاری پىيوار بووين.

ئۆتۆمىيل گەيشت و مامۆستايەك كە براى پىيوار بوو لەگەل چەنكەسى تر نابەزىن، باوھشمان بە يەكلىدا كەرد و بە كەسەرەو رووناوھەكمەن بۇ باس كرىن. ئەوان بە وردى لەتەرمى پىيواريان رووانى و پەرسىيارى برىنى نىوچاويان كەرد! مەن دلىنام كرىن كە رووناوھەك ھەر نەوھە كە بۇيانم باس كرىو و خۆيشيان ھەتوانن پاشتر لىكۆلەنەو بكن. مالىناوایيمان لە رۆحى پىيوار كەرد. ئەوان بەرەو شار رۆيشتن و نىمەش بۇ مۆرىن گەپانەو.

***

* گوندى «ناوگىران» لە گەرمای ھاویننا ھەلەمقەرچىت و نىمەش لەژىر رەزنى گولەى براكاننا ناخمان بۆتە بوركان و دىكى بەرگرى و تۆلەسەننەوھەمان جۆش ھەخوات. ئەوان لە گوندى

«بیرەشکە» وە، لەژێر چەتری گولە بەرژەیی ھەلچوو نا، لەپەسا ھێرش بێژن و نێمەش بە کەرەمتووی گولە بروینەیان بھکەن. ھیزی پارتی و سۆسیالیست بۆ یەكەمجار و پێکرا لە ھەولێ ناگیرکردنی قەلای «ناوگریان» نا و نێمەش، ھەموو ھیزی شارەزوور و ھەورامان، سەر سەختانە ناکوکی لە گونجیک بھکەن کە ھێشتا مولکی کەسمان نییە!

پاستیەکی نێمە لە ھەولێ سڕینەوێ سەرورەییەکانی یەکتربان و کێشە کە ھیندە لە دەوری میژوو دەسووڕێتەوە. ھیندە سەرورکاری لەگەڵ خاک و جوگرافیا نا نییە.

خەلکی ناوگریان خۆیان لە مائەکانیان پەستاوە و لە رۆژنە و دلاقەکانیانەو لە شەری خۆیانوی براکان ھەروان و چاوپێن تا قوربانیەکان بە خاک بستیژن.

لە خەندەقی بەرەم ناوایی ھەرباز نەبم و لەگەڵ نوو پێشمەرگە نا، بە ژێر ناربیەکان نا، سەرھەخوار، بۆ بەسەرکردنەوێ سەنگەرەکان ھەروم. پێشمەرگە یەك بەرھەرومان نیت و غەفور ھەر شیشی لەگەڵ ناو، لەگەڵ ھەوان بۆ ناو ناوایی بھکە پێمەو، لە پشتمەو لە غەفور ھەروانم، خەلتانی خۆینە، ھەچینە مائیک و لەسەر سەکوێک غەفور ناھنیتن، لکتۆر نیت و برین تیمار بھکات، چەند گولە نیوزگیان ھەریو، ئەو خۆینە پێزی ناوھکی ھەیی و لکتۆر ھەلیت ھەوشی ئەو مەترسیارە.

یەكسەر نامە بۆ شار ھەنووسم و ناوای یارمەتی و ناوھەمان بھکەم، کاتژمێرێک نابات، لکتۆر و ھەمان بھگەن، لە پێکخستنی شارەو کەسانیک نامادە ھەبن کە لە ھەموو نۆخە نژوارەکان نا و ھکو نامبولانس نامادە ھەبوون، کاو، ھەمەئێ حاجی ھەمەشەریف و ھەرھەنگی ھەمەمینی علیی شا کە و کەسانی تریش، ھەنگی غەفور نیت زەرد و زەرێتر ھەلەمگە پیت و لکتۆر ھەستەو ھەستەنە، لە چاوھەکانی غەفور ھەروانم، ھەست لە نێو ھەستی ھەنیم و ھەمەوێت لێخۆشی بھمەو،....

ئەو سەیرم بھکات و چاوھەکانی زۆر شتم پێ ھەلێن، ئەو زۆر ھەبوو لە سەرکردایەتی گەرابو ھەو و ماو ھەلەپسارینی تەواو کەربوو، ئەو بە نیگا سار ھەکانی پێی ھەگوتم: زۆلمیان لێ کریم، ھەموو ئەو شانە برووستکراو بوون، مەن پاکترین کەسێکم کە بە ناخەو لە شەری ھەیاران نا، وا ھەکوژریم، ھێشتا غەفور گیانی ھەرنەچوو بوو کە تەرمی ھەیدەری حاجی عوسمانیان گەیانە لامان، غەفور ھەماندە کەرت و پێشمەرگە سەرھەتای سالی ١٩٧٧ بوو، ئەو لێزانترین، نازاترین و قەسەخۆشتین کەسێک بوو کە مەن زۆر ھۆگری بووم، گەلێکمان یانگاری تال و شیرین پێکەو ھەبوو، ناخەکم لە ھەر ھەستمان نا گیانی سپارد، ھەیدەر، گەنجیکی نازا و بەنەمەک و جوامیر بوو، ئەو سە سال زیاتر بوو پێشمەرگە بوو، رۆژی نوێر تەرمی ھەرووکیان بۆ ھەلەبجە نێرێرانەو.

نیازی حاجی نازیزە، گولە یەك وە سەرلێ کەوتبوو، ئەو چانسێ ھەبوو، ژیا بۆ ئەو ھەوای پاپەرین لە قونای نوێی شەری ھەسەلات نا، بکوژریت.

شەر تەواو بوو. قەلای ناوگربان نەگیرا و ئەوان تێك شکان. ئەوانیش ۷ تەرمیان لێ بەجێما و چەنن بربینار و تەرمی نیکەشیان لەگەڵ خۆیان بربنەو. ئەوانیش خۆشەویستیان زۆر ھەبوون کە فرمیسکیان بۆ برێژن. ئەم وێنە خۆیناویە گەرلێنیشتوانە، ھەمیشە بە شەپھەکی نارستانی یانەوھرییەکانم زیندووبنەو.

ئێوارەھەکی زستانی ۱۹۸۲، لە گوندی «سواری»ی شارەزور، بەسەر مالاندا نابەش دەبین و دیوھخانێک بۆ خەوتن دیاری دەکەین.

بەرووبا، لە دیوھخانی تایەن کۆوھ دەبین. لە ڕووخساری پێشمەرگەکاندا خەمێک دەبینم. شتێک ڕووبناوھ و لە منی دەشێرنەو. کەسێک کۆژراوھ و لە ملی مندا و لای ئەوانیش جێگایەکی تایبەتی ھەیە. دەپرسم چی بوو؟ چیتان ییستوو؟

ھەموویان لەیەک ھەرواژ و نیگای خەماوییان بۆ لای من دەکوژنەوھ و نواجار بە ئەوکی پڕ گریانەوھ دەبێژن:

+ ھەمەتۆفیق شەھید بوو!

تەزوویەک سەرتاپام تەبی ئەکات و بۆ ساتێک دەخەپەسێم. لە ساتێکدا ھەموو یانەوھرییەکانی منداڵیم بە ھزرا گوزەر دەکەن. ھەمەتۆفیق، ھەر ئەو مێرەمنداڵە بە کە لەسەرھتای ئەم کتێبەدا، چیرۆکی ماچکەرنی گوجیلەسەگەم لێ گێراوەتەو. ھەمەتۆفیقی پورزا و ھاورێی منداڵی و پێشمەرگاییم، لە ھەلەبجە ئەکەوێتە بۆسەھەکی ناچارەوھ و لەبەرھەم مائی گەلاوێژی خوشکینا شەھید دەبێت. ئەو لێپرسراوی دەستەکەمی من بوو. پاشتر شاھز ناوای کرد بیگوژینەوھ بۆ لای ئەو تا ببیتە جێگەری ھەرماندەمی کەرت. ئەو بە کاریک دەچیتە ناوچەمی ھەلەبجە و پاش شەڕێک لەگەڵ سەربازانی ئەولەتی نێراقنا، ناچار دەبێت لەگەڵ قادری حاجی ھەمەشەریف «د.قادر» نا بچیتە ناوشار و لەوێ بکەوێتە بۆسەھەکوھ کە پاشتر ھەرکەوت «عەزیزی ھەمەسالەح» و چەند چەکناریکی تر، کارمەکیان نەنجام ناوھ.

من، لە کتێبی «گێڕانەوھ یانەوھرییەکان» نا، چیرۆکی «حاجی یەکلای»م بلأوکرێوھتەو کە نوو پالەوانە سەرھەکییەکی «د.قادر و ھەمەتۆفیق» ن.

کە بەخۆمدا ھاتەوھ و لەژێر قورسایێ تراوماکەدا خۆم راپسکاند، ئەوجا وەکو پێشەمی ھەموو جارێکم، دەستم بە قسان کرد و ملی ھاوریکانیم نایەوھ و جەختم لەسەر شەھیدبوونی ھەموومان کرد، بۆم ڕوون کرێنەوھ کە ڕیریایی ئەم خەباتە بەشی کۆژرانی ھەموومان ئەکات!

شەپۆلەکان، خوین دەپۆشن!

گونەمکە دەمکەوتە رۆخی زەریاچەیی نەربەندیخان و خانووکان لە نێو ناوایا، قاچیان ناکوتیوە. نێوانی نێمە و گوندی پاشتر، سەعاتەپێشک دەیت. نوو بەلەم لە رۆخی ئەوبەری زەریاچەکەوہ بۆ لای نێمە سەول لێ دەمن، بە دووربین دەیانرۆام، هەریوک بەلەم، پەن لە چەکنار!

— مەفرەزمەکی «ق م» نا! کەسێک هاوار دەکات.

+ سەنگەر بگرن و چاوپێ بن! من دەلێم.

نەوان هەست بە بوونی نێمە ناکن. نێمە هەرگیز نەهاتوینەتە نێرە.

+ تەقیان لێ مەکن! هەول بەمن با خۆیان بە دەستەوہ بەمن. نەوان لە ناوایا و نێمە لە وشکاییا، بێ خوینەرژتن باشتەر!

ژمارەیان ٢٠ چەکناریک دەبوو. کە تەواو نزیک بوونەوہ، نیدی بواری پاشەکشەیان نەما. نەوان دەستیان بەرزکرنوہ و هاواریان کرد: تەقە مەکن، تەسلیم دەبین! کەچی بە دەستپێژوہ لەبەلەمەکان نابەزین و سەنگەریان گرت. یەکم دەستپێژی نەوان سەربار هەورامی بوویە قوربانی و نیدی رۆخی زەریاچەکە سوور هەلگەرا. نەحمەدی حوسین، فەرماندەیی لێزان و شارەزای نەوان بوو. ئەو نەگەرچی لەوێنا کوژرا. بەلام ناوێری رۆخەکەیی کردە سەنگەر و لەگەڵ چەند لە هاوڕێیانی تا تاریک ناھات شەریان کرد. هێزمەکی قەرەناخ کە لە گوندەکەیی لیکە بوون، پاش سەعاتیک گەیشتن. نوو پێشمەرگەیی قەرەناخیش کوژران.

+ مامۆستا گیان نامەوێت بمر! فریام کەون کوژرام! ئەمە دەنگی منداڵترین پێشمەرگە بوو بە ناوی «رێیوار» و خەلکی هەورامان بوو. رێیوار، سێ گولەیی وێ کەوتیوون. کە من توانیم بگمە لای رێیوار، ئەو دەمێک بوو ئەو نۆزەخەیی جێ هێشتیو. دەنگی پێ ترسی رێیوار، بۆ هەمیشە لە رۆحما زایەلەیی ئێ! بە هەزاران «رێیوار» کە هێشتا تەمەنی میرمنداڵییان تێنەپەراندبوو، بوونە قوربانیی شەری خێلە سیاسییەکان.

بەلەمەکان، بە مەندوویی سەنگی زەریاچەکیان شەق دەکرد. تریفیی مانگ خۆی لە رۆوخساری ساری «سەربار» و «رێیوار» و نوو پێشمەرگەیی قەرەناخ هەلەمسوو. لەولاتریش، لە نامینی گوندەمەنا، ورمەشەپۆلەکان یارییان بە کاکۆلی خویناویی براوژمەکان دەکرد.

زەرە لە خوڻيان ئالاً بوو

لەسەر چەمەلەغى تراكتۆرمەكەو لە ناسۆى گرىمەكەم دەروانى. گرى «سۆيلەيش» ھىشتا تەمىكى پايىزى لە خۆى پىچابوو. ژن و منال بە چاوانى ھەترەشچوويانەو، لە کاروانى سەفەرى نىمەيان دەروانى. بارى دوو تراكتۆر نەنگاوتە و كۆزراومان ھەلگرتووە و مائىناوایى لە گوندىكى قزوپۆپ خوڻاوى دەكىن. تراكتۆرمەكى بەرەممان ەربانەيەك راندەكىشتى سىخناخ لە لاشەى براكان. مامناراس، لەژىر خۆلى رۆخى تانجەرۆنا بەجىما. ئەو، پىش ئەوھى بىيەن، نىگايەكى لە من گرت، نىگايەك پارانەوھى تىنا نەبوو!

نىگام لەسەر تابووتى تراكتۆرمەكە بەند دەبى. رىچكەى خوڻى دەچكىتە سەر زەوين و تراكتۆرمەكى نىمە تايەمالى ئەكات. تىشكى زەربەپەر لە ئلۆپى ياقووتى خوڻەكان ئەمالى و لە نىگاي مندا سەز دەيت. دەرختى خوڻەكان، ھەرگىز لە رۆحما وشك نابن. لە گوندى «ئالان»، بارەكوژراو نامەگرىن تا خەلكوخا بىانناژن. كاروانى خوڻەكان لە رۆشتن بەرەمماوە و من بىيارى نابران و تەرمەبون دەمەم.

ەزىزى ەمەسەلەح، دەست لە ئىخەمان بەرنا!

كات، ھىشتا زستانى سارى سالى «١٩٨٢»ە. شارەزور، لەژىر بەفرىكى رچىونا دەبرىسكىت. نىمە، كاترەمىر ەى بەيانى، جامەى نىوان ەلەبجە و سىروان دەبرىن و بۆ «بەكراوا» دەپەينەو. لە بەكراوا فراڤىن دەخۆين و پاشان بەرەو «گورگەچيا» دەروين. ھەموو ەزى ەرىمى يەك و بە سەرپەرشتى ەرسن نەندامانى لىژنەى ەرىم (شەوكتى حاجى موشىر، حامىدى حاجى خالىد و حاكەم عومەر ەزىن، لەو شارەزووە وەر بووبووين.

لە گوندى گورگەچيا، پەسكەپەسك و دەنگىكى ناناسايى لە نىو ەزىمەكا پەيدا بوو...

+ نىستا ەزىزى ەمەسەلەح و سى چەكنار پەيوەندىمان پىتوە ئەكەن!

— چۆن؟ كى ئەلەيت؟

+ كاك حامىدا ئەو نامەى مۆركراوى بۆ نارىووە و بە ناوى ەرىمەو لىتورىنى بۆ ئەركىرەو و نىستا نەم ەزى چاوەرپە!

كار و فرمانەكانى كۆمەلە كەوتەخۆ و بەيەكناھاتن. من گوتەم با لەگەل حامىد قەسە بكەم و بزەنم مەسەلەكە چىيە. من، ئىنابووم كە حامىد سەرگوزشتەى ەزىز باش ئەزانىت و ناگابارە كە ەزىز

چەند روژیکە لە پارتی جیا بووئەتووە و هاووێژە هەلبجە و لە پەنای موخابەرەت و توفیقی ڕەحیمدا
کە نامر مەفرەزە جاشان و کۆنەهاوڕێی هەموومانە، پشووێ ناوێ. عزیز لە شاردا، نوو کادری حیزبی
دیموکراتی کوردستانی ئێرانی تیرۆر کربوو کە گواهی دەستیان لە کوشتنی قادی برایدا هەبوو.
هەرەها حەمەتوفیق، بە پیتی زانیاریەکانی پێکخستنی شار، لە بۆسەی نوو کۆژاوە.

+ کاک حامید نەم هەوێڵە راستە؟

— بەلێ درووستە و هاکا پەیدا بوون!

+ تۆ ئەزانیت عزیز چیی کربوو؟

— بەلێ ئەزانم، بەلام من رای سەرکردایەتیی وەرگرتوو!

+ رای هەرکەست وەرگرتیت نێمە وەک کۆمەڵە قبوڵ ناکەین! جگە لەوە تۆ خۆت نەندامی کۆمەڵەیت
و منیش لێرسراوی کۆمەڵەم، نەمەمبوو نەمەمسەڵە لەگەڵ من باس بکەیت؟

— دەی برا تازە کریاگە و دەعم ناگە.. دەشی بیوهمەسەر!

+ پێم وا نێمە بۆت بچیتە سەر.

— با بزانین...

کۆبۆنەوێکی سەرپێیمان لەگەڵ فرماندەری کەرت و مەفرەزەکانی کۆمەڵەمان نەنجام نا و بپاریمان
نا هەر کە عزیز گەشت چەک بکری. قسەمان لەگەڵ شوکەت کرد نوویش رای لێ بوو. شوکەتی
یەکیشتی، هاوڕای نێمە، ئۆی هەلوێستی حامیدی کۆمەڵە وەستا و هاوکارمان بوو. لە نوورەو، تاپۆی
سێ چەکنار لەرکەوتن. خۆیان بوون. عزیز لە پێشەو و نوو چەکناری تر لە نوو. حامید
بەرەوپێریان چوو، بەخێری هێنان. سەرنجی چەکەکی شانی عزیزم نا، هەمان چەکەکی خۆم بوو
کە سێ ساڵ پێش ئەو کات، ئێوارەیک نابووم بەفرەج تریفیی و لەناوشاری هەلبجە کەوتە بۆسەی
جاشەکانی توفیق و شەهید بوو. ئەو چەکە لە سەرمانا مولکی عزیز خۆی بوو. کە ساڵی ١٩٧٨
چەک کرا، مەلا بەختیار بەخشییە من. ئەو نێستا عزیز لە جاشانی بەیاری وەرگرتووئەو و
لەشانی کربوو!

ئێوارە و پاشی نانخوارن، عزیز بێ گرفت چەک کرا. بەلام لە هەرێمدا کێشە درووست بوو.
حامید، خۆی توڕە کرد و لەگەڵ هەندەک پێشمەرگە گوندەکی بەجێ هێشت و هەر ئەو شەو
پەڕیەو ئەو بەری ناو.

نێمە چووینە گوندی «کاگرەل» و لە مالتیکنا دەستمان بە لێکۆڵینەو لەگەڵ ئەو چەکنارە کرد کە
لەگەڵ عزیزنا موخابەرەت نارەبووی. ئەو ناوی «یوسف» بوو. خەزمی نزیک توفیق و یەکیک لە
جاشە هەرەکان بوو کە بەپیتی لانیانانی خۆی لە پڕۆسەی شەهیدکردنی بەشیکی زۆری کادر و

پیشمەرگەکانی ناوچەیی ھەلەبجەنا بەشداریی کربوو.
نەو ھەمووشتینکی برکاند و پاشترکە لە ژبانی خۆی بێھوا بوو. لە ژوورەکانا و لە ئێوەندی ھەمووماندا.
پەلاماری چەکیکی نا. نەو. ویستی لە دواستەکانی ژیانیدا. ھەرچی پێی دھکری بکوژیت!
ھەر نەو شەو لەگەڵ مەفرزەھەکانا. نێررایە نزیک شارۆچکەیی سیروان و بە سزای خۆی
گەشت.

دەمەوبەیان. نێمەش لە ناو پەرنەو و لە یەکنیک لە گوندەکانی بناری شارەزور بە حامید گەشتینەو.
لەوئ بۆ بیاریکرنی چارەنووسی عەزیز. کۆبوونەویەک بەسترا و حامید پازیی نەبوو من بەشداری
لە کۆبوونەوہەکانا بکەم. من. لەگەڵ فەرماندە عسکەرییەکانی کۆمەلە قسەم کرد و گوتم: پێشنیازی من
نەوہیە. نێمە عەزیز بێھینە سەرکرنایتی و بپارەکە بۆ سەرکرنایتی کۆمەلە و یەکییتی بەجێ بھێلین.
نەوان لە کۆبوونەوہەکانا بە ناوی خۆیانەو بۆچوونەکی مێیان خستبوو ڕوو.
نەو کرایە بپار و نێمە عەزیزمان نەدایەو ھامید و خۆمان نەرکی گەیانندی نەومان بۆ سەرکرنایتی.
لە نەستۆ گرت.

لەگەڵ عەزیزنا بەرەو نێوزەنگ!

لەگەڵ مەفرزەھەکی خۆما و چەند پیشمەرگەیی تریش. لە شارەزورەو بەرەو شاربازێر بەرێ
کەوتین. لە شاربازێر. لەگەڵ «نەوشەھاب» نا کە نەوسات لێرسراوی لقی سلێمانیی یەکییتی بوو.
یەکمان گرتەو. نەویش بۆ سەرکرنایتی بەرپۆھ بوو.
نەوسالە. کۆیستانانی ھەربوو دیوی کوردستان. زێدەسەخت و بەفراوی بوون. لە گوندی «بێژوئی»
بەفر ھەفتەیکە راکرتین و شەوانمان لە مزگەوتە زێدەگەرەکی گونددا رۆژ دھکرنەو. شەوێک
بوو پیشمەرگەیی دھستەکی خۆم ھاتن و گوتیان: تۆ مۆلەتمان پێ بدە. نێمە عەزیز دھکوژین و دھچین
تەسلیم بە دھولەت دھبینەو!

+ کاری وەھا کاری نێمە نییە. نێمە چ کێشەیکە تایبەتمان لەگەڵ عەزیز نییە و نەو کاری سەرکرنایتییە.
با نەوان بپاری خۆیان بھن.

— نەوان نازانی دھکەن. عەزیز ەشرەت و کەسوکاری زۆرن. کاک ھامید پێش نێمە دھگاتە سەرکرنایتی
و مەسەلەکە بە جۆریکی تر دھشکیتەو.

+ چۆن دھشکیتەو. با وا بێت. من نەرکی خۆم بەجێ دھینم و پاشتریش بابزانین چی دھبێت. بەلام
کاری وا کاری نامەرانە! ئێو دھبێت وەکو ئینسانێک پێزی لێ بگرن و بپارێش ھەرچی بوو.
پاشان نەو جێبەجێ بکەن.

— ئەي خوينى ھەمەتۇفيق؟

+ شۇرپ لەخوينى نەو و ھەموو شەھىدەكانى تىرىش بەرپرسيارە. سەرکرايتى نەيت تۆلەي
خوينەكان بستىننەتەو و سزاي تاوانباران بەت!

بەيانىيەك نامبازى «ھۆمل» بووين و لەگەل بەفر و شەختەنا كەوتىنە ملانى. نيوەرۇژ. تروپكى
ھۆملەمان بەرزەفت كرد و بۇ «نەسپەمىزە» ناگەراين. چ ناگەراينكى سەخت و پر فەلاكت بووا
رۇژى نواتر، بۇ نەرماناوى، قەلەرشە و پاشان گوندى بيوران.

لە گوندى بيوران، نامەيكى مامجەلالم پىن گەشت، كورتىيەكەي نەمە بوو:

(براى تىككۇشەر مامۇستا پشكۇ

سلوى گەرم

ناگانارت ئەكەم كە پاراستنى گيانى عەزىزى ھەمەسالەح لە نەستلى تۇبايە و ھەرچى زووتر و بە
سەلامەتى بىگەيەننە لامان.

ھەربىزىت بۇ براتان

نيمزاي مامجەلال)

نەرنگەنتواریەك گەشتىنە بەردەم بارەگای مامجەلال. عەزىزمان بە پىشمەرگەكانى مام سپارد. من،
چوومە لای مامجەلال و ھەموو باسەكەم بۇ گىترایەو، مام فەرمانى نا عەزىز بىەن بۇ لای عەلى شامار
كە نەوسات لىپرسراوى زىندان بوو.

رۇژى پاشتر، چوومە نيوەندى كۆمەلە و راپۇرتى تاييەتى خۇمان و راپۇرتى سەرکرايتى ناوخۇرى
كۆمەلەم پىن نان. ناوەندى كۆمەلە بەلىنيان نا، وەكو پىنويست مامەلە لەگەل كىشەكەنا بكن و لە
مەكتەبى سياسىي يەكيتىش لایەنگرى لە بۇچوونەكانى نيمە بكن.

عەزىز، تەنيا نوو رۇژ لە زىندان مايەو و پاشان لەسەر ناواى تايەرى عەلىي والى بەگ، بوويە ميوانى
سۇسيالىست!

نيمە پاش چەند رۇژىك بە لىشكاوى سەرکرايتىمان جى ھىشت و بۇ ناوچەى خۇمان گەراينەو،
عەزىز، نەو زستانە لە سەرکرايتى مايەو و پاشان كرايە فەرمانمى كەرتى يەكيتى. لای حاميدى
حاجى خالىد.

نەم ھەلوستەى سەرکرايتى يەكيتى، ھىند نادرووست و نارەوا بوو، بەشىكى زۇرى پىشمەرگە و
كادرانى كۆمەلەى زوير كرد. نوو كەرتەكەى ھەورامان بە لىپرسراويتى شاھۇ و مەحمۇدى حاجى
فەرەج، مانيان گرت و بريارى نەمەيان نا كە ھىچ چالاكىيەك نەنجام نەمەن تا «م س» لەو بېريارە
پاشگەز نەيتەو!

پاکتاوکرنی لەشکری نیسلامی کوردستان و نیعامکرنی عزیزا

کە شەری نێزان و نێراق دەستی پێ کرد، نێزان لە هەولێ نووئا بوو کوردستان بکاتە بازارێکی بەرمێن بۆ کێشەوهی نوکانی سیاسی و چەکناری. هەر شێخ، مەلا و حاجییەک ڕووی دەکردە نێزان، پاش نووئی ڕەزامەندیی یەکییتی وەرەگرت، بە چەننێن بار چەک و پارووە دەگەڕایووە کوردستان. نووان پارە و چەکیان دەبەخشینووە و چەکناریان بەکڕی دەگرتن.

حاجی شێخ قانەر یەک لەوان بوو کە لەشکری نیسلامی بنیات ناو لە ماوێهێکی کورتدا چەکناریکی زۆری کۆ کێشەوه و دەهاتن مەترسی بۆ سەر دەسه‌لاتی یەکییتی ڕووست بکەن. لەشکری نیسلامی، لە ناوچەکانی شارباژێر، دۆلی جافەتی و خاڵخاڵان و دەورووبەری کەرکووک، هێزەکانیان دەگەڕان و دەخت بوو دەبوونە هێزێک کۆنترۆڵکرنیان ناسان نەبێت.

یەکییتی ڕیاری نا، لە یەک کاتدا و بە پەلاماریکی خێرا و چڕ، هەموو «لاک» پاکتاو بکات. کۆتایی بەهاری ١٩٨٢، هەموو هێزەکان لە شارباژێر و دۆلی جافەتی کۆبوونووە و لە کاتی ڕیاریلێندراویدا، لە دۆلی حاجی مامەند و ناوچەیی سەرگەلو، پەلامارێران و پاش کوشتاریک، زۆربەیان بەمیل گیران و چەک و جێهەڵەیان دەست یەکییتی کەوتن. لە نیۆ نوو پیشمەرگانەیی یەکیتیدا، کە لەو شەڕەدا بوونە قوربانی، سەلاحی موهەننێس، کارێکی زیندەزنگ و بەتوانا بوو.

پاش شەڕەکە، لە گوندی پارەزان بووین. ملازم عومەر، شووکتی حاجی مو شیر، حامید و مەفرەزەکی بە عەزیزیشەوه، بەکری حاجی سەفەر و زۆر لێپرسراو و کاری لیکەش. نوو ڕۆژە پیشمەرگەییەک لە سەرکرایتییهوه گەیشت و نامەییەکی پێ بوو کە فرمائی نیعامکرنی عەزیزی حەمەسەلەحی تێدا نووسراوو. دیار بوو مامجەلال و سەرکرایتی لەژێر فشاری ڕیکخستەکان و ناوهندی کۆمەڵەدا، ڕیاریه‌کیان نابوو و فرمانیکیان بە نیمزای مامجەلال دەركرێبوو. عەزیز کە بە دەمانچەییەکەوه و چەند چەکنار لە دەوری، لە نیۆهەندی گونددا وەستابوو، چەکی لێ وەرگیرا و لە گەل مەفرەزەییەکانا بۆ نیعام نێررا!

چەند ڕۆژ پاش نیعامکرنی عەزیز، برازاکانی کە لای پارتي بوون، باریه‌کی «شاهۆ»یان لە گوندی زەمەقی تیرۆرکرد. نوو باریه‌ی شاهۆ، جووتیاریکی بیگوناه بوو. تاوانی نوو، تەنیا نوو بوو کە نیوبرای شاهۆ بوو. نیستا کە بە ٢٤ سالان بەسەر نوو ڕووناوێدا دەگوزەرت، دەبێ بێم نە شاهۆ و نە هیچ لێپرسراویک، هۆکاری نیعامکرنی عەزیز بوون. نوو تەنیا نەنجامیکی ناسایی کره‌وه‌کانی

خوبى عەزىز بوو كە بەو چارەنووسى گەياندا. ئەو ياساكانى بزووتنەوى چەكلارى و شۆرشى شاخ بوون كە بېيارى تۆلەسەندىنەو و نىعمامكرنى بكوژانيان دىنا. من، وەكو لە شۆينى بىكەى نەم كىتىنەنا باسەم كرىووە. عەزىز، ھاوپى قوتابخانەم بوو. من، لە ناخەو مەرگى نەوم پىن خۆش نەبوو. بەلام ئەو كەسانىكى كوشتبوون كە خۆشەويستى من و كەسانى بىكە بوون. ئەو رووباو و دىيان رووباوى ھاوپىنەى، بەرەمى بارى ناناساى مىللەت و ولاتى نىمەن. كوړىكى عەزىزى ھەمەسالەح، چەندجاران بە نىمەيل پەيوەندى لەگەل من گرتووە و ناواى نەوى لىن كرىووم كە ورىنەكانى حەقىقەتى نىعمامكرنى باوكى بنووسم. لىرەنا پىن دىلەم: نەمە حىكايەتى كوژرانى باوكت بوو. باوكى تۆش، قوربانىيەكى باروئوخى ناناساى بزووتنەوى سىياسى مىللەتى كورد بوو. نەگەر ئوخى كوردستان نەو نەبايە كە بوو، بيارە چارەنووسى باوكى تۆ و ھەزاران باوكى بىكەش. وەھا نەمەكەوتنەو!

كەسانىكى بىكەش، لىرەو لەوى گەلى نەمەيان لىن كرىووم كە من لە نووسىندا، ھەنىك كەس بە «شەھىد» ناوئىر ناكەم. من، مەگەر بە ھەلە و لە بىئاگايىنا، دىنا پىشگرى «شەھىد»م بۆ ناوى ھىچ پىشمەرگەيەك بەكار نەبرىووە كە لە شەرى براكاندا كوژرايىت. ئەوان، دىتوان قوربانىيە بىنگوناھەكانى شەرى ئىوخۆ و سىياسەتى چەوتى حىزبەكانىيان بن. شەھىد، لە چەمكە نەتەمەيەكەيدا، كەسكە لە پىناوى نامانجى بەرزى نەتەمەكەيدا گيانى بەبەخشىت. ئەوانەى لە شەرى ئىوخۆدا بوونە قوربانى، گيانلەمەستانىيان چ سەروكارىكى لەگەل نامانج و ستراتىژى ئۆزى نەتەمەيى كوردنا نىيە. ئەوان تەنيا قوربانىيانى بەرژەومەندىيەكانى حىزب و سەركرەمى خۆيانن.

خۇسۇسەن بۇ كۆنفرەنسىس نوۋەمى كۆمەلە!

بەينى بىر يارى كۆنفرەنسىس يەك، نەبۇ كۆمەلە نوۋەمىن كۆنفرەنسىس خۇي، لە ھاۋىنى ۱۹۸۲دا بېستىت.

بەسەرگىنە نوۋەمى پۇل ۋە شانەكانى پىكىستىن، سازىنى كۆبۈنە نوۋەمى بەرەمەم لەگەل نەندامانى پۇل ۋە شانەسەرگىنەكان ۋە پىكىستەكانى ناۋشار ۋە شارۋچكە ۋە نۇرۋوگا زۆرەملىكان، نەركىك بوو نەبۇ لە ماۋە نوو مانگاندا جىتەجى بىكەم. ھەلەبجە بەتايىت ۋە نەفەرى نەرو بەرى بە گشتى. مەلەندى بەھىزى پىكىستىنى كۆمەلە بوون. نىمە كە بوارى بەستىنى كۆنفرەنسىس ناۋچەيىمان نەبۇ يان بىر يارىكى ۋەھا لە نىۋەندەمە نەرايوو، نەركى ھەلەبۇرىنى نوۋەنەرانى كۆنفرەنسىس (لە ناۋ ھىزى پىشەمەرگەم)، لە نەستىزى نەندامانى كەرت ۋە مەن بوو.

لە بالانەستى ھىزەكانى بەس ۋە زۆرىنى نەيارانى سىياسى خۇمان، راپەرەنسىس نەو نەركەنە، مانەو بوون ۋە سەرچىلەكى زۆرىان گەرەك بوو. نەۋەمى كارەمكى كەمىك ناسان نەكرد ۋە لەمپەرەكانى جوۋلە ۋە بزۋوتنى نىمەيان ھەلەمگرتىن، لىھاتەۋىيى كادىرانى كۆمەلە ۋە بزىۋىيى ۋە چاۋنەترسىسى نەو مەفرەزىيە بوو كە كۆيان لە ھىچ ناستەگىيەك نەمگىرەو. لەشارى ھەلەبجەم، ۋىزىيى پتەۋىيى پىكىستىن، كۆمەلىك خىزان ھەبوون كە بە ھەقتە نالەدى نىمەيان دەما ۋە لە مالى ئەۋاندا، لە نىۋە مەنالا ۋە خىزانى ئەۋاندا، كۆبۈنەمەكانمان ساز دەمان ۋە نەركەكانمان راپەرەنسىس ۋە مەترسىسى گەرەمەم بۇ سەر زىيانى ئەۋان نروست نەكرد.

مالى نىسماعىلى حاجى نەورەمەم، ھەمەمى حاجى ھەمەشەرىف، فەرەنگى ھەمەمىنى نەلەمى شاكە، ھەمەمى ھەمەبۇر، كەمالى شۇفىر، ھەبۇلەمى موھەندىس، فەرەندىن ھەبۇلە، نەنۋەر ۋە ھەمەمى حاجى مېرزا تۇفۇق ۋە ھەمەمى مەلا ھەسەن ۋە زۆر بىنەمالەمى بىكەش كە لە رۆزە سەختەكاندا، نەو رۆزانى بەس لەسەر ۋىنەبەك يان كۆتەبەيانىك خەلكى نىعمەم نەكرد ۋە مالى بە شۇفۇل زىراۋزور نەكرد. لەو رۆزانەمە مالاكانى ئەۋان، بىكەمى نەننىنى پىشەمەرگىمى كۆمەلە بوون.

بۇ سازىنى پىشەكارەكانى كۆنفرەنسىس. لەگەل مەلاياسىن، سامان، لەتىفى ھەمەمى مەلاساير ۋە نوو پىشەمەرگەم، سىن رۆز لە مالى نىسماعىل مەنەۋە ۋە ۋىزىيى كارەكانى ناۋ شارى ھەلەبجە. رۆزىك لەگەل نوو نوۋەنەرى پىكىستىنى سىلمانى بۇ تاۋتۋىكرىنى بەرنامەمى كۆنفرەنسىس ۋە گىتۇگۇ لەسەر كىشە فەكرىيەكانى كۆمەلە ۋە نەو مەسەلەنەمى كە مەيەمى مەملەنى نىۋە پىكىستەكان بوون ۋە لە كۆنفرەنسىس نەبۇنە تەۋەرى لىدوان ۋە لىكۆلەنەۋە، نانىشتىن ۋە سەرنج ۋە بۇچۈنەكانمان نالۇگۇر كرىن.

توفیق پەحمیم «حاکم کامەران»، پێشنیازی سەنگەرگۆپین ئەمکات!

من، لە چەند جێگایەکی نەم نووسینەما باسەم لە «توفیق» کربوو، نوێش لە نوو پوانگەوه:
 + نەو، یەکیەک لەو حەوت تیکۆشەرە بوو کە لە ساڵی ١٩٧٦. یەکم مەفرەزە ی پڕوپاگەندە ی
 چەکناری کۆمەڵەیان لە کورستاندا درووست کرد. مەخابن، ئەو لە ئۆخێکی نایارنا خیانهتی کرد
 و بوو یە نامر مەفرەزە ی جاشان.

+ توفیق، هاوڕێی زینەنزیکی من بوو. نێمە، کۆمەڵێک گەنجی خۆینەوار بووین کە پاشی پڕۆژگاری
 هەرمس، هەمیشە پێکرا هەلسوکەوتمان ئەمکرد و چاومان لە ناسۆی خەباتی کۆمەڵە و شۆرشێ نوێ
 بڕیوو. توفیق و مەفرەزەکی، نەگەرچی سەرەختانە شەری پێشمەرگەیان ئەمکرد، بیسانیش لە
 ناستی پەيوەندیی هاوڕێیەتیدا، بۆ هیچ کاریک ئەستی بەرووی نێمەوه نەمان. من، لەسەرەتادا، باسی
 پۆلی «توفیق»م لە پزگارکرنی «حەمەناوات» ی بڕیندارنا کربوو و نێمە وهکو خیزان بە گیانی
 «حەمەناوات»، قەرزباری ئەوین.

بەکری حاجی سەفەر، لە گوندی پارەزان و لە مائی خۆینا، پێی گوتم:
 توفیق پەيوەندیی بە سەرکرنا پێتییهوه کربوو و ناوای کربوو کە خۆی و مەفرەزەکی و ژمارەیهک
 لە خزمان و عەشیرەتەکی نامانن پەيوەندی بە یەکیتییهوه بکەن. بە مەرجێک یەکیتی لە پابوربوو
 ببوێت، هێزێکی سەرەخۆیان لە ناوچە ی هەڵبەجە بۆ درووست بکات و ئەوانیش هەموو ناوایەکی
 یەکیتی جێنەجی ئەمەن. مامجەلال نامە ی بۆ من ناروو و ناوای کربوو کە سێک بچێت و لە
 شۆینێک توفیق بیینیت و کارمەکی لەگەڵ بپێنیتیهوه. تۆ ئەتوانیت ئەو کارە بکەیت؟
 وهلامی من ئەرێ بوو. من ئەمزانێ نەگەر مەسەلەکە پیلان و تەپکەش بیت، توفیق کاری وا لەگەڵ من
 ناکات.

نیواریهک، لەگەڵ مەلایاسین، حەکیمی مەلایاسەح، فەرەیدون عەبدوللا، د.قادر و مەفرەزەیهک پێشمەرگە.
 چوونە ناوشاری هەڵبەجە. لە نوو مألدا شوینمان بۆ پێشمەرگەکان پەیدا کرد و خۆمان پۆشیتینە
 مائی عەبدولای برای میرزا حەسەنی نەورۆلی «عەبدولای موهەندیس» کە هەم زاوای «د.قادر» و
 هەمیش کەسی یاری نیو عەشیرەتی نەورۆلی، واتە لە خۆی عەشیرەتەکی توفیق بوو. لە نیوهرۆژنا،
 توفیق لەگەڵ یەک چەکنارنا هات و پێکەوه نانمان خوارد و ئەستمان بە قسان کرد. من، بەناوای
 یەکیتییهوه، هەموو لواکارییەکانی ئەوم سەلمانن و بەلێنم پێ نا کە مامجەلال و سەرکرنا پێتی یەکیتی
 بە پێشنیازمەکانی ئەو پازین و لە بەرانبەرنا ئەبێت نوێش کاریک بکات کە پێشتر لەو ناوچەیدا

كۆنفرەنسى نووھى كۆمەلە

ھاۋىنى ۱۹۸۲. لە «خېرى نىۋزەنگ» و لە ھۆلى «شەھىد شىھاب» نا، كارمەكانى نووھى كۆنفرەنسى كۆمەلە، ئەستىيان پىن كىرد. وىراي جىيەجىكرىنى كارە رۇتىنىيەكانى كۆنفرەنس، گىتوگۇ و لىدوانى تىروتنەسەل لەسەر بەرنامەي كارى كۆمەلە، سىياسەتى ناوخۇ و پەيوەندىيە نىشتەمانىيەكان، ھەلسەنگەندى سىروشتى چىنايتى و جىگە و پىنگەي ھىزە سىياسىيەكانى كورستان، پىرۇگرام و پەيرەو و بەرپوھ چوون.

ناۋى كۆمەلە وەكو «كۆمەلەي رەنجەھرانى كورستان» جىگىر كرا و مەيلى نەتەۋايتى و نىشتەمانى، لەسەر حىسابى كالكرىنەۋەي ناسنامەي چىنايتىي كۆمەلە، تۇخ كرانبوھ و پاش كۆنفرەنسىش، نارمى «چەكوش و ناس» بە بلاۋكراۋەكانى كۆمەلەۋە ھەلگىران. پىرۇسەي ھەلبىزارىنى نەندامانى سەركىرايتىي كۆمەلە، وەكو كۆنفرەنسى يەك، زۆر خەست و ئىزار نەبوو، بەلام لىدوان و مشتومىر لەسەر ناسنامە و بەرنامەي كۆمەلە توند و چىر بوون. پىشتىر، فەرمىدون ەبىدولقار، نامىلكەيەكى لەسەر «كورستانىيەۋى كۆمەلە» چاپ كرىبوو. ئەو لە وىندا جەختى لەسەر يەكەسەلەيى كىشەي كورد كرىبوو. ئەو، لەو بىد و گۆشەنىگايەۋە، ئىرووستكرىنى پارتىكى بۇ ھەموو رەنجەھرانى كورستان، بە نەركى كۆمەلە ئاناۋو. ئەو تىز و بۇچوونانە، بەپىي ھەلوەرجى ئەۋى رۇژىي كورستان و بزوتتەۋەكى، نەك ھەر ئالۋىك نەھاتنە پىشچاۋ، بەلكە بە بۇچوونى ئىمە، نامومكن و ئاپراكىتىكى بوون. ئەۋەي كە ئىمەيان بە «ئىراقى» يان «ئىراقچى» تۆمەتبار ئەكرە، جگە لە بىيانۋى خەستكرىنەۋەي مەلەلەنەكان ھىچى بىكە نەبوو. ئىمە، جەختەمان لەسەر ئەۋە ئەكرە كە كىشەي پارچەكانى كورستان، نەگەر لە بنچىنەشنا، كىشەي گەل و نىشتەمانىكى پارچەكراۋ بىت، نىسانىش لە روۋى پراكىتىكىيەۋە، ئاگىننا و نامرازى خۇيان گەرەكە. ئىمە جەختەمان لەسەر پارتى رەنجەھرانى كورستان. ئىراق ئەكرە و پىمان وابوو، ئىرووستكرىنى خىزىكى پانكورستانى، ئەبىت بۇ زەمەن و ئايىندەي بزوتتەۋەي سىياسىي پارچەكانى بىكەي كورستان، بەجىن بىتلىرىت. سالارەزىز، نامىلكەيەكى لە ۋەلامى تىزمەكانى «فەرمىدون» نا نووسىبوو.

نەم ئىو بىد و بۇچوونە ئىبەيەكە، لە كۆنفرەنسنا، بوونە مايەي مشتومىر و لىدوانى قوۋل. كۆنفرەنس، ئەسگايەكى نوۋى بە ناۋى «ئەسگاي ناۋەندى رىكخستەن» نامەزاند كە نازاۋەۋەرامى و قادىرى حاجى ەلى كارىان تىندا ئەكرە. ھەموو رىكخستەنەكانى كۆمەلە بۇ چوار رىكخراۋ نابەش كران و پاش كۆنفرەنس لىپىرسراۋيان بۇ بىارى كرا.

سالار عزیز، لەم کۆنفرەنسەدا، خۆی بۆ سەرکراپتیی کۆمەڵە ھەلنەبژارد و خۆی بۆ بەرپەرەبەرنی مەملەتیی تیوریی نۆ کۆمەڵە نامانە کرد.

کۆنفرەنس، لیژنەیکە بۆ لێپرسینەوه و بەواناچوونی ئەو سکالایانە دروست کرد کە لەسەر کادرانی کۆمەڵە، لە ناوچە جیاوازمەکانەوه ھاتبوون. نازانەھورامی، لێپرسراوی لیژنەکە و جەبار ھەرمان و منیش نەنام بووین. «حەمە عەتییە» یەکێک لەو کادرانە بوو کە راپۆرت و سکالای لەسەر ھاتبوون. تۆمەتەکان ھێند گەورە و گران نەبوون، نیشانیش نەنجامی لیکۆلینەوه، «حەمە» ی بۆ ماوەیک ھەلپەسارد.

پاش کۆنفرەنس، نۆمەندی کۆمەڵە دەیویست ھەندەک ئالوگۆر لە لێپرسراوەکانی کۆمەڵەما بکات و جێگۆرکێیان پێ بکات.

نۆمەند، پێشنیازیان کرد، من کەرتی رێکخستنی ھەلەبجە بەجێ بهێڵم و لێپرسراویتی رێکخراوی چواری کۆمەڵە لە نەستۆ بگرم. من نامانەیی بەجێپێشتنی کەرتی رێکخستەن نیشان دا، بەلام پۆستی رێکخراوم رەت کرەوه. مەملەتی و کێشە و گرتەکانی نۆ دەروونی کۆمەڵە مانوویان کرەبووم. ھەستم ئەکرد، پێویستم بە پشووێ و ئۆخێک تا بە نارامی بیر بکەمەوه. بەرھوامیی شەری ناوخب و نەبوونی چ ئاسۆیک بۆ ھەربازبوون لەو گێژاوە مەترسینارە، تین و تازی بەرھوامییان لاواز کرەبووم. یەکی، بە کۆمەڵەشەوه، سیاسەتێکی مژاوییان بەرپەرە دەبرد. شەری نۆوان یەکی و ھێزەکان نەگەرچی کەم ھێز بووبوو، نیشانیش ھیچ بنەمایەکی پتەو بۆ بەرھوامیی ئەو نارامییە نەبوو. ھەموو چوونەسەرێکی نەگەری سەرکەوتنی موافەزات، ئاستی شەڕ و پێکەنانەکانی ھەلەکشاند.

«مەسەلەی کورد یەک مەسەلەیە!»، ھەتات سیاسەتی یەکییتی بەرھەڵدێر و نوور لە لۆژیکی سیاسی ھەنازوت!

نەم درووشمە، ھەروا سادە نەبوو. نەم رێگاخۆشکردن بوو. بۆ ھاوپەیمانیی یەکی و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و پاشان شەڕکردن لەگەڵ ھێزەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران کە ھەتات لە کوردستاندا پێشەڕییان ئەکرد و ئاکامیش لە ھاوکیشی شەری ئێران نەراقتا، بە ئاراستەوخۆ ئەکوێت بەرھەڵدێرێکی ئێراق.

نۆمەند، ھەلەئێ نەحەمە ئەکرد «ی بۆ لێپرسراوی کەرتی ھەلەبجە بیاری کرد. ھەلە، تازە لە شارەوه ھاتبوو شاخ. من، ھەلەم لەگەڵ خۆم بڕە ناوچەکانی ھەرمی یەک و ھەموو کادر و رێکخستەکانی کۆمەڵەم پێ ناساندن و لەوێم جێگیر کرد. من، پاشی ھاتوچۆ و گەرانیک کە نزیکەی مانگیکی

خایاند، لەگەڵ مەفرەزەمکەى خۆمدا گەرامەوه نیتۆزەنگ و لە بارەگای شیخەعلی کە خۆى بە کاریک چووبوو ناوچەى سلیمانی، بنەم لێ خست.

ئەو پۆزگارانەم لەگەڵ براوەرانى سەرکرنایتى و هەندەک کاکر و ھارپى خۆم گوزەراندن. عومەر ھەمەسالەح و تانیای خیزانى تازە ھاتبوون و کچى سێسالەیان بە ناوى «کوردە» ھەبوو. فەرھیدون عەبدوللا و سەباحى موھەندیس کە کاکرى کۆمەلەبوون و لە ئەنجامى شالۆى بەعسا بۆ سەر کۆمیتەکانى شارى سلیمانی، ھاتبوونە شاخ، پێکەوھ بووین. ئەوان ھەرزوو، بۆخى ناناسایى و نوور لە چاوەروانییەکانیان، ناھومىدى کەرن و بە بەرھى ئارازییانى نیتۆ کۆمەلەوھ پەيوەست بوون. ھەمەئاوات، مامەھەمە، فەرھیدون عەبدوللا، کریمى حاجى عەلى، سەرۆکى عەلى حاجى فەرەج، عەریف کریم، نەبەزى شیخ جەمال، ھەمەسەلیم و کەسانى بیکەش لەو بارەگایەدا بووین.

هیزی پشتیوان، سەرلێشێواویی سیاسەت!

هیزی پشتیوان، نازناوی ئەو هیزە یەکییتی نیشتمانی کوردستان بوو کە لە سێتایمەری ١٩٨٢. بۆ پشتگیریکرانی هیزەکانی «حەکا» ناویوی سنوور کرابوو. هیزەکانی کۆماری نیشلامی ئێران، لە هیزشێکی بەرفراواندا، تەنگی بە هیزەکانی «حەکا» و مەکتەبی سیاسییەکی هەڵچینیوو. بەپێی گێڕاوەی نوێیروان مستەفا «نووسەری پەنجەکان یەکتەر لەشکینن». د. قاسملو هانای بۆ یەکییتی نیشتمانی و «حشع» بریبوو. یارە «حشع» وریبێتەر و لە مەترسیی ئۆخە کە گەشتبوو. حشع نەچوو بوو ژیر ئەو بارە سیاسییە گرانە و خۆی لە جەنگێکی بیناکام نەهاوێژتوو. یەکییتی نیشتمانی کوردستان، ئەو هیزە سیاسییە سەرچەڵە بوو کە کورتییانە و بەپێی رۆژگار سیاسەتی ئەکرد. تاکتیکە سیاسییەکانی یەکییتی، هەمیشە کورتیان لەهێنا و ناکامی خراپیان لێ ئەکوێتەو. شەرکێن لەگەڵ ئێران، بە هەر پاساوێک، بۆ یەکییتی و سیاسەتی ئەو رۆژگارە، هیچ لۆژیک و ئەقڵێکی تێدا نەبوو. هەر هیزێکی سیاسیی لەو سەرەمەدا، بەری بە هیزی ئێران گرتبا، ئەبوو خۆی بۆ جۆرێک لە سازش لەگەڵ ئێراقدا نامانە بکات. حەکا، یارمەتی و کۆمەکی لە ئێراق وەرەمگرت و بەو حالەشەو، لەبەرەم هیزشی ئێراندا خۆی پێ نەهێرا.

ئێمە بە ئاشکرا و بێ پێچ و پەنا، ئێی ئەو سیاسەتی یەکییتی بووین و پێمان وابوو بە زیانیکی سیاسیی گەورە ئەشکێتەو. مەلابەختیار، کە ئەندامی سەرکرایتی یەکییتی بوو و لە قۆڵێکێشەو سەرپرشتیی بەرەمگی ئەکرد، بێسان لە کۆبوونەو، ئەنگی بە بریارە کە ئەبوو و پاشتریش بە نووسین نەرەزایی خۆی بە «م س» گەیانە بوو.

شەرەکان، ئەهاتن سەختەر و خۆیناویتر ئەبوو. ناسۆیەک بۆ سەرکەوتن یار نەبوو. ئێران، ئەهات زنجیرەچیاکانی ئەگرتن و نەرەزایی کەر و فەرماندە عەسکەرییەکانیش لە هەلکشاندا بوو. ئەو ئەنیا ژەنرال بەفر بوو کە شمشیری سپیی هەلکێشا و ستۆپێکی بە لەشکری ئێران کرد.

لەو شەرەدا، نزیکەی «١٧» پێشەرگەیی یەکییتی کۆژران و لەناو ئەواندا، هاوڕێیەکی زیدەنازیزی منیش بە ناوی «فەیسەلی مەلاعەلی» کاکەشین» کە فەرماندە کەرتیکی هورامان بوو.

یەکییتی، ئەمەبە لەژێر چەتری چ پاساوێک، ئێزاتی ئێران بکات و ئەکرا لەنیوان ئێزاتی و هاوکاریدا، بێلایەنی هەلێزاربا. ئەو سیاسەت، خەنەقێکی قوڵی لە نیوان ریزبەندی «ئێران و جود» و یەکییتیدا هەلکەند و پاشتر رووباری خۆینی تێزا. ئەم سیاسەت، پاش سالتیک بە ناچاری، سازشی

نیوان بەس و یەکیتی دەخولقییت.

پاش تەواوبوونی شەر و لەسەرتای سالی ۱۹۸۳. یەکیتی نۆرگانەکانی خۆی نوێ کردنەوه و بەپێوەرینی کاری نییاری، سیاسی، کۆمەلاییتی و عسکەریی خۆی لە فۆرمی «مەلەبەند» نا رێک خستەوه و هەموو کوردستانی کردە ۴ یەکەمی نییاری و هەر مەلەبەندیکیش نەندامینکی کۆمیتەی سەرکرانییتی یەکیتی، لێپرسراوی بوو.

ئەلپەقەبى بەفر

زىستانى سالى ۱۹۸۳، لە سارد سارىتر بوو. كوستان و گەرمىنى كورستان شەختەبەند بوون. جولان و بزوتن لە شاخەكاندا قەستى سەر بوون. نىمەى پىشمەرگە، نەگەرچى نەزمونى چەننىن سالى ژيانى زستانانمان لە چيا و ھەرى كورستاندا ھەبوو، نىسانش ھىچ سالىك بى قوربانىيانى بەفر نەمگوزەرى. ملازم تايەرى ەلى والى بەگ، كاۋەى شىخ لەتەفى ھەفەد و چەند پىشمەرگە بەگ، لە شاخى قەنىل و بە رىگاۋە بەرمو نىران، رەقەلاتن و لە بەفرنا گيانيان سپارد.

من زستانە رۆژىكى سالى ۱۹۷۹م لەبىرە كە لە چەوتان و كۆلىتانە، بە نيازى ناوچەى مەريوان، بە چيانا ھەلگەراين. نەو رۆژانە، پلەى گەرما رەنگە ۱۰ تا ۱۵ى ژىرسفر بوو بىت. نىمە ھەبوو لە جۇگايەك بىرەينەو، كە بەفر لەسەر رۆخەكانى بالازە لامىك كەوتىبوو. «فەرھاد»، كەمىك كورتەبالا و قەلەو بوو، بازەمەى كورتى ھىتا و لە ناوھەكدا نوقم بوو. فەرھامان راكتىشاى ھەرى و لە ساتىنكا ھەموو بالاي بوو بە چلورە، ناگرمان كرەو و نرىك بە چارەك سەعاتىكى خاياند تا شەختەى رېشى رىژى تۋايەو و ناھىكى بە بەرنا ھاتەو، چيا ھەك ناوینە لووس بوو. رچەشكاندن، رەنجى فەرھادى گەرەك بوو. كەسىك لە پىشەو و بە نىزەى چەكەكەى شوئىنپىنكانى ھەلەمەكەندن. ھەبوو بە نەزمون و شارەزايەو پىشەكانت ھەگوزىت. من، لە ھەنگاۋىكدا ھەلەتەرام و ھەك نەوانەى لە ولاتانى نەوروپانا، بەفرخلىسكىنە ھەكەن، سەرەنگرى بووم و بەرمو چەم ناخزام. ھەرچىم ھەكرد و ھەكۆشا، شىتەك بۆ خۆگرتنەو شەك نەمەرد. ھاورىكانم، لەسەرەو نەبەق مابوون و لىيان ھەروانىم كە ناخۆ كەى لە زەرەمايەكەو بازەر ھەم و بە جىيان ھەتەلم. ھەخلىسكىم و خىرايىم زياتر ھەمىت و كۆنترۆل نامىنەت، ورنە ورنە خەرىكم ورنە بەرەمەم و خۆم تەسلىمى ئەلپەقەبى بەفر ھەكەم. بەرەرووى بىنەربەرۋىەك ھەمەو، ھەروو قاچم جۋوت ھەكەم و بەو خىرايىە، خۆم بە ناربەرۋونا ھەكەشم. پەرچەكرنارى پىنكانەكە، بە ھەروى ناربەرۋونا ھەسووپىنەت و لەنگەر ھەكەم. نازارىك لە ھەناوەدا ھەكۆرۋىت. سەرم گىژ ھەخوات و چاوم رەشكەوپىشكە ھەمىنەت. قەھرىك بەو ھالە ھەمىنەو و پاشان پشۋوم ھەبەر نىتەو. لە ھاورىكانم ھەروانم، ھەكو زنجىرەخالىكى رەش بە ناوقەى چياكەو بيارن. نەوان پشتنەكانيان لە يەكتر گرى ھەمەن و بۆ مەنى ھەماون و نرىكەى ۱۰۰ مەترىك ھەلەمەكەشن.

يادىك لە نۆلپار!

لە سەرھەتاي سالى ۱۹۷۸وھ كە شارم بەجى ھىشت و تا نەوسات كە پىنج سالان تى ھەپرىن. چ خوارنەھەيكى نەلکەولم نەخواربەويەوھ و لە ھەركۆيش كارم كرىبوو. رىنگام بە كانر و پىشمەرگەكان نەبابوو، مەشروب بخۆنەوھ.

نۆوارھەيكى بەفراوى، لىئىرى سەيد مەجيد پىتى گوتم: نەمشەو بەتەنيا وەرە بۆ مەقەرى كاك سالار، بۆخۆمان لەگەل كاك نازاھەورامى و كاك قانرى حاجى عەليبا نادەنيشتن و قسەوباس نەكەين. سالارەزىز، چووبووھ خوارەوھ و مەقەركەكى جى ھىشتبوو.

شەو، لەوئ كۆبووينەوھ. لىئىر گوتى: من ھەچمە لاى مامجەلال. كارىكەم ھەيە و زوو دىمەوھ، بزانم شتىكىش لەگەل خۆم ھەيەنم.

لىئىر رۆيشت و زۆرى نەبرد بە بوتلىك ويسكىي «نۆلپار» ھوھ، گەرايەوھ. كۆشتى قاوورمە لە تەنەكەنا و لە شارەوھ ھاتبوو، ويسكىي نۆلپار، پەنجەي ناسكى نازاھەورامى لەسەر ژىي گىتار، گۆرانى عەلى مەردان و ھەنگى بەسۆزى زۆرنەزى قانرى حاجى عەلى، قسەي تامدار و بەكاوھخۆي لىئىرى سەيد مەجيد و ھەنتازيا و تىرامانەكانى من لە نايندە و چارەنووس، لە نۆو دلى شەختەبەندى «نۆزەنگ» نا، رەگەزەكانى دنيايەكى سوريال بوون. من، نەو شەو، بارنەقاي ھەموو ژيان، لەزەتەم لە خوارنەوھ برد.

«قانرى حاجى عەلى»، كەسكى وريين، ھەيەن و رەزدار بوو كە زۆر زوو ھەتتوانى خۆشت بوئ. لە شويىنى بىكەنا، باسەم لە «نازاد» كرىوھ و لە بەرگى نووھى «نەزمون و یاد» نا، نىمە تەمەنىك پىكەوھ ھەيەن.

لیقەومان لە بەفردا

+ بەم بەفر و شەختەبەندانە سەرمان تێنا دەچن. با مانگیکی بیکە لیترە دەمێنین و ئەوجا بەرمو شارباژێر برۆین.

— نێمە دەیت برۆین. ماوەی نێوان نێوزەنگ و شارباژێر. لە کەشی ناساییدا، چوار رۆژ رینگا دەیت. نێمە بەم زستانە و بەکاوهخۆ. با دە رۆژانمان پێ بچیت.

+ نوو هەفته ناییت ملازم تایەر و شیخ کاوه و هاوڕێکانی لە بەفرنا تێنا چوون، بەفر وەکو ناگر و ناو، نامانی نییه!

— ڕێکەن لە بەفر و شەختە. هونەری خۆی هەیە، جگە لەو نێمە بە ناوچەیکە تێنەپەڕین پەر لە گوند و ناوەمانی، تۆ. نەگەر هەرگیز پاشنیوهروان و دەرنگەر نەکویتە رینگا، نیدی شەوت بەسەرنا نایەت و تووشی گێچەلی بەفر ناییت.

قسەوباسمان لەسەر سەفەری نێو بەفر و گەڕانەو بە ناوچەی شارباژێرە. مألوحالێکمان بۆپێچانەو نییه. بەیانیهک زوو، خۆمان و چەکەکانمان، لەستەیهکی لوانزە کەسی مألواویی لە ناوژەنگ دەکەین و بە ڕچەی شکاوی کاروانی قاچاخیاندا، بەرمو گوندی «بێتوران»ی ناوچەی سەردەشت دەچێنین.

کاترۆمێر یەکی پاشنیوهرۆی رۆژێکی دەیشوو و بەفراوی، لە چاخانهکە «بێتوران»دا نانیشتووین و لە پەنجەرەکانەو، لەو بەفرە دەروانین کە لە پەسا دەباریت. بەفری چەند رۆژەکو تۆو نا دەپۆشین و ولات ئەکاتە پارچەیک لە زیو.

+ خالەکیان! لیترەو بۆ گوندی «قەلەرەشە» چەند سەعات دەیت. — رینگاکە هەر دووسەعاتان دەیت. بەلام بەم بەفر و زریانە چوارسەعاتان دەخایەنیت. + نێستا وەرێ بکەوین، سەعات پێنج ئەکەینە مەنزل! — نەگەر لەسەرخۆ و پێشمەرگانه برۆن. دەنا زووتریش ئەکەن.

+ فەرموون با بچمێن!

من، لە چاخانهکە وەمەر ئەکەوم و ئەوانیش بە نابەللی ئوم ئەکەون. پێشمەرگەیک پێش ئەکویت و نێمەش ریز دەبەستین و بە سپایی جانەکان کە نیدی شوینەواری جاندی لێ ئەماوە. گوندی بێتوران لە پێنجی باخەکاندا جێ ئەهێلین و پێچاوپێچ شوین تارمایی رینگاکە ئەکەوین. چەند لە گوندی نوور

بلەكن.

لە نێوان «قوڤ» مەكانی بلەكتیا، لەسەر جۆگە ئاوتك، بە ریز دەرۆین. شۆخەكچێك، لەو پەرییانەیی نێو
شیرەكانی «گۆزان». سەتلیك ناو لە سەرشان، بەرەو ڕوومان دیت. چۆراوگەیی ناو، بەسەر شانوملی
ڕووتی گولئاسانا لەچۆریتەوه و مەمكۆلەیی نیوڕووتی بیتەمەكان. لە ژێر كراسی تەنكەوه، وەك
ئووەستێرە لەجریوتین. كچ مەگاتە ناستی من و من سەر ناخەم. لە پشتهوه، گویم لێتە كەسیكیان
نەلێت: وای! بە ڕووشی خۆی لەبەر كەرووه «لابس بون ەنوم!» من، ناوڕ ەنەمەوه و لێی تووڕە
نەبم... شەرم ناكەیت! نێمە پێشمەرگەین یاخود جاش؟ تەریق ناییتەوه؟
ئەو نەلێت: شتیکی خراپم نەگوتوو، راستییەكەیی نەلێم.

مەسەلەیی ژن و سێكس، تا ئەو كاتەش، لای نێمە زۆر بە سەختی گیرابوو. من، بەشەحالی خۆم، لە
ماوەی مەسالی ژبانی شاخا، ەەرگیز نەستم بەر نەستی هیچ ژنیك نەكەوت. ئەزانم، لێرسراوانیکیش
هەبوون، هیچ نەرفەتیکیان لە نەست نەدنا. من، لە لێرسراوم بیستوو، گوتووتی: لە شارەزوورەوه
تا قەرەناخ، لە ەەر دیتەكدا، «ژنیكم» ەس! وەخوا من بێ ژن ەلناكەم. بەلام، نەوانە نەگەم
بوون. نێمەیی كۆمەلە، لە مەسەلەیی «سێكس» یش، وەكو زۆر مەسەلەیی نێك، سەقام گەشتبووین.
چەپانلنی سێكس، لەتەمەنی ەرزەكاریدا، نەشیت كاركری خراپ لەسەر باری ەروونی مرقوف
نابینت و لە تەمەنی سەرووترا، گری و گریفچکی ەروونیی بۆ ەرووست بكات. خۆیننەوهی
شیرێكی من، كە بیست سالیك پاش ئەو زەمەنە نووسیومە، نەشیت جۆرێك لە نازاری ئەم چەپانلن
و لە نەشق بێنەریبوونەیی لێ بكتیت:

گازندەیی نێوانی خۆمان بێ،

نەدەبوو ەیتنەم زات لە بەرنیی،

جوانەگای توانستم، لە گیرەیی سەرابی شۆرەشدا بپرووكن!

تۆ وات كرد تا شەوقی بینم

بۆ ئەشق و

بۆ ژن و

بۆ جوانی،

لە لوللەیی تەنگدا بخنكن!

(كۆپلەیهك لە شیعری «ژناران»، دیوانی بە تیرۆژێك لە نیكای تۆ...)

پارەزان، گوننیک بۆ پشووان و مالتیک بۆ بیرکرنەوه

پاشا نەروۆزان. شەکت و برستلیتپراو، گەشتینە گوندی «پارەزان» و پرومان لە مالتی بەکری حاجی سەفەر کرد. مالتی پیاویک کە لە ھەر شوینیک مالت و بارەگای ھەبووینت، نیوھاننیک بۆ پیتشەرگە و پەتووان گەرم کربوو. نەوان، خیزاننیک گەورە و مالتیک نانبدە و دەست و لێلاوە لا بوون کە لە نەماری و دەستکورتیی نەوئ پۆژئی «یەکیکی» نا، لەسەر گیرفانی خۆیان و کەسوکاریان. لە سالتیکدا، سەمان کەسیان نەمواندەنەوه و بەرپیان نەکران. کافەخان، ھەوار، چنار و نیکار خیزان و کچانی بەکر بوون کە ھاندوویتییان نەمناسی و وەکو فرەزە لە مالتا ھەلەسووران و سەرھیان ھەرازانەوه.

قائری حاجی ھەمەشەریف «د.قائەر» کە ھاوڕێی نکتۆر ھەژار مارف، نەخۆشخانەییکیان لە گوندی ناوھەمان کربوو، ژووڕیکی چکۆلەیی لە نزیک نەخۆشخانە کەوه، بە نێمە بەخشی.

ژووڕمان کردە بارەگا و پاخەر و پیتخەف و قاپوقاچاخمان پەیدا کران.

بەکری حاجی سەفەر، سالارەزیز، شیخەلی و من لەگەڵ ٤٠ تا ٥٠ پیتشەرگیەک، لەوئ نەزایان و ھیچ کارئیکی سیاسیمان وەرەنەگرتبوو. ھەر لەو سەرۆبەنەما، مەلەبەندی یەک نامەزرا و بارەگای لە گوندی حاجی مامەند ناوا. مەلەبەختیار لیتپرسراوی مەلەبەند و بەکری حاجی سەفەریش بوو یە لیتپرسراوی ەسکەری.

من نەم بە بارەگا و نەو براوەرانەیش لە گەلەما بوون، خوش بوو، لە پارەزاندا، خوومان بە خۆیندەنەوھەکی چپ و پەرەو گرت. سالارەزیز، کتیتخانەییکی تا پانەیک باشی ھەبوو، نێمەش کۆمەلیک کتیتیمان لە شارەو بۆ ھات. پارەزانمان کردە مەلەبەندی خۆیندەنەوه و بەخۆناچوونەوھە فیکری و پۆشنییری و نەمەبی. خۆیندەنەوھە نەمییاتی مارکسیزم و نانراوھکانی «لینین» مان سەرلەنوئ تاووتو کربەنەوه. لەو واقعەیی بزورتنەوھە چەکناری کوردستان و نەو فەوزایەیی ھیزە سیاسییەکانی تێ کەوتبوون، تیور و پراکتیک، بۆ نێمە پتک نەمھاتنەوه و تا دەھات کەلێن و کەلەبەرە فیکری و سیاسییەکان ھەراوتر دەبوون.

بنکەکانی نێمە لەپارەزاندا، لانە و نالەدی نەو تیکۆشەر و پیتشەرگانە بوو کە کتیشی فکرییان لەگەڵ کۆمەلەما ھەبوو. کەسانیک ھەبوون، چەند سالان پیتشەرگە بوون، برۆایان بە کۆمەلە لەق بیوو، نەیاننەویست شاخ بەجی بھێلن و تەسلیم بە مەولەت بینەوه، لای نێمە، لانەییکی نارامیان

نەبىنىيە. مەفرەزمەكى من. لە ھەندىك كاتنا. بەشىكىيان نەنامى كۆمەلە نەبون و بېرواشيان
بەر رېيازە نەبوو. ديسانىش كەسانى چەپ. لىسۆز و تىكۆشەر بوون و لە ھەموو شەرىكنا. ۋەك
ھەر پىشمەرگەيەك نامانەيان ھەبوو. حاجى نەنۋەر. كەسىك بوو لەو تىكۆشەرەنە كە سالانىك.
پىشمەرگەيەكى لىۋەشاۋە و چەپىكى بانچەپ. لە پارەزان و ناۋچەكانى دىكەش. لەگەل نىمە پىشمەرگە
بوو. كەمالى نەروىش عارف. مامۇستايەك بوو كە من لە سالى ۱۹۷۶، لە سلىمانى ناسىم. نەوسات
زىاتەر لە بىرى پاسۆكەۋە نىك بوو. دواتر كەوتبۈۋە رىزمەكانى كۆمەلە و بىۋە پىشمەرگە. نەوېش.
ھەرزو كومان و لەراۋكىن فىكرى لا نرووست بوو و بە جى ھىشتىن.
بەكرەمەد. ناسراو بە نكتۆنەبەز. پىشمەرگەيەكى وريا و چەپىكى ھەلسوۋراۋ بوو كە چەند
سالنىك لەگەل نىمە. چ لە پارەزان و چ لە شۆيەكانى دىكە. پىشمەرگە بوو. پاشتر بوۋىە كارنىكى بىارى
نىو رەۋتى كۆمۇنىست و پاشترىش. حىزبى كۆمۇنىستى كرىكارى. لەو پىشمەرگانەى لە پارەزان
پىكەۋە بوۋىن. مامەھە (ھەمەى حاجى ھەمەكرىمى گىلەھرەبى). عەبۇلى حاجى ھەمەشەرىف.
جەزاي مام غەرىب. ناسۆ رەھىم (ھەمەى نەۋرەھىم). كەرىمى حاجى عەلى. نەبەزى شىخ جەمال و
زۆرى دىكەش.

جىگىربوون و بوۋنى مالىك بۆ ژيان و پشۋودان. بۆ منىك كە سالانىك بوو لە مالان و مزكەوتاندا
نەمەۋامەۋە و سىژمە لە نەركاى جۋوتيارانمان نەما. لە روۋى نەروۋنىيەۋە كاركرىكى پۆزەتىقى
ھەبوو...

- + پوۋرى گيان ميوان رانەكرن؟
- _ فەرموون باۋكەكەم. مالى خۆتانە!
- _ جا ميوانىش رانەكرىن. چى بگىن!
- _ ھەرچىمان ھىيە ھى نىۋىيە. نىمە خاۋەنەمال نىن!
- _ پىاومان لە مال نىيە!
- + پىاومان ناۋىت. نىمە براى تۆىن!
- _ حاشا. من براى نەرقۆمەكرم نىن!
- + پوۋرى گيان! بۆ ھەموو ژمەنىك نان و ماست؟
- _ يەك رۆژ ژمەبۆرى بگىن. ژمەى نەۋم كەلەشترتان بۆ نەكۆژمەۋە!
- + نەم ھەموو نەركەتان بۆ كىشاۋە. نايە گيان!
- _ بخۆن نايكتان كۆيەر بىت. كەمن بىم! ناخۆ چەند سالە. نايكى خۆتان نەبىۋە!

+ پىخەفەتکەمان دەمەنى؟

_ نادەى نافەرەت، پىخەفەى باشيان بۆ يىتە!

_ پىخەفەى پىشمەرگە، لەسەر کولانەى مەشەکانە، خۆتان برون بىيەن!

چەند گوناه بوون، ئەو خەزانە جووتيارانەى نەيان دەتوانى ژمەتک بە تەنيا و بۆخۆيان پىکەو
نانىک بخۆن، پاش ماندووبوونى پۆزانە، پىکەو رابکشتن و وەنەوزىک بىمەن. چ سەخت بوون
ئەو زستانەشوانەى لە مەرگەى مالانمان دەما و لە شىرىنخوينا. تازەزاوایەکمان لە نامىزى نۆبووک
مەرمەکشيا و بۆ تاقىکرىنەوێ مەترسىيە پىگا، وەپىش خۆمانمان دەخست. مەن، هەميشە لە توانا و
حەوسەلە و خۆراگرىيە خەلکى گوندەکانى کوردستان سەرسام بووم. ئەو خەلکە چ وزە و توانايەکیان
هەبوو!

قۇناغى ناساکان و جىگىربوون لە بارەگانا، ئەو نازارە مەروونيانەيان کەم کەرنەو.

***

بەفر دىت نەتوتەو و شاخ و کىوان خەلخال دەمەن، کانىيەبەهارە ناوژىم دەمەن و دەفەرى شارباژىر
بە گۆلومول دەخەلن. مەفرەمى هەيزە جىاوازمەکان بە ناوچەکەمان دىن و دەمەن. جارى پىکەوتەننىکى
قەرچۆک لە نىواندا هەيە. هەيزى پارتى و سۆسيالەست لە شارباژىريان و حەيزى شىوعى بارەگايان
لە گوندى حاجى مامەند، بە تەنىشت بارەگای مەلەندى يەکتىيەو، ناناو، بىرەکان پەتروکەيان
نەبەستوو و چەقوى دەستى هەر لاسارىک، ئەکارتى هەليانەتەو.

نەبوونى پىکەوتەننىکى ستراتىژى و بەرنامەيەکى کارى هاوبەش لە نىوان هەيزەکاندا، نەگەرى
تەپەلچوونەو و يەکتەراپاچىن بەهەيز دەکەن.

لە شارەزورەو، تىکەلچوون لەگەڵ سۆسيالەست روو دەنات. لە شاباژىر، لە بۆسەيەکى هەلەنا،
جەزای عەلى کاتب، بە دەستى هەيزەکانى يەکتىيە دەکوژىت. پارتى، لە «کۆپانان»، مەفرەمەيەکى
يەکتىيە دەخاتە بۆسەو و هەيانکوژىت. ئىتە، چەنجاران لەگەڵ مەلابەختيار کۆبوونەو دەکەن و
لە هەولەى نەوهەيان

ناگەرە سەرتاسەر نەگرتەو و سنووردار بکرىت. مەلابەختيار هەول دەنات و بواجار بە نەنجامەتک
ناگات. ناوانان و کەسانى ناوچەکە دەنێرەن بۆ لای پارتى، بەلکو ناوچەکە چۆل بکەن، تا بە
چارەسەرىک دەکەن. نووربەکەونەو... يىتەنجام!

يەکتىيە، هەيز کۆ دەکاتەو و لە شەپکەى خۆناوێى نوورپۆژەنا، هەمويان ناوێوى سنوور دەکات.
لەو شەپەنا، ئىتە بەشارىيمان تىنا نەکرد و بە نىگەرانیيەو لە شەپى براکانمان مەروانى. ئەم شەپە،

ھەموو كوردستان نەتەنەت و لە «قەرقا و پەشتناشان» بە قەسابخانەى براكان، كۆتايى نەتەنەت
لە حاجى مامەند. بە ھەولەى ھەموولايەك و ھىكمەتى مەلابەختيار و ئاوەزى بەھادىن نوورى، ھىزىبى
شىوعى، بن خوينەرژەن، بۆ قەرمەخ نەپەرئەو.

پاينەز نەتەنەت و شەرى نەيران/نەزاق، لە كوردستاندا كەپە نەستەنەت. شارباژەن، لە نەوان ناگرى شەرى
نەسووتەت و ھىزى يەكەتەى و مەختە لە مەنگەنە بەرەت. نەولەت، گوندەكان تۆپياران نەكات و چەندىن
پەشمەرگە و ھاولاتەى نەكوژرەن. رەوشەكە لە رووى سىياسىيەو نالۆزە و يەكەتەى لە نەنجامى
سىياسەتەكانى خۆيدا، نەكەوئەتە نۆخەكى نۆزارەو.

ھەر نەو ھاوینە، كۆمەلە، كۆنفرەنسە ناوچەيەكان، بۆ خۆسازان بۆ كۆنفرەنسە سىنەم، نەبەستەت.
مەن، نامەيەكم لە جەمال تەھىرەو پەن نەكات. نامەيەك پەر لەھاندان بۆ بەگەرکەوتەو و وەلانى ھەر
ناكۆكەيەك و بەگەرمى بەشدارەكرەن لە كۆنفرەنسە.

نەمە، بە ھەموو قورسايەكمانەو، نەمانەوئەت بەشدارەى لە كۆنفرەنسە بەكەين. مەن، بابەتەك نەنووسم
لەمەر «كەشەى كورد لە نەوان واقەع و خەيالدا»، لە كۆنفرەنسە نەبەتە جەنگەى مەشتوم و زۆرترەن
نەنگ وەكو نۆينەرى ھەلبژارە بۆ كۆنفرەنس. وەرەگرم.

شەرى نەوان ھەزەكان بەرەھوام و خوينەويە. تەرۆر نەكاتە شارەكان و ھەندەك لە كانر و
كۆنەلنەرسراوانى پارتى، لە سەلماندا تەرۆر نەكرەن. يەكەتەى، لە «نەنگى شۆرەشى نەزاق» ھو،
بەنگونەھى خۆى لەو كارانە رەمگەيەنەت و پەرەمپۆشيان نەكات. نۆخەكە مەترەسینارە و نەمە زياتر
بەنەوا و نەگەران نەبين.

مفاوەزات، نەروازمێک بۆ نەربازبوون

لە سەرەتای پاییزدا، لەژێر تۆپبارانی ئیراق و پیشڕەویی هیزی ئێراندا، بەرمو «چنگیان» و پاشان نۆلی جافەتی ڕۆشتین. ئەوئ دەم، مەلابەختیاریش دەستی لە لیپرسراویتی مەلبەند بەرنا و بەکری حاجی سەفەر چنگای گرتەوه.

ماوەیەک بوو، دنگوباسی مفاوەزات بەسەر زارانەوه بوو. دنگۆ، بوویە حەقیقەت و وەفای یەکییتی، لە خۆشناوەتییهوه، بەرمو بەغنا بەری کەوت!

نێمە، پەڕینەوه بۆ قەرەناخ و بنکەیهکمان لەوئ ناوا.

مفاوەزات، دەرکەمی بۆ چوونە شار و بە کەسوکارشان بوونەوهی، لێ کرینەوه.

مفاوەزات، بۆ نێمە پشوووانیکی جەستەیی بوو، نەروازمێک بوو بۆ نەربازبوون لە قەیرانیکی سیاسی کە یەکییتی تێی کەوتبوو!

من و خوینەر، لە مفاوەزاتدا پشووێک دەمین و لە بەرگی نوومی «نەزمون و یاد»دا، لەوئ ڕا پێک دهمگەینەوه و چەندسالیکی دیکەش پێکەوه دەبین.

فەرھەنگی ناوھەکان:

* ھیدایەت، پێشمەرگە یەکی کۆمەڵە بوو کە تەنیا نوو رۆژ پێش ئەو رووباو، بە مەبەستی تیرۆر کرنی ھاوکارێکی بە عەس بە ناوی (ئەحمەدی موراخان)، لە بازاری ھەلەبجە ناڕنجۆکی تەقاندووە. ئەم کارە بوو یە ھۆی کوشتنی کەسێکی بێتاوان بە نێوی (ئەھمەم شیخ فەرەج) کە کارمەندی ئەسکای کشتوکال بوو. کەچی خۆی تاوانبارە کە سەلامەت نەرجوو.

* ھەمەسە عیدەسوور «ئەکتۆر ھەزا»، لە پێشمەرگەکانی یەکەمین مەفرەزی سەرھتای شۆرش، کاری کۆمەڵە، لێرسراوی لێژنەی ناوچی یەکییتی نیشتمانی کوردستان، سالی ١٩٧٨ بە ئەستی ھێزەکانی «ق م»، لە بناری سوورین، بەئیل گیرا و پاشان نەئامیان کرد.

* حاجی چاوشین، کاری کۆمەڵە، تەبەری تایبەتی نێوان سەرکرایەتی و ھەرمەکان و ریکخستنی شار، لە سۆنگە گورجوگۆلی و توانای ریکابڕینی لە رابەئەئید، بە «کۆپتەری شۆرش» ناسرا بوو. سالی ١٩٧٩ لە گەل سێروان تالەبانی فەرماندە ھەرمی پینج و چەند کار و پێشمەرگە یەکی تر، لە بناری قەرەباخ بە ئەستی جاشەکانی «ھەمەخانی حاجی نارا» شەھید بوون.

* شێخەلی: «مەحمود عەبدولھەمان / خولە کەشکۆل»، کاری پێشکۆتووی کۆمەڵە، لێرسراوی یەکەمین مەفرەزی چەکنار لە ئەستێنکی بزووئەئووی چەکنارانە پاش ھەرسا، ئەئامی سەرکرایەتی کۆمەڵە، لە سالی ١٩٧٨ لە ھەکاری بەئیل ئەگیریت و لە سالی ١٩٧٩ لە زیندان ھەلئیت، لە سالی ١٩٨٥ تا سالی ١٩٨٨، وەکو یەکیک لە سەرکرایەکانی نالای شۆرش، لە زیندانی یەکییتی نیشتمانی کوردستاندا زیندانی ئەھیت و پاشتر نازادی ئەکن، سالی ١٩٨٩ وەکو پەئابەر ئەچیتە ولاتی سوید، سالی ١٩٩٦ ئەگرتەئووی نێو ریزەکانی یەکییتی و ئەھیتە جێگرای لێرسراوی مەکتەبی پەئوئەئییە نیشتمانیەکانی یەکییتی نیشتمانی کوردستان، لێرسراوی ئەزگای شەھیدان و پاشتر خانەئشین ئەکرت.

* فەرەج تریفەیی: ئەئام و فەرماندە مەفرەزی کۆمەڵە، جوتیارێکی خۆئندەواری خەلکی گونئی «تریفە» نزیک ھەلەبجە بوو. لە سالی ١٩٧٧ تا بوو بە پێشمەرگە و لە کۆتایی ١٩٧٨ تا، لە بۆسە یەکی جاشاندا، لە نێو شاری ھەلەبجە شەھید بوو. شەھید فەرەج پیاوێکی نازا، بەوفا و لێھاتوو بوو. توانست و شێووی ھەلکەوتنی ئەئامەکانی لەشی، خەسلەتی پارتیزانیکی زرنگیان پێ بەخشیوو.

* غەفور ئەرەشیشی: ئەئامی کۆمەڵە، فەرماندە مەفرەزە، بەئووە و پیاوی رۆژی تەنگانە، قسەخۆش

و حازر بەنەم. ئەو جوتیار بوو. لە پێشمەرگەکانی سالی ١٩٧٦ بوو. ئەو لەریزەکانی یەكیتیدا، تا پلەي فرماندەي کەرت سەرکەوت. لە سالی ١٩٨١ نا و لەشەرێکی نێوان یەكیتی و پارتیدا، لە گوندی ناوگربان کوژرا..

غەفور هەمیشە دەیکوت: کورد کاتێک سەردەکەویت، کە تۆ کچێکی خەلکی گوندی «بۆین» بێنیت، پانتۆلێکی چارلستونی لە پێنا بیت و بە عەرەبی گۆرانی بڵیت. بۆین، گوندێکی دوردەست، چەپەک، کەمناو و ئواکەوتوو بوو. ئەو، ئەوێ بە مەحال ئەزانی. لەم سالانەدا، برادەرێک گوتی: من، بۆینی لە گەرەمکی «نەکا» ی ستۆکھۆلم، لە مالی ژنیکی بۆینی بووم. من گوتم: تەواو! ئاواتەکی غەفور، جێبەجێ بوو!

* مەحمودی حاجی فەرەج

ئەننامی کۆمەلە، فرماندەي مەفرەزە، کەرت، تیپی یەكیتی نیشتمانی کوردستان لە هەورامان و سنووری هەرنەمی یەک. کەسێکی نازا و بیار لە ناوچەي هەلەبجە. ئەو لە عەشیرەتي کۆکۆییە و بنەمالە و خێلەکی بە گشتی لە رۆژانی ئووگەر تێبوونی بزوتنەوێ کوردنا، لەگەڵ بالی مەکتەبی سیاسیدا بوون و دیمان گەنجیان لەو پێناویدا کوژران. مەحمود، هاوڕێی نزیک و خۆشەویستی سەردەمی منداڵی و پێشمەرگاییتی من بوو. ئەو سالی ١٩٨٤ نا، لە خۆشناوەتي شهید بوو!

* حەمە ناوات شێخ سدیق: خەلکی شاری هەلەبجە، دەرچووی پەیمانگای تەندرووستی لە بەغدا، ئەننامی پارتی دیموکراتی کوردستان/ بالی مەکتەبی سیاسی لە هەفتاکاندا. پاش هەرس، بوو ئەننامی کۆمەلەي مارکسی _ لینینی کوردستان. سەرەتای سالی ١٩٧٨ بوو ئە پێشمەرگە لە هەورامان. پاش بەناچاری تەسلیم کرێنەوێ، سالی ١٩٨٠ جاریکی تر هاتەوێ نێو ریزی هیزی پێشمەرگە، بەلام لاقەکانی بە جۆریک سەفەت بپوون کە هەرگیز نەیتوانی کاری ناسایی پێشمەرگاییتی بکات و لە نەخۆشخانەي سەرکراییتی کاری نەکرد. لە سالی ١٩٨٤ نا، لە سەروەندی موفاوەزاتی یەكیتی/ بەعسدا، بە رەزامەندی سەرکرایەتي و لەبەر خراپی باری تەندرووستی، لە شار مایەو.

کە نالای شۆرش درووست بوو، ئەو یەكێک بوو لە کائەر سەرەکیەکانی ناوشار. لە سالی ١٩٨٥ نا، جاریکی تر هاتەوێ دەرەو و لە گوندی (زێوئ)ی کوردستانی ئێران نیشتهجێ بوو و ئەننامی نەلقی ناوەندی نالای شۆرش بوو.

لە سالی ١٩٩١ نا، بە تەنیا و پێش تیکلۆبوونی «نالای» و حیزبی زەحمەتکێشان، ئەم پەيوەندیی کرێووە بە زەحمەتکێشانەو. سالی ١٩٩١ چوو ئە سوید و وەکو پەنابەر لەوێ ژیاو. ئێستا ئەننامی سەرکراییتی حیزبی زەحمەتکێشانە.

* توفیق رحیم / توفیقی رعنا/ حاکم کامران

سالی ۱۹۷۵ پەیمەننى گریووه بە ریزهکانى کۆمەلەى مارکسى _ لینىنى کوردستانهوه.
سالی ۱۹۷۶ یەکیک بووه لهو حەوت کەسەى کە یەکم مەفرەزەى چەکناریان له کوردستاندا دروست
کرد و جارى هەستانهوهى بزوتنهوهى چەکناریان نا.

سالی ۱۹۷۷ له هەلومەرجینكى نادیارنا تەسلیم بە رژێم بویهوه. لەسەرھاتنا وەكو بیلینک لەقەلەمیان
نا و نوومانیگىک له زینداندا مایهوه و پاشان وا دەرکەوت کە پێش گرتەکەى پەیمەننى لەگەڵ
مۆخابەرەتدا هەبوه و بەبیلگىرەنەکەى جۆزىک له رێکەوت بووه.

توفیق. له یەکم رۆژى گیران یان تەسلیمبوونەوهیدا، بەپێى ئەو زانیاریانەى دەست نێمە دەکەوتن،
ناوێى نەنۆمەر حەمەنەمىنى نابوو کە ئەوکات لێپرسراوى کۆمیتەى کۆمەلە بوو له شارى هەلەبجە.
نەنۆمەر. لەیەکم ساتەکانى گرتیندا تێکەوت و نارى ئەننامانى کۆمیتەکەى خستەپروو و زۆربەیان
دەستگیر کران. نەنۆمەر. پاش رۆژیک له هەلویستى خۆى پەشیمان بوویهوه و نكۆلى له زانیاریەکانى
خۆى کرد..

نەنۆمەر. یەکیک بوو لهو پالەوانانەى کە بە درێژایى ئەشکەنجەنانى بیوتنەى بەعس، له گرتووخانەکانى
سڵیمانى و هەینەى کەرکوکدا، خۆى راگرت و هەتا حوکمى نەعمامیان نا و نەعمامیشیان کرد لەسەر
هەلویستى جەسوورانەى خۆى سوور بوو. نەنۆمەر. یەکیک بوو له قارەمانە کەمۆینەکانى کۆمەلە
له زیندانى موسڵدا و نموونەى وەرەرزى و خۆپاگى بوو. نامەکانى نەنۆمەر کە له زیندانەوه
نووسیبوونى، پاشتر وەكو نامەى قارەمانىکى خۆپاگر، له بلاوکراوەکانى ئەو سەرەمى کۆمەلەدا،
بلاو کرانەوه.

توفیق. نەگەرچى ناوێى زۆربەى ئەننامانى کۆمەلەى له شارى هەلەبجە و شارەزووور و هەورامان دەزانى.
وەلى جگە له نەنۆمەر، کەسێى بیکەى بە گرت ئەنا. توفیق. جگە لەوهى کە هاوێرى کۆمەلە بوو، هاوێرى
زێمەخۆشەویستى من بوو..

توفیق. بوویه فەرماندەى مەفرەزى نیستخبات و له شەهێ پێشمەرگەدا بریغى نەدەکرد. کەچى
له ناستى هاوێرنەتەى و خزمایەتیدا، چەندى بۆ کرابا، کارناسانى بۆ ئەهاوێرنەتەى کۆمەلە و ئەو
پێشمەرگانە دەکرد کە رۆژانىک هاوێرى ئەو بووبوون! ساتى توفیق له شاخ بوو و حاکمى یەکمەین
مەفرەزى چەکنار بوو. مەفرەزەى کۆمەلە، ناموزایەکى توفیقیان بە تۆمەتەى بە بەعس خزمەتکرین،
نەعمام کرد. زۆربەى بۆچوونەکان لەسەر ئەوه رێک بوون کە کوشتنى ئەو ناموزایەى (کە ئەو بە
بیتاوانى دەزانى)، ھۆکارى سەرەکیى تەسلیمبوونەوهى ئەو بوو.یت.

توفیق. لەسالی ۱۹۸۷ نا و لە گەرمەى خۆپیشاندانە خویناوییهکانى شارى هەلەبجەدا، رۆلى جوامێرانەى

ئۆز بە ھیزەکانی بەعس بینی و پاش شکستھێنانی راپەرینەکش. ھاتە ئێران و پەيوەندی کرد بە ریزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانەو. نیتستاش ھەر پیشمەرگەکی ئەو حیزبە و لە ھولێر نەژی.

نەحمەتگریانەیی: نەندامی کۆمەڵەی رەنجەرانی کوردستان و لە پیشمەرگەکانی سەرھتای بزوتنەو ھەمەنگارییەکە. نەحمەت جوتیارێکی گوندی گریانە بوو. ژن و مندالی ھەبوو، پیاویکی نازا و بە ھیمەت و کۆری تەنگانە بوو. پیاویکی ھێمن و لەسەرخۆ و بەنیاردە، شارەزا و خەمخۆری ھەموو مەفرەزەکان بوو. وەکو باوکی رۆحیی ھەموو پیشمەرگەکان ھەمیانرا. لە سیبەری ئەو، ھەستمان بە ورە و خۆراگری ئەکرد. بە ناخووە تەمەنی زۆر کورت بوو. ئەو، لە پاییزی ١٩٧٨، بوویە قوربانی شەڕی نیوخۆ و بەناسانی جینی ھێشتین!

موحەممەدسەعیدنەحمەد «شاھۆ»: ھەرچووی نامانەیی کشتوکال لە سلێمانی، نەندام و کاری کۆمەڵە، لە مانگی سێی ١٩٧٨ لە گەڵ ھەمەئاوات پێکەو و چەند رۆژێک پیش من ھاتنە شاخ. شاھۆ، لە ھاتنیدا بێ ٣٥٠٠ دیناری کۆمەڵەی ھەمەزیی کشتوکالی ھێناوە شاخ کە بۆ ئەو سەرھەمی بزوتنەو، چارەبارەییکی زۆر بوو. زۆر کەلتنی پێ کردووە. شاھۆ، وەکو ھەموومان، کۆمەڵەییکی ئەمارگیربوو. کەسیکی نازا بوو، بەلام کەمێک ئەمارکرژ و یەکنەندە. من بە پێی تێگەشتنی ئەو سەرھەم لە شۆرش و رۆڵی کۆمەڵە، ھەمیشە پشتگیری شاھۆ بووم لە پێشکەوتن و جێگەوتنیدا. پێم خۆش بوو، ئەو بێتە ھەماندەییکی دیاری پیشمەرگە و ھەولم بۆ ئەو. ھەتا سەرھتای ھەشتاکانی ش کەریکی کۆمەڵە بوو، جێگای لێخۆشی.

شاھۆ و من، لە سالانی سەرھتایا، ھەمیشە پێکەو بووین. سالانی پاشتر، لە سۆنگە گرت و کێشەکانی نێو کۆمەڵە، لێک نابڕین.

شاھۆ، نیتستاش ھەر لە کوردستان نەژی و پاشی راپەرین، چەندین پلە جیاوازی لە ھەسلاتی حکومەتی ھەرێم «نێدارە سلێمانی» و ھەرگرتووە.

مەلایریم: نەندامی کۆمەڵە و ھەماندە مەفرەز بوو. تەمەنی پیشمەرگەیی کورت بوو. لە سالێ ١٩٧٩، لە شەڕێک لەگەڵ جاشەکاندا، لە شارەزور شەھید بوو.

سەدیق گریانەیی: پیشمەرگەیی وریابوو. پیش بە پیشمەرگەبوونی، کاری قاچاخچیەتی ئەکرد. لەو بوارەدا، بۆ پەیداکردنی خۆراک و پێویستی سودمان لێ وەر ئەگرت. پاش کۆژانی نەحمەتگریانەیی، بە چەند مانگ تەسلیم بە رژێم بوویەو.

— تەھیر عوسمان «م. سەرکەوت»: ھەرچووی خانەنی ماموستایان، نەندام و کاری سەرھتای کۆمەڵە.

سالی ١٩٧٦ هاتبویە شاخ و ومکو کادری کۆمەڵە و یەکییتی کاری ئەمکرد. کەسینکی بەورە و خۆپاگر بوو. ماوەیەک لێپرسراوی نێوچەیی هەڵبەجەیی یەکییتی نیشتمانی کوردستان بوو. پاشان لە دەسگای نێوەندی نارایی یەکییتی کاری ئەمکرد. سالی ١٩٨٥ لە گەرمی کێشەکانی ئەروونی کۆمەڵە و یەکییتیدا و پاش زیندانکردنی نێمە، ریزەکانی یەکییتی جێ هێشتن و روێشتە ئەروپا. نیشتاڵ لە ولاتی سوید ئەژی.

عەلی شامار: کریکاریکی ناوچەیی خانقین بوو. سالی ١٩٧٧ هاتبویە شاخ، ئەندام و کادری کۆمەڵە بوو، خۆپاگر و نازابوو، رابەری سیاسی بێکەیی هەورامانی کۆمەڵە بوو. پاشتر بوویە لێپرسراوی زیندانی نێوەندی لە سەرکرایتیی یەکییتی. بە بریژایی ئەو سالە سەختانە لە ریزەکانی یەکییتیدا مایەوه. پاش رابەڕین، قایمقامی خانقین بوو. ئەو بەبریژایی بیست و پێنج سال هەریگز سۆرانییەکی ئەروست و پوخت فێر ئەبوو! کەسینکی لێسۆز و پاک و لە خۆبۆرێو بوو. لێسۆزی حەمەیی سان ئەحمەد «لێسۆزی رەیس»:

خەلکی تەوێلە، سالی ١٩٧٨ هاتە شاخ و بوویە پێشمەرگە لە هەورامان. تەمەنی پێشمەرگەیتیی لێسۆز کورت بوو. کۆتایی سالی ١٩٧٩ گەڕایەوه ژێر دەستی رژێم. نیشتاڵ بەرێوەبەری شارەوانیی تەوێلە.

وەستا ئەنۆەر «ئەنۆەر عەبدولرحمان»:

کادری سەرمتایی کۆمەڵەی رەنجەرانی کوردستان و لێپرسراوی کۆمیتەیی هەڵبەجە. ساتی ئیبراهیم حەسەنی لێپرسراوی رێکخراوی «رەنجەرانی» لە رێگەیی گەڕانەوهینا لە شاخووه بۆ شار، ئەستگێر کرا. وەستانەنۆەری بەگرت نا. وەستانەنۆەر لە زیندانەکانی بەعسا، بوویە پالەوانیکی ئەفسانەیی لە خۆپاگرتندا. وەک دەیانگێڕایەوه، هەموو سەریان قازقاژ کردووه و شارەزەرەوالایان تی بەرناوه. وەستا ئەنۆەر، تا بواوەناسەیی لەبەردەم لێپەندەیی بەعسا هەرەسی ئەهیتا!

ئەنۆەر حەمە ئەمین «هێوا»: گەنجیکی جوانخاس و پیاکەوتوو. لە هەفتاکاندا بۆ خۆیندن چوووبوویە ولاتی سوریا و لەوێ پەییوەندی بە کۆمەڵە و یەکییتییهوه کردبوو. پاشی ئەستگێرکردنی وەستانەنۆەر، ئەنۆەر لێپرسراوی کۆمیتەیی شەروێ بوو. سالی ١٩٧٧، بەعس، ئەنۆەری ئەستگێرکرد. ئەنۆەریش ئەمۆنەیی خۆپاگری نێو زیندانەکانی بەعس بوو. نامەکانی کە لە زیندانەوه نووسیویونی، لەسەر زاران بوون. سالی ١٩٧٨ لە زیندانی موسڵ شەهید کرا.

کەمال شاکیر: خەلکی هەڵبەجە، برینپێچ، کادری نیاری حیزبی شیوعیی ئێراق/ قیادەیی مەڕکەزی، ئەندام و کادری کۆمەڵە لە نێوەراستی هەفتاکاندا. کەمال، سالی ١٩٧٩، لەگەڵ مالمونالییدا هاتە شاخ، کەسینکی خۆیندەوار و هۆشار بوو. سەرەتا لە لیژنەیی نێوچەیی هەڵبەجە کاری ئەمکرد، پاشان

چووێ بەنگەکانی سەرکرنایتی و لە دەسگاکانی نەوتدا دەست بەکار بوو. ئواتر بوو بە جیگری
 فرماندەیی تێپ و پاشان سەرتێپ لە ناوچەی شارەزور و ھەورامان. پاشای راپەرین، نەننامی
 مەلەبەندی شارەزوری یەکییتی بوو یان جیگری فرماندەیی مەلەبەند. نیستای لە کوردستان نەژی و
 نەننامی فرماندەیی ھیزی یەکیتیە.

* مەلارەسول، رەسولێ ھەمەیی سەلیم، خەلکی گوندی پریس، لە عەشرەتی نەورۆلی، ھەرچووی
 نامادەیی پیشەسازی، نەننامی چالاک و ھۆشیاری کۆمەلە، کاسریکی شارەزا و لێھاتووی نیو جەماوەر
 بوو.

لە سەرھەتای ھەشتاکانی سەمەیی پیشوونا، بە دەستی جاشەکان شەھید بوو.
 * عومەر چاوجوان و رۆستەم: دوو برا و دوو گەنجی جوانخاس و دوو پیشمەرگەیی کرە و
 چاونەترس بوون. ئەوانیش لە عەشرەتی نەورۆلی بوون. نەم دوو برا یە مەلەبەند و لە ماوێھەکی
 کورتدا، لە سالی ٩٨٤ _ ٩٨٥ شەھید بوون.

* حوسەین مەجیدەلاحامید: نەننامی کۆمەلە و فرماندەیی کەرت، گەنجی نازا و جوامیر، بەرێز و
 ڕەوشتەرز، زەنگ و کەمەو. ئەو، لەو پیشمەرگانە بوو کە لە «ھەکاری» ئاودیوی سنووری سوریا
 بوو. لە سوریاوە، بە تورکیاندا بۆ کوردستان گەڕایەو. ئەو ھاوڕێی مندالی و خەباتی مەن بوو. سالی
 ١٩٧٩، لە گوندی ھاوار شەھید بوو.

* شێخەلی سەیدقادر: نامۆزا و ھاوژام بوو. شێخەلی، سالی ١٩٧٩ بوو بە پیشمەرگە و ماوێ سالیکی
 لەگەڵ نێمەدا بوو. ئەو، ھەرزوو تووشی جیاوازیی فیکر و تێڕوانین لەگەڵ کۆمەلەدا ھات و پەیوەندیی
 بە ریزمەکانی کۆمەلەیی زەحمەتکێشانانی کوردستانی ئێرانەو کرد و تا سالی ١٩٨٤ پیشمەرگەیی ئەو
 حیزبە بوو. پاشتر لە شەڕیکی نێوان کۆمەلە و حیزبی ئیموکراتی کوردستانی ئێراندا، بە برینداری،
 لە ناوچەی «نەوسود»، لە سەنگەرێکدا سووتا بوو.

* شێخ کەمالی شێخ ڕەشید: کەسایەتیەکی ناوبار و ھەرکەوتووی ناوچەی ھەلەبجە، پیاویکی
 نیشتمانپەرور و بە ریزیایی بزوتنەوێ سیاسی کورد، لایەنگری شۆرش و بارزانی بوو. ئەو،
 پیاویکی بەدەسلات و خاوەندیوھخان و نانبدە بوو. شێخ کەمال، لە سەرھەتای بەرپاوی شۆرش
 نەیلولندا، لە ناوچەی ھەلەبجەدا، ڕۆلی بەرچاوی ھەبوو. ئەو، لە سەرھەتای جەلالی و مەلایینا، ساتی
 ھەموو ناوچەی ھەلەبجە کەوتە ژێر کۆنترۆلی جەلالیەکان. ھەرگیز پشستی لە بارزانی نەکرد.

سالی ١٩٨١. ساتی من. بۆ چارەسەری نەخۆشی. لە تاران بووم. هێزێکی یەکییتی چووبوونە عەبابەیلن و شیخ کەمالیان گرتبوو و لەگەڵ خۆیان هێتابوویانە شارەزوور. پاش نوو پۆژ. سەرۆکھۆزمەکانی ناوچەکە پۆشستبوون و نازانیان کربوو. من، کە ھەوالەکم بیست. زۆری پێن لێگران بووم. ناخ شیخ کەمال. جگە لەوێ کەمێک لایەنگری پارتی بوو. نیدی دیووخانەکی مائی پێشمەرگەیی ھەموولایەک بوو. لە سەرکریانیتی، مامجەلال. مەسەلەکی لەگەڵدا باس کردم. من گوتم: کاریکی خراپیان کربوو. نەمبوو سووکاییتی بە شیخ کەمال بکەن. ئەو شیایوی پێزگرتە. مامجەلال، گوئی: ئەو کەمێک نژی نێمە، بەلام من فەرمانم داوە نازانی بکەن. ئامۆزاکانم. تا نەم سالانەیی نواییش، لە من زویر بوون. ئەوان لایان وا بوو. من ناگاناری ئەو مەسەلەیی بووم. لە کاتیکنە من لە دەرھەوی کوردستان بووم و چ ناگایەکم لێی نەبوو.

*سوارەیی سیخ: ئەو لەشکرە ھیندیەیی بەریتانیای گەرە بوو کە لە جەنگی جیھانیی یەکمەدا، بۆ ناگیرکردنی ئیراق ھینرابوو.

* ئەمیربۆینی: گەنجیکی ھەشتەسالان. سالی ١٩٧٨ پێشمەرگە بوو. نازا، بزێو و سەرھەۆ. پاشتر تەسلیم بوویووە و لە شاردا. لە ئەنجامی سەرھەۆیییدا، دەستێکی لە دەست دا. ئەو، ئێستا لە ولاتی سوید پەناوە.

* فەتاح ئیناخی: گەنجیکی نازا و پیاکووتوو. لە عەرھەتی ئیناخی، لە سالی ١٩٧٧ ھە پێشمەرگە بوو. لە ھەشتاکاندا تەسلیم بوویووە و پاشان کوژرا.

* فەتاحی حاجی ئەولە: فەتاحی حاجی عەبدولای ھەورامی. لە بنەمالەییکی نیشتمانپەرور و نانیشتووی «تەولە»، ئەندامی پێکھێستنی یەکییتی نیشتمانیی کوردستان بوو.

* موحەمەد نەحمەد «حەمەچکۆل»، ھاورپی منالایی من. لە خێزانیکی شۆرشگیر، عەلیی برای، قارەمان و لە شەھیدەکانی سەرھەتای شۆرشیی ئەیلوول بوو. لە کۆتایی شەستەکاندا، ئەوان بە خێزانەو «مەلایی» و نێمەیش «جەلالی» بووین.

* حەمەعلی فەتاح: پێشمەرگەییکی وریا، نازا و پۆجسوک، قەسەخۆش و لەبەردلان. چەندمانگان

پیشمرگهی هورامان و پاشتر خۆی گوازتهوه بق سهرکرنایتی. نه و له سالی ۱۹۸۰. له ناوچهی کۆیه شهید بوو.

* جهمالی علی باپیر: کادی کۆمهله و فرماندهی ههڕیمی چواری یهکیتی نیشتمانی کوردستان. جهمال، فرماندهیهکی لیوهشاوه و چالاکی ههزی پیشمرگهی یهکیتی بوو. به ناخوه له نهنجامی شهپی نپوخۆ و له تیکهه لچوونیکنا لهگهڵ شیرکزی شتخهلی سهرکردهی سۆسیالیستانا، ههروکیان پیکهوه بوونه قوربانی. جهمال و شیرکۆ، دوو هاوڕێ و دوو لپرسراوی سهر به دوو گرووپی برا نووژمهکان بوون. لۆژیکي شهپی براکان خوینانی تیکلاو کرد.

* علی شتعه: خهڵکی شاری سنه و به میزمننالی هاتبووه ناوچهی ههلهبجه و به جووتیاری خۆی پیکهیاننبوو. نهو، لهسهرهتای شۆرشى نهیلوولنا، لهگهڵ شیخ حهمنهمنی شیخ عهبدولانا، پیشمرگه بووه، له پیشمرگه سهرهتاییهکانی یهکهم دهستهی چهکناری کۆمهله بووه، له سالی ۱۹۷۸. له ههکاری بیل بهکریت و ماوهی سالتیک لای پارتی زیندانی دهیت. نهو، له سالی ۱۹۷۹. له ناوچهی سهقر، له شهههکانی دژ به پاسداران و کۆنهپرستانى ناوچهکه، شهید کرا.

* سهیفهین هاواری: کادریکی زیرهک و بههیمهتی کۆمهله بوو. نهو سالی ۱۹۷۸، بیووه پیشمرگه و پاشتر کادریکی جهماوهری ناوچهی شارهزور بوو. سهیفهین، به دهستی تایهر مۆریاسی و کهسکی دیکه که ههروکیان پیشمرگهی یهکیتی بوون و پهیوهنهیان به موخابهراوه کرهبوو. لهگهڵ کادریکی دیکه به ناوی جهلیل «سواره»، نزیک زهراپهین، شهید کران.

* سهیوان علی رهزا هاواری: کادریکی زیرهکی کۆمهله و جیگری فرماندهی کهرت له ههڕیمی یهک. نهو، له سۆنگهی نالهباریی تهنرووستینا، سالی ۱۹۸۱، گهیشته نهوڕوپا و پاشان له روسیا، خویندنی بهرزی خویند و نیستاش له ولاتی سوید نهژی.

* فاتیح شیخ حهیدهر:

لهم گنپانهوهیهنا، باسێک له فاتیح نهکراوه. فاتیح، گهنجیکی جوانخاس، پۆشنبیر، شاعیر و نهنامی کۆمهلهی مارکسی- لینینی کوردستان بوو. من سالی ۱۹۷۵ و پاشی ههرهس، فاتیح ناسی و له نزیکهوه هۆگری بووم. من، له زانکۆ بهمخویند و نهو کرێکاری بهکرد. نینه، پۆژانه یهکترمان دهیت و قسه و باسمان لهسهر کۆمهله و چارهنووسی نایینه بهمگۆرینهوه. فاتیح، شیعری بهنووسین و سهلیقهیهکی نههیبی جوانی ههبوو. پۆژیک فاتیح، نامهیهکی ماموستا ههمنی نیشان نام که وهلامی نامهیهکی خۆی بوو لهمه پ ههلهسنگانننیکي رهخنیی لیوانی «تاریک و پرون» ی ههمن.

هەي، پەسنى و رەببىنى فاتىحى بابو و رەخنەكانى سەلماندىبون.
فاتىح، چەنمانگان پاشى و شاخكەوتنى يەكەم مەفرەزەي كۆمەلە، پەيوەنلىي پتوەكرن و بوويه
پيشمەرگە. تەمەنى پيشمەرگەيتنى فاتىح كەم بوو. ئەو، بەرەبەيانىك، لە ئابلقەي هەيزىكى بەعسا، بۆ
گونىكى شارەزور، بوويه يەكەمىن شەهينى پيشمەرگەي كۆمەلە و شۆرشى «نوى».

ئەزموون و ياد

بەرگى دووهم

۱۹۸۸ - ۱۹۸۳

ئالاي شۈرۈش و حيكايەتەكانى زىندان

پىشكۇ نەجمەدىن

پېشكەشە بە:
عەلىي مامە مەمە،
نەۋ پېشەمەرگە زىندانىيەي لە دۆزەخى نەنفالدا، جىي
نەھىشتەم!

ئەۋەي بىرەۋەرىي نەبىت، نە خوداي بىردەكەۋىتەۋە و نە
تارىكايى خودايى.

(ئۆرھان پامۇك، لە رۇمانى ((من ناوم سوورە)) (۱۹

پیتاچوونەوهی بەرگی یەكەم

بەرگی یەكەمی نەزمون و یاد که له مانگەشەویکی نیسانی ١٩٧٨، حیکایەتەکانی خۆی دەست پێ کرد. خۆنەری بە کۆلانی خۆیناوییه‌کانی سەرهمێک له میژووی کارساتە مەینەتبارەکانی نێمە پەلکێش کرد و توشی جۆریک له حەپەسان و شۆک و پاشتریش نیکەرانیی کرد. له کۆتایی سالی ١٩٨٣ پشووێکی پێ نان و دەرەفەتێکی بۆ منیش سازان تا هەناسەیه‌کی ناسووبەیی هەلەم، گۆی له تریه‌ی لای خۆم و تەپەیی پێی گەڕانی خۆنەر و ریتمی ناراستەیی خۆیندەوه‌کانیان بگرم. نەزمون و یاد، خۆشەختانە، ناوێکی جێندێ لێ درایەوه، بە ناراستەیی جیاوازا خۆینرایەوه، هەلسەنگاندن و لێکۆلینەوهی قوول و بەپیزی لەسەر کران، کەلێن و کەمایسی و غەفەتەکانی دەستیشان کران.

گێڕانەوه‌کانی بەرگی یەكەم، زیندووکرنەوهی ڕووناوگەلیک و خۆیندەوهی ئالوگۆرە سیاسی و فیکری و ڕیکخراوێیه‌کانی نێو دەر و دەرەوهی کۆمەڵەیی رەنجەمران و یەکیه‌تی نیشتمانیی کوردستان و سەرهمێکی سەختی بزوتنەوهی سیاسی و چەکناری کوردن له بید و تینگەیشتنی تاییه‌تی منەوه، دەشیت کەسانی لیکەش خۆیندەوه و ڕا و بۆچوونی خۆیانیان له بید و گۆشەنیگای خۆیانەوه هەبن، هەر کەشیش له بینین و تیفکیرنی خۆینا بۆ شت و یارەمکان نازادە.

نێمە، له ماوه‌ی ٢٥ تا ٣٠ سالی ڕابردوونا، میژوویە کمان بەرەم هێنا و هەرکەسیکیشمان، هێندەیی قورسی ڕۆلی خۆی، پشکێکی له خولقاندنی ئەو میژوونا، بە چاک و خراپییەوه پێ دەبریت. ئەوساش، ئەقلەکان و کاراکتەرە بزوتەکان، بۆ تینگەیشتنی یارەمکان و خولقاندنی ڕووناوکان، جیاواز بوون، هەر بۆیه، نیشتاخ جیاوازیی خۆیندەوه‌کانمان بۆ ڕابردو و پێشەتەکانی، کاریکی ناساییه و بگره‌ یەکنەگی و هاوبەییمان. دەشیت ئالوژیک و ناردووست بن.

من، له سۆنگەیی خۆیندەوه‌کانم بۆ ئەو بابەت و نووسیانەیی لەسەر بەرگی یەكەم نووسران، ئەو کورتەنامانەیی بۆم نێردران، ئەو زەنگانەیی له هاوێ و هاوکارەکانی ئەو پۆزیمەوه بۆم لێ دران، ناوڕێانەوه‌م له هەنێک ڕووناو، ڕۆل و ماندووبوونی تیکۆشەرانیک که یادەوه‌ریم بۆ تیشک لەسەر خستیان، بە هانامەوه نەهاتبوو، بە ئەرکی ئەخلاق و پڕەنسیپی نووسینی خۆم ئەزانم.

* چوونەشاخی من و دەستپێکی ژيانی پێشەره‌گەیتیم، هاوێمانی کارساتی هەکاری بوو. هیچ ڕووناویک هێندە کارساتی هەکاری، لەسەر هێزی سیاسی، چەکناری و ڕیکخراوێیه‌ی یەکیه‌تی کاریگەر نەبوو.

ئەو سەرکڕە، کابر و پێشەره‌گانەیی ئەو هاوینە شوومە، له ناوچە جیاوازمکاندا هەلەسووران و

هەولنکی فەرھاناسایان بۆ خورتکرنەوێی یەکییتی و بارکرنەوێی بارە گلاوھە کە دانا، دھشیت بەشکینکی گەورەیان لە سەرورەییەکانی ئەو میژوو بەر بکەوێت. ناوھێنانی کەسەکان، دھشیت لە غەزەتم بخت و نەتوانم پۆلی تەواوی ئەو سەرکرنە. کابر و پێشمەرگانە بنرخینم و ناوی ھەموویان تۆمار بکەم، بەلام تەواوی ئەو کەسانە لەو پۆزگارە ناستەنگە لە شاخ و شاردا، لە پیزمەکانی کۆمەلە و یەکییتیدا تێدھکۆشین، لەم بازنە یەرزرنخانەدا جینگایان دھشیتووە.

* من لە سالانی کۆتایی نیوێی دووھمی ھەفتاکانی سەدە ی پێشوو، بەشی زۆری کار و ھەلسووپانی پێشمەرگەیی و پێکخراوھەم لە ناوچەکانی ھەورامان، شارھزور و شارباژێرنا بوون. ئەو پۆزگارە، چ بۆ نەجامدانی کاری پێشمەرگانە و چ بۆ سەرپەرشتی و ھەلسووپاندنی ئەرکە پێکخراوھەمەکانی کۆمەلە، سەخت و پڕ مەترسی بوون.

لە بەرگی یەکەمدا، باسم لە ھەول و ھیممەتی زۆریک لەو کابر و نەندام و پێشمەرگانە ی کۆمەلە کرێووە کە پۆلی گرنگ و بەرچاویان لە ھەستانووە و خورتکرنەوێی پێکخستە گۆرزی بەرکەوتووھەکانی کۆمەلەدا ھەبوو و ئیستا بوونەتە «سەربازی ون». ئەو گەنجە خۆی نگرم و چاوەتەرس و شیردانە ی لە شاردا و لە فەزای پڕ ترس و تۆقاندنی بەعسدا، پۆز و شەویان بۆ سازدانەوێی پێکخستەکان و ھاوکاریکرنی پارتیزانەکانی کۆمەلە لەسەر یەک نابوون، گەلەک بوون. من لەم بەشی «نەزمون و یاد» دا و ھیندە ی چاوی یانەورەییەکان ھەتەر بکات، ھەول دەدەم بە «فلاش باک» و لە سات و شوینی شیوا بەسەریان بکەسووە و تۆزی زەمەن، لەسەر ئەرک و ماندووبوونی ئەوان کەسان بتەکیتم.

* نەلبوومی وینەکان کە لە پاشکۆی بەرگی یەکەمدا نانراو، ناوی ھەندەک لە کەسەکان بە ھەلە نووسراون، ناوی لێبوورنیان لێ دھکەم.

وینە ی ژمارە «٣»، یەکەم کەسی لای چەپ، «حەمناوات» نییە و «نیبراھیمی شیخ ساحتب» ی عەبابەیلێیە.

وینە ی ژمارە «٧»، کەسی سێھەمی لای چەپ «فەرەح زۆراب» سامان» نییە و شەھید سەیفەدین ھاوارییە.

* لە پێڕھە ی گێڕانەوھەکانی بەرگی یەکەمدا و لە ھەنەیک جینگانا، دھشیت میژوو یاخود شوینی پرووناویک، ناوی کەسێک، پلە و ناستی بەرپرسیارێتی بەرپرسیک بە ھەلە نووسرابن، ھێچ مەبەستێکیان لە پشتمووە نییە و تەنھا لێویری زەمەن و لێلی بیینیەکانن کە ئالوگۆریان بە ناو، شوین و پرووناوھەکان کرێوون.

* دھبی نەوھش بلیتم کە ھەندەک بابەت و پرووناو، برووسکەناسا لە گێڕانەوھەکانی مندا دھرکەوتوون

و ورینهکانیانم لە سێهەری نێرەکاندا، بۆ خوێنەری بەناگا بە جێ هێشتوون، هەندێکی بیکەش.
زیاتر لە گەرمیی خۆیان تیشکیان لەسەر نراون. ئەمەیان دەشی کەلینیک بێت و من پاشتر برکم
کریبێت.

* * *

له ھەروازەي بەرگی نووھمدا

له پێشهکیی بەرگی یەکه‌مدا، جه‌ختم لەسەر ئەوێ کەربوو کە نووسینەوێ یادی ھەرییەکانی من، ھەولێک نییە بۆ نووسینەوێ میتووی کۆمەڵەی ڕەنجەھەرائی کوردستان و یەکییتی نشتەمانی کوردستان. نووسینەکە، لە سۆنگەی میتووی نووسین و خەسلەتە تایبەتەکانی خۆیەو، لە ھەواری زانستی میتوونووسیندا، جێ ناکەوێت. بۆ بەرگی دووھمیش، ھەشت ھەمان بۆچوون دروست بێت، نەمیش نووسینەوێ میتووی «نالای شۆرش» نییە، بەلکە گێڕانەوێ یادی ھەرییەکانی من لە بازەنێ مەلانیکانی نیو ھەروونی کۆمەڵەی ڕەنجەھەرائی کوردستان و پۆلی سەرکێر و کارە دیارەکانی نیو ڕەوتە جیا و بێبەبەکانی، لە ناژواندنی مەلانیکاندا، بە ناپاستە و ناچارێکی نەخواراوانا و پاشتر خولقاندنی بۆخێکی ڕێکخراوی و سیاسی، کە بە ناچارێ، بەرھەمە زراوندی «نالای شۆرش» و جیابوونەوێ سەری کێشا!

نووسینەوێ میتووی نالای شۆرش، پێشەکی پێچەڵێچ و فرەلایەن و ناپاستەییە. لێکۆڵینەوێ و توێژینەوێکی قوول و فراوانی گەرکە، کۆکرنەوێ زانیاری و ھاکنی زیاتری پێ ھەوێ و بۆ نەجامدانی ھەا کارێک، گەرکە کەرت و پاژە جیاوازەکانی میتووی ئەو پێشەکی کۆبکرنەوێ کە لە شاخ و شار و ھەروپانا خولقێنراوان و پاشتر لە چوارچێوەی کارێکی ناکامییاندا نابێژێرنەوێ. من، تەنھا ئەو حیکایەتەنێ «نالای شۆرش» ھەگێرمەوێ کە خۆم لە دروستکردنیاندا، بە ھاوکاری ھاوڕێکانم، پۆلم لە خولقاندنیاندا گێراو، لەنیواندا ژیاوم، نازار و نەشکەنجەم لێ بیینی و پۆحیان بریندار کردووم!

پاساوی ئەم کارھیشم، ئەوێ کە من لە ورنێکانی کار و ھەلسووڕانی کارانی ڕێکخستەکانی نیوشار، ناگارانیم و نازانم لە ھاوێ ھەوت سالی کار و خەباتی ڕێکخراوی ھەواندا، کارەکان چلۆن بە ڕێوێ چوونە و کێن ئەو کارانە چاک و خراپ. ڕێکخستەکانیان پێھەری کردوون! پاش پەلاماری یەکییتی و زیندانیکردنی نییە، نیدی نیوھندی کار و ھەلسووڕانی «نالای شۆرش» ھەکەوێتە ئەوی سەوور و گوندی «زێو» ھەبێتە ھەکۆی ڕێھەریکردنی چالاکییە سیاسی و ڕێکخراویەکانی ئەم ڕێکخراوە، من، لە زینداندا و ھەوێ لە «زێو» و ھەوانەکانی، مافی ئەوێ نییە حیکایەتەکانی ھەوان بخولقێم و بیاننوسمەوێ. ئەم، ھەشت ھەری کارانی و تێکۆشەرائیکی بیکە بێت کە لەویدا ژیاون و خۆیان خولقێنەری ھەوانەکان!

حیکایەتەکانی زیندان، ناتوانن گێڕانەوێ ھەموو حیکایەتەکان بن. کتێبێک، ھەر چەندیش قەبە و گران بێت، توانای ھەلگرتنی ھەگبە نازار، نیکەرائی، خەم و ھەوانەکانی زیندان نییە و

ئاتوانىت حىكايەتى مەينەتى ۋە مەرگەساتەكانى، بۇ نىۋە بگىرئەتەۋە!
 تۇ كە «حىكايەتەكانى زىندان» دەخوئىنئەتەۋە، ئەۋالى فېكر، سىياسەت ۋە ھەلوئىست مەبە، چۈنكە نەۋ
 بابەتەنە ئىستە لە لۇچىكى مېژوۋا خەۋتوۋن. بەلكە شوئىنئى تىرپەى لىلى مەن بگەۋە، لە ساتەۋەختى
 وئەگرتنى پىرۇسەى تىكشكانندى «كېرىا»ى ئىنسانەكان ۋە ئاژىنكرنى پىرۇچىان! تۇ، لە بازىنى
 بەھاكانى ئازالى ۋە شۇرۇشا، لە كىرەى يىتەھاكرنى ئىنسان بىروانە!
 تۇ بىيە، چۇن پىك ۋە كىنەى ئايدۇلۇگى كۆيىر ۋە ئاينا، ھەمۇ سىۋىرەكانى مۇرالى خەبات ۋە
 سىياسەت دەسپىتەۋە ۋە چۇن ھەۋپى ۋە ھەۋخەباتى خۇت، لە تىكشكانندى ۋە زەلىلكرنى تۇ لەزەت
 ھەبا ۋە سەركەۋتنى خۇى، لە گىزگىكرنى تۇبا دەيىنئەت!
 مەن، لە نوۋسىنەۋەى وئەكاندا، لە وئەگرتەۋەى كاراكتەر ۋە رەفتار ۋە ھەلسوۋكەۋتى كەسەكاندا كە
 پارچەيەك بوۋن لە خۇدى خۇم ۋە لە ھەۋلى وئەرانكرنى پىرۇچىان بوۋن، ئازارنىكى زۇرم كىشاۋە.
 زىندوۋكرىنەۋەى پىرۇۋاۋەكان پاشى ۲۵ سالان، نىگەرانىيان كىرەۋم ۋە ھەيان شەۋ گىنگلىيان پىرۇۋم ۋە
 لەژىر مۇتەكەى ئەۋاندا، شەۋانم بە پىرۇزان گەيانندوۋن، بەلام ھەركىز ھىلىك لە پىك ۋە كىنە ئەيتەۋە
 لە چىنىنى حىكايەتەكاندا، جىنگايەك بۇ خۇى بگاتەۋە!
 مەن، قەسەكرىن لەسەر حىكايەتەكان بە ئاپئوىست ھەزانم، ھەمۇ خۇت بۇ نىۋە گەلەرىى وئەكان
 ۋەژوۋر كەۋە، لىنىام وئەيەك نەستى زەيىت نەگىرئەت ۋە نەيىتە چىراۋگىك بۇ پىرۇشكرىنەۋەى ناخى
 تارىكى زىندانەكان، لەۋىدا لە پىرۇج كىۋلى زىندانىيەكان بىروانە!

پ. نەجمەيىن
 ئاپرېلى ۲۰۱۰ سۈيىد

مفاوەزات شتیکی بۆ گوتن پێ نییه

نیواریهک له نیواریانی مانگی نۆفامبەر، له «نۆله‌پووت» ههه، هاوپی هیزیک، وهپێ کەوتین و له‌گەڵ بوولێنا، له‌ته‌نیشته «باخی به‌ختیاری» یه‌وه رێگای «سلیمانی» تاسلوجه «مان پسه‌که‌پسک و پێشمه‌رگانه به‌ی و بۆ «کۆسه‌ی چه‌م» په‌رینه‌وه.

له‌ کۆسه‌ی چه‌م، پشوو مان نا و پاشی ناخوارن، به‌رهو هه‌زارمێرد هه‌لکه‌پاین و نیدی ناویوی گونده‌کانی قه‌ره‌باخ بووین. له‌وێ را، گوند به‌ گوندی گه‌یانین و پاشی دوو پۆژان له‌ گوندی «سیوسینان»، بنه‌مان لێ خست و بنکه‌یه‌که‌مان ناوه‌مان کرده‌وه.

به‌ستی نوینه‌رائیتی یه‌کیتی به‌ مامجه‌لالیشه‌وه له‌ به‌غان و نێمه‌ش له‌ گوێقولاغی هه‌ر سهرته و هه‌والتی مفاوه‌زاتدا رۆژمه‌کان به‌سه‌ر ده‌به‌ین.

من له‌سه‌ر مفاوه‌زات و وره‌کاریه‌که‌نی نه‌و بابته و مه‌سه‌لانه‌ی له‌سه‌ر میزی گه‌توگۆی نیوان به‌عس و یه‌کیتیدا، مشتومر و قسه و باسیان له‌سه‌ر کراون، شتیکه‌م بۆ گوتن پێ نییه. من و زۆریکه‌ له‌و هاوڕێانه‌ی له‌گەڵ نێمه‌ بوون، نه‌ک هه‌ر به‌ گه‌توگۆ له‌گەڵ به‌عسا تلخۆش و هیوانار نه‌بووین، به‌گه‌ر بێ پێچوپه‌ناش ژ بووین.

مفاوه‌زات، دانه‌وستاننی نیوان دوو هیزی نه‌یار و نۆه بۆ پێکهاتن له‌سه‌ر چاره‌سه‌ری کێشه و گه‌توگۆیه‌ک و سازاندنی زه‌وییه‌یه‌ک بۆ بالاده‌ستبوونی دیالۆک و له‌گۆڕنانی زه‌هر و توندوتیژی، به‌ره‌م و نه‌جامه‌که‌یشی بۆ هه‌ر لایه‌کیان له‌سه‌ر ته‌رازووی هیز و نه‌زموون و لێزانیه‌ی گه‌مه‌که‌ره‌که‌مان وه‌ستان. به‌عس، نه‌که‌رچی دوو ساڵ بوو، جه‌نگی له‌گەڵ نێراندا هه‌لگیرساندبوو، بیسانیش هیز و توانای خۆی له‌ به‌ست نه‌دابوو، له‌ حاله‌تیکه‌نا نه‌بوو که‌ کورد یاخود یه‌کیتی مه‌رجه‌کانی خۆی به‌سه‌پینت. نه‌مه‌ جگه‌ له‌وه‌ی له‌ پرانسییه‌که‌نی فیکر و روانینی به‌عسا بۆ کورد و نۆزه‌که‌ی، شتیکه‌ به‌ ناوی دیالۆک و دانه‌وستاندن بۆ چاره‌سه‌ری نه‌و کێشه‌یه‌ نه‌بوو. «مامه‌ عه‌له‌په‌ش» له‌ کۆبوونه‌وه‌یه‌که‌نا گوتبووی: (نێوه‌ بیژن، ده‌کرێ له‌ قوونی نێره‌که‌ر هه‌نگوین نه‌ره‌پینت؟ سا وه‌خوا له‌ قوونی به‌عسیشدا مافی کورد نه‌رنایه‌ت!)

یه‌کیتی نیشتمانیی کوردستان، له‌ نه‌جامی سیاسه‌ته‌ کورته‌بینه‌کانی له‌مه‌ر نێران، برێژه‌کێشانی شه‌ری خۆیناوی له‌گەڵ «جود» و به‌رته‌سکبوونه‌وه‌ی ناوچه‌کانی حه‌وانه‌وه‌ی، مفاوه‌زات بۆ نه‌و، کارێکی ناچاری و جۆریکه‌ بوو له‌ مانقۆری سیاسی، جا نه‌و مانقۆره‌ چۆن گوزه‌را و چه‌ند له‌سه‌ر یه‌کیتی که‌وت، قسه‌و‌باسیکی لیکه‌ هه‌له‌که‌رێ.

مفاوهزاتی سالی ١٩٨٣ی نیوان یه کیتی و به عس، نه گه ر بوخ و هه لومه رجی نه وی پوژتی کورستان و نیراق و بزوتنه وه سیاسی چه کنارییه کی لئ وه مرنیتی، گه ویک بوو لهو زنجیره گفتوگو و دانوستاندنه ی نیوان سرکرنایتی بزوتنه وه ی کورد و حکومه ته کانی نیراق. له دریزایی سه ره لهانی نه م بزوتنه وه چه کنارییه نا. لای سرکرنایتی سیاسی کورد، مفاوهزات و گفتوگو له گه ل حکومه تی نیراقنا، هه میشه ستراتیژ بووه نه ک تاکتیک. بزوتنه وه ی رزگار یخوازی گه لی کورد له کورستانی نیراقنا، له پاش تیکشکاندن حوکه ماریتی مه لیک مه محومه وه، ئیدی بزوتنه وه یه ک بووه له پیناوی «مانه وه» نا نه ک «رزگار بوون» ١

باسکرین له میکانیزمی به پوه چوونی مفاوهزاتی ١٩٨٣-١٩٨٤ که زیاتر له سالتکی خایاند و بهیان نانیشتن و گفتوگوی نیوان وه فی یه کیتی و به عسی گهره ک بوو، بو من که نه نه نامی وهفد بووم و نه له نزیکه وه ناگاداری باسو خواست و دانوستاندنه کان بووم، کاریکی نه شیاهه. خوینهرانی تامه زووی روواوه مانی نهو پوژگاره ی کورستان و تاسه باری زانیی ورینه ی نهو باس و بابه تانه ی که جینگای مشتومر و لیدوانی به عس و سه رکره مانی یه کیتی بوون، به توانن بو کیتی (خولانه وه له ناو باز نه نا «بیوی ناوه وه ی روواوه مانی کورستانی عیراق ١٩٨٤-١٩٨٨») ی نهو شیروان مسته فا نه مین به گه رینه وه.

نهو شیروان مسته فا، که سی نووه می نیو یه کیتی نیشتمانیی کورستان و به شدار بووی چالاک ی به شیک له نانیشتنه کانی نیوان وهفد مانی یه کیتی و به عس بووه. نهو، لهو کتینه نا، زوژریک لهو بابه ت و به کو مینتانه ی بلوک روونه ته وه و خوینهری زیره ک و کو لهری به ناوه ز، به توانن کاریان له سه ر بکه ن و بیانتوژن.

مفاوهزات، زمه نه نیک بوو بو پشووان و به شارش ابوونه وه. کو میده کانی کار پیکه خستن و هه ماهه نگی، له نیوان به عس و یه کیتیدا، له شاره کاندنا درووست بوون. کاری نه م کو میده نا، جوژکرینی شیوازی هاتوچوی پیتشه مرگه بوو بو شاره کان و چاره سه رکرینی نهو کیشه ی و گرفتانه بوون که له نیوان هیزی پیتشه مرگه و به و له تدا به خولقان.

مفاوهزات، نه له به ستینکنا و نه له به رهوامی خویدا، پیکنا هه لپژان و شه ری نیوان هیزی پیتشه مرگه و مه فره ی جاشانی بنه ر کرین. له شاره کاندنا و له سه ر پینگای نیوان شاره کاندنا، مه فره ی جاشان به ناگاداری به سگا موخابه راتییه کانی به عس، بو سه یان بو کادر و پیتشه مرگه کانی یه کیتی به نایه وه، که م نه بوون نهو پیتشه مرگانه ی له پوژگاری مفاوهزاتدا شه ید بوون.

به دریزایی نووو مانگی سالی ١٩٨٣ و سالی ١٩٨٤، هاتوچوی وه فی یه کیتی بو به غنا و وه فی به و له تی نیراق له ناستیکی به رزنا بو «سورناش» دریزه یان هه بوو، به لام وا پین به چوو، خاله نا کو که کان و جیاوازییه کانی ید و تیگه یشتنی هه روولا، له سه ر چو نییه تی گه یشتن به پینگا چاره یه ک

بۇ سەرکەوتنى مفاۋەزات، ھىند زۆر بوون كە ناسۆيەكى پۇشنيان لى نەمكەوتنەۋە.
 لە زمەنى مفاۋەزاتدا، نەگەرچى يەككىتى بە جۇرىك، لە ھەۋلى ئاشتىوونەۋما بوو لەگەل «جود» بە
 گشتى و «حشە» بە تايىەتى. بەلام نەۋ ھەولانە نەزۇك نەرچوون و ھىچ بەرھەمىكىان لى نەمكەوتنەۋە.
 جود، مەسلەلى مفاۋەزاتى لە بواری راگەيانندن و پروپاگەندەما، ۋەكو كارتىنك بۇ ئىزائىتى يەككىتى
 بەكار نەبرد و جەنگى راگەيانندن، ھاوشانى پىنكەنان و شەر، لىرە و لەۋى رىژەى ھەبوو. خەلكى
 كورستان و بەتايىەت لايەنگرانى يەككىتى، بە مفاۋەزات نەخۇش بوون. نەورۆزى سالى ۱۹۸۴ى
 سورىناش و كۆبونەۋەى نەمان ھەزار خەلك و كۆيگرتىيان لە وتارى مامجەلال لەمەر مفاۋەزات و
 چاۋەرۋاننىەكانى. نىشانەى مانەۋوبوونى خەلك لە شەر و سامەى تىگەيشتىيان بوو بۇ سياست
 و ئۆزى كورد!

ولاتانى راۋسى، نىزان و سورىا لە سياستى يەككىتى و پروسەى مفاۋەزاتى لەگەل بەس، توۋرە و
 نىگەران بوون. نىزان، سالىك زياتر لە سۇنگەى سياستى يەككىتى، نەرھەق بە بزۋوتنەۋەى كورد
 لە پۇژھەلاتتا و پشتگىرىكرنى بۇ ھىزەكانى «حەكا»، پەيوەننىيەكانى لەگەل يەككىتى نالۆز و
 ئوژمنكارانە بوون. سورىا، كە لانگەى نامەزاندنى يەككىتى نىشتەمانى كورستان بوو، لە مفاۋەزات
 قەلس و نىگەران بوو.

توركيا، جوۋلە نىپلۇماسىيەكانى لەگەل نىراقنا چەرتر كرنەۋە و لە ھەۋلى نەۋما بوو كە مفاۋەزات
 بە ھەۋارىك نەگات، كورد پشۋويەكى پىنا بىتەۋە و بە كەچەمافىك بگات.
 مفاۋەزات، نەرچەيەكى بۇ نىمە كرنەۋە تا ناكۆكىيەكان و گرەتەكانى نەروونى كۆمەلە و مەملەنىكان،
 بە ناسانى، بۇ نىو رىزەكانى پەخستەنەكانى نىۋشار بگوزىنەۋە و كاريان لەسەر بگەين.
 ئوگۇنفرەنسى كۆمەلەى پەنجەرانى كورستان، لە سەرۋەندى مفاۋەزاتتا بەرپۋە چوو، لە
 ھەلومەرجىنكا وىراى كىشە و ناكۆكىيە لەنارابوۋەكانى نەروونى كۆمەلە و نىشكالاتەكانى سياستى
 يەككىتى، نەۋا مفاۋەزاتىش بۇ خەزى ۋەكو گەرەتەرىن قەيرانى سياسىي يەككىتى، ناستى مەملەنىكانى
 بالاتر نەبرد.

سالى ۱۹۸۴ و لە پۇژگارى مفاۋەزاتتا، كىشەى خۆپىنكاران لە زانكۆكانى ھەلپىر و مۇسلى، لەسەر
 مەسلەلى پۇشنى بەرگى «جەيشى شەعبى»، لەگەل نەسگەكانى بەسسا تەقىيەۋە، لە سلىمانى،
 خۇپىشانان نروست بوو، شەر و پىنكەنان لە نىۋان خۇپىشاننەران و جەيشى شەعبىا كوشتارىان
 لى كەوتنەۋە، ھىزى پىشمەرگەى يەككىتى، پىشتى خۇپىشاننەرانىان گرت و ژمارەيك جەيشى شەعبىيان
 كوشت، بەس، بۇ كەمكرنەۋەى شەكۆى يەككىتى، ھەمىشە كىشە و ھەلەى نەنايەۋە، ھەر لە بەرھەۋامىي
 مفاۋەزاتتا، بەس نەيوست رىژە بە ترس و تۆقانن بىنا، لەو پۇژاندا ژمارەيك سەربازى

هەلاتووی لە شاری سلێمانیا گولەباران کەرن.

خوێنکارانی زانکۆکان، هیوایان بە یەکییتی بوو تا تەوقی بەرگی «جەیشی شەعبی» پۆشینیان لە مل نامالێت. نوێنەرانی خوێنکاران هاتنە سورناش و لەگەڵ سەرکرانییەتی یەکییتی گفتوگۆیان کرد. یەکییتی، نەیتوانی کاریکیان لەو بوارەدا بۆ بکات.

مفاوەزات و توێژالێک لە حشع

حیزبی شیوعیی نێراق، وەک هەر حیزبکی دیکە، میژووێک لە مەملەتێکی ناوێکی و توێژال و تەلەزم لێکەوتنەوه تێپەرانبوو. خەباتی شاخ و کاریگەریی پووناو و پێشەهاتەکانی نوێ پڕۆژگارە پۆلیان لە خەستەکرێنەوهی کێشە فیکری و سیاسییەکانی دەررونی «حشع» نا وازی کرد و ناکۆکییەکانی نێوان نێقلیمی کۆرستانی حیزب و کۆمیتەی نێوهندی نالۆزتر کەرن.

سەرەتا، عەبدولای مەلەفەرەج «مەلەعلی» کە کاریکی نێوین و ماندووی نەو حیزبە بوو، لەگەڵ توفیقی حاجی و چەند کادر و پێشمەرگەیکە تر، پەيوەندییان بە یەکییتی نیشتمانی کۆرستانەوه کرد و هاتنە شار.

توفیق، هاوسەفەری شێخەعلی و لەگەڵ چەند پێشمەرگەیکە، لەنێوان بووکان و سلێمانیا، لە بۆسە جاشان کەوتن. توفیق و پێشمەرگەیکە بە ناوی (هێرش علی)، شەهید بوون.

مەلەعلی، بە هەولێ بەهائین نووری (بە پیتی گێترانەوهی بەهائین نووری بۆ من، لە دیارێکنا لە ولاتی سوید)، پاش چەند پۆژێک گەپایەوه شاخی «سوورین» و پەيوەندی بە حیزبەوه کەرمەوه.

بەهائین نووری، کە خۆی لە نەنجامی ناکۆکییەکانی لەگەڵ سیاسەتی رەسمیی حشع، ماوەیەک لە نەستەسەریی لە ناوچەی بادینان بەسەر بریبوو. وەک خۆی بۆی گێترامەوه، بە تەنیا لە بادینان هەلاتبوو و خۆی گەیانەبوووه ناوچەی هەورامان و لە هاوینی ١٩٨٤. لە حشع جیاپوویەوه و پەوتیکی سیاسی و پێکخراوەیی نوێی نامەزاند. مەلەبەختیار و من، لەگەڵ چەند کاریکی یەکییتی، لە سورناشەوه و چووینە گوندی «تەکیه»، سەردانی بەهائین نووریمان کرد و بەختیمان هێنا. «تایپ و پۆنی» یەکمان بە دیاری بۆ برد.

كۆنفرەنسى سىنى كۆمەلەي پەنجەرانى كورستان، ھاۋىنى ۱۹۸۴، مېرگەپان

لېرەنا، لە تەختايى مېرگەپاندا ۋە رېك لەو شۆيەندا كە پېرەمەگروون قامەتى بلىندى خۇي كرىۋەتە قەلغانى پاراستن ۋە زىنارەكانى بە چارى تىژ ۋە نىيالىيەمى خۇيانەۋە لە ھەموو پروۋاۋەكان ھەروانن ۋە ھەبە شايەتى مېژۋىي نېمە. ساباتىكى ھىندە لىز ۋە پانوپۇر كە جىنگاي نانىشتن ۋە ھەۋانەي سىتسەد كەسىك ھەراھەم بىكات، چى كراۋە.

لەسەر «كانىستو»، چەند خىمە ھەلراۋن. ۲۸۷ نۆتەر ۱۱ مىۋان ۋە چاۋىتەر ۋە ھىيان پىشمەرگە، پۇل پۇل، بە نۇتۇمىيىل ىمگەنە ھەۋارى كۆنفرەنس، نەم ساباتە بۇ سىن رۇژان ھەيىتە گۇرەپانى ئالۇزترىن ۋە توندوتىژترىن قەسەۋباس ۋە مشتومرەكانى نواھەمىن ۋەلى چارەنوسسازترىن كۆنفرەنسى كۆمەلە. لېرەنا، كرمى ئاكۇكىەكان گەۋرەتر ھەب، بېر ۋە بۇچۈنە ئاكۇكەكان ئۇ بەيەك ھەۋستەنەۋە، ھارپىكان شىشتىرى ئاپاچىنى فېكر ۋە بىننە جىاۋازەكان ساۋ ھەب، لىز ۋە قەلشتەكان ھەراۋتر ھەب ۋە ھەستەكان بۇ يەكتەربەردان ۋە مالىئاۋايىكرىن زەۋىنەسازى ھەكەن.

ۋەرىنەي پروۋاۋەكان، پروۋەپروۋىۋەۋەكان، ھەلۋىستەكان ۋە بېيارەكانى نېۋ نەم كۆنفرەنسە، بۇ چارەنوسى بىارە ۋە ھەركەۋتەكانى پاشتر ۋە سەرچەمى چارەنوسى پىككەتە ۋە سىياسەتى كۆمەلە ۋە يەكتىتى نىشتەمانى ۋە كارەكتەرەكانىيان، ھىند گرىنگ ۋە كارېر بۈۋن، مۇركى خۇيان بە سەرچەمى رەۋتى فېكرى ۋە سىياسىي نەم بزوۋتەۋەيەۋە نا ۋە بەشىكى گرىنگ ۋە كىشەكانى نەم رۇژگارەي يەكتىتى (نىستا مانكى ئاگۇستى ۲۰۰۹ يە ۋە كىشەي كۇمپانىي ۋەلى ۋە لىستى گۇرەن، سترەكتۇرى يەكتىتى ھەژانەۋە)، لەۋىزا سەرچاۋە ھەكرىن.

نېۋەرۇژى يەكەمى كار ۋە نانىشتەكان، ۋتارى مىۋانان ۋە راپۇرتى گىشتىي ناۋەندى كۆمەلە ۋە ھەلېزارىنى لېژنەي سەرپەرشتىكرىن ۋە بەرپۋەبىرنى كارنامەي كۆنفرەنس بوۋ.

ۋتارى مەجەلال، چروپ ۋە سەرپاي نۇخە سىياسىيەكەي لەخۇ گرىتۋو. نەۋ جەختى لەسەر بەرەۋامىي مفاۋەزات ۋە گۈشىنى تا ئۈچۈر كەرد ۋە ھازەمانىش خىستەكەرى پروسەيەكى ئاشتەۋايى نىۋان ھىزە سىياسىيە نۇبەرەكانى كورستانى. ۋەكو پىشنىيازىكى زۇرگرىنگ خىستەپروۋ. لىكتۇر قاسمۇلى رەحمەتى ۋە نىبراھىمى غەلىزادە، لە بىدى خۇيانەۋە، نۇخى سىياسىيەكەيان شەنوكەۋ كەرد ۋە پاشان مالىئاۋايىيان كەرد. مەجەلال، ھەموو رۇژكە لە كۆنفرەنسدا مايەۋە ۋە لەسەر ۋەرىنەي شتەكان بۇچۈۋن ۋە شىكرىنەۋەي خۇي نا. بەشىكى قەسەكانى مەجەلال لەسەر بەرنامەي لايەنى ئوروى كۆمەلە ۋە مەسەلەي نىمۇكراتىي شۇرپىگىر بوۋ كە ئۇ ۋەستايەۋە. نەۋ، لەۋ رۋانگەيەۋە مافى قەسەكرىنى لەسەر

سیاسەت و ستراتیژی کۆمەڵە، بە خۆی پەوادەییی کە ئەو لە نامەزینەرانى کۆمەڵە بوو، خۆی وازی لە کۆمەڵە نەهێناوە و کۆمەڵەش بە هیچ بریارێک ئەوى دەرئەکڕیوە. ئەو، بەو نەرگومینتانه، پروپەرووی ئەو کادرانەى کۆمەڵە دابووێوە کە پێشان وا بوو، مامجەلال لە دەرئەوێ کۆمەڵە یە و بۆى نییە لە ورینەى سیاسەت و سەرخەتە فیکرییەکانى کۆمەڵەدا قسە بکات!

مامجەلال، لە هەلسەنگانەى هێزى پێشمەرگەى یەکیتمایا، بێهێوایى خۆى لەو هێزە خستە پروو، بە شەهخۆر و تالانچى ناویتری کردن. ئەو، نمونەى شەپى «بیتواتە»ى هێنایەو و هەموو لێپرسراوەکانى بە نز، لەقەڵەم نان. ئەو، بە شیعەر ناوئارەمکەى شاعیری عەرەب، موزەفەر ئەواب، ناماژەى بەو لێپرسراوانە کرد و گوتى: (هیچ کامیكتانى لى نابوێرم...)، ئەمە لەشکرى ھۆلاکۆیە ئەک لەشکرى پزگاریى کوردستان! من، بە چاوانى خۆم، «سەلاجە و موحەمەد»م بە کۆلى مەسنولەو بێنیو! من، ئەم لەشکرەم هەبە، بۆیە ناچارم برێژە بە مفاوھزات بێم!

کۆنفرەنسێک تژی لە توندوتیژی!

لە رۆژی دوومی کارەکانی کۆنفرەنسدا، ساباتەکه بۆنی خوینی گرتوو، رووخسارەکان کینه و پکیان لێ بهبارین و تۆنی ئەنگی سەرکڕە و کارەکان، ترس و نیگەرانییان بەبەخشییەوه. نەوشیروان مستەفا و گروپی زیننان، پێشوەخت بپاریان نابوو کە لەم کۆنفرەنسدا، کێشه فیکری و ریکخراوەییەکانی دەروونی کۆمەڵە، بەلانا بخەن و تەرازووی هیزی دەسلەتیش، بە جۆریک بە لای خۆیاندا سەنگدار بکەن کە پاش کۆنفرەنس. لە مەبانی پراکتیکدا، ئەنگی جیاواز و ئۆپوزیسیونی ناو کۆمەڵە، خەفە بکەن و سیاسەتی رەسمیی لە کۆنفرەنسدا ناپیژراو و پەسەنکراوی کۆمەڵە، بچەسپینن و بسەپینن.

پێناچوونەوهی بەرنامەی کۆمەڵەی لە کۆنفرەنسی پێشوو پەسەنکراو، کرایە چەقی مشتومڕ و نەمیش کێشە «هەلۆیست»ی بۆ نیو جەرگە مەملەتیکیان کێش کرد و فەزای لێدوانەکانی بە جۆریک بارگاری کرد، وەخت بوو هەر لەوێدا بە بنههست و نابەپان بگەین و کارەساتی لێ بکەوێتەوه! «هەلۆیست» چی بوو؟

لێکۆڵینەوهی پەنەگرانی فیکری و سیاسی، لەمەر بەرنامەی کۆمەڵە و بە قەلەمی مەلابەخیار نووسراو و بە نەینی چاپکراو، چەند مانگێک پێش وادی کۆنفرەنس، بە نیو ریزەکانی کۆمەڵەدا، لە شار و شاخدا، لە تەواوی کوردستاندا، بۆلۆکراپوویەوه یاخود بۆلۆمان کربوویەوه! نەم نامیلکەیه، کۆبەندی بید و تێروانیەکانی نێمی لەمەر فیکر و تاکتیک و ستراژی کۆمەڵە، لە خۆ گرتوو.

گرونی نەوشیروان مستەفا و زیننان، فەزای کۆنفرەنسیان کردە ناگای لێکۆڵینەوه و هەولێان بۆ ناشکراکەری نووسەری لێکۆڵینەوهکە و ئەو کارانە کۆمەڵە کە بەرپرسیاریبوون لە پەخشکردن و بۆلۆکریەوهی لە ریزەکانی ریکخستندا!

چەند کارێک تۆمەتبارکران، لە شوێنەکانی خۆیان نەههتێران و لەسەر سەکزی بەرپۆمەریانی کۆنفرەنسدا، لە تەنیشت یەکییەوه، وەک تاوانباران، وەستێنران و بە پرسیار و لێکۆڵینەوه، بە گێروگاز ههتێران! کارەکان، نەگەر یادەوهییم یارەتیم بەت، حاجی مەمق، خەلیل ئەوکی، ههتێ، سلیق رەنجەر، کاکلەهش و مەهەدی کاوانی بوون.

ئەنگە خۆیناوییەکان، فەزای کۆنفرەنس تەمی ئەکەن و ئەههتێن:

— هەق وایە، کۆنفرەنس لە کۆمەڵە نەریان بکات و پاشان ناگای حزبیان بۆ نابەت!

__ ئەمە جۈرئىكە لە خىيانەت ۋە ئەيىت تونىتىرىن سزا بەرىن!

__ وئەنى ئەو شەھىدانە ئەيىنى كە لە پىشتەرى لىژنەى بەرئۆمبىرىنەۋە ھەلۋاسراۋن! ھەقە ھەر يەككىيان لە نىۋان ئوو وئەنا ھەلۋاسرەت!

ۋاى خۇباى من! چى قومماۋە؟ باشتىرىن ۋە مانىۋوتىرىن كادىرانى نىمە، تەنھا لە سۆنگى خويىنەنەۋە ۋە بلۋكرىنەۋەى نامىلكەيەكنا، سەركىرە ۋە ھەسەلاتى ھەسەلاتى كۆمەلەكەيان، بەنىازن نىعمامى شۆرشگىرانەيان بىكەن! پەخشكرىنى نامىلكەيەك كە يىنىنىكى بىكە ۋە تىگەشتىنىكى جىاۋازى بۆ فىكر ۋە سىياسەتى كۆمەلە لە خۆ گرتوۋە، خۆ ئەمە بانگەشەى ئاشبەتال ۋە خۆ ھەستەۋەمانى نەكرىۋە، بە بالايى مفاۋزاتنا ھەلپەنەۋە، ناۋاى كۆمەت ۋە ھەلگەرانەۋەى نەكرىۋە، ئالاي جىابوۋنەۋەى ھەلنەكرىۋە، سوۋكايتى بە ھىچ سەركىرە ۋە كادىرىكى كۆمەلە ۋە يەككىتى نەكرىۋە! ئەمە چ مىتۆد ۋە مىكانىزىمىكە بۆ پىشتىكانەنى بۆچۈنە لىكنەچۈمكەن ۋە خويىناۋىكرىنى مەللىكان؟!

كىشەكان تا دىن ئالۆزىر دەپ، بارۋەتەرى زەبەر ھەلەكەشت، ۋەروژاننى نىعمامكرىنى ۋەرياي ۋەھاب، بە ھەرمانى سكرىتېرى كۆمەلە ۋە بە نەپنى جىئەجىكرىنى بە ھەستى جەبار ھەرمەن، ھەزاي كۆبۈنەۋەمكەن زىاتىر لىل ھەكەت.

ئىكۆر ھەزار مەرف ۋە ناۋاتى شىخ جەناب ۋە چەند كادىرى تر، رەخفەيان ناراستەى نەۋشىروان كۆر ۋە ناۋاى رەۋىنكرىنەۋەى ھۆكار ۋە چۆنىيەتى نىعمامكرىنى «ۋەرياي»يان لى كۆر ۋە بە شەھىرەيا، ناۋايان بىر. ئەۋان، جەختيان لەسەر ئەۋە كرىۋە كە بۆ رېكخراۋىكى ماركسىست لىنىنىستى ھەك كۆمەلە، كادىرى نەكرە ۋە تاۋانىكى گەۋرەيە، بىن ئاگايىكرىن، بە نەپنى كادىرىكى خۆى نىعمام بىكات! نەۋشىروان، ھەك سكرىتېرى كۆمەلە ۋە بەرپەرسى يەكەم، ھەچىتە سەر سەكۆى قەسەكرىن ۋە ھەرام ھەمەتەۋە:

__ بەلى كۆشتۈۋەمانە! ئەۋ شەھىد نىيە، بەلكە خايىنە! ئەۋ، نامە ۋە نەپنى كۆمەلە ۋە شۆرشى بە نەييارانى نىمە ناۋە، ۋەرياي، نەگەر زىنەۋە بىيىتەۋە، جارىكى بىكەش نىعمامى ھەكەينەۋە! من، ۋەريام چەند رۆژىك پىش بىزىكرىنەكەي، لە كۆندى «ھاجى مامەند» بىت ۋە بۆ يەكەمجار ناسىم، ۋەرياي، باسى ئەۋەى بۆ كىرەم كە لە ناۋەندى كۆمەلەۋە ناۋاكرەۋە ۋە بەۋ مەبەستەش لە شارەۋە ھاتوۋە، ئەۋ كۆتى: ناۋىرەم بچەم! ناۋاى ھەندەك نامەى ناۋەندى كۆمەلەم لى ھەكەن كە پىشتىر بۆيان نارىۋوم.. ئەۋ نامانە بۆ من: گرىگن ۋە پەيۋەندىيان بە چارەۋەسەۋە ھەي! ئاخىر خۆ من خەلكم بۆ باۋەك نەكۆشتۈۋە.. من، خەلكم بۆ كۆمەلە ۋە شۆرش كۆشتۈۋە ۋە تەنھا بەلكەيەكىشم، نامەكان!

من، ئىستەكە ئەمە يادەۋەرييانە ھەكپەۋە، كۆپىي تەۋاۋى ئەۋ نامانەم ھەستەكەۋتوۋن ۋە لە ئارىكىشى خۇمنا پاراستوۋمەن، نامەكان، بە مۆرى سەركىرەيتىي نىۋخۆى كۆمەلەۋە نوۋسراۋن ۋە بەشىكىيان

فرمانی نیعدامکرنی همدک له نیارانی یهکتیی نیشتمانی کورستانیان له نیو شاری سلیمانیدا تینایه که وریا جینهجی کرهون، یاخود له ریگای کوریاوه جینهجی کراون. نهوسات، یهکتیی نیشتمانی، به فرمی، بیناگایی خوی له تیزکردنی نهو کهسانه دهربری، نیمه و لهنیو نیمهشنا، مهلابهختیار، له سروبهندی پهینهوی شهری براکان، له شاخوه بق شار، به ناشکرا نیگهرازی و نارهای خومان لههه نهو بیاریمه دهربری. سالی ۱۹۸۳، ساتیک مهلابهختیار به نامیری بیتل، لهسر نهو مسلهیه، لهگهل مامجهلال قسهی دکرد و نارهای دهربری، من له تهنیشتییهوه وهستابووم. مامجهلال لئیای دکرهوه که نهو وهکو سکرتری گشتی یهکتی، ناگای لهوه نییه و نهگر ساتیکش نهوه به بهلگهوه دهریکهویت که نهو کاری تیرورانه، کاری یهکتییه، نهوا جانتاکی هلمدگری و کورستان بهجی دهیلت. قسهکی مامجهلال، چند بروسته و چند گومان هلمدگری، نهوه تنها کهستی وهکو نوشیروان مستفا، نهگر بهلگهکی نووسراوی لا بیت، بهتوانیت تیشکی لهسر بنیت و ساغی بکاتهوه! نهو هلوپستی نیمه، له نیو یهکتی و کومهله و له بید و تیروانیی سرکرایهتییهوه بق پینگ و شوینی نیمه (بهتاییت پینگ مهلابهختیار)، لهسرمان کهوت و له کونفرهمنسا و پاشتریش، باجهکیمان نا!

من، بلاوکرهوهی نامهکان لهم کتیهنا، به کاریکی زینه و ناپویست دزمان، بهلام نهگر کهسینک نکولیان لی بکات، نهوجا دکرهمنتهکان دینه پهیقین.

ساباتهکه، ههرا و ژاوهرای تی دکهویت، فهزاکه به جوریک ژوار و تنگهلاه، دهلیی هاکا تهقییهوه! پشوانیک بق خاوکرهوهی دژه گرژمه پشیناز دهرکت.

لهو سروبهندهنا، نوشیروان زلهیهک له کاریک به ناوی «گوزان» دعات و له کونفرهمنسی وههر دهنت. مهلابهختیار، به تورهی و حماسهتهوه، به نوشیروان دهلی: تو مافی نهوت نییه زله له کار بدیت و له کونفرهمنسی وههرنیت! حههتوفیق دکاری دهرکوتوی کومهله و زاوی نوشیروان مستفا، لهگهل مهلابهختیارا لیان دهیت ههرا و پهلاماری مهلابهختیار دعات! دهستان ناگاته یهکلی و لیک جوبا دکرهتهوه.. لهم حالته ناجورنا. کوبوونهوه دهست پین دکاتهوه.

مهلابهختیار، دهچته سر سهکزی قسهکردن. نوشیروان له بهشی لواوهی ساباتهکنا نانیشتووه. من، له ریزی بهردم ریزهکی نوشیرواندا، لهسر کورسییهک نانیشتووم و به خیکه رانییهوه گوی له مهلابهختیار دگرم.

مهلابهختیار: ههقی نییه فهزای کونفرهمنسهکه بهم نالوزی و توندوتیژی بهرتوه بچیت.. هههرهشکردن و کاردهرکردن له کونفرهمنس، له کس قهبول ناکی.. چاسوورکرهوه و توقانن نامانترسین..

نیمە که شۆرشیان دەست پێ کردووە و لە پرووی بەعسا وەستاینووە، بەعسمان لە پیلاووەکانمان نزمتر دەبینی.. نیستاش هەرپەشە و گورپەشە، نە لە «تۆ» و نە لە هیچ کەسێک قەبوول ئەکەین! نەوشیروان، لەجینگای خۆیەو: تۆ تەگەتولت کردووە! مەلابەختیار: هەر من نا.. تۆ و ئەم کاک فەرمیدونەش تەکتولتان کردووە و تەگەتولتان هەیە.. نەوشیروان، لەبەرخۆیەو: هەقە ئەوانەی: «هەلویست»یان بلۆکریووەتەو، لە تەنیشت وینەیی نەو شەهیدانەو هەلبواسرین!

شیخ نارای شیخ موحەممەد، ئەننامی کۆنفرەنس و لە تەنیشتی مەو: لۆقەنتەخانەمان ناواوە! مەلابەختیار: بۆچی کۆنفرەنس، مەسەلەی ئیعدامکەرنی شەهیدشەهاب یەکلای ناکاتەو، هەموو نەتینیەکان لای ئەم کاک «فەرمیدون»مان!

کاکەعەبە، لە کادرانی زیندان، دەیهوێت قسە بکات..

مەلابەختیار: تۆ دەمت ناخە! تۆ لە زینداندا نیعترافت کردووە!

مەلابەختیار، سەکۆکی جێ هێشت و لە ساباتهکە وەنەر کەوت..

نەوشیروان لەبەرخۆیەو گوتی: مەرج بێ ئەم بێرکەت لەژێر پێ نەربەین!

بەهواي مەلابەختیار، بەشێکی نوێنەرانی کۆنفرەنس، بەرووا، چوونە دەرەو، لە کۆی ۲۸۷ نوێنەری بەشاربوو، ۱۲۷ ئەننام کۆنفرەنسیان بەجێ هێشت و پرۆتستۆی ئۆخەکیان کرد. حەمەي عەتییه، سەهوییست و هەشتەمین نوێنەر بوو کە بە خێراییهکی زۆر، لە بەشی پشتهوێ ساباتهکەو، بەرەو دەرگاکە تاوی نا و لەبەردەرگاکەمان، لیوانێک ناوی نۆش کرد و بە هەمان خێرای، بۆ شوینی خۆی گەراپەو و نوێنەرانی ئەبلاق کرد. حەمە، ئەمجۆرە کلاوکرینەسەرخلەکەي هەبوو.

دیارە کە نێمە زۆرینە نەبووین، بەلام کەمینەیهکی بەهێز بووین. کارەکانی کۆنفرەنس وەستا. لە دەرەوێ ساباتهکە، کادرەکان، کۆمەل کۆمەل نانیشتن و قسەوباسیان کرد. نەوشیروان، مێرگەپانی بەرەو سورناش بەجێ هێشت!

چەنەکەسێک گوتیان: هەق وایە نێمەش لێرە بڕۆین..

مام رۆستەم: هەر سەیارەیهک لێرە بپروات، بە فێشەک تایەکانی دەرەقین!

مەحمودی حاجی فەرەج: هەرکەسێک تەقە لە سەیارەي نێمە بکات، من بە فێشەک مێشکی دەرەقین!

ناوا ژەنرالەکانیشمان بەسەر دوو بەرەنا نابەش بوو بوون!

نێمە، چەند کادریک لەگەڵ مەلابەختیار، لە خێمەیهکنا کۆرە بووین و لە هەولێ ئۆزینەوێ دەرچەیهکنا بووین بۆ دەرپازبوون لە تەنگژەکە. ملازم عومەر، ئازادەهوامی، بەکری حاجی سەفەر، مستەفاچاوەرەش، قانری حاجی علی، لێتری سەید مەجید و بەشێک لە نوێنەرە دەرەقینەرەکانی شار.

لە نیکەرانىی نۆخەکەدا، لە ھاتوچۆیکى بێپساندا بوون.

نەم تەنگژە و کێشەمەکشەى نێو کۆنفرەنس، بێ بەشاریکرنى دوو لە پێھەرانى ڕەوتەکەى نێمە بەگوزەرەن، نەوانیش: سالار عزیز و مامۆستا جەعفەر بوون.

نەوان.. تا کۆنفرەنسى یەکەمى کۆمەلە، ئەندامى سەرکرناییتى کۆمەلە و مەکتەبى سیاسى یەکیتى بوون. م. جەعفەر، پاش ئەو کۆنفرەنسە، کوردستانى جێ ھێشت و لە ئەلمانیا نیشتمەجى بوو، بەلام لە نۆخەکە خەمسارد و نابراو نەبوو. سالار عزیز، لە گەرمەى مفاوھزاتدا (لە راستیدا نژی گەفتوگۆى بەعس و یەکیتى بوو)، لە ڕێگای بەغداوە و بە کەلکۆھرگرتن لە کەشى مفاوھزات، لەگەڵ ھاوسەر و منالەکەیدا، چوونە ئەوروپا و لە سوید گیرسانەو. نوایینیى من لەگەڵ سالاردا، شەویکی سەرھەتای سالى ١٩٨٤ بوو، لە مالى براىەکی ئەو، لە سلیمانى، ئەوشووە. ھەندەک قسەوباسمان کەرن و نوایىارى خۆی پێ گوتین:

من ناتوانم لەم نۆخەدا بژیم. من نەچە ئەوروپا، بە ھیواى ئەوێ مفاوھزات بە لایەکنا بکەوێت.. ئەگەر سەرى گرت و ئەنجامىکی ھەبوو، ئەوا من ناگەریمەو و ئەوسات قسەیکەم ھەیت، ئەگەریش ھەشەلى ھێنا و شەر ھەستى پێ کریمو، ئەوا من لە ئێرانەو یاخود لە سوریاو، ئەگەموە لاتان و ڕیژە بە کارى خۆمان ئەدەین..

کارەمکان، پەیتا پەیتا ھەتاتە خێمەکە و ڕا و بۆچوونى خۆیان ئەخستە ڕوو، ھەندیکیان پێیان وابوو، نەمە فرستە و ھەلوێستوھرگرتنى کاربەر و یەكجارەکی بۆ جێھێشتنى کۆنفرەنس، کۆنفرەنسەکە شکست پێ ھەینیت و ئەوجا نۆخىکی لیکە نیتەپیشەو کە ھەشت بە قازانجى ڕەوتەکەى نێمە بکەوێتەو.

زۆرینەى نێمە، بە ھاوکارى و ڕێنمایى و ھەولێ ئەو براھەرانی کە پێشتر باسم کەرن و پەرۆشى پاراستنى یەکیتى ریزەمکانى کۆمەلە بوون، ئەوئالى نۆزینەوێ ڕێگەچارەى پێکگەیشتنەو و پێکەوھەلکەرن بوون. نێمە و ھەموو ئەو ھاوڕێیانەى ھەلوێستمان وەرگرتبوو، وێرای چەننێن کارى لیکەش لە ئاستى سەرکرناییتى و لە خواروێ ڕیکخستنیشا، جگە لە ڕەوتى نازارى بە کۆمەلەیک سەرختى فیکرى و سیاسى جیاواز لە نووبالەکەى لیکى نێو کۆمەلە، شتىکی تر نەبووین. واتە، نێمە ھیچ نامانەکارىیەکان بۆ نابران و جێھێشتنى کۆمەلە و یەکیتى نەکرەبوو و پلانێکی وەھاش لە بەرنامەى نێمەدا نەبوو. نێمە، ھەول و کۆشانمان بۆ مەملانییەکی ھێمن و دیموکراتییانە بوو لە ھەروونى کۆمەلەدا، کە زەوینەى چەسپین و جێکەوتنى نۆزینەکانمان بڕەخستنیست. ترسى لاسەنگبوونى ھەسلات لە نۆمەندى بڕیارى کۆمەلەدا، وەک ئەوێ لەم کۆنفرەنسەدا، نەوشیروان و گرووپەکەى لیکە، بۆ تێکھکۆشان، ترستى بێراو بوو و نیکەرانى ئەکرین، دیسانیش وەھای

لئە ئەمەكرين، دەستبەربارى كۆمەلە و مێژووى كۆمەلە بېين. نابەرپرسانه مامەلە لەگەڵ نۆخە چارەنووسسازمەكە بەكەين و ھەلۆيستى بانچەپى و منالانە ھەربەگري.

ورد و ېرشتى. نۆخەكە و چۆننەتە گەزەبوونى مەملەتەكان، بە مامجەلال ئەگەشتەنەو و لە سوورناشەو، چاوەبەرى كەشەكان و ئەگەرمەكانى ئەمەكە. مامجەلال، گەراپەو مەگەپان و لەگەڵ نەوشىروان مستەفا و مەلەبەختيار و بەشەك لە سەرگەرمەكانى كۆمەلە نەوستانەن و گەتەگەزى كرد، نۆخەكە مەترسەدار بوو و ئەگەرى قوولەبوونەو كەشەكان و ئەگەرتەنەو ھەرنەجامى خراپى ھەبوو. بەتەنگەوھەتەنى مامجەلال بۆ پاراستنى يەكەزىبى يەكەتە و پەروەشى بەشەكى زۆرى كەرانى ھەربەر پەوتە ناكۆكەكە بۆ گەشتەن بە رەگەچارەيەك بۆ ھەربازەبون لە تەنگەمەكە. زەوینەى جەزەيك لە ئەگەشتەن و بەرچاوەروونىيان ساز كرد.

نەوارى، پاشى شەوكرەن، ئەستەيەك لە ئەندامانى كۆنى سەرگەزەتەى و كەرمەكان، بۆ دانەشتەن و گەتەگەزى لەگەڵ نەوشىروان مستەفا و سەرانى گەزەپەكەى تر، ساز كرا.. ئازاھەوارەى، مەزەم عومەر، بەكەرى حاجى سەفەر، لەزەرى سەيد مەجید، قەدرى حاجى عەلى، مستەفاچاوەرەش، عومەر فەتاح و خەسەرەخاڵ (بە ھەربازەروانى)، مامۇستا موحسەين و مەن (نەشتە كەسانى ئەگەشتەن لەگەڵ ھەربەر و مەن لە بېرەم كەربەن، ئەم ئەستەيە، بۆ ماوەى كەتەمەزەك زەتەر، لەزەرى سەبەتەكە، لەگەڵ نەوشىروان مستەفا و ھەربەيون عەبدولقادر و ھەنگە كەسانى ئەگەشى لئە ھەربەر، دانەشتەن و گەتەگەزەمەن كرد. ئەگەزەى گەتەگەزەكان، بە ئەقارەكى باشا رەشتە. نەوشىروان مستەفا، بۆ بەيانى و لە ئەستەپەكى دانەشتەنەو كۆنفرەنسە، بارە گەز و ئالزەكە خاوە بکاتەو، كەشەكى ھەمەن بۆلەقەنەتەو، مەسەلەى ئەگەزەكە و سەكەتەپەنەكى «ھەلۆيست»، ئەو بۆرەتە و بۆرەتە ئەستە سەرگەزەتەى نۆنى كۆمەلە و ھەچ مەتەپەكى زەبەر و تەنەتەزەمەن، ھەرقە بەو مەسەلە بەكەر نەبەرت.

رەزە سەتەم، بەرەوھەرنەى كەرمەكان، رەچەكى ناسەبى خەو ھەگەتەو، چەند لەزەنەكە بۆ ھەربەرەووسەنەو بەرنامەى كۆمەلە و ئەخشانەنى ئەو بەرگە و ئەستەواژانەى كە پاشا بێنەو بەرەيەكى زۆر لەسەريان رەكە ھەتەوون، سازكران. ھەنەكە لە كەرمەكان (حاجى نەمەد، خەمەناوات، شەخ نارا، كاكەرەش، ئەتەر ھەزار و ئەتەر خەسان)، بە نۆرە قەسەيان لەسەر ئەو ھەشەووسە بەرنامە كرد و رەيانەگەيانە: نەوان، لە بەرگەو بۆ بەرگ، بەرنامەكەيان قەوول نەبە!

نەقى پەزەو مەوەزەتەش، بۆ خەو بەبەتەكى ئەكەى پە گەتەل و ئەكەزەى بۆ. ئەو پەزەوھە، پەرمەگرافەك ھەبوو كە نەمەى بە نەقراچە تەمەتەركراو، ئەزە ھەوون و كورستانچەكەنەش لەگەڵ ھەوون، ئەنەى ئەكەستەكە بە كورەى ھەوون: كورستانى نەقرا، بەشەكى لە جەنەھەتەو خەكى نەقرا و گەلەكەشى بەشەكى لە جەنەھەتەو گەلە نەقرا!

ئوئارنى بەرنامەنى كۆنفرەنس. پىرسەنى ھەلبۇزۇرئەۋەنى سەركىرايىتى كۆمەلە بوو. نەم پىرسەنى. لە
مىژۋى كۆنفرەنسەكانى كۆمەلە، ھەرگىز بى كىشە و گىرەت، بە نەنجام نەگەشىتۋو. كۆنفرەنس.
بىرپارى نا، سىستەمى رىژەنى ۵۱% كۆمەلەكان. بۇ بوون بە نەننامى سەركىرايىتى. لەبەرچاۋ
بىگىرەت. لىزەنا، تەنھا ژمارەنىكى كەمى كاندىدەكان. نەنگى پىتۋىستىيان ھىنا و نەنگەكانى مەلەبەختىيار.
لەژىر نەو رىژەنىۋە بوو. نەنگەكان، نەۋمىيان نىشان ناين كە كۆمەلە بووتە نوو بەرەنى جىاۋاز و
پىرسەنى نەنگەكانەكە. ھىزى فراكسىيۋەكانەمان پىن ھىلىت!

بارەكە، بىسانەۋە ئالۇزە! ھەنەك لە سەركىرە بەسەنگەكانى كۆمەلە كە بەرژەۋەنىنى كۆمەلە و
نۇخە سىياسىيەكەيان لەبەرچاۋ نەگىرەت. نىگەران بوون و پىنان وا بوو، نەم مىتۋەنى ھەلبۇزۇرئەۋەنى
نەنجامەكەنى، خىزەت بە كۆمەلە ناكات و كىشەكان قوۋلتىر نەكاتەۋە. ملازم عومەر و نازادەۋەرامى.
گوتيان: نەم نەنگەكانە بىۋىژدانىيەكى گەۋرەنى و نۆينەرانى كۆنفرەنس، ناتوان چارەۋەنىسى كۆمەلە
بىيىن.. ملازم عومەر، ۋەك پىرۋىتسىت، ساباتەكەنى جى ھىشت!

ھەۋلەكان بۇ نەربازبوون لە تەنگەكە چىر كرانەۋە. نەنگە توۋرەكان، ناۋاى ھەلبۇزۇرئەۋەنىيان نەگىرەت
و نەشاريان بۇ كۆنفرەنس ھىنا!

نەۋشىروان، ھەستى كىرە، كارەكە بەۋشۋەنى بە نەنجام ناكات و لەگەل ملدانى بۇ نەۋبارەۋەلىزۇرئەۋەنى
سەركىرايىتى، پىشنىيازى نەۋشى كىرە، سىستەمى ۵۱%، ۋەلا بىرەت و تەنھا ژمارەنى نەنگەكان لە
سەرۋە بۇ خوارەۋە، ھەتا ژمارەنى پىتۋىست لە نەننامانى سەركىرايىتى ھەلبۇزۇرئەۋەنى، جىساب
بىكرىن. ھەلبۇزۇرئەۋەنى كۆتايى ھات و نەننامانى نەسلىنى كۆمىتەنى سەركىرايىتى ھەلبۇزۇرئەۋەنىيان!
سەركىرە ھەلبۇزۇرئەۋەنىيان:

نەۋشىروان مستەفا

ملازم عومەر عەبدوللا

فەھىيۋىن عەبدولقادر

نازادەۋەرامى

كۆسەرەت رەسول

جەبارفەرمان

مەلەبەختىيار

كۆمىتەنى سەركىرايىتى، پىتۋىستى بە چەند نەننامىنىكى يەنەك ھەبوو.
نەۋشىروان مستەفا، نەم كادىرانەنى كاندىد كىرەن و خۇيشى ھەلىسەنگەندەن و پەسنى نان:

حهسن کویستانی
عومره فەتاح (هه مامکنار)
خهسره و خال (هه مامکنار)
بلیتر نه حمه شوکری (هه مامکنار)
قاری حاجی عەلی
حه مه توفیق

دوو دواکانییدی لیسته که، نهو هه لینه سهنگانن.

من، له لایه ن هاورێانی خۆمانهوه، کاندید کرام و کهمال شاکیر، نه رکێ هه لسهنگاننه کهمی له نهستو گرت. من، چهند نهنگیکێ زیاترم گهرهک بوو، تا نهو پۆسته وهرگرم.. له ناخهوه پێم خوش بوو که سه رنه کهوتم!

له بهرهم کۆنفره نسنا، مه لابهختیار، سویندی به گۆری کاک نارام خوارد که چیدی نهو ناچیتهوه کۆمیتهی سه رکرنایتی کۆمه له، نهو، نه گهرچی له پراکتیکنا، وههای کرد و ته نیا له یه کهم کۆبوونهوی سه رکرنایتینا، بهشاریی کرد، نیشان نه مبوو نهو سوینده بخوات و پاشتر نژی خۆی بهکاری بهێتن! نهو، له فهزایهکی نهروونی خراب و هه لچوون و تووره بووندا، هه له یهکی گهرهوی کرد. نه مه وینهکانی کۆنفره نس بوون، نهو وینه نهی بۆ سالانیکێ زۆر، رهنگ و هیلکاری بهکانیان، له هزری هاورێ نه یارهکاننا، کال نه بوونهوه و له پیشهات و پروناوهکانی سالانی دواترنا، نهکتی فانه نهخشیان هه بوو!

به شیک له م وینه نه، نیگاری لاسهنگبوونی هاوکی شهی نهسه لاتی گروپهکانی نیو کۆمه له ن، تیکچوونی هاوسهنگیی نیوان پێگه و نهسه لاتی فراکسیۆنهکان، به ناچاری سه ر بۆ میتۆد و رێبازی لیکهی ململانی نهکتیشی و هه نه مک یاره و نه رکهوتی حیسابیۆنه کراو نهخولقینن.

هونهری راگرتنی بالانس، له ململانی سیاسی و رێکخراوهیی نا، هونهری که، سه رکرهوی زانا و به نه زموون پتو یستیهتی، نهوشیروان، نه یویست یاخود نه یزانی نهو بالانسه رابگریت، نیدی پرۆسه که ناراسته یهکی لیکهی وهرگرت و پیش هه ر لایهک، خوی کۆمه له لێی زهره مره ند بوو.

کۆنفره نس به نه نجامیکێ چاوپاواننه کراو، کۆتایی هات. ئیمه گه راینه وه و سورداش و چهند رۆژنیک ماینه وه، چهند کۆبوونهوی خۆمانه مان چێ کرین. پاشی شکست، تاوتویی دۆخه که مان کره وه. کۆبوونه وهکان، له باره گای مه لابهختیار، شتخه لی و شهو یکیش له مالی ملازم عومه ر، سازدان، نه بوو چاوه رپێ کۆبوونهوی سه رکرنایتی هه لبژێردراو بکه ی، تا بزانی پۆست و کارهکانی کۆمه له و یه کتیی چۆن نابش نه کرین.

میوانی مامجەلالین

مالی مەجەلال، لە سەرۆبەندی مفاوەزاتدا، لە سورداش، لە یەکیک لەو خانووانەدا بوو کە دەوڵەت
پیشتر ئرووستی کربوون. رۆژیک، ئلیری سەیدەجید، پنی راگەیانندین کە بۆ ئیواری، شتخەلی.
موحسین عەلی نەکەر. خۆی و من میوانی مامجەلالین. نێمە تیگەیشترین کە میواندارییەکە، بۆ ئەویە
مامجەلال را و بۆچوونی نێمە لەسەر پرووایەکانی نێو کۆنفرەنس و ئەنجامەکانی بزانی و لە
بیدی نێمە، مەزەندە ئاییندە کێشە و گرتەکانی نێو کۆمەلە بکات، ئەم میواندارییە، دەشن
جۆریک لە ئێنانەوی نێمەش بێت وەک کادراکی دەرکوتووی نێو رەوتیکی کۆمەلە کە بە جۆریک
لە کۆنفرەنسدا، شکستی خوارد بوو!

باخچەکی مالی مامجەلال، پاراوە و ئلرەقین بوو. لە نێوئەندێ چیمەنکی پاراوی بەرەوئەندا، مێزیک
رازینرا بوو و چەند کورسی لە دەوری ئانرا بوون. مێزەکە، لە مەزە و خواردنی مێزەهێنەر تژی
بوو، دوو قاپ ویسکی زۆر باشی لەسەر بوون و لەژێر مێزەکەدا، چەند قاپی بیکە کەوتبوون.
مامجەلال، خۆیناسا و بە رێزیک زۆرەو، بەخیری هێناین، پێک تی کران، قسەوباس لە ئۆخی
مفاوەزات و رەوت پرووایەکانەو رێچکە گرت و لە ئۆخی کۆمەلە و پرووایەکانی کۆنفرەنس و
ئەنجامەکانیدا، چەقی بەست.

مامجەلال، جەختی کربووە کە ئەو، لە هەولی راگرتنی بالانسی نێو لایەنەکانی یەکی و رەوتەکانی
نێو کۆمەلە دەبێت، نابەشکرینی پۆستەکانیش، بە جۆریک دەبن کە هەموو لایەنەکان پنی قایل بن
و لەم قوناغە ناسکەدا، هەموو لایەک لە هەولی خورترکینی ریزەکانی کۆمەلە و گەشەپێدانی یەکی و
بین.. با ئاکۆکییەکان و مەلانیکان، بە ئاراستەیکە بچن، هەم جیاوازییەکان و هەم یەکی و
پارێزین.

مامجەلال، هەم خۆی قسانی ئەکرین و هەم را و بۆچوونی ئێمە دەپرسی. ئێمە، دەبوو زۆر
نەخۆینەو و وەلکا بین.. پاشی خوارنەو و قسەکرین، نیدی بۆ سەر خوانی ئیوارەمان گواستەو
و خوارنێکی بەتامان خوارد.

پۇستەكانى يەككىتى و كۆمەلە ئابەش ئەكرىن و ئەسگاي نوئى ئادەمەزىن

ئىمە ھىشتا لە سوورداشەن، ھەفتەيەك تىدەپەرەيت و كۆبۈنەنەمەكانى سەركىرايتىي كۆمەلە و پاشانىش سەركىرايتىي يەككىتى ئەست پىن ئەمەن.

ئىمە بېرىمان واپو، لە ھەر ئەسگايەكلا كارمان پىن بىسپىرن، بە مەرجىك بوۋار و ھەلى كاركرىمان بۇ بېرەخسىت و بە كارمانى نەرمەي پەوتى خۇمان شەتەك نەمىرن، كار بەكىن، مەلەبەختىار، پىنى وا بو، نەگەر ئەسگاي راگەيانىنى كۆمەلەي پىن بىسپىرن ياخود بە لىپىراسراوى مەلەبەندى يەك يان نووى يەككىتى ئابىنن، بىن گرفت رازى ئەبىت و نەگەرىش نا، ئەوا بىن كار و مەسئۇلىتى فەرمىي ئەمىنئەتە.

ئابەشكرىنى پۇستەكان بە جۆرىك كەوتەتە، مەلەبەختىار، شۆيىنكى ئالواخازى پىن پەوا نەبىنرا، سەركىرايتىي نوئى كۆمەلە، كە گروپى نەوشىروانى تيا بالائەست بو، پۇستە گىرەنگەكانى بە شۆمەيەك ئابەش كىرەبو، كە زەمىنە بۇ لاوازكرىنى پەوتى ئىمە و ھەر نووزەيەكى لىكەي نەرمەي تىروانىنى ئەوان، بېرەخسىنەيت.

ئەسگاي نوئەيەكانى كۆمەلە، ئەسگاي رېكخستەن و ئەسگاي رۆشنىرى بوون و چوار رېكخراومەكى كۆمەلەش، ئالوگۇرىيان تىنا كرابوون.

فەرىدوون عەبۇلقار، لىپىراسراوى ئەسگاي ئاۋەندى رېكخستەن و ھەر يەك لە عومەرفەتاح، لىپىرئەمەشوكرى، ھەمەتۇفۇق، ھەسەن كۆيستانى و موحسەن عەلى نەكەر ئەندامى ئەو ئەسگايە بوون.

ئازادەھورامى، لىپىراسراوى ئەسگاي رۆشنىرى كۆمەلە و رېكەوت عوسمان، ئىكئۇرخەسرەوخال و مەن، ئەندامانى ئەسگايە بووین، مەن، بېرىارەكەم بە خۇشخالىيەتە قىبۇل كىرد و پىم واپو كاركرىن لە ئەسگايەكى رۆشنىرىنا، بە سەپەرشتىي ئازادەھورامى، نەرفەتەك لە بوۋارى نووسىن و كاركرىنا بۇ مەن نەرخسىنەيت، مەن، كە ھۆگرى ھاورىيەتە ئازادەھورامى بووم و وام ئەبىنى، ئەو پىاۋە، لىۋانلىۋە لە ھەستى جوان و بىنىنى مەۋقۇستەنە، كەسكى واقىبەين و سەركىرەيەكى رۆشنىرە.

شەخەلى، لىپىراسراۋىيى رېكخراۋى نووى كۆمەلەي پىن سىپىرنرا و قىبۇلى كىرد، ئاسۋى شەخ نوۋى، شاخەوان عەباس و عەبۇلپەزاق، ھەر كام بە لىپىراسراۋى رېكخراۋىكى كۆمەلە ئانرا.

جەبارفەرمان بۇ لىپىراسراۋى مەلەبەندى يەك، قانرى حاجى عەلى بۇ مەلەبەندى بو، كۆسەرەت رەسۇل

بۇ مەنبەندى سى و ناراي شىخ جەلال «خەتى گشتى» بۇ لىپىرسراۋىتى مەنبەندى چوار نانران.

مەكتەبى عەسكەرى. رېك خرايەۋە و ملازم عومەر. ۋەكو پىشتەر لىپىرسراۋى بوو. چەند كارى عەسكەرىش. بۇ ھاۋكارىكرنى نانرابوون.
 ھىساككانى نارايى. راگەياننن و ھىسا كۆمەلايتىيەكانى يەككىتىش. لە نوپرا نانرانەۋە و فراوانتر
 كران.

بىارە ئىدى بە شىنەيىش. سەركرنايتىيى نوپى كۆمەلە. گۇرانكارى و ئالوگۇرېكى بەرچاۋى لە
 تەلارى رېكخراۋەيى كۆمەلەا كىرد. لىپىرسراۋى كەرتەكان و پۇلەكانى رېكخستىن. جىگۇرېكىيان پىز
 كران. لانران. نىزم و بەرز كرانەۋە. نەم ئالوگۇرانە. تەلار و پىككەتەي ھىزى چەككارى يەككىتىش
 گرتەۋە. فەرماندە و سەرتىپەكان ئالوگۇريان پىز كران. لە پىزمەكانى خوارەۋەي رېكخستىن. لە شاخ
 و لە شارمەكاندا. نىگەرانىيەك لاي ھاۋرېيانى كۆمەلە درووست بوو. لىپىرسراۋە نوپىيەكان. لە تەلارى
 رېكخستىن و لە پىككەتەي ھىساككانى مەنبەنمەكان و تىپەكاندا. كەۋتە ھەرىپەراندىنى ئەو كابر و
 ھاۋرېيانەي كۆمەلە. كە پىيان ۋابوو. لەگەل سىياسەتى گشتىي كۆمەلەا ناكۇكن و لە كۇنفرەنسدا.
 پا و بۇچوونى جىاۋازيان ھەبۋە و لەسەر ئەو مەسەلانى پىشتەر باسما لىۋە كرېن. ھەلۋىستىيان
 ۋەرگرتۋە.

نەۋ ھاۋرېيانەي. لەسەر مەسەلەي «ھەلۋىست» لە كۇنفرەنسدا تۆمەتبار كرابوون. ھىساك ناۋەندى
 رېكخستىنى كۆمەلە. لىژنەيەكى بۇ لىكۇلىنەۋە و سزانانىان درووست كىرد. يەك يەك بانگران.
 لىكۇلىنەۋەيان لەتەككا كرا و بە جۇرېكىش سوكايتىيان پىز كرا. نەۋان. لە رەۋشىكى خراپا
 ھەژيان.

پاش كۇبۋونەۋەي سەركرنايتىيى كۆمەلە. رەۋشەكە باش نەھگوزەرا و نىمەش. ھەبۋو كارىك
 بىكەين.

کۆبۆنەوهمیهکی گرنګ و چارەنووسساز

مەلابەختیار، پێشنیازی کۆبۆنەوهمیهکی تایبەتی کرد. کۆبۆنەوهمیهکی لێپراوانە قسەوباسەکانمان چڕ بکاتەوە و پلانتیک بۆ کارکردن و نەخشەیەک بۆ هەرچوون لە قەیرانەکاندا بایزیت.

لە سوورباش و لە بارهگای شێخەلی، مەلابەختیار، ملازم عومەر، نازادەمورامی، شێخەلی، م. موحسین و من دانیشتین و بۆ کاتژمێریک زیاتر، شەنۆکەوی نۆخەکەمان کرد، هەموو نەگەرەکانمان خستە بەر باس و کۆلینەوه.

بۆچوونی نازادەمورامی و ملازم عومەر، جەختکردن بوو لەسەر کارکردن لە چوارچێوەی کۆمەڵە و یەکتیتیا و هەولدان بۆ یەكخستنی هەموو تواناکان، بۆ چارەسەری قەیرانەکان و پشتبەستن بە دیاڵۆگ و قەناعەتپێکردنی نووشیروان وەکۆ کەسی یەکەمی ناوهندی کۆمەڵە و براوەرانی بیکەش، تا نۆخەکە هێمن بکریتهوه و پێگا لە بەرەوامبوونی ئەو کار و کردەوانە بگیریت کە دەشی بێنە مایەی زیاتر ئالۆزبوونی کێشەکان و دڵڕەنجاندنی هاوڕێانی کۆمەڵە و کەنارخەستیان.

ئێمە، مەلابەختیار، شێخەلی، م. موحسین و من، پێمان وا بوو، کێشەکان زۆر لەوه ئالۆزترە و سەرکراوێتی کۆمەڵە و نووشیروان، بێناکە و لێپراوانە پاکسازیی ریزەکانی کۆمەڵە نەمان. نەبیت بێر لە شینواز و پێگاچارەمی بیکە بکەینەوه. ساتی ئێمە بە کۆمەڵ، لەسەر میتۆد و میکانیزمیکی کارکردن رێک نەکوئین. ملازم عومەر و نازادەمورامی مالتاواپیان کرد و ئێمەیان بە تەنیا بەجێ هێشت! ئەوان، جیاوازتر نۆخەکەیان دەبینی. هەندەک لە هاوڕێانی ئێمە، هەلۆیستی نەرمی ملازم عومەر و نازادەمورامیان وەها لێک دەنایهوه کە قەیران و کێشەکان، هێشتا پێگەی ئەوانیان لاواز نەکردوه و نۆخەکە بۆ ئەوان مەترسیی نییه، بەلام پروڤاوەمکانی سالی پاشتر و هەلۆیستی ئەوان لەمەڕ مامەڵەی زەبرنامیزی یەکتیتی بەرانبەر ئالای شۆرش، ئەو بۆچوونێ بەتال کردوه!

ئێمە، سەرلەنۆی دەستمان بە گفتوگۆ کردوه و نەجام بەوه گەشتین:

* پەيوەندیی هاوڕێانەیی نێو کۆمەڵە، بە جێگا یەک گەشتوه، کەلێن و قەڵشەکانی گەوره و فراوانن، مەواکان، پڕ ناكرينهوه و نەلقە لێکچراوەکان، لێک هەلناپێکریتهوه!

* بەرنامەی کۆمەڵە و ئەوی لە کۆنفرەنسدا پەسەند کرا، خەسلەت و سیماکانی رێکخراویکی مارکسیست لێنێستی تێدا نەماوه و کۆمەڵە دیت جیاوازییەکانی خۆی لە نێو یەکتیتیا بزر دەکات.

* بێناکامیی مفاوھزات و بێهۆمی شەڕی نێوخۆ، نەبیت لە بیدیکی بیکۆه بخوێنرینهوه و هەول بەدریت، دەروویکی نوێیان لێ بکریتهوه.

* زیندووکردنەوهی نوسوول و خەسلەتە بنەڕەتی و پەسەنەکانی نێو کۆمەڵە، پێوستان بە شینوازیکی

يىككى خۇرپىكخستىنەۋە و ئوبارەھۇشياركرىنەۋەى ھارپىيانى كۆمەلە ھەيە. نىمە، نەم چوار كادرەى كۆمەلە. لە سوورداش و لە ژوورىكى بارەگاي شىخەلىبا. بەستمان لە نىۋەستى يەككى نا و پەيمانمان بۇ جىيەجىكرىنى ترىسناكتىرىن و پىمەسنولىقتىرىن بىرپار نا. نىمە، نەم چوار كەسە، گاڭكىمان بۇ بەستىنكى پىرۋسەيەك ھاۋىشت كە پاشتر كارەساتىنكى گەرەى بۇ خۇمان و بۇ خەلكى يىكەش. لى كەۋتەۋە!

نەم كۆبۈنەۋەيە، نەم ھەنگاۋە، پاشتر بۇ ھوارىكى سىياسىي و پىكخراۋىيى بىرىن كە بە تۈپزى، ناۋى «ئالاي شۇپش»ى لى نرا.

نەگەر نەم كۆبۈنەۋەيە نەبا، نەگەر نەم چوار كەسە، تەۋاۋى نىيا و سىياسەتمان لە ئوۋتۈۋى نەۋ نەگەر و بۇچوۋانەى خۇماندا، نەيىنبا، نەگەر و رىيىنتر و بە نەفەستىكى لىژىترەۋە لە قەيرانەكەمان رۋانىيا، نەگەر كەمىكى يىكە پىشتمان بە زەمەن بەستبا و پەۋتى رۋوناۋەكانمان بە ئايىنەيەكى نىزىك سىپاربا، نەم ھەلۋىست و ھەنگاۋەى نىمە، سەرى بۇ ئروۋستېۋىنى «ئالاي شۇپش» نەمكىشا! نىترە، نەم ژورەى بارەگاي شىخەلى، مەكۋى تروۋكانىنى گەرا فىكرى، سىياسى و پىكخراۋىيەكانى رەۋتىك بوۋ كە خۇشمان، نەۋسات، بەرچاۋرۋون نەۋۋىن و لە ئاكام و چارەۋۋىسى بى ئاگا بوۋىن.

نەگەر نىمە، نەۋ بىد و تىرۋانىنەمان بۇ كىشەكان نەۋاۋە و نەۋ بىرپارەمان ۋەرنەگرتايە، نەگەر مەلەبەختىار، ۋەكو سەركىرەيەكى بىار لە رەۋتەكەنا، لە يەككىتى و كۆمەلەشدا، كاربىرەنە بەشىكى گەرەى كار و چالاكىيەكانى لە نۇخە نوۋىيەكەنا، لە نەستۋى خۇى نەنايە، نەشپا، لىرەۋ لىۋى، چەند نەنام و كادىك، كۆمەلەيان جى ھىشتبا، بۇ نەروۋپا رۇشتبان، نەلقى چكۆلەيان لە كۆمەلە نابىرپا، بەلام ھەركىز پىكخراۋىك بەناۋى «ئالاي شۇپش»، بەۋ سەنگ و قورسايىيەى خۇيەۋە، ئانەنەمەزرا.

من، نىستا كە بە بىيىكى رەخنەگرانەۋە، لە رۋوناۋەكانى نەۋى پۇژى و لە پىرۋسەى «ئالاي» نەۋانم و نەمانخوۋىنەۋە، پىش ھەر كەس و لايەنىك، رەخنە لە بىد و ئاۋەزى خۇم، بۇ بىيىن و لىكناۋەى سىياسەت نەگرم.

نەۋ رۋواناۋەى ۋەنەركەۋتن و نەۋ سىياسەتانەى پاشتر لە ئاكامى بىركرىنەۋەى نىمە كەۋتەۋە، نىمە بە تەنھا لىيان بەرپىسار نەۋۋىن. نىمە، تەنھا لايەنىكى ھاۋكىشەكە و فاكتەرىك بوۋىن، لە خۇلقانىنى رۋوناۋەكاندا.

سەركىتەرى كۆمەلە، نەسگاي پىكخستىن، كادىنىك لە پىكخراۋ و كەرتەكاندا، ھەندىك لە ژەنرالەكانى كۆمەلە كە فاكتەرەكانى پىك و تۆلەسەننەۋە، نەمانبزوۋاندىن، زىاتر لەۋەى كە لۇژىكى كىشەكان

ببینن. ھەر ھەموویان لایەنی بەسەنگ بوون، لە ئاژووانننی کێشە و ململانێکاندا، بەرھە ھەڵبێری نووکەرتبوون و لێکناوەرپان.

لە ھەموو کوردستاندا و بە تایبەت لە ھەفرەمکانی ھەولێر (کە حاجی مەمۆ، وەک کادریکی یزیرینی کۆمەڵە و لێپرسراوی سەرھکی پھوتی ئێمە لەوێ، ھەلسووڕانی جێددی و نەپساوی ھەبوو، سیاسەتی پاکسازییەکان، بۆ پھوونان و تەنگیپەلچینی کادرمەکان، بە ئاستیک گەیشتبوو کە ھەندیک لە کادرانی سەر بە پھوتی ئێمە، پەنایان بۆ بارمەگاکانی سەرکردایەتی ھێنابوو، یاخود پەنایان بۆ ناوچەکانی ھەسلاتی «حشە» بربوووا

بریارهکانی کۆبوونهوهکە:

- * نێمه و نهو کارانهی بیکه که کار و لێپرسراویتییمان وهرگرتوه، له کارهکانی خۆماندا بهرهمام بین. مهلابهختیار، بریاری نا، مال و بارهگای خۆی، له سوورباشهوه. بۆ «زپگوتی»، بگوتیتوه.
- * کهوتنهگه بۆ بهسهركرینهوهی هاوڕێیانی کۆمهله له ههموو دهقەر و ناوچهکاندا.
- * ڕیکخستنهوهی ڕیکخستنهکانی ناوشار، له ناوچهی ههولێر حاجی مهمو و له سلێمانیش، له پلهی یهکهما مهلابهختیار و پاشانش شیخهعلی و من، کارهکان ههلسووین.
- * مهلابهختیار، پهیوهندی لهگهڵ ڕیکخستنهکانی نهروپا، بهتایبهت سالارهزیز و م.جهعفر بگرت، بهو پێشێی نهو، چهندمانگ پشتر سهفهری بۆ نهروپا کردبوو، ههموو ڕیکخستنهکانی کۆمهله و یهکیتی بینیبوو.
- * نووسین و بلاوکرینهوهی بلاوکراوهیهکی نهینی به ناوی «نمانامهی تیوری»، بۆ دانانی بهرنامهیهکی تیوری هۆشکرینهوهی هاوڕێیانی کۆمهله و له نوێرا ژياندهوهی پهرهسییه فیکرییهکانی مارکسیزم و بیراسهتکرینهوهی بزوتنهوهی ڕزگاربخواری کورد و میژووی شۆڕشهکانی کوردستان.
- ناوا، لهژێر کارکردی بهرتهسکبوونهوهی فهزای نازایی بۆچوون و رانهبرین له ڕیزهکانی کۆمهلهدا، نێمه خهڕیکین رهوتیکی فیکری و سیاسیی ڕێک دهخین، بێ نهوهی خۆمان ڕکی پێ بکین، چهند ههنگاوێک له ڕیکخراوبوون نزیک دهکویهوه و ههڕگیزیش پێشینی نهوه ناکین، که نهم پرۆسهیه، بۆ شوێنێکی نالێخوازمان دهبات. له ناناگایی ههر یهکێک له نێمه، خالێک یاخود نامانجێک ههبوو. نهم نامانجێش، رهنگه نهوه بووین. نهگه به تۆکهیهی خۆمان ڕێک بخهینهوه، بهرکهوتنی بالی چوارهم له یهکیتیدا، بیهته نهمری واقع و نهمش نهروازهیهک بیت بۆ تێپهڕاننی قهیرانهکه. نێمه، ههڕگیز نهم بۆچوونهمان، به ناشکرا و له نیوان خۆماندا، باس نهکردبوو، نيسانیش وا ههست دهکام، به جۆرێک، کارمان بۆ نهم نامانجه دهکرد.
- نهگه، کارکردن بۆ جیاپوونهوه له کۆمهله و مالهئاواییکردن له یهکیتی نیشتمانی، لهو دۆخ و ههلوهرجهما، لای ههمهک کاسی چهپهوهی ڕیزهکانی خوارهوه، ناگیتنایهک بووین. نهوا نهم بیرۆکهیه، ههڕگیز به هزری نێمه بهشاربووانی نهم کۆبوونهوهیه، گوزهری نهکردبوو!

سەفەریک بەرەو سەرەتای یاموهرییەکان

نیستا، رۆژیکە لە رۆژانی کۆتایی پاییزی ١٩٨٤. نیتمە. لە دوو نۆتۆمیلتی لانکرۆزەرنا. لە سلیمانییەوه بۆ گوندی «عەبابەیلن». بە رینگاوھین. شێخەمەلی و پیشمەرگەکانی دەستەکی. حەمەناوات. شێخ نارای شێخ موحەممەد، مەن و ھەنمەک لە پیشمەرگەکانی دەستەکەم. تەختایی شارەزور شەق ھەکەین و بە ئلی لیوانرێژ لە حەسەرەت، بەرەو زیدی خۆمانی ھەناژووین.

ئێوەی خوینەرانی بەرگی یەکەمی «نەزمون و یاد»، ھەگەر دەستپێکی گێرپانەوھەکانتان لە یاد مایەت، مەن، لەو سەرەتای دەستپێکەنا، لە مانگەشەویکی تیشکباری لیوانلیو لە بۆنی قەرسیل و ناوھنیای تازەھەلچوونا، ھاوڕێی شێخەمەلی ھاوژا و نامۆزام، یاریی بە خەرمانی مانگ ھەکەین و نەرم و لەسەرخۆ، ئل لە رۆشنایی تژی، لە پینھەشتی ھەلەبجەو، بەرەو عەبابەیلن بەرێوھین.

ئەو گەنجە بالابەرزە، گەنەرنگە، برۆنەستورە، بە دوو چاوی ھەنگوینییەو، بە زەرنا ھەچوون و بە ئلێکەو، کە جگە لە ھەقین و خۆشەویستی، شتیکی بیکە لەویدا جینگای نەبوو، چەند کاترۆمێریکە لە نیو کۆرپێکنا، لە ھەمان گۆرستاندا کە نیتمە، شەش ساڵ پێش نیستا، پێکەو گۆرەکانمان بەسەرھەکرنەو، بە جەستەیی خویناوییەو، پاکشاو!

بۆینن، لە سوورناش، لە کابیئەکی لکتۆرسەرنار تالەبانی، بانیشتبووین و کەسیک ھەوالەکی بۆ ھێناین.. شێخەمەلی، لە سەنگەرێکنا، لە بەرزاییەکانی «پەروینی»ی نزیک شارۆچکەیی «نەوسود»، لە پەلاماریکی ھێزەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی نێران، بۆ سەر ھێزەکانی کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی نێران، بریندار بوو و پاشتر سەنگەرەکیان سووتاندوو و ھەویش بە زامباری، جەستەیی بووھتە سووتماک! وای چ ھەوالێکی سەخت بوو!

ملازم عومەر، لێی گێرپابوومەو، کە مەن بچمە مائی ئەو، تا لەوێ چەند ساتیک بۆ پرسە و سەرھەخۆشی بابینشین.

لە مائی ملازم عومەرنا، بانیشتین و دۆست و ھاوڕێکان ھاتن و بۆ رێزگرتن لە گیانی ھەلفریوی شێخەمەلی و ئلنا ھەوێ مەن، چەند ساتیکمان بەرێ کرین.. پاشتر، دوو نۆتۆمیلتیان بۆ ساز کرین و لە سوورناشەو، نەم سەفەرمان رێک خست!

بواجار، کە بە بیداری شێخەمەلی گەیشتم، چەند مانگیک پێش نەم ھەوالە بوو. رۆژیک لە سلیمانی و لە مائی «خالۆخالید»، شێخەمەلی ھات و نانی نیوھەرۆمان پێکرا خوارد. ئەو، تەندرووستیی باش نەبوو، باسی ھەوێ بۆ کردم کە بڕیارە براھەرنای کۆمەڵە، بۆ چارەسەری نازاریک کە لە بڕبڕەی

پشتىنا سەرى ھەلئابوو. بىنئىرنە نەورۇپا.

شىخەلى. لە ھەوالى نىمە و كىشەكانى نىو كۆمەلى رەنجەھران و يەكيتى پەرسى. مەن. ورد و
 رشتى نۇخەكە و بەرنامەى خۆمانم بۇ باس كەرد. نەو گوتى: نۇخەكەتان باش نىيە و نىو ھەبەرمە
 مەترسىيەكى گەورەلەن!

گوتەم: بۇ ھەلى نەبىنى؟

گوتى: نەو ھەلى نىو ھەلئەن. لە يەكيتىنا جەن ناكەوت و سەرنەگىت.. نىو ھەمەزمون و لە
 مەجەلال و نەوشىروانى نەبەنەو.. نەبىت زۆر وىيا بىن!

باران. نەم نەم بەسەر شارەزورنا نەبارىت. لە پەنجەرى نۆتۇمىلەكەو. بۇنى خاكى بارانپەزىنكرائو.
 خانەكانى ھەست لىوانلىو نەكات. نەمە. پەن نەجىت بارانى پەلە بىت. بارانى ژيان تىگەپانى نانەوئە
 كە پاشى چەند مانگى لىكە. كۆرپە نەبىت. ھەراش نەبىت و بە نەم شەباو. كەرويشكە نەكات. بەلام
 نىدى ھەركىز مەن لەگەل شىخەلىنا. لەژىر تەرىفەى مانگەشەوئىكنا. بە نىو گىاوكۇلى تا چۆكان ھاتووى
 نەشتى ھەلەبجەنا. بە سەمايەكى شىتەنەو. بە لىتىكى پەلە ھىواى شۆپشەو. بەرەو «عەبابەلى»
 ھەلئافەزىن و لە «ناوشەخس» نا وچانىكى بۇ ناگرىن. كۆرە بىنازەكانى ھەوئىيانى تەمەنى مەنالىمان.
 بەسەر ناكەينەو.

واى شىخەلى! مەركى تۆ. بەشىكى زىندووى بووونى مەن وىران كەرد. نىستا نەوى نەبىنئىتەو.
 تەنيا وئەكانى نىو نەبوومى يادەرىيەكان.. وئە رەنگىنەكانى ژيانى مەنالىمان.. بەيانان. نەھاتە
 بەرمالئەن. بە نەستە لاوازەكانى مەنالىمەو. پالئىكە بە نەركا ژەنگاويەكەتەنەو نەنا. ھەزۆر
 نەكەوتەم.. چە مالىك بوو؟ تەنيا ژوورىك و پەشتىرىكى تارىك بە ساپىتەى زۆر نەزم و رۆژنەيەكى
 نالەن تىگىراو ھەو. ناوى مالى «مامق قانر» مان لى نەبوو. نىو. باوك و نايك و نەو خوشك و
 نەو برا. لەو خانوۋە پەرىوتەنا ژيانئەن نەكەرد كە شىواى كۆزەرانى نىنسان نەبوو.. نا نەبوو.. كە
 مەن نەھاتە. تۆ جار لى نىو پەنخەونا. را نەبوو بووئە.. نايك. نەگوت: ھەلى ھەستە.. ھەلى نىو ھەزۆر
 و «زەمىنەلىن» بە جىت نىل.. تۆ. بە نەبەلى ھەلەمسائە. نەو جارەن خۆت نەكىشايەو. شەلئىك
 ناوت لە رەوخسارە ھەر نەنا. شەروالى بە پەنەپەشراوت ھەلەمكىشا. پاروويەك نانى وشكت. بە
 چايەكەو نەخوارد. كىتەكانت لە نەھەنگەل نەنان. پەلەو لاسىتەكە نەراوكانت لە پەن نەكرەن و لە
 مالى نەدەپەزىن. لە پەشتى نەناواكەى «شىخ» «ساحىب» ھەو. بە تاشەبەرمەكاننا. ھەلەمگەپەزىن. بۇنى
 نانى گەرمى تەنور. ناوى لە نەممان نەھىنا. بە ھەنگاوى مەنالاو و بە بى پالئەو لەژىر باراننا. بە
 بەر مالى «شىخ برايم» و «شىخ ھامىد» نا سەر نەكەوتەن. لەتەف و سەلاح. ھەگەلمان نەكەوتەن.
 سەلاح نەگوت: نەمەشەو كەتەى خەمان بوو. نەو كەتەچەم پەن بىيا.. نىمە بە رەزىئەى رەنگاى

قوتابخانە، بیرمان لە کەتە خەڕەکان ئەکرەمە و ناواتمان بۆ کەتە ئەخواست و نیرەییان بە سەلاح
 ئەبرد. ھەمەسالی شیخ موحەمەد، لە چەمەمە سەرئەمکەوت، شاھزی مامۆ ھەیر پێمان ئەگەشتەو.
 ھەمەڕەشی ھۆمەر ئەگەشت. ھەموومان پێکەو. ھەندیک پۆشتە و ھەندیکیشمان پەریووت و
 جلەبەرگ پیناوی، خۆمان بە ھەوشی قوتابخانەمان، ئەکرد... زەنگی پەرزەوون لێمان... ئێمە ھەمیشە
 ئەستەسپیمان بێر ئەکرد یا خۆد ھەر نەمانبوو، نینۆکمان ئەژێر و پەشتەستمان چلکەن و قەلەشاو...
 مامۆستا شیخ ھەمەتوفیق، بە راستەکەیی ئەستەسپەو، زەپەیی لە پەشتەستمان ھەلەستەند... پۆلی
 سارد و تەزەیی ئەرسخوینەن... مامۆستا «کەمال کورە»، ئەو مامۆستایەیی ھیندەیی چوار زەلامان
 ئەبوو، بە زەپەیی تەف و مەشتەکۆل، پەرزەمانی کورەیی فێر ئەکردین... مامۆستا ھاجی، ئە فەلسەیی لە ھەر
 قوتابیەک ئەستەند کە پۆزی پێشوو، لە مەزگەوت نەبووین و لە پەشتی خۆیەو، نوێژی بە جەماعت
 ئەکرین. ئێمە نە نوێژمان کەربوو، نە ئەفەسەکەیشمان پێ بوو، ئێدی ئەستەکانمان لەژێر دارمان
 ئەیانزێراند... چەند گونە بوون ئەستەکانمان!

بە بەرەم گوندی «گەرمەزانی»مان رەت ئەبین، ئەمبۆلانسێک بە خەیراییەکی زۆرەو بەرەم پەرومان
 ئەیانزێرێت. ئەمە رەنگە ھەمان ئەمبۆلانس بیت کە سێ سالی پێش ئەم چەکەساتە و لە پۆزێکی مانگی
 یونی ١٩٨١مان، بە خەیراییەکی زیاترەو، بە بەرەم ئەم گوندەمان تێپەڕین... گەنجیکی گەرمەزانی
 چاوەبەر قەترانی جەستە لە خۆنەشەلال، لەوێمان راکشینراو، ئەستەکانی بە کەلەچە، بە لیواری ئەو
 تەختی لەسەری کەوتووە، شەتەک ئەوان، ئەو جاش و ئەو سەربازی ھیزی تاییەت، لە چوارەووری
 دانیشتوون و ئێشکی ئەگرن. گەنجی ئەنگێلەواری بێل، لە نیوانی ناگایی و زینەخوونان، وێنەکانی
 چەند پۆز پێشتر، وێنە ئەکاتەو... فەرماندەیی مەفرەزەکە ئەلی: تەنیا چوار پێشمەرگە، ھێمن تۆ...
 سیانی بیکەش، «جیا یان ئەکاتەو»... ئەچینە ھەلەبجە... ئەم ئێوارە بەرێ ئەکوین، خۆتان ساز ئەن،
 نان ھەلگرن و مەتارەکانتان پەراو بکەن... وێنەکان، ھەندیکجار پەروون و ناوناوێش تەلخ و تارێک،
 لە ھەزری «ھێمن»مان بە یەکلە ئەن... ھێمن لە پێشەو، ماسوولەکانی پتەو مینا ماسوولەکی جەستەیی
 پلنگ، چاوەکانی تیژ و ئەورین، ئەلی بەھیز و ئەوانێو لە خۆشەویستی خاک و خەلک، لە نامینی
 بالانقووە، نامەگەزین و بەرەم «کۆلەبۆز» و «کانیشیخ»، بە وریایی پێشمەرگەو ئەفرۆن.
 قەسەکەیی کانیشیخ، ئەبیتە ئەو ئەزەمخەیی خۆمان لە قورئانمان بای ئەو ئەکات. چەکەکان، گەرمەزانی
 و بالایی ئەم پلنگانە گەرمەزانی، ھێمن، ھەست ئەکات ھەردوو لاقی سەن و ھەلی ناگرن. ھاوڕێکانی
 لەژێر ناگەربارانمان، پاشەکشە ئەکەن و جەستەیی «ھێمن»یان، پێ ئەرباز ناگرت.

جاشەکان نزیک ئەبنەو. ھێمن، ھاوار ئەکات، تەقە مەکەن! خۆم و ئەستەو ئەدەم... جاشان بێنە
 پێشمان. ھێمن، فێشەکی پێ نەماو، ئەست بۆ نازنجۆکەکی ئەبات، ئەلەکەیی راکەینشی و ھەوای ئەبات.

شیخەلی، دەستم بەگرتیت و دەلێت: با دەستمان نەشۆین.. با بۆن و تامی کەبابەکە، ماومەیک بمینیتەوه، ناخر نیمە مانگی چەند جار دەتوانین کەباب بخۆین؟ قسەکی راست بوو، منیش وھام کرد!

لە ئووکانەکان دەروانم.. ئووکانی ئەرەحمەانی رەزییە، رەشەیی بابە، مەلاعەلی، قەسابخانەکی شیخ جەلال و نەولاتر ئووکانی حاجی ھەمەسالەحی عارف و پاشتر حاجی ھەمەتوفیقی برای.. لەوسەری پرەمکی بەرەم کانیی ژنانەوه، ئووکانی حاجی ھەمەسالەیی سۆفی بوو. نەم گونەیی نێمە، شارەیتیەک بوو، بێوا بکەن، شارۆچکەیک بوو بۆ خۆی.. نە تا توانزە ئووکەن، ئوو چاخانە، ئوو سەرئاشخانە، گەرماویکی نێجگار گەرە و جوان.. شەوانی رەمەزان و نۆمێنە و «بیسستیەک» و ھەلاوبگرەیی خەپە، رەحمیم، مەحمودی سەید قادر، شیخ ھوسەینی مامۆ ھەسەن، کەمالی نەھمەیی خەرمان، فونانی لالۆ نەنەر و قادری مام رەمەزان.. چاخانەکە، بە ئووبەش نابەش کرابوو.. بەشی خواروھەیی، تاییەتی شیخان بوو، بەشەکی لیکە، جینگای نانیشتنی چینی خواروھەیی گوند بوو. گالته و جەفەنگ و تەشەلەکردن بە مامۆرەمەزانی پیر و بەگۆلمەزراھاتوو، تا پارشیوان، ریزەیان ھەبوو.

پری خواروھە، «سەرھەوز» و ئووکانەکان بە بەری ئووبەرھەو ھەبەستیتەوه.. لەسەر نەم پرە، جەنگی مەغلۆبە رووی نا.. من، چوار پینج سالان بووم.. زۆرینەیی خەلکی ئاواپی و ھەنمەک مائەشیخانیش، بەرەیی حیزبی شیوعی بوون. شیوعیەکان، ھەر پۆزی پیشتر، کوتەک و تەیاخیان ساز کربوون و لە ئووکانەکاندا ئامانجیان کربوون.. تەلاری «نەقابە» پەر کرابوو لە خرکەبەرد. جەنگ بەرپا بوو.. خەلکی گوند لە گۆرەکدی راچوون.. تیلۆ و کوتەکی پینشومخت ئامانجکراو، لە ئووکانەکان دەرھێنران.. لە سەربانی نەقابەوه، «سەرھەوز» بەرەمباران کرا.. پاچ و چەق و مەست بوونە ئامرازێ شەپ.. دەست و سەر شکان، گوێچکە بێرەن.. ژنان، ھیزی بزێوی شەپکە بوون.. نەختەرخانێ ژنی مامۆ ھەیدەر و باجی عاسمی ژنی سەیدقادر. گالەیان کرد.. نەم باجی عاسمە، پیاویک بوو بۆ خۆی، بە شەرۆال و ھەمانچەوه، چەنجارم بینییوو.. نایکم و ژنانی لیکە، چوارەوری مامۆشیخ کەمالیان گرتبوو، ھەیانویست ھەمانچەکی لێ بێسەن تا قەتلی نەکات.. ھەمانچەکیان لێ سەند.. مامۆشیخ کەمال، خۆی گەیانە تەلارەکی خۆی و مائی شیوعیەکانی نایە بەر گولەیی بێرەو.. قیامەت ھەستا.. پۆلیس، لە ھەلبەجەوہ گەشتن. ژنانی شیوعی، پۆلیسیان بەرەباران کرد و سەری چەند پۆلیس، خۆتێوای بوون.. نیمەیی منداڵ، بەگریان و ھەمانزووڕاند. ئوچار، ئوخەکە کۆنترۆل کرا.. وینەیی مامۆھەیدەر کە سەرچاوی پێچرابوو و بە سواری نەسپتکەوه، بۆ ھەلبەجیان دەبرد، لە زەمیندا کال نەبووتەوه!

نیواړه، تازییه چۆل کړا و بۆ مالی مامۆکه مال سهرکه وتین. ساتی له مزگوت ودهر کهوتین، نیگایه کم له باخه کی ماموقاقر گرت. من و شیخه علی، له م باخه نا گهوره بووین و ته منی مندالیی خۆمانمان، لیره نا تته پړاند. بهاران، له نیو گژوگیا و گولاله سووره ی تا که مهر هاتوو، راکه راکه مان کرد، گولمان چنین، توله که و گوزروانه و ترشۆکه مان هه لکه نین و مامۆژن «توبا»، بۆمانی سوورکرینه وه. هاوینان، له ژیر نارهنجیرمه شه که ی پشت کانیه که ی «باخچه»، خۆله پته ی و حه مامۆلکیمان کړن. هه نارمان رنین، هه ناری «مه لسی» و «حه مه ساله خانی» مان کۆوه کړن و له گیتیومان نان. هه ناری ترشمان ناکوتین و به یار مه نجه لی وه قۆله که وتوو ی پرووبه نارمه وه، کورکه مان کرد، له سر هه نجیر و هه لئوژه و هه پ هاتین، یه کیمان گه وزاند و هه ر زووش ناشت بووینه وه. پایزان، وهک قه له موون، له سر پشتی «پیکاب» ی له هه ناربارکراو، سوار بووین و پۆشتینه سلیمانی و له که راجی «نه سحابه سپی»، پاش فروشتنی فره هه نارهاکان، نان و که بایکی خۆشمان خوارد. وای شیخه علی! نیستا تۆ له یانموهریه کانی مندا، هه موو سهرمه کانت به زانندون و له ترۆپکی جوانیی خۆتا، له منوینی.

به نوو پله، بۆ سهرپرهمه سهرمه کهوین. لای چه پی نهم پرده، کانیه ژنان و له سر بانی کانیش، مالی بابه گهوره، هه مان مالیک که من شمش سال پیشتر و له ژیر تریفه ی مانگی هاوینه شه ویکن، به پسکه پسک، سهرکه و ته سهربان و به پروخساری فریشته ناسای نایکم، شاد بووم. ناوړیک له لای راستی پرهمه نه مه وه، ناوی کانیه که، به هه مان گوړ و لوفه ی جارانییه وه. سهرموخوار بازره دهی و له بهر ده گهوره سهوز و سوورمه کانی بناغه و بنچینه ی کهرماوه که هه لکه پژی.. نهم نیوه دیواره له قسل و بهر د پرووستکراوه چه نسا لان خۆراکه ی بهر زهبری لافاو که که له موه کیشی له گهل زه مندا دهکات، کانیه یانموهریه کان نه ته قینن و وینه رهنگینه کانی مندالیی من، له هه زرمدا زیندوو دهکونه وه. وینه کان، پالپالین دهکن و نهم وینه، له نوای نهوی نی، خۆی نه ناسیتته وه..

نایکم، بوخچه یه کی سورمه ی گولگولی له بنه نگل ناوه، من به هه نگای مندا لانه ی خۆمه وه، له نو ی بهرۆم، کهرماوه که، له ژن ژاوه ی نی و جوړنه یه کی به تال بۆ نیغه نه ماومه وه.. نایکم، جله کانم له بهر نا دهک نهیت و خۆیشی هه روا دهکات.. له سه کۆی ژووری سارمه وه، نا بهرین و چه ند هه نگاویک، نیدی هه لم و هالوو، بۆنی سابون و نارمه، دهک و هه رای ژنان له خۆیانمان به پچن و دهچینه نیو ننیای پر نه پینه کانی حه مای ژنان.. ته ختی حه مامه که، بهر پرژه، ساف و لووس وهک شووشه، کهرم وهکو په نگر، بهر ده ناخوومکان، زیره له ژیر پیم هه لکه ستینن.. له گهل باجی نه فییه نا، دهینه هاو جوړنه.. جوړنه کان، له سر هیلکی باز نه یی نابمش بوونه، له بهرهم هه رانه یه کیشیان، زیاتر

لە ژنیکی نانیشتوون و منداڵیک یان زیاتریان لە نامیزی خۆیاندا نانیشانووه و بەلفەکە و سابوون خەریکیان. بەلوعەکان، تەنھا ناوی گەرم نەپژێننە نێو جووپنەکان و بۆ ناوی سارد، ژنان بە سەتل، ئاو لە ئەنباری ساردووه بێنن. سەر و رووخسارم، کەف نایاندەپۆشیت و چاوه‌کانم نەکژێنەوه و بە دەستانم دەیانپروینم. ژنەکان، بە نێو گەرمایەکانمان بێن و لەشولاری پرووتیان، لە نێوانی پەنجەکانمەوه، شەپۆل دەمن و لە قوولایی هەزەمان دەخەون. ژنەکان، بە جەستەیی پەنگاوەرەکیانەوه، بە بالای کەلەگەت و مامناوهندی و چکۆلەیانەوه، بە مەمکۆلەیی تازەخۆگرتوو، توند وەکو بەرد، یاخود پینگەشتووی بە شیوەی هەنار و هەننیکیش سیس و ناچەکیو بە وێنەی لەفکەکانی دەستان. ژنان، نەجۆلێن و شۆخەکانیان، جامۆلەکیەکیان بە نێو پانیانەوه گرتوو.. ئەم وێنانە، دەیان پرسیری شەرمێن لە هەزری منداڵانەیی مندا دەخەوین و تەنھا تەمەنی پاشتر و لە شوێن و زەمەنی جیاترنا، وەرەمەکانیان لە خەو پێ دەبن!

لە دیوێخانەیی مامەشیخ کەمال نەدەنیشین. نیتسا بووساڵیک دەبن. مامەشیخ کەمال بە پەرحەمت چوو. پوورەفاتمە، وەکو جێنیشین و گەورەیی بنەمالە، لەسەر کورسییەکی مامەکەمال نانیشتوو و نێمەش لەسەر کورسی یاخود لەسەر مافوور، لە دیوێخانەیی..

لە پەنجەرەیی دیوێخانەوه، لە سەکۆ و حەوزەکە دەروانم.. تیشکی گۆپەکان، لەسەر سینگی حەوزەکە چینه نەکن و چەپکەتیشکێک بە پەنگی پەلکەزێپینە، بەرەو نیگاگانی من بەرەواژ دەبنەوه و لەگەڵ پەنگی ئالتوونیی گەلاکاندا ئاویتە دەبن.. مامۆکەمال، لەسەر کورسییەکی و لە کەناری حەوزەکە نانیشتوو.. نێمە بێن و سلاوی لێ نەکەین.. مامۆستا شاھۆ و پێشمەرگەیک و من، نەدەنیشین و پێشمەرگەکانی بیکەش، لە دەوری تەلار نابەش نەکەین..

— من، لە سەرکردایەتی بووم.. مامجەلال، سلاوی لێ نەکریت، گەییشتی هەبوو.. نەو، چاوەڕێی هاوکاریی زیاتری نێو نەکات.. راپۆرتەکان لەسەر نێو و هەلوێستی نێو لە ناست پێشمەرگەکانی یەکی. باش نالێن و باش نانووسین!

— من، نەزەم نەکردوو.. نێو خۆتان باش نەزانن.. هەندەک لە مەسئول و پێشمەرگەکانی نێو، بێر لە وەزعی نێمە ناگەنەوه.. ئەوان، بە پۆژی نیوهرۆ دینە نێو نێ.. ناخەر نێو نەتەنەوت حکومەت، ئەم ناواییە وێران بکات.. منیش قەلەس دەبم و قەسە نەکەم.. هەندەک لە خەلکی ناوایی، کۆنەقینیان هەیە و لە رێگای نێووه جێبەجێی نەکن و گێچەل بۆ من نەنێنەوه.. نێو بە قەسەیی مەنڵۆمەزم نەکن! نەوشەوه، قەسەبەاسمان زۆر کرێن. مامۆکەمال زویر بوو، من نیکەرانتر بووم و لە ناخەوه، بەو جۆرە گفتووگۆیە کە بە ناچاری، لەگەڵ مامنا نەکرد. بێتاقەت بووم.

پۆژی بواتر، مەنڵۆیی نەکەین، عەبابەیلی جێ نەهێلین و بەرەو سوورناش نەگەڕێنەوه.

«كانيتوو»

بنكەيك بۇ دەسگاي پۇشنىرى و دەستىكىك بۇ ناشابوونى نووسين

پىگايەك. لە پىشتى شارۋچكى «دوكان» دە، بەلاي راستنا، بە بالاي زىدەكەلەگەتى چىايەكنا سەرمەكەيت و لە سەر پانتايى نووندى چىاكە، ماۋەيك بە نىو زانارانا، پىچاوپىچ دەكشى و پاشان بەرەو نۆلىكى ئىجگار قولۇ نامەكشى. لەسەر نووندى قەرەسەرد، رابوۋستە و تا چاۋ ھەتەر بكات ھەلپوانە، بە ناقارىكنا، ھەموو ولاتى كۆيە و بە لايەكى يىكەنا، ھەموو بەھەشتى پىشەر و بەولاترنا، نۆلى جافەتى و نوورتىش مەلبەندى سىلئمانىت لئوۋە ديارە، بەس، ۋەكو خۇداي زەمانە، دەستى بە نىرمەش را گەشتوۋە و چەندىن رەبايەي ھەلتوقاندوۋە.

نىمە، كەرىم عوسمان، كامەرانى براى، ناسۇرەحىم، من و چەند پىشمەرگەي يىكە، لە پىكايىكى دووكايىنەنا، بە بالاي چىاكەنا، شۆرەبىنەوۋە و بە مەبەستى گەشتىن بە كانيتوو و سازدانى بنكە و بارەگاي دەسگاي پۇشنىرى كۆمەلە، بە رېۋەين، نازانەھورامى و پىشمەرگەكان، پىشتەر گەشتوون، خاسرەوخال و رېكەوت عوسمان و كانرەكانى تر، پاشتر دەگان.

نەم پىگايە، بە نىوشارۋچكى «بىگەرد» نا تىنەپەرېت و دەكاتە شارەنى «مەرگە». مەرگە، گوندىكى نىزىن و سەرز و ناۋبار، لە بنارى چىاي «ناسۇس» نا ھەلەكەوتوۋە و شەر لە گەل شەنگىي خۇيدا دەكات.

مەرگە، چەند بنكە و بارەگاي يەكيتىي لى نامەزاون، جانەكە، پىچاوپىچ بە نۆلى «مەرگە» نا، بە نىو چرگەن و رەزاننا، بەرەو «ناۋەژى» ھەلەكەكشى، نەوشىروان مستەفا، لەمىژە، بارەگا و مالى خۇي لىزە ناناون، كەمى ژوۋرتر لە ناۋەژى، دەسگاي نارايى يەكيتىي لى چى كرۋە و پاشترىش «سىزۋانە»، دەپتە ھەۋارى مامجەلال و مەكتەبى عەسكەرى.

لە چەند مانگىكنا و لە ناھومىندى مفاۋەزاتنا، نەم نۆلە دەپتە سەنتەرى رېبەرىكىرنى يەكيتىي نىشتەمانىي كوردستان.

جانەكە، لە نىو رەز و باخاننى كانيتوۋنا، خۇي بە سەختىي گاشەبەرىمەكانى بنارى ناسۇسا دەكىشىت و دەكوژىتەۋە!

لە ناھەۋارى بنارنا و لە نىو رەز و باخاننا، لە نامىزى ناسۇسا، خانوومان بۇ مال و بارەگا چى كرىن، بارەگاي دەسگاي پۇشنىرى، مالى نازانەھورامى لە تەنىشتىيەۋە، نەولاتر ھۆلىكى گەۋرە و چەند ژوۋر بۇ خولى پىگەيانىنى كانرانى كۆمەلە و ھەۋانەۋەي پىشمەرگە، ميوانخانە، توالت و

گەرماۋ. سەرۋىتر چەند ژورۋىك بۇ ئەۋ كادىرانى خىزاندار بوۋى. لە ماۋىيەكى كەمنا. كۆمەلگە يەكى كچكەمان بىيات نا بوۋ.

نەركى ئەسگاي رۇشنىرىيى كۆمەلە. نامادىكرىن و چاپكرىنى گۇقارى «كۆمەلە» و نوۋسىن و ۋەركىزپانى بابەتى تىۋرى بوۋ. لەمەر ئەۋ مەسلەنەنى لەگەل شۇرپ و شۇرپىگىزى. پەيوەننىيان ھەبوۋ. پاشتىرىش سازنانى خولىك بۇ بەرزكرىنەۋەى توانستى تىۋرىيانى كادىرانى كۆمەلە كە لە سەرجمى بەشەكانى رىكخستىن. لە ناۋچە جىياكانەۋە دەھاتىن و مانگىكى دەخاياند.

سەركىرە و كادىرە بالاكانى كۆمەلە. لە بۋار و بابەتى جىيانا. نەرسىيان دەۋتەنەۋە. لەۋانىش. نەۋشېرون مستەفا. مامجەلال. نازانەۋىرامى. ھەمەتۇفيق. فەرەيدون ھەبىدولقەر. كاكەنەمىن. رىكەۋت ھوسمان. خەسرەۋخال. مەن و كەسانى لىكەش. مەن. بە چەند بەش. مېژۋى بزوۋتەنەۋەى نىۋنەتەۋىيى كرىكارانم. لەۋ خولەى پەرۋەرمەكرىنى كادىرانى كۆمەلەنا. بە كادىرەكان گوتەۋە.

مەن. بۇ يەكەمجار. نامىلەيكەم لەمەر «بزوۋتەنەۋەى كرىكارى و رېيىژىنەزم» نوۋسى و ۋەكو پاشكۇزى گۇقارى كۆمەلە بىلاۋكرىيەۋە. پاشتەر لەگەل كارى ۋەركىزپان خەرىك بوۋم. ئەۋ زىستانەمان لە «كانىنىتۋ» بەرپى كىرد. سەرھەتاي سالى ۱۹۸۵. نىدى گورىسى مفاۋەزات دەھات رېرپى دەبوۋ. بەرھە پسان نەۋرۋىشت. لە ھەندەك ناۋچەنا. ۋەدەشەر نەستى پىن كىرد و كوشتنى مامەپىشەى بە دۋانا ھات. ھىزمەكانى يەككىتى. لە شەرىكى كىۋىر و بەرنامە رېژىراۋانا. ھەموۋ بەرزاىيەكانى «چەرماۋەند» و سەربازگەى «شەمەل» ھى پاكرىنەۋە. نۆلى مەرگە و بىنارى ناسۇس. نامانجى تۇپپارانى سەختى ھىزمەكانى دەۋلەت بوۋ. نىمە. بۇ خۇپاراستىن. سەنگەر و ھەشارگەمان نروۋست كىرن و لىكتۇرخەسرەۋخال. ھەر كۈن و ھەشارگەيەكى بەناۋى كادىرەكەۋە ناۋ نابوۋ. بەتايىت نەۋانەى كە كەمىك نابوۋىر بوۋى و شەۋانەش كۈنەكانى خۇيان جى نەدەھىشت!

سەرھەتاي ئەۋ سالى. لە تۇپپارانىكنا. «ھەمەى فەرەج» ھى ھەلەبجەى كە تىكۇشەرىكى نىزىنى بزوۋتەنەۋەى چەكناىرى كورد بوۋ. بىرىنار بوۋ. لىكتۇرەكان بە نامىزى زۇر سەرھەتايى. لە نىۋ باخەكانى كانىتۋا لاقىكىيان بېيىيەۋە و مەن شاھىدى پروسەى ژاننامىزى ئەۋ نەشتەرگەرىيە بوۋم. شىركۇ بىكەس. پاشتەر. شىعەرىكى بە ناۋى «گۇرەۋى» بۇ ئەۋ لاق لەدەستانەى ھەمەى فەرەج نوۋسى.

شەرپ گەرم دەپ. تىشكى مفاۋەزات. ۋىزاي نەۋەى پراۋپەرە لە بىتھۋايى. جارى نوۋزەيەكى نى. بەشىكى ئەۋ كادىر و پىشمەركەنى كە ھىۋايەكى گەۋرەيان لەسەر مفاۋەزات ھەلچىنىۋە. لىزە و لەۋى. بە پۇل نەگەرەنەۋە لاي بەس و ھەندىكىشيان. ھەر بەۋ گۈپ و تىنەى شاخ و پىشمەركەيتى. لە سەنگەرى بەسەۋە. نژايتى شۇرپىيان نەكرە. ھەر ئەۋ رۇژگارە. ھەندىك لە كادىرانى رەۋتى نىمە

که ململانی نیو کۆمهله ماندووی کربوون و ناسۆیهکیان بۆ چارهسەری کێشهکان نەهەینییهوه. له رهشبینی و بێهێواییدا. له پێگی نێرانهوه، پرویان له نهروپا کرد. یهکیتی نیشتمانی کوردستان له قهیرانیکی قولنا دهژین. مفاوضات ههچی لێ سهوز ناییت. په یوهنسییهکان لهگهڵ نێران و سوریا، خراپن. پرۆژهی ناستبونهوهی گشتی لهگهڵ «جود» به ناکامیک نهگهیشتهوه، نیوخۆی یهکیتی «به تابهت له نیو پێکخستنی کۆمهله» شپرز و ئالۆزه، کارانی کۆمهلهی ناپازی له سیاسهتەکانی کۆمهله و یهکیتی، سهركۆنه و سهركهوت دهکڕین. تهنگیان پێ ههڵهچن، نازوگوزیان پێ دهکن. ههڵیاندهسپێرن و بنچاویان دهخن، زویریان دهکن و دهیانەپهنجین!

کارانی کەرت و پۆلهکان، کاره عهسکهریهکان، نامه بۆ نێمه دهنووسن، بێنه بارهگاكانمان، سکاڵا دهکن و ناوای پێنمائی دهکن.

کۆمهله و یهکیتی، لهو تهنگژیه، لهبری نهوهی له ههولێ جێهێنکری سیاسهتیکی نهقلاندا بن بۆ یهکخستنهوهی پێزمهکانی کۆمهله و به نهقل و لۆژیک کار بکه که کێشهکانی نیوخۆ چارهسەر بکه، به ناپاستی نوواندن زهبریکی دوولانه ههڵدهسووران، زهبریک ئێ به هێزمهکانی دهولت که ههم بهعس به مفاوضاتیکی بهرههمدار ناچار بکات و ههمیش به جود و نێرانی نیشان بدات که هیشتا یهکیتی خاوهنی ههمان هیز و توانستی پێش مفاوضاته، ناپاستیهکی بیهکی نهم سیاسهته زهبرنامیزه، رووی له پاکسازی پێکخستنهکانی کۆمهله بوو له ههر بهگهز و دهنگیک که له دهرهوهی سیاسهتی پهسمی کۆمهلهی پاش کۆنفرهسی سێ بوون.

مهمودی حاجی فهرهه، سهرتێپکی جوامیر و بزێوی یهکیتی به ناوچهی ههلهبجه، نهو، پاش تێپهراندنی کێشه و قهیرانیک لهگهڵ یهکیتی و زیندانیکرنی لهلایه جهبەر فرمانهوه، نهمشهوه له کانیتهو میوانی نێمهیه و بپاره لهگهڵ نهو هیزه گهرهیهی که نهوشیروان پێهرایتیی دهکات، بچینه دهقهری ههولێر و خۆشناوته.

مهمود، سکاڵا دهکات و زووخوای کێشه و ململانیکان ههڵدهپێژیت..

— نیوه ههچتان لهدهست نایهت و ناتوان ههچ بگۆرن! من لهه زیاتر خۆم پێ پاناگیریت! من که لهم سهفهره بێمهوه، دهییت نیوه ههمووشیکتان یهکلا کرهیتهوه!

— کێ دهلیت تۆ لهم سهفهره دهگهڕیتهوه؟

— با.. دهگهڕیمهوه.. نهو گوللهیهی بپاره من بکوژیت، جاری دروست نهکراوه! نیوه شتیک بکه و من ناوچهی ههلهبجه کۆنترۆل دهکم. نیوه نازان من چیم به کاک نهوشیروان و!

_ له کوئ؟ چیت گوت؟
_ له کۆبوونەوهکە «گولان»، ئەو هەوایی جموجۆل و کارمکانی نێوێ پرستی..
_ ئی..
_ جەلال کۆلکنی، گوتی ئەو براوەرانە، فیکری نێراقچی بۆلۆمکەنەوه، پێشمەرگە نەروخینن! نەگەر
تۆ فرمان بنهیت، من هەموویان چەک نەمەم! منیش گوتم: ئەوانە جگە لەوێ هاوێتی منن. باشتەری
کارەکانی کۆمەڵەن، هەتا من بێتم، پیاو نییە ئەو کارانە چەک بکات!
_ کاک مەحمود! کێشەکە کوشتن و چەککردن نییە.. نێمە کێشە فیکری و سیاسییەمان هەیە و بێت
پشوویمان درێژ بێت.
_ من کێشە فیکر و سیاسەت نازانم.. من قبوڵ ناکەم ئەو نێمە خوێنمان بۆ پرتوو و بۆی
ماندوو بووین. خەلکی تر بیخوات! با بگەرێمەوه، ئەوسا ئەزانم چی نەمەم!
مەحمود پزێشت و جاریکی بیکە نەگەراییەوه. مەحمود، لە شەڕیکی گەورەدا، لە ناوچەی خوشناوەتی،
تەنها یەک گۆلە نێوچەوانی سمییوو! پێ دەچیت ئەو گۆلەیه بووینت کە تاییەت بۆ کوشتنی ئەو
درووست کراویت!

ھەلىك بۇ لىكگە يىشتىن

كىشەكانى نەروونى كۆمەلە نەھاتىن ئالۋىزىر نەبوون، تارمايىيى ترسىك لە مەلكانى كۆمەلە و يەكىتىدا نەركەوتىبوو، تا نۇخى پىكخستەنەكان گرژتر نەبوو، ھەول و چالاكىيەكانى نىمەش بۇ مقاومەتى فەزاي پەر لە فەوزاي نەو نۇخى سەركىنايتىيى نوپى كۆمەلە نەيخولقاند، نەچۈنە سەرى. نازاد ھەورامى و ملازم عومەر، ھەمىشە سەركەرمى وتووئىز بوون لەگەل نەوشىروان و مامجەلال و لە ھەولى خاۋكىرنەنەوى گرژيەكان و نۆزىنەوى پىگەچارەيەكنا بوون. نەوان پىشنىيازى نارىنى ۋەقىنىكيان بۇ قەرەناخ، بۇ گەتوگۆكرىن لەگەل مەلابەختيارنا، بۇ ناۋەندى كۆمەلە و مامجەلال كرىبوو.

نازاد ھەورامى، حامىدى حاجى خالىد، مام رۆستەم، ۋەھاب، م. موحسىن و من، ئىۋارەيەك چۈوينە بارمگاي نەوشىروان مستەفا لە ئاۋەژى و شەومان لەۋى رۆژ كرىنەۋە. نەو شەۋە قىسمان لەسەر رەۋشەكە كرىد، ھەم گۆيمان لە نەوشىروان گرت و ھەمىش سەرنج و تىيىنىيەكانى خۇمانمان باس كرىن. رۆژى پاشتر، لە ئاۋەژىۋە بەرى كەوتىن و نەو شەۋ پاشتر لە جانەى سلىمانى _ تاسلوۋجە، بۇ بەرى بازييان پەرىنەۋە. نىمە و ھىزمەكە، گونداۋگوند، بەرەۋ گوندى قازانقايە جەمان كە بېرىار بوو مەلابەختيار لەۋى بىيىن و قىسەباسى لەگەل بكىن.

لە پىگانا و لەگەل حامىد قىسەباسىكى زۆرمان كرىد، من، نۇخەكەم لە نىدى خۇمانەۋە، بۇ حامىد باس كرىد و تىشكەم خستە سەركىشە و گرىقتەكانى كۆمەلە و مەترسىيەكانى بەرەۋامبوونى بارە ئالۋىزەكە. حامىد گوتى: ھەر چىيەكى نىۋە نەيلىن نرووستە و من نەيسەلمىنىم. بەلام تۇ نەزانى ۋەزى من چىيە. من، كۆشىك مالىۋمنال و ەشرەتم ھاۋە كۆلۇ، كۆلۇ شەھىد بۇ يەكىتى ناگە! نەم خەشاماتە بە يەكىتى بەختو نەكرىت نەك بە نىۋە. نەو راستى نەكرىد. پاش چەنسالان، نەم بۇچۈنەى حامىد، لاي من بوۋىە ھىلكارىي نەم وئە شىعەريە:

((لە شەرى نىۋن «با» و پەپوولاندا، من لە سەنگەرى «با» دا دەۋەستم

با ھەموو حەقىقەتەكانىش لەسەر بالى پەپوولە بن!

ئەى نايىنى:

كۆلى كلفەت

كۆلى شەھىد

كۆلى ئن و

كۆلجى دۈۋەن بە كۆلمەۋەن!!

لە گۈندى قازانقا، لە بىۋەخانى مالىكى نانبدە و خانەماندا، لەگەل مەلەبەختىار كۆبۈۋىنەۋە، چەند كادىرى كەرتى رېڭخستنى بازىيان، لەۋانىش ناۋاتى شىخ جەناب نامادە بوۋن. قسەۋباسەكان رىژەيان كىشا، بەلام خالىك بۇ پىڭگەيشتن و لىڭگەيشتن نەبوۋ. مەلەبەختىار ناخۋازىيەكى تايەتتى بۇ گەرەنەۋە و دەستبەكاربۈۋنەۋە لە كۆمىتە سەركرنايتى نەبوۋ، بەلام جەختى لەسەر بەرەۋامبۈۋنى ھەلەكان بۇ سېرپىنەۋى نەۋەزا ئالۋزەي كە نىمە پىمان ۋا بوۋ. بالى بالادەستى نىۋ سەركرنايتىي كۆمەلە، بە مەبەست و پلان خولقاندېۋى، نەكرد.

دوۋسى رۇژىك لە بازىيان و قەرەناخ مايىنەۋە و پاشان من لەگەل مەفرەزەيەك، بۇ بەسەركرنايتىي كادىرانى رەۋتەكە و رېڭخستنەۋەيان، بەرەۋ ناۋچەي ھەلەبجە، بە رى كەۋتم. لە ھەلەبجە، بە نەپتى، بەشىك لە كادىرەكانم لىتن و قسەۋباسمان لەسەر نۇخە نۇنەكە و نەگەرەكانى نايىنە كرن.

رېڭخستنەكانى كۆمەلە لە ھەلەبجە، بەھىز و ئاكتىف بوۋن. ھەلەبجە، ھەمىشە لانكى بزوۋتەۋەي چەپ و ياخىبۈۋن بوۋە. لە سالى ۱۹۶۱ و دەستپىكى بزوۋتەۋەي نەلوۋلدا، يەككىك لە مەفرەزە سەرەكىيەكان، بە لىپرسراۋىتتى «مامۇستا شىخ ھەنەمىنى شىخ نەۋلا»، لە نەقەرى ھەلەبجە و چىاي شىروئى بوۋ. سالى ۱۹۷۶، يەكەمىن دەستەي چەككارى كۆمەلە، بە سەپەرشتىي «شىخ ەلى»، لە ھەلەبجەۋە ۋەشاخ كەۋتن.

نۆلى جافەتى، بەنگەى سەرکرایتیی یەكیتی نیشتمانى كوردستان

هاوینی ١٩٨٥، بارەگاكانى سەرکرایتیی كۆمەلە و یەكیتی، بەرەووا. بۆ نۆلى جافەتییان گواستەوه. بەسگای ناوهندى راگەیانن و رۆشنیری كۆمەلە، لە باخەكانى «هەلەن»نا، تاوان هەلنا و هاوسى بەسگای رێكخستنى كۆمەلە بووین كە فەرەیدون عەبدولقادر سەرپەرشتى بەكرد و نەنامەكانىشى عومەرفەتاح، حەسن كوێستانى، م.موحسین و لیلى نەحمەشوكرى بوون. مامجەلال لە یاخسەمەر جێگیر و نەوشیروان لە بەرگەلوو و بەسگاكانى بێكەش لە نێوان بەرگەلوو و سەرگەلوو و یاخسەمەرا، بارەگایان نامەزانن.

ئەو هاوینە، مەلابەختیار لە قەرەناخ، شێخ عەلى لە گوندى قەمچۆغە و مەن لە هەلەن، سێكوچكەبەكمان بۆ بەرپۆمەربەنى كارەكانمان دروست كەربوو. حەیدەر موحەمەد كە پێشمەرگەبەكی بە تەمەن منداڵى مەفرەزەكەى شێخەلى بوو، پۆستەریكى گورجوكۆلى نێوانمان بوو. نازانەهەورامى، هەمیشە بەیگوت: رۆژێك لەنێوان ئەم مەفرانە، ئەم حەیدەرە بگرن و گیرفانەكانى بپشكن، هەموو سەرتەپتان ناشكرا بەییت و كارەسات بەقەوم!

نازاد و مەن، جگە لە سەرکردە و بەنكرەمى، پەيوەندىبەكی رۆحیمان پێكەوه هەبوو. ئەو پیاویك بوو، نەبەكرا هیچشتىكى لى وەشیریت. ئەو، جگە لە بەرژەوهندى كۆمەلە و شۆرش، بیری لە شتیكى بێكە نەبەكەوه.

ساتى كێشەكان، بەرەو نوورپێوانى لێكناپران بەرزوان، مەن لەسەر ناوای مەلابەختیار، ئەم بیالۆگەم لەژێر چارەكەى خۆیدا، لەگەڵ ساز كرد...

— كاك نازاد، تۆ نۆخەكە چۆن بەینی؟

— زۆر خراپ!

— منیش ئەزانم زۆر خراپە. بەلام چى بكەین؟

— هەرچىبەكی بكەین. نابێت بەتێلێن كار بەرەو جیاپوونەوه بپوات!

— هیچ لەرفەتێكیان بۆ نەهێشتووینەتەوه! تۆ ناگات لە نۆخی رێكخستەكانە؟ تۆ ئەزانیت چى بە هاوڕێكانمان بەكەن؟

— بەلى ناگام لێنە.. بەلى ئەزانم كاركرن لەم قەزایەدا و لەم سەرکرایتییەدا زۆر سەختە، بەلام بێسانیش نووكەرتبوون كارەساتە.. بۆ هەموومان كارەساتە!

— مەن خۇشەم بېروم بەجىابوونەۋە نىيە ۋە زۆرىشى لى مەترىسم.. مەن ھىوانارم كار بە شوئە نەگات.
بەلام نەگەر ناچاركرائىن ۋە مەرفەتەك نەمايەۋە، تۆ ھەلۋىستت چى ھەيت؟
— مەن.. نە لەگەل نىۋە مەبم ۋە نە لەگەل كەس.. مەن سەرى خۇم ھەلەكەرم ۋە مەپۇم! نەزانى بۇ بېروم
بە جىابوونەۋە نىيە؟
— نا

— نىمە، بە يەككەرتوۋىي نەمە خالمانە كە ھەيە! كۆمەلە كە كرۆكى يەككىتەيە، بېيىنە! تۆ كى جىا
مەكەيتەۋە؟ ھىزىي ماركسىي ەيەر ۲۴، بەم كەرمەستەيە ۋە لە شاخ ۋە لە بزۋوتنەۋەي چەككارىنا.
برووست نايىت! تۆ ناتوانىت شتىك لە كۆمەلە باشتر، بە جىابوونەۋە لە كۆمەلە، برووست بىكەيت!
جگە لەۋە، بۇچى پىت ۋايە، كاركرىن لەگەل كاكا سالارنا، لە كاركرىن لەگەل كاكا نەۋشېرواندا
خۇشتەر ۋە ناسانتەرە! نەي كاكا بەختىار ۋە كاكا سالارا نەۋان چۆن پىنكەۋە ھەلەكەن ۋە مەسازىن؟
نىمە ۋە خەرىكە مەسالىك لەم بزۋوتنەۋەيەنا پىر مەكەينەۋە ۋە تا نىرمان ھىناۋە.. لىگەپىن با تا
كۆتايى بگەيەنن ۋە يەك چارمەۋوسمان ھەيت! نەگەر شىكستمان خۋارد، با ھەمۋو پىنكەۋە بېن،
نەگەرىش بە مەنزلىك گەيشتىن ۋە مەستمان لە چەك ۋە شاخ بوۋىيەۋە، نەۋسا ھەر كەس ۋە ھىسابىك
بۇ خۇي مەكات!

نىستە، پاشى ۲۴سال لەم گەتۈگۈيەي نىۋان نازانەۋەرامى ۋە مەن، زۆر نەستەمە بلىم: ھەبۋو چىمان
كرىبا! بەلام مەتۋانم بلىم: بۇچۈنەكانى نەۋ پىاۋە ۋە بېيىن ۋە ژىرە، بەشتىكى زۆر لە راستىيەكانىيان
لەخۇ كرىتېۋون.

كۆبۈنەۋەي فراۋانى گۈندى سىۋىسىنان

لە ئاۋەپاستى ھاۋىنى ۱۹۸۵، كۆبۈنەۋەيەكى فراۋان و زۆر نەپتىمان بۇ بەشىك لە كانرە سەرەككەكانى رەۋتەكە، لە گۈندى سىۋىسىنانى قەرەناخ، ساز نا، نەمە، يەكەمىن كۆبۈنەۋەي نىمە بوو، بۇ خۇسازان و شەكلىگىرتتى رەۋتىكى سىياسى- فېكرى لە نىۋو كۆمەلەنا، تا بە شىۋازىكى تر و لە ئاستىكى ترنا، مەللەنكە بەرپۈە بىيات و پېرەۋىك بۇ ئايىنەمى رەۋتەكە بېيىنەتەۋە. كۆبۈنەۋەكە، بە نەپتى و لە مالى عىمانەنەمەلەكە نەۋسات لىپىرسراۋى كەرتىكى پىكخستى كۆمەلە بوو لە گەرميان، بەرپۈە چوو.

مەلەبەختىار.. شىخەلى، م. موحسىن، ناسۋەلى، رەۋناك شىخ جەناب، عىماد نەحمەد، نەحمەننىزامەدىن و نۆنەرىكى نەمامكار لە پىكخستەكانى شارەۋە، پىكخۇنەجمەدىن و رەنگە بوو تا سى كانرى بىكەشى لى بوۋىن، بەلام لىنىام كە ژمارەمان لە ژمارەي پەنجەكانى بوو نەستان تىنەنەپەرى. لەر كۆبۈنەۋەيە، نەۋى ۋەرچەرخانى گىرەك بوو، ئانانى كۆمىتەيەك بوو ۋەكە نەلقەي ئاۋەندى، بۇ سەرپەشتىگىرنى كاروبارى رەۋتەكە و ۋەكە نەستەيەكەش بۇ نوۋسىن و چاپ و بلاۋكرەنەۋەي گۇقارنىكى تىۋرىي تايەت بە بابەتە فېكرى و سىياسىيەكان. لە كۆبۈنەۋەكەنا، لەسەر ئاۋى گۇقارەكە پىك نەكەۋتىن، بەلام كار و بابەتەكانمان بىارى كرىن و ئابەشمان كرىن. نەنامانى نەلقەي ئاۋەندى نەمانە بوۋىن:

مەلەبەختىار، م. موحسىن، شىخەلى، پىكخۇنەجمەدىن و حاجى مەمۇ (كاكەباس كە خۇي نەيتۋانىبوو ئامانەي كۆبۈنەۋەكە بېيت)

لم يعد الصمت ممكنا

چىتر بىنەنگىي مومكەن نىيە

ئاۋنىشانى بلاۋكرامەكە، م. جەغەر و سالار غەزىز، ۋەكە بوو رەيەرى بىارى رەۋتەكە و بە ھاۋكارىي بەشىك لە كانرانى كۆمەلە، لە نەۋەۋەي ۋلات بلاۋى نەكەنەۋە و جارى جىبابونەۋە لە كۆمەلە و يەككىتىي نىشتمانىي كورستان نەمەن. راگەيانننى نەم بلاۋكرامەيە و ئاناننى نەم ھەلۋىستە، لە زەمەنىكەنايە، نىمە لە ھەۋلى ئۆزىنەۋەي چارەسەرىكەنايە بۇ كىشەكان لەنىۋ تەلارى يەككىتىيا و لە خراپترىن ھالدا، لە ھەۋلى ئەۋمانىن ۋەكە پىكخراۋى چوارەم لەنىۋ يەككىتىيا و بىن نەۋەي مالى يەككىتى بەجىن بېللىن، بە ئامانچىك بەگەين.

نەم بلاوکراویم، نیمەى تووشى سەرسورمان کرد و یەکیتمیشى لەبەردەم ترسینکى چاوەراونکراوینا، هێشتەو. سەرکرنایتى یەکیتمى و کۆمەڵە، وەخۆکەوتن و بارەگە گرژتر بوو. م. جەعفەر و سالارەزیز، ماوەیک پاش راگەیانننى نەم هەلویستە، گەرانهو نێران و لە سنوور نزیک کەوتنەو. زمانى تێکستەکە زبەر و تێماکەى بۆ یەکیتمى، جەرگێر بوو. نەم تێکستە، هەموو نەو سیاسەتە نەشیوانەى یەکیتمى بەسەر کەربوونەو کە لە سالانى پابەرلوانا، یەکیتمى، جێبەجێی کەربوون. شەپى نێوخۆ، مفاوەزات، تیرۆرى شارەکان، گوماندرۆستکەرن لەمەر شەهیدکەرنى کاک نارام، فەزای تۆقاندننى نێو پێزمەکانى یەکیتمى و کۆمەڵە، پەگەزە سەرەکییەکانى نەم بلاوکراویم بوون.

پروپەرۆو لەگەڵ مامجەلالا

م. موحسین. لایری سەیمەجید و من، رۆژانە پێکەوه بووین و هەمیشەش لە چارەنووسی نۆخەکە، قسانمان دیکرێ و بیرمان لێ دیکرەوه.

لایر گوتی: مامجەلال دەیهوێت م. موحسین و تۆ ببینیت و لەمەر نەم نۆخی نیستا و کێشەکانی نێو کۆمەڵە و یەکێتی قەسەتان لەگەڵ بکات.

لە هەلەننەوه و گەشتینە بەرگەلوو. مامجەلال لە مانی نەرسەلان بایز بوو کە ئەوسات لایرسراوی دەسگای راگەیانندی یەکێتی بوو.

مامجەلال، لایر، م. موحسین و من، لەژێر خێمەیه کنا نانیشیتین. مامجەلال پرووی پرسیاری لە نێمەیه..

— ئەتوانن وینەیهکی نەم نۆخەم بدەن و سەرئەکانتان لەمەر قوولبۆنەوهی کێشەکان باس بکەن؟

م. موحسین و من، بە نۆره قەسمان کرد و من گوتم:

پێم وایە، هێشتا چارەسەر بۆ کێشەکان هەیە و ئەگەر جەنابتان هەول بدەن و لەگەڵ کاک نەوشیروان قەسە بکەن، پێگاکان بۆ دەرپاز بوون نەخراون!

مام گوتی: کاک نەوشیروان چی بکات؟

— کاک نەوشیروان ئەتوانێت زۆر شت بکات.. نەم فەزایەیی نێو کۆمەڵە ناوێ لاتر بکات، دەست لە تەنگێتەرێ لێچنین و بنچاوخستنی کارمەکان، بە تاییەت لە ناوچەکانی هەولێر، هەلبێگرن و سوکايتییان پێ نەکەن!

مام گوتی: ئووکەرتبۆن لە کۆمەڵەما پروو دەنات؟ نێوه ئلفیام بکەن! دەیت یان نا؟

من گوتم: پێشمەرگە نەخوێندەوار و عەشایەرەکانی ناو یەکێتی، ساتێ جۆریک ناھەقیان بەرانبەر دیکریت یاخود سووکايتییان پێ دیکریت، لەمچنەوه لای ئەولەت و دەین بە جاش. پێشمەرگە و کارمەکانی کۆمەڵە، ساتێ زۆریان بۆ دەهینریت، بێر لە جیابوونەوه و دەرچوون لە یەکێتی ئەکەنەوه! ئەگەر نۆخی ناوخۆی کۆمەڵە چاک بکەیت، پێم وایە جیابوونەوه پروو بدات!

مامجەلال گوتی: من هەرچیم پێ بکەیت لەگەڵ کاکەنەوه، ئەیکەم و هەول دەم چارەسەریک بدۆزینەوه، بەلام نێوه وەرتر قەسم بۆ بکەن! نیستا مامۆستا جەعفەر و کاک سالار هاتوونەتەوه نێزان و ئالای جیابوونەوهیان هەلکەربووه.. مەلابەختیار، مانی گرتووه و لە تەکییە ئالای نژايتیی

هه لگرتوووه.. له شارمکاندا، نارېزايی هیه و بلاوکراویمه ک چاپ و بلاومکړیتوو و ښته نیو ریزمکانی هیزی پېشمه رگهش! په یوه نښی نیوان نه مانه چیه و نه م وړعه به کوئ همکات؟
ننمه کوتمان:

کاک سالار و ماموستا جعفر، له نمره و من، په یو منډیان له گڼل نیمه هیه، به لام نیمه له گڼل هلو یست و کړناری نه اونا نن.

له ږيځخستنه کاني شاربا، کيشه و نارمزي هيه و نهوان بلاوکروا مکان نمره کڼ، نيمه ميانناسين و له هولي نومدين کوټنروليان بگين و به ناراسته کڼا بيان بهين، بهرو جيا بونوه سر نه کيتيت. نغمش، جهانستان بهزان که کشه کانمان حين و دهمانه وټ خونان چاره سر بگين!

مامجہ لال گوئی: نیتوہ لٰئیام بکن کہ مہلابہختیار، لہگل کاک سالار و م.جہغفرنا نییہ و بؤ جیابوونہوہ کار ناکات.. من، مہلابہختیارم پی گرنگہ! ہنا کاک سالار و م.جہغفر لہ بھرومن و لہ بوورہوہ شتیکیان پی ناكریت. بہلام مہلابہختیار لیرھیہ، مہلابہختیار بینهموئیہ و نگہر بجیتہ نیتو کارہکود، نہوا زہرہرمان لی نہات. نیتوہ، میژوویہکتنان لہ کؤمہلہ و یہکیتینا ہیہ، تواناتان ہیہ و خوندموارن.. نیتوہ، نگہر ہست لہم ململاندنہ ہہلگرن، شایستہی سہرکراپنتی یہکنتین!

مامجہ لال، لہ مہترسی و نالوزی بؤخہ کہ دہگہ یشت۔ نیئمہ دہمانویست ویتہ کہ پارچہ پارچہ بکہین و وہای نشان بدہین کہ گروپہ کان، نہ گرجی پھیوہندیان پیکہ وہ ہئیہ، یسانیش بیرکرنہ وہ و نہای سیاسیان جیاوازن و یہ یک بہرنامہ یان بؤ چارہ سہری کیشہ کان نییہ۔ لہ راستیشنا ہر وہا ہو۔

ئەو سەرەمە، مەجەلال، تازە كاتى بۇ بېيىنى كاسرەكان ئانا بۇ، واتە بۇ ئەو مەجەلال بېيىنى.
ئەبۇ پىشەمخت كات وەرەگىرىت. ئەو، بە ئىمە گوت، ئىتە لە ھاتتەنانا بۇ لاي مە، ئازان و چۆن
بۇ بارەكانى خۆتان ھۆن. ئاواش ھەتەن بۇ لاي مە.

پاش نه م کۆبوونهویه. هم نيمه و هم براسه مکانی تریش. لهگه له بهختیار په یوه نښمان گرت و به لینی نا. بینه سه رکړایتی و لهگه له مامجه لال گفوتکو بکات و پاشتر په یوه نښی لهگه له سالار عزیز و مچه غفر بگریت، یاخود سه رانان بکات.

نژاتیى بانچەپ

جگە لە جیاوازییەکانی تیروانیی پەوتی نێمە، بۆ فیکەر و ئەبای سیاسیی کۆمەلە و یەکتی. ئەوا لە شارمەکانی کورستانیشدا، شەپۆلێکی بزوتنەوێ چەپ سەری ھەڵدابوو. نرێژمەکیشانی شەپۆ نێزان — نێراق و بڵاوبوونەوێ سەمان خوێندەوار، وەک سەربازی ھەلاتوو لە گوندەکاندا، جموجولێکی فیکری و سیاسیی لە نێو ھیزی پێشمەرگە و ناوچە پرگارکراوەکاندا، خولقاندبوو. ئەم بۆخە، بە یەکانگیربوونی لەگەڵ قەیرانەکانی خوێی یەکتییدا، ھیندە تر، کێشەکانی بۆ یەکتی و کۆمەلە خەست دەکرەو.

ناوەندی کۆمەلە، بێپاری نا، زنجیرەنووسینێک لەمەر ھەرخستنی ماھییەت و نامانجەکانی بزوتنەوێ چەپ «یاخود بانچەپ، وەک ئەوێ کۆمەلە ھەییی»، لە گۆفاری کۆمەلەدا، بڵاوی بکەتەو. چاپ و بڵاوکردنەوێ گۆفاری کۆمەلە، ئەرکی ھەسگای ناوەندی پۆشنیری کۆمەلە بوو کە مەلەویدا ئەنام بووم.

سەرکردە و کارە خاوەنقەلەمەکانی کۆمەلە، لەوانیش نەوشیروان مستەفا، ھەریوون عەبدولقادر، نازانەھورامی، نەرسەلان باییز، خەسرەوخاڵ، پێکەوت عوسمان و کادەری لیکەش، وتار و لێکۆلینەوھیان لەو بوارەدا نووسین و بڵاویان کردنەو.

مەلەبەختیار، بۆ بەرپەرچدانەوێ ئەو وتار و بۆچوونانە، بە نەھنی کتیبێکی نووسی و لەژێر ناوی (نژاتیگرینی بانچەپ یان بزوتنەوێ کۆمۆنیستی؟)دا، بڵاوی کردەو. ئەم کتیبی مەلەبەختیار، ھیندە تر سەرکەنایتی بالەھستی کۆمەلەیی شەژان و نیکەرانێ کرد!

لە ھەسگای پۆشنیری کۆمەلەدا، نێمە کۆمەلێک کادەری بوون، وێپەڕی جیاوازیی فیکەر و بۆچوونمان، وەک خێزانێک کارمان دەکرد و لە ھەزایەکی پەرپێز و خۆشەویستیدا نەزایان. نازانەھورامی، تەنیا ئەندامی ناوەند و لێرسراوی ھەسگا نەبوو، بەگرە فریشتەبەک بوو کە بە خەمی ھەموومان پرا ھەگەشت و ھەوسەنگی پەیوەندییەکانی پراھەرت. د. خەسرەوخاڵ و مەن، لە سەرەتادا، لە یەک خێمەدا نەزایان، پیاویکی خۆشەسە و ھەمبەنوکتە و پێزانار بوو. کێی لیکەش لەوێ بوو؟ پێکەوت و خێزانەکە، ھەلکەوت عەبدوللا و گەلاوێژی ھەوسەری، خێزانی شاسواری کە پێکھاتبوون لە سیامەند و مەھەییی ھەوسەری، شتۆی خوشکی کە پاشان ھەیتە ھەوسەری نازانەھورامی و قەدەر تەمەنێکی کەرت بە ژانی ھەوسەریان، پەوا ھەیییتە فاروقی شاسواری براگچەکیان، ئەم خێزانە بەشتیکی کاری چاپ و چاپخانە چکۆلەکە ھەسگایان، لە ئەستۆی خۆیان نابوو.. کەریم عوسمان کە سالی

پیشتر لە ولاتی نەمساوه گەرابوووه کوردستان، کامەرانی برای کەریم که پیشمەرگه‌یه‌کی نێرین و جوامیز بوو، وەستا فەرمان و سەربەست هەورامی، خالەحمە که کەمتەمەن و خالی هەموومان بوو، ناسۆر محیم، هێمن، کرمانج محەممەنووڕی توفیق، نامانج، هەڤال، سەلاح شێخ سلیق، سامال، یاسین، بەهائین حاجی بەکر، نکتۆرنەریمان، نوێند و چەند پیشمەرگه‌ی بیکەش، هەنگاسا کاریان ئەکرد. لە باره‌گای مامجەلالنا

نه زموونی فه لاستینییه کان له بهرچاو بهگرین!

له یاخسه‌مه‌ر، به نیوتمه‌ی چیاوه و له‌سه‌ر کانیانویکی سازگار..مامجه‌لال، مال و باره‌گای خفی چی کرن. م.موحسین و من. چهنجاریک سه‌رانی مامجه‌لالمان کرد و گفتوگومان له‌مه‌ر کیشه‌کان کرد. له یه‌کیک لهو بیدارانه‌ا، مامجه‌لال باسی له نه‌زموونی خفی له ململانی و نووکه‌رتبوونی بزوتنه‌وه‌ی سیاسی کوردستاندا کرد و نه‌زموونی کاره‌ساتباری نیوه‌راستی شه‌سته‌کانی وه‌کوو نمونه‌ هینایه‌وه.. نابیی نه‌و نه‌زموونه‌ نوویات بیته‌وه.. له‌بئی هه‌ول بدمین، هیچکس و گروپیک، مالی یه‌کیتی به جی نه‌هیتیت.. چه‌تره‌که فراوان له‌که‌مین و که‌لک له نه‌زموونی بزوتنه‌وه‌ی رزگاریخوازیی فه‌له‌ستین وه‌رمگرن.. یه‌ک هینزی پینشه‌مرگه و چه‌ند ریکخراوی سیاسی.. من، بیر له‌مه‌ له‌که‌مه‌وه!

نه‌و بۆچوونه‌ی مامجه‌لال، نیتمه‌ی له‌خوش کرد و له‌روویه‌کی بۆ له‌ربازبوون له‌ته‌نگه‌که لی کرینه‌وه. من، به‌نامه‌ نه‌م هه‌لوسته‌ی مامجه‌لالم به‌مه‌لاهه‌ختیار که‌یاند.

من، پڻم وا بوو. نهه بڇوونڻڪي پراگماتيڪي گونجاو بوو. به لام له زهويني کورستان و يه ڪيتي نيشتماني کورستاندا، چهنه بهڪرا به ڪرموه جٽهجن بڪريت، نهه يان جڻگاي نيگه راني ني نهه بوو.

نتیجه، له دله راو کښه کی زوړنا نه ژباړیږي و م. محسین زیاتر په شپږم څلورمه، منیش که مټر نیگه ران و په شپږم نه بووم، به لام که سیک بووم، زیاتر له ستر هاست و سوز کارم نه کړد. پاشکه زبوونه و نه ستبه ران رابوونی براندره کانم پښه قوت نه مچوو. هیچ شتیک لهوه کاره ساتر نیی، که نه ستپنیشخه ران و هلسو وړاوانی په وینکی سیاسی، له نه ستپنکی کارنا. نو وېل و نیگه ران بن و بهر چا وړو نیی کیان نه ست.

م. موحسین، نیتوانی چپی تر له لاهراوکیڼا بڅیږی و زوری نه‌برد، خوی ساخ کریموه و له ره‌وته‌که و نه‌نامیښتی نه‌لغی ناو‌مندی، پاشه‌کشینی کرد! هه‌نم‌که له کانه‌رکان، نم هه‌لو‌یسته‌ی نه‌ویان، به ترس‌نؤکی له‌قله‌م نا و پښان وا بوو، له چرکه‌ساتی چاره‌نووس‌سازنا، جڼی هښتو‌وین، نازانه‌م‌رامی، ملازم عوم‌ر، لښر و من، له هه‌رکه‌سینکی لیکه زیاتر، له م. موحسین نزیک بو‌وین و ناگاناری نؤخی له‌روونی و سیاسیی نه‌و بو‌وین، بؤیه مه‌سه‌له‌که هښنده‌ی سه‌روکاری له‌گه‌ل قه‌نا‌عتی فیکری و سیاسیی نه‌ویا هه‌بوو، هښنده په‌یوم‌ندی له‌گه‌ل ترس‌نؤکیڼا نه‌بوو!

مەلابەختیار بۆ ئێران و شیخەلی بۆ ھولێرا!

سەرمتای پاییز، مەلابەختیار، گەشتە نۆلی جافەتی و پاش گفتوگۆ لەگەڵ مامجەلال و سەرکرنایتی کۆمەڵە، بریاری نابوو، بۆ بینینی سالارەزیز و م.جەعفەر و ئەو کارانەیی تر کە ھەنێکیان لە نەورپاوە گەرابوونەو و ھەنێکی تریشیان، لە سۆنگی چەربوونەو و مەلانیکاندا، کوردستانی جێ ھێشتبوو، سەفەری ئێران بکات.

شیخەلیش، ھەمانکات، بە نەینی و بە کەلکۆەرگرتن لە پێناسەیەکی ئێراقیی خۆی، بۆ بەسەرکرنەو و کارانەیی ڕەوتەکە، بە ھاوکاری ڕەوف چاوجوان «ماموستا عادل»، سەفەری ھولێری کردبوو. ڕەوف، یەکێک لە کارە ھەلسۆر ھاوکانی ڕەوتەکە بوو کە لە ڕێکخستنی شاری سلێماندا، ڕۆلی بەرچاوی ھەبوو.

لە سەرگەڵو، لەگەڵ مەلابەختیار و بە نامادەیی م.موحسین و لێژ، پاشتریش بوو نۆلی، قسەمان کرد و پلانمان وابوو، کە مەلا، ھولێ جیسی لەگەڵ ئەو براوانە بەتات تا بگەڕێتەوە نەورپا و کێشەکە بەرھە ھەلێری لێکدا بێران نەبەن و ئێمەش نەخەن بەرھە ھەلێزانێ نەگەری جیا بوونەو. سەفەری مەلابەختیار، شتیکی لە نۆخەکە نەگۆری، نانیشتن و گفتوگاکانیان، لە سۆنگی تێگەشتنی جیاوازیانەو بۆ بەلانیگوتنی مەلانیکان، بەشۆنێک نەگەشتبوون.

مەلابەختیار گێراپەو: زۆرم ھولێ لەگەڵ نان، مەترسییەکانی نۆخەکە و ھەلومەرجەکم بۆ باس کردن و ڕا و بۆچوونی کارەکانی ئێرەشم پێ گەیاندن.. گوتم، ھێشتا دەرھەتی چارەسەر لە نێو تەلاری یەکتیدا ماو، نەگەر جیا بێنەو، راستەوخۆ ئەکەوین بەرھە «جود» و ھەمینە بەشێک لە شەری ناوخۆ کە یەکێک لە کێشەکانی ئێمە، نژاتیکیکرنی شەری ناوخۆ و نایینکرنی ناھتوونەو. ئێمە، نامیلکە یەکمان لەسەر «بێھووبەیی مفاوھەتات، شەری نێوان یەکتی و جود، شەری بێھووبەیی کۆمەڵە و بێموکرات» نووسیووە! ئەوان، تەواو پێچەوانەی ئێمە بێر ئەکەن و پێیان وایە، یەکتی لە قەیراندا و ئێستا کاتی یەکلەکرنەو. ئەوان پێشنیازیان بۆ کردم، سەرکرنایتی پارتی بێنم یاخود نامە بۆ ئیدریس بارزانی بنووسم، بەلام نەکرد.

سالارەزیز، پاشتر بۆی گێراپەو، کە مەلابەختیار، نژی جیا بوونەو نەبوو و لەگەڵ ئێمە ھاوئەنگ و ھاوڕا بوو، بەلام لەسەر کات و ساتەکە، لەگەڵ ئێمە نەبوو!

م. جەعفەر، پاش ئەم سەفەری مەلابەختیار، زۆر لە ئێران نەمایەو و گەراپەو نەورپا. ئەو، سالانی ئواتر، بۆی باس کردم کە نۆخەکی لە نزیکەو بێنەو، تێگەشتوو، ڕۆسەکە بەو کەرەسە و بەو بێنە جیاوازانەو، بە شۆنێک ناگات و بێھووبەو.

نیمە و کۆمەلەى شۆرشگىرى زەحمەتگىشانى ئىران

كۆمەلەى پەنجەرەن و كۆمەلەى زەحمەتگىشانى كوردستانى ئىران، لە دەستىنكى كار و خەباتەتە، پەيوەندىيەكى تونوتۇلغان لە ھەموو ئەو بوارانەدا ھەبوو كە پىيوستيان بە ھاوکارى و ھاوخبەتە ھەبوون. من، لە بەرگى يەكەمى «نەزمون و یاد»دا، قەسە و باسە لەمە پەيوەندىيەکان، لە سەرەمە جیاکاندا كەبوو.

نېستە كە كىشەكانى نېمە لە دەروونى كۆمەلەدا، دەھاتن ئالۆزتر دەبوون، ھاوڕێيانى كۆمەلەى زەحمەتگىشان، لە نزىكەو لىيان بەناگا بوون و ھەولیان دەنا، ھەم كۆمەك بە نېمە بگەن و ھەم سەرنج و تىيىنىيەكانى خۆيان بە نېمە بەن.

كۆمەلەى زەحمەتگىشان، كە ئەوسات رېكخراوى كوردستانى حیزبى كۆمونیستى ئىران بوو، نوینەرى رەوتى ماركسىزمى شۆرشگىر بوو لە نۆچەكەدا، فېكر و رېتازى ئەوان، كاركرى لەسەر رەوتە چەپەكانى كوردستانى ئىراق دانابوو. ئەوان خوشیان، بەشىكى نەرك و كارى خۆيان بۆ ھەستانەوێ بزووتنەوێ چەپ لە كوردستاندا، تەرخان كەبوو.

نېمە كە ئالەلگى گەشەپێدانى خەسەت و پەرنەسپە ماركسىستەكانى نۆو كۆمەلە بووین و بەشىكى ئاكوکیيەكانمان لەگەڵ سەركرانییى كۆمەلەدا، لەم بازەنەدا، دەبینرا، پەيوەندىيە نزیكمان لەگەڵ كۆمەلەى زەحمەتگىشاندا، كارىكى ئاسایى، بەلام زۆر نەینى بوو.

نېمە، چەنجاران، سەربانى مەكتەبى سیاسى حیزب و كۆمیتەى ئاوەندىيە كۆمەلەمان كەبوو، كىشەكانمان لەتەك ئەواندا، تاوتوێ كەبوون.

لە سەربانىكى مەلابەختیار و من، بۆ ئۆرەوگای كۆمەلە لە گوندى «مالوومە»، لەسەر مێزى ئانخوارین، لەگەڵ ئەندامانى مەكتەبى سیاسى كۆبووینەو، بەلام چ قەسەيكى تايەتمان لەمە كىشەى خۆمان، لەگەڵ ئەوان باس نەكرد. پاشتر، بە تايەت، لەگەڵ عەبۇللاى مۆھتەدى «سكرتێرى كۆمیتە ئاوەندى»، لە مالى ئەو، كۆبووینەو و ورینەى ئۆخەكەمان باس كەرد. ئەو نەشارەو، كە بە چاوى پڕ ھىواو، لە رەوتى نېمە دەروانى و دىسانیش نىگەرانیيەكانى خۆى پەنھان نەكەرد. ئەو، پێى وا بوو كە ھەيئەت زۆر وریا و وریكار بێن. دەنا تووشى بەلایەك نەین. ئەو، ئامادەيى بۆ ھەموو ھاوکاریەك «لە سنوورى توانای خۆياندا و زۆر بە نەینى»، نیشان دا. یارمەتیيەكانى كۆمەلە بۆ نېمە، لە سەرھەتای كاردا، تەنیا بواری پێناویستیيەكانى چاپ و چاپخانەى گرتەو كە من زۆر بە نەینى، پێى را ھەگەیشتم.

پايسىزى دەستلىك بەرگان

پايسىز، لە نۆۋ جۈملىسى سىجىراۋىيەكەي خۇيىدا، بۇنى كارىساتىكى بۇ نىمە ھەلگرتىۋا لەگەل كىزىباي نىۋاران ۋە خەزىنى پىرچى پەزىل ۋە پەنگەگۈپىنى ۋەنەكانى سىرۋىشتى كۆيىستاناندا، پەنگى نەخشەپىگەي نىمە بۇ چارەسەكرىنى كىشەكان ۋە نەربازىۋون لە تەنگەزەكە، بىن ۋىست ۋە نازەۋۋى نىمە، دەھات تەلخ ۋە مۇۋى دەۋۋ.

سۇران مەھمۇد، كانىكى كۆمەلە ۋە سالانى پىشتەر، لە دەستەي تايىبەتى سالارەزىزىدا، پىشمەرگە بوۋ، لەسەر سىۋور ۋە لە پىگەي گەرانەۋىدا لە نىزان، كۆمەلەك نامەي لىن دەگىرىت ۋە خۇيشى زىندانى دەگىرىت.

نامەكان، پىن دەچۈر بىلەن كىرەشيان لە نىۋا بوۋ بىت، بۇ نىمە ھاتىۋون، نىدى مامجەلال ۋە مەكتەبى سىياسى، شىپىز ۋە نىگەران دەكات ۋە بوۋ بىرپارە دەگەن كە دەپىت كىشەكە لەگەل مەلەبەختىار ۋە نىمەدا، يەكلا بەكەنەۋە.

مەلەبەختىار، بىتەۋە نۆلى جافەتى، پۇۋى ۱۲ى نۇقەمبەرى ۱۹۸۵، لە ياخشەمەر ۋە لە بارەگەي تايىبەتى مامجەلال، شىخەلى ۋە مەلەبەختىار، لەگەل بەشىك لە مەكتەبى سىياسىي يەكىتى ۋە سەركىنايتىي كۆمەلە، كۆ دەپنەۋە.

مامجەلال، نەۋشىروان مەستەفا، فەرىدەن ۋە بىدولقادر، ملازم عومەر، نازانەۋەرامى ۋە پەنگە كەسى دىكەشى لىن بوۋ بىت، لەگەل مەلەبەختىار ۋە شىخەلىدا، بۇ پىكەۋەتن لەسەر پىگەچارەيەك، كە ھەمان نەۋ پىگەچارەيە بوۋ، پىشتەر مامجەلال، نامازەي پىن كىرەۋ، پىك نىن، كۆرتەي پىكەۋەتنەكە:

((پەۋتى نىمە، لە نىزەۋى مەلەننىكانى خۇيىدا لە دەۋۋنى كۆمەلەدا ۋە لە ناست سىياسەتى سەۋرەۋى سەركىنايتىي كۆمەلەدا، دەۋۋىيەك بۇ پىكەۋەتلىك ۋە بەرەۋامبەۋنى ژيانى پىكەۋەتلىك ناپىننىتەۋە ۋە ھەمۇ ھەۋلەكان بە بىنەست گەشتىۋون، بۇ پاراستى يەكپىزى ۋە يەكپارچەي تەلارى يەكىتىي نىشتەمانىي كۆرەستان ۋە پىگەرتن لە ھەر نەۋكەرتىۋون ۋە جىبابوۋەنەۋەيەك كە زىان بە بزۋوتنەۋەكە بگەيەنەت، دەگىرىت ۋە مەكە پەۋتىكى سەربەخۇ خۇي پىكە بخت، بەرنامەيەك بۇ خۇي نا بىت ۋە ناۋىك بۇ خۇي ھەلپىزىت ۋە مەكە بالى چۈرەم، لە چۈرەچىۋەي يەكىتىدا، پاش پىكەۋەتن لەسەر پلاتفۆرمىكى سىياسى، نىزە بە خەبات ۋە تىكۋەشنى خۇي بەت، واتە، سەربەخۇي پىكەۋەتلىك ۋە يەكىتىي ھىزى پىشمەرگەي يەكىتى بىپارىزىت، نىمە، پىۋىستەمان بە زەمەننىكى يەكەمانكى

بەیت. تا کۆنفرەنسێک بیهستین و ھەموو ئەو کارانەی کە بۆ پێکھێستنی ھەوێت پێویستێن، نەجامیان بەدەین. یەکییتی نیشتمانی کوردستان، ھاوکاریمان بکات و گرت و کێشمان بۆ (برووست نەکات)

نەمە. ئەو پێکھێوتنە زارھێیە بوو کە لە نێوان یەکییتی نیشتمانی و نوێنەرانی نێمەدا، لەو پۆژەدا و لە بارەگای مامجەلالدا، لەسەری پێکھاتبوون. لەوێدا، کە ئەم پێکھێوتنە، لەسەر کاخەز، نەنووسرابوو. کەس و ھیچلایەک واژۆی خۆی لەسەر نەناوێت. پێکھێوتنێکی ھەھا گرنگ و چارەنووسساز، بە ئەکۆمێنت نەکرابوو، کە مەزمون و نەشارەزایی نوێنەرانی ھەوێت نێمە و لێزانی و شارەزایی مامجەلال و سەرکرەمکانی یەکییتی، بەنوێنیت! پێمان و پێکھێوتنێکی سیاسی زارھێ و نەنووسراو، بەشیت لە ھەر سات و شوێنێکدا، لێ ژێوان بیهوێ و نۆلێ لێ بکەیت.

پۆژی پاشتر، پێشمەرگەیک ھاتە ھەلەن و نامەیکە مەلابەختیاری بۆن ھێنا. مەلابەختیار، لە نامەکاندا بەتێ: لەگەڵ «م.س»، پێکھێوتووین و پلانێکمان بۆ یەکلەکرێنەوێ کێشەکان ناوێ. تۆ لەگەڵ پێشمەرگەکان، وەرێ بۆ گوندی مالوومە و لە بارەگای شێخەلی یەکتەر دەبینن! نازانە ھورامی، بەندە، سەلاحی شێخ سلیق، ناسۆر ھجیم، کامەرێ عوسمان، بەھادینی حاجی بەکر و چەند پێشمەرگەکان، پاش ئەوێ مێ مائەناوێم لە براھەرانی بیکەکان دەسگا کرد، بەرھەو مالوومە پۆشیتین.

لۆختێکی ناناسی بوو. سەرکرە و لێرسراوھەکان، لە ھاتوچۆ و جموجولنا بوون، پڕووخسارھەکان شێواو و نیکاکان زۆر شتی چاوەڕواننەکراییان ھەزەکان. گوندی مالوومە، لە پێشمەرگە و کەرە عەسکەرییەکان، جەمعی ھەت.

کەر و لێرسراوھەکانی ھەوێت نێمە، لەوێ و لە چاوەڕوانی ھەنگاوی ناییندەدا، چاوەڕێ بوون. لەگەڵ مەلابەختیار، لێزێ سەیمەجید، شێخەلی و نازانە ھورامیدا نانیشتین. نازاد، خەمبار و پەشوکاو بوو. ئەو پێی وای بوو، ئەو ھوایین بێدار و نواساتی مائەناوێیە لەگەڵ نێمەدا. لێز، کە ئێمەندێ و ھاوڕێیەتیەکی چەندسالانی لەگەڵ مەلابەختیاردا ھەبوو، یاخود ھەم ھەندەک لە براھەرەکان ھەیانگوت، «مەخزەمی نەسراری مەلابەختیار» بوو، پەزەمەندی مامجەلالی ھەرگرتبوو و بێراری نایوو لەگەڵ نێمەدا، بۆ ناوچە قەرەناخ بێریتەو.

کاتمان کەم و کارھەکان نیجگار زۆر بوون. نێمە ھەبوو ناگاداری لێرسراوان و کادراوی خۆمان، لە ھەموو ھەزەمکاندا بکەین و پێکھێستەکانی ناوشاریش لە پێشھاتە نوێیەکان، ناگادار بکەینەو.

نامەکان نەنووسران و بەھەموو ناھەتێکدا ھەوانە ھەزەکان. ئەو سەرئێ و کەرە سیاسی و عەسکەرییانە لەو ناوێ نێک بوون، لە دەستێکی کاردا ناگادارکرانەو، لەوانیش (جەمالی جەمعی

خواکهرم، جلالی همه‌ی محه، باب‌تاهیر، ناراسی همه‌لاو، نه‌ب‌ز «محمودی جگر»، فریون پینجوتینی و زوری بیکش، تا وه‌خو کهن و خویان ساز بکن.

جهالی همه‌ی خواکهرم و من، دوو سن پوژیک پیشت، به نه‌ینی و له‌گل چند پیشمه‌رگی تاییت و جیگای متمان‌نا، ماشینکمان برد و له نهرای نولیکی که‌وانه‌ی نوریوگای «کومه‌له‌» نا، نریک گوندی مالوومه، چند کلاشینکوف و «بی‌ک‌ی سی» یکمان بار کرن و برمانه باره‌گاک‌ی جمال له گوندی «بالخ»، نیستا، نازانم ناخو، نه‌و چه‌کانه، کومه‌ک بوون و له کومه‌له‌مان وهرگرتن، یاخود چه‌کی تیپه‌ک‌ی «جه‌مال» بوون و لای نه‌وان نانرابوون.. نازانم!

نیواری، مال‌ناواییمان له نازانه‌ورامی و هموو نه‌و پیشمه‌رگ و کارانه کرد که به‌شینکیان، له لئنا، له‌گله‌مان بوون و به پتی لوزیکی سیاست و دوخه تاییه‌ت‌که، له‌بوو له سه‌رکرایتی و همینن، بۆ شاربازیر وهری ک‌وتین.

له شاربازیر، له گوندی «گورگ‌ده‌ر»، بارگه‌مان لئ خست و به نیاز بووین، چند بنکه‌یه‌کی بچوک له شاربازیر دامه‌زرتین و پاشان به‌ره و قهره‌ناخ، بۆ سازکرینی ته‌اره‌کی کۆنفره‌نسیک، برۆین. که نیمه شاربازیرپمان جی هیت و له‌زیر بالی تاریکینا، له جاده‌ی نیوان سلیمانن—عرب‌ت په‌رینه‌وه، هیزیکی گهره‌ی یه‌کیتیش به فرمانده‌ی شوکه‌تی حاجی موشیر و هاوړینی ده‌سته‌یه‌ک له کارانی بالا، له‌وانیش (مام پو‌سته‌م، سامان گه‌رمیانی، وه‌هاب، حامیدی حاجی خالید و شیخ جه‌عفر)، هه‌مانکات په‌رینه‌وه، یه‌کیتی، نیمه‌ی لئنا کره‌بوو که هاتنی نه‌و هیزه بۆ ناوچه‌ی قهره‌ناخ و سپارینی فرمانده‌یه‌ک‌ی به «شوکه‌ت»، بۆ نه‌وه‌یه، جه‌بارفه‌رمان که لئپر‌سراوی مه‌ل‌به‌ندی یه‌ک و نه‌یاری پله‌یه‌کی ره‌وتی نیمه‌یه، نه‌و ماوه‌یه چ کیشیه‌کمان بۆ ساز نه‌کات و تا نه‌وکاته‌ی نیمه کاره‌کمان جینه‌جی نه‌کین، جه‌بار هه‌چکاره نه‌بیت و «شوکه‌ت» که کومه‌له‌ نییه و له‌گل نیمه‌نا کیشیه‌کی نییه، هه‌مه‌کار و لئپر‌سراو نه‌بیت.

هیزه‌ک‌ی یه‌کیتی و لئپر‌سراوه‌کانی، نه‌یانویست جوړیک له لئنا‌یی و خاته‌رجه‌می به نیمه بیه‌خشن، به‌لام نیگا‌کانیان شتیکی نه‌که‌یان پین نه‌کو‌تین.

له «چه‌می سمور»، نیمه و هیزه‌ک‌ی یه‌کیتی، به ریکه‌وت یه‌کمان گرت‌وه، رووخساری هه‌نده‌ک له لئپر‌سراوه‌کان تووړه و پرکینه و شه‌ریان لئ نه‌باری، جه‌لال کولکنی که نه‌وسات، فرمانده‌ی ک‌رت یاخود جیگری فرمانده‌ی یه‌کیک له تیپه‌کان بوو، به رووی مه‌لابه‌ختیارنا هه‌ل‌شاخا و بڼ په‌ره کوتی: نه‌گه‌ر له یه‌کیتی جیا‌بینه‌وه، خراپتان به‌سه‌ر دینن.. هر که‌سینک له یه‌کیتی جیا بیت‌وه، نیمه که‌له‌سه‌ری نه‌ت‌قینن!

ئاوا.. لە ئۆخی خەباتی شاخ و فەزایەکی پڕ لە زەبر و توندوتیژیدا، کارمەکتەری مەرقەکان لەگۆرپەڕین و جیاکرنەوهی مەرزە سیاسی و پێکخراوەییەکان، ئەکارن ھەموو مەرزەکانی مەرقەبوون و مۆرالی ھاوڕێیەتی بێزێتن، بەھاکانی خەبات و تێکۆشانی ھاوئێژی چەنن ساڵ، جیگا بۆ ئێرنەیی و یەکتەسپینەوه چۆل بکەن. من، تێگەیشتم، کە سەرکرنائیتی کۆمەڵە، چۆن بەشینک لە کارمەکانی خۆی، بە پک و کینە، بەرانبەر نێمە بارگای کرێوون و وینە ئۆژمێکی راستەقینە لە ئەقڵ و ناخی ئەواندا سەوز کەربووە. نێمە، جگە لە خۆشەویستی بۆ ھاوڕێ و ھاوخباتەکانمان و سووربوونمان بۆ پاراستنی ئەو چوارچێوەیە سەلانیکی برێژ بوو خۆینمان بۆ پڕتیبوو، بێرمان لە وەھا بەرخۆڕینی زەبرنامێز نەکرێبوووه!

بە ئۆلی قەرەباخدا، بەرھە گوندی «نەوتی» بە ئێ کەوتین و لەوێ، لە مالی «نوویری شیخ مستەفا» کە کارێکی سەر بە پەوتی خۆمان بوو، وچانمان گرت. پۆژی ئواتر، پۆشتینە سێوستان و لە مالی بەکری حاجی سەفەر میوان بووین. ئەو پۆژە، ھەمووشت و ھەمووکەس ئاناسایی ئەھاتنە پێشچاوی! پڕۆسەکە، بۆ زۆرینە کەر و لێرسراوەکان، بۆ ئۆست و ھاوڕێکانمان ھەزم نەدەکرا.. ھەمووکەس، چاوەڕوانی کارەساتی ئەکرد، نێمە نەبێ.

بەکری حاجی سەفەر، ھاوڕێ و خەمخۆری لێپراوی نێمە و لە ھەموومان بەنەزمووتر، مەترسییەکانی بۆ باس کرین و نیکەرانییەکانی خۆی بۆ ئەرپەین. نێمە گوتمان: کارەکە، جگە لەم ئەنجامە چارەیکە نیکە نەبوو.. مامجەلال و مەکتەبی سیاسی، بەلێنیان پێ ناوین، لێمانگەڕین تا کارەکانمان تەواو ئەکەین، گۆنفرەنس ئەکەین، ناویک بۆ پەوتەکە ئەبینینەوه و بەرنامەیک بۆ پێکەوهزێان، لە چوارچێوەی یەکییتیدا، پێشکەش بە مەکتەبی سیاسی یەکییتی ئەکەین!

مامۆستا عومەر حەمەسەلەح، لە شارەوه، نامەیکە بۆ من نووسیوو. ئەو ئاگاناری کەربووین کە ھەواییان ھەیە، یەکییتی پەلامارمان ئەبات و ئەبێت وریا بێن و خۆمان لە زەبری ھێرش ھێزی پێشمەرگە، وەلا خەین!

من، نامەیکە بۆ نووسی و لێنایم کرد کە نێمە بە نیازی جیابوونەوه و شەر، کار ناکەین و ئەگریش وەھابوو، نێمەش ھێزمان ھەیە و ئەتوانین بەرگری لە خۆمان بکەین! راستییەکی وەھا نەبوو. نێمە، ھیچ پلانیکی شەر و بەرگریمان نەبوو.. نێمە، لەبەر پۆشنایی لێد و بۆچوونەکانی خۆمان، لە ئەو، برۆمان بە بەلێنەکانی یەکییتی کەربوو.. ئەگەر وا نەبە، لە شارباژێرەوه، ئەھاتینە قەرەباخ و لە قولایی ئەسلاتی یەکییتیدا نیشتەجێ نەدەبووین. لە شارباژێرەوه، ئەتوانی بەرھە سنوور بپۆین، یاخود ئەکرا ھەموو ھێزەکانمان، لە ھێزی یەکییتی جیا بکەینەوه، کە سەمان پێشمەرگە

بوون، لە شارباژێر، بنکه و بارهگای خۆمان چن بکەین! نێمه، نەزمونی جیابوونەوهی پێشتری هیز و بالهکانی بیکه مان له یهکیتی، بیتوو. نێمه بینیبوومان، بزووتنهوهی سۆسیالیست، چۆن له سالی ۱۹۷۹، مائاواپی له یهکیتی کرد، پاشتر حمەمی حاجی مەحمود، چۆن شارەزوور و بناری «سوورین»ی هەلبژارد.. بەلی دەمانزانی.. بەلام نەماندەویست!

له گوندی تەکیه، مأل و بارهگای مەلابەختیار، بوون به نێونهندی هەلسووپانی کارهکان و کارهکان له هەموولایهکوه، بۆ وەرگرنتی پێنمایی و نابەشکرنتی کارهکان گەشتن. ژماره‌ی نو کەر و لێرسراو و پێشمەرگانه‌ی له بازنه‌ی پوهتی نێمه‌ها هەلسووپان، سه‌مان و بگره‌ چەند هەزارێک ده‌بوون و له سه‌رتاسه‌ری ناوچه‌کانی کورستاندا ب‌لاو بوون. نێمه، له هیزه‌کانی پاراستنی سه‌رکراپتی و له نێو ده‌سته‌کانی پارێزگاریکرنی خۆی مامجه‌لال و نه‌وشیروان مسته‌فاشدا، نه‌ندام و لایه‌نگرمان هەبوون.

نو چەنرۆژه‌ که‌مه‌ی له‌تەکیه‌ بووین، وێرای هەلسووپاندنی کاره‌ گرنگه‌کان، په‌یککی تایه‌تیشمان بۆ ئێران، بۆ پرونکرنه‌وه‌ی نۆخکه‌ بۆ سالاره‌زیز و برانه‌مه‌کانی نه‌وی نارد.. یاسین موحەمەد حەسەن (مه‌لایاسینی هەله‌بجه‌یی)، کادری دیاری کۆمه‌له‌، نو نهرکه‌ی له‌ نه‌ستق گرت. مه‌لایاسین، له‌ گفتوگۆیه‌کی کورت و سه‌رپینیا، پێی گوتم: نه‌م کاره‌ زۆر بیسه‌روبه‌ر دیاره‌ و من له‌ نه‌نجامه‌که‌ی زۆر نیگه‌رانم!

من گوتم: منیش نیگه‌رانم.. منیش نازانم به‌ کوێ ده‌گه‌ین، به‌لام کاریکه‌ و تا نێره‌مان هێناوه‌، هه‌ر به‌یت به‌ شوێنیککی بگه‌یه‌نین! مه‌لا، به‌ نله‌راوکی و ناخیککی پر گومانه‌وه‌، به‌ره‌و نه‌ودیو، به‌رێ که‌وت.

گۆفاره‌که‌ی له‌ کۆبوونه‌وه‌ی «سینوسینان» به‌یاری لێ ترابوو، له‌ژێر چاپناوو. ناوێنانی نه‌م گۆفاره‌، له‌ کۆبوونه‌وه‌که‌دا نه‌به‌رایه‌وه‌ و بۆ دیاریکرنی ناویک، نێمه‌یان سه‌رپشک کړبوو. نێمه، پاش بیننه‌وبه‌ره‌ و لێکدانه‌وه‌ی چەند ناویکی وه‌کو «نالای زحمه‌تکێشان» «نازه»، نالای کۆمۆنیزم «ناکو» و نالای شۆرش «ناش»، له‌سه‌ر نه‌مه‌ی نواییان گیرسایه‌وه‌ و وه‌کو زینووکرنه‌وه‌ی ب‌لاوکه‌راوه‌ی «نالای شۆرش» که‌ شه‌هیدنا‌رام له‌ سالی ۱۹۷۷ و ۱۹۷۸، له‌ قهره‌ناخ چاپ و ب‌لاوی کړبووه‌وه‌، رێک که‌وتین. من، نێستاش، پیاسه‌یه‌کی به‌رمالی مەلابەختیارم له‌ «تەکیه‌»، له‌ بیره‌ که‌ پێکه‌وه‌، نو ناوه‌ گریمانانه‌مان تاوتوێ ده‌کرن.

نیواره‌یه‌ک، له‌ژێر تیشکی نه‌رخه‌وانیی زه‌رده‌په‌رنا، له‌گه‌ل لێتربا، پیاسه‌مان ده‌کرد. لێر گوتم: من پێم وایه‌، نیوه‌ زۆر به‌رنگ که‌وتن.. نێوه‌، بۆ قهره‌ناخ جن ناھیلن و ناگوێزنه‌وه‌ به‌ری شارباژێر.. نێوه‌، هه‌ره‌شه‌کان ده‌بیستن و به‌شینک له‌و برانه‌رانه‌، وه‌کو رۆسته‌م و وه‌هاب و حامید، که‌ لای

پیشمەرگەکانی خۆتان و لە مالى کاک بەکرنا. قسەى توند نژی ئێوه ئەمکن. بۆ ئەوهیه که ئێوه
 بیستنهوه و لە نیازیان تیگەن.. هەنیکیان پێیان خوش نییه که ئێوه تێک بشکێن و بووچارى
 کارسات یێنا کاک بەختیار چاوپرێ چى ئەمکات؟
 من گوتم: منیش هەر وهماى تێهگەم. کاک بەختیار، چاوپرێ چاوپوونى گۆقارەکهیه، ئەم ئێوارەیه
 ئەواو ئەبێت و شەو، بەرهو شارباژێر ئەپۆین.
 ئەو گوتی: ئەم «نایسکرا»یه، ئەگەر چاپ ئەبێت چى ئەبێت؟ ئەم گۆقارە تووشى بەلایەکتان ئەمکات..
 هەموو قسەوباس و هەلسوکوتەکانى لێرسراوانى هێزمکه و چرکرنهوهى ئەم هێزه زەبەلاحه،
 ناماژمیهکی خراپن، چەند زووتر بەرێ بکەن. ڕهنگه!
 ئوانێوارەمان بوو لە «تەکییه»، یێستوونى مەلاومەر، دلاومەرى ئەحمەمەجید، عەلى شامار و زۆر
 کەرى بیکەمان لاوون و هەموویان هەستیان بە مەترسییه که ئەکرد.
 لە نیوهمشەوانا، هەموو هێزمکهمان جگە لە مەفرزمیهکی بچووک لە ئەستکهى مەلابەختیار، پەوانە
 کرد و خۆشمان بېرێمان وها بوو، کاتژمێرى ٦ى بەیانی، بە دوو نۆتۆمیل، شوپێیان کەوین و بۆ
 خۆلانیان لە هەر پەلاماریکی هێزمکهى یەکیتهى که هەموو لایەکیان تەنى بوو، ناوچه که جێ بهێلین!

پەلامار لە گزنگا

شەویکم لەگەڵ خەونی بزرگا و زیندەخەوندا بەسەر برد. لە سپێنددا، لە دەری را، هەرا و هەنگامیەك پەیدا بوو. نێمە كە بیتار بووین و لێهراوكت بواى خەوتنى نەبابوین، لە جینگا پاست بووینەوه. لە پەنجەرەكانەوه، لە دەریمان روانی و نیدی تیگەیشتنی نۆخەك، هیچ زرنگییەكى نەگەرەك بوو. — وەرە دەری! بێ چەك وەدەرەكەم! بە نیازی نەستكرنەوه و بەرگرى بن، بارەگاتان بەسەربا دەروختن!

چوارەمورى بارەگاكە، تەنرابوو، چەكەكان نامادە و ئاربیجییەكان لەسەرشان و ڕوو لە دەرگا و پەنجەرەكان بوون.

پێشتر، مەفرەزەكە و هەندەك كارێان لە بارەگایەكى پشتهوهنا چەك كریبوون.

من، دەرگاكەم بە نەسپایی كریوه، چەند پێشمەرگە كە چەكەكانیان ڕوو لە من بوون، هاواریان كرد: وەرە دەرەوه! غەریب هەلەننى، «بى كەى سى» یەكی ئاراستەى دەرگاكە كریبوو. من گوتم: نێین بەلام پەلە مەكەن، با خۆمان كۆكەینەوه. دەرگاكەم ناخستەوه. من، چوویم ژوورەكەى مەلابەختیار. نو، لەسەر تەختى خەوتنەكەى نانیشتبوو، نەستەكانى لە نێو جانتاكەدا، نامە و كاخەزمەكانیان نەمبونەویدو دەرکەن، وەك كەسێك لە نۆخیكى وەها چاوەرواننەكراو بكویت. كەمێك پەشوكابوو، بەلام كۆنترۆلى لە نەست نەبابوو. هەندەك لە نامەكانى جیاكرنەوه و ڕووناكى خیزانى، لە نەستى وەرگرتن و بۆ لایەكى برین. مەلا، جانتاكەى هەلگرت و لە هۆلكەدا، بە لێترى گوت: كاك لێتر، تۆ برۆ دەرەوه و بلى تا گفتى سەلامەتیمان نەمەن. وەدەر ناكەوین.. بلى: متمانەمان بە حامیدى حاجى خالید و كاك وەهاب هەیه.. با ئەوان یێن و لەگەڵ ئەوان نەچینە دەرەوه. لێتر، ڕۆشت و پاش كەمێك لەگەڵ حامید و وەهاب، هاتەوه. مەلابەختیار، پاش ١٠ سال و منیش پاش ٨ سال، بۆ یەكەمجار، بە بێ چەك، لە بارەگایەك وەدەرەكەوتین و هاوڕێكانى خۆمان، بیل و نەستبەسەریان كرىن. هەمانڕۆژ و ڕەنگە هەمانكاتیش، قادى حاجى عەلى و چەند پێشمەرگەيەك، لە گوندى «مالوومە»، بە رێزەوه. شیخەعلی كە لێرسراوى یەكەم مەفرەزەى چەكنارى نەستپێكرنەوهى شۆرشى نوێ بوو، چەك نەكەن و لەگەڵ خۆیان دەییەنە بارەگای تایبەتى نووشیروان مستەفا!

بە سەمان پێشمەرگە، لە گوندى تەكییەدا بوون و هەموو خەلكى گوند، لەسەربانەكانەوه، لە نێمە و لەو كارەساتەیان دەروانى.

ساتى نێمە وەدەرەكەوتین، جەبار فرمان، لە سەربانیكى بەرزەوه، وەكو ژەنرالێكى سەرەوتوو.

نیگای ئەکرین. شەوکهتی حاجی مو شیر، پۆستم و سامان گەرمیانی، بزەبی سەرکەوتن لەسەر لێوانیان نەخش بوو. سەرکەوتنی پلانیکی بە لێنیان بە نەوشیروان مستەفا و مەجەلال نابوو. وەک چنرابوو. جێنەجینی بکەن.

لە چاوانی حامید و وەهابدا. نیگەرائی و جۆریکیش لە شەرم دەبینران. وەهاب، هەرگیز لە پەوتی نێمە نزیک نەبوو. کەچی وینەی ئەو پیاوانەیی کە تۆزیک لە شەقامەت لە ناخیاندا سەوز بوو و مامەلەیی نەیارە فیکری و سیاسییەکانیان، جوامیزانە ئەکەن، ناوا پەفتاری ئەکرد. بیارە، شەقامەتی حامیدیش، لە هێی ئەو کەمتر نەبوو.

سواری ئۆتۆمبیلان کرین و بەرێ کەوتین. بۆ کوێ؟ نیدی ئەو نێمە نین بزانین یاخود مافی پرسیارمان هەیە! ژەنارالەکان، بە نامیری بیتەل، لەگەڵ مەجەلال و نەوشیرواندا لە پەیمەندیاندا بوون و فەرمانیان لەوانەوه وەرەمگرت.

ماوەیەک نەبوو بەرێ کەوتبوون، لە رینگانا و نزیک گوندی «کۆشک»، بە هیزەکی خۆمان گەیشتیانەوه، کە چەند سەعاتان پێش خۆمان ناربووومان. ئۆتۆمبیلەکان وەستان. پێشمەرگەکان سەنگەریان گرت. شەوکهت و ژەنارالەکانی یەکییتی، هاواریان کرد کە نەیت چەکەکانیان نابنن و خۆیان تەسلیم بکەن، نەگەر وەها ئەکەن، ئەوا ژبانی مەلابەختیار لە مەترسیدایە.. هەرکەسێک دەست بۆ چەک بەریت، من مەلابەختیار ئەکوژم! شەوکهت، کە مەلابەختیاری لە بەرەمی خۆیا راگرتبوو، وەهای گوت. پێشمەرگەکانی نێمە، هەندیکیان دەیانویست سەرکێشی بکەن و مل نەمەن، ناخە زۆر ستمە، تۆ چەندسالان پێشمەرگە بیت و نیستا هاوڕێکانی بوینیت، چەکت بکەن! پەنگە لەوه نەستەمتریش، ئەوه بیت کە ئەوه کێشی بکەیت و پرووی چەکت لە هاوڕێانی خۆت بکەیت! مەلابەختیار، فەرمانی پێ کرین تا چەکەکانیان نابنن و کارەسات نەقەومیت. هەندەک لە پێشمەرگەکان، هاتنە ژێر بار و هەندیکیان نا!

من، بە شەوکهت گوت. مۆلەتم بەدە بگەمە لایان، تا پازیبان بکەم و چەکەکانیان نابنن.. من، پۆستم و پێم گوتن: نەگەر نێوه، تەقە بکەن، نیدی کارەسات نەقەومێ و هەموومان ئەکوژرین! کارەکه بە کەللەرقی. بە شوینیکی ناگات.

چ ئۆخکی سەخت و تال بوو! زۆرینەیی کورد، شەقامەت و پیاویتی لە چەکنا دەبینیت. زۆر نەوانەیی لە نێوان چەکانان و مەرگدا، مەرگ هەڵمەبژێرن! نێمە وەها مان نەکرد و زۆرکەسیش بە ترسێک ناوێریان کرین!

مەنزلیان گەیانە «ناوایی حەمەیی کەرم» و لە مالی شیخ مستەفای باوکی شیخ جەعفەر، دایان بەزانین. گوند لە پێشمەرگە ژاوهی دەهات. پێشمەرگەکان، بە شیکیان نەنام و کاری پەوتی نێمە بوون کە بە

چاوانی پر حەسرەتەو، لێیان نەروانین و لە نەو سەرکۆنەیان نەکرین.
 ھەوای نەستگیرکردنی نێمە و پرۆسەی پاکسازی «نالای شۆرش»، ھەموو کوردستانی گرتەو.
 لە ھەموو نیوچەکان، لە نیو ھیزی پێشمەرگە و پێکخستنا، راوھوونان، گرتن، لێکۆڵینەو و
 سوکاڤیتییکردنی نەنامان و کاروانی نێمە، نەستی پێ کرد. زۆر پێشمەرگە و کار و لێرسراویان
 چەک کرین، ھەندیکیان گرتن و پاشتر نازایان کرین، ھەندیکیان ناچارکران تەسلیم بە بەس
 ببنەو. زۆریان پێگای سنووریان لەبەر نان و بە توپزی بۆ نێران نێران. ھەندەک لە سەرتیپ و
 فرماندەکی کەرتەکان، لەگەڵ پێشمەرگەکانیان، فریای خۆیان کەوتن و بە چەکەو، خۆیان گەیانە
 سوورین و پاشتر پەيوەندییان کرد بە بنگەکانی «نالای»و، لەسەر سنوور، فرەمیدونی ھەمەسالەح،
 جەمالی ھەمەمی خواکەرەم، جەلالی ھەمەمی محە، شیخ حوسەینەسوور و زۆری بیکەش، کە سەرتیپ و
 لێرسراو بوون، پاش بیستنی ھەوای گرتنی نێمە، خۆیان گەیانە سەرسنوور، بابەتاھیر و ناراسی
 ھەمەلاو، کاری عەسکەری چەنسالە و لیاری یەکیٹی بوون، کە سووکاڤیتیان پێ کرین و ھەوای
 چەککردنیان نان، تەسلیم بە بەس بوونەو!

ناسق عەلی و نەو کار و پێشمەرگەکانی لە تەکیە زیندانیان کەربوون، لە شەو، فرسەتیان ھێناو،
 ھەلاتبوون و خۆیان گەیانەبوو سەرسنوور.

نۆخەکە تەواو شێوا.. نەم بێرێارە نائرووستە کۆمەلە و یەکیٹی، نەوێ کە نێمەیان وەکو بالی
 چوارم لە چوارچێوێ یەکیٹیا قەبوڵ نەکرد و خراپترین رێگاچارەیان ھەلێارد، پاشی کارەساتی
 ھەکاری، گەورەترین گورز بوو کە لە یەکیٹیان وەشاندا نەگەر جیابوونەوێ «ھەمی حاجی
 مەحمود» و درووست چارەسەرەنکردنی کێشەکی. لە سالی ١٩٨٠، تەنیا لە ناوچەی شارەزوور
 و شارباژیرا قەتیس بوو، نەوا خراپ مامەلەکرین لەگەڵ کێشە نالای شۆرشدا، ھەموو کوردستانی
 گرتەو و تەلاری پێکخستەکانی لە شاریشدا، شەق کرد!

نەو شەو، بیوہەخانی شیخ مستەفا، لە ژەنرالانی سەرکەوتووی یەکیٹی و لێرسراوەکان جەمی نەھات.
 نێمە جارێ ھەر وەکو نوو دیلی رێزلیگیرا مامەلەمان لەتەکنا نەکرا، لە لای سەرھوێ بیوہەخان
 نانیشینراوین. لە بیوہەخاندا قەسەبەاس گەرم بوو. مەلابەختیار، بە چەری و بە گەرمی، باسی لە
 جیاوازیەکانی نێمە و نەوان نەکرد و لە دیدی نێمەو، رەخنەکی لە فیکر و نەنای سیاسی کۆمەلە
 نەکرد. نێمە، جەختمان لەسەر نەو نەکردو، کە نەم بێرێارە و نەم ھەلوستە کۆمەلە، سیاسەتێکی
 کۆمەلەکۆژیە و بە زیانی یەکیٹی و بزوتنەوہکەش تەواو نەبیت. مامۆستەم کە لە پایینی بیوہەخان
 لەسەر کورسیەک نانیشتبوو، پێکێک ویسکی بەنەستەو، لاقرتی بە بۆچوونەکانی نێمە نەکرد.

هەنگامەیک لە ناوایی ھەمی کەرەم

ھەموو ئێمە پێشەڕی پێشمان، لە تەختایی بەرەم مائی شیخ مستەفان کۆمەڵبووین. تا بەرەو ناوچەی «بازیان» مان بگوینەو. شوکەت گوتی:

__ کاک بەختیار، تۆ لەو ئوتۆمبیلەدا سوار بە؟

__ با کاک ئیلیریش لەگەڵ من سوار بیت.

__ نەخیر، ئەو بۆی نییە.. ئەو ھەیت لە شوێنێکی تر بیت

__ کاک ئیلیر، وەرە لە من! مەلابەختیار وا دەلێ.

ئیلیر، ھەتتە لە مەلابەختیار و شوکەت پەلی ئیلیر ھەگریت و نایدەبەزینیت.

__ منیش سوار نابم، نەگەر ئیلیر لەگەڵ من نەبیت!

__ تۆ ھەیت لەوێ سوار بیت! من بەزۆر سوار ت ھەم.. تۆ بێل و زیننایییت.. تیگەیشیت!

مەلابەختیار نادەبەزیت و شوکەت پەلاماری دەنات. مەلا، بەرپەرچی شوکەت دەناتووە و بە یەکا ھەلەشاخین.. شوکەت قسەی سووک و بازاری بە مەلابەختیار دەکات.. مەلاش پەلاماری شوکەت دەنات..

دەیان پێشەڕە، میلی چەک ھەڵکێشن.. ھێچ دیار نییە کێ ھەبەیت تەقە لە کێ بکات.. کێ مەلابەختیار ھەکوژیت و کێش شوکەت و ژەنرالەکانی بیکە.. ناخەر پێشەڕەکان نووبەشن و چەندین لێرسراوی جەربەزە و بەنەزمونی ھەربوولا، ئەوینا ھەن.. نەگەر یەک فیشەک بتەقیت، نیدی گۆمێ خۆین ھەرژیت.. من، لە ھەسرەتا نەک لە ترسا، ھەموو گیانم ھەرزێ! بەکری حاجی سەفەر. و ھەباب و حامید و لێرسراوە ھەمخۆرەکانی بیکە. کۆنترۆلی بۆخەکە ھەکن، مەلابەختیار و شوکەت لێک جیا ھەکنەو و گرژییەکە خاوە ھەکنەو.

ئەو ھەلوێستە شوکەت لە ھەمبەر مەلابەختیار. کاریک بوو، ھەموو کەسێک نەیتوانی بیکات.. ئەمە، جگە لە پک و کینە و کەمفرسەتی بۆ تۆلەسنەنەو، شتیکی بیکە نەبوو. ناخەر، ھەکرا کار بەو جینگایە نەکات و شوکەت و ھەما مامەلە لەگەڵ کەسێک نەکات کە سالانیک ھەر پێ و سەرکەرمی بوو.. جوامێترین پیاو، ئەو مەرفانەن کە لە کاتی ھەسلانکاری خۆیان و نسکۆ و نووچدانێ ھەر پێکانیاندا، پێزیان لێ ھەکن. شوکەت، ھەیتوانی بە سەنگینی و ھەرمەتەو، ئەو نەرمی پێی سێرراو، جێھەجێ بکات و ھەما ھەفتاریکیش نەنوینیت.

بۆ ئێوارێ، بە گوندی «قازانقایە»یان گەیانن. لە ئێوەندی گونددا، کار و پێشەڕەکان نەبەق و

لە نیمەنی نێمەیان دەروانی. ناوای شێخ جەناب. لە سەیارەکان ھاتە پێش و بە ھەنگی بەرز و ڤوو
لە شەوکەت. بە تەوسەووە گوتی: سەد ئافەزین.. دەستان خۆش بیت، «قوات خاسە» کانتان، ھینان!
شەوکەت، قەسەیکی زەبری بە ڤووی ناواتیشدا کێشا!

نەرکی شەوکەت، لە بارەگای تیپی ۵۷ سەگرمە. تەواو دەبوو. نیدی بە پنی فەرمانی فەرمانداران.
حەمە غەریب «نازاد»ی سەرتیپی سەگرمە، نەرکی گەیانەنی نێمە یۆ بارەگای سەرکرایتی. لە نەستۆ
بوو!

ساتی شەوکەت و نازاد نەرک و نۆبالی خۆیانیان ئالوگۆر کرین، شەوکەت و ھیزەکی نێمەیان بەجی
ھیش. بەکری حاجی سەفەر و دەستەکی بەرھو سەرکرایتی پێ کەوتن و لێزیش ھاوپی ئەوان
پۆشت. سەفەری بەکری حاجی سەفەر، بۆ سەرکرایتی. بۆ بینینی مامجەلال و سەرکرایتی کۆمەلە
و ئەو ھاوپیانە یەکە بوو کە دەرکرا پێکەو کاریک بکەن و خەمێک لە کێشەکان بخۆن. نێمەش لای
خۆمانەو، پێمان وا بوو، جارێ فرسەتێک ماو و ھەول و کۆششی ئەو ھاوپیانە دەرکرایت، بارە
گلاوەکە، لە نیوھەن باربەکانەو و وا بکەن مامجەلال و نەوشیروان مستەفا، ھەلوێست و پلانی خۆیان
بۆ چارەسەری کێشەکان بگۆڕن!

بەشێکی ئەو کاتر و پێشمەرگەکانی کە لە قەرەداخ و گەرمیان، ھیزەکانی یەکییتی چەکیان کەربوون و
زیندانیان نەکەربوون، وەک عیمانەحمەد و کەرم عوسمان و زۆر پێشمەرگە یەکەش، ئەوانیش
ھاوپی بەکری حاجی سەفەر، بەرھو سەرکرایتی، پۆشتبوون.

ئەو شەوان لە گوندی «خاوی» و لە بارەگای تیپی سەگرمە، ئەو میوانی دەستبەسەر بووین. نازاد،
و ھا مامەلە لە تەکنە کرین و پێزی لێ دەرکرتین، نێمە ھەست بە یەلیبەتی خۆمان نەکەین. لە بارەگای
کەرتی پارێزگاری تیپەکە، کۆرێک بە ناوی شێخ مەحمود، فەرماندە کەرت بوو، جێگرمەکی نەنامی
پەوتی نێمە بوو. بە درێژایی شەوکە، نێمە لەمەر فیکر و سیاسەتی کۆمەلە و کێشە و گرتەکان،
قەسەمان بۆ ئەوان و پێشمەرگەکان کرد و ئەوانیش، ھاویرامان بوون و قەسەکانیان دەسەلماندین، کەچی
ساتنیک کار دەرکەشتە سەر ئەو ھاوکاریمان بکەن و دەرێزمان بکەن، شێخ مەحمود، دەرکوت:
نەگەر بێتانیوت بەمکوژن نامادەم، بەلام ھەرگیز خیانت لە کاک نازاد ناکەم! نیو، لە نۆبالی کاک
نازادان و منیش ھەرگیز کارێ ناکەم، کاسەکە لە سەری ئەو بەشکێت. نەوشو، نێمە زۆرمان گوت
و ئەویش ھەموو شتیکی لێ دەییستین، تەنیا نازادکریمان نەیت.

شەوی دوو، حەمەیان گەرم کەربوون، مەلابەختیار گوتی، من دەتوانم لە وەختی خوشوشتن
دەرێز بێم، تۆ چی دەلی؟

من پێم وابوو کە دەتوانیت، پێشانیش کارەکم لێ نەستەم کرد و گوتم: ھەم لە بەرێرگا و ھەم لە

پشتی گەرمادەکەوه. پاسەوان ناهەتین و دەر بازبوونت سەخت دەیت. من، وەھام لێک دەدایەوه که
هەلاتنی مەلابەختیار. مەترسیی بۆ ژیاڵی من و شێخەلی دەیت و نەگەری نیعەمکەرنەمان لەلایەن
نەوشیروان و سەرکرانی کۆمەڵە و یەکتییەوه، نەگەریکە، چانسێکی زۆری جێهێکەرنی هەیە.

كاروانىك بە دوو يىلەۋە، لە نۆزمخى بۆسەيەكنا!

دەمەنىۋارەي رۆژى پاشتەر، كاروانى «نازاد»، بۆ گەياننى نىمەي يىل، بۆ بارەگاكانى سەركرىنايتى. لە نۆلى جافەتى، بەرپى كەوت.

لە گوندى «خاۋى»ۋە، بەرەو دەرەندى باسەرە و پاشتەر رەۋەو دىشتى بازىيان جەمەين. لە گوندىكى بازىياندا، دوو نۆتۇمىل چاۋەرۋانمان بوون. مەفرەزىيەك لە پىشەۋە، بەرەو جەمەي گىشتى نىۋان سلىمانى و بازىيان رۆيشتن و نىمەش. بە نۆتۇمىلەكان نىزىك جەمەك بوۋىنەۋە و پاشان بۆ بەرى نەۋەر پەرىنەۋە.

بە نۆلىكى تەنگ و رەۋتەندا، رەئى ئەكەين و بەرزايەكانىش. رەبايەي بەسىيان لەسەر ھەلتۇقىون. سەربازەكان، ھەستىيان بە جەمەجول و پەرىنەۋەي ھىزەكە و تىپەربوونى نۆتۇمىلەكان كرىبوو. تۇپباران دىشتى پىن كىرد. سەربازەكان نابەزىبوونە سەر كرىۋلەكان و نۆلەكەيان ۋەبەر دىستىرژى نا. نىمە، لە بىن گەبەرىمەكاندا خۇمان ھەشار نا. نازاد، فەرمانى بە پىشەمەركەكان نا، تەقەنەكەن و بىنەنگ بىن. گوللەتۇپەكان نىزىك دىكەوتن و پارچەگوللە و تەلەشەبەرد و زىخ و چەو، بە سەرمەندا دىبارىن، بە نىۋو دىۋەكل و گوللەباراندا، قوتار بوۋىن و چەند كىلۇمەتر نەۋلاتر، سوارى نۆتۇمىلەكان بوۋىنەۋە و گوندى «باخ»مان كىردە مەنزىلى پشوبان.

لە دىۋەخانى مالى شەھىد «شەمال»نا، ماندىۋىتىمان دەرچوو. مەلەبەختىار، پىنى خۇش نەبوو، براكانى شەھىدشەمال بىناسنەۋە. ناھەقىشى نەبوو.

لە گوندى «باخ»ۋە، بەرەو ئاقارى گوندى «زىۋى» و بىنارى پىرەمەگرون، بىرىنىيان و لە نىۋەشەۋنا. لە زىۋى بوۋىن.

لە بەرىيەنى رۆژىكى سارى پايىز، بە بالاي پىرەمەگروندا، ھەلگەراين و بۆ نىۋەرۋژ، لە تىرۋىكى پىرەمەگروندەۋە، بە بىلىيەتى، لە سلىمانى و دەرۋەرىمان رەۋانى! نانى نىۋەرۋمان بىرە گوندى «قزلەر» و بۆ نىۋارنى، لە گوندى «ياخسەمەر»، لە بەرىمە بارەگاي مەجەلالا، لە پىرسەگە، رەيان كرىن و چاۋەرپى بوۋىن.

لەسەر ناۋاي مەجەلال، مەلەبەختىارىيان بۆ بىنىنى نەۋ بىرد. يەكتىرىنىنى مەجەلال و مەلەبەختىار، دىشتى بۆ دىۋەمىيان زۆر سەخت و نازارىكى رۆختەزىنى ھەبوۋىت. ناخر زۆر سەخت، تۆ سالانىكى دىۋر و دىرژ، لە ناستەنگىرىن ساتەكاندا، ھەۋرپى و ھەۋخەباتى سىكرىتىرى گىشتى نىمچەبەرىيەكى سىياسى بىت و سەنانجار، لە خۇشى و ناخۇشىدا، پىكەۋە ساتەكانتان گوزەراندىت

و نىستا بە بىلکراوى، ڕوبە ڕوو، پىکەو نەبىش! بىدارەگە، زۆرى نەخايند و پاش نىوسەعاتىک، مەلابەختياريان هەتايەو و پىکەو، برىنيانە بارەگای پرسەگەى مەجەلال و لە نىگەرانيەىکى بىوتەنا، شەومان بە ڕۆژ گەياند.

پرسەگە، چەندسەد مەترىک لە نامىنى مال و بارەگای مەجەلالنا چى کرابوو، لەوتنا، ئەو پىشمەرگانە نەژيان کە نەركى پاراستنى مەجەلاليان پى سپىرەرابوو، نەم بارەگايە، لە نىو نلى شاخەکەنا هەلکەنرابوو. ژوورنىکى گەورە و فراوان بە ئەننازەى ١٠ مەترىک ڕيژ و ٤ مەتر پان دەبوو، نىمە، لە بەشى سەرەوێنا جىگامان پى برا و پىشمەرگەکانىش، لای خوارەو نەنەيشتن و لە نەرەو و لە بەرەرگاگەنا، چار، بۆ سازکرنى خوارىن هەلەرابوو.

ڕۆژى نواى، ھاوڕۆ و نۆستەکانمان بەرونا سەرنانان کرين و لەوانىش، ملازم عومەر، نازانەوێرامى، بەكرى حاجى سەفەر، مستەفاچاوەش، نلئى سەيمەجىد، ڕووناكى شىخ جەناب(هاوسەرى مەلابەختيار) و زۆرىک لەو کادر و ھاوڕىيانەى کۆمەلە کە «نال» نەبوون و لەبەرىم ئەو سياستە زەبرنامىزەى کۆمەلە و يەکىتىنا، ئەبەلق مابوون و پىيان ناخۆش بوو.

نەم سياستە چەوتەى يەکىتى، نەرەزايەىکى زۆرى لای کادرانى کۆمەلە و «شۆرەشگىر»ىش ڕووست کرد و ژمارەىکى بەرچاو، پاش ئەوێ سەرنانى نىمەيان نەکرد، وەکو پەرچەکرارىکى هەلۆيستواندن، نژ بە کرناى نۆمىمۆکراتىيانەى نەوشىروان و مەجەلال، کورستانيان بەجى هەشت و بەرەو نىزان ڕۆيشتن و پاشتر، ڕوويان لە ئەوروپا کرد.

مەلابەختيار گوتى: نووسىنى نامەىک بۆ ڕوونکرىنەوێ نۆخەکە بۆ ھاوڕىيانى رىکخستەکانى شار و بيارىکرنى چەند ناوئىکش تا لە نانامەى نىمەنا، سەرپەرشتى کاروبارەکانى «نال»، بکەن، کارى نىستايە.

مەلابەختيار، بە ناوى ئەلقەى ناوئەندى ڕۆشنىبرى «نال»و کە سىانمان (مەلابەختيار، شىخەلى و مەن بىلکراووين، حاجى مەمۆ، لە ناوچەى هەلۆزەو خۆى نەرباز کرىبوو، مامۆستا موحسىنىش، مانگىک پىشتر خۆى کشانەبوو، نامەکەى نووسى و لەو کادرانەش کە دەبوو ئەو نەركەيان لە نەستۆنا بىت و شىرازەى رىکخستن و پىشمەرگە نەربازبووگان رىک بخەن، تا ئەو جىگايەى يانەوهرىم بەر بکات:

حاجى مەمۆ، عىمانەحمەد، ناسۆعەلى، کەرىم عوسمان بوون کە دەبوو بە گەيشتىيان بۆ بنکەى نەوىوى سنوور، لەگەڵ سالارەزىز، مامۆستا جەغفەر و مامۆستا سەلام عەبدوللا، پىکەو بىنە لىژنەىکى سەرپەرشتى و نەوى لە نۆخىکى وەهانا پىوتىستە، نەجامى بەن.

ڕۆژانى سەرەتاي نەستگىرکرنمان، کەسانىکى زۆر نەهاتە بىدارمان و جارى نەرگاگانى نىاي

دەرھەميان لەسەر گۆم نەبابووين، ھەر بۆيە نارىنى نامەكان، كاريكى زەحمەت نەبوو..
پاش نەستگىركرىنى بەشىك لە سەرمەكان، نىدى يەكيتى. قولى بۆ پاكسازىكرىنى پىزەكانى خۆى.
لە ھەلمالى.

نەوشىروان مستەفا و مامجەلال، خۆيان سەرپەرشتى پىرۆسى پاكسازىيەكەيان نەكرد و كادىرانى كۆمەلە.
جىيەجىيان نەكرد. نەم پىرۆسىيە، ھەموو نەو كادىرانەى كۆمەلەى نەكرتەوہ كە تەنھا سووكە گومانىكيان
لە كرابا ياخود پەيوەندىيە كەسەكى و نۆستانەيان لە گەل نىمە ھەبايە. بەشىك لەو كادىرانە. بۆ
سەركىرايتى بانگ نەكران و نەو نوو زاتە. خۆيان لىكۆلەينەوميان لەگەل نەكردن و زۆرەيان ناچار
نەكردن كوردستان بەجىن بەيلن، ياخود لە بارمەگايەكە لىيە نابىشەن و لەژىر چاوينىرەيا ژيان
بگوزەرىن. نەم پىرۆسى پاكسازىيە، دىيان و بگرە سەمان تىكۆشەرى چەپى گرتەوہ كە ھىچ
پەيوەندىيەكەيان بە نىمەوہ نەبوو. نەوان، نژى پۆيم بوون و لەژىر چەترى نەسلەتى نىمەما، لە شاخ
پىشەمەركە بوون ياخود لە گوندەكاندا دانىشتبوون و خۆيان لە ناگرى شەپى نىراق/نىران، بەدوور
گرتبوو ھەنەك لە كادىرە عەسكەرىيەكانى يەكيتى، فشاريان بۆ نەو سەربازەھەلاتووانەش نەھيتا كە
لە گوندەكاندا دانىشتبوون و نەھىياتى ماركسىستىيان نەخويندەوہ..

سەركىرايتى كۆمەلە، بۆ پاراستنى ناسايىشى ناوچەى سەركىرايتى و پوچەلكرىنەوہى ھەر ھەولەيك
كە بۆ دەرپازكرىنى نىمە بەریت، ھىزىكى گەورەى لە ناوچەى گەرميانەوہ، بۆ سەركىرايتى ھىتابوو،
بە بارىكى لىكەشدا، سەركەرمى كۆكرىنەوہى ھەموو كادىر و لىپىرسراوھەكانى كۆمەلە بوو كە جارى
نامانجەكەى بۆ نىمە ھوون نەبوو.

زنجیره‌کان لە دەستەکان دەنالیڤن

نیواریه‌کی سارد و باران به لیزمه‌ه‌باری، پاشی نانخوارینی نیواریه، دوو پێشمه‌رگه‌ منیان ناگادار کره‌وه، خۆم نامانه‌ بکه‌م و له‌ نه‌روه‌ چاوهرێم نه‌که‌ن. من، هه‌ستام و خواحافیزیم له‌ مه‌لابه‌ختیار کرد و له‌ پرسه‌گه‌ وه‌نه‌رکه‌وتم. له‌ نه‌روه‌، شۆرش حاجی و دوو پێشمه‌رگه‌ وه‌ریان گرتم.

— مامۆستا! ده‌یت ده‌ست و چاوت بیه‌ستین!

— پتوێست ده‌کات؟

— به‌لی.. فرمانمان پێ دراوه‌.

ده‌سته‌کانم له‌ پشته‌وه‌ شه‌تک دران و به‌ جامه‌ناییه‌ک چاویان به‌ستم. شۆرش و پێشمه‌رگه‌یه‌ک، له‌ هه‌ردوو لاره‌ بالیان گرتم و له‌سه‌ر گریمکه‌وه، به‌ره‌و نشیو په‌لکێشیان کردم. له‌ نۆله‌که‌دا، ده‌نگی ماتوهری نۆتۆمبیلێک تێی گه‌یاندم که‌ بۆ جینگایه‌که‌ مه‌بن. منیان له‌ پێشه‌وه‌ نانیاندا و «شۆرش» له‌ ته‌که‌مه‌وه‌ سوار بوو. نۆتۆمبیلێکه‌ جولا. من هیچم نه‌گوت. شۆفێره‌که‌ که‌ من نه‌مه‌یه‌ینی، گوتی: یه‌کیته‌ی له‌سه‌ر شووشه، ته‌قه‌ به‌ فیل لێ ده‌بات و ناشه‌یلت شووشه‌که‌ بشکێ! من گوتم: نیمه‌ که‌روێشک بووین و فیل نه‌بووین! ناوه‌ها له‌ نیوان دوو هاورێی خۆما، به‌ ییلی نانیشتنرابووم. من هه‌ستم به‌ چ پک و کینه‌یه‌ک به‌رانبه‌ریان نه‌مه‌کرد، بگره‌ هه‌مان خۆشه‌ویستی جارنم بۆ نه‌وان هه‌بوو. نه‌وان چۆنیان بیر نه‌کره‌وه؟ نازانم! من له‌ سۆنگه‌ی ناپۆشیینی بیناییمدا، نه‌مه‌توانی هه‌ستی نه‌وان له‌ چاوانیاندا بخوێنمه‌وه‌!

به‌ چاوی ناپۆشراوه‌وه، هه‌ستم نه‌کرد. نۆتۆمبیلێکه‌ به‌ هه‌ورازیکن سهرمه‌کوێت. چه‌ند خوله‌کیک و ماشینه‌که‌ وه‌ستا و منیان نابه‌زاند و ده‌ست و چاوانیان کره‌مه‌وه.. بارمه‌گایه‌ک بوو به‌ نیووه‌ی چیايه‌که‌وه، که‌ له‌ پشتی گوندی «یاخسه‌مه‌ر»دا هه‌لکه‌وتبوو. واته‌ زۆریان نوور نه‌خستبوومه‌وه‌ و مه‌سه‌له‌که‌ ته‌نها لێکه‌اوێزکرینی من و مه‌لابه‌ختیار بوو.

نه‌مه‌ بارمه‌گای به‌شێک له‌و پێشمه‌رگانه‌ بوو که‌ بۆ پارێزگاریی سه‌رکرانیته‌ییان هه‌ینابوون. من، جگه‌ له‌ «وه‌ستاه‌بدول» که‌سی یه‌که‌یانم نه‌ده‌ناسی. نه‌وان ته‌واو نوێ و نه‌ناسراو بوون.

پۆزی پاشتر، پێش نیوه‌پۆز، نازانه‌ه‌ورامی و مسته‌فاچاوهرش سه‌رانیان کردم. نه‌وان له‌ نۆخه‌که‌ بێزار بوون و له‌ چاوانیاندا، گله‌ و گازندم ده‌خوێنمه‌وه.. وه‌ک نه‌وه‌ی بلێن: بۆ وه‌هاتان کرد تا کار به‌م جینگایه‌ بگات؟! بێسانیش، هه‌ردووکیان، به‌ جۆریک قسه‌یان نه‌کرد، وه‌ک نه‌وه‌ی بیانه‌وێت نارامیه‌که‌ به‌ من بیه‌خشن.

من، گوتىم: رەۋشكە گۇراۋە و خراپ نەيىنىم.. پىشتىر، بەمجۇرە رەقتارىيان لەگەل نەمكىرىن!
 نەۋان گوتيان: نەلەين مەلەبەختىيار ھەۋلى نەربازبۈۋى ناۋە! نىمە ھەرچىيەكمان بۇ سوۋككىرىنى
 نۇخكە پىن بىكرىت، لە ھەۋلىداين.
 نازاھەۋامى كە پىنش رەۋانۋەكە، زۆرمان گەتۇگۇ كرىبۈۋ. ھەرگىز ۋاى نەرنەخست كە نىمە ھەلە
 بۈۋىن و بۇچۈنەكانى نەۋ تروۋست بۈۋن.
 پاش نىۋەرۇژ، كاك عەينەيىنى بىرام، شىخ خالىدى خالم و براژنم ھاتنە سەربانم. نەۋان، پىنش نەۋەى
 يىنە لاي من، مامجەلاليان نىبۈۋ. مامجەلال پىنى گوتىۋىن: ھەرگىز چاۋەرىم لە پىشكۇ نەمكىرد و ھە
 ھەلۋىستىك بىكرىت و خىانەتمان لىن بىكات، نەۋ لاي من، جىنگايەكى تايىبەتى ھەبۈۋ.. كارەكان لە
 دەست سەركىنايتى كۆمەلەن و نەۋان بىريارى كۇتايى دەمن!
 كەسۋكارم، پەشۋكابۈۋن و توشى شۇك ھاتىۋىن. لە چاۋانى براژنما، نىيائەك خەسرەت و پەژارەم
 نەخۋىننەۋە.. لە سەرھەتاي چۈنەشاخما، نىۋارەيەكيان لە نەشكەۋتان و ھەركەۋتىن و بۇ نانخۋارن
 چۈۋىنە گۈندى «بۇيىن»، لە مالىكا كە خاۋەنمەلەكە ناۋى «مەجىبۇيىنى» بۈۋ، پىشۋومان نا و
 پاشتر نامەيەك نوۋسى بۇ براژنم و بەھمان پىاۋنا كە بىريار بۈۋ سەبەى بۇ شار بىچىت، نارىم. لە
 نامەكە، تەنھا وىستىۋوم ھەۋال و نەنگى سەلامەتىي خۇم بگەيەنم. لە كۇتايىدا نەم كۆپەلەشەيەرى
 «ھىمىن» م نوۋسىۋىۋ:

كوردەۋارى، ئەى ۋلەتە جوانەكەم!
 رۆلەكەم، خىزانەكەم، باۋانەكەم!
 ئەى ئەۋانەى قەت لەبىرم ناچنەۋە
 ئىستا بمىيىن ئەرى دەمناسنەۋە؟

نەۋسات، پىتم ۋابۈۋ، شەھىبۈۋن لە شۇرشى رىزخايەندا، مەۋايى بىيىنەۋەى خۇشەۋىستانم نانات..
 ھەر نەيىت بىيىنەۋەى من لە زىننەنى ھاورپىيەنى خۇما، شىتىك بۈۋ، ھەرگىز پىشىنى نەمكىرا.
 نىۋارە، تۇپيارانىكى خەست دەستى پىن كىرد، لە چىركەيەكنا، چەندىن گوللەتۇپ نەتەقىنەۋە، ھەۋۋ
 پىشمەرگەكان و منىش، لە خەشاركەيەك خۇمان پەستاتۋ كە پىشتىر بۇ خۇپاراستن، لە شاخكەما
 ھەلەكەندرابۈۋ. شەۋ، بە مەبەستى نەستەناۋەگىياننن، ناۋاي چۈنە نەۋەۋم كىرد، نوۋ پىشمەرگە،
 منيان بىرە نەۋەۋ و تەنھا مەترىك لە پىشتەرمەۋە ۋەستان و چەكەكانيان سۋاركرىن. خەرى
 راکىشانى مىللى چەكەكانيان، ھەستىكىان لا تروۋست كىرم كە بەجىتپەننى پىۋىستىيەكەيان لە بىر

بىرمەۋە.. زۆر ئەستەمە، ئوۋ چەكناز بە چەكى سواركراۋى ئەستىيانەۋە، لە پىشتەۋە بوەستىن و تۆ
بتوانىت خۆت خالىى بىكەيتەۋە..

ھەموو زىندانىيەك، ھەيت نازار و نىگەرانى بېجىژىت، نەمە ياسا و پىساكانى زىندانە، بەلام
سەختىرەن نازارھەكەنى نازانى لىزھوتكرىن. خولقاندنى نىگەرانىيە رۇحىيەكانە كە لايەنى بەرپىرس،
لە رېگاي زىندانوان و نىشكچىيەكانى زىندانەۋە، جىتەجىي ئەكات.

شەۋ تا بەيانى و بە رىژايى رۇژھەك، تۇپپاران، وئەنى ئەۋ بارانەى بە لىزمە چەند رۇژان بوۋ ئەبارى،
ورۋونى ئەمە، بۇيە ناچار، بە ھەمان نۇتۇمىل و بە ھەست و چاۋى بەستراۋەۋە، مەيان بۇ شۈيىنىكى
بىكە گواستەۋە.

ژىزىمىنىك بە رىژايى ۲۰مەتر و پانايى چوار مەتر، لەنىۋ گۈندى ياخشەمەر و تەنىشت مالى
و بارھەكاي فەرەيدون ەبەدولقار، ئەرگەكەيان كىرەۋە و بە چەند پلەيەك، نايانەزانمە خوارى،
خەشەرگەيەكى تاريك و كۈنپ، لە سوۋچىكنا، پارچەپاخەرىك و لىفە و نۇشەكىك پاخراۋون و
چرايەكش بە نىۋەمرىۋىي ئەگرا.. زىمەى تۇپان ئەكات و مەن ترسىكەم نەبوۋ.. نىۋەشەۋ، ساتى
تۇپپاران خەست و خەستەر بوۋ، ئىدى ھەم پىشەمەرگەكان و ھەم بەشىك لە خەلكى ئاۋايى، بۇ
خۇپاراستىن، خۇيان لە خەشەرگەكە خزانە و مەنىشيان لە تەنھايى پىزگار كىرد.

رۇژى ئاۋايى، گىرمەى تۇپان بىرا، ئەرگەكەيان كىرەۋە و مەرف كە لىپىرسراۋى ئەستەكەى فەرەيدون
بوۋ، ۋەژۋور كەوت و گوتى: مامۇستا مىۋانت ھاتوۋە، فەرموۋ با بىرۋىن. لە ئەرەۋە، چاۋانم
پەشكەۋىشكەيان ئەكرد و بۇ چەندساتىك ھىچم نەبىنى، پاشتر چۈۋىنە مالى فەرەيدون. چىۋورى
خوشكەزام، لە سىلمانىيەۋە ھاتوۋ، بە قورگى پىر ھەنىسكەۋە، باۋەشى پىنا كىرم و لە تەنىشت ئەۋا
ئانىشتەم، فەرەيدون خەرىكى رىشتاشىن بوۋ. ئەۋ بەمەم رىشتاشىنەۋە، قىسانى ئەكرد و باسى لە
مەترسىي ئەۋ نۇخە و ئەۋ كەرى ئەكرد كە نىمە خولقاندەۋونمان ياخۇد خۇيان پىيان خۇش بوۋ كە
نەجام ۋا بىشكىتەۋە، چىۋور، چۈۋن لىگەرم بوۋ، لە ئاست قسەكانى فەرەيدوننا زۆر تۈرە و پەق
بوۋ.. فەرەيدون، باسى فەلمىكى بۇ گىزەينەۋە، گۈايە سالانىكى زۆر پىشتەر بىتۈۋى.. كۈرتىيەكەى
بەسەرھاتى ئەسەلاتارىك بوۋ كە بەناچارى برايەكى خۇي ئەكۈژى و لە باخچەى كۈشكەكەيدا، لە
گۈزى ئەنىت و ھەموو رۇژىك بەيانان، چەپكەگۈلىك لەسەر گەلگۈكەى ئانىتەت. فەرمانەكە ئەلىت:
مەن ناچاربوۋم براكەم بىكۈژم، چۈۋنكە بەنىاز بوۋ ئەسەلاتم لى ۋەركىت، ھەموو بەيانىيەكىش
بە جۈانتىرەن گۈلەۋە، كىرۋوشى بۇ ئەبەم، چۈۋنكە خۇشەۋىستىرەن كەسم بوۋ.. ئەمەيە شەرى
ئەسەلات! فەرەيدون، ئەۋىست بىژى: نىۋە ھاپىر و برا خۇشەۋىستەكانى نىمەن، بەلام مەترسىتان
لەسەر ئەسەلاتى نىمە ئروۋست كىرەۋە، بۇيە ئەيت بە ناچارى بىتانكۈژىن!

چنوو، تێی گەیانم کە نامەیی پێکخستنی شاری پێنە و دەیت بیگەیت. من، وەهام دەینی کە هیچ بواریکی تێدا نییە و چەندین جووت چاو، چاویتری هەلسوکهوتمان ئەکەن. چنوو، گوێی پێ ئەدا و نامەکی بە بەرچاوی هەموویانەوه، لە گیرفانم ناخنی. من، ناچار بووم، ناوای پڕۆشتە توالێت بکەم. توالێت لە حەوشەکەدا بوو.. لە توالێتەکەدا، نامەکم دەرھێنا، وەڵا بواری خۆیننەویم نەبوو.. دەستم لە گیرفانم گیرا، بازەمێکی بچکۆلەیی لەزگی ناویم بە دەستەوه هات. نامەکم بە لەزگە، بە ناوگەلمەوه چەسپ کرد و هاتە دەر.

پاشی تەواو بوونی بیدارمە، گەرانمیانەوه ژێرزەمینەکە و بە گەیشتم پاسەوانەکە گوێی: جەکانت ناکەن، بە پێوه بوەستە! گۆرەوییەکان و هەرچیت هەیە لەسەر زەوییەکیان نابنێ.. چۆنی گوت، وەهام کرد.. دەستی بە لەشمانا هێنا و هیچی نەیتەوه. لە گیرفانمدا، نامەییکی نیتەوه کە چنوو لەگەڵ ئەو نامەیدا هێتانبوو و من دەمزانی کە نامەییکی ناساییە، بۆیە لە گیرفانمدا نامانبوو.. ئەو نامەکی برد و پڕۆشت، کە گەرایەوه، زۆر ناوای لێبوورینی کرد. چونکە نامەکە شتیکی تایبەت بوو بە ژبانی خۆم، نەک بە سیاسەت و نالای شۆڕش. پاشتر، نامەکی پێکخستنی شارم کەرمەوه کە بە بریتی هەموو رووناو و گۆرانکارییەکانی شار و شاخیان بۆ نووسیویوم و باسیان لە هەول و چالاکییەکانی خۆیان کەرمەوو.. نامەکە زۆر پەق بوو، بەیانیکیان لەسەر پڕاوەکە بلاوکرەبوووه لێوانلیو لە تۆنۆتیژی.. بیاڕە لە هەلومەرجیکی وەهانا، نەمکرا نەرم و نیان بن، بەلام ئەکرا سیاسییانەتر بنووسرابا.

هێشتا پۆزانی سەرھتای ژبانی زینانە و پڕاوەکانی دەرھوێ زینان پرون و ناساکاو نین. من، وەکو زینانییەک، جاری تامەزرۆی پێناویستیەکانی ژبانی دەرھوێ زینان نیم.. جاری نەبوونی ناو، هەتاو، هەوای نازاد و خۆراک، نەبوونەتە چەقی بیرکرنەوه و هەراسانیان نەکرەوو، بگرە بیرکرنەوه لە ئەگەری پێشھات و پڕاوەکان و ئاراستەی سەرکێشانی نۆخەکە، پووگی تێزەزین و ماکی نیگەرانییەکانی من.

تەختی خو لە نێو ناوا!

شەویەک، بەرگای ژێرزمینه‌که‌یان کرمه‌وه، نوو پیشمه‌رگه، فەرمانیان پێ نام تا هه‌ستم و له‌گه‌لیان وه‌هرکه‌وم. یاخه‌مه‌ر، له‌ یه‌نهنکی‌نا خه‌وتیو، باران به‌ لێزمه‌ ده‌باری، ته‌قینه‌وه‌ی گولله‌تۆپه‌ک، ناوه‌ناو. ئارامی گوندی ده‌شێواند و بۆنی باران و بارووت، خانه‌کانی ناخیان تژی به‌کرێ. له‌ گوند به‌رچووین و به‌ ئاراسته‌ی باره‌گای پرسگه‌ی مامجه‌لانا، سه‌رکه‌وتین. له‌ ته‌نیشته‌ پرسگه‌که‌وه، له‌به‌رهم به‌رگایه‌که‌نا وه‌ستاین که‌ چهند پیشمه‌رگه، پاسه‌وانیان لێ به‌کرد. من، پیشتر نه‌و به‌رگایه‌م نه‌یه‌تیوو. یاخود شوینیکی تایه‌ت و تازمه‌رووستکراو بوو که‌ له‌ بلی شاخه‌که‌دا هه‌لکه‌نرابوو. پاسه‌وانه‌ک به‌رگایه‌ی کرمه‌وه و منی بره‌ ژووره‌وه‌ و به‌رگایه‌ی کلێل کرمه‌وه.. شێخه‌لی و «نه‌به‌ز»م بێتن که‌ له‌سه‌ر نوو چه‌ریا نایه‌شتبوون و به‌ بیهینی من هه‌ستان و به‌خه‌زیا ن هێنام. نه‌به‌ز، سه‌رتیپی به‌کیتی بوو. له‌سه‌ر نامه‌یه‌ک که‌ شێخه‌لی بۆی ناربه‌وو و هاوڕه‌یه‌کی خۆی نیوه‌ڕۆکی نامه‌که‌ی به‌ سه‌رکه‌رايه‌تی گه‌یانده‌بوو، گومانیان لێ کردبوو و بۆ زینه‌نایان هێنابوو.

ناو زینه‌نه‌که، گۆماویک بوو بۆ خۆی، ناو هه‌تا نیوه‌ی پێی ته‌ختی خه‌وته‌کان هاتبوو. بیا ره‌، نانانی نه‌و ته‌ختانه‌ش بۆ خه‌وتن، هه‌ر له‌ سۆنگه‌ی ناوه‌که‌دا بوو. زینه‌نه‌که‌یان له‌ گه‌رمه‌که‌دا هه‌له‌نریوو، زه‌ویه‌که‌ ناوژیم و له‌و ساله‌ ته‌ر و په‌رباره‌نه‌دا، کانیله‌کان ته‌قیوون.

نه‌و شه‌وه‌مان له‌ نێو زینه‌نه‌ناوا ڕۆژکرمه‌وه و بۆ به‌یانی، بۆ باره‌گای پرسگه‌که‌یان گواستینه‌وه‌. به‌ ڕه‌یژایی ڕۆژه‌که، هه‌رسێکمان، له‌ باره‌گای پرسگه‌که‌دا پێکه‌وه‌ بووین. نه‌وی، فراوان و گه‌رمتر بوو، له‌گه‌ڵ پیشمه‌رگه‌کاندا، به‌واری قسه‌ و ده‌مه‌ته‌قیتمان هه‌بوو، که‌سانیکمان ده‌بێتن که‌ به‌ ڕه‌که‌وت یان بۆ خۆپاراستن له‌ تۆپه‌باران، ده‌هاته‌ نه‌وی.

نیواری، له‌ژێر بالی تاریکی و ڕه‌یژه‌ی باراندا، منیان جیا کرمه‌وه، ده‌ست و چاویان شه‌ته‌کنام و نوو پیشمه‌رگه، به‌رووا، دیسانه‌وه‌ به‌رمو ناو گوندیان گه‌نجه‌مه‌وه.

ژووریکی ئه‌نجگار فراوانی به‌رچه‌ری په‌ر خاشاک و تۆزاوی، ته‌ختیکی خه‌وتن له‌ به‌شی سه‌ره‌وه‌دا نا‌نراوه. سۆپایه‌کی نه‌وت به‌کرێ، نوو په‌نجه‌ره‌ی گه‌وره‌ که‌ به‌ نایله‌نیکی زه‌رباو کونبه‌ کراون.. نه‌مه‌ ده‌بێته‌ زینه‌نایه‌ک و من لێره‌دا، چاوه‌ڕه‌ی چاره‌نووس و ڕووناوه‌کان به‌که‌م.

مارف، بێته‌ ژووره‌وه، قۆریه‌که‌ چا، پیا له‌ شه‌کر، به‌ ڕه‌یژه‌وه، نا‌ده‌نیت و ده‌لی: مامۆستا، ئه‌ره‌ جیگای پیشمه‌رگه‌کانی ده‌سته‌ی کاک فه‌ره‌یدوونه، ئه‌مه‌ له‌ ژوره‌که‌ی نه‌وبه‌رین. هه‌رچه‌یه‌کت پێویست بوو بانگمان به‌که.. پێش نه‌وه‌ی بخه‌ویت، بێته‌وه‌ بۆ لات. نه‌و ڕه‌یشت و به‌رگایه‌ی قوغل کرد.

كاتژمىر دەرروربەرى ۱۰ى شو. مارف ھاتەرە و گوتى:

_ مامۇستا پىويستت بە دەررورە ھەيە؟

_ بۇ دەستەناوگەياندن.. بەلن.

لە ژوررە دەررەكوتىن و بە ئالاننىكا، چووينە كۆلان. لە كۆلانەكا، چەند پىشمەرگە لە نامامىيدا ھەستابوون. مارف گوتى: لىرەما!

لە ژىر باراندا و لە ئلەراوكن و ھالەتتىكى دەررونىي ئالوزنا، پىويستى خۆم جىنەجى كرد. لە ژوررورە، مارف گوتى: كاتى خەوتنە و دەيتت خۆت نامامە بکەيت تا دەست و قاچت بىهستىن! گوتم: چ پىويست بە دەست و قاچبەستىن دەكات؟!

گوتى: ناواى لىئوررەن دەكەم، فەرمانم پىن كراو و من فەرمانى سەررورەى خۆم جىنەجى دەكەم! نىدى من لە ئۆخەكە گەيشتم و قسەيەكم بۇ كرەن نەبوو، ياخود چ قسەيەك پىويست نەبوو.

لەسەر زگ راكشام و مارفىش دەستەكانىمى لە پشەتەرە بەستىن و پاشان قاچەكانىشم.. بە ئور پەتوو ئاپپۆشىم و بە جىنى ھىشتم.. مارف، دەرگاگەي بە زنجىرىك كۆم كرد. لە مېژ بوو مارفم دەناسى. ئەو، پىشمەرگەيەكى نازا و رۆحسووك بوو كە لە شەرىكا، چاوتىكى لە دەست ئابوو. ئەو گەنجىكى قسەخۆش بوو، جگە لەوھى نەررەكانى خۆى بەرانبەر بە من. بە باشى جىنەجى دەكرەن، لىسانىش بىئەزىزى پىن نەدەكرىم.. رەنگە دەست و قاچبەستنى زىننەتتەك، خۆى لە خۆيدا ھەم بىئەزىزى بىت و ھەمىش نازاربانىكى جەستەيى و دەررونى، بەلام ئەو ئەو نەبوو كە بېرىار بەت، ئەو سەررەكرايتى و سكرتەرى كۆمەلە بوون كە بىئەزىزىيان بە من دەكرە و نازارىيان دەنام.

مانگرتن و لیکۆلینهوه

به ههنگی بایانی کلیل و ڕاکێشانی زنجیری ههڕگا، وههگاهااتم. ماره بوو که به سینییهکی ڕازاوهی بهرچاییهوه وهژوور کهوت. ههنگوین، ماست، کهره و پهنیر له مائی فرهیوونهوه، پاکیزهخانی هاوسهری، به «ماره» نا نارینهویی و گوتبووی با فرهیوون ناگادار نهیئت.. من گوتم، بریارم ناوه، جگه له ناو، ههچی تر نهخۆم. ماره گوتی: بۆ مامۆستا مانت گرتوه؟ گوتم: بهلی مانم گرتوه.

گوتی: بۆچی؟

گوتم: نهست و قهچهبستن و زیندانیکرینی من لهم ژووره سارمهنا و لهژیر پههیلهی تۆپیاراندا، بێ ههچ لیکۆلینهوهیهک و بێ نهوهی بوارم ههیئت لێرسراویک بیینم، بێ نهوهی کهسێک مافی سهڕانی منی ههیئت، بێ نهوهی ههنگم به کهسێک بگات و وهکو بێچووهپشیلهی چاونهتروکاو، ههر شهویک له کونێکم بهشێرنهوه، نهم دۆخه سهخت و نااساییه، ههیی نهوهیه مانی بۆ بگریت. ماره گوتی: من نانهکه جێ بههێلم و تۆش نارمهزویی خۆته.

پاشی کاتژمێریک، ماره هاتهوه و سینییهکهی چۆن هێنابوو، ههر ناواش برییهوه.

چهند ڕۆژیکم لهو ژوورمهنا به ڕێ کرین. شتیکی بۆ کاتبهسهڕبرین نهبوو.. ڕۆژانه، ڕۆژایی ژوورمهکم چهندجاران نهپێتا و هاتوچۆم نهکرد. نهم ژووره، ڕۆژگاریک، پۆلی نهرسخوینننی قوتابیانی گوند بووه. پهنجهرمهکان، تا بلێی فراوان بوون، بهلام به شێوهیهک نایلۆنیان تی گیرابوو، نهای نهروهت نههبینی.. له لایهکهوه، به ناستهم نایلۆنهکم کۆن کرد و له گوندم نهروانی.. ئێره، ڕێک ناوهراستی گونده و لهو کونه گچکه سیحراوییهوه، جموجۆلی خهڵکانی گوند نهبینم.. نیستا، پۆلیک ژنی رهشپۆش نهبینم که له گوندهوه، بهرهو بارهگای مامجەلال نهڕۆن.. له ئێو نهوان ژناندا، خوشک و خوشکهزا، پوور و پوورزاکنم نهناسمهوه. نهوان هاوڕیتی نهیان نایکی شههید، بۆ سۆراخکرینی نێمه هاتوون. ڕۆژانی پاشتر، نهوهم زانیی که نایک و باوکی پۆلیک شههید، چوونهته لای مامجەلال و نهوشیروان مستفا. نهوان گوتبوویان: لهبهر خاتری خۆینی شههیدمهکانی نێمه که لهگهڵ نهم لێرسراواندا پێشمهرگه بوون و گیانی خۆیانیان به کۆمهله و یهکیتی بهخشیوه. ناوای پاراستنی گیانی نێمه، له نهوان و سهڕکرنایتیی کۆمهله نهکن.

ڕۆژانی پاشتر، تۆپیارانی بهعس، به جۆریک چڕ بوو، ژبانی ههموولایهکی له مهترسیی خستبوو.. لێرسراوان و پێشمهرگهکان، کاتیکی زۆریان له حهشارگهکاندا بهسهڕ نهبرد.. گولهتۆپهکان، له

ھەروەبەرى زینانەکی مندا ھەتەقینەو و زینان لە بۆنى بارووت، ڕەنگى ھووکى، ھاتوھاوارى ژنان و زېرەى مندا لانی ھەترەشچوو، تۆى ھەبوو.. پېشمەرگە و پاسەوان لە ھەرى ھەبوون و ھەموو خۆيان لە ژێر ھەمینەکان توند کەربوو.. بانگى پاسەوانم ھەکرد و ھەرامىک ھەبوو.. ئەو پۆزانە، خراپترین بارى ھەروونیم ھەبوو.. ھەروونىک، لێوانلىو لە ترس و ھەراوکى و تۆقاندن! چ سەختە، تۆ ھەسالا، لە نژادترین نۆخى کوردستاندا پېشمەرگە و کادر بێت، ھەيان ھەرىت لەگەل تۆنا شەھید بووین، ھەيان جار لە ھەرگ گەرايیتو و قەھەر بۆ ئەوێ بە زیندووی ھەشتىتیتو تە لە زینانى سەرکەمکانى خۆتدا، بە گولەتۆپىکى بەعس بکوژىت!

نۆخەکە ئارام و زەرمى تۆيان بڕا.. من، نزیكى دوو ھەفتەم لەو ژوورەدا گوزەراندبوو کە شەوانە و لە کاتى خەوتندا، ھەست و قاچم بە حورمەتو، شەتەک ھەران!

پۆتىک نېیراھیم جەلال، بە پیکۆر ھەرىکەو و ھەزۆر کەوت و گوێ: من، بە ھەرمانى ناوھندى کۆمەلە، لێکۆلىنەوت لەگەل ھەکم، من گوتم: ھەرمون نامانم.

بەرايم جەلال، یەک لە کادرە نێرینەکانى کۆمەلە بوو، وابزانم، پۆزگارێک نەندامى کۆمیتەى سەرکرايتى بوو، بەلام، پاشتر لە ھىچ پلینۆم و کۆنفرەنسىکى کۆمەلەدا، چانسى ھەلبژارنەوێ بۆ کۆمیتەى سەرکرايتى ھەبوو. ئەو کەسىکى نەسۆز و لەخۆبەروو بوو، ئەو براى شەھید بوو، یەکنێک بوو لە نەیارە سەر سەختەکانى ھەوتى نێمە، کەچى لە نێو ھىچ گرووپ و ھەوتىکى نەکی کۆمەلەشدا، خۆشەویست و لەبەردان ھەبوو. بەرايم جەلال، ھەکو کەس، پیاویکى توورە و تۆسن و نەیتەوتانى پەيوەندىيە کەسەکیيەکانى خۆى، لەگەل ھىچلایەک پیاویزىت، ھەر لەم سۆنگەيەشەو، گرووپەکانى ناو کۆمەلە، پشگىرييان لى نەھکرد، نەستا کە نێمەى نەيارانى خۆى، بە زەھیلی ھەيىنى، کەيفى ساز بوو.

نېیراھیم جەلال، بە ئەو پۆزان و لە ئەو دانىشتنى نرێژدا، لێکۆلىنەوێ خۆى لەگەل مندا نەنجام نا. کۆى پرسیارەکانى ئەو و ھەرامەکانى من، ڕەنگە ئەو کاسىتيان پەر کەربیت. پرسیارەکان، ورد و ھەمەجۆرە بوون.. ناکۆکیە فیکریيەکان، کێشە سیاسییەکان، پەيوەندىيەکانى نێمە لەگەل حیزب و لایەنەسیاسییەکانى نەکی کوردستان، پەيوەندىيە نێمە و سالارەزیز و م.جەعفەر، سەرچاھى ناھاتمان، سەرچاھى چاپەمەنییەکانمان، کۆمەلەى زەحمەتکێشانى کوردستای نێران و پۆلى ئەوان لە شەگرتنى فیکرى و سیاسىيە نێمەدا و زۆر بابەتى نەیکەش کە من بە ناگایەو، ھەرام ھەنانەو و ناکۆکیم لە پەرمەسپ و بۆچوونە فیکرى و سیاسییەکانى خۆمان ھەکرد و بە ھەریکى بەرزەو، ڕەخنەم لە ھەموو ئەو سیاسەتانەى کۆمەلە و یەکیتى، لەسەر ناستى ناوخۆى پێکھەستن و ھەروەیدا ھەگرت.

من، ساتن بهوپه‌ری نازایی خۆمه‌وه، لهو روانگه‌یه‌وه که پیم وابوو له‌سه‌ر هه‌قم، قسانم نه‌کرد، براییم جه‌لال هینده‌ی بیکه‌ قه‌لس و تووره‌ نه‌بوو، به‌ شتوازی‌ک قسه‌ی نه‌کرد که سووکایتیی پنه‌وه ییار بوو.. نه‌و گوتی: قسه‌یه‌ک هه‌یه‌ نه‌ئیت: نازایی من لهو شوینه‌وه نه‌ست پچ نه‌کات که نازایی تو کۆتایی نیت! من نه‌مزانی چی نه‌می‌ژی. نه‌و، لاقه‌رتیی به‌ مانگرتنه‌که‌ی من نه‌کرد و نه‌گوت: نه‌م‌پۆ کریکارانی کانه‌به‌ره‌مکانی سه‌رچه‌نار. بلاوکراوه‌یه‌کیان نه‌رکرتوه‌وه و پشتگیری مانگرتنه‌کانی نینه‌وه نه‌که‌ن.. ها‌کا هه‌موو کریکارانی جیهان خرۆشان! پاشتر گوتی: نه‌گه‌ر نینه‌وه سه‌رکه‌وتوو بان، هه‌موو سه‌رکه‌مکانی کۆمه‌له‌تان، له‌ژیر ئالایه‌کی سووزدا، هه‌له‌هواسین! چ بیرکرتنه‌وه‌یه‌کی سه‌قه‌ت بوو! ناخر شتیک به‌ ناوی سه‌رکه‌وتن و نه‌فراندن، له‌ کن نینه‌وه، بوونی نه‌بوو. ناخر نینه‌وه، نه‌مانده‌ویست ته‌لاری یه‌کیته‌ی شق بکه‌ین و لئی وه‌نه‌رکه‌وین. نه‌مه، نه‌و باجه‌ بوو که نینه‌وه نه‌بوو بیه‌مین.

پلینۆمی نااسایی کۆمەلە و بریاری نیعمامکرینی ئیمە!

نیوارەمەیک لە باران و ساتەوختیک لە نیکەرائی، فەزایەک تژی لە گرمزنی تۆپیاران و ھورەبرووسکە، چرکەساتانیک لە ترس و تۆقاندن، کردە ی پۆحگوشینى نەست و چاوبەستن، نامیتە دەبن و ھەقرا، بوون و ھەستی من نەکرۆژن. من، لە چاوەرووانیی ناچارنا، بە ھزریکی جەنجالەو، جەستەى نەست و چاوشەتەکراوم، بێ ویستی خۆم، لە نیوان دوو پێشمەرگەدا نەبزوینم و بیسانەو لە کونجیکی بارەگای پرسگەى مامجەلالا، ھەلەمتروشکیم.

کاتژمێر ٩ی نیوارە، لە ھەرگاوە، دوو کەسى بە من ناشنا نینە ژورئ، ھەمەتۆفیق پەحیم و جەبارفەرمان و دوو پێشمەرگە بە دوویاندا، بەرەو لای من نین. من، ھەلەمستم و نەست بۆ ھەمەتۆفیق پەحیم و نوویش نەستم نەگوشیت و بە گەرمی ھەوالپرسینم نەگات. من، نەمەوێت ھەمان پەفتار لەگەڵ جەبارفەرمانیش دووپات بکەمەو، کەچی نەو، نەستی نەگوشیتەو و بە نەنگیکی پێ لە کینەو، فەرمانی ناویشتم پێ نەبات! ھەمەتۆفیق، تەنھا نەمانچەیکە پێتە و چەکی ھەلەنگرتووە. جەبار فەرمان، کلاشینکۆفی سازنراو لە شاندا، بە بالای بەرز و کاسکیتی خوری سەرییەو، بە نەفسەری لێکۆلینەوێ نێو فیلمی «لکتۆرزىفاکو» نەچیت، یاخود من لەو ساتەدا، وەھای نەبینم.

جەبارفەرمان: ئەوێ بۆت نەخوینەو، بریاری پلینۆمی کۆمەلەى و نێو وەکو ناپاک ھوکتان لەسەر لراو و نیعمام نەکرین، بەلام نەگەر خۆتان وەرمانى ئەم پرسیارانە بدمەو و ئێدا بەوێدا بنین کە خیانەتتان لە کۆمەلە و یەکییتی نیشتمانی کردووە، ھەولتان ناوہ ریزەکانى یەکییتی بشتوینن، پەيوەندیتان بە پارتيیەو کردووە، ناو و ناوبانگی کاک نارامتان بۆ بەرژوونى خۆتان بەکار ھێناو و نژاتی کۆمەلەتان پێ کردووە.. نەگەر ئەم شتانە بسەلمینن، ئەوا سەرکرنایتیی کۆمەلە بریارەکە نەگۆریت و نیعمام ناكرین!

جەبار، پارچە کاخەزىکی پێ نام کە ئەو پرسیارانەى تێدا نووسرا بوون. من، پرسیارەکانم خویندەو و پێم وا بوو، ملدان بەم مەسەلەى، مانای واژۆکرنى فەرمانى مەرگی خۆم. ئاخەر، ئەو تۆمەتانە زۆر لە راستییەو دوور بوون. من گوتم: ناتوانم ئەمانە بسەلمینم.. ھیچ نەبیت پێگام بدم مەلابەختیار و شێخەلى بیینم و پێکەو بریارێک بدم.

جەبار گوتى: ئەوان بە تەنیا بریاری خۆیان ناو.

گوتم: من ناتوانم بەتەنیا بریار بدم!

ھەمەتۆفیق گوتى: ئەوان کارى خۆیان یەکلا کردووەتەو.. نەگەر نەتەوێت، بە گۆری شەھیدسەلاح

سوینت بۆ مەخۆم.. تەنھا تۆ ماویت و خۆت مەکه به قوربانى شتیک که نایهینت.

گوتم: بپوا ناکە! ئەوان کاری وەها ناکەن. منیش ناتوانم..

گوتی: هەرچیەکم پێ گوتیت راستە و ناچار نیم درۆت لەگەڵ بکەم.

جەبار گوتی: یەك کاتژمێر مۆلەت پێ دەمەین. یەك کاتژمێر و نینەوه، ئەگەر وەها نەکەیت، هەر

نەمشەو هەتەینە سەر جادهی قیر، وەکو خایین و پیاوی بەعس نەعمات دەکەین و خیانەتنامەکەشت.

لەسەر لاشەکەت جێ دەهێلین! ئەوان ڕۆیشتن و منیش بە تەنھا و وەکو پالەوانی ئەو ڕۆمانانە

لە ژووری نەعمادا، چاوهرێ جەلاد دەکەن، لەگەڵ شریتی یانەمورییەکانی ژیانی خۆمانا، چاوهرێ

بووم.

هەرا و هەنگامەیک لە نۆ گونددا دروست بوو، قیامەت خرۆشا، گەورە و بچووک، بەرەو خوار ناوایی

جەمان و نێمەى منداڵانیش بە دەى ئەواندا غارمان نا.. هەموو دەیانگوت: کوژراوه و تەواوا

— جەرە ڕووتیان کردووەتەوه، هەموو پارەکیان بریووه و کوشتوویانە.

— لەم ولاتە، کوا پیاوخراب و جەرە ماون، ڕەنگە نووژمنار بوویت، نووژمنەکانی فرسەتیاں لێ

هێناوه و تەواو.

— کۆرە نووژمناری چی، کێ بیستوویەتی ئەو ڕەحمان، زەرەری بۆ مێشوو لەیه کیش هەبوویت!

— من ئەزانم، من خۆم یەكەم کەس بووم گەیشتمە سەر لاشەکەى.. لەسەر زگ کەوتبوو، ڕێک لە

بەردەم «قەلاتەى یەسوو» نا بوو، زۆری نەمابوو بگاتە هەلەبجە، نوو گولەیان پێوه نابوو و تەواوا

پارچەکاخەزێکیان لەسەر جەستە خوێناوییه کەى جێ هێشتبوو، لێ نووسراوو (خایینی گەل و

شۆرش!) من، لە پۆلى نوومەى سەرەتایی بووم، نەمەزانی «خایین»، «گەل» و «شۆرش» خەلکی

کام ولاتن و چ کارەن، بەلام شتیکم ئەزانی، ئەویش «حەمەى کۆری ئەو ڕەحمان بوو، واتە «حەمەى

ناوە سۆییه» کە هاوڕێ و هاوتەمەنى من بوو. من، بۆ «حەمە» زۆر نیکەران بووم، کە بە کزی

و بێناوکی دەمبینی، گەلێکم خەم لێ مەخوارد. نیتاش نازانم ئەو ڕەحمان بۆ کوژرا؟ کێ بپاری

نەعماکرێنى نابوو؟ نەرى بەراست خایین بوو یان چی؟ لە شۆرشدا، ناپاکان مەکوژرێن و کەسانیکى

پاکیش، بۆ مەبەستى تر و لەژێر پەردەى ناپاکیدا، لەناو دەبرێن!

جەبار ڕەحمان، لەگەڵ نوو پێشمەرگەى تاییەتى خۆى هاتنەوه. جەبار گوتی: ها.. وەرەمەکانت

نووسینەوه؟ گوتم: نا.. ناتوانم هیچ وەرەمێکی وەها بنووسم. گوتی: ناخ نەمشەو نەعمات دەکەین!

گوتم: ئەوه ناھەقییەکی گەورەیه کە نێمە بێ نادگایکەرن نەعمام بکریین و مافی چ بەرگریکرتنێکمان

نەبێت، بۆچی نادگامان بۆ نانانین و نێمەش نادکوکی لە خۆمان و فیکری خۆمان بکەین؟ ئەو گوتی:

کاتمان بۆ گوینگرتن لەم قسانە نییه.. تازە برهنگە و هه‌مووشت به‌سه‌رچووا نیستا هه‌نووسیت یان نا؟ گوتم به‌ ته‌نها ناتوانم، به‌ییت هاوڕێکانم به‌یینم. نه‌و گوته‌: ئاره‌زووی خۆته‌، ڕووی له‌ پێشمه‌رگه‌کان کرد و پێی وتن: به‌ست و قاچی به‌یستن و هه‌یج که‌سێک بۆی نییه‌ نزیکێ به‌یتوه‌ و قسه‌ی له‌گه‌ڵدا به‌کات. نه‌و وه‌های گوته‌ و ژووره‌که‌ی جێ هه‌یشت.

له‌ کونجیکێ ژووره‌که‌دا، به‌ به‌ست و قاچی به‌ستراوه‌وه‌، وه‌کو شتیکی بێته‌ها و پۆخل. کرمۆله‌ به‌یووم.

نایکم به‌لێ: پالتۆکه‌ته‌ له‌به‌ر به‌که‌ و به‌جۆ بۆ بازار. کیلویه‌ک فاسۆلیا، یوو چه‌په‌ک سه‌وزه‌، نیو کیلۆ گوشت لای حاجی سائق به‌که‌ره‌ و زوو وه‌روه‌وه‌، ناگاته‌ له‌ خۆته‌ بێته‌، پارمه‌که‌ له‌ نیو به‌ستندا توند به‌گه‌ره‌ و به‌ستت به‌خه‌ره‌ گیرفانی شه‌رواله‌که‌ته‌، تا به‌زێ نه‌که‌یت! پالتویه‌کی موشه‌مای نێرانی به‌ ره‌نگی سه‌وزه‌، باوکه‌ له‌ له‌نگه‌ بۆی کڕیبه‌ووم، له‌به‌ر به‌که‌م و پێلاوه‌ لاستیکه‌کان له‌ پێ به‌که‌م. له‌پێکرنی پێلاوی لاستیک له‌ زستاندا، ته‌زوویه‌کی سارد له‌ نووکی په‌نجه‌کانتوه‌، تا قولایی به‌لته‌ هه‌له‌که‌شتن، نازاری نه‌م ته‌زووی سه‌رمایه‌، ته‌نها نه‌و که‌سانه‌ به‌یناسن که‌ زستانان جووته‌ی پێلاوی لاستیکێ نێرانیان هه‌به‌وویه‌ت و له‌ به‌سته‌له‌کی به‌یاناندا، بۆ قوتابخانه‌ یاخود بۆ کارکڕین، له‌ مال به‌ره‌که‌وته‌ن.

له‌ به‌رگای ماله‌وه‌ بۆ سه‌ر شه‌قامه‌ قیرڕێژه‌که‌، هه‌ر په‌نجا مه‌تریک به‌ییت. په‌نجا مه‌تر، به‌ نیو نه‌و گۆماوانه‌دا که‌ شه‌ختیان کڕیوه‌ و تۆ که‌ پێیان له‌سه‌ر ناهه‌ییت، سه‌ره‌تا خه‌رجه‌یه‌ک به‌کاته‌ و پاشان قاچه‌کانت، تا خوار نه‌ژنۆته‌، ته‌ر به‌ن و نێژی به‌ گوێزان قاژیان به‌که‌ن. پێلاوه‌ لاستیکه‌کانت، پڕ به‌ن له‌ وێماو، نیدی به‌لته‌ پێش په‌نجه‌کانت به‌رچێته‌.. خه‌لک، تاکوته‌را له‌سه‌ر شه‌قامی کانییه‌قووله‌که‌، به‌ره‌و ناوبازار به‌هه‌ژن، هاڤه‌ی هه‌ڵانه‌وه‌ی به‌هه‌ر به‌ی نووکه‌نه‌کان، هه‌ستیکی تایه‌ته‌ له‌ کێ تۆ به‌رووست به‌کاته‌.

من، که‌ له‌ گۆزه‌ری سه‌وزه‌فروشه‌کان نزیک به‌به‌وه‌، تۆخیکێ نانا‌سای به‌یینم، ترسێک له‌ چاوانی خه‌لکانی ناوبازاردا به‌خوێنه‌وه‌ و به‌یینم کۆمه‌لێک له‌ به‌ره‌م نووکانی «شیخ ساله‌ح»دا ئاپوره‌یان ناوه‌، منیش کونجکۆلی مندا لانه‌م به‌به‌روویه‌ت و به‌ره‌و قه‌ره‌به‌له‌خیه‌که‌ به‌هه‌ژم، له‌نیوان یوو که‌سه‌وه‌، ڕینگا بۆ جه‌سته‌ی به‌جۆکه‌م به‌که‌مه‌وه‌ و نیدی شتیکی به‌یینم که‌ له‌ سه‌ره‌تادا، لێی حالیی نابم، پاشان به‌زانم لاشه‌یه‌ک له‌سه‌ر زک ڕاکشاوه‌. جلی خاکی له‌به‌رنایه‌، جامه‌ناییه‌ک نیوه‌ی لاشه‌که‌ی ناپۆشیوه‌. له‌ژێر زگییه‌وه‌ خوێنیکێ ڕه‌ش، چۆراگه‌ی به‌ستوه‌ و له‌ پایینی پێیه‌کانیدا، گۆمیکێ چکۆله‌ی به‌رووست کڕیوه‌.. ترس ناممه‌گرێته‌، تف له‌ به‌مه‌دا وشک به‌ییت، به‌ نه‌سپایی به‌که‌شیه‌وه‌ و پاشان وه‌کو شیتان غار به‌مه‌م.. به‌که‌مه‌ مالی و وه‌کو لالان، به‌ به‌ستراوه‌شانن، به‌مه‌ویت بۆ نایکمی به‌گێڕمه‌وه‌، که‌ ته‌رمیکێ له‌ ته‌قه‌ی نوێنێشه‌وه‌ به‌جێماو، هه‌یشتا له‌ بازاردا که‌وتوه‌وه‌. سالان ڕۆیشتن و پاشان

تنگه‌یستم که نه‌ه تهرمی پیشمه‌رگه‌یک بوو به ناوی «کهریمی یونس». به گولله‌ی جاشه‌کابی
«په‌مشی ساله‌ه» کوژرا بوو!
نیستا من. وینای لاشه‌ی له خوینشه‌لای خۆم ده‌کم که له‌سهر شه‌قامتیک پراکشینراوه و یه‌که‌مین
پنیواری نه‌و به‌یانیه. ده‌یینته‌وه! لاشه‌یک، له‌سهری نووسراوه (ناپاکی گهل و شورش!)

لەبەردەم نەوشیروان مستەفانا

پاش نزیکەی کاتژمێریک، پێشمەرگە یەک هات و قاچەکانی کریمەوێ و گوتی: هەستە!
من، بێ دەنگ هەستام و پێشی کەوتم. لە ژوورەکە وەڵەر کەوتین و هەر سەد مەترێک نەولاتر.
لەرگای ژوورێکی کریمەوێ، منی پێش خۆی لە ژوور کرد، چرایەکی پێ کرد، سۆپایەکی نەوتی
ناگیرساند و گوتی: نانیشە!

نەو، بووبارە قاچەکانی بەستمەوێ، جێی هێشتم و لەرگاکە ی قفل کرد.
نەو، هەمان جێگا بوو کە چەند ڕۆژ پێشتر و تەنھا بۆ شەویەک، منیان بۆ هێنا بوو. نەوشەوێ
لەگەڵ شێخەمێ و خالەنەبەزنا، لەسەر نەو تەختی خەوتنانهی لە نیو ناوای وەستابوون، پێکەوێ ڕۆژمان
کریمەوێ.

نیستا ژوورەکە چاک کراوە و چ ناوی لێ نییە.. ژوورێک، نوو مەتر پان و چوار مەترێک ڕیز
بەیت. لەبەر تیشکی چراکەما، پەنجەرە یەکێ ئاسن بەبینم کە لەسەر پارەوێکی زۆر تەسک و
تاریکە، لەرگای پارەوێکەش، لەرگای بەرمەوێ و گۆمێ لراوە. واتە نەمە ژوورێک و پارەوێکە لە نیو
شاخەکەما، بە تاییەت بۆ زیندانیکرانی نێمە دروست کراوە و تا بێلێ تۆکمە یە. لە نیو پارەوێکەشدا،
شوێنێکی تاییەت وەک «توالێت» دروست کراوە کە من نەمشو. بە قاچی شەتە کراوەمەوێ، ناتوانم
کەلکی لێ وەر بگرم. لە ژوورەکەما، ڕاخر و پێخو هەن، بەلام لە ڕیزترین شوێی ژیاڵی مندا،
خوێن پەیدا ناییت.. لە کارەساتی چارەنووسیەک بەروانم کە لێم بەروانی و گۆلە ی یادەوێ یەکانی
نزیکەی ٩ سالی خەبات و مەینەتی یەکانی شاخ لێ دەنالتۆسکێن.. نایکم لە دەستپێکی کاردا، گوتی:
نەم کارە ی تۆ دەیکەیت، نەک هەر بە هیچکۆتێک ناگات. سەریشت تێدا دەچیت و منیش ڕەنجبێوێ
دەیکەیت! نایکم، لە بەردەم بەهێزی و ڕەندەیی بەعسدا، نەقلی بۆ چارەنووسیکی وەها نە دەچوو.
چارەنووسیکی پڕ زەلیلی، بە دەستی هاورێ و هاوخوا بەتەکانی خۆم...

یەکنێک لە مانگەکانی کۆتایی سالی ١٩٧٥ بوو. لەگەڵ «عەلی شێخ حەمە سەلاح» ی برازای مامجەلالدا.
خوێندکاری قوناعی نووی کۆلێجی کشتوکالی زانکۆی سلێمانی بووین. من و عەلی، لە هەمان بەشی
ناوخوازی زانکۆ ئەژیاين. عەلی گوتی: شۆڕش دروست دەیتەوێ، پێکخراوێک بە ناوی یەکییتی
نیشتمانێ کوردستان دروست بوو و «مامە» و چەند کەسی یەکە نایانەزراندووە.. نەمە شتیکی
نووییە، ناغا و کوێخای تێدا نییە، خوێندەوار و پۆشنییرەکان ڕەبەراییتی دەکەن، جووتیاران و
هەزارانی کوردستان، هێزمەکی دەبن!

خویناوییهکم، نیشانی رۆحی باوکم دەمن یان نا؟ من، دەمویت لێکچوونەکانی نێوان حالەتی
 نەروونی نواشەوی ژبانی خۆم و یوسف، لە دوو شوینی جیانا، لە دوو زەمەنی جیانا، لە پێناوی
 دوو مەبەستی جیا و ھەمانکات لێکچوونا، بێزەموە وێنەکان، لە زۆر بارنا، ھاوینەن و لە ھەندەم
 حالیشا وەھا نین.

دەبیت نیتسا کاتژمێر چەند بیت و چەندی شوگار ماییت.. قرخە و کۆکەیی پاسەوانی زیندانەکم،
 ھەندیکجار، لە گرمژن و نالەیی تەقینەوێ گولەتۆپینکا بەخکن.. چەمبەک لە پشتم ھەلەدسیت،
 وەک ئەوێ مشکێک یاخود سمۆرەبەک بە ندانە تێژەکانی گازم لێ بگریت، ئەگەر زستان نەبوایە،
 و تەختی زیندانەکەش چیمەنتۆرێژ، ئەوا گومانم بۆ مار دەچوو، خۆم بۆ سەر تەنیشتم و ھەندەم
 و چەمبەک لە زگم بیت، من، جینگۆرکی بە جەستەم بەکم و گازگرانیشت، زیرەکانە، سەنگەرەکانیان
 بەکوێزنەو.. ئیدی تێدەمگم کە دوو مشک، لە ھەرلەنگی شەروالەکەمەوە یاخود لە ھەر شوینیکی
 لیکەو، نەزەیان کردووە ناو جەلەکانم و نیچیری خۆیان، بە دەست و قاچەستراوی بیووەتەو، من
 و دوو مشکێ جەرەزە و چەقاوھسوو، نزیکەیی چارەکەسەعاتینک، لە شەڕیکی نابەرامبەرنا بووین،
 دەلێم نابەرانبەر، چونکە من، جگە لە تەپاوتلکەرن، ھیچ چەکیکی بیکەم نەبوو، تاکتیکی زیرەکانەیی
 من، بۆ گەشتن بە ستراتیژی پاکتاوکردنی مشکەکان، تەنھا خۆھەلگیرانەوێ خێرا و کتوپر بوو،
 جارێک «مامۆستا تایەر عوسمان» گوتبووی: باشترین تاکتیکی شەڕی پارتیزانی، خۆخەشاردان و
 قەلاچۆکردنی نوژنە! پێشمەرگەکان گوتبوویان: نا، خۆخەشاردان و ھەراسانکردنی نوژن! ئەم
 نوژنمانەیی من، شانسیکی باشیان ھەیە، نە دەستم ھەیە بیوھشێتم و نە دەشتوانم خۆم خەشار
 بەم، لە کێشەکێش و بگروەبەرەیی نێوان مشکان و مندا، ھیزی «من» سەرکەوت و دەسکەوتی
 نەبەرەکەشم، کەلاکی دوو مشکم تا بەیانی، لە نێو چۆخەکەمدا ھەلگرتن و بەھیوا بووم، سەبی
 پاشتینک و ھەرگرم!

لە رۆژنەیی زیندانەو، گزنگی نا و ژوورەکە دەھات رەنگی سپێندەیی بەگرت، زۆری نەخایاند، بەنگی
 بابانی کلێل لە کیلۆنی ھەرگای ناسندا، راپچەنانەم، پێشمەرگەبەک ھات و دەست و قاچی کرەمەو،
 منیش چیرۆکی شەڕی مشکەکانم بۆ گیرایەو..

پێشمەرگەکە گوتی: لە ژوورێ ھەم ناو ھەیە و ھەم توالێت، ھەتوانیت دەموچاوت بشۆیت، پاشتر نان
 و چات بۆ دەمێتم!

من، سوپاسم کرد، چوومە توالێتەکە، دەبیەیکی نایلۆنی پڕ ناوی لێ بوو، دەست و پڕوخسارم شتن و
 ھەوێش بە کووینک چا و نانێکی تەنووڕەو، گەرایەو.. من، چایەکم بێ نان، فێ کرد و جگەرەبەکم

پەن کرد و پالم لى نايەوه.. ئەو پوژە، تا نيو پوژ کەس بەرگای نەکرەوه. نيو پوژ، نانيان هيتا و پوشتن.

پاش کەمتر لە کاتز مێرێک، پيشمەرگە يەك بەرگای کردەوه و گوتى: کاک نەوشىروان، پیت بۆ لاتا گوتم، بەخێر پیت!

نەوشىروان، بە تەنها وەژوور کەوت و بەرگاکیان پێوه نا. من، هەستام و ئەو گوتى: پێویست ناکات، نانیشە! نەویش نانیشت..

_ کیشمەکیشى چەندسالەى نێو کۆمەلە و یەکیتى، گەیشته نێره.. لێرهنا تەواو! نیتەر بواری هیچ خروفتلێکى تیا نەماوه.. نێوه شکستان خوارد و نێمه سەرکەوتین! نێوه گەورەترین زەرەرتان لە کۆمەلە و لە یەکیتى نا و لەبى باجەکیشى بەخت!

_ هەر نێمه بەرپرسيار نین لەوهى پووى نا.

_ با.. نێوه بەرپرسيارن و نيعنامیشتان ئەکەين. ئەوه برپاری پلینۆمه و هەموو کارەکانى کۆمەلە نيمزايان کردووه.. جێبەجێکرنى برپارەکەشیان بۆ من جێ هێشتوووه.. مەگەر خۆتان بتوانن بێگۆرن و خۆتان پزگار بکەن.

_ ناخر نێمه چى بکەين؟ بۆ چارەیهكى تر نيه؟

_ هیچ چارهى تر نيه.. ئەوى نێمه دەمانەوێت دەپیت بیلێن و بینوسن! پیت وایە کە نيعنامتان ناکەين و مناوەرەتان لەگەڵنا ئەکەين؟ با پیت بێنم و باش گوێ بگرە! حیزب نەماوه لە کورستاندا، نێمه کالر و سەرکەدەمان لى نەکوشتیت، هەر وەکو ئەوانیش لە نێمهیان کوشتوو! نێمه، «عبدولاسور» مان کوشتوو، بۆچى پیت وایە کە تۆ ناکوژين؟ حیزبەکەى عبدالاسور، لە حیزبەکەى تۆ بەهێزترە، عەشرەتەکەى شى لە عەشرەتەکەى تۆ گەورەترە! ئەگەر پوژیکیش، نێمه سەرئەکەوتین و شکستان خوارد، ئەوەندەمان نووژمن هەیه تۆلەمان لى بکەنەوه، حیزب و عەشرەتەکەى نێوه، فریای تۆلەسەندەنەمان ناکەن!

نەوشىروان، ئەم قسانەى ئەکرن، بى ئەوهى توورەبوونى خۆى نیشان بەت یاخود جۆرێک لە سووکایەتییە پەن بکات (ئەگەر خۆى نەرخە، سووکایەتییەکرن نەپیت!) ئەو، پێچەوانەى سرووشتى خۆى، زۆر هێمن و ئارام دەپەشێ. من، وەکو لە بەرگی یەکەمى «نەزمون یاد» نا، لە سەر کەسایەتیی نەوشىروان قسەم کردووه، بێجگە لە یەکەم پێکەشیانمان، نیدی لە ماوهى ۹ سالدا، هەرگیز قسەیهكى توندی لە پووى مندا نەکرەبوو. گوتم: دەبێ نیتسا من چى کەم؟

گوتى: راپۆرتێک بۆ دەنووسیت، جگە لە جەختکرن لەسەر ئەوهى کە نێوه کارێکى خراپتان کردووه و ئەم کارەشتان زەرەرى بە کۆمەلە و یەکیتى نیشتمانى کورستان گەياندووه، دەپیت

میژوویەکی برووستبوونی ناش. کۆبوونەرەمکانتان، رێکخستەنەمکانتان، پەيوەندییەکانتان. گۆڤار و
بلاوکراوەمکانتان. ناوی سەرکەرمکانتان و کارمەکانی شارەمکانتان و ھەموو شتیکم بۆ بنووسیت! نیتەر
بواری خۆزینەو و ئەملاونەولای تێدا نەماوە!
گوتم: ناتوانم کاک شێخەلی و کاک مەلابەختیار ببینم؟
گوئی: نیستنا نا..

گوتم: کەمی نەبیت ئەم شتانە بنووسم؟
گوئی: تا سەینێ کاتژمێری ٨ی بەیانی مۆلەت ھەیە و پاش ئەو نیتەر تەواو! نەمەویت وەلامی یەک
پرسیارم بدمیتەو، نەمەیان تەنها بۆ خۆم، شتیگە و من سەری لێ نەرناکەم..
— فرموا!

— نێمە، چ وەکۆ کۆمەلە و چ وەکۆ یەکییتی. ھێزمان ھەیە، نەسەلات و پارھمان ھەیە، پێم نالێ، نەم
ھەموو کارە عەسکەرییە کۆمەلە، چۆن شوێن نێو کەوتن و پشتیان لە نێمە کرد؟
من گوتم: لەنێو ریزمەکانی کۆمەلەدا، جاری فیکر و سیاسەت کار نەکەن و گرنگیان ماوە، ناکۆکییەکانی
نێمەش لەگەڵ نێو، ناکۆکی فیکری و سیاسین، جگە لەمە، نێمە ھەولمان نەماوە، ئەو کارانە، لە
یەکییتی نوور بخەینەو..
گوئی: بای، بە کریمو و ھەتاتان کرد!

گوتم: نەماندەویست و ھەا بکەین، رێگای بیکە ھەبوو!
ئەو، بابەتەکی کۆتایی پێ ھینا و ھەستا، لە رۆشتنەمەزەویدا، گوئی:
سەینێ ھەموو شتیکم نەوێت!

کاخەز و قەلمیان ھینا و نەرمەکی زیندانیان داخست.
ھێشتا نێوارمە و شەویکی نوور و نێو کۆتایی مانگی نیسابەری ١٩٨٥م بۆ بێرکرنەو،
نووسین و ناخزەلیکەری خۆم لە بەرھەستایە.. بێرکرنەو لە چی؟ لە شۆرش، شۆرشیک کە لەوێدا
باجی بێرکرنەو و تێفکەری جیا و نازاد، نێعامکەری یاخود پاشگەزکرنەو و نێعترافینکرنە.
پاکانەپینووسین، لەژێر حوکمی نێعامدا، جگە لە نێعامکەری رۆح و نەربازکەری جەستەیی
بێزارو. شتیکی بیکە نییە.. باشە، ھێچ مەلێ و ھێچ مەنوسە، با جەستە پاکتاو بکەن و رۆحت بە
ناسووبەیی بگاتە ناسمان! بەلام رۆحیک بە نێو ھاوێکانی خۆت، لە جەستە نەربەنریت و بۆ
ناسمان ھەلفرینریت، بۆنی ناسووبە و بەرھەز پێت؟ ناخۆ گیانەختکەری، لە ھەموو کاتشونەکاندا،
ھەمان بەھا و پیرۆزی ھەیە؟ نەمەویت بۆ، ناخۆ نێعامکەری من لێرەدا، ھەمان بەھا نێعامکەری
شەھید«نەوەرەکان»ی ھەیە کە بەعس نێعامی کەری؟ یاخود ھاوبەھا خۆنی عەلی عەسکەری و

ھاۋپىكانىيەتى كە بە چەكى «پارتى» پۋئىرا؟ ھەموو خوينەكان، ھەمان بەھايان ھەيە و پۇجەكانىش ھەروھەا، جا لە ھەر كويتا بېرۋىنرەين و بە ھەر دەستىك ھەلفېرېنرەين، بەلام مەن كە لە ناخوھە ئىش شەرى كورەكوشتم و بە كىرەھوش، چەنئىسالە ئەو كارەم نەكرەوھە، ئىستە چۆن بە دەستى ھاۋپىكانى خۆم بكوژرېم؟ سەر كىرە و كارەمەكانى حىزبى سۆسىالىست، چەندىيان لە شەپەكاندا كوژران و پاشان ئەوانەيان مابوون، لەسەر مېزى گەتوگۇ، پاروۋى چەورىيان ئەكلەنن! ئەوانى خۆشمان ھەروھەسا.. ھەموو ئەوانەي لە شەرى براكاندا كوژارن، ھەموو كوژراۋانى نىۋە فېلمەكانى «كاۋبۇي» ۋەھا بوون... ئىستە، بۇ مەنىش، ھەموو نەۋشېروان گوتى، ھەموو گەمە سىياسىيەكان كۆتايان ھات.. ئىستە ئىدىيە دەيىت گەمە لەگەل مەركى خۆمدا بىكەم! ئىستە، كۆمەلەيەك و شۆرەشەك كە مەن ھەموو ژيانى گەنجىي خۆم پىن بەخشىون، چەنكەلە خوينەۋىيەكانى خۇيان لە ئىلم گىر كىرون و دەيانەۋىت و نەجرونجىرى بىكەن.. ھىشتە ھېچم نەۋۋوسىوھ، بەلام پىن دەچىت بىنۋوسم! چى بىنۋوسم؟ نازانم! تۋانستى ھەزرىن و نۋوسىنم نىيە، ناخەم لىۋانلەۋە لە گىران.. ھەر بەراستى وايە و ھېچ شەمىش ناكەم، مەن ئەزانم، نەمشەو، بارەتەقاي ھەموو شەۋەكانى ژيانم ھەنسىك دەمەم و نەگىرېم.. ئەۋى دەلەن، گىران بۇ پىۋا نەھاتوۋە، گەۋەتەرىن سۋەكەيتى بە ژن ئەكات! بە نىژاۋى نەم سالانەي پىشەمەركەيتى، نەگەر گولەيەكەم وئ كەۋتبا و كوژرابام، فرىاي گىران نەھەكەتەم و نەۋسا نەمەھزانى مەۋفەنكى نازام ياخود ترەسئۆك! نەستەكانم نەۋرەزىن و فرەمىسەكانم، ھۆن ھۆن نەۋرەزىنە سەر كاخەزەكەي بەرەدەستەم، كاخەزى نۋوسىنى پاكەنە، بۇ سەر كىرە و سەركىزى حىزبى خۆم! حەزىك، كە مەن، دەيان تىكۆشەرم لە پىناۋى ژيانى ئەۋبا، بۇ مەيدانى مەن نەۋرەزىنە و ئىستە خۆم، لەژىر كىزى خوينەۋىيە دەستى ئەۋبا، ھەموو كارزۆلە ھەلەلەۋرېم.

دەۋۋوسم، بەلام جارى شەۋى ماۋە.. نەمشەو كە دەستەم ناۋەلەيە، مەشەكان سەۋسەكەۋىيان دىار نىيە، چە ئوژمەنكى كەمفرەست بوون نەۋشەۋ، بە دەست و قاچەستراۋى، گالەيان پىن كىرەم.. تەنبا دەستى «مەھمۇۋى رەشسەۋر»، بىرەنار بۋوھ، غەۋر نەۋرەشەش، لەبەر تەشكى ناگەمەكان، بە دەستەجۋالەنن تەي گەيانەم.. ئىۋارە، لە «سېروان» ھەۋە كىرەمانە نەمبەر و لە «تەۋەنەۋەل» ھەۋە، شانەۋشان، بۇ كەۋرەي بالانېۋ سەركەۋىتەن.. بە بەرزايى ھەموو بالانېۋ ناگەراين و يالەۋىيال، لە پەشتى «بامۇك» ھەۋە، بەرەۋە بابەيلى، مەلمان نا.. مەفرەزىيەكىن حەۋەت كەس، بىرسى و تىنۋو و لەپىكەتەۋو، بە نىۋە نەۋكەۋالى نىۋارەيەكى پايىزى ۱۹۷۸نا، بە ھىۋاي باخەكەي «حاجى سەمى» و نەۋچايەكى گەرم، ھەناسەبەركەمانە.. نەگەيە بىن پەرزىنى باخ و ۋەبەر رېژنەي گولە نەۋرەين و مەن تەنبا پىزىسكى گولەكان نەيىنم، گوتىەكانم لە كار كەۋتەۋىن.. نىمە، تەقە نەكەين و پاشتر ھەموو چەكەكان كېرەن. مەن، ناۋرە نەمەۋە، چە ھاۋپىيەكى خۆم نەيىنم، لە باخەكە ناۋرە نەكەۋەۋە و نەچمە ئەۋ شۆيەنەي بۇ

ھالەتتى لىكناپان يارىمان كرىۋە، كەستىك نىيە، مەفرەزىيەك. بۇ پارىزگارى ۋە گىياننى من، لە ناۋچەي نەۋرۇلىيەۋە بۇ ھەۋرامان، ناسمان ھەلىۋوشىن ۋە بىزىر بوۋن. لە «زەلەكى»ى نىزىك گوندى «نەلەمەر» ھەۋە، بە تەنيا ۋە دەست لەسەر ماشەي چەك، بە پىسكەپسك، خۇم نەگەيەنمە «باخەتازە» ۋە تەبارەۋتەبار سەرەككەۋم ۋە لە ۋاتەلەندا، نەۋرۋەرى مالى شىخ ەبەۋلا، نەپشكەم ۋە سوۋسەي شىتىك ناكەم، نەچمە سەر باسكەكەي نىزىك مال ۋە نىستە نىۋانى من ۋە نەركا ناسىنەكەيان، تەنھا جۇگاكەي «كانىيەبەھار»ىيە، لەۋىر تىشكى گۇۋىي ھەيۋانەكەياندا، نەيانىنىم ۋە مەۋانىيان نىيە، قەلەمبازىك ۋە سلاۋيان لى نەكەم، نەۋان كەمىك نەشەلەۋىن ۋە نەپرسن بۇ بە تەنھام، مەنىش چىرۇكەكەيان بۇ باس نەكەم، شىخ ەبەۋلا نەلى: جگە لە «عوسمانى ەلى چەتوۋن»، چەككارى تر لەم ناۋە نىيە، عوسمان، لە نىزانەۋە، بە ناۋى پىشەمەرگەننىيەۋە، چەند رۇۋىكە لەم باخەنەيە ۋە خەرىكى ساتۋسەۋنەيە لەگەل ھەكۋەت، باش بوۋ سەلامەت نەچۋون، من، پشۋىيەك نەدەم، نانى نىۋارە لەۋى نەخۇم، نان ۋە چام بۇ رىگا بۇ نەپىچنەۋە ۋە بە ۋىيەي، تەنكى زامەنرازو لە دەستدا، بە تەنيا ۋە لەۋىر چەترى تارىكىدا، بوۋ سەعاتان رىگا، بەرەۋ گوندى «رەشەۋ» نەبىر ۋە لە بن زەرىمەيەكى سەختدا، تىشكى ئاگرىك نەيىنم ۋە لىنىام كە ھەۋرىكانەن، بەرەۋ لاي نەۋان سەرەككەۋم، ساتى نىزىك نەبەۋە، لىم نەخۋىرەيت، نەگەر نەنگەم بىدەن ۋە گۋىم لى نەيىت، يەكسەر تەقەم لى نەكەن! بن سرتە ۋە نەبەۋەنەبەرد، سەرەككەۋم.. خۇيانن، لەبەر تىشكى ئاگرەكەن نەيانناسمەۋە ۋە نەۋان لە من بن ئاگان، نەھىلەم ھەست بەكەن، كاتىك ۋەخۇيان نەكەن، نىدى من ھىندە نىزىك، نەمانسەۋە ۋە پىۋىست بە قەسەكرىن ناكات، نەۋان چىرۇكىكەم بۇ نەگىرەۋە ۋە من شىتىكى بىكە، گازندەشيان لى نەكەم، بەلام لە لىلى نەگەم.. نەۋان، پىيان ۋە ۋەۋ، من كۋىراۋم، كەچى ناۋىيان لە لاشەكەشم نەۋەۋىيەۋە، ھەندەكجاران، مەۋف، لە ترسى گىيانى خۇي، پىي نەكرىت ناۋر لە ھىچ بەتەۋە، نەمەش ماناي ترسنۇكى نىيە، نىدى ژيان نەمەيە.. من، نەمەش، لە تەنيەي نەم زىنداندا، لە نىۋان مەرن ۋە ژياندا، لە نىۋان رابىرەۋ ۋە نەيىنەنھا، بە تەنيا ۋە بەسەر كانەزىكەۋە كە بىرپارە بىتتە بەلگەي ترسنۇكىم لە مەرن ۋە خۇشەۋىستىم بۇ ژيانىك كە ھىچ خۇشەيەكى تىندا نىيە، نەگىرەم!

ۋە خەرىكە نەۋوسم.. نەۋوسم ۋە نەگىرەم.. نەۋوسم ۋە ساتى پىن ۋە ۋە، نەۋوسىن بەسە، ۋەكۋ شىتان سەرم بە دىۋارەكەن نەكىشەم، جارىك ۋە ۋەۋ جار ۋە تا بەرچاۋم رەش نەيىت ۋە بىتال نەكەۋم، كەلەم ۋە دىۋارنا نەكىشەم، ھالەتتى بىتاللى چەند نەكىشى، نازانم! نەنگى كىلى سۋىپىنراۋ لە نەركا، ۋەنەكام بىتنى، بىسان بەيانىيە، بەلام بەيانىيەك كە ھەۋو شىتىكى لە ناخ ۋە بوۋنى مەنلا گۋىرەۋ! نامەكە نەبەن ۋە پىن ۋە ۋە، نىدى نەۋشىروان نۇخۇرنى كرىۋە، ھەنگاۋى ناھاتوۋ چى نەيىت، بىار نىيە.

ئىمە لە نازار و ئەشكەنجەمانتان بەرپرسيارين
رۆژى پاشتر، «وہستاعەبەل» دەرگاگەى كرموہ و گوتى: مامۇستا، با برۆين!

— بۆ كۆي؟

— مالى كاك فەرميدون!

لە زىندان دەرگەوتىن و بە گرەمكەنا، بۆ ناو گوند شۆرپويىنەوہ، چووينە بارەگاىەك لە بەرەم
مالى «فەرميدون» نا. نەوشىروان مستەفا، فەرميدون عەبدولقادر و زۆرىك لە نەندامانى ناوہندى و
سەرکردايىتى كۆمەلە لەوى بوون. ئەوان، لە حال و تەندرووستى من پرسىاريان كرد و جۆرىك لە
لوتفيان نواند. نەوشىروان گوتى:

ھەرچىيەكى پەروى نا، تاوانى خۆتان بوو، ئىستا ھەموو شت كۆتايى ھات و ھەز ئەكەم بۆيم، ھەر
نازار و ئەشكەنجەيەك ھەربىن، ھەر قەسەيەكى بەرز و نەزم لە رووتاندا كرايىت، لەسەر كەسى حەسەب
مەكەن و ئىمە بەرپرسيارين، ھىچ شتىك بە بىن فەرمان و ئاگانارىي ئىمە، لەگەڵ ئىوہا نەكراوہ، ھىچ
مەسئول و پىشەمەرگەيەك، بىن پەزماەندىي ئىمە، ھىچ كاريكى لە ئىزى ئىوہ نەكرووہ، ئىستا تۆ، سى
ئەلەرناتىفت لە بەرەمنايە:

۱— ئەتوانىت بگەرئىتەوہ نىو يەكيتىي نىشتەمانىي كورستان و كۆمەلە، ھەكو كاسرەكەى جازان كار
بەكەيت!

۲— كورستان بە جى بھىلىت و بچىتە ئەوروپا، بەلەين بەدى كە كارى ساسىي ناكەيت و ئىزى ئىمە
نابىت. ئىمە، كارناسانىت بۆ ئەكەين و يارمەتيت دەھەين.

۳— لىزە بەمىنىت، لە شوئىنىك بۆ خۆت نابىشىت و كارى ساسىي نەكەيت!
گوتى: نە دەمەويت بگەرئىتەوہ نىو يەكيتى و نە دەشتوانم لە كورستاندا نابىشىم. باشترىن
چارەسەر، جىيەشتنى كورستانە و نەمەيانم پى باشە!

— چۆنت پى خۆشە. وەھا بەكە، بەلام رۆشتنت بۆ ئەوروپا، كاتى دەويت و دەيىت ماوہىەك لىزە
بەمىنىتەوہ.

— : دەمىنەوہ و چاوەرپى ئەكەم.

— : پىت خۆشە براھەرەكانت بىيىنىت؟

— : مەبەستت كاك مەلابەختيار و كاك شىخەلىيە؟

— : بەلى!

— : لىارە زۆرم پى خۆشە.

__ نەمشەو ياخود سبەينى. ھىيانھىتن بۆ لای تۆا

فهرمين گوتی: لههولوا، هرچیهکت پښوېست بوو. جواب یو من بنیره، هر پښوېستیهک. من، کتبخانهیهکی باشم هیه، لهتوانیت هر کتبخانهکت بوویت، قهرزی بکیت و بیخوښیتهوه. گوتم: سوپاست دهکم، ږهنګه کتیب له ههولو شت باشر بیت.

بیارمهکه تهواو بوو، منیان گهراندوه زیننان، دهرگایان ناخست و گوتیان: هر کاریکت ههولو. له بهنجرهکهوه بانګمان بکه.

نەوشووم بە تەنیا لەوێ گوزەران، شوێنێک لەگەڵ خۆهەلخوراندن و خەونی پەڕپەریا، ناخرا. مانگیکی زیاتر لەبەر ئەوەی ئەو و لەوێنێکی بۆوم و لەوێنێکی ناو بەر لەشم نەهەوتوو، لە بۆنی خۆم هەتەنجم لەهاتی، ئەسپێکی ئەو سالانێکی بۆوم لەستی ئەو نەتەخم بەرەبەر، وا ئەو بارە، بە جەستەم شاد لەبەرەوێوە.

وھک نەوھێ دەمانەوێت

دەمەونیوھەرۆ، بۆ نوومەجار، دەرگیان کردووە و مەلابەختیار و شێخەلی، وەرژوور کەوتن. نێمە، پاش زیاتر لە مانگیەک لە گوزەراندنی زیندانی تەنیاوی و لێکنابرانمان، یەکمان گرتووە. ئەوانیش مناسا، خەمبار و ھەروونشیواو، ھەر کەس و چیرۆکی خۆی گێڕاوە...

بێسان دەرگیان کردووە، بڕاییم جەلال ھاتە ژوورێ و گوتی: بە پێی بڕیاری پلینۆم و ھەرمانی ناوھندی کۆمەڵە، دەبێ نێو، پێکەووە پاکانە بنووسن و لە ژێرھەواژێ بکەن! وای خۆی گەرە، دەیانەوێت چ قورپێکمان پێ بشێنن! نێمە لە یەکییمان ڕوانی و کەمێک بێ دەنگ ماين. بڕایم گوتی: من ھەرۆم و نێمەو، دەبێت بێنووسن! نێمە، پاش بێنەو بەرھەکی زۆر، ڕێک کەوتین کە شتیەک بنووسین، نووسیمان و نێمەمان کرد. بڕایم ھاتووە و لەگەڵ خۆیدا بڕی، زۆری نەخایاند ھاتووە و گوتی نەمە قەبۆل ناکرێت و دەبێت نەم نێرە بگۆرن، نەمەیان ڕوونتر بێت، نەوی بیکەیان و ھەا نانوسریت. ئەو، وەکو ھەرماندەھەکی سەرکەوتوو کە لەگەڵ بێلی شەڕا قسان بکات، و ھەا دەبەیفی. نەگەرچی نێمە ئێمە ئێمە بۆوین کە ئەو ھێچکارھە و نەو نەوشیروان مستەفا و ناوھندی کۆمەڵەن، نێمەیان بە گێڕوگاز ھێناوە... بڕایم، جارێکی بیکەش، ھەقە دەستکاریکراوھەکی بڕدەو و ھەمئیس گەراپاوە. ئەو، لەگەڵ دەستنووسەکی خۆماندا، نوو تێکستی بیکە ھێناوون، یەکیکیان بڕیاری نێمەمکرانمان بوو کە ھەر جێھەجێکرنی ماوون، نەویدیکەشیان، تێکستیکی ناماھەکراو بوو کە تەنھا واژۆکرنی نێمە ھەک بوو. بڕاییم بە ھەنگێک کە لە سووکاینتی خاڵی نەبوو، گوتی: کاک نەوشیروان ھەلێ، بواری ھەرۆفێل و نەملاولای تێنا نەماو، دەبێت نەم ھەق نێمزا بکەن، دەبێت و ھەا بکەن. و ھەک نەوھێ نێمە دەمانەوێت!

ڕۆژانی پاشتر، ھەقی پاکانەھەک کە لە ژێر ھۆکمی نێمەماندا، بە نێمە واژۆ کراوون، لە ڕاڤیوی یەکیکێتییەو، خۆنێندراپاوە، لە بلۆکراوھکانیدا بلۆکراپاوە و سەمان نووسخەیان بۆ حیزب و لایەنە سیاسییەکانی کوردستان نارد.

لەم پلینۆمە تاییەت و نااساییەدا کە بۆ ناگاییکرنی نێمە و پڕکرنەوھێ جێگا بەتالەکانی کۆمیتەیی سەرکرناینتیی کۆمەڵە بەستراوون. ٨٥٨ کەلاری کۆمەڵە (کە ھەر ھەموویان ھەرۆی چەندین سالی خەباتی سەختی شاخ و شارمان بوون)، بڕیاری نێمەمکرانی نێمەیان واژۆ کراوون. تەنھا کارێک بە ناوی (عەبۆلاتۆفیک) کە نوور و نزیک، چ پەیوەندییەکی بە نێمەو نەبوو، ویژدانی زیندووی، ڕێگای واژۆکرنی بڕیارەکی پێ نەماوون.

براییم جەلال، بوویە لێپرسراوی زیندانی نێمە. ئەو، دەیتوانی زۆر باشتەر لەوهی دەیکرد، مامەڵەی
لەگەڵ نێمە بکرنایە، ناخەکەم وەهای نەکرد و زووخواویکی زۆری لە پرووی دەررونییەوه پێ چەشتین.
ئەو، بە پاسەوانەکانی گوتیبوو، نەگەر بانگمان کەرن، وەرەمان نەدەنەوه، نیدی وا دەبوو، کە بە هەموو
هێزی خۆمان، هاوارمان ئەکرد (حەرەس، حەرەس)، کەسێک بە دنگمانەوه نە دەهات، لە کاتیئێکدا،
ئوو پاسەوان، شەو و ڕۆژ، لەویو دەرگاگەوه وەستابوون!

ئابڵووقەیی دینار و کەسوکاریبینین، هەلگیرا.. ڕووناکی شتێ جەناب و لێزری سەید مەجید، یەکەمین
بووکەسێک بوون، پاش وەرگرتنی مۆلەت لە مامجەلال، هاتنە دینارمان و هەندەمک هەوالی دەرەوهیان
بۆ هێنا، نەگەرچی هەمیشە، پێشمەرگەیک یان ئێوان، دەهاتنە ژووری و بواری ئەوهمان نەبوو،
بەتەنها بیانبینین، دیسانیش، ڕووناک، هەوالەکانی شار و دەرەوهی زیندانی پێ گەیانن، کتییان بۆ
هێنابووین و خوارنێکی بە لەزەمتیش کە دەمێک بوو تەمەرزوی بووین. پاشتر، کەسوکاری شێخەعلی
و من، لە سلێمانی و هەلەبجەوه هاتن، نێمەیان بڕە بارهگای پرسگەکە و خەزمانی نێمە چەند کەس
بووین، هێندەش پێشمەرگە، بەجۆرێک لە نێوانماندا نانیشتبوون کە بواری گفتوگۆیان نەدەیان.
هەفتە و مانگانمان، لەم زیندانەدا بەڕێ کەرن و کۆمەڵە و یەکییتی، نەک گەفتەکانی خۆیان جێبەجێ
نەکەرن، بگرە نێمە دەهاتن بێهێوا دەبووین و وەک هەر زیندانییەک، بیرمان لە هەلاتن ئەکەرنەوه.

بىرۈكەكانى ھەلاتى

تۆلە كۆشكىنىڭ زىندانى بىت ياخود لە گۆرەزىندانىكى ۋەك نەۋىي نىمەدا، بىر لە ھەلاتى و
 ھەستىستەنەۋى ئازابىي خۆت ئەكىتەۋە. نىمەش، لەگەل تىپەپىنى زەمەن و ھەراسانبونمان لە زىيانى
 زىندان، بىرمان لە پىگاكانى ھەلاتى ئەكرىمەۋە.

شىخەلى گوتى: مەن بىرۈكەكە ھەيە! گوتمان چىيە؟

— نامەيەك ئەنۋوسىن بۇ كاك نەۋشىروان و ناۋاي بىيىنى ئەكەين!

— ئى باشە، چى لەگەل كاك نەۋشىروان بىكەين؟

— بۈھستەن با چۈرپەلى قەسەكانم بىكونە زەۋى!

— فرمۇۋا!

— نەۋكە نىت، بىارە تەنھايە، ئەمانچەيەكى پىتە يان پىنى نىيە..

— باشە

— ۋەختىك نىتە ژورۇي و نامىشى، يەككىمان ھەلەستى و نەركاي زىندان لەمىدەۋە نامەخات!

— ئى..

— ئورمانەكەي ترمان پەلامارى ئەمەين و بە پىشتىنەكەي خۆي ئەست و قاچى ئەبەستىن.. نەم چەقۇ

تىژ و گەۋرەيە، لەسەر مىلى نائەنىم و نەۋجا ئەلئىم، ئاۋاكانمان جىيەجى بىكەن!

— چۈن جىيەجىيان بىكەن؟

— ناۋاي ۳چەك ئەكەين، نامەيەك ئەنۋوسىن و ناۋاي ۋەفنىك لە حىزبى دىموكراتى كوردستانى

ئىران. كۆمەلەي زەحمەتكىشان و ھەندەك كەسائىتى ناۋايەكىتى كە خۇمان بىاربيان ئەكەين، ئەۋان

بىن و بە ئۆتۆمىيلىك، نەۋشىروان لەگەل خۇمان و ۋەقەكە ئەبەين بۇ شۆيىنىك كە زىانمان

پارىزراۋ بىت، نەۋسا كاك نەۋشىروان لەۋ شۆيە. ئازاد ئەكەين!

نەم بىرۈكەيە، زىاتر لە كارى ئاجىنتەكانى نىۋو فىلە ئەمەرىكايەكان ئەچۈۋ.. نەم پلانە، ھەرگىز

جىيەجى ئەبۈۋ، چۈنكە نەۋشىروان، ئامادە ئەبۈۋ بىتە بىدارمان!

بیرۆکه‌ی درووستکرنی کلیل!

هستاه‌بدول، کلله‌هستی زینانی ئیمه بوو. نهو، پیاوێکی به‌پێژ و له ناخوه ئیمه‌ی خوش به‌ویست. وه‌ستاه‌بدول، شه‌وانه به‌هات لاما‌ن و هه‌رچیه‌که‌مان پێ‌ویست بو‌ایه، نابینی نه‌کرد، هه‌نده‌که‌جارانی‌ش پێ‌گای به هه‌نده‌که پێ‌شمه‌رگه‌ی نێ‌رین ده‌دا، که هه‌وێ‌ی خۆ‌ی بوون و پێ‌یان خوش بوو، ئیمه بێ‌ین، له‌گه‌ڵ خۆ‌یدا بێ‌نه ژوورێ.

شیخه‌لی گو‌تی: وه‌ستاه‌بدول که دێ‌ته ژوورێ و نام‌نیشیت، هه‌میشه کلله‌کان له به‌رهمی خۆ‌یدا نام‌نیت..

گوتمان: ئێ‌ باشه

گو‌تی: ناوای شتی‌کی لێ‌ نه‌که‌ین که له مه‌قه‌مه‌که‌ی خۆ‌یان بو‌مان به‌ی‌نیت، به‌لکو کلله‌کان لێ‌ره به‌جێ به‌ی‌نیت.. نه‌وه نه‌گه‌ری‌کی زۆ‌ره، چونکه نه‌و ته‌نها ٢ تا ٣ به‌قیقه‌ی پێ‌ نه‌چیت و که پاسه‌وانیش له نه‌روه هه‌میت، ئێ‌دی ترسی‌کی نییه!

— ئه‌ی ناوای نه‌وه؟

— ناوای نه‌وه، کار کاری منه و ده‌زانم چی نه‌که‌م!

شیخه‌لی، پۆ‌ژێکیان به بیانووی هه‌واوه‌رگرتنه‌وه، ناوای چوونه‌نه‌وه‌ی کرد و که هاته‌وه، تۆ‌په‌لێ‌ک قو‌پێ‌ له‌گه‌ڵ خۆ‌ی هێ‌نا‌بوو.

— نه‌وه چیه‌؟

— نه‌سلی ئیشه‌که نه‌مه‌یه.

شیخه‌لی، تۆ‌په‌له‌قه‌مه‌که‌ی هه‌ل‌شی‌لا و باش خۆ‌شه‌ی کرد و له پارچه‌نایله‌وێ‌کی پێ‌چا، ناوبه‌ناو به ناو ته‌پێ‌ نه‌که‌رده‌وه تا وشک نه‌بێ‌ته‌وه. نه‌م کاره، نه‌و تا سێ‌ پۆ‌ژی خایاند و شه‌وی‌ک وه‌ستاه‌بدول وه‌ژوور که‌وت، سلاوی کرد و نانیش، قسه‌وباسمان گه‌رم کرد و مه‌لابه‌ختیار ناوای شتی‌کی کرد، وه‌ستاه‌بدولیش گو‌تی به سه‌رچاو، هه‌ستا و کلله‌کانی له‌بێ‌ر کرێ‌ن. شیخه‌لی، پێ‌ی نایه کلله‌کان، کللی به‌هه‌شتی ده‌ناسی، به خێ‌راییه‌کی که‌موینه، کللی له پارچه‌قه‌وه‌که‌دا نو‌قم کرد و کۆ‌پیی کرد، هه‌ر به‌و خێ‌راییه‌ش، کلله‌که‌ی جوان شت، وشکی که‌رده‌وه و له شوینی خۆ‌ی ناینايه‌وه. پاش نه‌وه‌ی وه‌ستاه‌بدول ماله‌ناوایی کرد، شیخه‌لی، قو‌مه‌که‌ی ده‌ره‌ینا، که‌مێ‌ک لێ‌ی روانی و گو‌تی: نه‌مه که وشک بوویه‌وه، نه‌وسا له‌سه‌ر کاخه‌زێ‌ک، وه‌کو خۆ‌ی نه‌خشه‌کانی په‌سم نه‌که‌م و کاخه‌زمه‌که نه‌نێ‌رینه‌ شار تا

بە پێی ئەم نەخشە. چەند کلێنکمان بۆ درووست بکەن، کام کلێل لە کۆپیەکی نێمەو نزیك بوو، کار لەسەر ئەویمان ئەکەم.

— چۆن کاری لەسەر ئەکەیت؟

— چرک چرک.. چرک چرک! ئەوێ خولەچەخماخت لە بیر نییە؟ خولەچەخماختاز.. شو تا بەیانی، چرک چرک، کەس نازانی چی ئەکا.. منیش وها ئەکەم!

شیخ عەلی، وهاى کرد و کۆپیەکی لەسەر کاخەز، بە «رووناک» ی هاوسەری مەلابەختیارنا، نارد بۆ شار و پاش چەند رۆژیک، رووناک بە چەپکی کلێلەو گەیشت و بۆ ناو زیندانی هینا! چەپکەکلێلمان لە نێو سەتێکی هەنگویندا شارەموو، شوینێکی باش بوو.

شو، کە ترسی هاتەژووری پاسەوان نەبوو، چەپکەکلێلمان بەر هینا و کلێلەکانمان پاک کردنەو، نیدی کاری چەخماسازی مامەشیخ، دەستی پێ کرد.

مامەشیخ، کلێلێک کە لە هەموویان زیاتر لە کۆپیە نەخشینراوەکی نێمە بچوو، هەلبژارد و دوو سێ رۆژیک، بە بێرەنی نینۆکەر، کاری کلێلسازیەکی بە ئەنجام گەیاند!

— نا نەمەتا! نیستا مەگەر هیچ شانسیکمان نەبێت، دەنا رێک خۆیەتی، مەگەر پیاوی رۆژن، لەگەڵ ئەسلەکان، جیای بکاتەو!

مەلابەختیار گوتی: من تاقیی ئەکەمەو!

— دەبێ کاتێک بیکەیت، باران و هەورەگرە بێ!

— جا کە هەورەگرە و چەخماخت نییە!

شەوی دوایتر، لە ژێر گرەمێ تۆپاراندا، مەلابەختیار، کلێلی لە کیلۆندا سوپاند و کلێلەبۆر، کاری خۆی کرد! ئەوجا پێچەوانە سوپاندییەو و ئەرگاکی کلێل نایەو!

نێمە، بە نۆرە، کلێلەکەمان بە دەستەو ئەگرت و لیمان ئەروانی.. کلێلی کردنەوێ ئەرگایەک بەرەو نازانی!

مامەشیخ، کلێلەکی لە نێو پێخەمەیدا شارەموو و گوتی: خاوەنی کلێلی زیندانی خۆمانین! نیدی هەر هەلبژارینی کات و پلانی ئەربازبوونمان ماو.. دەبێ چاک بیری لێ بکەینەو.

پلانى ھەلاتى

ھەۋالى كىلىمان بە رېڭخستى شار گەياندى و ئاگانارمان كىرىن كە نىمە لە شەۋىكى رەھىلە و باراناۋىدا، لە زىندان ھەلىتىن و ئەۋان ھەر لە نىستەۋە. شۋىن و جىڭگى خۇشارنەۋمان لە شاردا بۇ ئابىن بىكىن.

شەۋىك ئاسمان تەقىمەۋە، باران و ھەۋەرگە گالەيان ئەمكىرد. نىمە، بەرگمان پۇشىن، پىلاۋمان لە پىن كىرىن، ئانمان لە گىرغانمان نا و چاۋەرى بۋوۋىن، لەپەر، لە ھەرى بۋو بە ئەنگىن و تىخۋىرىن. پاشتر نىمە زانىمان كە لە شارەۋە. كەسىكىيان نارىۋە و ۋاى پىشان ناۋە كە نامەيەكى كىرىكى بۇ مامجەلال ھىناۋە. ئەمەش بۇ ئەۋە بۋوۋە كە پىشمەرگە و پاسەۋانەكان بختە غەفلەتەۋە و سەرگەرمىان بىكات. بۇ ئەۋە ھەرفەت بۇ ھەربازبۋونى نىمە بىرەخسىت، بەلام نىمە جۇرىكى تىرمان لىك ئايەۋە و ئەۋ شەۋە، ھەرنەكەۋىتىن.

چەند شەۋىك پاشتر، ھەمان ھەرفەت رەخسايەۋە، خۇمان ئامەمكىرد و تەۋاۋ. مامەشىخ گۈتى: مەن ھەرگا كە ئەمەۋە و يەكەم كەس ھەزىم و نىۋە بە ئوامنا ۋەرن. مەلابەختىيار گۈتى: نا... مەن ئەۋ كارە ئەمكەم. مەن، كە لىپىرسراۋى يەكەمى «ئالا»م، لىرەشنا ئەم بەرپىرسىيارىتىيە لە ئەستۋى خۇم ئەنەم و ئەگەر پىشان زانىن و تەقەيان لى كىرىنەن، با مەن يەكەم كەس بەم.

ھەستمان بۇ تەپەي پىنى پاسەۋان راگىرت، ۋەھامان ھەست كىرد كە پاسەۋانەكە بەرپەرگاگەكى جىن ھىشت تا بىچىت ھاۋىرىكەكى ۋە ئاگا بىننىتەۋە و جىڭگۈركى بىكىن، نىتر ۋەخت بۋو. مەلابەختىيار، لە پىشت ھەرگاگەۋە ۋەستا و ھەستى خۇى راگىرت. كىلىلى لە كىلۋىنا سوۋراند و ھەرگاى كىرەۋە. مىلى بىرە ھەرەۋە و مىللى چەك راكىشرا! پاسەۋان ھاۋارى كىرد... نىمە گەراينەۋە ژىر پىنخەفەكانمان و مەلابەختىيار گۈتى:

ھەرگاگەتان ئانەخستۋە. ۋىستەم ئاگانارتان بىكەمەۋە كە نىۋە لە پاراستىنى ژيانى نىمە بەرپىرسىيارن... چۈن ئەۋەندە كەمتەرخەم ئەمەن و ھەرگا كىلىل ئانەم! ۋەستەبىۋىل ھات و مەلابەختىيار. زىاتەر خۇى نىگەران كىرد و تۆمەتى ئانەخستى ھەرگاى زىندانى لە ئەستۋى ئەۋ نا. مامەشىخ، كىلىلەكەى شارەۋە. ئەۋان ھەرگاگەيان ئاخست، بىراۋايان كىرد يان نا؟ ئىيارە نا.

بەيانى، ئەبۋشەھاب كە ماۋىيەك بۋو لە جىڭگى براۋىم جەلال، لىپىرسراۋىتىنى زىندانى نىمەى ۋەرگىرتبۋو. ھات و ھەنەمك لىكۋلىنەۋەى كىرد. بىسانىش ھىچى ھەلەكەپاند. ئەبۋشەھاب، ئەگەرچى كارى خۇى باش جىيەجى ئەمكىرد و ھەۋو پى و شۋىننىكى بۇ ئەگەرى ھەربازبۋونى نىمە ئاخستبۋو.

سەككىزى راھىتىراۋى لەسەربانى زىندان كرىبوۋە پاسەوان، پىرۇژىكتەرىكى بەھىزى ئاناۋو، بەلام بە رىژاۋى نەو ماۋىيە، ھىچ سوكايتىيەكى پىچ نەكرىن، بىگرە پاسەوانەكان، لە سەردەمى فەرمانپروايتىي نەبوشەھابدا، نىيان و ئوقۇقانتىر بوۋن. نەبوشەھاب، نەركايەكى نەستورى لە پۇلا پروستىكراۋى لە شار، بە پاران نا و پاش چەند پۇژىك نەركاگەيان گۇپى.

ئاۋا پلانى ھەلاتن، لە سۆنگەي نەۋەي كە ھەمىشە، ئوو پاسەوان، يەككىك لە سەربان و نەۋى نى لە بەرەرگانا، نىشكىيان نەكىشا و نىمە، لىيان بىناگا بوۋىن، شىكىستى ھىنا!

لە كىتىخانەكەي فەرەيسون ەبىدولقار، ھەندەك كىتىم قەرزكربوۋن و ھەمانخوئىننەۋە. يادھەرىيەكانى «پاپلۇنىرۇنا»، پۇخى ژەنگىرتوۋمى خاۋىن نەكرىۋە و لە نىيائى زىندانەۋە، بەرھە جوانىيەكانى نازانىي ھەلدەفراند. كۆمەلەچىرۋكى «لەژىر ناسمانى شەختەئا»ى جاك لەندەن، نىيائى نازار و ژانەكانى مرقۇي بىچارەيان، لاي من قوۋلتر كرىۋە. من و مەلەبەختىار، نەو كىتىيە «جاك لەندەن»مان بۇ كورىيى ۋەركىپرا، بەلام ھەركىز نەمزانى چارەنۋوسى بە كۆي گەيشت.

بەھار و پۇژنەيك بۇ تېشكىكى لەرزۇك

زىستانى ۱۹۸۶ مان لەم زىندانغا بە بەھار گەياندا و جارى شتىك لە نۇخى ژيان و چارەنوسى نىمە نەگۇرەراۋە. سى كەس، لە زىندانىكى ۲ بە ۴ مەترىدا كە پۇژى سى جارى نەركەيان لى نەكرىتەۋە. پاسەۋانىك نىت و لە پىۋىستىيەكانيان نەپرسىت، خىزم و خۇشەۋىستانيان، جارىۋار، پىگايەكى نوور نەپىر و سەردانىان نەكەن، كاسر و سەركىدەكانى ھاپۇزىيان، ئەۋانەكى لە نۇخ و ژيانى ئەۋان ناپازىن، نايەنە دىداریان و بەشىكىان، ئىلىان ناپەيتى. ئەۋان لە زىنداندا، بە زەلىلى بىيىن.

ملازم عومەر و نازادەھەرامى، ھەلۋىستى جۋامىزىيان نۇ بە بېياری نەستىكىركىن و نىعامكىرنى نەم سى ھاپۇزىيە خۇيان ۋەركىتۋە. ملازم عومەر، كە لىپىرسراۋى مەكتەبى عەسكىرى و نەنامى ناۋەندى كۆمەلەيە، لە ھەمەۋ شت ۋازى ھىناۋە و لە بارەگى خۇي نانىشتۋە. نازاد ھەۋامى، كە نەنامى ناۋەند و لىپىرسراۋى نەسكەي ناۋەندى پۇشنىيرى كۆمەلەيە، نەستى لە كار كىتاشاۋەتەۋە. كوردستانى جى ھىشتۋە و ئەۋىۋى ئىران بۋە. سەركىدەيتى كۆمەلە و نەۋشىروان مستەفا. نەيانتۋانى، كۆمەنگى ھەمەۋ سەركىدە و كادەكانى كۆمەلە، بۇ پاساۋى بېياريەكان بە نەست بېيىن، نەيان كادى كۆمەلە، نەيان كادى پىزىشكى و پاكەيانن، شۇپش و كوردستانيان بە جى ھىشت.

لە ژىر فشارى بەشىك لە كادىرانى كۆمەلە و شۇپشگىپان، نوۋسەران و پۇشنىيران، كەسائىيە بىياريەكانى كورد لە شادەكاندا، مامجەلال و نەۋشىروان مستەفا، بېياريان نا، ھەلۋەرجى ژيانمان بگۇپن. شىخ جەنابى شىخ نوۋرى، بۇ نەم مەبەستە ھاتبۋە سەركىدەيتى و سەردانى نىمەشى كرد. بە پىي بېياريەكە، مەلەبەختىار، لەم زىندانى نىستاماندا نەستىتەۋە. نەگەر بىيەيت، نەتوانىت ھەۋسەمەكىشى لەگەل خۇيدا بژىن و پىكەۋەى بگوزەرتىن. پۇژانە نەركا ناۋەلا نەيت و شەۋانە، كاتى خەۋىن، ناپەمخەن، شىخەملى، نەچىتە بارەگى مەكتەبى نارابى و ھەمان پەۋشى نەپى. من، نەگوزىرەيمەۋ بۇ بارەگى مەكتەبى عەسكىرى لە گوندى «گاپىلۇن» و لەۋى نەستەسەر نەپى.

پىش جىابۋەنەۋەمان، لەسەر نەۋە پىك كەۋىن، لە نەپىزەكىشەنى نۇخى نەستەسەرىنا، نەگەر نىيازى ھەلاتنمان ھەبۋە. پەيۋەندى بگىرەن و ھەۋل بىمىن، پىكەۋە ھەلىيىن و كەسمان بە تەنھا ئەۋ كارە نەنجام نەمات.

لە پىشتى گوندى «گاپىلۇن» ھەۋە، بە نىۋەقەلى چىكەۋە، كانىيەك ھەيە و نەستىلەكى گەۋەرى لە بەرەمەنە درۋەست كراۋە. چۋاردەۋرى نەستىلەكە، نارگوزى بەتەمەن و لە خۋارى پا، باخچەي

سەوز و بە ڕەونەقی لێ ھەن. لێرەدا، خانووێکی گەورە، بۆ بارەگا ئرووست کراوە و پەنجا مەتریک نەولاتر. ژوورێکی گچکە، ھەیتە زیندانەمالی من.

ژوورەکە، پاک و ڕووناکە. ڕۆژانە ھەریەکێ کراوێ و بە شەوان کلۆمی ھەمەن. گەنجیک بە ناوی «مامۆستایاسین»، لە بارەگای مامجەلالەو، نێرراوەتە ھەوێ و لێرسراوی کاروباری منە. یاسین، گەنجیکی بالابەرزێ نەسەر، بەرێز و خۆشگفتار کە زۆر لێی من ڕامگرتی و ھەرچی بەکم بویت، جێبەجێی ھەمکات. ملازم ڤواد چەلەبی، نەندامی مەکتەبی ھەسکەری و کاسری شۆرشگیرانە. نەم پیاو، تا بلێی نەجیب و بە ماریفەتە و ڕێزێکی تاییەت، لە من ھەگرتی. بڕاییم جەلالیش، ھەر لێرە و بۆ بنچاوخستنی من، چاویکی کرێووە بە سەد چاو.

لەم نۆخە نوێیەدا، ھەم باری ھەروونیم باشترە و ھەم ناگاداری ھەوێ و ھەمگوباس ھەبم. پێشمەرگەیکە لێرە و پەییوھەییەکی باشی لەگەڵ من ئرووست کرێووە. ئەو، ھەلێ، سەرھەتا لای حیزبی سۆسیالیست، ڤەرماندەیی مەفرەزە بوو و لە شەڕێکنا بە ئیل گیراوە، پاشتر بوووەتە یەکیکی و ھێچ ڕەوایشی پێی نییە. ڕۆژیک ھاتە لام و گوتی: من ھەمەوێت بۆ ئێران ڕۆم، نەگەر ھەمەوێت لەگەڵ خۆمدا ھەتەم و ھەموو ناوچەکە و ڕینگاکانی شەڕام. گوتم: نا.. من کە ھەرێمی ئێکەم ھەن، نامەوێت بە تەنھا ڕۆم، گوتی: ئارەزووی خۆتە، بەلام ھەگرتی ناوینشانیکم بۆ لای ڕامەرانێ «ئالا» بەھیتی تا ئەوان ھاوکاریم بکەن. من، ناوینشانم پێ نا و نییدی نەمییەبوو.

ڕۆژیک لە ڕۆژانی مانگی یونیی ١٩٨٦، ئایکم، ڕزگاری خۆشکەزام، بەرزان و نەردەلانی ڕازام و خێلان (نەوسات ئوانزەسالان بوو، کە تەمەنی گەشتە بیستویەک بەھار، بە ڕووناوی ئۆتۆمبیل جوانەمەرگ بوو)، بۆ بیدارم ھاتن. ئوو سالتیک ھەبوو ئایکم نەیتبوو. ئەو ڕۆژە و شەوکیشی لای من مانەو. ملازم ڤواد گوتی: نەمشەو، تۆ و ئایک لە ژوورەکی مندا بخەن.. پێم خۆش نییە لە ئایک جیاپیتەو. بڕاییم جەلال، زۆری پێ ناخۆش بوو من، سوپاسی ملازم ڤوادم کرد. ئەو شەو، ئایکم، ھەوێ مندا، تا بەیانی لە باوھشی کریم و بۆنی پتووە کریم.

بەیانێ ڕۆژی پاشتر، ئازادھەواری و چەند پێشمەرگەیکە ھەستەکی ھاتن. ئەوان ھاتبوون تا سەیری شۆن و جینگاکە بکەن و لە نەگەری گواستەوێ بارەگای مەکتەبی ھەسکەری، بۆ گوندی ھەلەن، ئەوان لەم شۆنەدا، بارەگا نابینن. ئازاد، بە وردی، ھەموو نۆخەکی بۆ باس کریم. ئەو باسی ھەلوێستەرگرتنی خۆی و پاشان سەفەری بۆ ئێران، بە مەبەستی ڕۆیشتن بۆ ئەوروپا کردا

— کاک پشکو، ئازانیت چ باریکی خراپ خولقا.. ھەکا وەھا نەبوا.. کەمیک ژیرانتر بێرمان بکرباو و ڕەفتارمان کربا، کار بەم جینگایە نەگەشت.. ھەموولایەک زەرھری کردا

— من، پێم وانەبوو، وەھا ھەسکیتەو.. بە ھەر حال، ئەو نەمبوو ڕوو بنا، ڕووی نا.. ھەنگوباسی

ئەویو و ئەو برادەرانی ئیمە؟

— چی بلیتم! باش نییە. هیچیان بەسەر هیچمە نییە، بە ناخووە کە وا دەلێم. بەلام ئەو حەقیقەتە، کەس بە کەس نییە، هەمیشە ناکۆکن و شەر و ھەرایانە.. ھەلویستیان لە ناست مندا، زۆر خراپ بوو.. من، لە نیران گیرام، ئەوان نەک ھەر یارمەتییان نەدام، پەنگە کارمەکیشیان لێ خراپتر کرێم ئەوان، سیاسەت نازانن و بێئەزموون، پێیان وایە، دەبێت ھەموو کەس لەگەڵ ئەوان بیت.. زۆر توند و پەقن، سیاسەت بە پک و کینە ناکرێت.. با واز لەمیان بێنین.. خۆت ھەزەت چۆنە؟

— وەک دەبینی.. خراپ نییە!

— چ پێویستی بەکت ھەیە؟

— ھیچ، سوپاست ئەکەم.. ملایم فواد، دزینی نەکردووە!

نازانی ھەموامی پۆشت و بۆ بواجار مائناوایی لێ کریم.. نیدی ھەرگیز، ئەو ھەوێنی خۆم نەبینیوە!

نەبىيىك ناھومىد ئەكەين!

رۇژىك، گەنجىكى گەنمەنگ ھات و خۇزى پەن ناسانم..
 _ من، مەوجوسامانم، شاعىر و چىرۇكنوس!
 _ بە خىر بىتت، خۇشخالم بە ناسىنت.
 _ ئەتوانىن لەم سەربانە پىياسەيك بەكەين؟
 _ با بىكەين!
 بەدەم پىياسەكرىنەۋە، قسەمان زۇر كىرد. ئەۋ باسى ئەمەب و شىعر و رۇمانى بۇ كىرىم، مەنىش شىتىك
 لە چىرۇكى خۇم بۇ گىراپەۋە، پاشتر گوتى: من، بە نىازم بچم بۇ ئەۋروپا.. ناخۇ براھەرانى نىۋە،
 ئەتوانىن پىنمايىم بەكن و كۆمەكم پەن بەكەين؟
 _ نازانم.. ناگانارى رەۋشى ئەۋان، تۋاناي ئەۋان و پەيۋەندىيەكانى ئەۋان، لەگەل نىزاننا نىم!
 _ نىۋە ئەتوانىن چىم بۇ بەكەين؟
 _ ھىچا تەنھا ئەتوانىت سلاۋى مەيان پەن بەگەينىت و پىيان بلىتت، نەگەر ئەكرى يارمەتت بەدەن.
 _ كاك مەۋجود، بەرھەمى تازەتان چىيە؟
 _ من، رۇمانىكم نوۋسىۋە و خەرىكە تەۋاۋەمىتت. بەلام نىۋە ناھومىتتان كىرىم!
 _ نىمە بۇ؟
 _ چۈۈنكە پالەۋانەكانى نىۋەن.. ھەر سىكتان!
 _ نى..
 _ كۇتايى رۋوناۋەكانى رۇمانەكەي من. نىعمامكرىنى پالەۋانەكانە، بەلام نىۋە ۋەھاتان نەكرد تا
 نىعمام بىكرىن!
 _ يانى پىت خۇش بوو، نىعمام كراپاين؟
 _ بەلى.. بۇ من پاشتر دەۋوا!
 _ من، نەمۋىست نىعمام بىكرىم.. من، نەمۋىت كۇتايى فىلەكە بىيىنم!
 لىرەنا، رەستىەكى پىرماناي «نېرىش فرىد»ى شاعىرى ئەلمانىم، بىر ھاتەۋە:(مىنالاكان، بە گالتەۋە
 بەرىيان لە بۇقەكان ئەكرت و بۇقەكانىش بە راستى ئەمرىن!)

مکتبہ عسکری لہ ہاؤس

له سهرمتای هاویندا، بارهگای مهکتهمی عسکهرییان بۆ گوندی ههلهمن کوێزایهوه.

له قوتابخانهی گوندی ههلهمندا، من ژوورنکی گهره و پروناکم پێ برأ. ژوورهکه، پۆلی نهروسخویندنی قوتابیان بوو، چیمهنتۆپژو نوو پنجهرهی گهره، راخهریک له سووچینکا، پێخو و لانیکهمی پتووستیهکانی ژیان، نابین کرابوون. ژوورمهکانی لیکه، جینگای کاری لیترسراوهکان و ژووریک بۆ نامیری پیهوهننیهی بیتهل، ژوورنیک بۆ پێشمهرگهکان. قوتابخانهکه، حهوشه و حهسارنکی گهرهی ههبوو، له حهوشهکهما، ساباتیکی چێ کرابوو، پێشمهرگهکان، چوون هاوین بوو، لهویندا لهحهسانهوه، من، به رۆژدا، لههتوانی بچمه حهوشه و لهگهڵ پێشمهرگهکانی بگوزهرینم.

نیواړهیک که بق شیو خوارن له گڼل پیښمرگه کان نانیشتبوم، پیښمرگه یه کی که میک شیتوکه، له تنیشت منوره، له گڼل چه که کیږا، یاری نکر و منیش همزانی نو جوړه یاری کرښه له گڼل چه ک، چنده مه ترسیږاړه، ویستم بلنم، کاکه نسکاری چه که کت مه که و زرمه هات. گولاکه، به په ناگوښی منا ویزه ی کرد و من که میک په شوکام.. له ژبانی پیښمرگه یتیدا، زور بوون نو پیښمرگان ی به مشنوبه لکوژران و وا لېوو لکوژه کش لکوژر اېوه!

پوڙيڪ، لٽري سيمينه جید سهرناڻی ڪرم و لهگل ڇوڏا، ڀيڪورهرينڪ و چهند ڪٽيان و ڦاپينڪ نارھڻي بڻ ھيتا ٻووم! ڀيڪورهرمهڪ، ناميتري ڀاڏيوشي له نيتونا ٻوو، نهميان له هموو شت ڳرنڪتر ٻوو.. ڪٽتب و راڏيو. بڻ زيندانيان، له نان و ناویش پٽويستترن!

بلیئر گوئی: لیژہا و ہزعت باشہ و بلنیام یاشتریش ہئی، نگەر خوٲان تیگی نہہن!

— مەبەستت جىيە؟ بۇ لەيىت خۇمان بېشىۋېتىنىن؟

__ مەلۇم خەتەر! يېتەكچى ۋە ئۆزىگە يېڭىلىنىدىغان؟

— ڇا بلڻم! پريار نٿو ڇا ڪهڻيڪمان به تنهن ڀولي ڏهريار پوڻ ٻڌاتا!

— ياخروا وابتا!

نوو سن پۆژتیک، بێسەر بیدارمکەى لایزنا تێپەڕین. شەویەک کتێم لەخۆینەموه، نەرگا کرایەموه و برایم جەلال و نوو پێشمەرگە، بە پڕتاو خۆیان کرد بە ژووریا. برایم جەلال، تووڕە و پێشمەرگەکان بەشۆکا بوون.

براييم جلال گوتى: ھەستە خۇت كۆ بگرموھ! بىيەنە ژورمكەى ئەويو.. ئەو رايىق و كىيىنانەش كۆبكەكەنەوھ. بۆى نىيە ھېم شىتىكى لە بەرھەستەنە مەت!

بۆ ژورمەکی نەویویان برەم. گوتم: چی ڕووی ناوه؟

براییم گوتی: هیچ.. تەنھا فەرمانی سەرکرنایتییە! ڕووی کردە پێشمەرگەکان و گوتی: دەستەکانی بیهستن و دەرگاکیش بە باشی کلیل بەدەن! براییم. ڕۆیشت و لە سالتۆنەکان چاوەڕێی جێبەجێکردنی فەرمانەکانی بوو. پێشمەرگەکان، بە شەرمەوه، دەستەکانیان بەستم و دەرگاکیان کلیل نا و بە تەنھا جێیان هێشتم!

سەرچەمی ئەو پێشمەرگانەیی لە مەکتەبی عەسکەری بوون، ڕێزیان لێ دھکرتم و ئەو ئۆخەیان پێ ناخۆش بوو.. کێ بوون؟ ناوی هەموویانم لە یاد نەماون.. کۆرپێک بە ناوی «پهیس». لەسەر نامیری بیتەل کاری دھکرد. عوسمان عەسکەری، سەلاح کونجرینی زاوای سەلاح چاوشین کە «فەرمانەمی کەرت» بوو، مامۆستایەکی پێشمەرگەیی بەرگریی میلی، ئەحمەد مەش و زۆری تریش کە بە تەنگ ژبانی من و پێوستییەکانمەوه دھاتن.

شەوێکم لە نینگەرانییا بە ڕۆژ گەیاند، تێگەیشتنی ئۆخە کە بۆ من زەحمەت نەبوو.. مەلایەختیار یاخود شیخەلی، یەکیکیان دەبێ هەلاتییت.. من، چاوەڕێی چارەنووسی خۆم و پەیدا بوونەوهی براییم جەلال!

خۆر، مەتریک زیاتر، ناسۆی جێ هێشتبوو. براییم بە ڕووخساریکەوه لێوانلیو لە غەزەب، هاتە ژورمەوه و گوتی: ناوھا! ئەو وا وا لێکراوه، هەلاتووہ..

— کێ؟

— خولە کەشکۆل.. شیخ تەرەماش و

براییم، هەرچیەکی بە زاریدا هات و کە نەهشیا بە زاری کەسێکی لیکەدا بیت، لە بەرەم مندا، بە شیخەلیی گوت و سووکاتی پی کرد. پاشان گوتی: دەی یالا هەستە! مامجەلال داوات دھکات.. لە بەشی پێشەوهی ماشینیکدا، لە نیوان شۆفێر و براییمدا، دایاننیشانەم و بەرمو گونیی «یاخسەر» بە پێ کەوتین.

نۆتۆمیئە کە، لە ناوهراستی یاخسەرەدا و بەرانبەر مالی نەبوشەهاب، وەستا. براییم، بابەزی و بۆ ساتیک ڕۆیشتە مالی نەبوشەهاب و بە خیرایی و بە ڕووخساریکەوه کە لە پینکەنین تژی بوو. گەرایەوه و گوتی:

— گرتمانەوه! بە زەلیلی گرتمانەوه!

— کێتان گرتەوه؟

— مەلایەختیار!

— تۆ بە منت گوت، شیخەلی هەلاتووہ!

چەکی سازمە، ھات و لە پێشەو سوار بوو. من و فەرەیدون، بە درێژایی ئەو سالانە و تا نوورپێانی جیابوونەمەش. پەڕمەندی ھاورپێانمان، زۆر باش بوو، ھەیان و سەمان جار، جگە لە بینینی نێو کۆبوونەمەکان. ھاتوچۆی مانیام کربوو. پێکەو و لەسەر خوانیک نانیشتبووین، کەچی وەک ئەوی من لە ماشینەکەمان، وەھای پھوتار کرد!

لە قوتابخانەکی ھەلەن، ژوورێکی بچووکی تەنگەلانیان کردە زیندانم و پۆژ و شەو ھەرگیان نەمخست. نوو پۆژ ھوای نەم ڕووناوە، لە پەنجەرەیی ژوورەکەمەو کە بەسەر ھەوشەکانە ھەپروانی، خالە خالیم و کاکم بینین کە لە بن دیوارەکانە ھەلترووشکا بوون. ئەوان، لە سلیمانییەو، بە ھوای دیداری من ھاتبوون، بەلام پێی ھەچوو ڕێگایان پێی نەھن. کاتژمێرێکی برد و ھەرگیان کردەو، منیان ھێنایە پارەوی مەکتەبەکە و گوتیان: فەرموو لێرە نانیشە، میوانت ھاتوو! پاشان کاکم خالەم ھاتنە ژوورەو... ڕەنگە سەختترین ھەست و ھەلچوونی ھەروونی، ئەو ساتانە بیت کە تۆ خۆشەویستیکی خۆت، بە زەلیلی بیینی... ئەو ھەستەم لە ڕووخساری کاکم و خالەمان ھەخویندەو.

گوتم: بۆ نەرکەتان کێشاو و بەم گەرمایە، ئەم ڕێگا نوورەتان ھەپروو، نەمبوو وەھا بکەن! گوتیان: ھەوالەکەمان خراپ بیست! ھەنگۆ وا بوو کە نیعمەتان ھەکەن!

گوتم: چۆن مۆلەتی ھاتنەژوورەو ھەیان پێی نان؟

گوتیان: سەربانی مامجەلەمان کرد و ئەو مۆلەتی پێی ناین!

— مامجەلال چینی گوت؟

— لێتان توورە بوو... نەیکوت، پشکۆ لە کاردە ھەرباشەکانی نیعمە بوو، من زۆر ڕیزم لێ ھەگرت و خۆش ھەویست، نەمبوو ئەو کاری وەھا بکات، ئەوان زەرەری گەورەیان لە یەکیکتی و شۆرش ناو. من نەمەشت نیعمەیان بکەن..

ئەو نوو ھەمجار بوو، کاکم لە زیندانمان بھینیت، زۆری خەم بە خالەم ھەخوارد. ئەو، لە شەستەکاندا، کاردێکی نێرینی ھالی م.س، واتە جەلالیەکان بوو. نەویش، چوون بە لاسۆزی و لە بازنیەکی تایبەتی مۆرالدا، سیاسەتی کربوو، نازاریکی زۆری لە ھەست سیاسەت چەشتبوو!

لە مانگەکانی یولی و ناگۆستیدا، بۆمبارانی فەرۆکە، ژیانی لە خەلک و لە پێشمەرگەیی بۆلی جافەتی، ھەراسان کربوو.

نیوھەری یەکیک لە ڕۆژە گەرمەکانی مانگی ناگۆستی، ھەنگی فەرۆکە و زەرمی تەقینەو ھە ناپالم پێکەو گەشتنە ژوورەکەم، ھەرگا کۆم ھەپروو، نەھەم، لە ھەوشەکەو، وەکو کێچ قەلەمبازیکی نا و ھەرکەکی لێ کربەو و گوتی: خۆت ھەرباز کە... بۆ ژیرزەھینەکانمان، بە شوێن نەھەمان، بە نوو

قەلەمباز، گەيىشتمە ھەوشى قوتابخانەكە و خۇم لە ژۇرزمىنەكە ھاويشت. ساتى من، لە پىنچىلىكانەكان
 ھەماتە خوارى، لەسەر بانكانى گەرەكى نەوبەر، بە ھەيان بۆمبى بچووك پىنكەو ھەتقىنەو.
 بۆمبەكان لە بەرمىلىكى ئىچكار گەرەنا، لە فرۆكەو ھەوايىژرانە خوارى و ساتى نىزىك زەوى
 ھەبويەو، بەرمىلەكە يەكالا ھەبويەو و سەنان بۆمبى ھىشوويى لى بەرھەبويەو. لە ژۇرزمىنەكەنا.
 ئىكتىز فواد مەھسوم و نەوشىروان مستەقام ئىتىن، پىن ھچوو، بۇ جىنگايەك بە رىگاھە بوويىتىن و
 بۇ خۇپاراستن، خۇيان لە ژۇرزمىن پەستەويىتىن. ئەوان، خۇيان لە من نەبان كرد و سەرگەرمى
 قەسەباس بوون. سەرگەرمەكان، ناتوان زىندانىيەكى يىتەھا بىيىننا مەنىش ھەر ھەھام كردا
 سەلاح چاوشىن، نەننامى مەكتەبى ەسكەرى بوو. مەلەكەشى ھەر لە گوندى ھەلەن بوو. ھەنەكجار،
 نىواران، لوتقى ھەنواند و پىياسەيەكى لەگەل ھەكەل ھەكەم و ھەوال و ھەنگوباسى شۆرشى بۇ باس ھەكەم.
 من و سەلاح، سالاىنىك بوو ھاوپى بووين، نەگەرچى ھەرگىز پىنكەو كارمان نەكەبوو، نىسانىش،
 لەو دۇخەنى منى تىنا ھەزىام، ئەو ھەكو ھاوپىيەك لىتى ھەروانى و مەلەكى لەتەكنا ھەكەم. سەلاح
 گوتى: پەيۋەندىيەكانمان لەگەل نىزاندا باشتەر و باشتەر ھەبن، نىمە خەرىكىن لە نىوان نىراق و
 نىزاندا، خۇمان يەكلا ھەكەينەو!

گوتم: مەبەستت چىيە؟

گوتى: ھەموو ھاوكارىيەك لەگەل نىزان ھەكىن و ھەموو پەتلىكى مفاۋەزات لەگەل نىراق ھەپسىنىن!
 گوتم: ئەو خەتەر نايت؟

گوتى: نازانم... بەلام، ھەكو برانەرانى مەكتەبى سىياسى ھەلەن، نەمجارە، يان ھەفەين يان ھەفەين!
 رۆژانى پايسى ئەو سالە، جەنجالىيەكى زۆرم لە مەكتەبى ەسكەرى ھەيت، لىپەرسراۋەكان و كادە
 ەسكەرىيەكان، ھەمىشە سەرقال بوون، وا پىن ھچوو، يەكيتى. ھىزەكانى بۇ ھىرشىكى گەرە ساز
 بىلات، پاشتر، يەكيتى، بە سەرگەرايتى نەوشىروان مستەفا و ھاوكارى پەسپۇرانى سوپاى پاسلارانى
 نىزان، چەك و جەخانەيەكى زۆريان بۇ ناۋچەي گەرميان گواستەو و يەكەمىن پەلامارى ھاوبەشىان
 بۇ سەر بىرەنەوتەكانى كەركووك نەجام نا!

پاش ئەو كەس سەربازىيە بۇ سەر ھەسكانەوتىيەكان، بەعس شىتەگىر بوو، بۆمبارانى فرۆكە و
 تۆپباران، ۋروونيان نەھنا.. چەند رۆژىك، لە بەيانىيەو، گوند چۆل ھەكرا و پىشمەرگەكان، ھەسەر
 چيا ھەكەوتن و مەنىشان لەگەل خۇيان ھەبرد. پىشمەرگەيەك، بە ناۋى مامۇستەومەر، ھەمىشە لەگەل
 من بوو. واتە بەرپرسيارىيتى منى ھەكو زىندانىيەك، لە نەستق نەابوو. نىمە پىنكەو سەردەكەوتىن و
 پىنكەو گۆيژمان ھەرنى، پىنكەو نانمان ھەخوارد و نىتر... رۆژىكىان، ھەمەخۇراوا، لە شاخ بابەزىن
 و لە ھەمەھە گوندى ھەلەن، لەسەر گابەرىيەك پشوويمان نا. م. ەومەر. چەكەكى ھەلگەرت تا بەررى

بکەوین، ئەستی بەر ماشەکی کەوت و پێژنەیک گولە بە بنبالی مندا، دەرباز بوو. ئەو، زیاتر لە من ترسا و هیچی نەماو بوو بۆ بوەستیت.. گوتم: مامۆستا گیان، هیچی نەماو بوو نەجاتم بەیت! پتویست ناکات، هەمیشە فیشەکت لە بەرکارنا بیت! هەق وایە، کەمێک تەمانەت بە من هەیت!

پاییزی ئەوسالە، زستانیشی لەگەڵ خۆی هێناو بوو! یاخود ئەمەنی خۆی بە زستان داو بوو.. کەشێکی سارد و باراناوی و هەر زوو بەفر، نینای ئەو ئەفرەدی ناپۆشی. لە زیندانە چکۆلەکەماندا، سۆپایەکیان بۆ ناام کە بە نار گەرم دەبوو. نەحمەد، ئەو گەنجە گەرمەنگە بوو کە لە بابینکەرنی کۆتەرەناراند، دەستێر بوو، پیرەسۆپا، هەمیشە نێڵی دەهات.

یەکتیتی، بۆ بەرگرتن لە هێرشى ئەولت، بەشتیکی زۆری هێزمەکانی خۆی، لە ناوچەکانی لیکەوه، بۆ ئەفرەدی سەرکرنایەتی هێنا بوو. پێشمەرگەکانی هەورامان و شارەزور، کە چەند سالان پێکەوه کارمان کەربوو، هەندیکیان لوتقیان نواند و سەربانیان کردیم. لەوانیش: فەلاحی حەمە بۆر، سەلاحی مەجیلان و زۆری لیکەش. بکتۆر کەمال شاکیر، بە دوو دیاریی زۆر بەنرخووە هات.. راپۆیەکی «سۆنی»ی زۆر باش و پۆمانیکی بە نێوی «لۆلیتا» بۆ هێنا بووم کە لە نرخاندن نەدەهاتن.

شەر و ئابڵوقەى ئەولت لەسەر ناوچەکە، باری ژیان و گۆزەرانیان خراب کەربوو، خۆراک و پتویستییەکان کەم دەبوونەوه، حاڵی منیش حاڵی پێشمەرگەکانی بارمگا بوو. دەمویت لە پێکای پێشمەرگەکانەوه، هەندەمک خوارین بۆ خۆم بکۆم، بەلام بێپارە بووم. نامەیکەم بۆ حامیدی حاجی خالیدی هاوێرم نووسی کە ئەوسات لەو ناوچەیە فرماندەى عەسکەری بوو. لە نامەکەماندا، هەوالی برسییتی خۆم بۆ باس کەربوو، نامەیکەمان بە نەحمەد و ئەویش گەیاندبووی. پۆژی نوایی، حامید، حاتەمناسا، گێونییەکی پێ لە خوارینی هەمجۆرەى لە قوتووێراو، شەکر و چا، تەباخیکی گچکەى ناربوو، مالى ناوا بیت، لەو پۆژگارەماندا، هەمووکەس نەیدووێرا خۆی لە قەرەى نێمە بەتات، ئەو ئەرکی هاوڕێیەتیی خۆی بە زیانەوه، بە جێ هێنا!

سەلاح کونجەرینى، فرماندەى کەرت بوو لە مەکتەبی عەسکەری، ئێوارەیک گوتی: مامۆستا، ئەمشەو، بۆ ناخوارینی ئێواره، لە مالى نێمە دەیت. ئێواره کە تاریک ناها، بە نەینى، منى بڕە مالى خویان، سەلاح چاوشینیش لەوێ بوو، پێکرا ناومان خوارد و تا ئەرنەگانی قەسەبەسامان کرد، پاشان هێنامییەوه بۆ زیندانەکەم.

له ههله نهوه بۆ زیندانی بهرگه لوو

له مانگی نیسمابه‌ری ١٩٨٦دا، گوێدریژنیکیان هینا و هر کله‌په‌لێکم هه‌بوو، لیان بار کرد و له‌گه‌ل نوو پیشمه‌رگه‌نا، به‌رمو سه‌رگه‌لوو به‌پێ که‌وتین. له‌ گوندی هه‌لەن، زۆر نوور نه‌پۆشیتبووین. له‌ رینگانا، لێتری سه‌ید مه‌جید و موحسین عه‌لی نه‌که‌رمان تووش هاتن. لێز گوتی: نه‌مشو بقیته مالی خۆمان، له‌وێ پشووێه‌ک ده‌میت و رۆژی نوایی ده‌چیته‌ زیندانی به‌رگه‌لوو. کاری لێز، له‌ به‌شی به‌ریوه‌به‌رایتی مه‌لێه‌ندی نوو بوو. قادری حاجی عه‌لی، لێرسراوی مه‌لێه‌ند و، مال و باره‌گای نه‌ویش له‌ گوندی سه‌رگه‌لوو بوو. شه‌و، له‌ مالی لێز پشووێه‌کی باشم نا، له‌ حه‌مامی گه‌رمدا خۆم شت، نانێکی باشمان خوارد، قادری حاجی عه‌لی هات و پێکه‌وه، که‌مێک نارقه‌یشمان خوارده‌وه، زۆرمان قسه‌وباس کرد. لێز و قادر، گوێیان: به‌یانی بچۆره‌ زیندانی به‌رگه‌لوو که‌ زیندانی نێوه‌ندی یه‌کێتییه‌ و مه‌لێه‌ند نێاره‌ی ده‌کات، پاشتر، نێمه‌ هه‌ول ده‌مین، نه‌گه‌ر کاک نه‌وشیروان و سه‌رکه‌رایتی، به‌ریار به‌ن، هر لێزه، له‌ نزیک خۆمان، شوێنێکت بۆ جێیه‌جێ ده‌کین و له‌وتێدا ده‌سته‌به‌سه‌ر ده‌بیت! نه‌وشه‌وه، م. موحسین، به‌ یادی جاران، هه‌نده‌ک شیعری له‌ دیوانی مه‌حوی خوێنده‌وه.

به‌یانی، تاشتمان کرد، کاوه‌ی برای لێز، نۆشه‌ک، پشتی و پێخه‌و، هه‌نده‌ک کتیب له‌ کتێخانه‌ چکۆله‌که‌ی لێزی کۆکرێه‌وه و له‌ گوێدریژنه‌که‌ی بار کرین، من مالاواییم له‌ لێز و م. موحسین کرد، له‌گه‌ل کاوه‌نا، بۆ به‌رگه‌لوو دابه‌زین و له‌ به‌رده‌م ده‌رگای زینانان راویستاین!

زیندانی به‌رگه‌لوو، له‌ ته‌ختاییه‌که‌نا، له‌به‌ر زاری ده‌ریه‌ننێکی زیده‌سه‌ختا درووست کراوه. بێنایه‌کی نوو نه‌ومی به‌ بلۆک و چیمه‌نتۆ رۆنراو که‌ چوارده‌وری به‌ تهل په‌رژین کراوه. نێمه، له‌ ده‌رگه‌ی په‌رژینی حه‌ساره‌که‌ ده‌چینه‌ ژوورێ و له‌ به‌رده‌م ده‌رگایه‌کی پۆلای گه‌رمه‌نا ده‌هه‌ستین که‌ به‌ سوورگییه‌کی نه‌ستوور ناخراوه و قوفلیکی گه‌رمه‌ی پێوه‌ ناویزانه. فه‌ره‌اد که‌ پێشتر لێرسراوی که‌رتی رێکخه‌ستی «بووکان» بووه، نێستا به‌ریوه‌به‌ری زینان و که‌سێک به‌ ناوی مه‌لایاسین، جێنیشینییه‌تی.

فه‌ره‌اد، هات و منی بۆ زینانه‌که‌ی به‌خێر هینا و گوتی: شێخه‌لێش له‌م زینانه‌دایه. له‌ ژووره‌وه‌یه، تۆ ناچیته‌ ژووره‌که‌ی نوو، بۆت نیه‌ بێینی و قسه‌ی له‌گه‌ل به‌کیت، من، به‌ بیستنی هه‌والی بوونی شێخه‌لی له‌م زینانه‌نا، ناسووه‌ بووم. مه‌لایاسین، سوورگییه‌که‌ی راکێشا و زنجیره‌که‌ی لێ کره‌وه، ده‌نگێکی تابلێی ناقلای لێوه‌ هات، ده‌رگا واز بوو. کله‌په‌لی منیان له‌ کاوه‌ و ده‌رگرت، کاوه، پێش نه‌وه‌ی به‌روات، گوتی:

هه‌رچیه‌کت پێویست بوو، هه‌والمان بۆ بنێره، من خۆم بۆت ده‌هێنم!

من، بە نۆی مەلایاسیندا، قورگی تاریکی نەهەنگی زیندانەکە ھەلێلووشیم، بە پارەوێکی تاریکنا، تا کۆتایی ڕۆشتین و مەلا گوتی:

تۆ لەم ژوورەدا، جینگاکەت چن بکە!

ژوورێکی گەورە و تاریک، بۆنی شێ و چلکی لێ دەھات، سیخناخ بوو لەو زیندانییانەی کە نەمەناسین!

مەلایاسین، ڕۆشت و ھەرگا گەورەکی زیندان ناخرایەو.

پیاویک گوتی: ڤەرموو مامۆستا! وەرە لای نیمەو و یاتاغەکەت لە تەنیشت مەو و رابخە! پاشتر زانییم کە ناوی «عەلی» یە و خەلکی سەرگەڵووە. عەلی، لەسەر کێشەییەکی کۆمەلانی، چەند رۆژ بوو زیندانیی کرابوو. ئەو، چونکە مانی لە سەرگەڵوو بوو، پۆشتە و پەرخا و ھەموو ئەو شتانەی کە مرۆڤ لە زیندانا پتووستی پێیان ھەیە، ھەیبوون، لە ھاوکاریکرنی منیش دەستی نەدەگێراوە. کورێکی نیک، بە ناوی ھاشم، لەویوی عەلییەو راکشابوو، ئەو خەلکی گەرمیان بوو. بڕایەکی ھاشم، ئەو پێشمەرگەیی کوشتبوویەو کە پێشتر قانرەرجی سەرھکجاشی کوشتبوو. بڕاکی، پاشی نەجامدانی تاوانەکە، خۆی گەیاندبوویە لای بەعس و ئیستا ھاشم، لە بری بڕاکی زیندانی کرابوو.

ھەندیک لە زیندانییەکان بە عەرەبی قسانیان دەکرد، لە عەلیم پرسی، نەمانە چن؟

— ھەموویان نەفسەری بەعس و لەم شەرانەی نوایینا گیراون.

— چەند کەسن؟

— حەقەدە نەفسەرن و نیمەیش بە تۆرە سن کەسن، ئەوا لەم ژوورەدا، ھەیینە بیست.

— بیست کەسن، بۆ ئەم ژوورە زۆر نییە؟

— ھەبێ شوکر بین، وا ھەبێ، ھەیینە نوو ھێندە!

— زۆر ساردە، لەرزم ئێ!

— شەو ساریتر ھەبێ، نیوارەکان بە بلۆک درووست کراون، بیینە ناویان لێ ھەچوێ، کە لە ھەری رێ

باران لێ ھەکاتەو، ئەوجا لە ژوورەو، باران ھەبارێ!

— چۆن؟

— ساپیتە زیندانەکە، چیمەنتۆرێژە، ئەگەر ڕۆژیک باران بیاری، ئەم بەشی سێ ڕۆژان ناو ھەلەمژێ

و بە کاوھێ و ئەم ئەم، لە ژوورەو ھەبارێنێ! بیینە! ئەبوموحەمەد، چۆن ساپیتەکە دەسپێ! نیمەش

ھەبێ ئەو کارە بکەن..

لە چوار سوچی ژوورەکاندا، چوار ناری نرێژ ناوێرێ کە سەرھکانیان تۆپەلەپەرۆیان لێ پێچرابوون.

له چوار لاره، دېبوو بنمېچ و ساپټه‌که، ناوبه‌ناو و شک بکرینه‌وه.

گوتم: کاک علی، نہم زیندانه چہند گورہیہ؟ مہہستم چہند ژوورہ؟

— نهم ژوردهی خۆمان که نهیبینی!

— بهائی

— لڙهه وهندڙڪهڙيت، به دستي ڇاپا و به دريڙايي رارهندڪه، نورو ڦاوشي ڪورده ههه، به ڪيڪيان

تایبته به سرباز و جاش، نه‌وی یه که‌یان، قاوشی عه‌شایه‌ره!

۲۔ قاوشی عشاہر؟

— بهائی.. نهو خه لکھی که لسه ر کیشی عشا بهری، کومه لایتنی یان هر کیشیه کی بی زیندانی

دھکری، لہ کوتابی رازہوہکما و بہ ہستی راستدا، نوو تہوالنت ہن کہ ہمتوانن حمامش بن..

— بهائی ..

— لہوسہ را، یو نترہ یگریتتہو کہ ہر لمبیتہ ہستی جہت، ژووری پیشہرگانہ، مہہستم

زیندانی نو ییتسه رگانهی که به هر هویهک بهند بکرتن، یاشان ژوورنکی بیکه هیه که زیندانی

لغیر سراوان، مہہ ستم نہو پیٹھہرگانہ یہ کہ لئیرسراوان و دھخرتنہ زیندانہوہ، وھکو نٹوہ، کاک

شخه‌لش، لهو ژورده‌نایه!

— نهۆمى، سەرھود؟

نوعی، بارهای بشماره و شونئی به رتبه رانتمی زینانه، کاک فهاد و مه لایاسن، به روت

لہوئی دھن!

— نهی به شهو؟

— مه‌لایاسن، شه‌وانش هر له‌وی بهی، به‌لام کاک فرهاد، بمحتومه مالی خوی که چند مترنگ

لتره وه نووره.

ننومرو، بمرگای زینان به تعقود والا کرا، بنگی به به ککوتنی بفر و قاب، زینانی پر کرد.

هەر کەسە و بە دەفتری خۆیەوه، بەرمو لای دەرگاکی روێشت. عەلی، گوته: کاتی نانی نیهموویه.

تۆيۈست ناكات حوولتى، منىش نارۆم، لە مالهۆه خوارىم بۆ بىت و بىكوه نان دىخوين. لە

دەرگای ژوړه مکوه، سهېرم گرد، حاشاماتنک بق خوارینوهرگرتن، ریزیان بهستوو، دوو مهنحالی

گهواره له نفو بهرگا که با نانرا میون، بهک له نوای بهک زینانسان، بهخونه بنشین و برنج و شلهیان

وهرمگرت. زينانسه عرهمه‌كان، به كاري حنځشتلتان و ياه‌شكرينيا را به‌گشتن، چاند كس

له‌وان، له نانسنی زیناندا کاریان به‌کرد.

زقوری نہ سرد، خوارینی علی گہشت و لہ گہل ہاشمنا، بتکرا نانمان خوارد۔

شیخەلی ھات و کورنکی گەنج کە تازە خەتی نابوو، بە بوی ئەوێا ھاتە ژووری. لەگەڵ شیخەلییا کە سالتیکی ڕەبەق بوو لێک نابرابووین، باوەشمان بە یەکنا کرد و ھەربووگمان لە ناخووە دھکولاین! کورە گەنجەکە، بە خێراھانتی کرم و شیخەلی پیتی ناساندم.. ئەمە کاکە عەلیی خۆمانە، عەلیی مامەحمە! من و مامەحمەیی باوکی، عەلی و دوو کەسی بیکە لەم ژوورە تەنیشتانانین، سبەینن ڕەنگە جینگایەک بەتال بیت و تۆش بێتە لای نێمە. شیخەلی و ھەای گوت.

من گوتم: ڤەرھاد، پیتی گوتووم، بۆم نێیە قسە لەگەڵ تۆ بکەم و تۆش و ھەا بەلێت! _ قسەیکە بێمانایە! چۆن دھکری لە یەک زیندانان بێن و قسە لەگەڵ یەکدی نەکین؟ ئەو بۆ خۆیی گوتووە، سبەیی جینگایەک بەتال دەبیت. کەسێک نازاد دھکری و لانیام کە تۆ دەھیتنە شوینەکە. _ چی لەوہ باشترە!

پیش کاترئیری دەی نیوارە، ھاشم گوتی: مامۆستا، نەگەر کاری سەرناوت ھەبە، ڤریاکەوہ! _ بۆ؟ نەیی پاشتر؟

_ کاترئیر دەی تەواو، دھرگای ژوورەکان کلێل دھرین و کەس ناتوانیت بچیتە ڤارھوہکە! _ نەگەر کەسێک تەنگاوی بیت، یاخود زگی بچیت، چی؟

_ سەتلیک لە ژوورەوہ بۆ ئەو حالەتە ھەبە، خوا بکات پیاو پێ نەگیر! لە وادەیی خۆیدا، مەلایاسین بە چەپکی کلێلەوہ گەشت، دھرگاکانی کلۆم کەرن و نالەیی لە دھرگا گەورەکەیی دھروەش ھەستاند..

ئەمشەو، ھەست دھکەم لە زیندانانم. ھەستەکانی ناوہوہی مەوۆف لە زیندانی تەنیاپیدا و ھەستیک کە لێرەنا ھەبەتی، جیاوازن.

لێرە، تۆ لەگەڵ کەسانی جیا و نەقلە جیاکاننا ھەلسوکەوت دھکەیت، بەریەک دھکەون و بە ناچاریی دھبە ھاوالاتیی بنیایەک و نەنامانی خیزانیک کە ڤیسا و یاساکانی، لێڤسراوان و زیندانوانان نایاندەرژن و تۆش دەبیت پێڤەویان لێ بکەیت. تۆ، ھەر کەس بیت و ھەر چییەک بیت، زیندانیت و زیندانپانیش لەبەر یاساکانی زیندانان، چوون یەکن!

لە زیندانی تەنیاپیدا، مۆتەکەیی تەنھاییبون سواری کۆلی ڤۆحت دەبیت و ڤرستت لێ دھبەیت، لەوێنا، ھەمیشە بە ناخی خۆت نا شوڤدەبیتوہ و لەگەڵ بیروکە و ھەزینە ناگۆکەکاننا، لە شەڕنکی نەبەرھوہایت!

لێرەنا، ڤووخیسارە نامۆکان، ڤەفتاری نابەجیی ھەندەک زیندانپان. زرموہوڤی دھرگا و ھاتوھاواری زیندانوانان، بۆگەنی چۆک و نارەقە، ڤرکانڤرکانی مشکەکان، تاریکایی ڤەزای زیندان، لێدان و نەشکەنجەنایی جاشان و تاوانبارن، ڤۆحت دھکروژن و دھتەنە مەوۆنکی ڤیزەون، بێژت لە خۆت

بیتەوه!

رۆژی پاشتر، مەلایاسین ھات و گوتی: شتومەکی خۆت بێنچەوہ و بۆ ژوورەکی شیخەلی برۆ! نەوہ. بېریاریکی باش بوو. ژووریکی سێ بە چوار مەتر دووجا، چوار دیواری ھێند بەرز، نەگەر بتووستبا لە پەنجەرە تەسک و برێژمەکی بنمیچەکەوہ، لە ھەری بېروانیت، ھەبوو بچیتە سەر شانی کەسێکی بالابەرز و ھەو حالەشەوہ، نەستەم بوو شتیک لە دنیاى ھەرەوہ حالیی بیت!

مامەشیخ و من، عەلی و باوکی، کورپیک کە خوارزای قارچەباری بوو، گەنجیک بە ناوی پێتوار و عەلی ناویکی تورکمانی کە لە سوچیکی ژوورەکا ناوکانیکی گچکەى ناناو، بووین بە ئەندامانی خێزانیکى گچکە لە نێو خێزانە گەورەکی زیندانا و ھەر کەس و چیرۆکی خۆی ھەبوو! عەلی و باوکی کە تەمەنى لە ٦٥ ساڵ ھەورازتر بوو، دووساڵیک ھەبوو لە زیندانا بوون. نەوان، لەسەر کێشەھەیک گێرا بوون کە پەيوەندى بە کوشتنى تەمەزایی کەسێکەوہ ھەبوو کە ھەرمانەى کەرتى یەکتى بووبوو. نایکی عەلی، خوشکی غەریب ھەلەنى بوو. ھەموو خزانیاں پێشمەرگە بوون، ھەر بۆیەش لەم ژوورەیان ناناوون.

گوتم: عەلی، تۆ کە زۆر گەنجیت، لە کەنگێوہ زیندانیت؟

— نازانم! وابزانم کە لە ناییکم بەربووەوہ، یەکسەر بۆ نێرەیان ھێنام!

عەلی، ھەنگۆش بوو، گۆرانیشی باش ھزانی، کە تێی لەچەری، نیدی تا ماندوو ھەبوو، نەیدەبێیەوہ، ھەر بۆ خۆیشی ھیکوت: ناخەر عەلی، تۆ نۆم نەبیت، دووراجی نەبیت، شایەر نەبیت، ئەم ھەموو بەندانە لە کوێ دینیت!

خوارزاکی قارچەباری و پێتواریش، پێشمەرگە بوون، لەسەر چی بەند کرابوون. وە بیرم نایەتەوہ! عەلیی تورکمان، لە ھیزی تاییەتى موخابەرەت و ھەستەى ملازم موھسین بووبوو، لە نۆخیکی نایاربا و لە سۆنگەى چیرۆکینکا خۆی ھیکتێرایەوہ، ھاتبووہ شاخ، لە شاخ گومانیاں لێ کرەبوو، نیدی چارەنووسی وەک نێمە بوو!

ژیان لەم ژوورەما، پاشتر ھەگوزەرا، ژمارەمان کەمتر بوو، کە ھەرگەمان ناھەست، نیدی ناگامان لە دنیاى جەنجالى نێو پارەوہکە نەبوو. لە ژوورێ نا، تەباخیکی چکۆلە و مەنجەل، کترى و قوریمان ھەبوون و بۆ خۆمان خوارنمان ساز ھەکرد، ھێندە گویمان بە خوارنى زیندان نە ھەما. کەسوکاری مامەحەمە، ھەموو رۆژیک ھەماتن و لە رێگای نەوانەوہ ھەر شتیکمان وێستبا ھەمانکەرى، جگە لەوانیش، نەو زیندانیاى کە رۆژانە ھەیانبرنە کارکەرن، لە ناو گوندی سەرگەلوو، پتووستییەکانیاں بۆ نابین ھەکرین.

لیری سەیدمەجید، جاریکی تریش سەردانی کرەم، ھەندەک پتووستى و چەند کتییى بۆ ھێنا بووم.

كۆتۈرگەن، پۇمانى ھەممىنىڭ ياشار كەمال كە عبدولاي ھەسەنزادە، بە زامانىكى جوان كورداندىۋى،
پۇمانەكانى بىكەي ياشار كەمال كە شوكرىمىستەفا ۋەرىگىزىپىۋى، چەند ژمارەي گۇقارى «نەلەقلام»
ۋە نەلسەقافەنەلەجەنەبىيە» ۋە شتى بىكەش كە بۇ نىمە خەزەنەيەكى گرانەھا بوۋى، ەلىي مامەھە،
نەگەرچى خويندەۋارىيەكى ۋەھاشى نەبوۋى، نىسانىش ھۆگرى خويندەۋە بوۋى، پالەۋانەكانى نىۋ
پۇمانەكانى ياشار كەمال، بە تايىت، ھەممەك، جەبار، پەشىپەزەلە ۋە نەنەخۇرى، بوۋىۋى بە بەشىك
لە ژيانى زىندانى نە، لەگەلىاننا نەژيا ۋە ويناى پەفتار ۋە ەلسوكەۋى نەۋانى نەكرى. ناي ەلىي
مامەھە! تۇ چەند ناشقى كەسىتتى ەلىيەشەلى شوپنەلگىر بوۋىت.. ەلىيەشەل كە لە ناخەۋە
«ھەممەك»ى خوش دەۋىست ۋە بە ناچارىش ەندەك جاران شوپنەلگەلەكرت، بەلام ەركىز
ناپاكىي لى نەكرى. ەلىيەشەل. شوۋندۇزىكى ەند لىزان ۋە بەنەزمون بوۋى، شوپنەل نىشتەۋى
تەپروتورىشى لەسەر بەرەمەكان نەناسىنەۋە!

لە خويندەۋە، زامانى شوكرىمىستەفا ۋە عبدولاي ھەسەنزادە، مەستىيان نەكرىم. لە خويندەۋەي
گۇقارە نەمەبىيەكاندا، لە نىيائى شىعر ۋە نەمەبىياتنا، نەفرىم ۋە فەزائى زىندانم جى نەھىشت.. چىژىكى
قوۋلم لە خويندەۋەي شىعرەكانى نازم ھىكەمەت، ۋەرىمەكرت ۋە نەنە جۈانەكانى نەو شىعرانەي نازم،
تارىكايى زىندانىيان بۇ نەبەزانەم ۋە تروۋسكەي ژيانىيان لە ناخەمە نەژيانەۋە. گىرپانەۋەي نازارەكانى
زىندان، تەنھا كەسانىك لى نەكەن، كە رۇژگارنىك نەزمونى نۇزمى زىندانىيان كرىيىت.. ەلىي
مامەھە، نەو كەنجەي ھەموو قۇلايى ژيان لە چاۋەكانىدا بىلچى نەما.. من، نەمەۋىت ۋەنەكانى نەو
رۇژگارە تارىكانە، ەللەرزىنەكانى شەۋانى نىۋ شەختەبەندى زىندان، لە ەزرى تۇنا زىندوۋ بىكەۋە،
ەلى! نەبى تۇ نىستا لە كۆي بىت؟ با پىكرا بىگەپنەۋە نىۋ زىندانە چكۆلە ۋە تارىكەكەمان، لەسەر
زىك پاكىشىن، ھەممەك لە نىۋان ەرنوۋكەماندا بىتە پەقىن ۋە مامەشىخىش، شىعرى ستوۋنى
بنوۋسىت ۋە نەۋىت بۇمانى بخويندەۋە.. نازارەمەب، بە نەنگە ناسازمەكى، لە پارەۋەكەنا، گۇرانىي
سەعدون جابر بلىت ۋە تۇيش بە جازىيەۋە بلىت: بايەقوشەكە، نەستى پى كرىمەۋە! نەم نازارەمەب،
ھەم نەگەتە ۋە ھەم شوۋم! نازاد، بەشىك بوۋ لە كىشەكەي نىۋە، نەۋىش لە تۇمەتى كوشتىنى نەو
فەرماندەي كەرتەۋە گلابوۋ، چارەنۋوسى بە ھىي نىۋەۋە بەند بوۋ!

ۋاي ەلى!

كۆتم: ەلى، نەو ەلا ۋە زىمۇكوتە چىيە؟

كۆتى: تېرى نىۋە!

— تېرى نىۋ، چىيە؟

— زەلامە زەكە، قەلەۋى قەلەۋەكان، بەرۋەتە سەروگۈيلاكى عومەر، ھەر كوشتىيان فەقىرە!

— کام عومەر؟

— ئەوەی که جاش بوو و نوایی لەگەڵ چەنکەس بوو تە پێشمەرگە و ئێستا لێرە، فەرھاد و نوو پێشمەرگە، تێلاترێنیان کرد!

بۆچی و لەسەر چی، هێندەمان بۆ گرنگ نەبوو.. عەلی گوتی: نەمە زیندانە، زیندان! لە زینداندا ھەمووشتیک پوو نەت، کەسێک فەلاقە نەکریت، کەسێک نازاد نەکریت، کەسێکی بیکە گولەباران نەکریت، کەسێک لە نیو پیسای زینداندا، تووشی نەخۆشی پێست نەیت و گولە نەبێ.. کەسێک نەکوژن و تا نواھەناسەیی ھاوار نەکات، بۆی کۆمەلەیی رەنجەمرانی کورستان! گوتم: لێرە؟

گوتی؟ بەلی.. لێرە، لەم بەرگەلۆو، پارسال، چوار پێشمەرگەیی خەلکی خانەقینیان گولەباران کرین، مامۆستا حەیدەر ئێکیان لە نیوئا بوو، بە نەم چۆی گولەکانەو، ھاواری کرد (من بیتوانم.. بۆی کۆمەلەیی رەنجەمرانی کورستان!) گوتم: ناخەر بۆچی؟

گوتی: براکەیی که ئەویش ھەر پێشمەرگە بوو، مینکی چاندبوو لە بەرگەلۆو، نزیک بارەگای کاک نەوشیروان، ئەو ھەلات و مامۆستا حەیدەر و سیانی بیکەیان گرتن و پاشان نیعدامیان کرین! — ئەی باشە ئەوانە پەيوەندیان بە کارەکوو ھەبوو؟

— نازانم! خۆ من سەرۆکی کۆمەلە نیم! ھەر کەسە و شتیکی نەگوت، بەلام خەلک بۆیان بە ناخ بوون، بە تاییەت مامۆستا حەیدەر، کەس بێوا ناکات، ئەو، کاری وەھای کریتی، یاخود ناگاداری بوویتی!

ئەندامانی خێزانەکەمان ھەمیشە زیاد و کەمیان نەکرد، پاش ماوەیک، مامەمە، لەبەر پیری و پەککەوتیی، نازاد کرا، من و مامەشیخ و ھەروو عەلی، پێ نەچوو، ئەندامانی ھەمیشەیی خێزانەکە بین.

لە مانگی یەنیوھری ١٩٨٧، میوانمان زۆر و ژووڕەکەمان نەفەسێر بوو، غەریب کونجرینی، سەلاح کونجرینی و سالاری حاجی نەرویشیان ھێنان و لای ئێمە نابەزین، غەریب و سەلاح، فەرماندەیی کەرت بوون و لەسەر مەسەلەیک گیرابوون که ئێستا وە بیرم نایەتەو، سالار، کاردیکی زیرەک و لێھاتووی کۆمەلە بوو، بە تۆمەتی «نالای شۆرش» بوون، گیرابوو.

لە ژووڕی زینداندا، باس لە ھەموو شتیکی نەکرا، سیاسەت نەبێ! ئێمە بە توندی بنچاو خرابووین و کەتر کەسێک نەبوو، لە بارەیی سیاسەتەو، بماندوین، بەلام ئەو کادراوەیی بە تۆمەتی «نالای» زیندانی نەکران، ھەوآل و نەنگوباسیان بۆ نەھتاین و راسپاردەیی ئێمەیشیان بۆ نەروو نەبرد.

سالار. بۇ گىرامەۋە و گوتى: كاتىك مەلەبەختىيار. لە زىندان ھەلات، نىيا خرۇشا، ھەموو ھىزى پىشمەرگە و بەرگىرى مىللى، كىتومالى ھەموو ناۋچەكەيان كرد. ھەموو رىگا و توولەرىگاكانيان كرتن، ھەر شوئىنىكى سوۋكەگومانىكىيان لى ئەمكرد پىشكىنيان.. مالى كاك بەكرى حاجى سەفەريان نابلوۋقە نابوو، پاشان چوبوۋونە ژوورەۋە و كون و قوزبىيان پىشكىنى بوو، بۇ كاك بەكر، ئەمە سوۋكائىتتىيەكى گەرە بوو!

لە تارىكايى زستاندا، زىندان تاريك و تاريكتەر مەبوو، لەو كويستاندا، خۇر ھەر نەبوو، ئەگەر ھەيشبا، نەيدىتوانى رۇژنەي پۇلابەندى زىندان بىيەزىنى.. لە رۇژانى ھەتاۋا، ھەموو رۇژىك، تىرۇژىك، ھىندى چارمەكەينارىكى ناسىن، بۇ ماۋەي نە خولەك، بە تەختى ژوورەكەنا ئەگەر! و پاشان ھەيپنى لى ئەمكرد، من، لەو رۇژانەنا نووسىم:

(لە درزىكى بچوۋكەۋە خۇرم بىنى
گوتم: شەيداي ماچىكى تۆم زارت يىتە!
گوتى: بىوورە بىغەيە
منىش بۇ لاي خۇت مەھىتە!)

لە زىنداندا، خۇر، ھەۋا، ئاۋى پاك لە پىنداۋىستىيەكانى ژيانن و نىمە لىيان بى بەش بوۋىن. زىندانىيەكانى بىكە، رۇژانە، مەبرانە ھەسارى زىندان و ھەۋايەكان و ھەرمەگرت، ئەۋان ئەۋ شانسەيان ھەبوو، نىمە نەمانبوو!

ئاۋى خوارىنەۋەي زىندانىيەكان، بە ھۇي بۇرىيەكەۋە، لە گوندى «سەرگەلوو» ھە، پىچاۋپىچ بە نۆلەكەنا ئەگەشتە «بەرگەلوو» و بەشىكى لى ئەگەشتە زىندان. زۇرجاران، ۋا مەبوو كە بۇرىيەكە ۋەبەر پارچەي گولەتۇپان بىكەۋىت، بىشكىت و ئاۋى ناۋەرۇي گوندى بەرگەلوو، مەگەوت و بىكەكانى پىشمەرگە تىكەل بە ئاۋى خوارىنەۋەي نىمە بىيىت و نىدى مەبوو ئاۋەكە ياخود ئرووستىر بلىم گەۋاۋەكە لە تەنەكەنا بىكولتەنن، بىپالئوين و ئەۋجا بۇ خوارىنەۋەي بەكار بىيىن، بەم ھالەشەۋە، نىمە بەشىكى گەۋاۋى گوند و بىكەكانمان مەخوارەۋە!

پارەۋەكەي زىندان، لە رىگاي ئەۋ زىندانىيەكەۋە كە بۇ كاركرن مەبرانە ھەرى و پاشان بە پىللاۋى قوراپىيەۋە ئەگەرەنەۋە، مەبوۋىە قەر و لىتە، ساتى ناچار بە چۈنە نىۋ پارەۋە مەبوۋىت، مەبوو مەرتەگەكانت تا خوارنەۋەن ھەلەكەيت و ناگانارى خۇت بىيىت.

ھەمامكرن لە تۋاليتدا، كارىكى قىزەۋەن بوو، ۋەلى ھەموۋكەس ناچار بوو ئەۋ كارە بىكات.. لە

تەنەکیەکانا ناو گەرم بکە و لە چەلی زستاندا، لە توالیتی سارد و پچییونا، لە نیو بۆگەنی میز و گوونا، خۆت بشق و ھەلبەرزئ!

بەھار ھات، بەلام وەرزەکان بۆ نێمە مانایەکیان نەبوو، ھەر وەرزو کێشەیی خۆی ھەبوو. ھەتا تەمەنی بەھار پتر ھەلەمکشا، شە و لۆپەیی نیو زیندان، ھەللەرزینی شەوانەیی نیو پێخەوی لە سەرما ھەلکێشراو، جێگای خۆیان بۆ گرەیی نیوارەبلۆکی لە گەرمانا ھەلقراو، بۆ چۆراوگی ئارەقە و ھالووی ناگری تەباخەکان چۆل نەکرد، نیدی زیندان ھەبویە نەو نۆزمەخی خونا مەوۆی پێ نەترسینئ!

لە بەھاردا، خەزم و کەسوکار سەرنانیان کرین. چنووری خوشکەزام، براژن کولزار، پەروینی خوشکم، حورپەتی پوورە کافە، نەمەتییە و نەمەپسەیی جوتەخوشکی شێخەلی ھاتن و ھەمیشەش لە ھاتنیاندا، ھەوالی شار، خورانی چەند پۆژ، جلو بەرگ و پارەیان بۆ نەھتانیان. چنوور، لە ھەمووان ماندووتر بوو، پێیەکی لە زیوہی ئێران کە بارەگای ئالای شۆرشێ لێ بوو، پێیەکی بیکەیی لە شار و پاشان بۆ زیندانی بەرگەلوو!

چنوور، باسی ھەول و تەقلائی پێکخستنی شاری کرد و کوتی: بەرەوام ھەول نەمن تا پێگەچارەیک بۆ ناشتی، لەگەڵ یەکی تیدا بۆزەنەو و کوتایی بەم نۆخی نیوہ بەینن، بەلام نە یەکی تێ نامامیی تێنایە و نە برا نەمرانی ئالاش لە زیوہ، نەرمییەک نەنوینن.. ھەنمەک لە برا نەمرەکان، زۆر توننن.

هاوینی ۱۹۸۷

هیشتا شوین هر زیندانی بەرگەلووه، زەمەنیش زەمەنی خەستبۆنەوهی تۆپیاران، دەستپێکەری
ژارباران، مۆلخوارینی پاساران و سەرەتای دەرکەوتنی تراژیدیایکانه.

دەولەت، لە پەسا، نۆلی جافەتی بە گشتی و سەرگەلوو و بەرگەلووی بە تاییەت، گا بە فرۆکە و گا بە
تۆپی نوورەهاوێژ، بۆمباران دەکەرن. هەندەک لە بۆمبەکان گازی ژەهراویان دەهەشاند، پێشمەرگە و
سیفیل دەرکۆژان و ترس و بیمیان لە نلی خەلکنا دەچاند. ناپالەمەکان، ننیایان دەهەژاند و زیندان
لەسەر لەپی نووکەل و ناگر، جۆلانینی دەکرد.

پێشمەرگە و پاسەوانان، پۆژانە، بۆ خۆپاراستن لە گازی ژەهراوی، هەلەمەکشان بۆ بەرزاییەکان و
نێمەش خاوی و پارچەمان تەپ دەکەرن و چاوەڕێی چارەنووسی نایار بووین.

مامەشیخ و من، لە نەبوونی هەوا و ناوی پاک و لە سۆنگەیی نەبوونی بواری بزووتندا، باری
تەندرووستیمان زۆر خراپ بوو، نیدی بیرمان لە پەیوەنگرتن لەگەڵ سەرکرناینتیی کۆمەڵە کرەموه!
دەبوو کارێک بکەین، بەلام چی بکەین؟ نامەیەک دەنووسین و بۆ سەرکرناینتیی کۆمەڵەیی دەنێزین..
نامەیەکی زۆر کورت و ناوای بینینی کەسێک دەکەین کە شەرحی حاالی خۆمانی لا بکەین و بزانی
نەم نۆخە نۆزەخاوییه تا کەنگی بەردەوام دەبێت. نامەکەمان نارد و پاش دوو پۆژتیک، پێیان
راگەیاندین کە خەمەتۆفیق پەحیم، دەیهوێت بمانیینیت.

مامەشیخ نەهات، من، چووم و خەمەتۆفیق دیت و باسی ژيانی سەخت و نالەباری زیندان و
تەندرووستیی خۆمانم بۆ کرد. خەمەتۆفیق، هەم پێزی لێ گرتم و هەمیش گوێی لە باس و بۆچوونەکانم
گرت. ئەو، گوێی: هەموو ئاواکانتان بە سەرکرناینتیی دەگەیەنم و پاشان وەلامتان دەدەمەوه.

لە زیندانی یەکیوتیدا، هەر پێشمەرگەیک زیندانیی بوایە، ە بێنار مووچەیی مانگانەیی هەبوو. ئەو پۆژەیی
مووچەکیان هێنا، مامەشیخ، مووچەکی خۆی و هێی منیشی ورد کەرن، لە زەرفێکی کەرن و لەسەری
نووسی: نێمە، هەوا، ناو، هەتاو، دەرمان و ژیانمان دەوێ! مامەشیخ، زەرفەکی بە پێشمەرگەیکەدا، بۆ
فەرمانی بەرێوەبەری زیندان نارەموه!

بەیانینی پۆژی نوایی، نێمە جارێ خەوتبووین، دەرگا کرایەوه و فەرهاد، بەمەم جێنۆنەنەوه، هاتە
گیانمان و بە مستەکۆلە و شەق، پەلاماری شێخەلیی نا، هەرچی نەشی و نەکرێ پێی کەرن، لە
زۆرەهەکی دەرکەرن و بۆ ژووری نەفسەرە عەرەبەکانی برین!

لە نێو نەفسەراندنا، جێگامان لێ خۆش کرد و ماوەی دوو هەفتەمان لە نێو ئەواندا گوزەراند.

پاشنىمۇ پۇي پۇژىك لە رۇژەكان، نەفسەرىك كە لەگەل مندا ھاۋچىگە بوو. بانگ كرا بۇ نەرموۋە و پاش كاتژمىرىك، بە گريان و ھەللەرزىنەۋە گەپايەۋە..

گوتىم: ھا خىتر؟

__ تەۋاۋ.. ھەر نەمشەۋم ماۋە!

__ چۇن نەزانى؟

__ كەسوكارم ھاتبۇون. پىنيان گوتىم ۋەسىتتيان بۇ بىكەم!

نەوشەۋە، تا بەياني نەپەشتىت بخوم و ھەموو چىرۇكى ژياني خۇيى. بە گريانەۋە، بۇ گىرپامەۋە. چىرۇكى نەۋ، چىرۇكى ھەموو نەۋ كەسە نەگەتەنە بوو كە لە سىستەمى بەعسا، نەبەنە برغۇۋىيەكى كەچكە لە ماشىنى ھارپىنى كۆمەلگەنا.. سىستەمىك كە مەۋقەكان بۇ نەۋەى بژىين، ناچارن بىنە پۇبۇت.

من، كە چەننىسالان، نۇ بە بەعس خەباتم كرىبوو. مانىۋو بووبووم و ھەموو تەمەنى كەنجىي خۇم، بە ھۇي بەعسەۋە، لە شاخ و چيانا بەسەر برىبوو، من كە ھاورپى و خۇشەۋىستەكانم، لە زىندانى بەعسا نىعنام كرابوون، لە شەپا شەھىد بووبوون، بۇ خۇشم جارى لەژىر گازبارانى بەعسا بووم، كەچى نىعنامكرىنى نەۋ ھاۋمالە زىندانىيەم پىن خۇش نەۋو! من، ۋەكو نىنسانىك لىم نەروانى، مەركەساتى ھاورپىكانى خۇم لە زىندانى بەعسا ۋىنا نەكرىن و ھەموو ھەستىكى تۇلەسەننەۋەم تىنا خەۋتبوۋ! ساتى باسى منالەكانى خۇيى بۇ نەكرىم، منالەكانى ھاورپى شەھىدكانم بىر نەكەۋتەۋە..

منالەكان منالان، بىن نەۋەى بزانن باۋكىيان لەسەر چى و لە كۆيدا نىعنام نەكرىن!

پاش نوو ھەفتە، گەپايەۋە ژوورمەكى خۇمان و لەگەل عەلىي مامەخەمەنا، پۇژانمان بەسەر برىن.

چیرۆکی عومەر عەرب

عەلی مامەحمەد، لە ڕاپەرگەوه، وەرژوور گەوت و گوتی:

— عومەر عەرب، نەوزادی عەبەبی تەقی و سەلاح چاوەزەقیان یۆ زیندان هینان.

— ناوی عومەر عەربم بیستوو، ئەزانم کەسێکی زۆر نازا و فەرماندەیی کەرته. بەلام ئەوانی تر نانا.

— ئەوانیش فەرماندەیی مەفرەزەن، وەبزانم نەزاد، جێگری عومەر.. عومەر، بێتە ژوورەمکی نێمە و ئەوانیش لە ژووری پێشمەرگەکان نەبن.

— لەسەر چی زیندانی کراون؟

— شتێک نەبێ هەبێ، خۆیان بێن و چیرۆکی خۆیان نەگێڕنەوه.

عومەر، هات و سلاوی کرد، لە تەنیشت مەوه، جێگایەکی بۆ خۆی چێ کرد.

کۆپێکی گەنمپەنگی بالانەوانجی، بە دوو چاوی بزۆز و تیشکبارەوه کە زەنگیان لێ نەبارین. عومەر، لە ڕۆژانی سەرەتادا، بێدەنگ و کەمدوو بوو، لەگەڵ نێمەش، لاتەریک و کەمتر نەیدواندین. لە زیندانا، هەموو کەسەکان بە جۆریک، لەگەڵ یەکدی نەگێڕنەوه، پەری پەیوەندیەکان دروست نەبن و نەجار، بۆ خۆیان نەکەنەوه و چیرۆکەکانیان نەگێڕنەوه.

عومەر گوتی: مامۆستا، نێوه بۆ وەهاتان کرد؟

— چیمان کردووه؟

— ناپاکیتان لە یەکیتهی و شۆرش کرد!

— هیچ ناپاکیهک لە گۆڕینا نییه، پێت وایه، نێمه ناپاکیمان کرێت؟ نێمه کێشەیی فیکری و سیاسیمان لەگەڵ کۆمهله و یەکیتهیدا هەبوو!

— ناخر نێوه، بۆ ئەوهی شۆرش تێک نەبن، پەیوەندیاتان بە موخا بەراتی نێراقەوه کردووه، ٢ ملیۆن بێنارتان لە بەعس وەرگرتووه!

— چۆن ئەزانیت؟ کێ ئەمانەیی بە تۆ گوتوو؟

— تەنها بە منیان نەگوتوو، بە هەموو پێشمەرگە و لێرسراویکیان گوتوو! نوای گرتنی نێوه، کۆبوونەهەیان لەگەڵ هەموو لێرسراوەکان کرد و پێیان راگەیاندین کە نێوه، لە بەرەم کامیزای فیدیو، بە زمانی خۆتان، نەو راستییەتان درکاندوو!

— تۆ، یاخود کەسێکی تر، نەو فیلمی بێتو؟

__ نا.. من نەمدىۋە، بەلەم لىپىرسراۋەكانى كۆمەلە، پىتان گوتىن، نەگەر بمانەۋىت دەتوانىن بېيىنىن!
__ عومەر! لەم شۆر شەنا، لەم كەژۈكتۈمەنا، لەم نىيايەنا كە جگە لە ياساى خوين و زەبەر ھىچ ياسايەكى
بىكە حوكم ناكات، خەلەك لەسەر سوۈكە كومانىك نىعدام نەكرىت، پىت وايە، نەگەر نىمە، ئەو كارھەمان
بكرىايە، نىستە زىندو دەماين؟

__ نەممم.. بلىم چى.. راست نەكى!

چەند پۇژىكى گەرەك بوو تا ئەو ۋىنەيە لە ھزرى عومەرنا بىسپرمەۋە و ۋىنەيەكى بىكەي لە جىنگا
ناينىم.. ئەوان، زەۋىنەيەكىيان لە نىۋ ھىزى پىشمەرگەنا، بۇ نەگەرى نىعدامكرىنى نىمە، سازاندىبو!
لەگەل تىپەرىنى پۇژاندا، عومەر ھۆگرى من دەبوو، مەنەيەكى زۆرى پىم ھەبوو، پىزىكى زۆرى لى
دەنام، عومەر، سەرىپاكى چىرۈكى مەنالىي خۇيى بۇ گىرامەۋە، مەنالىي كورەپۇلىسىنك كە باۋكى، بۇ
نايىنكرىنى ژيان، سالانىك بۇ خواروۋى نىراقىيان مەبات، پاشان بۇ سىلەمانى نەگەرىنەۋە.
عومەر، باسى ئەو چالاكىيانەي خۇي و ھاورىكانى بۇ باس كىرم كە لە پاش شىكستەنەنانى گەتۈگۈزى
بەس و يەكىتى، لە ناۋشارى سىلەمانىدا، نەنجاميان نابوون، ئەو چىرۈكانە، ھەر بە پروۋاۋى نىۋ
فەلمەكانى «پامبۇ» نەچوون، بەلەم راستىش بوون.

__ عومەر، چىتان كىرەۋە، ۋەھا لە زىندانىان خىستىن؟

__ كارىنكەمان كىرد، بەلەم ناچار بوۋىن، ژيان پىنى كىرىن، بىدەرەمەتى و سەختىي ژيانى خىزانەكەم
پىنى كىرم، لە كاتىكنا، ھاورىكانى من، مەبەستەم ئەۋانەيە كە ۋەكو من لىپىرسراۋ بوون و نىۋ ھىنەمى
من چالاك نەبوون، ژيانىيان باش و لىيان نەپۇزا، نىتر كىرم و پەشىمانم!
__ چىت كىرد؟

__ چۈۋىنە شارى سىلەمانى، نەكتۇر «مۇھەمەد باقر» مان فراند و لە خانۋىيەكى چۆلدا، ھەر لە شاربنا،
شارمەنەۋە و ناۋاى پارەمان لى كىرد!

__ چۆنتان فراند و چەند پۇژ شارمەنەۋە؟

__ بە نۆتۈمبىل فراندەمان، چاۋمان بەست و لە مالىكنا ناماننا و تەلەفونمان بۇ ژنەكەي كىرد.
ژنەكەي، نامامبىي نىشان نا كە پارەكەمان بۇ بېنىت، بەلەم لە پروۋى تەكنىكىيەۋە، كارەكەمان بە
نەنجام نەگەيشت، ژنەكەي ناگانارى مۇخەبەراتى كىرەبوو، ناچار بوۋىن نەكتۇر جى بېللىن و خۇمان
نەرباز بىن، نەكتۇر، نۆستى نىزىكى كاك نەۋشىروان و مامجەلال بوو، كارەكەمان ناشرىكا بوو!
دەۋلەنەنەكەمان، ھەم نۆستى بەسەن و ھەم نۆستى شۆرش!

__ خراپتان كىرەۋە، بەلەم نازاد نەكرىن..

__ نەترسىن.. نەترسىن پەمىمان بىكەن!

__ نا.. پىم وا نىيە.

لە ناوهراسى هاوينا، عومەر و هاوړىكانى، برانە نهرهوى زيننان و كهپرئىكانى پرووست كرد، لهوينا نهستبەسر بوون. بەلام رۆژى چەند جارێك، عومەر و نهوزاد نههاتنه ژوورهوه و سهرىانى نيمهيان نهكرد. نهوان، چيژيان له قسهوباسهكانى نيمه وهرهكرد. رۆژيک، عومەر هات و دانىشت، له كاتىكنا نهنامانى بىكهى خيژانهكه، له پارهمهكنا پياسهيان نهكرد، نيمه تهنه بووين، عومەر گوتى:

__ ماموستا، من متمانهى هموو نيام به تو هيه و نهمويت پلانىكى خۆمت بۆ باس بكه!

__ يانه لا.. خيڤا!

__ من نهترسم نيعدام بكن!

__ بۆچى نيعدامت نهكن؟ تو نهستبەسهرىت و حالت باشه!

__ هه ننيك شتم بيستوه، كاك نهوشىروان له نهرهويه و نيتوه، هەر گهيشتهوه نيعدامان نهكات!

__ بۆ نهبى نهو نيعدامتان بكات؟

__ با.. نهيكات، من خۆم زانياريم وهرگرتوه!

__ من، برؤا ناكه!

__ تو برؤا نهكيت يان نا، نهوه نارهمزوى خۆته، بەلام من نهمويت، پلانهكهى خۆمت بۆ باس بكه! نهشتوانم باسى نهكهم، خۆ من هيچ كارىكم به تو نىيە، تهنه خوشم نهويت و متمانهم پيت هيه.. خۆ سرههكهم نهپاريزيت؟

__ عومەر، من و تو ليرنه يهكترمان ناسيوه، نهو سالانهى من ليرسراو بووم، توهم نهنيوه و پيكهوه كارمان نهكربوه.. نهلئين هاوړيه تىي زيننان، زۆر پتهوه، بەلام هيوانارم پلانى خراپت نهبيت! لهه خراپتر هەر نىيە!

__ چۆن؟

__ من، نهمشهر هه لئيم.. هەر سىنكمان، من و نهوزاد و غريب كونجرينى!

__ بۆ كوئى هه لئين؟

__ نيمه، بهيانى له سلىمانى نهبين!

__ نيختيفا نهكن؟

__ نيختيفاي چى، تهسليم نهبينهوه و تهواو!

__ عومەر، كارى وهما مهكهن. ناخر تو چەند ساله پيشمه رگهيت، پيشمه رگهيهكى نازا، ميژويهكت له

نازائیتی ھەيە. تۆ ھیچ نەماوھ نژی بەعس نەتکریبیت. بەعس نەتکوژیت!
 _ ھەموو شتیک نەزانم و بیڕم لە ھەمووشت کردووەتووە، بەلام نەمە نوابریارمە. خۆ ناشێ خەبەرم
 لێ بەمیت؟!
 لە بلی خۆمنا گوتم: وای چ شۆڕشێکی سەمەرھێ! کەسێک، بە ھەموو بۆسۆزی و توانستی خۆیەو،
 بەییتە پێشمەرگە، گالته بە مەرگی خۆی نەکات و پاشتر وا بە ناسانی، بەییتە جاش و لە سەنگەری
 نوژمنەو، بە ھەمان تین و تاویک کە ھەیتێ، نژائیتی ھاوسەنگەرەکانی خۆی نەکات!
 _ خەبەرت کە لێ ناھەم، بەلام کاری خراب مەکە!
 _ کاری خراب، بەرانبەر نو کەسانە نەکەم کە بەم نەرمیان بیرم! نەمەوێت کاری باشیش بکەم!
 _ کاری باش؟
 _ بەلێ.. کە چوو مە شار، بیارە نەبم بە جاش!
 _ ئێ..
 _ خزمەتیکیش بە ئێوھ نەکەم! نا.. من نەمەوێت ئێوھش لەم زیندانە نەرباز بکەم!
 _ چۆن؟
 _ شەویک، مەفرەزەیک لەگەڵ خۆم بێنم و نەم زیندانە کوژنترۆل نەکەم، پەلی لێپرسراوەکان نەبەستم،
 ئێوھش لەگەڵ خۆم نەبەم!
 _ بۆ کویمان نەبەیت؟
 _ بۆ ھەر شوێنیک پێتان خۆش بێت، نەتوانم لە شار بێتاشارمەوھ و پاشان رەوانەیی ئێرانمان
 بکەم!
 _ نا عومەر گیان، واز لە ئێمە بھێنە، نەم کارەیی تۆ، لە رووی سیاسییەو، ئێمە نەکوژیت..
 _ بە خونا نەیکەم!
 _ نەزانم لە نەستت لێ، بەلام ئێمە نامانەوێت.. لە ناخوھ پێم ناخۆشە، نەم کارە نەکەیت و نەرویت،
 بەلام کە تۆ متمانەت بە من ھەيە، منیش ناچارم، نەپێشکەت رابگریم و نەبێرکێنم!
 _ من، ھەر نەروم، ھەر کاریکتان لە شار ھەبوو، لە خزمەتتاندام، من نالای شۆڕش نیم، بەلام تۆ ھەر
 کاریکت ھەبێ، وھەرم بۆ بنێرە، لەبەر خاتری تۆ، کار بۆ براھەرەکانیش نەکەم.
 من کە نەمزانی ھیان سەرۆکجاش ھەن، پەيوەندییان لەگەڵ ھێزەسیاسییەکاندا ھەيە و بە ناگاناریی
 نەوان بوونەتە جاش، گوتم:
 _ عومەر، نیستەش پەشیمان بێتووە، ھەر بڕەنگ نییە، بەلام نەگەر رۆشیتیت، من کارم پێت
 نەبێ..

— نێستا چ کارنکت ههیه؟

— ههچ کارم نیه، به لام ههفته رنکم ههیه، چهند چیرۆک و پهخشانیکی تێنان، بهتوانیت بیگهیهنیت شار و پاشان کهسکی بۆ نهئێرم.

— من نازانم چیرۆک و پهخشان چین! به سهڕ چاو، ههڕچیهک ههیه، بیه به نهوزاد و من بهیگهیهنم.

برانههکانی نێوشارتان ناگادار بکه، با بێن و ههڕ کاریکیان ههبوو، به سهڕ چاو!

عومهر ههستا، نهملاولای ماچ کریم. له چاوهمکانی عومهر رامام، رکم لێی نههمبوویهوه، بهزمیم بههاتی

و دلم پیتی بهسووتا!

رۆژی دوايي، چيشتنگاوه، له زينداندا بوو به ههلا، نهشمو، عومهرعهرب، نهوزادی عهبهی تهقی و

غەریب کونجرینی، بهرباز بوونه!

رۇزنامە نوۋىسىنىڭ تۈرك ۋە نامەيەك بۇ مەسئۇلبارزىنى!

زىندانى بەرگە ئالۇ، مەملەكەتتىكى بۇ مۇزاپىكى نىنسانەكان، لىزەدا، يىنىنى كەسانىك كە تۇ ھەركىز
ۋىتات نەمكىرن، مومكىن بوو.

لە كۇتايى ھاۋىندا، رۇزنامە نوۋىسىنىڭ تۈرك، گە لە پىگاي بەغناھۈۋە گەشتىۋوۋە كورستان، لە
ناۋچەي گەرميان فرېندرابوو، لە پىگانا، بەر گازى كىمياۋى كەۋتېوو، چاۋەكانى پەرىشان بوون.
نەۋىش بوۋىە مېۋانى ژورەكەي نىمە.

ەلى تۈركمان، خۇي كىرە ۋەركىرپان ۋە گىتۇگۇمان لەگەلنا كىرد. كابراي رۇزنامە نوۋىس، كەسىكى
چەپ بوو. بۇ رۇزنامەيەكى تۈركى كارى ئەمكىرد، قىسەبەسىنكىمان لەمەر بىزۋىتەنەۋى چەپ كىرد،
چىرۋىكى خۇمان بۇ گىتۇرايەۋە ۋە بەلنى پىن دايىن كە گەرايەۋە ۋەلەتى خۇي، رېپۇرتاژىك لەسەر نىمە ۋە
ژيانمان بىنۋىسەت ۋە بىلۋى بىكانەۋە. ئەۋ، ناۋاي ۋەنەي نىمەي ئەمكىرد، بەلام لە زىنداندا، ئەۋە مەھال
بوو. نىمە، تىگەشتىن كە ئەم نازاد ئەمكىر ۋە لە پىگاي نىرانەۋە، ئەچىتەۋە تۈركىيا. ئەۋ، كۈتى،
بە نىازە سەرنانىكى بارەكاي سەرمەكىي پارتىيى ئىمۇكراتىي كورستان بىكات ۋە مەسئۇلبارزىنى
بىيىنىت.

مامەشىخ كۈتى: چە ئەرفەتەكى باشە! نامەيەك نەۋىسەن بۇ مەسئۇلبارزىنى، سەرمەخۇشى مەرنى
ئىدىرىس بارزانىنى لىن ئەمكىرن. خالى خۇمانى بۇ باس ئەمكىرن ۋە ناۋاي لىن ئەمكىرن كە ھەۋل بىتات
لەگەل مامجەلال ۋە سەركىدانىيە يەككىتەدا قىسە بىكات، بەلكۈۋ چارەسەرىكىي سىياسىيانە بۇ كىتەشى
نىمە بىيىنەۋە. مەن نامەكەم نوۋىسى ۋە مامەشىخ پىتى باش بوو. پاشتر، زانىمان كابراي رۇزنامە نوۋىس،
رېپۇرتاژىكى لەسەر كورستان نوۋىسىۋو ۋە باسى نىمەشى كىرېوو، نامەكەي بە مەسئۇلبارزىنى
گەيانىبۈۋ يان نا؟ نەمانزانى.

پاییزی ۱۹۸۷

زیندان جەمى دىت و پى بەر پىندار ناكەويت، لەپەسا و پۆل پۆل، سەرباز و جاش و نەفسەران، بە
ئىل بەگىرىن و بەگىرىنە زىندان. ئىستا ئىمە بە زەحمەتتىكى زۆر دەتوانىن لە ژوورەكەمان بەرگەوين
و بە پارەوھەكەنا گوزەر بەگەين. قاوشەكەنى نەفسەران و سەربازەكان، جىگای دانىشتىشىيان لى
نابىتەو. ئىلەكان، بۆ نەوھى نەخكىن و ھەناسە ھەلمەن، لە پارەوھەكەنا بەمىننەو. عەلىي توركەمان
كە بە ھەناسەبەركى، لە توالىتەكانەو، بە پارەوھەكەنا، خۆي گەياندەو ژوورى، گوئى:

نەمشەو سەربازىك، لە ژوورى سەربازاندا، خەكاو و تەرمەكەي لە پارەوھەكەنا نانراو.

ناستانى رزگارپىە! ھىزەكانى يەككىتى، بۆ كەشانى بازەنى نەو نابىلوقەيەي دەولەت لەسەر ناوچەكەي
ناناوە. ھىرش ئەكەن و لە سەرھاتا، بە قوربانىيانىكى زۆر، ھەموو بەرزايەكان بەگەن و ھىزەكانى
دەولەت تىك بەشكىنن. رادىقۇ يەككىتى، تەنھا سەرچاوەي ھەوالەكانە و ئىمە بە پەرزەشەو، گوئى بۆ
گۆرانكارپىەكانى بەرھەكانى شەپ، را بەگىرىن.

ھىزەكانى بەعس، ھىرش ئەكەنەو، ئىرانپىەكان، بەئىنەكانيان بە جى ناهىنن و ھەك بەرپارە كۆمەكى
ھىزەكانى يەككىتى ناكەن و بەشدارپىەكى جىبىي شەپەكان نابن، دەولەت، زۆربەي شاخ و بەرزايەكان
بەگىرىتەو.

نەم مانگە، چەرتىن بۆمبارانەكان بۆ سەر ئۆلى جافەتى دەست پىن ئەكات. زىندان، لە ئۆزەخى
ناوھەي خۆيدا، لە ھەنگامە و ھاتوھاواری نەم خەشاماتەدا، ئەمانخكىنى و بەعسىش لە دەرەو،
ئۆزەخىكى بۆ زىندان ناخستوو! نەبوونەحمەد، نەفسەرىكى ئىلە و ئەلى: ھەتا ئىمە لەم زىندانەدا
بىن، زىندان سەلامەتە و بۆمبىكى وى ناكەويت!

— چۆن ئەزانىت؟

— لەشكرى دەولەت، ورىنەي خال و ھىلكارىپىەكانى نەم ناوچەيەي ھەي و بە پىي نەخشە، تۆپپاران
ئەكات. ئەوان، ئەزانن زىندان لەسەر كام ھىل و لە چ خالىكا جىي گرتوو، مەگەر تۆپھاويزىك، بە
چاوى خەوالو و بە ھەلە، گوللەتۆپىك بۆ نەم شوپنە بنىرت!

فۆكەكان پەيدا دەبنەو، گوئىمان لە ناژىرى خۆشارىنەو، لە زىنداندا، چ شوپنىك بۆ خۆخەشاربان
نىيە. ئالەيك و نىيا ئەلەرزى، دىوارەكان بە يەكنا دىن، تۆز و خۆل و ورنەپارچەي ناپالم، لە
پەنجەرە چاوكۆيرەكانەو، سلاو لە زىندان ئەكەن، ناخى زىندان پەر بەبى لە بووكال و بۆنى بارووت
و ھىندەي نىكە پەش نادەگەپ.

له چاوی کویری زینانەوه، بەنگی بێزارییەکانی نێمە بە هیچکۆتییەک ناگات، جگە لە بەنگانەوهی نازارەمکانی ناخی خۆت، بەنگیک نایستیت..

((زیندان!))

تاسە ی بەیغیک بۆ هەڵفرین
مەیلی نیکا بۆ رامووسانی ڕۆشنایی
حەزی بیستن بۆ ختووکی بەنجە ی دەنگیک
حیا لە نالە ی ناخی خۆت!
بێزاری ڕۆح لە دیوارەکانی جەستە و
جەستە لە بالەفریی ڕۆح!!

نەم ڕۆژانە، بڕستم لێ بڕاوه، تین و تاویکم نەماوه، نێسکەکانم، شێ و سەرما داغانیان کربوون.
مامەشینخ و عەلیی مامەحمە، بآلم بەگرن و بۆ چوونە توالیت، یارمەتیم بەدەن. مامەشینخ، تەندرووستیی
لە من باشتەر نییە و بە دەرمان بەرپۆهەمچن! من، ناوای لکتۆر بەگەم، بەمێژنە نەخۆشخانە ی
بەرگەلوو، لکتۆرەمکان پشکنینم بۆ ئەگەر، نەزیم لێ بەدەن و دەرمانی پێویستم پێ بەدەن. لە
هەفتە یە کنا، پاش بەکارهێنانی دەرمانەکان، تەندرووستیم باشتەر بەییت و وە سەر پێیان بەگەومەوه.
زریانیک هەڵدەگات و هەموو شتیک بەهەژین. بەهەختەکان لە ریشە هەڵدەکێشێ، گابەرەمکان تل
دەنات، لافاوێک ییت، لافاوێک کە بلیسە ی ناگری لێ هەڵدەستێ، کێوێکان بەتوینەوه، هەموو دنیا
زەریایە کە لە ناگر، مامەشینخ پەلی من بەگرت و لە دەرگای گرگرتووی زینانەوه دەرەچین، لە
بەردەم زینانان، بەلەمیک وەستاوه، سواری بەلەمە کە بەیین و بە نێو زەریای ناگرنا، لە نێوان زمانی
بلیسەکانەوه، دەیانژووین. بەلەم بەفری و لە ناسمانەوه، هەموو شتیک بەیین، هەموو شتیک کە لە
سووتاننا یە! نایکم، کراسیکی ناوانمانی سێیی پۆشیوه و لەسەر کورسییە کە لە گر، لە تەهی ناسمانان
ڕۆنیشتووه و چەپکی گولی سوورمان بۆ بەهاری.. من چەپکە گولم پێ ناگیریتەوه و گولەکان بەسەر
زمانی ناگرەوه هەڵدەفرچین!

خەونە کەم بۆ شێخەلی گێڕایەوه، ئەو گوتی: خەونیکێ ترسناک و سەیرە!

زیندانی بەرگەلۆو، فەبەرئوهری ۱۹۸۸

نەر سالە، سالی هاتنی نەفال و نغزوبوونی نیا بوو!
 جەنگی ئێران-ئێراق، لە بەرمەکانی نیوواست و باشوورنا، چەقیو و تەکانیک نانات. هیزمەکانی
 ئێراق، پێچەوانەیی چاوەڕوانیی ئێران و هیزە سیاسییەکانی کوردستان، کێلگەکانی «مەجنوون»
 و هەندەک ناوچەیی بیکەیی گەرنەو. کوردستان بەیشتە شەرگی هیزە دژمەکان و ئێران،
 قورسای خزی لە بەرمەکانی کوردستاندا، بە هاوکاری هیزە کورییەکان، زیاتر دەکات.
 لە مانگی یەنیوهریدا، زەنگی مەترسییەکی گەورە دەیسترا. تاپۆی حەزیایەک دەبینرا کە دەیووست
 هەموو ولات لووش بەت. هیزمەکانی پاسداران، وەک پەرمەگورگ لە ناوچەکە وەر بوو بوون.
 کۆپتەرەکانی ئێران، بۆلۆبۆل دەفرین و لە بەرگەلۆو، رێک لە تەختاییەکی تەنیشتی زینداندا
 دەنیشتنەو، بارمەکانیان چێ دەنیشتن و دەرمانەو. فەرۆکەکانی ئێراق، لە بەرزاییەو، کۆپتەرەکانی
 ئێرانیان بچا و دەرکرد و بۆسەیان بۆ دەرمانەو.
 مامەشیخ گوتی: شوکر بۆ خونا کە یەکییتی فەرۆکەخانەیی هەیه، بەلام بۆ دەبی ئەم فەرۆکەخانەیه،
 رێک بە قەنگی نێمەو نووساییت! دەرستیم رۆژیک، فەرۆکەیهکی ئێراقی، بە رۆکیتیک، فەرۆکەخانە و
 زیندانەکی نێمەش نغز بکات!
 فەرۆکەیهک هات و نیشتنەو، عەلی مامەحەمە گوتی: بەرزم بکەنەو، دەمەوێت لەو کونەو دەبینم کە
 ناخۆ چیی تێدایه!
 جەباری عەلی حوێز، گوتی: وەرە سەر شانم!
 عەلی، لە قەلابووشکانی جەبار نانیشت و جەبار هەستا سەر پێیان.
 عەلی گوتی: وا ناییت، هیچ نابینم، دەبێت بە پێیان لەسەر شان ت بوەستم، دیوارمە هێند بەرزە دەلێی
 شوورە قەلایە!
 _ هەستە سەر پێ!
 عەلی هەستا و گوتی: دەبینم!
 _ چیه؟
 _ مەسینە! ناقتاب!
 _ چی؟
 _ مەسینە! دەستتوێژە لگرتن.. پاسدارمەکان، دەرچن بۆ کەربەلا و پێیان وایە، ئێراق مەسینە لێ
 نییه.

جەبار گوتی: نابەزە، شانم شکا!

جەبارى عەلى حوزىز، مانگىك نەبوو، بۆ نىووخانەكەى ئىمەيان ھىناىبوو. من، جەبارم پىشتىرىش
نەناسى. نەزگایان کەربەو، مەلایاسىن گوتى: کاک جەبار لای ئۆتە نەیت!

جەبار، کابرى نىزىنى سۆسیالیست و پاشتر ھىي يەگىتى بوو.

ئىمە، پىشىنەى چىرۆكى جەبارمان نەزانی و زىندانىكرىنى نەومان پى سەير نەبوو.

جەبار، لە سەروەندى كۆتايىھاتنى مفاوھزاتنا، بەعس نەستگىرى كەربوو. ژنەكەى كە بۆ نىداری نەو،
سەرنانى زىندانى كەربوو، لە ناوى موخابەرات كەوتىبوو. ژنەكەى جەبار، بە فەرمانى موخابەرات، لە
كاتىكنا كە جەبار پاش گۆرپەنەوہى لەگەل نىلنىكى بەعسا، نازاد و لە ناوچەى قەرەناخ پىشمەرگە بوو،
ژەھرى لە نۆو ماستاو، بۆ ژمارەيەك لىتەرسراو، لە بارەگای مستەفاچاوپەش كەربوو.

لە سۆنگەى ژەھەرنۆشىن و ئالوونەبوونىيان، بىستوونى مەلاومەر و نايكى مستەفاچاوپەش شەھىد
و نكتۆرمەحمودىوسمان، مستەفاچاوپەش، سامى شۆرش، نكتۆرشوان و ھەندەك كەسى نىكەش
ئالوونە بوون.

ژنەكەى جەبار، خۆى نەرباز كەربوو و پاناشتى خۆى، لە بەعس وەر گرتىبوو.

جەبار، جەختى لەسەر نەو نەكرىبوو، كە نەو، لەو سات و كاتەدا، لە قەرەناخ بوو، لە مەلەبەندەوہ
برووسكەيان بۆ كەربوو و خۆى بە پىتى خۆى ھاتووہ بۆ سەركەرايىتى.

— نەگەر من ئاگانارى كارى نەو بىزەوشتەى ژنم بووايەم، بە پىتى خۆم نە نەھاتم، من، نەمتوانى لە
برى نەوہى بۆ نىزە بىتم، بۆ سلىمانى برۆم! ژنەكەم، پىش نەوہى تاوان نۆى نەو برانەرانەى من بكات،
تۆلەى لە من كەربووتەوہ! جەبار وەھای نەگوت.

مەرگى بىستوون نەگەرانى كەرم، بىستوون، لە شەھى پەلامارەكەى يەگىتى و زىندانىكرىنى ئىمەنا،
مىوانمان بوو.

— من، خۆم بە نەندامى نەم رەوتەى ئۆتە نەزانم، ھەر كىشەكە بە ناشتى و بى تەقوتۆق چارەسەر
بكرىت، من لەگەل ئۆتەم، ناخر من نەمەوت نە كورد بكوژم و نە كوردىش بىكوژىت! بىستوون،
نوانتۆارە، لە گوندى «تەكىيە»، وەھای پى گوتەم.

لەگەل خەستبوونەوہى ھەرشەكانى بەعسا، زىندان نەھات چۆل و چۆلتەر نەبوو. زىندانىيەكان،
پاكوپىس نەكران. ھەندىكيان، بە چەرنەيەك پارە، لە نىوان ۲۰ تا ۳۰ ھەزار نىنار، نازاد نەكران.
نەفسەرىك كە ناواى پەنجاھەزار نىنارىيان لى كەربوو، بە كوئى نەكرىا و نەيگوت: پەنجا ھەزار، نەگەر
كەلای نارپەرتەقالىش بىت، بە سالىك كۆ ناكەرتەوہ!

ھەندەك لە سەرباز و جاشان، بى بەرانەر نازاد كران، ژمارەيەكى زۆريان گواستەوہ بۆ ناوچەكانى

قەرەناخ و خوشناومتى و جارى سەبەكسىك لە زىنداندا مابوون.
 بازىنى ئەنقال، بە زمانى بلىتسى خۆيەو، تەنگ دەبوويەو. بەعس، برپارى نابوو، بە ھەر نرخىك
 بىت ئەو ناوچەيە كە مەترسىيى بۇ دەسلەتتى ئەو لە كوردستاندا ئرووست كرىبوو، كۆنترۆل بىكات.
 دىژاينى بەرەكانى شەپ، لە ھەر چوارلاو، چەند سەد كىلۆمەتر دەبوو. ژەنرالەكانى سوپايى بەعس، لە
 نىزىكەو، سەرپرشتىيى شەپكەيان ئەكرد. ھىزەكانى يەككىتى، سەرسەختانە بەرگرىيان ئەكرد، ناپالم
 و كاتىقشا و تۆپى ئوورھاوئىژى ژارپژىن. يەك چركەش وروونيان ئەدەنا.
 لە بۆلى جافەتىدا، قىيامەت ھەلسابوو، نۆزەخ تاو ئرابوو. مەرفەھەكان، چەكناز و بىچەك، ژن و منال،
 پىر و گەنج لەو نۆزەخەدا دەسووتان.

((گەوھى زنجىرەكان، بە ھاللىوى نۆزولە و
 سنگوتانى داىك گەرم دانەھاتن،
 بە ھەناسەى ژەھراوىيى بىبابان لىك ترازان!
 لە ژىر بىرسەكى ئەو شمشىرانەى بە ئاسماندا ھەلدەسووران
 سىپىنەى چاوەكانى ھەتاو پڑا،
 دەربەندەكان پەركەمىيان گرت،
 ئەستىرەى بن ئەشكەوتەكان كۆژانەو،
 بىنكاچەكان كەفیان چەپاند،
 كەبەردەكان، سەرى بەنالەيان بە كۆشى نوالاندا كردد!))

واى خۇدايە! زىندان چۆلۈھۆلە! قاوشەكان، سەرتەيان لىوھە نايەت. نىستە، مامەشىخ، ھەلىي مامەخەمە،
 جەبارى ھەلى حوىز و من، مىراتگرى ئەم زىندانە گەورەيەين! شۆپش، ئەگەر شتىكى بە مىرات بۆ
 نىمە جىن نەھىشتىن، ئەم زىندانەى وەكو ديارى، پىن بەخشيويىن!
 جەبار، دەترسى و لە ناخەو ھەرسى ھىتاو. جەبار، شەوانە خەرى نىيە و تا سىپىنە جگەرە
 ئەكىشى.

گەربوگولنى بەيانى، دەنگى بادانى كىلىي زىندان، جەبارى پاجەكاند.
 جەبار، لە ناخەو، لە قوولايى نەستى خۇيدا، ھەستى بە كۆتايى خۆى كرىبوو.
 _ من، نەروم! گەربىم نازاد بكن! نىستە دەمەن و نىعام ئەكەن!
 نەركا كرايەو و جەبار ھەستا، ئاوپرىكى لە نىمە نايەو، لە چاوانى جەباردا، جگە لە ترس، ھىچى

بیکەم نەبینی! جەبار، جگەرەیکە پێ کرد، بێ مائناوایی، پیشیان کەوت.
 لە نۆز گەرمی تەقینەوێ کاتیۆشانا، گوێمان لە رێژنەگولەیک بوو. من، نەو دەستپێژەم ناسییەو.
 نیتاش نەمزانی کە ناخۆ جەبار، هاوتاوایی ژنەیکە بوو یاخود نەو دەستپێژە، تاوانیک بوو بۆ
 سەپینەوێ مەرفەئیک کە ناوی جەباری عەلی حوێز بوو! نازانم.

((زیندان..))

کەولکردنی کەرامەت لە بەرپێی گزگەکاندا،
 چاوانی خۆتێتیزاوی جەلاد نیوەشەوان،
 دەست و چاوبەستنی کەسیک،
 دوو کەرتبەوونی دلی شەوکار بە دەستپێژیک،
 هاوارێکی بێفریارەس!))

عەلی مامەحمەد، من و مامەشیخی بە گەرمی لە ئامیز گرت، نەملاوای پامووسین و کوتی:
 _ منیش بەرۆم، یان نازانم بکەن و لەگەڵ کەسوکارەکاندا بچمە نێران، یاخود بچمە گۆڕنەو بۆ
 زیندانێکی تر و لە شوێنێکی بیکە!
 گۆتمان: عەلی گیان، خوات لەگەڵ، هیوانارین بێبینینەو، بەلام لە زیندانێکی بیکە نا!
 بە ڕۆیشتنی عەلی، نەم گۆشرا و چاوانم پێ فرمیسک بوون.
 _ کاک شێخەلی، دەبێت چارەنووسی نێمە چی بێت؟
 _ جا چی ماو! چی دەبێت با بێت!
 _ ناخۆ کاک بەختیار حالی چۆن بێت؟
 _ کاک بەختیار یان بۆ مەلەندی سێ گواستووتمەو، ڕەنگە نەوێ نارام بێت!
 لە پارەوێکەدا، بووقۆلی، دەهاتین و بچووین، بە هزری پەرت و شێواومانەو، بێرمان لە بۆخە
 بکەرمەو، بە ڕابردوونا بکەراپینەو و بکەیشیتینەو خالی کۆتایی، خالی دواڕۆژەکانی ژیا
 «شۆرشی نوێ» لە گەڕکانی نەفالا، نێمە، کە لە دەستپێکی شۆڕشا، نەسپناسا، بەرەو چارەنووسی
 گەش غارمان دەدا، نیتسا لە ڕەشتێن چارەنووسدا، لە کۆتاییەکانی زیندانی شۆڕشا، چاوەڕێ
 بووین! بەرگای زیندان کرایەو، فەرهاد و مەلایاسین، پێکرا و مژوور کەوتن..
 _ نێوێش خۆتان نامادە بکەن، شتەکانتان بێچنەو و لەبێ ڕۆژین!
 _ بۆ کوێ؟

— ھېشتا نازانین. زیندانەكە نامەخەین و نیتوھش. دەچنە مەقەرپەك تا بېریاریكتان بۇ دەریت! لە ماوەی سالتیک و چەند مانگاندا. لە زیندانی بەرگەلوو. نیمچە مالتیکمان پێكەوھ نابوو. چی كۆ بكەینەوھ؟ رۆمانەكانی یاشاركەمال. دەستووسەكانی خۆم. چەند كۆتییەكی فیکری و سیاسی. ھەندەك جلی ژیرەوھم لە كۆلەپشتیک نان و مامەشیخیش ھەر وھای کرد. نیتە ساز و نامانە. لەگەڵ فەرھاد و مەلایاسیندا. لە زیندان ھەركەوتین. لە ھەساری زینداندا. بۇ ئوچار ئاوپم لە ھەرگا پۆلایینەكەیی زیندان نایەوھ. لە سوورگییە نەستوورەكەم رۆانی. نەو سوورگییە سالتیک زیاتر بوو. ھەموو رۆژێك لەگەڵ كازیوھنا. زیرەیی لە میتشك ھەلەمساند! رۆژێکیان بە مەلایاسینم گوت: بۇ وا بە قاییم نەو سوورگییە راسكیشن؟ ئەنگی زنجیرەكە. لە نۆزمەخوھ دەییسترتا ناکریت كەمێك ھێورتەر بیت؟ مەلا. بە زەرەمخەنەیکەوھ كە لە سووكايتی خالی نەبوو. گوتی: مامۆستا. نیرە ھوتیل نییە. نیرە زیندانە. زیندان!

فەرھاد. ھاورپیانە قەسە لەگەڵ ھەركرین و لوتفی دەنواند. خۆی لەگەڵمان ھات. لە زاری ھەربەندەك تێپەڕین و بە چۆمی بەرگەلوونا سەركەوتین. لە بەرەم مەقەرپی مامۆستا عەبدولانا و ھەستاین و وتیان. فەرموون! نیتوھ. لێرە ھەبن.

مامۆستا عەبدولا. نەندامی سەركەنايتی «شۆرشگێزان» بوو. پیاویكی جوامیز و بەرێز كە رێزێكی زۆری لێ گرتین.

ھاژە و ھارەیی كاتیۆشاكان و نالەیی تەقینەوھیی ناپالەمەكان. بواری قەسەكرن و لێككێگەییشتیان نەما.

ژوورێكی پاك و ڕووناك و گەرموگەر كە راخەر و پێویستیەكانی تێنا بوون. لە نامیزی گرتین. لەو نۆزمەخەنا. ناخستنی ھەرگا پێویست نەبوو. لە ساتێكنا. ھەبوو چەنجاران. فریای كەویت و بە قەلەمبازێك. خۆت لە ھەشارگاگە بەھاویت!

شەو. كە جاری رانەكشابووین. گەرمزێك و نیندی خۆمان لەژێر ھەرگا و پەنجەرەیی ژوورەكەنا بیتوھ! بە پەلەپرووزی. لە ژوورەكە ھەركەوتین. وای خوناوە! ژوورەكانی بێكەیی بارەگاگە نەمابوون. نیتە. خۆمان لە ھەشارگەكە ھاویشت و شەومان لەوینا رۆژكرەوھ.

بەیانێ گوتیان: خۆتان نامانە كە! لەگەڵ ئوو پێشمەرگەنا. خۆمان گەیانندە بارەگای جەبارفەرمان. جەبار. لەسەر بانێ مەقەرەكەیی و ھەستابوو. سەرگەرمی كاری خۆی بوو. ئوو. خۆی لە نیتە نەبان کرد. نیتەیان لە كانانی بارەگاگەنا نانا و چاوەڕێ بووین. كاترەمێرێك تێپەڕی و كادریك بە ناوی «عەبدولكەریم ھەلەمنی» ھات و گوتی با بڕۆین!

— دەچینە كوێ؟

__ لەگەڵ کاک عەلی بچکۆل و ھێزیکنا، بەرمو «مەرگە و کانیتوو» ھەرۆین!
 ھێزیکى گەرەى نیاوانیو لە پێشمەرگە و پاسدار. لە بەرگەلۆومووە جما و نێمەش لەگەڵیاندا. لە
 ھەررازی «کەرکەر» سەرکەوتین و لەوێرا، بۆ ئۆلێک شۆر بووینەووە کە کۆتایی نەبوو، یاخود من،
 بە ھۆی نوو سال و نیو، ژيانى زیندان و نەجولانمەووە، رۆحم ھەییوست لە جەستەم ھەربجێت،
 وھام ھەیینی!

بەرمەیانى رۆژى ئواتر، نزیک گوندی کانیتوو بووینەووە و من، ھێزی ھەنگاوێکم پێ نەمابوو.
 عەبەلکەریم گوتی: مامۆستا، زۆرمان نەماووە، ھێز و ھەبەر خۆت بنی!

__ ناتوانم، ھەبیت پشوو بەھم!

__ نانیشە! من چاوەرێت ئەھم.

وھکو لاشەیکى یێگیان، لە تەباریکنا کەوتبووم، عەبەلکەریم بە بیارمەووە، چاوەرێ بوو.
 مزگەوتی کانیتوو، لە زینانیان جەمى ھەھات. عەلیی مامەھەمە و عەلی سامیی تورکمان، پێشوازیان
 لێ کردین و جێگایان بۆ کرینەووە.

کانیتوو، لە نامیزی ئاسۆسدا، لە نیو ھیلانەى بەفردا ھەلنیشتووہ. لە مزگەوتەزیناندا، نەفسەرەکان،
 موستەشارەکانى فوجى سووک، نەو پێشمەرگانەى لەسەر کێشەى «قەتل» زینانییوون، ھەنھەک
 سەربازی بریندار، من و مامەشینخیش چاوەرێ چارەنووسی خۆمان ئەھەین.

شەرمەکان گەرم بوون.. چنگە گێرەرەکانى نەقال، ئەک ھەر مەزوف، گوند و ئار و بەربى ئەسووتاندن
 و بالای «ئاسۆس» یشی ھەرۆشاندا. تەرمی شەھیدەکان و جەستەى لە خۆنیشەلالی نەنگاوتەکان،
 ھەنێرانە مزگەوت. مزگەوت، ھەم زیندان و ھەم تیمارخانە و ھەم مەکزی شەھیدەکانیش بوو! لەسەر
 تاتەشۆرەکە، لە کەنارى ھەوزە گەرەکەى مزگەوتدا، تەرمی سەرتیپێنکى یەکیى نانراوو، نەو،
 پیاویکى بالابەرزى سووروسپیی جوانخاس بوو کە من، پێشتر ھەمناسی.

کانیتوو، بە ھەموو لێکناوەیەکی جیوگرافی و حیساباتیکی ھونەرى بەرپووەبرینی جەنگ، ھەبوو
 ئواینگە و ئواسەنگەر بیت کە بکەوت، کەچی و ھەما نەکەوتەوہ.

شەویک لە کانیتوو، پشوو مان نا و بەیاننیکەى، فەرمانی گەرەنەوہى شێخەلى بۆ سەرگەلۆو، بۆ
 نەوہى لەوێرا ئازادی بکەن و بە کۆپتەر بۆ نێرانی بنێرن. گەشت، شێخەلى، گرفتى جیلدى
 تەندرووستى ھەبوو. مامەشین، منى لە نامیز گرت و بە گەرمەوہ ماچی کردم و مائالوايى کرد!

__ خەمت نەبیت و وەرەت بەرز بیت، یەکتر ھەیینەوہ!

__ خەم نییە، بزانیان چارەنووس چى ھەبیت!

گیرخوارن له گهرووی نهفالا

— ومخو کهون! خوتان کۆکه نهوه و بۆ دهرموه! نهفالا گهشت! دهنگینک وههای کوت. مزگهوت شتوا و بوو به ههلا و فرکان فرکان. کۆله پشته کهم له کۆل کرد و پالتۆ کهم له بهر کرد... پیتلوه مکان! نایانینمه وه، که سیک له پنی کرهون و بۆی دهرچوه. منیش، جووتیک پیتلوم له پنی کرن و له مزگهوت دهرکهوتم. له مزگهوتدا بوو به دهسترێژ، گولله کان له جهستهی نهفسهره بریندارهکان که نهیاندهتوانی دهرکهون و پئی بکه، دهرباز دهبوون و بهر دیوار و بنمیچه که دهکهوتن. له بهرهم مزگهوتدا، نهفسهره دیلهکانیان ریز کرن و پیتان کوتن: نیهو دهتوانن پئی بکه، دهی وه پئی بکهون!

— مامۆستا تو چی دهکهیت؟

دهسولی کاکه دهش، که لپرسراوی نیشوکارهکان بوو. پرسپاری لئ کریم.

— تو ههرچی بهکت پئی باشه، ومها دهکهم.. من، له گهلا نیهو دیم!

— له گهلا نیهو! دهرباز نابیت و رهق ههلتیت.. تو لهزانیت، ناسۆس چ سهخته؟ چهند نووره؟ چ بهفرینکی لئ کهوتوو؟ پینچ سهعاتیک سهکهوتن و نهوهندش زیاتر نابەزین، تا دهگینه «سهفره و زهروون»، بۆ تو که دوو سال و نیهو زیندانیت، مهحاله!

— نهی چی بکه؟

— خۆت سهههشک به! ههرچی بهکی خۆت به گونجایی لهزانیت. نهوه بکه!

— تا ههر کوئ بتوانم دیم و پاشان بیرینکی لئ دهکهمهوه.

به پشت کانیتووبا ههلهگه راین و به نیهو رهز و باخاند. رێک به بهرهم کۆنه بارهگاکانی سالی ۹۸۴ی دهسگای نیهوهندی رۆشنییری کۆمهله، چنگمان له بالای به فراوی ناسۆس گیر کرد. نهفسه رهکان، دهیانویست خۆ بگنخینن و خۆ بهرنهوه به لام گولله باران کرنی نوویان، به دهستی پینشمه رگهیه که کهسانی خۆ شهویستی خۆی له دهست نابوون، رینگای لئ گرتن و ناچار بوون. گوهر به خۆیان بهمن! نهفسه رێک که زههدهقی چوو بوو، خۆی به منهره پینچا و کوتی: مامۆستا، بهماریزه، خاتر نه لالا!

— نه گهر دهتوویت زیندوو بهمنیت، سهکهوه! منیش دهتوویت کهولی خۆم رهزار بکهم.

نهفالا، به دوماندا، به لاقی ناگرینهوه، غاری دهدا! رێژنه ی نوشکا و گولله توپهکان، کانی و باخ و رهزهکانیان به نیهه شهوه، گر دهان.

من و علیی مامهحه، له نیهو قهتارهی سهمان پینشمه رگه، پاسدار، دیل و زیندانی، ژن و منالاندنا، به رووبا، له بهفری تا چۆکان هاتووبا، سهکهوتین!

سەعاتیک و نووان و سیان، ھەوائیک لە دووندی ناسۆس نییە، دەست بۆ گیرفانم دەم، ھەندەمک ورمەنان دەریتم و لە زارمی دەنیم.. نانەکە، تفت و تالە و نیلنجم ئێ! نەمە نیشانە ی رەقەلاتنە، سەیری پێشەکانم دەکەم، پێخواسما دەمەوێت لەگەڵ ەلی قسان بکەم، زمانم لە گۆگەوتوو، لە پشتهو ە شانی ەلی دەگرم.. ەلی، ئاوێ دەانتەو و من بە ناماژە ی دەست، پێی دەلێم: نانیشە!

لەگەڵ ەلیدا، لە بن کاپچیکنا ناھەنیشین و من لە بنار دەروانم. بنار، بە بەفرەو، لە بلیسە ی زمانی نەفالا دەسوێ! کات، بەرەو چواری نیواری ەلەمکشێ.. ئێمە، شەش سەعاتانە سەر دەکوین و نیستا دەبێ فکریک لە حالی خۆمان بکەین. گورێکم تێ دەکویتەو و دەلێم:

— لە سەرکەوتنا، ھیوا یە کمان نییە، شوو نایێ و رەق ەلەنێن!

— چی بکەین؟

— نیواران، لەشکری دەوڵەت لە ەیرش دەکویت، لە شوینی خۆی دەمینیتەو و بەیانی، دەست پێ دەکاتەو!

— ئێ..

— دەتوانین بە نیوسەعاتان، بە خلیسکێنە، بگەینەو بەخەکانی کانیتو!

— نە ی پاشان؟

— لەوێ، لە نەنوا یە کنا پشوو دەمین و لەگەڵ شەبەندا، بە شاخەکانی نەو بەرنا، بەرەو ناوچە ی نۆلی جافەتی دەروین.

— تۆ چیت پێ باشە، من لەگەڵ تۆ نام!

پێکەو، لە نیوقەدی ناسۆسەو، بە خۆخلیسکێنە، دێنە خوارەو، زۆرمان نەماو و من لە کاو بەفریک دەکو، ەلی فریام دەکویت و ەوێ رزگار کریم دەت. من، ەرجی تینیکم ە یە، بە خۆمی دەم و راست دەبەو، بە لام کۆلەپشتەکم جێ دەمینت. کۆلەپشتەکم، رۆمانەکانی یاشارکەمال و زمانە بالاکی شوکرستەفا، وێنە شیعریە رەنگینەکانی «نازم حیکمەت»، «بنجی» پالەوانە بێزمانەکی رۆمانە پێ ناھێنانەکی وایام فۆکنەر، دەستوووسەکانم، نەو شیعەر و چیرۆکانە ی لە زیناندا نووسیویوم، ەر ەموویان لە بەفرنا رەق ەلاتن و نەفالا ەلێلوشین!

لە بنارنا، چنگە خۆیناوییەکانی نەفالم بیتن.. ژن بە مەلۆتکە ی دەستیەو، لەنێو بەفرنا، بۆ نەبەر خەوتبوو! پاسدارانی پرسی تێراو، بوو بوو شەختە و کیلی بە ەشت لە گەرنیاندا رچیوون! مەر و بزنی لە بەفرنا نووقبوو، لە گیانەلانا بوون! کورد، لە ناگرا دەسووتا و لە شەختە دەبوو بە بەرد! وای چ میلیەتیک ی پنا و کۆلێن!

لەنێو بەخەکاندا، ژن و منداڵ، گەنج و پیر، پێشەرگە و پاسدار بە یەکنا نین و کەس بە کەس

نییه!

کۆمەلێک، ناگرتکیان هەلکەربوو و لە دەوری ئاپوورەیان داوه. لە ناگرەکه نزیک دەبینەوه، زیرۆی
عەبدولای پێوی و گێلاس خانی ھوسەری، لە من دەروانن..

— کاک پشکو، پێلاوت لە پێتا نین، پێتەکانت لە دەست دەمیت! زیرۆ وەهای گوت.

— ئەزانم، بەلام چارم نییه!

نەفسەرە بیلەکانی بەعس دەبینم، بە ریز، بە بەرچاوی نەو ھەموو پێشمەرگە و خەلکەوه، بەرھو
مۆلگای سوپای خۆیان، ملی رینگایان گرتوو و کەسێک کاری بەوان نییه.. ھەموو کەس، لە خەمی
خۆی و چارەنووسی مائۆمندالی خۆیایە! شیرازەیی نۆخەکە تێک چوو و کەس ناگای لە کەس
نەماوه.

ناگرەکه بە جێ نیلین و بەرھو خانەباختیک دەروین، من، لە پێتەکانم رابەمیت و ھەموو دنیا، بە ھەموو
شۆرشەکانییەوه، لە جووتی پێلاوا دەبینم! جووتی پێلاو، ھێندە ھەموو دنیا گەرە بیت و جێگای
پێتە ناوساو و نیوھەمریوھکانمی تێتا بێتەوه!

— مامۆستا، ئەو تاکیک پێلاو! عەلی، وا دەلی.

تاکیک پێلاو، لە پێ ئەکەم و پال بە دەرگای مائیکەوه دەنێن و دەیترازینین. مائیکی گەرم و جارێ
کوانووێان سارد نەبووئەوه. نار لە سۆپاکە دەنێن و گەری دەمین. سۆپا، نێلەیی ئێ، دنیا بیت
تاریک نابیت.

عەلی، لە مالهەکا، نان، ھەنگوین و پەنیری ژاژی دەمۆزیتەوه و لە ژوورێکی بیکەنا، ھاوار دەکات: ئەم
مالە بووکەندار بوونە، پێلاو.. سەد جووت پێلاوی لێیه!

جووتیک پێلاوی چاک لە پێ ئەکەم، نان و پەنیر و چا دەخۆین و لەبەر ناگرنا، لاقانی لێ
راھەکیشین..

تەقەیی دەرگاکی ھات، چوار کەس خۆیان لە ژوورێ نا، عەلی سامیی تورکمان، سەرپار ناویک کە
پێشمەرگە و خەلکی شارەزور بوو، ئەو، لەسەر کێشەیی قەتڵ زیننانی کرابوو. سێھەمیان، پیاویکی
ریشسپی بوو، ئەو، موستەشار بوو، بێپار بوو بە چەرەمەیک پارە، نازاد بکریت، بەلام نەنقال رینگای
نەماوو. چوارەم کەس، پیاویک بوو سەر بە موخابەرەتی بەعس و پێشمەرگە دەستگیریان کربوو!
ئەوان، نانیاں خوارد و پشوویان نا، لەبەر گەرمیی ناگرنا، قسەوباسمان گەرم کرد و جاروبار،
تەقینەوهی گوللەتۆپیک، ساریی دەکرەوه..

کابرای موخابەرەت گوتی:

— مامۆستا، تۆ چی ئەکەیت؟

— من، پلانى خۇم ھەيە.

— چۈن؟

— پىش گزىنگ، بەرەو سەرگەلوو ھەرۋم.

— لەۋى زىندانىت ھەكەنەۋە، پەنگە بشتكوژن!

— با بىكەن.. چارىكى بىكەم نىيە!

— با، ھەتە!

— چۈن؟

— لەگەل من ۋەرە!

— بۇ كۈي؟

— مامۇستا، تۇ، من ناناسىت. من، جەنابت ھەناسم، ھەزەم چىت و كۈرى كىتت و ھەشەرەتت كامەيە.

بەلنى شەرەفت ھەممى، بە سەلامەتى و بە نۇتۇمىيلى خۇم، بىن ھەۋەى ھەۋەت پى بزانى، ھەتگەيەنمە

سلىمانى و رزگارت ھەكەم!

— سوپاست ھەكەم، من كارى وا ناكەم!

لە مامەي مۇستەشارم پەرسى:

— تۇ چى ھەكەي؟

— من، رىنگاي نوورم بۇ نىزىك بوۋەتەۋە، بەيەنى. خۇم تەسلىمى سوپا ھەكەم و بىست ھەزار

بىنارىشەم، لانىكەم، قازانچ كەرد!

— ھەلى سامى. تۇ چى؟

— مامۇستا، ھەيەت نەكەرد! من لەگەل تۇ و ھەيلى مامەھەمە و سەردار ھەبىم. من، تا «پەتەكە» لەگەل

نىۋەم!

نەو شەۋە نەخەۋىتىن، كاتۇمىر ۋە بەيەنى گوتەم:

— ھەستىن با بەرئى كەۋىن!

نىمە، بەرەي بەسىيانمان لە خانوۋەكەم جى ھىشت. سەرەتا، بە ناۋ باخەكاندا. بۇ ئۆلەكە شۇر

بوۋىنەۋە و پاشان بە چىاكەم سەرگەۋىتىن.

لە رىنگانا، لەگەل كارۋانى ژن و مىنالاڭنا يەكمان كرتەۋە. ژنىك كە پەلى نوو مىنالى كرتەۋە. مىنالى

سېنەمى لە كۆل نابوو، بە نىۋە بەفەرەكەم رېتى ھەكەرد و ھەناسەي سوار بېۋو. نىمە كە پشۋويەكى

باشمان بابوو، بە نۆرە، تا لوتكەي چىاكە، مىنالاڭنامان لە كۆل كرىن.

لە ئوۋىدى چىپا، لەگەل سېتىپ، ئانىسىنىڭ ۋە لە ئۆلى مەرگە ۋە «كانىتو» مان پوانى. تانك ۋ تۇپخانى ئۆلەتەن ئىكەن، بۇ كانىتو، پىشپەيىپان ئىكەن. بارەگاكانى ئىسكەن پۇشنىرى ئىكەن. ئىكەن كۈنەتەيەر ۋە ھەشەرگە كانمان مابىن؟ ھەر كەسە ۋە كۈنكىكى بە ئىتو كرابو. پىشەمەرگە قۇشە ۋە قەشەشەكان ئىكەن: ھەر مەسئۇلىك، زۆر لە كۈنە بىننىتە، كۈنەكە ئىكەن ھىي ئىتو ئىكەن، كۈنەكە ئىكەن، كۈنەكە ئىكەن. نىتر. خوا ئىزانى كە چىيى تىران كۈتۈۋە!

ئۆلۈۋەل. بە ئوۋ پۇزان ۋە بە ۋچان. گەشنىنە كۈندى «گۈمەزەل». كۈندەكە، ئوۋمەنەزلى ئاۋمان ۋە بىكەي ئىتو ھىزانە بوو كە لە ئۆلى جافەتتە، پاشەكشەيان ئىكەن ۋە بەرەو سىنور ئىشەن. كۈتەرەكانى ئىزان، لە بەرەم كۈندە ئىشەنە، بىرەنارەيان بار ئىكەن ۋە ئىكەنە. ئىلىي تۈركمان كۈتى: مامۇستا، تۇ پارەت پىتە؟

— تەنھا ۋە ئىنار!

— مەن پەنجا ئىنارم پىتە، ئىتو بۇ تۇ، نازانەن بە كۈي ئىكەن!

پارەكەم لى ۋەرگەت، چۈيەن بەرەم مەگەت ۋە پاشان ھەر سىنكەن بوۋىنە مېۋانى مالىك، شەۋىش ھەر لە مالىكەن خەۋىتىن.

بەيانىيەكەي، پىشەمەرگەكە ھات ۋە كۈتى: مامۇستا، كاك سەلىم ئىتە با يىت بۇ ئىتە!

— بۇ كۈي؟

— لە مالىكەن ئىتە!

لەگەل ئىلىي مەمەكە ۋە پىشەمەرگەكە، پۇشنىن. لە مالىكەن، سەلىم (ئىتە نەمەشۈكرى)، جەمال ئاغا، ناراي حاجى برايمى چەمەكا ۋە چەند كەسى ئىكەن لىتو.

سەلىم كۈتى: مامۇستا، بۈيۈن، كاك نەۋشىروان لىتە بوو ۋە لە ھاتنى تۇ ئاگانارە! — بەلى...

— لەسەر فەرمانى ئىتو، تۇ ئىتە بگەپتە بۇ سەرگەلو، مەن ئىتەكە بۇ ئىتو، لەگەل خۇت ئىتەكە يى ۋە يىتە بە بىرەنارە!

— مەن، بە مەجىزە پەزگەم بوو، تازە بۇ كۈي بگەپتە!

— ئىزانم... لە ئاسۇس زىاتەر لە ۶۰ كەس پەق ھەلاتو، باشبوو كە تۇ ئىتە بوۋىت، بەلام بگەپتە لاي بىرەنارە ۋە ئىتە ئاگانارە.

— بە تەنھا ۋە بە پىتە زەمەتە!

— ئىتە ۋە ئىتە بۇ پەيدا بىكەن.

علىي مامەھمە گوتى: مەن لەگەلت دىم. نايەلم تەنھا يىت. سۇراغىكى كەسوكارىشم ئەكەم. بەلام با چەككىشمان بىھنى!

سەلىم. نامەي نووسى، ولاغ پەيدا كرا. چەككىيان نا بە ەلى و بە پى كەوتىن. لە پىگانا، سەنان ژن و منداڭ و پىشمەرگە، پىچەوانەي پەوتى نىمە. بۇ سەرسنور دەرۋىشتىن.

لە سەرگەلوو، لە بارمەگايەكنا، ملازم عومەر، كۆسەرت پەسول، لىئىرى سەلىمەجىد و زۇر لىئىرسراوى دىكەشى لىئىرون كە سەرگەرمى پاشەكشەپىنكرىنى ھىزەمكەن بوون. ملازم عومەر، كە زۇر سەرقال بوو. ھات و باۋەشى پىتا كىرم. شىخەلى. جارى ھەر لەۋى بوو. چاۋەرپى بوو تا بۇ نىئرانى بىئىرن. چەند ساتىك لەگەل شىخەلىنا نانىشتىن. لىئىر. پىشمەرگەيەكى نارد و جووتى پىلاۋى «نەبىداس»ى نوۋى بۇ ھىتام كە بۇ نەو دۇخە زۇر پىئوىست بوون. نەمەونىۋار، مامۇستا ەبىولا ھات و گوتى: مامۇستا لەگەل نىمە ۋەرە!

سواری ئۆتۆمبىلىك بووين، لەژىر تۆپپاراندا، لە «سەرگەلوو» ۋەرە ياخشەمەر و بارمەگاي مامجەلال رۋىشتىن!

لە ياخشەمەر، منيان بە مەفرەزە تايەتەكانى مامجەلال سبارد و خۇيان گەپانەۋە. بەختيار و ھۇشيارى سالەح پەفەت، لە ئانامامەيى مامجەلالدا، بەرپىسى پىشمەرگە و مال و ھالى مامجەلال بوون.

كەسەك ھات، منى لە ئۆفيسەكەي مامجەلال كىرد، دەرگاگەي ناخست و رۋىشتا چەندسال پىش نىستا و چەندىن جار. ھەر لەم ئۆفيسەدا، مەن لەگەل مامجەلالدا نانىشتوم و باسى كىشە و گىرەتەكەم لەگەلنا كىرۋە. ھەر لەم ئۆفيسەدا بوو، نەو گوتى: كەلك لە نەزمونى فەلەستىنىيەكان ۋەردەگرىن و چوارچىۋەي يەككىتى نىشتىمانىي كوردستان، فراوانتر ئەكەين! نەي بۇ نەيكرەد و بارمەگەي بەم ھەۋارە گەياند؟ رەنگە نەو وىستىتتى و بەشىك لە سەركىنايتتى كۆمەلە و نەۋشىروان مستەفا نژ بووين، ناخر، جىابوونەۋەي نىمە لە كۆمەلە و مانەۋەمان لە چوارچىۋەي يەككىتىنا، بىكەي نەسەلاتى نەۋشىروان و سەركىنايتتى كۆمەلەي دەرەزاند! نەي كى نالەيت ھەموو نەو بۇچوونانەي مامجەلال، تەنھا بۇ پاكىشانى نىمە نەبوويت بۇ خالىكى رەۋبەرەۋوونەۋە كە بواری پاشەكشەمان نەيىت و نەۋانىش بۇ پاكىتاۋكرىنمان نەستناۋەلابىن؟!

پەنجەرەكانى ئۆفيسەكە، بە نوۋكەلى ژەھر و بۆمبەكان، رەش ناگەراون. لەگەل چىرەۋونەۋەي تارىكىدا، تەقىنەۋەي بۆمبەكان بە نالەتر و بۆنى ژەھر خەستىر نەيىتەۋە. پىشمەرگەكان، بە نەمامك و جلوبەرگى نژەژەھەرۋە، لە ھەشارگەكەنان و منىش لەژىر رەخمەتى ژەھرىنا، لە مالى مامجەلالنا، چاۋەرپى نواساتەكان ئەكەم!

پیشمەرگەیک نزیک دەبیتەوه و من ھاواری دەکەم:

— کاکە تا ئێرە وەرە! پیشمەرگەکە بێت و من دەلێم:

نیوه خۆتان لە حەشارگەنا و بە دەمامکی نژەگازەوه نانیشتوون و منیش لێرەنا، لەم نۆفیسە شووشەبەندەنا، زیندانیم!

پیشمەرگەکە، دەروات و خێرا دەگەریتەوه.

— مامۆستا، ئەم جلەبەرگە بپۆشە و ئەم ماسکەش بگرە، دەتوانیت بێتە لای نێمە، کاک بەختیار، دەلێت: با بێتە لای خۆمان.

نەوشەوهمان لەژێر گرمژنی کاتیۆشا و ژارباراندا، پۆژ کردەوه و بەیانی، لەگەڵ گزنگنا، کەلوپەلی مامجەلالیان لە بوو تراکتۆر بارکرد، سوار بووین و بەرەو بەرگەلۆو، لە ھەورازی «کەپکەپ» ھوو، بەرەو گوندی گۆمەزەل، گەڕاینەوه. گۆمەزەل، جمعی ئێ و ژەنرال بەفر، بە شمشیری پچیوی دەستییهوه، پێگای ھەربازبوونی گرتووه و دەبی چاوەڕێ بین!

کاروانیک لەنیو زریاندا!

پاش نوو پوژ چاوهروانی، کاروانی پێشمەرگە و خەلکی گوندەکانی نۆلی جافەتی، لە گۆمەزەلەوه، بەرھو نۆلی «سەفرە و زەرەون»، بە ڕی کەوت. نۆل بە نۆل و باسکەوباسک، ھەلەمگەپێت و دانەگەپێت، ھەموو نیا سپی دەچیتەو، سەپپەک ناوی چاوان دەبا، سەرمايەک نەک ھەر دەست و لاقان، دلانی پەر لە شکست و بێھێوایی نەچیتێت. نەمە کاروانیکە، بێ ڕیھەر و بێ چاوساغ، لە ھەولی نەربازبوون لە گەرووی ژەھراوی نەفالا، پەروی لە نۆلی بەستەلەکی مەرگ ناو!

لەم نۆلەدا، لە نیو نۆلی شەختەدا، سەدان پەتووی ڕەنگاوڕەنگ و دەیان پارچە پارچە، بە بنچکانەوہ جێ ماون و زۆر لەوہ زیاتریش، بە ڕیژایی چەند کیلۆمەتر، پەتووە نالووالاکان لەسەر بەفر پارخان تا مینگەل و وڵسات، لەنیو بەفرنا پۆ نەچن! نەم تابلۆیە، ھەر دەلانی پێژیسیوڕیکی لێزان، بۆ نەھتانی فیلمی کارەساتی ناژەل و مەرقەکان، جێبەجێ کردوہ!

لەم نۆلی مەرگەدا، مەرقەکان تا کەمەریان لە بەفرنا چەقیون و لەگەڵ چارەنووسدا ملانی نەکن، لە بەستەلەکی شکستدا، لەبەر کەلاکی مەر و بز، ڕەشەولاغ، گوێدەرێژ و بەرزەولاغ، بواری ھەنگاونانت نییە! کێ پالەوانە بەبەختەکانی نیو کۆمەلەچیرۆکی «لەژێر ئاسمانی شەختەدا» ی «جاک لەندەن» دەناسیت؟ نێمە کتومت نەو پالەوانانەین کە چارەنووسمان بە زریان و نەفالاوہ شەتەک تراوہ! مەرقە گوناھەکان، ھەموو شتیک لە بەفرنا جێ نەھێلن و تەنھا نۆلی لە ھەموو شتیک خالیی خۆیان، لەگەڵ خۆیاندا دەبن و بە ھیوای بەجێھێشتنی میژوو، ھەناسەپرکێیانە! نەوہ نێمەین کە دەمانەوت میژوو بێزینین یاخود میژوو، لە نەرگای خۆیناوی نەفالستانی خۆیوہ، وەنەرمان دەنیت؟ کاک بەختیار، نەم چەکە زیادانە چی لێ بکەین؟ پێشمەرگەیک، پرسیار لە بەختیاری سەلەح پەفەتە نەمکات.

— چیان لێ نەکن، بیکەن! فەریان بەن!

من دەلێم: چەکیک بەنە من، من دەتوانم چەکیک ھەلبگرما
زیندانیک بە کلاشینکۆفیکەوہ، لە نۆلی مەرگدا، بێھێوا و نیوہگیان، لەگەڵ کاروانیکی شکستخواربوو، بەرھو سنووری شکستیەکان بە ڕیگاویە!

لەگەڵ نارای حاجی برایم و پێشمەرگەکانیدا، ماویەک پێکەوہ دەبین، پاشان زمانی زریانەکە لێکمان دانەبرێ و نیلی من خۆم تەنھا دەبینم.. تەنھا و بێ هیچ کەسیک، بێ پێشمەرگە و پاسەوان.

بى «بەختيار» و «ھۆشيار» و ھەر كەسك كە بەرپرسىياريى رزگاركرىن ياخود نىعمامكرىنى زىندانىيەك، لە نەستۆى خۆى بىتت!

زىندانىيەك، بۇ نازانكرىن ياخود نىعمامكرىنى خۆى، نە فرىشتەيەك شك نەبات و نە جەللايەك! لە لووتكەيەكى بەرزەو. بەرز تا نزيك مالى خويابەك كە لە بورجى سەلتەنتى خۆيەو، لە مەرگەساتى پەيىيەتەكى نەروانىت، چۆلەچراى ھومىنىك نەيىنم و جەستەى نازاوم، بە تولەپتى شەختە، بۇ ناو نۆلى كە چەھيوايەك كىش نەكەم.

لە نيوان چەننىن چارنا، لە چارنىك ژور نەكەوم كە ۱۰ تا ۱۵ پىشمەرگى نىوھەرىوى لى راکشاو، چايان نەم كرېو، ھالوى ھەناسە و بۆنى چاي نەمكراو، فەزاي چارنا لىوانرېژ كرېو.

مارف! رېك خۆيەتى و بە تاكە چاومكەيەو، لىم نەروانى..

_ مامۇستا، ھالەت زۆر شە!

_ جا كى ھالى شە نىيە..

سەيرىكى چەكەكى كرم و گوتى:

_ بۇ بە تەنھايەت؟

_ لەكەل مەفرەزمەكى مامجەلالنا بووم، نەوان نواكەوتوون و نازانم چىيان لى بەسەر ھاتو!

_ نازاين كرېت؟

_ ھەموومان نازاين!

نەو شەو نەخوتەم بەلكە بوورامەو! بەياني كە رۇژ بوويەو، لە چارگەكە رامام، سەنان و بگرە ھەزاران كەسى لىبوو. خەلك بە پى، بە تراكتور، بە نۆتۆمىتلى پاساران، بەرەو شاناخسى و مەروى نەپۇشتن، تا لە چۆمەكە بېرەنەو و پەناگايەك لە خاكى نىراندا پەيدا بكن.

وھى خويابە! نەمە ناشبەتالىكى جارپۆنەندراو! ناشبەتالىك بە بۆنى ژھەر و خوينەو! نەمە ھەرسىكى بىكەيە و كەسك، خۆى لەژىر بارى قورسايە كارھەساتبارمەكى نانیت! كى بوو گوتبووى: تەرمى شۇرش لەو گۆرەى كەوتو، كەسك جەرنەت ناكات بىنىژ!

ھىشتا ھەوالىكەم لە بەختيار و مەفرەزمەكى نىيە. بۇ نەبى چاومروانى نەوان بكم؟ بە خۆم گوت. چ نەرفەتىكى باش، سواری نۆتۆمىتلىك نەبم و يەكسەر بەرەو سنوورى پەرىنەو، بەرەو وەستەستەنەو نازاينەك كە نوو سال و نيو، بە ناھەق لىم زھوت كراو. نەم فرسەتە، نەشەن نەستپىك بىت بۇ كرەنەو نەركايەك بەرەو چارەنووسك، جيا لە زىندان و نازارەكانى! نەبولانسك ھات و ساتى نەيوست بەرەو سنوور بگەرتەو، سوار بووم و كەسك لى نەپرسىم.

نەمبولانس، بزوت و منیش بە هزریکی پەرتەوه. جینگایەکم گرتبوو. نیوکاتژمێر تیپەری و لەسەر
رینگاکە، بەختیار و مەفرزەمەم بینی که لە سنوورەوه. بۆ پەیداکردنی من، ئەگەرانیوه و هەموو ماشین
و تراکتۆریکیان لەپێشکەنی. ئەوان. نەمبولانسەکیان راگرت و گوتیان: ئەوه تۆ لە کویت؟ وەرئ
خواری!

— من. ئێوهم بزر کرد و بە شوین ئێوهنا ئەگەرەم.

چەکیەکیان لێ وەرگرتم و لەگەڵ خۆیان بەرمیان.

ئێواری، لە شانایەکی، لە بارەگایەک که «حەمەینی خەجی» لێرسراوی بوو. وچانمان نا.

حەمەینی خەجی، هەم هاوێزی زۆر خۆشەویستی من و هەم نەنامی «ئالای شۆرش» یش بوو.

بەیانێ، بۆ هەمووچاوشتن، چوووه سەر کانێیەک و حەمەینیش هات!

— چیت لێ ئەکەن؟ بۆ کویت ئەبەن؟

— نازانم چیم لێ ئەکەن و چارەنووسم بە کوێ ئەکات. بەلام ئێنایم. لە ئێرانەوه. ئەمکەیننەوه

«قاسمەرش» و «ئێوزەنگ»، لەوێ، لە زیندانم توند ئەکەنەوه؟

— خۆت نیازت چییە؟

— تۆ هەوالبۆ کاک جەمالی حەمەیی خواکەرم و براوەران بنێرە که من زیندووم و هەر چۆن بیت.

هەولی هەلاتن ئەدەم. با ئەوان ناگادار بن!

— ئێنیا بە. ئەو کارە ئەکەم.

ئەنفال،

زنجىرەكانى دەستم دەكاتهو و پۇحم ويران دەكات

((لەسەر پردە نيوە پروخواوەكان نووسىبوويان:

بە خەمساردى خەونەكەنتان جى يىلن و

فەرموون بۆ ئەودىوى مېژوو!!))

بە ئۆتمىيلىك، لەسەر پرىتىكى نيوە پروخوا پەرىنەو و لەوسەرىيەو، پاسارەكان وەستابوون و ناواى بەرگى مۇلەتى پەرىنەويمان دەکرد، مۇلەتى پەرىنەو بۆ نەوىيوى مېژوو. بەختيار، ناوى منىشى وەكو پىشمەرگە، لە لیستی مەفرەزەگى خۆياندا نووسىبوو! ماشىنەكە، بە گەرمەنى چىايەكنا، پىچاوپىچ ناژۆتى و لەسەر لووتكەو، ناوړىكم لە ولاتىك نایەو كە تانۆبۆ بە ژەهرى ئەنفال چنرا بوو! ولاتىك كە رۆژگارىك بۆ من ولات و رۆژگارىك مەكۆى خەبات و رۆژگارىك زىندانى پۇح و رۆژگارىكىش ئەنفالستانە و لىنى هەلنىم..

((تۆ ئىستا لە لووتكەى ئەوبەرى مېژوودا،

لە قوولكەى مەینەتى و تىكشكان،

لە دۆلىك لیوانلیو لە خوین و

بەلەمىك بە پەنگى زەردەپەر،

لە گۆلىك مالمال لە چاوى نووقاوى ئەستێرە،

دەرەختىك لە بەرگى پاییزدا،

گولجاریك گولگولین بە جەستەى زارۆكان،

لە ئاسمان دەروانى كە تەرمى داىكى

لە ئامیز گرتوو!!))

((لە شیعرى تارمايى ویتەكانەو))

لە گوندیكى دەورووبەرى «بانە»، بابەزین و لە دیوەخانەى مالىكى نانبەنا، پشومان نا و شو، لەوێ خەوتین.

شەو، دەمویست دەرفەتێك بۆ دەربازبوون بێنەو، بەلام پىشمەرگەكان وریا بوون، پاسەوان لە بەرەرگا هەبوو، بەختیاریش، لە پایینی ژوورەكنا، نزىك دەركاكە، ڕاكشابوو. ئەو، لەگەڵ ھەر

چوۋنەمەر مەھەكى مندا، ھەلەمستا و چاۋىنيرىى ئەكرىم.

بەرە شارى «سەرەشت» رۆيشتىن و ئىۋارىئ لە ھۆتىلكنى نابەزىن.

من، لە ژوورنىكنا جىنگام بۇ نانرابوو، كە بەختىار و چەند پىشمەرگەيەكى بىكەشى لىيۋون.

زۆربەى كات و ھەتا ھەمى جەۋتەن، لە ژوورى پىشۋازى ھۆتىلەكەنا ماينەۋە و پىم وابوو نەمە

بەرفەتەكە، ئەگەرى بىيىنى كەسىكى ناسراو ياخود پىشمەرگەيەكى «ئالاي شۆرش» م بۇ بەرەمخسىنى.

بەلام چوون سەرەمى ژوورمەكانى ھۆتىلەكە، بۇ يەككىتى تەرخان كرابوون، شانسىكى كەم بۇ نەو

ئەگەرە ھەبوو. بۇ ناخۋارىنى نىۋارە، ھەنمەك لە پىشمەرگەكان، بۇ رىستوورانەكان رۆيشتەن، بەلام

من بوارى نەۋەم نەبوو، ئەوان خۋارىنيان بۇ ھۆتىلەكە، بۇ ھىنام!

تەنھا شەو و رۆژىك بەرفەتم ماۋە و ئەگەر فرسەتەك بەست نەخەم، ئىدى لە گەل يادەۋەريەكانى

سالانى پىشۋونا، پىكەۋە و بە ھەمان رىگەي سەرەتەي ھەشتاكاندا، بەرەو نىۋەزەنگ و قاسمەپەش

بەرۆين و لەۋيدا، كوختىك ئەمەنە زىندانم و لە سەرەمى ھەرەس و تىكشكانى «شۆرش» نا،

چارەنۋوسم نادىار بەيىت!

سەرەشت، لەژىر تىرۆژى خۋرى رۆژىكى سەرەتەي مانگى مارسا، بەرەشى و من لە پەنجەرەي

سالۋنى ھۆتىلەكەۋە، رۆژانى نەو تىشكە و ناۋىزانبۋونى لەگەل جەستەي راکشاۋى بەفرى سەر

شەقامەكە بەيىنم، لە دەستپىكى ۋەرزى بەھارىك بەروانم كە رەنگى خۋىن و ژەھرى كرتوۋە!

لە ھاتوچۆ و بزۋوتنى ژيانى ناسايى خەلك، لەسەر شەقامەكە بەروانم، پۇلى قوتابىي جانتالەشان،

سەرەنجم بەند ئەمەن، خۆم و يەكەم جانتاي قوتابخانەم بەيىنمەۋە كە نايم، لە سەفەرىكى خۇيدا، لە

«عەبابەيلى» ۋە بۇ شارى سلىمانى، لە گەرەنەۋەيدا، بۇي ھىناۋووم، جانتايەكى لە تەنەكەرووستىكراۋى

رەنگىكراۋ كە زياتر لە باۋەلىكى كچكە بەچوۋ تا جانتاي قوتابخانە!

— نىمە تا كەي لىرە بەيىنەۋە؟ لە پىشمەرگەيەك بەرەسم كە لە تەنىشتەۋە، لەسەر كورسىيەك

نانىشتوۋە.

— پاشنىۋەرۆ بەرەي ئەمەيىن!

— ناتوانىن بچىنە بەرەمگا و ھەيەكى پاك ۋەربەگريز؟

— با بەرۆين!

لە بەرەمگەي ھۆتىلەكەنا ئەۋەستىن و لە شەقام و ئەۋرەبەرى بەروانىن.

— نىرە، نىستىنە و سارد، بچىنە ئەۋەر و لە خۆرەتاۋەكەنا كەمەك ۋەمىنىن، تۆ ئەزانىت، من، نوو

سالە ھەتاۋم نەيىتوۋە!

پىشمەرگەكە، سەيرىكى كىرم و بە نابەيلى، گوتى:

— باشە، فرموو!

پیشمەرگە، مافی ھەلگرتنی چەکی لەسەر شەقامەکە نەبوو، بۆیە تەنھا ھەمانچەیهکی لەژێر پشتوینەکی بانبوو.

نیستا ھەرفەتێکی باشە..

— من، جارێکی دیکە شار نابینمەو و ھەندەک شتم پێویستن، ئەگەر بوارم ھەبێت، پێم باشە بیانکرم و لەگەڵ خۆمیان بەرم، بۆ ئەچینە ناوبازارەکە و لە دووکانێک بەیدایان بکەین؟

— نابێت.. نەو بەرپرسیاریتیی من نییە و ھەبێت کاک بەختیار، مۆلەتم پێ بدات! ھەر چییەکت پێویستە، من ھەژۆم بۆت ھەینم!

من، کە قسەم لەگەڵ پیشمەرگە، ھەکرد، پاشەوپاش و بێ نەوێ نەو ھەست بکات، چەند مەتریک لێی نوورەمکەوتەو، نیدی بە ھەموو تین و تاوێک کە ھەمبوو، غارم نا!

من، بە سەر شەقامەکان غارم نا و نەو، لە بری نەوێ بە دومان غار بدات، بە ھاوارەو، بۆ ھۆتێلەکە گەراپەو و ھاوڕێکانی خۆی ناگادار کردنەو! من، کەلکم لەو ھەلەیی نەو وەرگرت و لە شەقامەکوو، بە ھەستی راستن بامدایەو و خۆم لە کۆلانیکی ھاویشت، من، غار ھەم و شار شارەزا نیم، نازانم پروو لە کوێ بکەم، کۆلانەکە، گەیانمییەو سەر شەقامێکی سەرھکی ناوشار، شەقامێک کە لە خەلک جەمی ھەمات.

پاسەوانێک ھەبینم و بەرھەرۆی ھەچم و بە کەچەفارسییەک ھەلیم:

— من، کورێکی ئیراقیم و ھەمەوێت بێمە پەناھەندە و نازانم بۆ کوێ بچم، ھەتوانیت یارمەتیم بدەیت؟

— فرموو، لەگەڵ من وەرە!

ھەستی گرتم و چەند ھەنگاو لەوێ نوور کەوتینەو، ناوڕێکم لە دواوە دایەو و کۆمەلێک پیشمەرگ، بەلام بێ چەک، بە دوماننا غاریان ھەم!

— ناغا! نەو کوپە بۆ کوێ ھەبێت؟ نەو ھاوڕێی ئێمە!

— نەو ھەمەوێت بێت بە پەناھەندە، بۆ شەھربانیی ھەم!

من، گوتم: راست ناکەن، من ھاوڕێی ئەوان نیم و نایانناسم! یەکنکیان گوتی:

— نەمە، زیندانییە، بەعسییە و لە ھەستی ئێمە ھەلاتوو!

من گوتم: درۆ ھەمکەن!

پاسەوان گوتی: من، نەرکی خۆم جێبەجێ ھەمکەم، من گەرھە بێبەم و تەحویلی بھەم، ئێو، پاشان

بېرۇن و لەۋى ناۋاي بىكەن!

ئەستى مەن بە ئەستى پاسەۋانەۋە، كۆمەلىك پىشمەرگە بە ھاتەۋار، شۇنمان كەتۈۋەن. پاسەۋانەكە،
ئۆتۈمبىلىكى پاساران رانگىر كە بە رىكەۋەت، لەۋسەرى شەقامەكەۋە دىت.

— ئەتۈۋانەت، تا شەھربانىمان بگەيەنەت؟ مەن، ئەيىت ئەم ناغايە، بۇ ئەۋى بىمە! شۇڧىرەكە بە فارسى
گوتى: بىان بالا!

ئۆتۈمبىلەكە، بە خىرايەكى زۇر خىرا، شەقامەكەى جى ھىشت و پاش كەمىك ۋەستا. پاسەۋانەكە
مەن بىرە ژورەۋە، لەگەل كەسىكى بىكە قەسەى كىرد و ئىتر مەن لە ژورىكە نانىشتەم كە ئەفسەرىكى
پەلەرز، لە پىشتى مەزىكەۋە نانىشتىۋە. ئەفسەرىكە پرسىي: چت ئەۋىت؟

— مەن، كورىكى ئىراقىم، چەند سالان پىشمەرگە بوۋم و ئىستا ئەمەۋىت لە سايەى كۆمارى ئىسلامىدا،
ماڧى پەنابەرىم ھەيىت!

— زۇر باش، ئىستا كاغەزەكانت تەۋاۋ ئەكەم و رەۋانەت ئەكەن! ئەفسەرىكە، لە پەنجەرەكەۋە، لە
ئەرىي رۋانى و گوتى: ئەۋ ھەۋو پىشمەرگە ئىراقىيە، لە ئەرەۋە چى ئەكەن؟

— ئەۋانە ھەۋرى مەن، مەن ئەمەۋىت چىتر پىشمەرگە بىم، ئەۋان ئەيانەۋىت، بە تۇپزى مەن لەگەل خۇيان
بىيەن، بەلام مەن ئەخۇشم و ئەمەۋىت لە ئىران بىيەنەۋە!

لە ئەركاى ژورەكە ئەرا، پاسەۋانەكە ھات و سلاۋىكى سەربازىي كىرد و گوتى: ئۆيىنەرەكانى يەككىتىي
نىشتەمانىي كوردستان، ئەيانەۋىت، بىيەنە ژورەى و لەمەر ئەم ناغايە قەسەت لەگەل بىكەن!

— با بىيەن!

بۈۋ مامۇستاي شىكپۇش، ۋەژۋور كەۋتەن و سلاۋيان لە ئەفسەرىكە كىرد، ئەفسەر گوتى: فەرەۋە!

— ئەم پىاۋە، ھەرچىيەكى بە ئىۋە گوتۋە، دىرۇ ئەكات، ئەمە زىننەنىيەكى بەعسىيە و فەرمانى
نەئەمەكرەنى ھەيە، ئەم ئەيەۋىت لە ئەستى ئەمە ئەرباز بىت!

رۈۋخسارى ھەرىۋەكىيان بە مەن ئاشنابۈۋەن، بەلام ناۋيانم ئەزەنەن.

ئەفسەرىكە گوتى: تۇ چى ئەللىت؟

— ئەۋان دىرۇ ئەكەن، ئەۋان ئەزانەن كە مەن زۇر لەۋان ئىنقىلابىترەم، مەن، تەنھا ئەمەۋىت ماڧى پەنابەرى
ۋەربىگرم!

مامۇستاي ئۆيىنەر گوتى: نا، دىرۇ ئەكات، ئەۋ ھەۋو پىشمەرگەيەى لە ئەرى ۋەستاون، ئەتۈۋان
پاستگۈيى ئەمە بىسەلمىن!

ئەفسەرىكە، كەمىك راما و پاشان گوتى: ئىستا مەن چى بىكەم؟ مەن كارىكى زۇرم ھەيە، باشتە
تەحويلى ئەم بۈۋ ناغايەت بىمەۋە!

پەوشەكە، دىھات بۇ جىنگايەكى ترسناك سەر بىكىشىت. جەستەي يەككىتى، لە شىكىستىدا، خوينى لىن دىھتكا! كوشتن و ئىعدامكرىنى مەن. لەو ھالەتە ھىستىريايەي يەككىتى و نەوشىروان مستەفائى تىن كەتتۈرۈن. كارىكى مەسەكەر بوو! ئىستىدا دىھوو، چىرۈكى راستەقىنەي خۇم بىگىرەمە، بەلام بۇ كى؟ نەم نەفسەرە، نەك ھەر بىناگايە و سەر لە ھىكايەتەي مەن دەرناكات، بەلكە ناتوانى و ئىنايشى بىكات. نەو دىسگايەي كە بە نىشوكارى ئۆپۈزىسىۋىنى ئىراقىندا را دىكات، ئالائى شۇرپىش و ھەموو ھىزە سىياسىيەكان دىناسىت، لە چىرۈكى ئىمە ئاگانارە، تەنھا سازمانى ئىتلاعات!

بە نەفسەرەكەم گوت: كارىكى باشم لەگەل بىكە و تەحوىلم مەدەرەو، مەن، چىرۈكىكى بىكەم ھەيە! مەن، دىھوئەت قىسە لەگەل لىپرسراوى ئىتلاعات بىكەم!

— تۇ لىپرسراوى ئىتلاعات دىناسىت؟

— مەن كە ئايناسم، بەلام نەگەر ئاوى مەن بىدەيتە نەو، ھەتەن ئاگانارى چىرۈكى مەن ھەيە؟

— ئاوت چىيە؟

— پىشكۇ، نەندامى سەركىنايتىي «پەرچەمى ئىنقلابى»

نەفسەرەكە، تەلەفونەكەي ھەلگرت و ژمارەيەكى لىندا!

نۆينەرەكانى يەككىتى، دىھانوىست فشار بۇ نەفسەرەكە بىيىن، بەلام نەو گوتى: دىھىت چاۋەرەي بىن! چەند خولەككىك چاۋەرۋانى و كەسىكى بالابەرز و كەتە، پانتۇلىكى خاكى و پالتۇيەكى سەوزباۋ لەبەريا، جاننايەك بە دىھىتىيەو، ھاتە ژوورەي و سلاۋى لە نەفسەرەكە كىرد و پاشان سلاۋىكى گەرمىشى لە مەن كىرد.

مەن، ھەرگىز نەمزانى و لايىشم گىرەك نەبوو بىزانم كە نەو لىپرسراۋى ئىتلاعات ئاوى چىيىو! مەن، لەو ساتەنا، نەوم وەكو فرىشتەي فرىارەسى خۇم دىھىنى! كاپرا گوتى: فەرموو، لەگەل مەن وەرە! دىھىتى گىرەم و لە ژوورەكە دەرەكەوتىن، نەو، بە نۆينەرەكانى گوت: ئىتو، بىرۈنە دەرەي و لەۋى چاۋەرۋان بىن!

لە ژوورەكە ئانىشتىن، پەرەكانى ئاكتىشان و ئۆستانە گوتى:

— چۈن بە زىندوۋىي لە بىفەر و جەنگ پىزگارت بوو؟

مەن، چىرۈكى مەرگەساتى خۇم بۇ گىرەپەو و پاشان گوتى:

— شىخەلىي ھاۋرەت لە شارى سەقزە، دىھانەيت؟

— ئازانم، بەلام بىرپار بوو بۇ نەۋىي بىھن!

— ھەۋالى مەلابەختىار چى؟

— ھەۋالىكى بىروستى ئازانم، بەلام پىنم واىە، لە سىنورى مەلەندى سىتى يەككىتىيە!

— نېمە چى بۇ تۇ بىكەين؟ تۇ زۇر خراب لە نەستى يەككىتى ھەلاتوۋىت و كۆمەكچىكرىنت سەختە!
مەبەستە بلىم، بە رۇزى نىۋەرۇ و بە بەرچاۋى ھەموو خەلكەۋە!
— چارىكى بىكەم نەبوۋ! نەتوانن كۆمەكم بىكەن؟
— با بزانين، من ھەموو ھەلىكى خۇم نەلمم. ئىۋە كەسانى باشن، بەلام مەخابن، كۆمۇنىستىن!
— كۆمۇنىستىش شۇرشىگىرە! بەلام نەۋە چىرۇكىكى بىكەيە.
— ھەستە با بېۋىن!

لە ھەۋشەكەنا، ھەلەيك بوو نەۋسەرى ييارنەبوو، ھەرچى پىشەمرگە و لىپىرسراۋى يەككىتى لەۋ شارھى
ھەبوون، كۆۋەبوۋبوون. كابرا گوتى: نەمە خۇپىشانانە! رى ئىيە ۋەدەركەۋىن! بە پاسدارىكى گوت.
تا نۇتۇمىيەكەي بۇ بېيىننە نىۋە ھەۋشەكە و لەگەل نەركاۋى سالۇنەكەي جۋوت بىكەن. ۋەھايان كرد.
كابرا، منى لە پىشەۋە نانىشانە و خۇي لە پىشت سىتىرنەكەۋە، سولفى گىترا، نۆيىنەركەكانى يەككىتى،
خەرىكەۋون لە پىشتى نۇتۇمىيەكەۋە، سوار بىن، ئەۋ گوتى: نابەزنا! نەگەر نەتانەۋىت، بە ماشىنى
خۇتان ۋەرن!

كە نۇتۇمىيەكەي ئارۋوت، لە پەنجەركەۋە، لە نىۋە ھەشاماتەكەنا، نىگام لەسەر پروخسارى شەپلىنارىۋى
بەختىارى سالەح رەفەعت نىشتەۋە، نەستى راندەۋەشانە و ھەرشەي لىن نەكرىم، ھەندەك قەسى
بەرزونزىشىم بىستىن، بەلام گۆيىم پىن نەنان!

ماشىنەكە، بە خىزرايى تىپەرى و زۇرى نەبرد، لە بەرىم نەسكاۋى ئىتلاعاتنا ۋەستا. كابرا نابەزى و
پىشم كەوت. لە ژورەكەي خۇينا، چايەكى بۇ بانگ كرىم و گوتى:

— ئىستا، نۆيىنەر و لىپىرسراۋەكانى يەككىتى پەينا نەبن، نەبىت لە شۆيىنىكت بىشىرىنەۋە!

— ھەرچىيەكى خۇتان بە باشى نەزان!

— لە زىندانىكى تاكەكەسىت نەنئىن، بەلام تۇ مىۋانى نىمەيت، ھەرچىيەكت پىنويست بوو، ناۋاى
بىكە!

— من لەگەل زىندان راھاتووم!

پاسدارىك ھات و بۇ راھەۋىكى بارىك و تارىك، پىشم كەوت، نەركاۋى ژورىكى كرىۋە و گوتى:
فەرموۋ!

ژورىك، پانىيەكى ۲ مەتر و دىژاۋىيەكەشى ھەر ھىندە نەبوو، تارىك و گۆپىكى لەرزۇك بە ساپىتە
زۇر بەرزەكەيەۋە، تىشكىكى كزى زەرباۋى نەژانە. لە ژورەكەنا، پەتوۋىيەكى چلكن راخراۋو.

ئو پەتووی بیکەشی لیبون، ھەرگاکە پۆلا و تەنھا پەنجەرەیکە چکۆلە، لە بەشی سەرەویدا ھەبوو، کە لە دیوی ھەرەو، پاسەوانەکان دەیانتوانی بیکەنەو.

کە پەتووە سەربازییە چلکەنەکانم نیتن، یەکسەر بۆ لای پەتووە ڕەنگاوپەنگە بینازکەوتووھەکانی نێو بەفری ئۆلەکە گەرامەو! ئەو پەتووە ڕەنگین و نوینیانە، دەشن ھەر نانەیکیان، رۆژگارێک بە دەستی کابانێکی دەستەر، لە ژوورێکی گەرموگوری خانووھەقوڕینە گونینیکا، لە کونجینیکا، بە نازەو، پارێزراپ و بۆ میوانانی لە بەردانی ھەیتابن! مەوێ، نەگەر بەخت یاری بووینت و لە گونینیکا، میوانبوونی کابانێکی ئالوایی بە نسیب بووینت، نیدی بۆنی مێخەک و ھەزینی ئەو پەتووانە، لە رۆحی خۆیدا، بۆ نەبەد ھەلگرتوو.

پاسەوانەکە، چەند جارێک لە رۆژنەکەو، پرسیری کرد، ناخۆ شتیکم پتووست نییە، من تەنھا ناوای «چا» و ناوم کرد، بۆ نیوھەرۆژ، برنج و مەیشک «چلاومرخ»یان بۆ ھێنام، نیواری، شۆرباوێک و ئو سەموون و پاشانیش چایان ھێنا.

پێ نەچیت، نەمشو، نواسەوھەکانی ژبانی زینانم بیت، کێش دەلی وھا دەیت، جاری ترس و ئاواکێکانم جێیان نەھێشتوو! تۆ بۆ سەرکراپتیی کۆمەلە، بە تاییەت نەوشیروان کە خۆی چەند رۆژیکە لە نێران، زۆر بۆ نیتلەات بەین و نەمانیش، رانەستی ئەوانم بکەنەو؟! جا چ ھێزێکی سیاسی کورد، ھەر نەبێ لەم ئۆخی ھەرەس و تیکشکانە، ھێنەم زۆر بەسەر نێراندا دەشکێ؟ مەگەر بۆ بەختی ڕەشی من!

نێرانییەکان، سەر و سەمێلی ھاوکارییان بە ھێزە کورسییەکان تاشی و ناوینە نەفالیشیان نایە دەستیان! ناخۆ نێران، نەگەر بیوستبا و لێ بڕابا، نەیدەتوانی پێش بە کارەساتی نەفالی بکەیت؟ ھەر نەبیت دەستبەرباری ھێزە کورسییەکان نەبواوە و بەم ھەوارە خۆیناوییە نەگەشتینایە! نێران، کورستانێکی وێران و کۆمەلەیک ھێزی سیاسی لاواز و پەردەوازی دەخواییت، نەمە یە گەمی خۆیناویی سیاسەتی نیوچەیی ناگیرکاری کورستان و ئەو ھاوکیشە سیاسییە ئالۆزەیی کە کورد لە مێژووی خۆیدا، نەیتوانیوە بازەکانی بھەزینیت!

نێستا، لە تاریکایی زینانی نیتلەاتنا، قسەکەیی سەلاح چاوشینم وە بیرنیتووە کە لە ھاوینی ١٩٨٦ و لە ھەلەمن، پێی گوتم: (لەگەڵ نێراندا، ھەموو ھاوکارییەک نەکەن، نەجارمیان، دەفرین یاخود دەترین! سەرکەرەکان وھا دەلێن!)

نیوارەکانی زینان، سارد و شینارن، بە ڕووی نیوارەکانەو و لەبەر تیشکی لاوازی گۆپەکەنا، ھەنمەک ناوی ھەلگۆراو دەبینم، ناوھەکان، پاشناوی نێرانییان پێو لکاوە و ناوی ئەو خەباتکارانە نەم بەشە کورستانێکە رۆژگارێکی تاریکیان لێرەدا گوزەراندوو، نازار و نەشکەنجەیان کێشاوە

ۋە ئىش ھەنچىكىشيان، نواھەنەسەي خۇيان، بە ھومىندى سەرگەۋىتى ئۆزى مىللەتەكەيان، لىرەما سپارىيىت. مەن، نەمىشە مىراتگىرى نەۋ مەۋقە جۈمەتەنەم! نىمەي كورد، سەرگەۋىتەكانمان نا، بەلام ھەمىشە خەم ۋە نازارەكانمان. بۇ يەككى جىن ھەيتلىن!

لەم زىننەنەنا، لە لوۋتەكى ھەرمەس ۋە تىكشكانەۋە، بۇ بەرايى پروبارى تىككۈشان ۋە پۇزگارە سەختەكان، پۇزگارى پۇنانەۋەي پىرە ھەلتەكىۋەكانى پىكخستى كۆمەلە، لە ھەفرى ھەلەبجە، شۇر ھەمەۋە ۋە لەۋ ۋەرمەسسىيە نەسرەۋتەنەي ھەم شەپۇلى شۇرش كە تۇرەكانى مەركىيان ھەبەزاند، ناۋچە سوۋتەماكەكانىيان ھەكىلا ۋە بۇ خورتكىرنى ھەلتەكانى پىكخستىن. ھەتەنە بىكەكانى شاخ، پانەمىنم. ھەكىمى ھەلسالەح، گەنجىكى پىرۋە، ھەنەرمەند ۋە نەمىنىك كە ھەموو خەمەكانى خۇي بە خەمەكانى پىكخستىن گۇرپپوۋنەۋە، ھەتەنە باخەكانى «شۇشمى» ۋە باسى چۇنىيەتى پىكخستەۋەي كەرتى پىكخستى «ۋەستەنەۋەر»ى ھەمكرد ۋە كارنامە ۋە پىشنىيازى ھەمخستە پرو.

نايارى ھەلەھسەن، بە بەزۇنكى بچۈۋك ۋە بىنىس ۋە بىرىكى بالا ۋە تىنىكى زۆرەۋە، ھەتە ۋە ھەۋالى گەشەكىرنى پىكخستەكان ۋە بابەشكىرنى كار ۋە چالاكىيەكانى ھەگەياند.

بەيان، گەنجىكى قوتايى پەيمانگاي مامۇستايان كە خەلكى تەۋىلە بوو، ۋەكە سەۋرە، چۈست ۋە چالاك، تەلەنەۋتەلان، باخەكانى تەۋىلەي تەي ھەمكىرنى، سەۋرى ھەبەزاند ۋە نامەكانى ھەيتان ۋە ھەرامەكانى نىمەي بۇ سەلتەمانى ھەبەرنەۋە. ھەيسەلى نەھمەد تۇفيق، لە كۈندى ھەرمەيەنە مامۇستا ۋە نەنەمى كەرتى پىكخستى شەھىدەۋەستە نەۋەر بوو كە بويرانە، ھەم لە شار ۋە ھەم لە شاخ، كارەكانى نەنجام ھەمان! ھەمەي غەۋۋورەشەرىف، ھەۋرپى مەنەلىي ۋە لىپىرسراۋى مەن لە يىكىتىي قوتايىنى كوردستان ۋە سەرمەي نەنەمەيتىيەم لە پارتى لىمەكراتىي كوردستاندا، كارىكى ھۇشيار ۋە بەنەۋەۋى كۆمەلە ۋە لەۋ پۇزگارەنا، چالاكانە ھەۋلى گەشەپىنەنى پىكخستەكانى ھەما!

كىنى بىكە؟ زۆر بوۋىن، گەلىك زۆر بوۋىن كەسانىك كە گىيانىان لەسەر لەپى ھەستەنى خۇيان نەۋۋىن ۋە بەرەمەكانى بىناخەي پىكخستىيان نەنەمەيەۋە!

لە ناخى تارىكى نەم زىننەنەۋە، بە چاۋى نەۋرىيىنى يانەۋەرىيەكانم، ھەموو كەسەكان ۋە پروۋاۋەكان نەنەمەۋە.. بەختىارى ھەلىي ھەمەگىيەنە، لە ناۋەراستى ھەفتاكاندا، بە ھەم پىياسەي نىۋارەنى كانىشەخ ۋە كۈلەبۇزەۋە، باسى خەباتى سەختى جىقارىستى ۋە ھەلەمەرجى شۇرشى نۆيى بۇ ھەمكىرنى. بەختىار، لە خىزانىكى كۆمۇنىست بوو، لە نىۋەراستى ھەفتاكانەۋە، لە بازەنى فەكرى كۆمەلەي ماركسى-لېنىنى كوردستان كەۋتەۋو، چالاكانە كارى ھەمكرد ۋە ھەلەمەسورا! بەختىار، لە شەۋىكى بارانەۋىي بەھارى ۱۹۷۸، ھەۋرپى ھەمەناۋات ۋە مەھمەد سەئىد نەھمەد «شاھۇ»، پىگاي شاخ ھەمكىرنە بەر ۋە ھەيتە پىشەمەركە. تەمەنى پىشەمەركەيتىي نەم ھەۋرپى جىقارىستەمان، بە ھۇي كەتەيى ۋە قورسىي

جەستەییەوه، زۆر کەم بوو، بەلام لە شار و پاشی گەڕانەوهشی، کۆری پۆژە سەختەکان و هەلسووڕاوی نەسرەوتی خەباتی شار بوو!

لەنتو شاربا، مەفرەزە چەکنارە نەینییەکان، بۆ دەستوەشاندن لە بنکەکانی دەوڵەت، لە زەمەنی نوورکەوتنەوهی مەفرەزەکانی شاخ لە ناوچەکە و سەرقالبوونیان بە ئەرکە نشتەمانییەکانیان لە کوردستانی پۆژەهلات، کار و کردەی جوامێرانەیان نەنجام دەیان. فاتیحی خەجی، ئەو پیاوێ جوامێر و کرەمییە بوو، کە تەویری هەلسووڕاندنی کردە چەکنارییەکانی شار بوو.

دەنگی ناسازی بادانی کلیلی دەرگا، لە خەوی راچەنانەم، تا چەند چەرکەیهکیش هەر پێم وابوو، زیندانی بەرگەلوو، چاویکم بۆ مامەشیخ و عەلیی مامەحەمە گێژا، کە بە خۆمنا هاتەوه، شوێنەکەم ناسییەوه، پووداومەکانی چەند پۆژ پێشتی نەنقال، برووسکەناسا، بە زەمینما تێپەڕین.

— ناغا، فەرموو بۆ دەستشویی بڕۆ!

پتووستییەکانی دەستشوویی و هەجی هێنان و گەڕامەوه، نان و چام خوارد و زۆری نەبرد، وریانی زیندان هاتەوه و منی لەگەڵ خۆی بۆ ژووری لێپرسراوەکە برد.

— نەمشو، چۆنت گوزمراند؟

— خراپ نەبوو، هەر وا دەبێ!

— دۆینی، نوێنەرەکانی یەکیتهی هاتن و هەولی زۆریان نا، گوتمان نارەوومانە بۆ تاران و لای نیمة نەماوه، نەم بەیاننیه، نوێنەری یەکیتهی، ناغای بکتۆر خۆشناو، زەنگی لینا و ناوای کرەیت، نیمة گوتمان: دەبیت لە تارانەوه فەرمانمان بۆ بیت! ئێوه دەتوانن لەگەڵ نیتلاعاتی نێوهند، پەییوهند بکەن!

— نیتستا چی دەبیت؟

— دەبێ لێرە بڕۆیت!

— بۆ کوێ؟

— دەنتێرمە «ژاندارمە»، لەوێ وەکوو پەناھەندەیک، بۆ «کەرەنتینە»ی شاری «ورمە» ت دەبەن، لەوێ، کاری تۆ تەواو دەبێ!

لە ژاندارمە، بوومە هاوژینانی سەربازێکی زیندانییەکراو. شەویکم لە زیندانیکی چکۆلە و نیجگار پیسا پۆژکرەوه.

لە پاسێکی نەفرەهەلگیرا، دەستی چەم بە دەستی راستی سەربازێکەوه کەلەپچەکراوه و لە سەر دەشتەوه.

بچه قینه! بە دەستی راست چەقۆکە بگرە و گۆشتەکی پێ بپرە! چەقۆ و چەتال بەیەکنا دەهاتن و
من نیتەر حەوسەلەم نەما، پرەم نایە گۆشتەکە و بە دوو پاروو، نەویوم کرد!

پاسەکە ستۆپینکی کرد و سەربازەکە گوتی: ناغا، نەبەزین!
تیرمینالی مەهاباد بوو. من، چاوتیکم کەربوووە دە چاوان و لە کەسیکی ناشنا نەگەرام.. چ کەسیکم
نەبیت!

بە دەستی کەلەپچە بە نەمووە، سەربازەکە، بۆ پاسینکی نیکە کیش کردم و بەرەو ورمی رۆشتین.
شەقامانی ورمی چۆل و بیدەنگ، فرۆکەکانی بە عەس، بە ناسمانی شاربا گر دەخۆن، خەلک بۆ
پەناگاکان خۆیان نەکووتن. سەربازەکە دەلی:

__ مالی خوشکم لێرە، ماشینیان هەیه، دەچینه مالی خوشکم و زاواکەمان بۆ کەرمتینەمان دەبات!
__ کەلەپچەکە ناکەیتەوه؟

__ نا، ناغاگیان، نابیت!
بە سەر شەقاماندا، بە دەستی کلێلراوێوە، غار دەدەین! من، دەبیت رێک بە خێرای سەربازەکە غار
بەدەم، دەنا مەچەکم لێ دەبیتەوه!

ماشینی زاوای سەربازەکە، لە بەردەم کەرمتینەمان وەستا، منیان تەحویل نا و خۆیان گەرانەوه.

وینەکانی مەرگی ھەلەبجە

کەرمتینە، زیننانیکی گەرەمی پەناھەنمەکان. چەننەن ھۆلی فراوان و لەواندا بەشی خیزانداران و زگورتییان جوان، ھەوش و ھەساریکی چەند بۆلی ھەراو کە بە دیوار و لەسەر دیواریشەو، بە لێکەپەرژین چوارەھور ھراو، کارمەندیک، ناو و زانیارییەکانی منی تۆمار کەرن و پاشان لە ھۆلنکی گەرەما، تەختیکی خەویان پێ نام. لێرەما، چەننەن کوردی پەناھەندە دەبینی کە ھەر یەکنیکیان چیرۆکی پێ کارەساتی خۆی ھەیە.

ھەموومان، خیزاننیک، ولاتنیک، میژووێکەمان جێ ھێشتوون و بۆ پرگارکردنی پۆچی بریندار و ھەگبەیی یانھورییەکانمان، چارەنووس بە نێرەیی گەیانووین!
چەند کاتژمێر پاش گەیشتنی من، پێشمەرگەییکیان ھێنا کە من نەمەنناسی و نەو چیرۆکی منی ھەزان، خۆی کردە ھاوئەم و ھەراوسێ تەختی خەوتنم!
پێشمەرگە، باسی کارەساتی نەفەل و تێکشکاندنێ شۆرش، لە نەزمون و بینینەکانی خۆیەو، بۆ گێرامەو..

– تەواو! ھیچ شتێک نەما، ھەموو شتێک پووخوا و کەس لەبەر زریانی ژھەر و نەفەلە خۆی نەگرت!

– ھەزان، منیش لەوێ بووم، منیش بۆنی مەرگ و ژھەرم لێ نیت!
– تۆ، ھەر گۆشەبەیک و کەنارنیکیت بینووە، منیش ھەروەھا.. بەلام نەمە قیامەت بوو، قیامەتێک کە بەھەشتنکی بۆ نێمە تێدا نەبوو.. نێمە ھەموومان نۆزەخی بووین! بەعس، ھەشری ھەموومانێ کرد و بۆ نێو مەرگەساتی فری داین!

– بەعس، نێران، جەنگ، خۆمان و نیتر..

– تێناگەم!

– تێگەیشتنی ناسان نییە!.. ھەوالی نوێ چییە؟

– بەعس، بە بۆمبێ کیمیای لە شاناخسینی داو!

– کە؟ کەس ئالوودە بوو؟

– لەم پۆژانەدا، بە خەستی لێی داو.. ھەمەمینێ خەجێ شەھید بوو! چەننەن برینداریش ھەن کە ھێتاونیان بۆ نێران!

ھەوالی شەھیدبوونی ھەمەمین، موچرکێکی بە جەستەمان ھێنا و بەنجی کرد! من لە سالی ١٩٨٠ وە. ساتنیک رابەری سیاسی ھەریمی سێ بووم، ھەمەمینم نەناسی، چ پیاوێکی جوامێر و بە ھیمەت

بووا

_ نەى برىندارمەكان؟

_ زۆر، نەوى تۆ بىناسىت. رەنگە سالارى حاجى ھەرويش يىت!

كەسەك ھات و بۆ نووسىنەگەى كەرمەنتىنەى بىرم. لە نووسىنگەكەدا، پىاويك بە خىزى ھىنام و بە ناوى «فازىل» خۆى ناساند. بە شىوھى رەھتار و قسەكرىنىدا، بە لىپرسراويكى بەرزى نىتلاعات ھەچوو. كابر، بە وىل و نوسوولنەكەوھ قسانى ھەكرد، نەتەكىتى «پىاوى ھەولەت»ى لى ھەبارى. _ ناغاي پشكۆ، چىرۆكى زىندانىكرىنى خۆت و نەو ماوھىيەى ژيانى خۆتم لە زىنداندا، بۆ باس ھەكەيت؟

_ چىرۆكىكى رىژ و پى نازارە! پىم وايە، نە ھەتوانم بىگىرەمەوھ و نە ھەتوانم بىنووسم! بەلام كورەتى چىرۆكەكە، سەرنەنجامى كىشە و مەلانىتى ھىكرى. پىكخراوھىي و سىياسىي نىو ھەرونى يەكىتىي نىشتەمانى و كۆمەلەى رەنجەھرانى كورستانە. نىمە نەمانتوانى كىشەكانمان بە ناشتى و ھەمناھە چارەسەر بگەين و نەنجامىش بە كارەسات گەيشتىن!

_ ھەتوانىت باسەك لە كىشەكانتان بگەيت؟

من، كورەتەيەكم بۆ باس كرد و لە ميانەى قسەكانى من و سەرنجەكانى ئەو، تىگەيشتم كە نەو باشتەر لە من ناگانارە و ورىنەى كىشەكان و كەسەيتىي كەسەكان و تەواوى رەوئاوھەكان شارەزايە! ئەو، جەختى لەسەر قسەكانى لىپرسراوى نىتلاعاتى سەرنەشت كرىوھ و گوتى: نەوشىروان مەستەفا، لە رىنگاي نوينەريانەوھ لە تاران، زۆر مەبەستى بوو كە تۆ تەحوىلى ئەوان بىھىنەوھ، بەلام نىمە نەمانكرە!

گوتم: ھەلويسىتى نىوھ، چىنگاي پىزانىنى مە!

فازىل، وھەى ھەرخست كە زۆرەى ناوچەكانى كورستان، لەگەل ھىزە كوربىيەكاندا گەراوھ و شارەزايىيەكى باشى لە بارەى كەسەيتىي سەركرەكانى كورد و كابرەكانى ئەو ھىزانەوھ ھەيە. فازىل گوتى. نىوھ، باس لە كۆمۆنىزم و نەخلاقي كۆمۆنىستانە ھەكن، بەلام من شەوئىكان لە بارەگايەكى پىشمەرگەدا، ناگانارى نەوھ بووم كە پىشمەرگەيەكى كۆمەلە، لەگەل نىستىرىكى ماچەدا سىكسى كرەدا من گوتم: نەوھ ھىچ پەيوھندى لەگەل نايدۆلۆگىدا نىيە، نەوھ غەريزەى گەنجىكە كە بە ناچارى كارى وھەا نەنجام ھەت!

فازىل كە بە ھەچە كورد بوو و كوربىيەكى باش ھەخنىوى، لىپرسراوى بەشى نىتلاعاتى ھەروھى

سنورى پۇژناۋاي نىران بوو. واتە لىپرسراۋى پەيۋەننىيەكانى نىتلاعات بوو لەگەل ھەموو ھىزە كورنىيەكان كە ھاۋكارىيان لەگەل نىران ھەكرد.

فازىل. جگە لەۋەى لىكۆلىنەۋەى ھەرمىى لەگەل ھەكردم. نىسانش ۋەكو پىشە و كارى موخابەراتىي خۇى، ھەيوست كەلك لە بارى ناھەموارى ھەروونىي من ۋەرگىت و بەرھە بازەنەكم كىش بكات كە خۇى مەبەستى بوو..

— كاك پشكۆ با لەسەر كۆمۇنىزم و نىسلام قسان بگەين!

— چ پتويست ھەكات و چ كەلكىكى ھەيە؟

— كەلكى بۇ ناسوۋەيىي ھەۋاۋۇزى ژيانىت ھەيىت؟

— نازانم! بەلام ھەۋە ھەلسەفە و ھەۋە نىيۇلۇگىي جىۋاۋازن!

— كاميان بە راستەر ھەزانىت؟

— بيارە، من كۆمۇنىزم بە ھەروستەر ھەزانم!

— كۆمۇنىزم ۋا شەكست ھەيىتت.. سەيرى نىران و رەيەرانى ھىزبى توۋە بگە، بزانە چۇن

ھەلەمگەرپنەۋە و نۇى كۆمۇنىزم ھەنوسن!

— ھەۋە لەسەر و نۇمۇمۇنىزم!

كابرا زەرمەخەنەيەكى ۋە سەر لىۋان كەوت و گوتى:

— ھەگەر تۇش بىتوانىت نۇمۇمۇنىزم بىت، بۇ خۇت باشتەر، ژيانىت خۇشتەر ھەيىت و نىمە ھەموو

شىتەكت بۇ ھەكەين!

— چىيىم بۇ ھەكەن؟

— ژيانىت ھەۋارنىزىن، ژيانىت مەسەگەر ھەكەين، ھەگەر بىتەۋىت بۇ ھەروەش سەھەر بگەيت، ھەموو

كارناسانىيەكت بۇ ھەكەين!

— من، لەسەر فەيكىرى چەپ، ھەموو ژيانى گەنجىيەتىي خۇم لە مەترسى خىستوۋە و نىستاش بە

ناسانى ھەستەرىبارى نابم!

— تۇ ھىشتا گەنجى و فەيكىرىش، زۇر ناراستە و ناقارى بىكەي ھەيە!

— پىنم ۋايە، من باشتەرىنيانم ھەلېزاربەۋە و لىتى پەشىمان نىم!

— سەربەستىت، بەلام لەم ھالەتەم، نىمە ناتوانىن يارمەتەيت بىدىن!

— مەبەستت چىيە؟

— ناتوانىن زەمانەتى پاراستنى ژيانىت بگەين و ھىچ گەرەنتىيەك بۇ بۇزىۋى و ژيانىت نادەين!

— رەنگە براھەرەكانم لە «نالاي شۇرەش» بىتوانن ھەۋە كارە بگەن!

— برادرِ مَکانت هم له ږووی هیز و همیش له ږووی بحرامته‌وه. زور لاوازن و هیچیان پي ناکرت!

— گرنگ نییہ.. ژیان بہرہوام نہیئت!

— باشه. تۆ. نوو تا سى رۆزى بىكەش لىره نىمىت و پاشان بەرگە يەكى ھاتوچوت بۆ نەكەين تا نەكەيتە «زىئى» و نەچىتە لای برا نەمەكانت، ھەر نەمەندە و تەواو.

— منیش هر هیندهم لهویت و سوپاستان دهکهم.

نیواری پوژی ۱۶ ی نازاری ۱۹۸۸. سهرهوالی که نالکی تله فزیونی نیران. جهستی لوول کرم و پوچی زامنامی هیندی بیکه ویران کرد. «له پاش نازاکرنی شاری هه له بجای باکووری عیراق. له سر بهستی هیزه قارهمانه کانی قهرارگای پهه زان و پیتشمه رگه کورده نیراقیه کان. فرۆکه کانی سه نامی کافر. شارمه که به بومی ژمهراوی بومیان نهکن! هزاران کس له خه لکی مه زلوم و بی بیغای نه م شاره شهید و نالوده بهمن! وینه کانی مرگی هه له بجه. یه که له بوای یه که. له چاوی «تی فی» یهوه بو چاوکانی زهینی من له پنهوه و له قوولایی بوونما. بو نه بهد بهمیننهوه! کۆلانه کانی مندا لیم. له تهرمی خوشه ویستانم سهر پیتژن. بهشتی «عنه ب». بووه ته گولجاری رۆحه هه لفریوه کان. «کانیشین» و بهرور بهری کاریزی «حاجی ناجی» سیخانخن له لاشی سووتوای ژن و مندا لان. نیتر شویتیک بو بهرور کینه وهی بهر سه کانی «کیمیا» نه ماوه! کۆلانه کانی گهرمکی «پیرموحه مه د» و «تووه وشک». پهن له تراکتور و پیکابی تژی له مرۆفه خنکاوه کان. مالی «علی حه مه بۆر» و «نیسماعیلی حاجی نه ولقار» به پروخواوی بهیمنم. ریک نهو ژوورانای ماله کانی نهوان بهیمنم که چهن دین رۆژان. حه شارگهی بیترسی نیغه بوون! له «کانیه قوولکه». مندا لان بهیمنم که مه مکی ژاروایی نایکیان بهمژن! نایکم. برام. خوشکه کان. خوشکه زا و برازا کان! وینه کانی نهوان ویناناکه! هه موو وینه کان نهوان و نهوانیش هه موو وینه کان! وینه کان میتشکم جام نهکن. بیرکرنه وم نیغلیج بهیت و ته نها وینه ژمهراوییه کان بهیمنم. هه موو وینه خنکاوه کانی مندا لیم خۆم و هه موو یا بهروریه کانم. له گهری ژمهرا. پهل نه کوتن و له گیانه لانان.. هه موو شتیک که وتووه ته ناویلکه و ژیان له نغو گۆری به کۆمه لئا خه وتووه!

وای خوابیده! وای سرگردانیتی سیاسی کرد! چلون پرکیشیی نیم کارهتان کرد و لهبر روشنایی کام نهقلنا. سرکهوتنی خوتان له مهرگی شاریکا همین؟! وای له پیه رانیک که باکیان به پیروزیه کانی نهته و نییه و هیچ هیلنکی سوور ناناسن! بلئی میژوو چۆن نیم رهفتار و کرده سیاسیه تان له روویه ری خویدا بنه خشینت؟

نیستا من، برهختیکی بیریشم و چله کانم دملرز، که لاکانم به کومل دمهزین!

من، چەند سالان پاشتر و لە نۆزمخی مەنفا، وینەکانی مەرگی ھەلبەجەم، وھا وینا ھەکرین:
 ((نیمە نیشانە یەکی نەخویند ریتەو، نیمە ھەست بە ھیچ نازاریک ناکەین. وا پێ ھەچی نیمە
 زمانمان لە خاکە نامۆکاندا بزر بکەین _ ھۆلەدرلین))
 چرکەساتی لەگۆرناڵی میژووی برینە نەرمەکان.. نو زامە ھەرگیز پەتروکە نەبەستووانەیی کە لە
 بەھار ھەرۆژیکی بۆنداردا، لە بیابانە قاقەر و زەرەمکانەو، بارگەیان تێک نا و لەسەر جەستی زیوینمان
 ھەواریان خست.

زینگی زەنگی نو چرکەساتانە، بۆ ھەمیشە لە بۆلیی یادوورییماندا زایەلی ئی.
 میژوویەکی ئیلاجیھێنەر، پریاسکەیک گوناھ و ھەگبەیک تاوان و رۆمانیکی نەنووسرای لە بنھەنگل
 ناو و دەستوونمان لە دومان ھەنکەھەنکییەتی و نیمەیش نە جووشتی خویننەویمان ھەبە و نە
 توانای ناشتیشتی!

میژوویەکی لەسەر شانمان ھەلترووشکا، گران وەک بەرمەکی سیزیف.. نەری نیمە مەحکومین بە
 میژوو؟ نەو نیمەین کە ھەبێ لە ژێلۆھ بۆ سەر لووتکە پال پتوونیتین؟! یاخود نەو نەسپی میژوو
 کە گالیسکە چارەنووسمان لەم دەشتی کاکیبە کاکیی زیندانمان ھەناژووی؟
 زۆر ھەن ھەیتێن:

میللەتە مەزنەکان میژووی مەزن مەخولقینن، لە خویننەویشیدا، لەزەت بە رۆحیان ھەبخشن و
 واژامی بەژنی لوارۆژیان ھەیتە چۆی نەرخەوانی.

نیمە لەبەر قریشکە کۆرپەیی رۆحمان، توانای تووژینەو میژووی خۆمانمان نییە. تۆ بلیی نیمە
 مەوۆگەلێکی گچکە و گوناھبار بین و لە مەرگەساتی جەستەماندا، ھەست بە کزانەو میژووی تاوانەکانمان
 بکەین؟! یاخود لەزەت لە بلییەتی ناخ و بزربوونی زمان و نامۆبوونی رۆحمان بێین؟

سا وەرنا تا پێکەو بە گەرووی چرکەساتە مەرگچێنەکاندا رۆبچین و لە نالانی نەنگوستەلەچاوی
 جیھانی لە زەمەن نابراوا، چراوگێکی لەرزۆک پێ کەین! نو جیھانەیی مەوای نێوان: ھەنگ و
 بێدەنگی، گوناھ و پاکیزەیی، مەرگ و ژیان دەسپێتەو.. نا لەویدا، پەندیک بێینینەو، پەندیک، نەک
 بۆ نەزبەرکەین، بەلکو بۆ تێرمان!

نیمە کورد: گەلێکی جەستەنازای، برینەبالای، ھەناوڕەشی، بەژن لە خوین ھەلژەنراوی نێو جەنگەلی
 نەم وێرانەیین کە جیھانی پێ ھەکووتیت.. خاکمان: مەکۆی جەنگی نێوان زالمەن و خوشمان:
 شمشیرە خویناوییەکانی ھەستیان. ھەر بۆیە بوونمان گرێچنی مەرگ و نشتانیشمان: باربەستی
 قۆشەنە تینووە ھەرگیز لەخوین تێرنەبووھکانیان.
 ھەلبەجە..

نەفسانەيەكى خىنكاۋى بن گۆمى ليخنى جەنگ و سىياسەتە و لەژىرەۋە ھاۋارىيەتى... دەست را دەنات تا پەلمان بگىرت و لە خەۋنى جىھانى يىنئابروۋى سىياسەت و مافى مەۋف، پامانچەننىن و يىتارمان كاتەۋە!

مىللى زەمەن بۇ ئاۋە دەچەرخىت و كات: بەرەيەيەنكى ۋەنەۋشەيى، رۇژ: ۱۶ى نازارى ۱۹۸۸، شۋىن: دەقەرىكى تازە بە شەنبەي بەھار خەلىۋى نىۋ نامىزى (سورىن) و (بالانېق)، رەۋناۋ: سەركەۋتنى تراژىيەي مەرك و جىگۇرگىنى ناگىركاران!

ھەلەبجە، ماكەۋىكى تازە لەقەقەزەفرىتەۋە و لە نىيەي ھەپەساندا بالەتەپىيەتى! نىنسانەكان، رەۋتى ناسايى ژيانىان تىك چۈۋە، مينا مىگەلىكى گورگىتەربوۋ، بە ترسەۋە بە يەكنا دىن، لەنىۋانى دىۋى ژىرەستەيى و ھومەي نازايدىنا نەبلەق ماۋن! چاۋيان لە ناسۋى لىل و نايارى چارەنۋوس و سىمەي خوتىناۋىي چەكنارە رىشەنەكان بېۋە، چەكنارە رىشەنەكان: بىزىۋن، زەمانشېرىن و خۇشگۇفتارن، كەچى لە تېرەي پۇستالەكانىياندا، قەچەي جەركى ژنە رەشپۇشەكانى مەباد و لە سىمەي نۇرانيياندا، زورەي كچىنىي نەتكەراۋى كىژۇلە ھەلۋاسراۋەكانى (سەي خوتىناۋى) دەپىستىن!

كەژاۋەي پەيامبەرە چىگسورەكان لە چۈار لاۋە، پەيتا پەيتا لە شار ۋەرەبەن و خەلكى شارىش، نە چەكەگۈلى سەركەۋتنىان پىشكەش دەكەن و نە بەرەبەرانىشيان دەكەن! زارى بلىنگۇكان، شىلەي جاپى سەرفرازى دەبەشەۋە، كەچى پورەھەنگى جەماۋەر لىيان دەپرىنگىتەۋە و ئاپورەيان لى نەمەن!

تۇ، سەمان پەرس لە چاۋانى بىزۋى شاردا دەخوتىيەۋە و تەمى گومان لە رەۋى ھەمواندا دەپىنى! گومان لە چى؟ لە ھىچ و لە ھەمەۋ شىتەك! كى دەزانى نەم دەقەرە ژانى چ كارەساتەك گرتوۋىتى و زىيانى چ ۋەيشوۋەمەك و بارانى چ ھەنگامەيەك خۇيان مەلاس ناۋە؟

كى دەزانى، نەختى نەم سەركەۋتنە، گۈلى ژالە يان تەكەزى يان كۇژالەكى پىتەۋە؟ كەس نەيدەزانى لە فەرەھەنگى جەنگە نەفرەتتەيەكاندا، ۋەشى ((سەركەۋتن)) سەراۋەتەۋە و ھەمەۋ جەنگاۋەرەكان ھەر ئۇراۋن! نىمە چۇنەمان زانىيا كە ((مەۋف تەنبا خۇي رىزگارەكى خۇيەتى و چ كەسكى نى لەبرى نەۋ، ناتۋانەت پەيگەرى نازايىي بۇ رۇ بىتەت!))

نىمە ھەمەۋمان يىنكا بوۋىن، تا كروۋنۇلۇژىيەي رەۋناۋەكان، بۇ خۇيان ھاتە زەمان:

۱۶ى نازارى ۱۹۸۸، سى رۇژ پىش نەم مېژوۋە، ناگرى شەپ ھەلەيسا، ھىزە دۇەكان لە كۇ يەككى راجوۋن و ھەلەبجە سەحرەي كەربەلا لە ماۋەي نۇۋ رۇژاندا، خەيەرى ھەلەبجە ناگىر كرا، بەرنەجامى سەركەۋتنى ناگىركارىك و شەكستى نەۋى دىكە، بۇ نىمە ھەرەسكى گورەتر و مەركىكى بەكۇمەل و خەمىكى بەخەمتر بوۋ...

__ ھەر نەمۋۆكە، كاترۇمىرى ۱۱،۲۵ ھەقىقە، پۇلەنلاشى تەكئەلۇزىيى ھاۋچەرخ، ناسمانى شارىان ئاگىر
كرد و لەسەر تەختى خۋاى سەم پۇنىشتىن. تەزەي بۇمبا بىستەبىستى كۈچە و كۇلانى شارى كىتلا..
زۈو بن! فرىاكەون! بەرەو ژىرخان و پەناگا، ھەمان لەنگىزە شوومەكى چۈرە سالى لەمەپىتە و
مىژوو بووپات ھەمىتەۋە!

لە كۈنى ھەشارگەكانەۋە چاۋمان لىتە، چۈن نەھرىمەنى شەر. خۋى ھەكۈتتە مالىەمالى (كانىيەقۇلكە)
و باكوورى شار!

__ كاترۇمىر نوو و چارەكى پاش نىۋەرۋ، ناسمانى شار، رەشە ۋەكو سىمى پەشى فاشىستەكان.
ۋەك ەمامەى ئاخۈنەكان، ۋەك ئەقلىيەتى سىياسى خۇمان! پۇلى سەرگەر، كرىمخۇن و خۈنىيان
نەۋى، بۇ (جۈولەكان)، (پىرمۈھەمەد)، بەرەو مالى (ۋەسمان پاشا) و (باخى مىر) و (كانىناشقان). ھەر
ئالەيە و پەمكى خانوو لە بن لىتى، ھەر گرەمەيە و ئىسك و خۈتىن و ناخى خاك و شكۇفەى ھىشتا
نەكراۋەى تەرختەكان ھەلەشىلتى!

__ كاترۇمىر نوو و نىۋى پاش نىۋەرۋ، پۇلەنلاشى لىئاسىن، ھەر لەپەسا ھەقىشكىن، ھەۋرى بۇمبا
بلاچەى ئى و ھەنگى نىيە.. بۇنى سىر ئى! نەم جاچكە مەزەى مەرگە!

بىيەرۋا لەسەر مىزى بانەى مەرگىكى پەر گەلتەجارى ئانىشتۈۋىن.. ژىرخان و ھەشارگەكان،
سىخناخن لە مەۋقە بە مەرگ ھۈكەمراۋەكان.. نەۋ مەۋقەنەى نە لە مەرگ ھەگەن و نە لە ژيان، نەۋ
مەۋقەنەى نە ترسۇكۇن و نە جۈامىر و جەربەزەش، نەۋان لە نىۋ تەمىكى سىپىنا، بىگۇناھانە سەما
ھەگەن.. سەمايەكى نەبەدى، سەمايەكى پەر لەققا!

لەگەل ھەلەكشانى تەمەنى زەمەندا، گەۋەى نەم تەمە نەگىسە؛ چەرتەر، تەنگەر، شىتەنەتر بەۋنى زراف
و ھەلچۈۋى شار ھەكۈشەت و بە نەنگۈرەى نەرخەۋانى نەم نىۋارەيەى ھەسپىرەت.

جۇلانەى شەۋ جەستەى شەقام رەھزىنى.. شەقام شانى لەژىر قورسايى تەرمە پىرۋەكاندا ئاناۋە و
ھەست بۇ پەلى مىرگ و نولان رەھەت.. دىۋەخانى سىنەى مىرگ و گولجەرانىش، ۋا جەمەى ئى و
ھانا بۇ تەرىفەى مانگ و سۆزى چىا و فرمىسكى نەستىران ھەبا!

مانگ: چەپكى تەرىفەى، شاخ: سۆز و غاتىفەى، نەستىرە: كانىلەى چاۋانى. ھەكەنە كەۋاۋەى كۇتەلى
نەم كۆستە و ھەيھەنە ھەست «سىروان».

لەۋساۋە و تا نىستا و تا ۋشە شابالى فرىنى بىمىنى، ھەلەجە شەپۇلى زامدارى سىروانە و
بەھاران، نامبازى تروپكى (بالاىبۇ) ھەيىت و لەۋىرا نەۋرۇزى پىن ھەكا و بلىسەى ناخىشى سترانى
ھەچرىنى..

ھەلەبجە وا دەلى:

من بۆلەزامىكى زىوينم، تريفەى مانكىكى ساردوسىر لە خۆيى پىچام و
 يىكەۋە مەدارى مەرگمان جىن ھىشت و ھەلفىرېن!
 فرسەخى رىگامان بېرىۋو،
 با ھات و جەلەۋى ئەسپەكەى لى گىرتىن!
 دوو فرسەخ رىگامان بېرىۋو،
 خۆر ھات و چاۋى خۆى پىن بەخشىن!
 سىن فرسەخ رىگامان بېرىۋو،
 شەپۆلە سەۋزەكان لە كۆلىان كىردىن و
 سترانى ژيانىان بۆ چىرىن. زەرەياكان، دواۋىستىگەى سەفەرى ئىمە بوون،
 لەۋساۋە يىپۇدە دىيىن، دەجىن
 بەستىتىن دەستى خۆى ناخاتە نىۋ دەستى ھىۋامان،
 ئەۋىنىن پىشكۆى خۆى نانىتە نىۋ كۈۋىۋى ئەۋىنمان
 وا ئىمە سىۋورى مەرگمان بەزانىد و
 كەۋاۋەى ئەم گەشتەش، نەگەيشە دوۋرگەى زىن!
 ئەم دەنگە، چىرىكەى كۆپىتەى لىكى بوو، ئەمىستا قەدى خۆى
 جىن ھىشتۋوۋە و لەنىۋان زەۋىن و ئاسماندا
 چەترىكى پەمەيى ھەلداۋە!
 ئەم تىشكە، چىرىسكەى چىچراى پۇچكى مەندوۋو بوو
 ئىستاكە لە بەندى جەستەى خۆى پەھايە و
 لە سۇماى زەمەندا دەسوۋىتى و تەنپايە!
 ئەم دەنگە:
 زاپەلەى تاساۋى زەنگىكى لە زەھر كىراۋى مەرگىك بوو
 لە دوۋندى (بالانىۋ) سەر نەكەۋت،
 تىرۋىكى (شەنرۋى)ى ماچ نەكرد،
 دەستىكى نەخستە سەر شانى (سوۋرىن) و
 نەيتۋانى يىتچ ھەزار ۋەنەۋشە بە دىبارى بۆ باخچەى خوا بىيات!
 ئەم دەنگە:

رەنگىنە بە رەنگى
نە ئەۋسا كەسىك و نە ئىستانىش ھىچ كەسىك
دەتۈننى ۋەكو خۇي يېيىنى..
بە رەنگى:
خۇيىن نىيە
خوم نىيە
نە زەردەي خۇراۋا،
نە سىماي تريفە و نە رەنگى بەيانە..
رەنگىكە:
نە تاراي تەماۋىي (باخى مير)
نە بازارەي تافگەكەي (ئەحماد) و
نە چاۋى گرگرتوۋى سىروانە!
ئەم رەنگە:
نە خۇيىن پەنجەكەي شكاۋى (تاپەربەگ)
نە ئابۇي بەئاستەم يىنراۋى (خاكوخۇل)
نە شىۋەي پىر سىخرى كەشتەكەي (گۇران)ە!
ئەم دەنگە:
رەنگىنە بە رەنگى ھەلەبجە و ھەلەبجە و ھەلەبجە!
ئېمە:
شاھىدى ھەلەبجە بوۋىن،
قوربانىيەكانى ھەلەبجە بوۋىن،
شمشېرى ژەھراۋىي جەللادەكانى ھەلەبجە بوۋىن!
ئېمە:
كە پەيغىكمان بۇ كۈتن نەيى،
چاۋىكمان بۇ ئىرامان و ھزرىكمان بۇ تېھزىن نەيى،
دلىكمان بۇ خۇشەۋىستى و
مىھرايىكمان بۇ سوۋژدەي ئەشق نەيى،
ئەقلىكمان بۇ خۇتندەۋەي ئەقل و

جورئەتیکمان بۆ دوواندنی میژوو نەبێ،
جەستە میژوومان ھەر دەبێ
مەزرای مەزاری ھەلەبجە بێ!
ئەي خودای من!
زۆر بێ دەچن گوناھبار بێ
ھەر بۆیە تۆش:
لەبەر پەھیلەي ژەھراوی جەللاداندا،
لە ژێر خەنجەري خۆشناوی سەري خۆمدا،
وا بەتەنیا بەجێت ھێشتم!

گەيشتن بە زىۋە، گەيشتن بە ناھومىتىدا

نۆتۇمبىلىكى «پەيكان» لە تەنگى «قاسملو» تىنچەپەيت و بە رېگايەكى چەمپىزىدا. پوۋو كۈندى «زىۋە» بە پىنج موسافىرەۋە، ئەينازۋىت. لە ئوستاندارى ورمى، فازىل، كوتەكخەزىكى پىن نام و كۈتى:

— بەم بەرگەيە ئەتوانىت بچىتە «زىۋە» و بە براۋەرەكانت شاد يىتەۋە!

— بەچى و چۆن بېرۇم؟

— لە ھەر شەرۋاللەپىنەك بېرسىت تىرمىنالەكەت پىشان ئەمەت.

پاش نوو سال و نىو، بە تەنھا و بىن ھىچ پاسەۋان و ورىيانىكى زىندان، لەسەر شەقامەكانى شارى ورمى نەزۇرىشتەم، ھەر نوو ھەنگاۋ و ئاۋرېكەم لە نوى خۇم ئەمەيەۋە، چاۋرېتى چەكدارىك بووم كە لە پىشتمەۋە پى بىكات و ئاراستى رۆيشتەكەم بە ئارمىزۋى خۇى بگۇرېت! ئازاد بووم و لاقە مائىدوۋەكانم بە ئازابى، بەرەۋ تىرمىنالەكەت ھەلىيانەمگىرەم كە بېرىار بوو بە ھەۋارى ئازابىم بگەيەنەت. ئازابىيەك كە ئىدى ھىچ مانايەكى نەبوۋ!

كاك «سىروان» نىمە لە نوۋرېتىنى «پازان» ئادەبەزىن! پىۋايىك كە لەگەل مىنالەكەت لە پىشەۋە ئانىشتىبوون، ۋەھەي بە شۇفېرەكە گوت... كە تەرمەكەي «سىروان» يان لەژىر تەرمى كچە ماكسىپۇشەكەنا نەزىتە و بە چۈرەستە گەيەندىيەنە بەرەمگا، ترس و مائىدوۋىتى بېرسىتى لى بېرىبوون... يەكەك لە پىشەۋەرەكان رۆيشت و پاش چەند خولەكەك بە «جىب» يەكەۋە گەپايەۋە... لاشى خۇيەۋى سىروانىان لە جىتەكە نا و بە كۆلەنەكانى كانىناشقاندا، بەرەۋ كۈندى «باۋكۇچەك» رۆيشت... لە مزگەۋتەكەنا، تەرمەكەيان ئانا و ھەۋالەكەيان بە ئەشەرەت و كەسوكارى سىروان گەيەند... ساتى ئەمان بە چەكى زامەنترازاۋى ئەستىيەۋە خۇيان بە ژوۋرەنا كىرد، كچەكان جارى سەفرەي ئاخۋارىنىان نەپىچاۋىۋەيەۋە... ئايكىيان لە تەنىشت سەماۋەرەكەۋە چاى تىنەمكرد... لەگەل يەكەم ئەستىرېژىدا، كچە گەۋرەكەيان تەكانى ئەما و خۇيەن لەسەر سەفرەكە لىرفەي كىرد... كچە ماكسىپۇشەكەيان، بۇ پىزگار كىرنى كىيانى خۇى، ئامبازى بالاي سىروان بوو... سىروان ھەرچىيەكى كۇشا، نەيتۋانى لە خۇيە نوۋرە بختەۋە... ھارپىكەي سىروان، پەنجەي بەر ماشەي چەكەكەي كەۋت و رېژنەكولەيەك بالاي ھەروۋكىيانى بىژا و خۇيەيانى ئامىتە كىرە كىرەمانى ئەنجامەنى ئەم چالاكىيەي بەم مەفرەزىيە ئابوۋ؟ ئازانم! چالاكىي تىرۋىر كىرنى نوو كچە كە گومانى نەۋمەيان لى كرايىت، كارى لەشفرۇشيان كىرەيت و سىكىسيان بە پىۋاۋى رېژىم فرۇشتىتە! لە شۇرپىدا، مۇۋەكەن وا بە ئاسانى ژيانىان لى ئەستىنەزىتەۋە!

نه‌به‌ستریټ که بیټه هوی دووکه‌رتببون و لیکترازان، همه‌ناوات به نهینی بچینه شار و له‌گهل ریکخسته‌کانی شار، کارمکانی خوټامامکرین بۆ پلینوم ساز بنات.

همه‌ناوات سه‌فه‌ری کرد و له‌به‌ر سه‌ختیی نۆخی رۆژگاری نه‌نفال، نزیکه‌ی ۳مانگی پینچوو! برامهمکانی ئالای شوهرش، له‌ بوجه‌یه‌ک که هه‌یانوو ۱۰۰۰تومانیان به‌ من دا تا به‌ستیک جل و هه‌ندمک پینویستی پی بکرم! هاورئ هه‌یدم له‌گه‌لم هاته‌ ورم و کارمکانی جینه‌جی کرین. شه‌و، لای شیرکو‌خانه‌قینی مایه‌وه‌ که ژووریک‌ی له‌ ورم به‌ کرئ گرتبوو. رۆژانی پاشتر سه‌ردانی مالی لکتورقار و م.عالم کرد و گنپانه‌ومکانی نه‌وانیش له‌مه‌ر دوو سال و نیوی ژیا‌نی زیوه، کۆبوونه‌ومکان، ململانیکان و شه‌رم‌تی‌لای نیوان کس و گروه نه‌یارمکان، قسه‌وقسه‌لۆک و رک و کینه‌ی هه‌ندمک له‌ کارمکان له‌سه‌ر نیمه‌ی زیندانی و پاکانه‌نووس، ته‌واو ناهوم‌تیا‌ن کرم. فوادی مه‌جیم‌یسری، له‌ «شنۆ»وه‌ هاته‌ زیوی و شه‌ویک لاما‌ن مایه‌وه. من، فوادم و مکو ره‌خنه‌گر، وه‌رگنپ، شانۆنووس و تیکۆشه‌ریکی چه‌پ نه‌ناسی به‌لام تا نه‌وکات روه‌به‌روو نه‌مدیتبوو. له‌ یه‌که‌م بینینا، فوادم خو‌ش ویست. فوادم ناوه‌تی کرم بۆ شنۆ و چه‌نجاریک سه‌ردانم کرد!

سەفەرىك بۇ نىۋىي نازارى ھەلەبجەيەكان

شىخەلمى ۋە من، بە جەستەي ناتەندروست ۋە رۇخى مانىۋومانەۋە، بۇ بىيىنەۋەي خىزم ۋە كەس ۋە ھاۋشارىيە شاربەمەركراۋەكانمان، بەرمۇ نۇرىۋوگاكانى ھەلەبجەيەكان سەفەرمان كرد. لە نۇرىۋوگاي كاميارانەۋە ئەستەمان پىن كرد ۋە لە جوانرۇ كۇتايىمان پىن ھىتا. لە ھەر نۇرىۋوگايەكانا ھىمان خىزانى خىزم ۋە ناسراۋمان بە سەر كىرنەۋە، گۇيەمان بۇ چىرۇكە خۇيلىتكاۋەكانيان كرت، ئەۋ چىرۇكانى لىكچوۋىيان نەبوۋ، ھەر كەس ۋە ھىكايەتى مەينەتتەيەكانى خۇي ھەبوۋ، ئەۋان بە كىترانەۋەي بەسەرھاتەكانيان، ناخى خۇيان خالى ئەمكىرنەۋە ۋە ھەستىيان بە جۇرىك لە ناسوۋەيى ئەمكىرد، كەسانىك ھەبوۋن يىنەمك ۋە ۋې ۋە كاس، لەبەرىم كەۋرەيى خەمەكانياندا، ھىچ ۋەشەيەكان جگە لە يىنەمكى، بۇ ئەمبەرىن نەبوۋا پىۋايك كە ۷مىنئال ۋە ھاۋسەرەمكى بە ئەستى خۇي لە خاك نابن، ھىچ پەيغۇكى بۇ كوتەن نىيە! ژنىك، پاش لەمەستەننى بىيىننى خۇي، مىنئالەكەي لى ۋە نەبى ۋە ھەرگىز نايىيىنەتەۋە، چ چىرۇكىك بىگىرەتەۋە؟

لە نۇرىۋوگاي «كەنگاۋەر»ى نىك كىرماشان، كۇلانەۋكۇلان، بە نىۋى چارمەكاندا ئەۋرەم لە مالى خۇمان پىرسىيار ئەمكىم، لە كۇلانەيكا، ژنىك ئەيىنم بە گالۇلكى بەرمۇ چارىك ئەۋرەت.. نايكىم! ۋەمۇ مىنئالى پىرۇكەنەبوۋ، لەسەر ئەست ۋە قاچان رىئ ئەمكات! پەلامارى ئەمەم ۋە لە نامىزى ئەمكىم، ۋاي نايكەگيان! ھەلەبجەيەۋە ۋە ئەيىمە نىۋى چارمەك.. كاكەم، براۋنم، خىلان، بەرزان، نەرىلان ۋە كچىكى تازەپىرۇكەبوۋ كە من پىشتەر نەمىيە ۋە ناۋى «باخان»! پاش سالانىك نابىران، لەژىر چارى ناۋارەيىدا، پىك شاد ئەيىنەۋە! قورگەم لە گىران تۇيە ۋە خۇم پى ناگىرئ.. نازانم بۇ رۇخى كۇلى خۇم ئەمكىرەم يان بۇ مەينەتتەيەكانى ئەۋان.. نايكىم، بە رىزايى ئەۋ رۇزانە، لىئى ئەۋرەنم ۋە پىرسىيارىكى لى ئەمكىرەم، ئەۋ بە ھەستى نايكانى خۇي، ھەمۇۋ بىرەنەكانى رۇخى مىنى ئەيىنن ۋە بە خور فرمىسكى بۇ ئەۋرەتەم! رۇزانى پاشتر، نەۋە سوعادى خوشكەم، چنور ۋە رىزگارى خوشكەزام ئەيىنەۋە، ئەۋ خوشەۋىستانەي كە پىشتەر لە نازۋىيەمەت ۋە مالى كەرم ۋە ناۋەننى خۇياندا، لە ھەلەبجە بىيىۋومەن، ئىستە لەژىر چارى سارد ۋە پەرىۋوتتا، لە چاۋانى يىتھۋايان ئەۋرەتەم! رۇخسارى بىرەمك ۋە لىۋانى زەرد ۋە بىرەيەن، ھىكايەتى مەركەساتى شارىك ۋە ۋلاتىك ئەمكىرەتەۋە! مالى كاكە بىيەل ۋە گىرەفانەتال بوۋن ۋە ھالى مىنىش لە ھىي ئەۋان شىرتر، ئەۋەي كە كارىكەم لە ئەست نەمەتات، خەمىك بوۋ لە ناخەۋە ئەمخوارم! كاكەم لى مىنى ئەيىۋە ۋە ئەمگوت، ھىنەمەن كەلۋەل بۇ ئەۋرەتەۋە، كە ئەيەنفرۇشىن ۋە ژيانىان پىن ئەمگوزەرىنن!

خەلکی ھەلەبجە، لە ناخوھ زامدار بوون، لێوانلیتوبوون لە توورپیی و سیخناخ بوون لە ناھومئیی...
 نەو شارەھێ کە مەکوێ شۆرش و راپەرین بوو. نیستا لە گۆرستانی شۆرشدا نێژرابوو! خواست
 و چاوەروانییەکانی خەلکی نەو شارە لە مژمەکانی شۆرش، ھەمووی پووچ ھەرچوو! نەوان توورپە
 بوون لە بەعس، لە جەنگ، لە شۆرش و لە لێپرسراوانیکی ویژدانمردوو کە شاریکی مەروویان تالان
 کردبوو.. چیرۆکەکانی نزی و تالانکاری بینکۆتایی بوون!
 کەسانیکێ زۆر ھەتەن و لەمەر نەگەری لێوورینی بەعس و گەرانەوھ بۆ نێراق پرسیاریان لێ ھەکریم،
 من ھەمگوت: نەگەر دُنیا بن بەعس ئەنقالتان ناکات و بە زیندوویی ھەمیتن، بگەڕینەوھ، ژیان لە
 مەلوحالی خۆتاندا و لە بێدەستی بەعسدا، زۆر لە ژیانی نۆردووگاکانی نێران باشتەر! مەزوف کە
 خاکی لێراند، نیدی ھەموو شتێک لە ھەست ھەتات!

نیسان زیوه!

له شاری «سەقز»، شێخەلی بۆ تاران سەفەری کرد و منیش بۆ «زیوه» گەراموه. له زیوه، نوو بەرهی نژ بەیهک لەژێر دوو ریز جەمالۆندا، شیروتیریان لێک دەسووی! بەرهی زۆرینه بە رێهەرایتی عیمانەحمەد، کۆبوونەویەکی فراوانیان بەست، بەرهی نەنتی سۆفییەت بەشارییان نەکرد و منیشیان بۆ کۆبوونەوه فراوانەکه بانگێشت نەکردا نیدی من بە ناچاری و بێ خواستی خۆم، چون بەرهی کەمینه کادرانێک بوون و ھایان نیشان دەنا کە پێڕهوانی «پروژەی نالای شۆرش» ن و نەو پرۆژەییەش، نێمە پیش زیندانیکرێمان نامانپشتبوو و سەرختە گشتیەکانیمان بیاری کربوون، له مالی نەم بەرھەنا وەکو پەناھەندەیک ماموھ!

نالای، بە کرەوھە کرا بە دوو کەرتەو و ھەندەک بەیان و بلاوکراوھشیان نژ بەیهکی نووسین و پریشکی نەم شەپەکاخەزە منیشی گرتەو.. نیوارەیک بەرهی نەو، نووسخەیک لەو پاکانەیی کە کۆمەلە لەژێر حوکمی نیعامنا بە نێمە نووسیوو، خستبوو نێو ژوررەکم! نیدی تێگەشتیم کە سیاسەتی کوردی و ململانێکانی، ھێچ پرەنسیپێکی مۆرالی سیاسەتیار تێدا نییە و ئەقڵیەت و مۆرالی ھەموو «براگان» لە بازەنەکاندا دەخولێنەو! قسەکانی نازانەو ھەم بەر ھاتنەو کە لە سالی ٩٨٥ نا و لەژێر چارەگەیی خۆیدا پێمی گوتن (کاک پشکو، جیابوونەو خەتەر، بەم کەرەسەیی لە کۆمەلە ھە، لە کۆمەلە باشتەری پێ ئرووست ناکرێت...) من، ئەوساتیشت بۆچوونەکانی نازانم قەبوڵ بوون و ھەرگیز بەو ئاراستەیان کارم نەکرد کە کێشەکان بەرھە ھواری دەستلێکەربان سەر بکێشن، بەلام نیدی وھا کەوتەو!

لەو سەرۆبەندەنا، نامەیکم لە سالارەزیزمو، لە ولاتی سوید، کۆنفرەنسی ریکخستەکانی چکۆلەنا نووسرابوو، تەنھا چەند بێرێک بوو کە خۆشحالیی خۆی بە رزگاربوونی من دەربریبوو. ھوای پشووێان و ھوانەوێ بۆ خواستبووم، باسیکی لە «نالای» و سیاسەت نەکرێبوو، رێک وەک نەو و ھەابوو کە من لەسەر مەسەلە «قەتڵ»، دوو سال و نیو نەو ھەموو نازارەیی زیندانم چێژتیی!

من، چەند مانگیك پاشتر ئاگانا رابوو کە لە سالی ١٩٨٧ نا، لە ولاتی سوید، کۆنفرەنسی ریکخستەکانی دەرھوێ «نالای» بەستراو و لەوێنا، سالارەزیز و بەشیک لە ھاوێکانمان، جەختیان لەسەر نەو کربوو کە بەیانێک لەسەر نێمە بنووسن و لە «نالای شۆرش» مان دەر بکەن! ھەنێک لە ھاوێ بەوھاگانمان، نژیان وەستاوەتەو و رێگرییان لێ کربوون! چ مۆرالیکی سیاسی و چ مەفرسەتیەیک نەم؟ نێمە سێ کەس، ھاوێ و ھاوخبەتی چەندسالەیی ئێوان، جارێ چارەنووسمان دیار نییە و لە

زیندانداين، لەژێر شمشیری ئەنفال و ژمەرداين. کەچی ئەوان چاوەڕێ ناکەن و بۆ نێعمەتەکانی سیاسیمان پەلەیانە!

نامەیەکی نارای شێخ موحەمەد لە لەندەنەوە گەیشت. نامەیەکی پێ لە سۆز و هاوخەمی و ئالەیانە، نامەیەکی بە شێعر سیخناخ و رازاوە کە ٢٠٠ دۆلاریشی لەگەڵنا بوو. ئەو چەرە پارە، بۆ من نێجگار زۆر بوو!

م. جەغەریش بە هەموو سۆز و خۆشەویستی خۆیەوە، نامەبارانی کردم و لە نازارە پۆچیەکانی کەم کرەمە!

حاکم سەرناری ھارپێی بێرین و خەباتی سەختی شارەزور، چەندین نامەی بۆ نارم و ھەمیشە جەختی لێکردم، ئەگەر من بێراری چوونە ئەوروپا بێم، تێچووی سەفەرەکەم لە ئەستۆی خۆی نەیت. ئەو نووسیبووی: ئەو نۆزمە جێ بێتە و سیاسەت بۆ سیاسەتکارانی کە ھەر خۆیان دەزانن چۆن سیاسەت لێکەن واز لێ بێتە! تۆ مەندوویت و پۆجەریندان، لە بیری چارەسەرکردنی زامەکانی پۆچی خۆتدا بە!

کە پارچەبوونی «ئالا» بە کرەمە پروی نا، پارتیی لێمۆکراتیی کوردستان، کەو ئەو سالانە، جۆریک کۆمەکی بە براوەکانی ئالا کرەبوو، بارەگای سەرەکی لە گوندی «پاژان» بوو. نێمە نامەیە کەمان بۆ «م.س» ی پارتی نووسی و داوامان لێ کردن پەیمانییەکە لەگەڵ ھەربوو لانا بپارێزن و کۆمەکە نابەش بکەن، بۆ دیداریش پاشتر فرەنسۆ ھەریری ھات و کۆبوونەویەکیان لەگەڵ سازنا. ئەو، جەختی لەسەر ئەو کرەمە کە پارتی، دەست لە گرت و کێشە «ئالا» ھەر نانات و کۆمەکی ھەر ئوو بەرە لێکات!

زێو، بۆ من زیندانیکی کراوە بوو، پێویستم بە شوێن و جێگایەکی ھێمنی ئوو لە سەرئێشە ناو «ئالا» ھەبوو. من ھەمیشە پێویستم بە تەنھایی بوو، لەزەتم لە بێرکردنەوە و تێرمانەکانی خۆم ھەر دەرگرت. لە زێو، کەسێک لە نازارەکانی ناخی من نەمەگەشت و براوەکان چاوەڕێ بوون کە من بە گۆر و تینی ئەوانە، ئەو مەلانییانە بە رێو بێم کە بڕوام پێیان نەما بوو. شاری شۆ و قەلەندەرخانەکی فوادی مەجید میسری، نزیکەی مانگیک ئالەیان نام، لای فواد کەمێک پشوو نا و حەسامە، بەشێکی ئەو شێعرانەی لە زریانەکانا رەق ھەلاتن و لە گەرووی ئەنفالدا نوقم بوون. نووسیمەنە و پاشتر بوون بە کۆشێری «ژارک».

ھەنگاوە ناگێرەکانی ئەنفال جارێ لە پێ نەکەوتبوون.. ھەوڵە جەرگێرەکان لێگەشتن و لە ناخەو ھەیانە زانم.. ھەوڵی شەھیدبوونی ئازاد ھەورامی لە ئوقیانەکانی ئەنفالدا، بۆ من ئێتەزین بوو.

من، سالانی پاشتر و بە پەخشان، شیوهم بۆ مەرگی نازاھەورامی گێرا.

ھەر ئەو ھاوینە، ھەوایی شەھیدکردنی «نازانی فەقە علی» و ھاوڕێکانی لە قەرەباخ گەشت. نازاد و مەفرەزەکی، لە پوژگاری نەنقال و شکستنا، قەرەباخیان جێ نەھێشتبوو، لە «قۆپیەکان» نا مابوونەو و لە ھەولێ برێژمەدانی خەباتی نژەنقال و ھاوکاریکردن بوون لەگەڵ مەفرەزە پەرەمەزەکانی یەکتی. پاش چەندین سال، بەھادین نووری بۆی گێرامەو و کوتی: (بەلی.. نازاد و ھاوڕێکانیم لە قۆپی بیتن و ناوایان لێ کریم تا بۆ مەسەلە ئاشتیبوونەویان لەگەڵ مەفرەزەکانی یەکتیدا ھەلێک بدەم.. لەو دۆخە نژارەدا کە ھەموو کوردستان دەسووتا، دەموست کارێکی وەھا بکەم، بەلام «مەحمودی مامەعەزە» کە لێرسراوی مەفرەزەکی یەکتی بوو، نەدەھاتە ژێر بار و لە ترسی سەرکردایەتی خۆی، نەیدەوێرا ھاوکارییان بکات و لەگەڵیان ناست بێتەو!» نازاد و ھاوڕێکانی، لە ئەشکەوتیکنا، دەستێک یاخود دەستانێکی نادیار، فرسەتیان لێ ھێنابوون و شەھیدیان کردبوون!

ئێعدامکردنی سالاری حاجی ھەرویش، لە لایەن سەرکردایەتی کۆمەڵەو، ھەوێک بوو وێنا مەکرد! سالار، کارێکی چالاک و ھاوڕێیەکی جوامێر و پیاویکی بەھیمەت بوو کە پاشی کارەساتی ھەلەبجە، ھەوایی ئێعدامکردنی گەشت! سالار چیی کردبوو؟ تاوانی چیوو؟ نازانم.. نێستاش، پاش چەندین سالان، بەلگەیک نێیە تاوانی ئەو پیاو بەناھەق ئێعدامکراوە بەسەمێنێت!

شۆرش لە شکستنا، سەرگرمی خوارینی منداڵە بزێوھکانی خۆی بوو!

دەبێت حەقیقەتێک بۆ میژووی خوێناویی شەری براکان بنووسمەو و بلیتم: یەکتێک لە سەرورەییەکانی نالای شۆرش، پێتەستبوونی «نالای» بوو بە پەرەنسیپێکی سیاسی و ئرووشمێک کە ھەر لە سەرھتای نامەزراندننێو، لە بەرنامەی سیاسی خۆیدا چەسپانمبووی و کاری بۆ ئەکرد، نوێش نژاتییککردنی شەری نێوخۆ و ھەولەدان بۆ ناستەوایی و یەکپیزی بزوتنەو چەکارەییەکی کوردستان بوو. بە برێژایی ئەو سالانە، وێرایی تەنگپێتەلچنین، رەھونان و شەھیدکردنی چەند پێشمەرگە «نالای» بە دەستی مەفرەزەکانی یەکتیی نیشتمانی کوردستان، لە ناوچەی ھەولێر و شوێنەکانی بیکەنا، خوێنی یەک پێشمەرگەش بە دەستی مەفرەزەکانی «نالای» نەرژێنرا و ھەرگیز لە ھەولێ تۆلەسەننەو و قوولکردنەوێ زامەکاندا نەبوون. کەم ھیزی سیاسی کورد ھەبوو، ھەر چەندیش بچووک و کەمھیزیش بوو، سەرکردەکانی زیندانی کرابن، پێشمەرگە بە ناھەق لێ شەھید کرا، ھەموو کوردستانی لێ پاون کرا، لە شاخ و لە شاردا، نژاتی کرابیت و ھێندە تۆلیرانسی ھەبوو، بە ناخێکی بێ کێنە و پکەو کاری کرابیت و ھەلسوورابیت!

ھیچ ھیزیکی سیاسی کورد، وەکو «نالای» و لێرسراوھکانی، نەیتوانیوە لە فەزای ململانێکان و لە گەرمی جەنگی نێراق-نێراندا، دەست بە بنەما فیکری و سیاسی و ئەخلاقیەکانی خۆیەو بەگرت

ۋ بۇ بەرژەۋەندى ۋ بەھىزكەرنى خۇي. مۇراللى فېكر ۋ سىياسەت نەۋرېنىت ۋ لە بازىنەي جەنگەكە نەكەۋىت. مەرجەكانى نىتلەعاتى نىران جىيەجى نەكات ۋ نەكەۋىتە بازىنەي سىياسەتى نىرانەۋە. نەگەر لە كۆمىتەي سەرپەرشتىي «ئالا» نا كەسانىك ھەبوۋىن كە ۋىستىتتىيان بازىنەي فېكرى ۋ سىياسى ۋ نەخلاقىيەكان بېزىن ۋ لاسايى ھىزەكانى بىكە بىكەنەۋە. نەۋا خۇشەختانە. زۆرىنەي نەنامانى لىزىنەي سەرپەرشتىي «ئالا» ۋ كادىرەكانى. نەۋ سىياسەتەيان پى قوۋت نەچۋە ۋ جىيەجىيان نەكرىۋە نەمە. نەشە سەرۋەرىيەكى بىكە بىت. كە كادىرانى «ئالا» شانازىي پتۋە بىكەن بازىنەي پەيوەندىيە سىياسىيەكانى «ئالا» لەگەل ھىزەكانى كوردستانى نىراقنا. پارتىيى لىموكراتىيى كوردستان لە پەلەي يەكەمنا ۋ حىزبى شىۋەيى نىراق لە پەلەي لىۋەمنا بوۋ. پارتىيى. جىكە لە كۆمەكى لۆجىستىكى. لە سەرەتانا. كاترۇمىرەكى لە ۋىستەگى رانىۋكەي خۇي بە «ئالا» نابوۋ. حىزبى شىۋەيى نىراق. لەگەل نەۋەي ھاۋكارىي «ئالا» يان نەكرد، لىسانىش ۋەكۋ پىشەي خۇيان. نەستىيان تى ۋەردەنا ۋ گىرفت ۋ كىشەي فېكرى ۋ سىياسىيان بۇ نەخولقانىن. ئالا. ۋەكۋ پىرەنسىپى فېكرىي خۇي. ھاۋكارىي كۆمەلەي زەحمەتكىشانى كوردستانى نىرانىشى نەكرد ۋ نىشۋكارى كادىران ۋ خىزانەكانىيانى لە شارەكانى پۇژەلاتى كوردستان. جىيەجى نەكرىن.

تاران، ھەواریک بۆ ھەلفرین

لە سەرھتای سالی ١٩٨٩دا، پاشی کۆتاییهاتنی جەنگی نێراق_نێران، بە یەكجاری کوردستانم جێ هێشت و گەیشتە تاران. شێخەلی، چەند مانگیك بوو لە تاران و لە ھۆتیلێکدا بە ناوی «چلەستون» ھۆیا. ئەو لە ژوورەکی ھەریگرم و ماوھەیک پێکەومان گوزەراند. لە تارانەوە پەيوەنکرتن لەگەڵ ھاوڕێکانی ئەوروپا ناسان بوو. نکتۆر ھەژار مەرف و مامۆستا جەعفەر، لە ئەلمانیا ھۆیان و گرنگیەکی زۆریان بە نۆخی من ھەنا، ھاوکاریەکی زۆریان ھەکردم. ئەوان، بە نامە لە ھەموو ئەو ھەولانەی بە ھاوکاریی برانەرەکانی یەکە بۆ نازاکی نێمە بابوویان، ناگادریان کردم. لە سالی ١٩٨٧دا، ھەولەکەکانی ئەوان لە پێگای پێکخراویکی ئەلمانییەو بە ناوی پێکخراوی ھاوکاریکرنی گەلانی ھەڕەشەلێکراو (Society for threatened people)

بە لووتکەیی خۆی گەیشتبوو. سەرۆکی ئەو پێکخراوە، کێشەیی نێمەیی بە (فیلی براند) و پێکخراوی سۆسیال دیموکراسیی نێوھولەتی گەیاننبوو. فیلی براند، مەسەلەکی لەگەڵ مامجەلال لە ئەوروپا، وروژاندبوو. مامجەلال بەلێنی بابوو کە نازانمان بکات، بە مەرجی ئەلمانیا یان ولاتیکی یەکەیی ئەوروپا، ماھێ پەنابەریمان ببات و نێمە لە کوردستان و لە نێران نەمێنێنەو و کاری سیاسیی نەکەین.

لەسەر پێشنیازی د. ھەژار و م. جەعفەر، چەند نامەم بۆ کاک (ئەلکساندەر شتیرن بێرگ) نووسی، سوپاسی ھەولی ئەوانم کرد و نۆخی نوێی خۆمانم بۆ باس کرد. وەرەمەکانی ئەلکساندەر، بۆ من لێخۆشکەر بوون، نەمە ھوونووسی وەرگێڕدراوی یەکیک لە نامەکانییەتی:

کۆیتنگن ٢١ی ئاپریلی ١٩٨٩

بەریز کاک زەینەبەین نەجمەبەین مستەفا

سلوو و ریز

نامەیی بەریزتان کە لە ١٩٨٩/٤/٩دا نووسراوە، لە ١٧ی ئاپریلدا بە ھەستم گەیشت.

نەم گرتەتی جەنابتان بۆ نێمە تازە نییە. نێمە لە مانگی ١٠ی سالی ١٩٨٧و، لەگەڵ مەکتەبی سیاسیی یەکییتی نشتەمانی کوردستاندا، لە ھەولی نازاکیکرنی نێوھەیان.

لە ١٩٨٧/١٢/٢٥دا، لە شاری بەرلین، لەگەڵ کاک جەلال تالەبەنیا ھەربارەیی نازاکیکرنی نێوھەیان. نێمە، لە ١٩٨٧/١٢/٣٠دا، مۆلەتی سەفەری جەنابتان و نوو برانەرەکانمانمان لە وەزارەتی ھەروەھە ئەلمانیا ی رۆژاوا وەرگرت. نەم مۆلەتە ھەسیمیەیی سەفەری نێوھەیان، یەکیک بوو لە مەرجە

سەرھکیهکانی نازاكرنتان كه كاك جلال تالەبانی نایناوو. نازاكرنی نیوه. نەبوو له مانگی مارسى ۱۹۸۸دا، پاش گەڕانەوهی كاك جلال تالەبانی نەجام بدریت، چونكه نهو نەبووست به شەخسى لهگەڵ سكرتیری كۆمەڵە بڤیت و ئیقناعی بكات، چونكه سكرتیری كۆمەڵە لهگەڵ نازاكرنی نیوهنا نەبوو.

نەو كاتى كه من له شارى «بۆن» لهگەڵ كاك جلال تالەبانی بووم و گفتوگۆی نێوان تالەبانی و «فیلی براننت»م ڕێك نەخست، نەستەیهك له چەند كەسانێك كه ناویان له خۆیان نابوو نۆستی نیوه. به كاری هەلەشانهی خۆیان، نەم بەلێنەى كاك جلال تالەبانیان هەلەشانمۆه. له راستینا، من هەستم بهوه كرد كه ئەوانەى ناوی خۆیان نابوو نۆستی نیوه، مەبەستیان ڕزگاركرنی نیوه نەبوو، بەلكە تێكێكێكى گفتوگۆكانى جلال تالەبانی بوو لەسەر حیسابى مەسەلەى نیوه. نەم هەلۆیستە، وای له كاك جلال تالەبانی كرد، پاش تێكچوونی گفتوگۆكانى، هەرەشەى نەوه بكات كه جارىكى تر و نووبارە، لەژێر سەرپەرشتى كۆمیتەیهكى چاپىترى نینتەرناسیۆنالى، موخاكەمەى نیوه بكاتەوه، بەلام نێمه و نەمینستى نینتەرناسیۆنالى، بپارمان نا كه بەشداری له موخاكەمەیهكى وههانا نەكەین، چونكه نێمه خۆمان لەو وهزەنا نە نەدیت كه بێوانین به شێوهیهكى مەوزوعیانە، لەو هەلومەرجەى نەو كاتەنا، راستى نەو لێكۆڵینهوهیه بزانین. نەو ڕووباروانەى كه پاشتر و له هاویندا ڕوویان نا، بەتایبەت پاش تەسلیمكرنی «یاخسەمەر»، هەموو جۆره هەولێكى لێكەى كرد به هیچ، مەكتەبى سیاسى، خەبەرى پێ ناين كه جەنابان هەلاتوون و شێخەلێش نازاد كراوه. ئەوهى كه بۆ من جارى بيار نیه، مەسەلەى مەلابەخێارە و زۆر سوپاستان نەكەین كه بەسەرھاتى ئەومان بۆ ڕوون بكەنەوه، تاكو بزانین هەولێ قیزە بۆ نوو یاخود سێ كەس بەمین، چونكه نەو قیزانەى سالى ۱۹۸۷، هێزبان نەماوه و پێویستە هەموو هەولەكان سەرلەنۆی بدرینهوه. له راستیشنا، وا هەولەكان نەمین. تەكایە جۆرى كاخەزى سەفەرتان، شوینی نەرچوون و ژمارە و ڕۆژەكەى بنووسن و پێمان بێن. ئەگەر خیزان و مندالتان لهگەڵنا بوون، ناو و میژووی لەناكبوونیان به ورسى بنێرن. نێمه له لایەنى خۆمانەوه، له وهزارەتى نەرھەوى ئەلمانیاى ڕۆژاوا، كۆمیسىۆنى پەنابەرانى سیاسى سەر به نەتەوێهكگرتووهكان، ناوا نەكەین كه سەفەرتان بەرەو ئەلمانیا یاخود ولاتێكى ئەوروپى ناسان بكەین و ڕیتان پێ بەن لەسەر ئەساسى نینسانى، مافى پەنابەرى وەرگیرن. لەم هەول و تەقلايەماندا سەرکەوتوو نەبین یاخود نا، جارى به تەواوى نازانین.. بەلام به گشتى، هیواى سەرکەوتمان هەیه، وایش نەزانین كه سەركرایتیی یەكێتیش، نیستا گوێى خۆى له مەسەلەكه كەر نەكات و هیچ تەگەرەیهك لەبەرەم نەرچوونی نیوه نانايت. تەكایە بۆ پەيوەنگرتن، تەنها پەيوەندى لهگەڵ خۆماندا بكە، چونكه نێمه به تەواوى لەوه لێنا نین كه نۆستەكانى نێرھەتان نۆستن یاخود...!!

نەگەر بتانەوێت فیزیکانتان بە بێ گێروگرفت وەرگیرن، تکایە با مەسەلەی نەرچوونتان نەیتە مەزوعی پروپاگەندەیی سیاسی، تاوەکو بە سەلامەت نەردەچن.
هیوانارین هەول و تەقەلاکانمان بە راستی سەر بگرن و بە هیوای سەرکەوتنتان.
تییینی:

۱_ تکایە نەگەر گێروگرفتانتان لە نووسینی نینگلیزیدا هەبوو، نامەکانت بە کوربایی سۆرانی بنووسە.

۲_ لە هەموو وەزعیکتا، من لە پاش ۱۹۸۹/۵/۱۵ وە نامەیکەتان بۆ بنووسم کە وێدە پروپاگەندەکانی تیاا باس ئەکەم.

بۆسۆزتان

نەلکسەندەر

چەند نامە لە نیوان نەلکسەندەر و مندا هاتن و رویشتن، بکتۆر هەژار و م.جەعفەر نەزکی گەیانن و وەرگیرانیان ئەکێشان.

ئیدی سەر وەختی چڕکرنەوهی هەولەکەکان بوو بۆ نازانکرنی مەلابەختیار. لە ئەوروپا، جگە لە مامۆستا جەعفەر، بکتۆر هەژار، بکتۆر بۆلای خانەقا، شیخ نارا، حاجی نوێد، شیخ باهیر، نازانەهەورامی لە فەرەنسا و هەموو هاورێکانمان، ئەوا رووشنییران و نووسەرانی کوریش هەر چۆن بۆیان کرا و دەست و قەڵەمیان بە هەر کۆنێک گەیشتن، لە رێگای رێکخراوە سیاسی و خێرخوازه نێوئەهولەتییهکانەوه، فشاریان بۆ سەرکڕاییتی یەکییتی و سکرتیری کۆمەڵە هێنا. نووسەران و رووشنییرانی کورد، بە جیاوازیی بیر و رایانەوه، بۆ باکوکیکرن لە نازانی و نازانکرنی مەلابەختیار، نامەیکەیان ئاراستەیی هەر نوو سکرتیری کۆمەڵە و یەکییتی کرد و ئاویان کربوو کە یەکییتی و کۆمەڵە، دەست لە پیشیلکرنی مافەکانی نینسان هەلبگرن و نازانی بۆ مەلابەختیار بگێرنەوه!

لەسەر پێشینیازی م.جەعفەر، من نامەیکەم بۆ بیرمەندی عەرەب «هانی عەلوی» نووسی و بۆ ئەو ئادرێسەیی کە ئەو پەیدای کربوو، پۆستم کرد.

رووشنییری گەوره، هانی عەلوی، پاش نوو هەفته، وەرانیکی جوامیرانی بۆ نارەهوه.. ئەو نووسیوی: (بە کێشەکانمان ناشنام، بەلام لێره، لە شام، کاس و لێرسراوەکانی یەکییتی نیشتمانیی کورستان، بە ئاوهزوو مەسەلەکیان لە من گەیاننوو. ئەوان و هەیان باس ئەکرد کە نێوه کەسانێکی ئاژاوێکێر و تێکەهرن، ویستووتانە ریزەکانی بزوتنەوهکە بشیونن و شوێش لاواز بکەن..نامەکی تۆ حەقیقەتی مەسەلەکی لە لا رووشن کردم.. من پەیمانێتی ئەکەم. هەر نیتێست نامەیکەم بۆ شەخسی تالەبانی بنووسم و دەسلاتی خۆم بۆ نازانکرنی مەلابەختیاری هاورێت بەکار بێنم) بە ناخووه.

نامەکی ئەو پۆشنبیرە گەورەیی عەرەب کە لەسەر تاوانی خنکاندن هەلبەجە، بێهەرمایە خۆی نووسی، لەگەڵ دەیان نامە و ئەگومێنتی بیکەنا، لە نێوان نیران و سوێندا فەوتان!

هەول و تێکۆشانی هەموولایەک، لە زەوینە پەق و کەرنی نۆمنازایی کۆمەڵە بەری گرت و پاش ئەوێ مامجەلال، بەو قەناعەتە گەشت کە لە زەمەنی شکست و ناچوونی بزوتنەوێ چەکنارییەکن، نیدی پاساوی زیندانیکرنی مەلابەختیار ئەماوە و لە ئەوروپاوە تەنگیان پێ هەلچنیون. مامجەلال، قەناعەتەکانی خۆی ئەگشتینیت و سکریتێر و سەرکرەمەکانی بیکەنی کۆمەڵە پازی ئەکات. مەلابەختیار، لە ھاوینی ساڵی ١٩٨٩، سالتیک و چەند مانگان پاش نازانکرینی شیخەلی و هەلاتنی من، نازاد کرا و ھەر سینکمان پارتیکمان لە تەمەنی پێ نەشکەنجە و نازاری زیندان پێچایەو. تەمەنیک هەموو چارەنووسی منی گۆپی و لە قوولایی پۆحما و لە پانتایی ئەروونما، برینگەلیکی هەلکەندن، ساپزبەوونیان سالتیکی زۆر و تراپییەکی ئەروونی ماوەریژیان گەرەم بوو!

ساتنێ ھەمەناوات، بە ئەریسەرییەکی زۆرەو و بە ھاوکاری برانمانی کۆمەڵە زەحمەتکێشان و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، پەرژینەکانی ئەنفالی بەزانن و گەشتەوێ ئێران، «ئال» نووگەرت بوو. ھەمەناوات بەو ئەنجامە زۆر ئەگران بوو، بەلام تازە کاریک نەمکرا و ئەوێ نەمبوو پوو بەنا، پوو نابوو!

مەلابەختیار بۆ چارەسەر و پشووێان ھاتە تاران و من سەرگەرمی ئەواوکرینی مۆلەتی سەفەر و جێھێشتنی نیران بووم.

سێرای ئەرج و ماله چکۆلەکی عەبدولای ھەمەسلیق، بێکەنی ھەموو لایەکان بوو. عەبدولا، سالانی ھەشتاکان پێشمەرگە بوو، لە کارساتی ھەلبەجە براگەرەکی لە ئەست نابوو. ھاتبوو ئێران و کچیکی خانەقینی کرێبوو ھاوسەری خۆی.

خیزان و نوو مەندالەکی عەبدولا، بە ھۆی ماله باوانیانەو، گەشتبەوێ سوید و ماله کی کە لە نۆرەوگایەکن بوو. نوو ژوو و بەرھەمیوانیک بوو، ژووێکیان د.قەر و «پەپام»ی ھاوسەری و لافەکی کچە سێسالەیان لێی ئەریان و من و عەبدولا و ھەر میوانیک ھەبوایە، لە ژووێکی بیکەنا ئەمانگوزەران.

من، کە ھاتمە تاران، قاچاخ و ھیچ کاخەز و مۆلەتیکی ئەولەتیم پێ نەبوو، نیستا نیدی بە ھیمەتی عەبدولا کە کەسێکی ئەستێریشتوو لە تاران ئەناسن، وا لیزەپاسی سەفەر نامادە ئەیت.

حاکم سەرنار، گەفتی خۆی لەمەر تێچووی سەفەری من، بە زیادەو بە جێ گەیان. ئەتۆرەزار، م.جەغەر، فەرەح زۆراب «سامان»، شیخ نارا، ماموستا تایەرەوسمان «سەرکەوت» ئەستگیرویی و باربوویان کریم، ھەرگیز پاناشتی چاکە و ئەنێلەلایی ئەوانم پێ نەدریتەو.

كۆپۈنەۋەيەكى تايىت لە تاران!

نەۋ پۇژانەي مەلەبەختىار لە تاران بوو. كۆپۈنەۋەيەكى تايىتەمان بۇ پىناچۈنەۋەي نۇخى «ئالا» و ھەلسەنگاندىنى ھەلومەرجى سىياسىي نەۋ پۇژگارە، نەنجام نا. نووسىنەۋەي پرونوۋسى بېيارەكانى نەۋ كۆپۈنەۋەيە. نەشى كەلگىكى بۇ خۇنەر ھەيىت و بزائىت ۲۱ سال پىش ئىستا، نىمە ۋەكو كەسانىكى چەپ، چلۇنمان بىر كرەۋتەۋە و نۇخە سىياسىيەكەمان چۇن خۇنەۋەتەۋە..
(كۆپۈنەۋەيەكى تايىتەي:

پۇژى ۱۹۸۹/۹/۱۸. لە «تاران» نا. كۆپۈنەۋەيەكى تايىتە و نەينى لەنىۋان ھارپىيان، م. پىشكو، ھەمەناۋات، پروناك و مەلەبەختىارنا كرا و باروۋخى نىستاي سىياسى و نىيۇلۇژى و پىكخراۋەيى لىك برايەۋە، سەرنەنجام گەيشتىنە نەم نەنجامانە:
نەلف: بۇ ئالاي شۇرش:

۱_ نۇئىتىكرىنى رېفىژىنىزم ۋەكو ئاقارىكى خىانەتكارانەي ئاۋ بزۋوتنەۋەي كرىكاران.

۲_ نۇئىتىكرىنى ناسىۋناليزم لەناۋ بزۋوتنەۋەي نەتەۋايتىدا.

۳_ «حشە» نوئىرى راستەقىنەي رېفىژىنىزمە لە ئىراقنا.

۴_ تىكۇشان لە پىناۋى نامەزناننى رىكخراۋى چىنايتىيى نوئى كرىكاران.

۵_ كىتەي شۋورەۋى، بەۋ پىنەي ئىستا مشتومرىكى قولى لەسەر پەينا بوۋە، ھەروەھا گرقتەكانى بزۋوتنەۋەي كۆمۇنىستىش تەقىۋنەتەۋە، بۇيە: نەبى نىمەيش بىكەۋىنە مازەرە و لىدوان و لىكۇلىنەۋەيەكى قولى ھەمەلايەنە لەسەريان، پىشۋەخت ھوكم نەرىت، بەلام بە گەرمى زەمىنە بۇ گەلالەي ۋاھوكى زانستىيان خۇش بىكىن.

۶_ بىكەۋىنە گىتۇگۇز و موناۋەرمەكرىنى راستەۋخۇ لەگەل گروپە بچۈۋەكانى «م ل»، لە پىناۋى رىكخستىنى رېيازى ماركسىزمى شۇرشگىز، لە بەرامبەر نوژمانى ماركسىزم و بزۋوتنەۋەي كرىكاراندا.

بى: نەركە سىياسىيەكان:

۱_ بەس، رۇئىتىكى فاشىستىيە، خەباتى سەرەكىمان لە پىناۋى پروخاندنىدا نەبى. نەخشەمان، تاكتىك و ستراتىژمان، درۋش و شىۋەي كاركرىنمان لەۋ پىناۋەنا بى و بە ھىچ شىۋەيەك، ھىچ كار و كرەۋەيەكمان، شىۋە و شىۋازىنكمان، ناكۇك نەبى لەگەل نۇئىتى و نوژمانىتىكرىنى بەسنا.

-يەككىتى:

لە پروى چىنايتى و نىدۇلۇگىيەۋە. ھىزىكى نۇ بە بزوتتەۋەى كرىكاران و ماركسىزمە. بۇيە ناكۇكىمان لەتەكىاندا بەۋ پىتتە دەپى. بەلام نەگەر ھات و پاش چارەسەر كرىنى كىتەشەكانى ناو خۇمان و تا رادىيەكىش گروپەكانى بىكە. ھەلۈمەرچىكى سىياسىي گونجاو خولقا كە بتوانىت جۇرىك لە ھاۋكارىي سىياسىيان بەزۇرىش لە قازانجى خۇماندا. لەگەلدا پرووست بىكەين، ناماھىن و دەشپىن كارى بۇ بىكەين.

۱- پارتى، پاسۇك، پارتى سۆسىالىست و پارتى گەل لە يەك رىزنا ناياننانىن و ھەر يەكەيان خىسابى سىياسىي جىايان بۇ دەكەين..

۱- پارتى دىموكراتىي كورستانى نىراق: نوينەرى بورژوا-خىلەكىي كورستان و لە پروى چىنايتى و سىياسىيەۋە، سەرھاپى نەۋ توانايەى ھەيانە، بەلام نۇ بە كرىكاران و ماركسىزم، رابىروويەكى خىانەتكارانىان ھەبە، وىرپاي ھەندى لايەنى چاكەيان، لە روانگى چىنايتىيەۋە نەمانىش تەماشىا دەكەين و نەرتانى جۇرىك لە ھاۋكارىي سىياسىيان لەگەلدا نۇ بە بەس لى رەچاۋ دەكەين. نەۋەشمان لەبەرچاۋە، تۇسقالىك يارمەتتىان داوين.

۲- پاسۇك، لايەننىكى بىنپاشەرۋى: سىياسى، فىكىرى و كۆمەلەيتىن، ناسىۋناليزمى تەسك و بۇيشيان بلوى، كۆنەپەرسىتتىشيان ناشارنەۋە، ھىندەى بىكرى ۋەكو ھىزىكى لاۋەكى و بىكارا مامەلەيان لەگەلدا دەكەين.

۳- پارتى سۆسىالىست: نوينەرى تويژىكى وردەبورژۋان.. لاۋازىن لە لايەنەكانى تر و پاشەرۋىيان زووتر لە ناۋابوونە، مەترسىيەكىان لەسەر خەباتى چىنايتى ھەشپىن، زۇر كەمە، نەگەر پىتويست بىكا بچىنە ناۋ مەملەنئەۋە لەگەللىان، نەگىيان ۋەكو ھەن. ناياننورۋىژىنن.

۴- خىزبى گەل: گەرچى لەۋانى دى پىشكەوتوتوتىن، خۇيان لە ئاقارى چەپ نىزىك نەمەخەن. بەلام لە پروى چىنايتىيەۋە، نەمانىش نوينەرى تويژىكى وردەبورژۋان، ھەر بەۋ ھوكمەى لەبەر ناكۇكىيان لەگەل لايەنەكانى بىدا، خۇيان بە چەپتر نەنوئىن، نىمەش مامەلەيان لەگەلدا دەكەين. بەلام ۋەكو خىزب قايىلى نەۋە نىن بىنە نوينەرى چەپ يان بىنە بەش لە خەباتى كرىكاران و ماركسىزمدا. جىم- گروپەكان:

ھەلەلەن بۇ بەراستى مونازەرەكرىنى زانستىانە لەگەللىاندا، لە پىتئارى گەلەكرىنى بۇچوونى چىنايتى و نىدۇلۇگى و ئارپشتى بەرنامەى ھاۋبەشى پىكخراۋەپى. بۇ نەمەش دەپى گەرمتەر لە جاران. گەتۇگۇيان لەگەلدا بىكەين و لەسەر نۇرگان و نووسراۋەكاندا، لايەنى چاكە و ئاراستەكانيان، ھىندەى دەيانزانن، بابەتتە، بە رۇخىيەتى پتەۋكرىنى رىيازى ماركسىزمى شۇرپىگىر، بىخەنە (پرو)

نەو تىڭستەي نىۋ جۈوتكەۋانەكە، ۲۱ سالى لەمەۋبەر، بە قەلەمى مەلابەختىيار و بە ھەزامەندىيى نەو ناۋانەي لە بەرايىدا ھاتوون، نووسراۋە!
نەم ئەكۆمىنتە، لە ھەروى مېژوويىيەۋە، بەھايەكى نىيە، ھۆڭگارى پاشتەر و ھەۋاۋە سەۋزەكانى ژيان، بەشىكى زۆرى بۆچۈنەكانى ھەلتەكاندن، ئىسانىش بۆ نەۋەي پاش راپەرېن و خوينەرى نىستا و ناينەمش، بىكەلك نابى.

سەفەر بەرەو مەنفا

كاخەزمكانى پەرىنەو لەسەر پرى ئىوان نۆزەخى نىشتەمان و «بەهەشت»ى مەنفا. بە ھىمەتى «عەبىولاي ھەمەسدىق» ساز کران و نىدى بە پەيناکرنى پاسپورتىكى ساخته له «کوچەى عارەبان»ى تاران. تەنها وەرگرتنى «فیزا»یەکی گەرەک بوو.

پاسپورتەمان کړى و له رینگای نۆستیکمانەو ە که له ولاتى سوید دەرژیا. توانیمان سەفیری ولاتى پۆلۇنيا له تاران بناسین و ٦هزای بە ١٢٠٠نۆلار لى بکړین. تا له تارانەو بەرەو مۆسکۆ بفرین. رۆژیک له رۆژەکانى مانگی نۆفەمبەرى ١٩٨٩. له فرگەى «مىهراباد»ى تارانەو. پاش مالاًواییکرن له ھەمەناوات و سەلاحى خوشکەزام، مەلابەختیار و پروناک خانى ھاوسەرى و چەند برادرەى بیکە. نێمە(شیخەلى، لکتورقار و پەيام خانى ھاوسەرى و کچەکیان. ھەلمەت سەفالىن و من) له فرۆکەيەکدا جێمان گرت و بەرەو بەرزایىەکانى ناسمان ھەلفرین.

فرۆکە، بەنىو پەلەھەورەکاندا کشا و ناسمانى تەمگرتووى تارانى جى ھىشت و منیش ھاوکورسى مامەشێخ. بە ناخىکى پى نازار و لىکى بىپىواو، فىلمى يادەورەيەکانم له ھزرا ھەلمەکرەو.. يادەورەيەکانى ھەشت سالى خەباتى سەختى پىشمەرگەيەتى و دوو سالى و نوى زىندانى پى زەلىلى چيا، وینەکانى مەرگى ھەلەبجە و ونبوونى منداڵى خۆم، تابلۆ خەماوێیەکانى ژیر چادرەکانى ناوارمى ھەلەبجەيەکان و جەستەى کوو و لەپنکەوتووى نایکم.. وای نایک! نەوە نوایین و نوا پىنگەيشتەمان بوو.. چ سەفەرىکى لریژ بوو دەسالان جىپىشتنى تۆ! چ برىنکى گەرەيە نۆراندى نىشتەمان و نەيىنەوێ تۆ! وای چ بىمانا بوو شۆرش و چ بىمۆرال بوو سیاسەت!

نىگایەک له مامەشێخ لمرم، قاتىک چاکەت و پانتۆلى رەش، کراسىکى سپى. کەرەواتىکى سوور و قزىکى خورمايى و سپى تىکەل و پروخسارىک لىوانلىو له نازارىک جگە له من کەسىکى بیکە ناخوینتەو، پىنکىک وىسکى بە دەستەو گرتوو.. وینەکان جىگۆرکى لمرەن و مامەشێخ، شۆرتىک و فانىلەيکى بىقۆلى سپى لەبرنايە، رىشکى سپى لریژى بە نارەقە خووساو کە بە پەنجەکانى ھەلمەخۆرىنى، لە گۆمەزىنداندا نىت و دىچى و لەسەرخۆ و بە مینجەمىنج، شىعەرىکى مامەشێخ رەزا، بە مىزاجى خۆى ھەلمەشێلى و ھەلمەتەو..

((بۆ ھەمەى وەستافەتەح نىمەت ھەموو «بەم دەردە برد»

نەى ھەمەى وەستافەتەح نایکت بە کىرى نىرەک))

ھەر من لەمزانى مامەشێخ لەگەل کىتەتى و «ھەمەى وەستافەتەح» کىتە و چ کارمە!

لە فرگى <مۆسكۆى جوان> دەنیشینەۋە و بە پاسىنك بۇ ھۆتىلى «ترانزىت» مان دەگۈزىنەۋە، تا رۆژى دوايى بە پىنى نەو «قىزا» يەى پىمان دراۋە. بۇ «ۋارشۇ» بفرىن!
 لە ھۆتىلەكە، نوو جوامىز «ناراسى قالىر مننەۋەر و سامانى مەلانەحمەسى بانيخىلانى» دىنە سەرانمان. پاسپورتەكانمان دەبەن، بلىتى «ستۆكھۆلم» مان بى ھىچ بەرانبەرىك بۇ پەيدا دەكەن و نىدى نىمە، رۆژى دوايى، لە «مۆسكۆ» ۋە بۇ سويد، بۇ ولاتىنك كە من جگە لە فىلمى «نامۇيەك لە سويد» ھىچى نىكەى لى ئاشنا نىم، دەفرىن!

پۇژۇمىرىك بە بەرامەي زىندانەۋە!

نەمپۇ، ۱۹ى مارسى ۲۰۱۰، سەرگەرمى نووسىنەۋەي نواۋىنەكانى «حىكايەتەكانى زىندان» م. لە پشۋويەكنا، لە سەبارە پشكىنەۋەي ناركىشى نامەكانمنا. پۇژۇمىرىكى كۆن و پەرىپوت دەيىنمەۋە. لىنى ورد نەبمەۋە و بېروا بە چاۋانم ناھىتم. پۇژۇمىرىكى چكۆلە و چرچ، لىنى نووسراۋە:

ھۇشيار محەمەدەزىز

پۇژۇمىرى ھاۋسەر

لەسەر بىرىارى و مزارەتى راگەياندىن لە چاپ دراۋە

لە بلاۋكراۋەكانى پېۋۋەي ھاۋسەر «۱۱»

سلىمانى_شەقامى حەمدى

چاپخانەى الفرات

۱۹۸۸

۲۶۸۷ و ۲۶۸۸ى كوردى

۱۴۰۸ و ۱۴۰۹ى كۆچى

نرخى ۷۵۰فلسە

لە لاپەرەي سەرەتادا، نووسراۋە:

ناوونىشانى خاۋەن پۇژۇمىر

ناو و نازناو: زىن الدىن / پشكۆ

پېشە: زىندانى

شار: سەرگەلوو

گەرەك: بەرگەلوو

شەقام: زىندانى بەرگەلوو

ژمارەى خانوو:.....

ژمارەى ئۆتۆمبىل:...

جۇرى خويىن:....

رؤژمیریکی تهمن بیستوبوسالنه. وینهکانی زیننان، شی و سارییی نیوارهکان. هاتوهاواری زیننانیان، گرمه و ناله‌ی ناپالمه‌کان، خروهوری لته‌زینی راکیشانی زنجیری بهرگا ناسنینه‌کانی له خوینا هه‌لگرتوون و له‌ژیر رنوبه‌بهری «ناسوس» نا بهرباز بووه و نۆزه‌خی نه‌نفالی به‌زاندووه! با پتکه‌وه هه‌ندمک له رۆژمه‌کانی نهم رۆژمیره سه‌سه‌خته به‌سه‌ر بکه‌ینه‌وه و سه‌رخه‌تی پروناوه‌کان بخوینینه‌وه:

۱۱ی کانوونی دووهم، بووشه‌مه:

چ نییه.. چوار رۆژانه باران نییه و له ژووری هه‌ر به‌باری!

۱۴ی کانوونی دووهم، پینجشه‌مه:

هه‌والی هینانه‌وه‌ی تهرمی (۴۵) شه‌ید بۆ سلیمانی.

۱۶ی کانوونی دووهم، شه‌مه:

هیرشی نیران له ناوچه‌ی ماوتاهه‌وه..

۱۷ی کانوونی دووهم، یه‌کشه‌مه:

گرتنی هه‌ندێ به‌رزایی له رۆژاوا‌ی ماوت..

۲۰ی کانوونی دووهم، چوارشه‌مه:

پتر له ۱۸۰ سه‌ربازی بیل هاتوون.. نیستا رێگای بزوتن نییه.

۲۱ی کانوونی دووهم، سێشه‌مه:

چنور و حوریه‌ت هاتن..

۲۲ی کانوونی دووهم:

نیستا ۱۳ که‌سین..

۲۳ کانوونی دووهم: ۱۴ که‌س

۲۴ی کانوون: ۱۵ که‌س

۲۵ی کانوون: نه‌مشه‌و ۱۶ که‌س بووین..

۲۶ی کانوون: نه‌مشه‌و هاتینه‌وه ژووری خانووت..

۲۹ی کانوون: چه‌ند بریناریک نازاد کران..

۳۰ی کانوونی دووهم: کۆپتر و فرۆکه‌ی جه‌نگی هاتن و بۆردومانیان کرد..

۳۱ی کانوونی دووهم:

مانگی یه‌که‌می سالی ۱۹۸۸مان له‌م کونه‌سه‌که‌ما گوزهراند، مانگیکی پر سه‌رما و تۆف و که‌په‌وه.. له

ژووره‌وه له‌به‌ر رێژنه‌ی لۆقه‌ما شه‌ر و رۆژمان تێپه‌راند..

- ۲ى شوبات: ئوۋ جاران كۆپتەر ھاتن و نىشتەنەۋە..
- ۵ى شوبات: چەنلىن جار كۆپتەر.. پىن ئىچىت خۇسازبانى ھېرشىكى نوئى بىت..
- ۶ى شوبات: كۆپتەر بەرەمۋامە، ژمارىيەكى باشيان لىترە بە پىن كىرد، زىننان چۆلتەرە..
- ۷ى شوبات: شىخ چوۋە نەخۇشخانە و دەرمانى بۇ منىش ھىنا..
- ۱۲ى شوبات: ھەموو پىشمەرگەكان گۈيزرانەۋە، ئىستا نىمە چوار كەسىن..
- ۱۳ى شوبات: بەيانى سەعات ۴.۴۰ ھەقىقە، جەباريان برد و ماينەۋە سى كەس..
- ۱۴ى شوبات: ھەر سىنكىمان لىترە ماوين. نەم چەند پۇژە ئالۇز و سەختن، مەترىسى فۇكەمان زۆرە..
- ۱۷ى شوبات: نەمشەۋ نەخۇش بوۋم، دەرزيان بۇ كىرم..
- ۱۸ى شوبات: جومگەى رانم زۆرم نازار ھەتات و بە ئاستەم ھەبزوئىم.. دەرزيەكى تريان بۇ كىرم..
- ۱۹ى شوبات: نەمپۇ زىننان كرايە بارەگاي پىشمەرگە و بۇ ئىتمەش زىننانىكى بچوكتەر..
- ۱۹ى شوبات: ۵.۳۰ ھەقىقەى ئىتۋارە، لە تابووتى بەرگەلۋويان ھەرھاۋىشتىن و ھاتىنە بارەگاي ناۋەندى شۇرەشگىران.
- ۲۳ى شوبات: ئىتۋارە گۈيەم لە شانۇگەرىى ساتى ھەلق بەرز ھەفەزى تىپى سالار بوۋ لە رادىۋى كورىى بەغداۋە، بەرھەمىكى سەركەوتوۋ بوۋ.
- ۲۴ى شوبات: تۇپپارانى كىمىيائى و راجىمە بۇ ياخشەمەر و چەند شوئىنىكى تر سەعات نوۋى بەيانى، ئىتۋارە بۆرىومانى فۇكە، ھىرش بۇ ئۇلمازەلە.
- ۲۶ى شوبات: شەۋ سەعات نۆ، بۆرىمانى چىر بۇ بەرگەلۋو، چىي نەماۋو تىنا بچىن.
- ۲۷ى شوبات: چوۋىنە مەقەرى جەبارفەرمان، سەعات ۳ى ئىتۋارە كەۋىنە پىگا.. كەركەر، ئۆلى شارستىن.
- ۲۸ى شوبات: سەعات ۳ى بەيانى گەيشتىنە كانىتوۋ، ھالى سەگائىتى بوۋ، بە فەتارەت چوۋىن..
- ۲۹ى شوبات: زىننانى كانىتوۋ، گەرە، ۶۳كەس لە يەك مەزگۈتى يىتەنجەرە، پىسى و نەسپى، نەفسەر و سەربازى گانگىرەنگرتوۋ، جاش، پىشمەرگە و كەمترىن ھۆى ژيانى ئاۋەلىشى تيا نىيە..
- ۱ى نازار: سەعات ۱۰ تۇپپاران ئىترەشى گرتەۋە.. بەرەمۋامە.
- ۲ى نازار: شەرى ساروخ.. شەرى بەرەكان تونىتر و ھىرشەكانى ھەلەت خەستىر.. ۱۶ساروخ بۇ تاران، ۵ساروخ بۇ بەغنا..
- ۴ى نازار: شىخەلى گەرايەۋە بۇ بەرگەلۋو.. كارەساتى چۆلكرىنى كانىتوۋ..

۵ی نازار: ھاتینە خوڤخوڤە.. شەو لە یاخییان بووین..

۶ی نازار: لە گۆمەزھلین..

۷ی نازار: ھاتمەو بەرگەلوو، یاخسەمەر.. براھەرەکان زۆر پێزم لێ ھەگرن بەلام زیندانین..

۹ی نازار: نەمشەو لە کەرکەر بووین.. گۆمەزەل

۱۰ی نازار: گۆمەزەل

۱۱ی نازار: ھاتینە سیرھەمێرگ و گەلالە

۱۲ی نازار: شاناخسێ.. بەرھە بانە و سەرھەشت.

۱۳ی نازار: خۆم تەحویلی جەھوریی نیسلامیی ئێران نا!

۱۴ی نازار: لە زیندانی سەرھەشت.. نیوھێڤ ژانمارم..

۱۵ی نازار: سەرھەشت.. ئۆریووکای نورمییە

۱۷ی نازار: ئۆریووکا.. ھەلەبجە نازادا

۱۸ی نازار: ھەلەبجەم بە وێرانی بینی.. ناخۆ لاشەی چەند لە نازیزانم بووبنە خوراکی بۆمبا؟

۲۶ی نازار: کەرھەنتینە..تەحقیق!

۲۸ی نازار: ک.. گەلەک بێزارم..

۶ی نیسان: کەرھەنتینە تەواو.. بەرھە زیوہ..

نەمە پانورامای پروناوھەکانی مانگەکانی سەرھەتای سالی شوومی ۱۹۸۸ بوو، بێ ھەستکاریکەرن

و ھەر بەو پێنوووس و زمانەیی کە من لە «پۆژمێری ھاوسەر» نا تۆمار کەربووون و ھەشتیت بینە

بەرچاوپروونیەک بۆ خویندەوھێ حیکایەتەکانی زیندان.

نوسین و دیمانه لەسەر نەزموون و یاد:

نەزموون و یاد

ئەنوەر حسێن

a_bazgr@yahoo.com

نەزموون و یاد، یەکیکە لەو کتێبانەی باس لە رووداوێکی شۆڕشێک دەکات کە لە سەرەمانیکدا شۆڕش ئەرکیکی نیشتمانی، رزگاری و چینیایەتی لەئەستۆ دەگریت، بەلام توشی دەیان کێشه و نەهامەتی دەبێتەو.

شەڕی دەسلالت و فیکر و ئایدۆلۆژیا لە دەوریە کدا و شەڕی ناوخۆ لە دەوریەکی تردا. هەفتاکان و هەشتاکان لە سەرتاسەری دونیادا رەوتی چەپ و مارکسیست و دروستکردنی هیز و گروپی لەمشێوەیە مۆدیل بوو. کە زۆربەی کەلانی جیهانی سێهەم و ولاتانی کەشەکرد و دواکەوتوو. بەبێ ئەوەی لەگەڵ واقعەتی کۆمەڵگادا هەست بەزەرورتی بکەن. سەرسەختانە بانگەشەیان بۆ دەکرد و قوربانیان بۆ دەدا و دواتریش پشتیان تێکرد و ئەو تێزەیان وەکو پێویست جێ بەجێ نەکرد.

ی.ن.ک وەکو هیزیکێ ئەلتهرناتیف لەوکاتدا، داینەمۆی شۆڕش و خەباتیکێ سەرەمیانه بەجەماوەری پێشکەوتوخاوە و چەکدار و خاوەن ئیمان و ئێرا دەبوو کە لەگەڵ بەعسی فاشی و بەعسیزمی بەعس رووبەرۆ بوو. کەچونەووە بوو بەگۆمەحالا.

نەزموون و یاد پێمان دەلێت.

یەکەم؛ کێشه و ململانێیەکانی ناو حزب لە کوردستان و (ی.ن.ک)یش وەکو یەکیک لەو هیزە سەرەکیانە، تانیستاش گیرۆدەی ئەم قەیرانانە و جیاپونەوێ گۆڕان یەکیکە لەتازەترین قەیرانەکان. کەبێگومان کاریگەری رووداوێکی سە سالی رابردوو و رووداوێکی ناو (نەزموون و یاد) تانیستاش لەسەر تاک و سەرکردە و حزبەکە و کۆمەڵگاش ماوە.

دووەم؛ رووداوێکی (نەزموون و یاد) کەمترین نەزموونی بەرەمەهینانەووە بۆ حزبەکان. هەربۆیە دوای راپەرین، شەڕی ناوخۆ، شەڕی هیزە سیاسیهکان، ململانێیەکان و کێشه بەردەوامەکان نەیتوانیوە ئەزمونەکانی رابردوو وەکو یاد چالوێکەین، بەلکو یادەکان زیاتر هانیداوین بۆ ئەزمونێ ململانێ کە کەس قازانجی نەکردووە.

سێهەم؛ (نەزموون و یاد) میژوویەکە لەرشتنی خوینی براکان لەشاخ، بەلام لەشارەکانیش رووداوێکی دووبارەن، بەشیکی زۆر لەشۆڕشگیر و قارەمانەکانی هیزە سیاسیهکان لەم

شەپانەدا كۆزراون. كە نەخەونەكانيان ھاتە دى. نە بەو خەونەوہ چەكيان لەشان كوردبوو، وەلام بۇ ئەم كوشتتەنە چى يە؟ خىزان و ھاوسەر و ژن و منداڵەكانيان تەچەند گوزەرانيان باشترە و تەچەند شەھىدەكان و بنەمالەكانيان خەونەكانيان ھاتە دى؟ چوارەم؛ ئەو ھاوكارى و پەيوەندىە قولەى نىوان حزبەكانى باكور و خۆرەلات لەگەل يەكئيتىدا كالبۆتەوہ. بگرە گلەيشيان لەيەكئيتى ھەيە وەكو ھاوپەيمانى دوينى و خاوەنى دەسەلاتى شارى ئەمبۆ.

(ئەزمۇن و یاد) پىماندەلەيت پشتىوانى ى.ن.ك لە(حزبى ديموكراتى كوردستان و كۆمەلە) تەنانت شەھىدبوونى پىشمەرگەى يەكئيتى لەپال ديموكرات و شەھىدبوونى پىشمەرگەى كۆمەلە لەپال (ى.ن.ك) حىكايەتى دىزىنى ھەيە. كەدەبى ئەم ئەزمونە و يادە. يادەوہرەك بىت بۇ بەردەوامى و ھاوكارى ئەم دوو حزبە. كەئىستا خانو و ژيان و گوزەرانيان لەكۆيە و زىرگويىز ھاوتاي ژيان و گوزەرانى يەكئيتى سالانى ھەشتاكانە لە زەلى و نۆكان و گوندەكان!!! پىنجەم؛ (ئەزمۇن و یاد) پىماندەلەيت؛ ھەلوئىست و مبادى ھەندىك سەركرەدەكانى يەكئيتى و كۆمەلە و لەوكاتەدا ھىندە بەقەناعەت و بەباوەر و ئيمانەوہ كاريان كردوہ. دەكرىت ھەركىشە و مەملانىيەكى حزبى لەرىگاي دىالۆگەوہ بگاتە چارەسەر.

شەشەم؛ پەنجە خستە سەر خالىكى گرىگ لە ئەزمون و یاد، پىشپىنكىردن و بۆچونى ھەندىك لەسەركرەدەكانى ئەوكات كەلە ئەزمون و یاد ناويان ھاتوہ سەبارەت بە حزبەكان. فېكر و مبادى و داھاتويان. كەھەندىكيان پاش نىزىكەى بىست سال راستە و راست وەكو خۆى دەرچون. ئەوہش ئامازەيەكى باشە كەھەر ھىزىك وەك خۆى بناسين و مامەلەى لەگەلدابكرىت.

ھەوتەم؛ (ئەزمۇن و یاد) مەملانىيەكى سەخت و خويناوى و پەر لەكيشە و مەملانىيە حزبى و فېكرى و بەتايبەتى ناو يەكئيتى دەگىزىتەوہ، بەلام ئەوہ يەكئيتىە كەھەرخۆى رىگا دەدات كئىبىك بەواقىعى لەسەر مېژوو و مەلانىيەكانى بلبوبكرىتەوہ كەرەنگە تانىستا ھىچ ھىزىك رىگاي نەدائى لەم جۆرە كئىيانە لەسەرى بنوسرى و چاپ بكرى.

بەلام ئاگادارم كاتى خۆى كئىبەكە رىگا بەچاپكرىنى نەدەدرا، بەلام دواى بەرپرسىكى (ى.ن.ك) وتى؛ «رىگا لە ئازادى نوسەران مەگرن. ئەوہ درووشمى مام جەلالە كە ئازادى بۇ نوسەران ھەراھەم بكرىت» دەمەويت بلىم ھەراچاپكرىنى كئىبەكە بۆخۆى ماناي سەلماندنى بونى ئازادىە لەناو ئەم ھىزەدا و رەنگە ئەوہش دەستكەوتىكى گەورەبى.

جىالەوہ بۆچونى زۆر خەلكم پرسى لەسەر كئىبە و بۆچونەكانى پشكو نەجمەدىن. ھەموويان بۆچوونيان وابوو كە كئىبەكە بەوپەرى راستگويى و واقىعى نوسراوہ. بەتايبەت كە پشكو بۆخۆشى لەناو رووداوہكاندا بوہ و بەشيك بوہ لەمەملانىكە، بەلام ھەست ناكرى وەكو ھەندىك

لەوانەى مێژوو دەنوسنەو، دەيانەوئیت خۆيان بکەنە فریشتە و پالەوان، نەخێر ئەم رۆسۆيانە بێرەوهریەکان دەگێرێتەو بى رتوش و خۆبە سۆپەرمانکردن. يان کردنى کەسیک بە قارەمان سۆپەرمان و شکاندنى کەسیکی تر.

بەپێى هەوالێکی رهخنەى چاودێر (نەزموون و ياد)ى پشکۆ نەجمەدین پەر فروشترین کتیبى سال بوە. ئەو هەش ماناو مەغزای زۆرى هەیه کە دەبێ باشتر بخویندریتەو و دەرسى لى وەر بگریت و بەشانا زیش بۆ حزبەکە و سەرکردهکانى لەئێستادا بژمێردرئى کەریگا بەچاپکردنى دراو و بدرئى.

نەزمون و یاد...

یادیک لە پوڤحه سپیه کانی پوژانی رهش

ئازاد توفیق

به عس هه موو شتیکی لووشدابوو، هیچ نه مابوو... هه رههچ *

به رایى ...

نوسینی هه ربابه تیکی ته ده بی ،جا یاداشت و گێرانه وهی به شیک له میژوو بیت ، یان ده قیکی داهینراو، بۆ خوی کاریگه ریکی گه وه له سه رهست و دل و دهرونی مروف جینه هینلی و زورجار مروف ده خاته به ردهم راما و نه ندیشه یه کی هینه قو لی پرسیاراویه وه، که مروف به دوا ی دوزینه وهی خویدا ویل ده بیت. چونکه ده قی سه رکه وتوو حال له مروف دینی و خوینه ر که من کیش ده کات و پی به پی رووداو و کاره ساته ترا جیدیه کان چرکه و ساته رهنگاله ییه کانی نیو ته وه ده قه، مرو فیش له ته کیدا به چه شنیک ریده کات، که ههست به ترپه ی دلی خوی ده کات و به مهش هه ندیک جار یا دلته نگ ده بیت و ته می خه م له سه ره پوڤحه که پروکه ده به ستیت، یان خه نین و شادی ده به نه میوانیکی ئیسک سوکی نیو ناخی. بۆیه هه میسه ده قی سه رکه وتوو مروف والیده کا هه رچه نده شوینی راسته قینه ی خوی له چواردیواری ژور ی تینه په ریت، که چی ته م به دوو بال و به خه یال به سه ره هه وردا به ریت و له ته ک فریشه دا بدویت . دیاره هه رته م حاله ته شه واله خوینه ر ده کا دوا ی خویندنه وهی یاداشتیک، نو قلیتیکی کورت، په نگ و رووی، یا شادی لیده پزیت یا به چه شنیک خه مبارو دلگوشراو ده بیت، ته للی تازه مه رگی نازیزیکی خوی بیستوه. بیگومان ته وه سیحری ده قه که هه ندیجار پوڤحه راده ژه نیت و سه ره پز ی ده کات به گول، یا پوڤحه که سیره و که له په چه ده کات، ته وه نهینی ده قه وهیچی دی به جو ریک له رۆح ده ئالیت، که خوینه ر دوا ی خویندنه وهی ته وه ده قه هه موو شتیکی خوی نه بیت، له هه موو که سیکه وه نزیکه جگه له خودی خوی. ته مهش بۆ خوی چه نده ده لاله ته بۆ نامزبوونی خوینه ر، ته وا سه ره تاییترین ئا مازه یسه بۆ سه لیه و لیهاتووی نوسه ری که به حیکمه تی ووشه کانی یا ناخمان ده کات به بورکان و گورزه تیشکی رۆژنه ی چاو ته لڤ و ته ماوی ده کا، یا پوڤحه لیوانلۆده کات له شادی. مانای وایه ته وه ته لیسمی ده قه که واله خوینه ر ده کا هه رزوو مروف خوی له بیربکات و ببیته به شیکی هه لسوراو له بو نیاد و پیکهاته ی ته وه ده قه و خوی له نیو فه زایه کدا ببینیته وه که جگه له ناو ده قدا له هیچ جوگرافیا و پانتایه کی تر دا ته وه فه زایه بوونی نه بیت. جا گه ته م حاله ته بۆ ده قیکی نوسراو که سه راپای رووداو و کاراکته ره کانی ده ستچنی خه یال بن و نوسه ره پنی فه نتازیا و خه یالی پرو ته وه به دونیا نا مه ئلوفه که ی خویمان

بناسینیت، راستیەکی حاشاھەلنەگر بێ. ئەی ئاخۆ بۆ دەقیك كه پەيوەندیەکی راستەوخۆی بە قوناغ و بۆزگاریکی تابلنیت هەستیارەو هەبیت و ڕوداوەکان کت و مت لەدایک بووی واقعی بێ و مەرگەسات و دلە ڕاوکی و دابڕان و غەدرو پارێنەو و گیانەلای نازیزان، نەفەنتازیای بێ و نەدروستکراو، نەبەرەمی خەیاڵ بێ و نەوڕینەنی تالینھاتوان. ئیتر ئەبیت چ کاریگەرییەک لە ڕۆحی مەرۆف بکات و چ ئاسەواریکی قورس لە ناخی مەرۆفدا ھەڵبکۆلێت. بە ئەو ھەش لەولاو ھەستیت گەر خوینەر خۆی شایەت و بینەریکی جدی یەک بەیەکی ئەو خەمانە بێت کە تا ھەنوگەش خوینیان لێ دەچۆرێ و ئاھیان لێ دەتکێ. پینموايە ئیتر وەیل بەدلی کەیل و حالی شپەزبێ ئەو خوینەرە بێت.

وادیارە مەرۆف سەرسەختترین بونەوہری سەرزەویە کە نەک ھەر بەرگەیی ئەم ھەموو غەم و ئازارو غەدرو ناھەقیە دەگریت، بەلکو ھیندە زالم و دل ڕەقیشە لەدوای کەوتتە خوارەوہی ھەرگەلایەک، پەرچەرنینی ھەر دایکێک، پارێنەوہی ھەردیلێک، گیانەلای ھەر نازیزیک لە شەرگەکاندا، کەچی ئەم دواتر نەلە پیاسەیی خۆی دەکەوێت و نەخەندەش لەسەر لێوی بار دەکات. جا بەبۆچوونی من دەقی (نەزمون و یاد) یەکیکە لەو دەقە کاریگەر و ھەستیارانەیی کەلەبەکەم خویندەنەویدا تەلیسم لە ڕۆحی خوینەر دەکات و مەرۆف کەمەن کیش دەکات. بۆیە گەر خوینەرێ پێی وابێت بەیەک جار خویندەنەوہی ئەم دەقە تینویتی لەتێگەیشتی ڕوداوەکان و فەنتازیای ئەو بیرەوہرییە دەشکێ، ئەوا بەھەلەدا دەچیت.

دەق و وەزیفەیی ئەبستمۆلۆژی

ھەموو دەقیکی نوسراو ھەرچۆن لەڕووی مەعریفیەوہ ئەرکی ئەبستمۆلۆژی خۆی ھەیەو دەکریت مەرۆف لێیەوہ فێر بێیت و زانیاری لەسەر ڕوداوو شوێن و جوگرافیای ئەو پانتایە بزانیت کەبۆتە شانۆی ڕودانی ڕوداوەکان. ئاوەھاش لەڕووی فۆرم و زمان و وێنەیی شیعری و ڕستەیی پەرماناوە دەبیت دەق چێزو موسیقاو خرۆشی و خوشیەکی وابدات بەگوێی خوینەر داو بەچەشنێک موخاتەبەیی دلی خوینەر بکات، کەبێتە مایەیی سەرسۆڕمانی مەرۆف بەرامبەر ئەو گەمەو دەست بازییە کە نوسەر لەتەک ووشەدا دەیکات. چونکە نوسەر تا چەند ڕستەیی شیعری لە نوسینەکەیدا بەکاربھێنیت و پەنا بیات بۆ بەکارھێنانی ووشەیی نێو زاراوہ جیاکانی زمانی کوردی و تا چەند بەوینەیی ھونەریی لەڕوداوو شوێن و شپەزەیی و دلە ڕاوکی دەروونی کاربەکەرەکانی ئاگادارمان بکات، ئەو ھەندەش ئەرکی نوسەر لەنوسینی ھەردەقیکدا کە بریتیە لە تواندەوہو پەيوەندی دیالیکتیکانەیی نیوان فۆرم و ناوہرۆک بەدوونیا بینیەکی

جوانەووە لەرێی دەربڕینی هونەری سادە و ڕەواندا بەرجەستە دەبێت. کەمن بۆ خۆم لەکاتی خۆیندەوێ ئەم بیرەوهریهیدا بەشیوەکی هێندە سەرنج ڕاکێش هەستم بەگەیاندنی ئەو ئەرکە کرد، گەر بێم توش شوک بووم، ئەوا زیادەویم نەکردووە. چونکە (پشکوونەجمەدین) بەکێکە لەو نوسەرانی کە هەرچەندە ئەوەندە من بزانم سەرەتا لەدنیای سیاسەتەو هاتۆتە نیو دنیای نوسینی ئەدەبی و پێش ئەوەی شاعیر و چیرۆک نووس و ئەدیب بێت، نوسەری سیاسی بوو. بەلام مالی دلی هێندە پڕە لەمانگی ووشە و پڕە لەشیرێ کرێستالی، ئەوا لەکاتی خۆیندەوێ بەرەمەکانیدا خۆینەر هەست دەکا لەبەردەم ئەزمونینکی گەرەدا وەستاو. لەبەر ئەوە بە برۆای من دەقی (ئەزمون و یاد) چەندە بیرەوهری و گێڕانەوێ یاداشتە، ئەوەندەش شیرۆ خەیاڵ و فەنتازیا. ئەمەش بۆخۆی جوانیەکی ترو تاییەتمەندیەکی تری داو بەگێڕانەوێ بیرەوهریەکان و ئەو راستیەمان بۆ دەسەلمی کەنوسەر زۆر شارەزاو لێهاتوانە دەستی بەسەر ئاویتەکردنی ئەو پەڕەوهدیە ئۆرگانیدا دەشکێت کە لە نیوان فۆرم و ناوهرۆکا هەیه.

بۆ راستی و دروستی ئەم بۆچوونەش، پێمخۆشە چ لە پووی ناوهرۆک و چ لەپووی فۆرمەو خۆینەر بەهەندێک ڕوونایی جوانی ئەو نوسەرەو حالەتی دەروونی پڕنهننی کارەکتەرەکانی ئەو دەقەو شوینی جوگرافی و هەندێک ڕستە شیرێ لەم بیرەوهریهیدا ئاشنا بکەم و هاوکات گەر بۆم بلوی ساتیک لەهەواری کلۆمدرای ئایدۆلۆژیا دا بساکنیم، تابتوانم قسەیک لەسەر سیحری ئەو تەلیسمە بکەم، کەچۆن لە دۆنییدا بە چەشنیک لە ڕۆح و هەنگاومان گیر بوو کە جگە لەخۆمان هێچی دیمان نەئەدی. لەبەر ئەوە من پێموا بەم بیرەوهریهیدا چەمکی ئایدۆلۆژیا شانەشانی برینەکانی شەری براکان، دوو کۆلەکە هەرە گەرەو دوو فیکەری هەستیاری فراوانی نیو ئەم دەقەن و نوسەر بە ئەنقەست و بەو پەری هۆشیاریەو زۆرتەین پانتایی ئەم بیرەوهریهی بۆ تەرخان کردووە لەزۆر شویندا گەر بە ئیحاکی بچووکیش بێت، ئەوا لەفۆرمینکی هونەری بەرز و جوان دا هەلۆیستە لەسەر کردووە و ناماژە پێداووە. تا خۆینەر بزانیت ناوهرۆک چەند ڕیالیستی پڕماناییت و چەندە کارەساتەکان بارگاوی بن بە خۆین و ڕوداوەکان ناخ بسمەن و ئاسەوار لەسەر رۆحی مەرووف جێبێلن، ئەوا فۆرمیش کەبەرگی دەرەوهری گوزارشتە لە حالەتەکان هێندە گرنگە. بۆیه گەر نوسەریک نەتوانیت هاوسەنگیەکیان لە نیواندا دروست بکات و شانەشانی یەک ڕێیان پێنەکات، ئەوا حەتمەن تایی تەرازوی نوسینەکە بەلایەکا لاسەنگ دەبێت و بەمەش ئەو نوسینە جگە لەوەی کە هاوسەنگی لەدەست دەدات، ئەوا یەکیک لە ڕەکیزە سەرەکی و بنچینەکانی خۆی کە فۆرمی جوان و ئسلوپی نووسینی سەرکەوتووە وون دەکات.

چونکە وینە کێشانی شوین و وەسفکردنی پانتایەکانی سروشت کە ڕەگەزێکی زیندو و جوانی

هونەری نۆقلیت و دەقی ئەدەبی یادداشت نامیزن. دەکریت خوینەر لێهەو لە دیاریکرنی وەرزوو چۆنیەتی کەش و هەواو تەنانەت تۆبۆگرافیای ناوچەیەک تییگات و هاوکات لە ڕینی وینە هونەرییەکانی ئەو دەقەو، بە خەیاڵ و لە زهنی خۆیدا بەکون و کە لەبەرە تاریک و نسرم و پینچاو پینچەکانی ژیاندا ملی ڕی بگریت و نەخشەی ئەو شوینە بکیشیت کە ڕووداوەکان جولەیی دراماتیکیانەی خۆی تیا دەکەن. بەبی ئەوێ (گێڕەو - ڕاوی) باسی هیچ لەو حالەتانەی بە شیوەیەکی راستەوخۆ و ڕاپۆرت ئاسا کردبیت. دیارە ئەمەش سەلیقەی ئەو نوسەرانی دەردەخات کە ئەدەب لە زانست جیاوەکەنەو هونەر بەهونەر دەنوسن. جا من پیم وایە (پشکو نەجمەدین) زۆر بە وریاییەو و بەشیوەیەکی ئەدەبی جوان مامەلێ لەتەک ئەم حالەتەدا کردووە و زۆر دەست ڕەنگینانە لە چەند پستیەکی وەسف نامیزی هونەری جواندا هەر زوو خوینەر بەو کەش و فەزایە ئاشنا دەبیت و لە جوگرافیای ئەو دەقەرە ئاگادار دەبیت کە لەیەکەم هەنگاوو دەست پینکی ئەو بیرەوەرەیدا نوسراوە .....

• گیارەشەیی بەهەرە ، گیاو گۆل تا چۆکان هاتوو، مانگ دەستبازی لەکەل پەلە هەورە مەستەکان دەکا کە بەنازەو لە دەوری سەما دەکەن. لە نیوانی دەستبەردان و چوونەدەستی پەلەهەورەکاندا، گورزە تیشکێ هەلەدەخلیسکێ و خۆی بە برژانگەکانی ئیمە دەگریتەو. ئیمە نەرم و لەسەرخۆ، بەنیو پەلەگەنمی وەکەرویشکە کەوتوودا ڕی دەکەین. بۆنوبەرامەیی گولان، خانە خانەی قولاییەکانی مەست لێوانلیو دەکەن. ل ٦

• لێرەدا ... لەهەمواری نیو شانی ملەیی هەلوژەدا، گەر ڕوو لەهەورامان ڕاوەستیت، ئەوا دەستی راستت هاوچمکی توولە ڕیگایە کە پینچاوپینچ بۆ لوتکەیک سەردەکەوینت کە بەسەر هەردوو هاوینە هەواری (قەمان) و (وەزگیل)دا دەروانیت و دەستی چەپیشت باسکەو باسک بەرەو دوندی (ملەیی تاویرە) سەردەکەوینت. لوتکەیی پشتی (قەمان) بەرزترین تروپکی چیاى شنووییە و پینی دەلێن (بەفری میری) ئیستا سەربازگەیکە لەسەر هەلتوقیو. لەبەرزایی بەفری میرییەو ڕاوەستەو بەهەردوو ئاقاردا هەلپوانە، تا چاو هەتەر بکا ناوچەکانی کوردستانی هەردوو دیوت لێو دیارن. شنووی دەستیکی بەدەستی زنجیرە چیاى (بالانبۆ) وەییو دەستکەیی دیکەشی شانەشان و ملەبەملە، شوپەدەبیتهو تا لە بناری شارەزوردا قول ڕۆدەچێ و بە چەندین کەرته شاخی گا ڕژد و گا هەموار، دەگاتەو دامینی چیاکانی هەورامان ... ل ١٧

• دۆلی (ئەشکەوێ) لەدەستپێکدا فراوان و وورده وورده تەنگ و تەنگتر، تا بە تەنگایی دەربەند دەگات و ئیتەر لێرەدا هەردوو بەر ، تا چاوو ڕېڤکات ، زەردەمای بەرزوو سەخت و ڕژدو

نیوانیان دەریچەیهکی تەسک که تاکە سوار بەزەحمەت لێی دەرباز دەبی ... ل ۱۹
خوینەر لەم وینانەئێ سەرەویدا سەرباری ئەوێ زانیاری لەسەر تۆبۆگرافیای ناوچەیهک
وەردەگرئ، ئەوا لەبێی چەندین وینەئێ شیعری و پستەئێ موسیقییهو بەرەگەزیکێ تری
هونەریی ناشنا دەبی و لە شوین و جوگرافیای کەش و دەربەندیک دەگا، که نوسەر لەبێی
سودوەرگرتن لە هونەری سینەماو، ئەم حالەتەئێ بۆ بەیانکردوین.

ناوەرۆک میژووێهک لە راستی

دەقی (نەزمون و یاد) کەمیک لەبیرەوهرییهکانی مەرفۆفیکێ دڵزاخا دراوه بە ئایدۆلۆژیا،
بۆج که جینگای هەموو شتیکە فیکر نەبێت، لێرەدا بەپێچەوانەو لێوان لێو و لێی دەپژئ، لە
قوناغیکێ تابلێی هەستیار و ترسناکی گەلەکەمان دا و لەدەفەرێکدا کەبەپانتاییهکانی شارەزور
و مای سەربەرز و سەربلندی هەورامان ناسراوه. کاراکتەرە سەرەکییهکان و سەرچەم جولە و
پوداوەکانی نیو ئەم دەقە پێشمەرگەکانی یهکیتی و پێکخستنهکانی کۆمەلە و خودی نوسەر.
دیاره لەم چەشنە نوسینەدا مادەم مەرفۆف خۆی لایەنگرێی و تەرەفیکێ ئەکتیفی نیو کێشه و
مەملانیکانیش بێت، ئەوا مەحاله بتوانئ بێدەرەست و بێ لایەن بئ. هەرچەندە من بۆخۆم
پێموايه لایەنگیری لەو نیوئەندەدا نەنگی نییه بەقەدەر ئەوێ مەرفۆف نەتوانئ بەویژدانەو
لەکێشهکان بڕوانئ و رۆحی خۆی ئاسودەنەکات لە گێڕانەوێ مەملانی و پوداوەکاندا و
بەئەمانەتەو قسە لەسەر برینەکان نەکات. کەبەبروای من سەرلەبەری ئەو ئەزمونە بە پوداو
و کارەساتەکانی و ناحەقی و غەدرەکانی و بەزەیی و دڵبەقی و شەپۆشۆپ و بەرەنگاری و
هەلوێستەکانییەو سەدەلسەد راستە و هیچ پەختە و سەرنجیک لەسەری ناتوانئ هیندەئ
سەرە دەرزیهک لە کێوی بروای من بەرامبەر ئەو راستییەبگۆرئ. جا ئیتر نازانم من ئیستاش
هەر سەرمەستی سەردەمی پێکخستنهکانی (کۆمەلە) و (ئالای شۆرش) بەرامبەر بە ماموستا
پشکۆ بەرینەداوم، یان لەواقیعدا راستی پوداوەکانی نیو ئەو بیرەوهرییه ئەو حەقیقەتانەن
کەمن لەدەوێ هەستیان پێدەکەم. حەتەن بازی وەلامی دروست لەسەرشانی بەشی دووهمی
ئەم هاوکیشهیه دەنیشیتەو، ئەویش لەبەر پۆشنایی ئەم پاستیانەئێ خوارەویدا.

- ۱-نوسەر لە (نەزمون و یاد)دا نەخۆی کردوو بە سوپرمان و نەپنیوایە موفەکیری فیکری
مارکسیزم. بۆیه زۆر بەراشکاوانە دەلێت.... (من کەباس لە ئەقل و ئاوەز و کەمئەزمونی خۆم
دەکەم، ئەوا بەپەژەئێ ئاستی تیگەیشتن و درکی کەسی دیکەدا هەلنازانیم) ل ۲۲
- ۲-نوسەر لەیهکەم چاوپێکەوتنی دا لەگەڵ کاک نەوشیروان دا، کەبەدڵشکاوی لای ئەو بەرپێزە

جێدەهێلا و دواتریش لەڕوداوەکانی ناویەکی داهەڵکەوتە بەرهەمی لایەنی نەیار بەرامبەر بە کاک نەوشیروان. ئەوا سەرباری بوونی جیاوازی لە تێروانین و بیرکردنەوەدا، کەچی بەراشکاوانە دەلێت.... (لەهەناوی ململانی و بگرەوبەردەمی ناو کۆمەڵە، من لەسەنگەری ئەوبەری رێناز و نۆرپینی فیکری و سیاسی نەوشیروان کەوتم، دەشن بەشیکی باریکی رێشەکەمی لەکەناری ئەو یەکەم دیدارەدا چەقیبیت). ل ١١٨

٣- پشکۆنەجمەدین، لەلایە پەرە ١٣٠ (نەزمون و یاد) دا تێروانینی خۆی لەمەر هەلۆیستی (ی.ن.ک) لە کێشە و دانوسانی نێوان خەلکی کوردی کوردستانی ئێران و کۆماری ئیسلامیدا زۆر بە پۆزەتێف باس دەکات. لەکاتی کدا وەک خۆی دەلێت... (من لەساتەوهختی نوسینەوهی ئەم دێرانەدا تالەدەزویەکی بە (یەکی) هەو نامبەستیت).

٤- پشکۆنەجمەدین، لەزۆر شوێندا رەخنەمی لەهەلۆیستەکانی خۆی گرتووە و پێیوایە هەندێ کێشە لەو سەردەمەدا ڕوی داوە، کەهەربەتەنەها لایەنی بەرامبەر لێی بەرپرسیار نییە. وەک ئەو کێشەیی کە لە هەریەک یەک لەگەڵ کاک (حەمەمی حاجی مەحمود) داڕویدا.... (ئەگەر توندڕەوی ئێمە کادرازی کۆمەڵە و لوت بەرزێ و خۆبەهەمووشت زانیی (حەمە) نەبۆیە، دەشیا کاربەوجیگایە نەگەشتایە). ل ١٥١

٥- لێقەومان لەبەفرا، وێنەیی وێنە گەردلێنیشتووەکانی ژبانی شاخە، کەتیایدا پۆلی پێشمەرگەیی دوانزە کەسی، گەر پیاوانی گوند بەهانا یا نەهەتانیە ئەوا دەبۆنە دوانزە ڕۆج بەفەربردوی ئەو چیا. هۆکاری سەرەکی ئەو ڕوداوەش سوربونی خودی نوسەرە لەو سەفەری هات و نەهاتە، بۆیە هاوڕێکانی بەنابەدلی شوینی دەکەون. بەلام کاتی ڕزگاریان دەبی و لەخەم دەبەخسێن ئەوا... (هاوڕێکانم بەچاوی گلهیی و گازندەوه لێیان دەروانیم و منیش دەموت حەقی خۆتانە، وەخت بوو هەموومان رەق هەلێین). ل ١٩٨

ئەمانە و چەندین هەلۆیستی تر، نیشانەمی راستگۆیی و مەوزوعیەتی بیرکردنەوەی نوسەر لەگێڕانەوهی ئەو ڕوداوانە کە لەو ئەزموونەدا نوسراون و پشکۆنەجمەدین بێ مەتانه تیشکی بیرەوهرییەکانی خۆی خستۆتەسەر. جا ئەگەر کەسێک خۆی بەکەمەزموون، بەدەرویشینی ئایدۆلۆژیست، بەبەرپرس لە هەندێ ڕوداو، بە تەرەف لە گەرکردنی کێشەییەک بزانی و لە ململانی فیکری و سیاسەکان داناسەوارێی بابچوک و کەمیش بێ، بگێڕیتەوه بۆشتی شەخسی و هاوکات لە هەندێ شوێن دا رەخنە لەتوندی هەلۆیستەکانی خۆی بگرێ و خۆی لەوردەکارییەکانی ئەو ڕوداوانە نەیان نەکات. ئێتر دەشێت مەرووف بواریبات تەمی گومان گەر توێژاڵیکی کەمیش بیت لەسەر ئاوەزی بەرامبەر راستی و ناراستی وردەکارییەکانی نێو ئەو ئەزموونە بنیشیت.....؟! پرسیاریکە و وەلامەکەمی بۆ خوێنەر و بۆ ئەو هاوڕێیانە جێدەهێلم

کە لە پڕۆژگاریکدا هاوڕێ و هاوسەفەری نوسەربوون، کەمبوون ئەوانەى شانیان دابووێ بەر گلانی ئەسپی هەرس. بۆیە هیواخوازم ئەو هاوڕێیانە لایەکی جدی لە لاپەرەگەش و خامۆشەکانی خەباتی پزگاری خوازانەى گەلیکی بێدەست لە شوێرشى نوێدا بێدەنەوه.کە تا ئەمرۆ بەوێى ماونەتەوه.

فۆرم پەرەگەزێکی گرنکی جوانکاری

گەر هەرنوسینیکی ئەدەبی، دەقیکی دامینراو، یاداشت و بیرەوه‌ری، هاوکیشەیه‌ک بێت کە دووتوخم و دوو فیکەر پێکەوه بەشداربن لە پێکھاتن و هاوسەنگی ئەو هاوکیشەیه‌دا، ئەوا حەتمەن فۆرم و ئسلووبی نوسین یەکن لەلایەنە گرنک و زیندووێکانی ئەو هاوکیشەیه‌ دەبێت. کە ئەویش خۆی لەزمانی نوسین و هونەری وشە سازى و موسیقای ناوێوه‌ی پرستەکان و سەلیقەى ئەدەبیدا دەبینیتەوه. ئەمەش مانای وایە هەردوو جومگەکە پێکەوه بەشدارن لە بونیاتی ئیستاتیکی (دەق)دا و هەردوو پێکەوه‌ بێیار لەسەر جوانی و ناشیرینی، یان بەهیزی و لاوازی دەق دەدەن. ئیستا ئیتر لەپروانگەى ئەم چەند دیپەرەوه‌ دەتوانین بڵێین، هەرچی فۆرمی بیرەوه‌ری (نەزموون و یاد)ە ئەوا بەچەندین وشەى نوێ و پرستەى شیعری و وێنەى هونەری، ئەوا سێحری سروشت و پروداووکارەسات و مەرگ و گیانە‌لاکانی نیو ئەو دەقەى وا بۆ نەخشاندوین کە خوێنەر نە‌ه‌ست بە‌مە‌لە‌ل بکات و نە‌لە‌کاتى خوێندنە‌وه‌ی ئەو دەقە‌دا توشى هیچ ماندووبون و زۆر لە‌خۆ‌کردنى بێت. با خوێنەر هەندى بە‌دیقه‌تە‌وه‌ لە‌م وشانە‌ پابمینی و هاوکات لە‌م پرستە‌ شیعریانە‌ وردبیتە‌وه‌، ئە‌و‌کاتە‌ ئە‌و‌ راستییە‌ى بۆ دە‌سە‌لمێت گەر نوسە‌رێ‌ خۆى شاعیر نە‌بێ‌ و خاوە‌نى زە‌خیرە‌یه‌کی گە‌وره‌ى زمانە‌وانى نە‌بێ‌، هەرگیز نە‌لە‌مانای ئە‌م وشانە‌ دە‌گات و نە‌پرستە‌ى شیعری لە‌مچە‌شنە‌شى بۆ دە‌نوسریت....(کە‌پەرە‌سیسە‌، بە‌لو زە‌وى، بە‌ره‌واژ، تخیل، هە‌تەر، چرگە‌نە‌، دە‌راو، ژیل‌اوه‌، بلاجە‌، زنا، بە‌ندە‌نان، تە‌قە‌ت کراو، ژدی‌ل، پ‌ژد، بە‌رمین، ب‌ن‌رە‌مە‌ن، هە‌راو، گە‌وه‌، شتاقیان، گ‌ر‌ف‌ن‌چ‌یک‌ى، قە‌یتولە‌، تراوما، پ‌ۆ‌لو ..... هتد)

ئە‌م پرستە‌ شیعریانە‌ى خوا‌ره‌وه‌ش شایە‌تى سە‌لیقه‌ى ئە‌و ئاوه‌زە‌ن .

• ئامبازى هە‌ورازى شنوێ‌ بووم.... ئە‌مە‌ گە‌مە‌کردنێ‌کى جوانە‌ لە‌گە‌ڵ موسیقای وشە‌دا، کە‌ زۆر جار لە‌نوسینە‌کانى (مە‌لا بە‌ختیار)دا بە‌دى دە‌ک‌ریت.

• پ‌ن‌چ‌ى دو‌کە‌ل لە‌ قولاى ئاسمان گیر بووه‌ م‌ال‌بە‌مالی‌ هاوار داگیرساوه‌ وینە‌یه‌کى شیعری زۆر جوان .

• چۆ‌مە‌کە‌ دە‌ستى لە‌دە‌ستى م‌ن کردە‌وه‌و خیراتر لە‌ هە‌ناوى هە‌ل‌چووى (سیروان) و‌ن

بوو.... وینەیهکی شیعری.

«دەرەیی مەر» لە ئامیزێ دەرهیهکی تەنگ و ڕژد و هەلەموت دا خەوتوو ... ئاشنا بوون بەجوگرافیی دەفریک بەوینەیی شیعری.

«بۆنی بەیان» (ئاخر بەیانیش بۆنی تاییەت بە خۆی هەیه....) ئەم دەربرینە شاعیریەتی نوسەر دەسەلمینێت .

«هەتا پتر بە بەژنی سوریندا هەلدەزنی ، ئەو پارچە پارچە پۆشاک لە خۆی دەکاتووە و سنگ و مەمک و گەردنی ، رووت و قووت ، لەبەر تیشکی نیگات دەنیت . .... وینەیهکی تابلێت هونەری و جوان

«ئەم دەستی لەسەر پەلەپیتکە داگرت و ئەو لەسەر زەردەماکووە بە تەپا و تەل تارۆخی ئەو بەری سێروان خلۆر بویەو.... سوود وەرگرتن لە هونەری سێنەما

«رۆجی عەزیز لەسەر لەپی میزاجی ئێمە سەمادەکات ..... وینەیهکی سریالی .
«مالئاوایی لەگوندیکی قژ و پۆپ خویناوی دەکەین..... وینەکیشانی گەورەترین مال ویرانی بە یەک دێری شیعری و بەس.

«حیکمەتی مەلا بەختیار . .... (حیکمەت)سەرباری ئەوەی ناوی راستی (مەلا بەختیار) ه ، کەچی لێرەدا وەک (چیناس) یش بەکار هاتوو، جوانییەک لە سەلیقەی زمان.

«دەشتی گۆلرەنگی شارەزور رادەمینم کە وەک مافوورێکی رەنگین تا چاو بربکات پانو پۆر لەبەر پنی سووریندا راخراوە .... وینەیهکی هونەری لەرێی کامێراو

«ئێمە کەژیان ساتە وەختیک بۆمان نەخەنیین ، ئەستەمە لەئێستا و داهاوتوشدا کەمیک بۆ ژیان پێکەنین.... چەند سانا و سادەیه لە دەربریندا، هیندەش قۆلە لە ماناو ناوەرۆکدا. دەرکێت خوینەر لیکۆلێنەوێکی سۆسیۆ سیاسی بە تەنھا لەسەر ئەم دێرە بنوسیت .

«ئەم وینە خویناویە گەرد لێنیشترانە ، هەمیشە بەشنەیهکی دارستانی یادەوهریم زیندوو دەبنەو . .... دووری و تاراوگە نەیتوانیوو خەمی نیشتمان کالبکاتەو.

ژایانی تاحەزکەیت زەر و دژواری شاخ و بەقی و تورەبون و شەری ناحەز و نابەرامبەر ، ئەو سەروانە بوون کاراکتەرەکانی ناو (نەزمون و یاد) رۆژانە دەست و پەنجەیان لەگەڵدا نەرم دەکرد . قسەکردن و دووان لەسەر ناوچەوانی تالێها تووی شاخ لە ڕەنگ و ڕوویەکی نەرم و نیاندا، کاریکە ئاوەز و سەلیقەی هونەری گەرەکە. چونکە گێزانەوێ مەرگی ئازیزان لە ساتە وەختیکدا کە مەزوف دەستی بەخۆشیا راناکات ، لەو نوسەرەنە دەوێشیتەو بەسەقەو لە گەورەیی ئەو کۆستە دەگەن و بەراستی خەم بۆ مەرگی هاورنیانی

خۆیان دەخۆن. گیانە لا و سەرەمەرگی ئازیزان، یان کۆچی بێوادی پێشمەرگەیکە کە هێشتا یەک شەوی لەشاخدا کردۆتەو، نەینێکە نەک شایەت حال و بێنەرانی دەورووبەر، بگرە خۆدی ئەو کەسەش کە مومارەسە دەکات لە حەسرەت و حەشمەتی ناگات. کەچی نوسەر بە شیوەیەکی هێندە سێحراوی لە نەینێ ئەو حالەتانه دەدوێت، ئەلێ خۆی بە شیکە لە رۆحی پەلەقاژ کردووی سەرەمەرگان

• (ئەو هۆشیاری چەند ساتیک پێش ئێستا هیزی جوانەگایەکی تێدابوو، وا لە پەلوپۆدەکەوێت و بە ئاستەم لێوانی پێ دەبزوین... تادیت رەنگی زەردوو زەردتر دەبێت... هەموو هیزی خۆی کۆدەکاتەو و گەرەکییە تەکان بدات، کەچی سەری دەکەوێتەو ئامیزی من... نەرم نەرم چاوی بە چواردەوردا دەگێڕێ... لەقوولایی ئاسمان رادەمێنی...! لەچاوانیدا دەیان پرسپاری نامەفهوم و رافەنەکراو دەبینم! کێ لەنەینێ پرسە قۆلەکانی مروڤیکی لە لێواری مەرگدا وەستاو دەکات...؟ ئەڕێ دەشتی مروڤ لەو ئان و ساتەدا بێر لەچی بکاتەو وە و حەسرەت بۆچی بخوات...؟ پەییبردنیان ئەستەم! دەست لەسەر دلی دادەنیم، هەست بە تێپەڕی لێدانی ناکەم... ئێستا چاوەکانی مۆلەق وەستاو... ئیدی زەمەن بۆتەو کۆتایی هات! ئیدی کۆمەلە، کورد و شۆرشێ نوێ، بۆتەو هیچ مانایەکیان نەما...!) ٢٨ل

(لە پێشتەو لە غەفور دەپروانم، خەلتانی خۆینە. دەچینە مانی و لەسەر سەکۆیەک غەفور دادەنێن. چەند گوللەیک نێو زگیان بریو. ئەو خۆینێریزی ناوەکی هەیه و دکتۆر دەلێت رەوشی ئەو مەترسی دارە. لە چاوەکانی غەفور دەپروانم، دەست لە نیو دەستی دەنیم و دەمەوێت دلخۆشیی بدەمەو... ئەو سەیرم دەکات و چاوەکانی زۆر شتم پێ دەلێن. ئەو بەنیگا ساردەکانی پێی دەگوتم زولمیان لێ کردم، هەموو ئەو شتانه دروستکراو بوون، من پاکترین کەسێکم کە بە داخەو لە شەری نەیاراندا وادەکوژریم.) ١٧١

ئایدۆلۆژیەت رۆح دەکوژیت و ئاوەز کلۆم ئەدات

ئایدیای ئایدۆلۆژیەت، دنیا بینی و رۆنایی مروڤە بۆ شتەکان و تەلیسمیکە رۆح وەلاوەدەنی و پەيامیکە مروڤی وایە تەنها رێگایە بۆ گەشتن بە مەنزل. ئەم چەمکە هەر لەسەر دەمی سوکراتەو تا ئەمروڤی ئێجگار گەورە لە گۆرانکارییە سیاسی و کۆمەلایەتیەکاندا هەبۆ و بەدریژایی میژوویش لە ناو فیکری مروڤایەتیدا جومگەیکە هەر سەرەکی و پانتایەکی گەورە بۆخۆی داگیر کردو. ئایدۆلۆژیەت مروڤیەک رەنگ و یەک بێن دەکات و رەچەتەیکە بۆ چارەسەری هەموو برینەکان. مروڤی ئایدۆلۆژیست، ئەو بۆنەوەرە یەک رەهەندەیکە مەترین

دیالوگ قبۆل دەکات و زۆرتەری بۆچوونی خۆشی بەسەر نەیاراندا دەچەسپینیت. بۆیە ئەو کەسانەی کە هەلگری ئایدۆلۆژیەکی دیارکراون، هەمیشە پێیان وایە سەرباری ئەوەی وەلامی هەموو پرسیارەکانیان لایە و دواواستی و دوا قەشەش هەرلە سەبەتەکی ئەوان دا بونی هەیە، ئەوا لەدەرەوێ روئیاکانی ئەو بەدەر لە جیهان بینیەکی ئەو، هیچ سەلمیندراویکی دی نیە شایەنی برۆپیننانبیت بەمەش هەموو ژیان بەو گەرەو فراوانیە لەچەند رێستەو زاراوەیەکی بچوکی نیوکتیندا کورت دەکەنەو و دەبنە دەرویشکی عەودالی رینی تەریقەت، نەک حەقیقەت..!

لە میژووی دووردا سوکرات یەکیک بوە لەو فەیلەسوفانەی لەبەر پابەند بوونی بە (فەزیلەت) هەو لەزیندان هەلنەهات و ژەهریشی نوشی. لەمیژووی نزیکیشدا، کەمنەبوون ئەو بیرمەندو ئایدۆلۆژیست و سیاسەتە لە پێناو پابەند بوونیان بە ئایدیای خۆیانەو بەخەندەو تەوقیان لەگەڵ مەرگداوەکرد. ئەم سێحەر گەرەو نیو جیهان بینی مرۆف لەسەردەمی داگیرکاریدا، دەکریت بۆ زات و بۆ خودی ئەو کەسانە کە هەلگری زەرەری لە قازانجی زیاتر بیت. چونکە لەو رۆژگاردا هزری ناخراو بە ئایدیا لەپووی فیزیکی وە بوار بۆ خۆشگوزەرائی و تەمەن درێژی جەستە ناداو بەمەش ئەو جۆرە مرۆفانە هێندە لە ژياندا کۆژاندەو بە نسییان دەبی و تروسکای لەمالی دلایندا بەردەوام تری تری تی. نیو هێندە چرای رۆحیان تا درەگانی تەمەن ناسوتی.

بەهەر حال قەسەکردن لەسەر ئایدۆلۆژیاو کاریگەری ئەم چەمکە لە نیو دنیای فیکردا، نە کاری ئیمەیه و نە ئیرەش شوینی ئەو چەشنە باسانەیه. بەلام بەو حوکمی کە لەم نەزمووندا ئەم چەمکە بوونیک بەرچاوی هەیە (۱) و گەر نەلین هەموو، ئەوا زۆرتەری پرس و ئەرک و ماندووین و سەرچلی و مەترسیەکان و بەرەنگاربونەو بەرگە شەهید بون و فەناوینی کارەکتەرەکانی ناو پوداوەکانی ئەم بیرەوێرە لەوێ سەرچاوەیان گرتو، کە کەسانی ناو ئەو دەرەو رۆحیان لەدەوری قوزاخە ئایدۆلۆژیا هەلپچاوەو خۆراک لەو دارە سێحراویە وەرەدەگرن واتە ئایدۆلۆژیا بۆتە رێنیشاندەری نیو ئەو ریکا تولانی و هەورازە سەخت و دژواری خەبات لەوێ رۆژدا. بە چەشنی گەر ئایدۆلۆژیا لە هزری کارەکتەرەکان لەو سەردەمدا دەرکەین و مالی دلایان لەو برۆا لەبەن نەهاتو خالی کەین، ئەوا نەشۆرشی نوێ هەلەگیرساو نە دەتوانراش بە پینچ تەنگی ژەنگاویەو بەگژ مەحالدا بچین بە رای من لێرەدا ئیتر ئایدۆلۆژیەت دەبیتە پرگارکەر و مانایەکی گەرەتر لە مانا قەتیسکراوەکی خۆی دەبەخشیت بە کێشە گەلیک. چونکە لە رۆژگارێکدا کۆمەلە و هاوڕێیانی رینی ئایدیای (م-ل)

جارى شۇرش و بەرەنگاربونەويان دا ، بەعس ھىچ تروسكايەكى بۇ پۇشنایى و ھىچ ھەناسەيەكى بۇ ژيان نەھىشت بوو . بەعس ئەو ماشىنە زەبەلاحى عروبە بوو كە رۆژانە مەرگى بەرھەم دەھىنا مەرگ بەھەموو شىئوھەكانىيە، مەرگى مروۇف مەرگى كەلتور... مەرگى رەنگى دى و كروپى دى و گەلى دى بەعس ئەو حەلە عەزىيەكى زەبەلاح بوو ، ئىمەش بى دەسەلات و بچووك و بى پەنا... بەعس ھەموو شت بوو، ئىمەش ھىچ كەچى پىشمەرگەكانى كۆمەلە بەپىوھ دەوستان و ھەربەپىوھ شەھىد دەبوون . بۇيە ئايدۇلۇژيا لەو سەھۇل بەندانەى خەباتدا، بوە يەكەمىن كوانوى ئاگرو يەكەمىن ژىلەمۇى ژىر خۇلەمىشى دواى ھەرەس . بەمەش گەلەكەمان لە قوناغىكى ھەرە ھەستىارو مەترسىدارى خۇيدا لەرپى رىكخستىكى بى وىنەى خاوەن ئايدۇلۇژى وەك (كۆمەلە) وە گەرەترىن سودى لەسىحرى ئەم چەمكە وەرگرت و ئايدۇلۇژيا بوو سەرەتای بەرەنگاربونەويە مىللەتەك كە جارى قىركردى درابوو .

چونكە ئەو سىحرى ئايدۇلۇژيا بوو، كە داستان و موغجىزەى خولقان و پىشمەرگە لە پۇژگارەكدا بەگژ پۇمىندا چوپەو ، دواتر بەھىرش و پەلامارى سى و دوو دەولەتى جىھانى ئىنجا توانا بىروخىترى . كۆمەلە ئايدىيەى ماركسىزم لە ھەزرى كادرو سەركرەدەكانى دا بەجۇرى رەكى داکوتابوو ، بەعس ئەو ماشىنە گەرەپىيەى فاشىزم بوپووە گەمەى دەستى ھاورپىيان . ئاخىر براينە گەر كارىگەرى ئايدۇلۇژياو بىروابوون نەبى ئەوەى كە دوا قسەو دوا ھەقىقەت بەتەنھا لای ئىمەى ماركسىيە ، كى ئەتوانى لە شەرو مەملەتەكدا بىروا بەسەرگەوتن بەينى كە ھىچ لۇژىكىكى سەربازى سىياسى پشكىرى لى نەكات...! گەر تەلىسىمى گەرەى ئايدۇلۇژيا نەبىت لە دلى مروۇفا ، كى ئەتوانى پۇژانە چەندىن جار پووە مەرگ ھەنگاوبىنى و مەرگ پراوبكات...! كاتى سەركرەدەكانى كۆمەلە لە زىندانان نۆرەبىيان لە سەرەى مەرگدا دەرگد، ئەو ئايدۇلۇژيايە كە ھەنگاوەكانىيان خىرا و لىويان بى خەندە ناكات، كاتىك ھىزىكى زەبەلاحى جەيش و جاش دەبنە ئەلقەيەكى گراوى و شەش پىشمەرگە لە سەد مەتر تەختايدا ھەسار ئەدەن، پىم نالەن جگە لە وەرەى پۇلەينى مەرووبەكراو بە ئايدۇلۇژيا، چ توانا چ ھىزىكە ئەتوانى لەو شەركەدا دوژمن بىسواو زەلىل و خۇى ئازاد و دەرپاز بكات...! بۇيە بەھەلە ناچىن بلىين... گەر ئايدۇلۇژياو كارىگەرى گەرەى ئەو چەمكە نەبوايە لەھەزرى ھاورپىيانى كۆمەلە لەو رۇژگارەدا، نەخودى پشكۆ خەمى گەلىكى دەرگدە كۆل و مىلى بە چىاوە دەنا و نەروودا و وىنە تراژىدىەكانى ناو (نەزمون و ياد) یش لەدايك دەبوون. جا گەر ئەم چەمكە بۇ ھەلگەرانى سەرەخۆرە بوپى، يان لانى كەم مروۇفى توشى گىچەل و سەرئىشەكردىن، ئەوا لەئەنجامدا بۇ ھەستانەوەى گەل.....

بۆ شوێن و بەرهنگاری ..... بۆ بانگی نەخیز و وەستان لەبری داگیرکەراند، دەریایەک بوو لەرەوایی و میژووێک بوو لە پیروزی و قومەناویک بوو بۆ گەروی بەپەڵاس بوی گەلێک و فریادپەسێک بوو بۆ پرگاربوون. بەلام دەبێ ئەوەشمان لە بیرنهچێ، ئەم حالەتە لە بەرامبەر داگیرکەران چەندە دروست و لەجێ خۆیدا بوو، ئەوا لەشەری براکاندا، پشکۆ واتەنی.... لە ولاتی وێران و داگیرکراو دا، سیحەرەکی بەتال دەبێتەو و تەلیسمەکی دەشکێ و پەيامی خۆی لە دەست دەدات و پێچەوانەی پیروزییەکی دەسەلمێ.

* ئەو رۆژانە، بەعس لە هەولی سڕینەوێ ئیمەدا و ئیمەش لەهەولی بڕینەوێ یەکتەدا بووین. ٥٧

* ئەو پێشمەرگانەی پێش چەند چرکەیک پێکەو قسانیان دەکردو بەیەکتەر بینین گەشاو، بوون، ژینیان کەوتنە سەر پەلەپێکی چەکی یەکتەر. ١٤٣

* ئیمە لەحەوشەی خوادا، لە قوللەبەرزەکانی خوادا، لە کەوشەنی حەرەمی خوادا یەکتەر دەکوژین و خوداش دەستیکمان لێ هەلناھێنێ... پەیفیکی رەحمەتمان بەگوێدا ناچرپێنێ... نەعرەتەیکە خۆی ئاسا ناکێشێ و نافەرموێ: لەولاتی وێران و داگیرکراوتان بڕوانن. ئاوڕێک لە میژووی دوور نا نزیکتان بدەنەو و خەجالت بکێشن. ٢٧

چونکە شەری براکان دۆزەخێک بوو تادەھات بەچیلک و چەوێلی دەست و پەنجەیی خۆمان گری ئەو ئاگرەمان خوش دەکرد. گەر کاتیکیش ئەم گەلە هێندە بەخت یاری بواوە و مۆلەتێکی کورتی بۆ پشودان لەو دۆزەخە بخواستایە، ئەوا گەرم بوونی نینۆکی لایەک بەس بوو بۆ سەرلەنوێ فوێپاکردەوێ ئەو ئاگرە. پێم وایە هەر ئەم حەقیقەتەشە وای لە نوسەر کردووە کە لەم بیرەوەرێییدا زۆر لا لەشەری براکان و کاریگەری ئایدۆلۆژیا بکاتەو و بەچەندین وێنەی هەستیاری شەری براکان مەحکوم بکات و ھاوکات بەھەندێ وێنەی پۆمانسێش ئاشنامان بکات کە چۆن ئەوکاتە ئایدۆلۆژیا ئەقڵی هەموومانێ کلێل و کلۆم داو.

ئەو شەو، تابەرەبەیان لەگەڵ دایک قسانمان کرد. من گۆتم ئەو نەبیست. ئەو شەو، دایکم بارتەقایی هەموو چرکەکانی تەمەنی فرمیسکی بەسەردا باراندم. ئەگەر بارانی فرمیسکی دایکم تیزابیش بایە، توێژالێک لە کێوی وری منیکی خوێنگەرم و بێنەزمونی نەدەرۆشاند و دلی نەرم نەدەکردم. ١٥

کۆمەلەی مارکسی- لینینی کوردستان، لە دەستور و بلاوکراوە نەهێنیەکانی خۆیدا و یەکییتی نیشتمانی کوردستانیش لە بلافۆکی (یەکییتی نیشتمانی کوردستان بۆچی) دا، هەموو مەسەلەکانیان وەکو هێلکە پاكکراو، دەرخواردی من و هەزاران گەنجی خوێنگەرمی وەکو

من دابوو! واتە ئیمە کە لە ژیر کار کردی ئایدۆلۆژیای (م.ل)و لە چوارچێوەی پێکخستنی پۆلاینی کۆمەڵەدا قانکرابووین و خاراو درابووین، جینگای هیچ جزرە گومان و دلە پاوکیهکی فیکری و سیاسی لە هزماندا نەدەبوویه! ل. ۲۱

ئەگەر مەرگ مەودام بدات، پەيامی خۆم، پەيامی شار و فەنتازای نیو کتێبهکان دەکەمە کردە شۆرشگێڕانەى خەباتى شاخ... پەيامی شۆرشى نوێ ... نوێى بە فیکر و تیور، بە شینواز و پێياز و هەلسوکەوت... هەلسوکەوت لە گەڵ خۆمان و خەلک دا. ل. ۲۶

من کە ئەو هیزە سەد کەسیهێ یەکیتم دیت کە زۆربەى لێرسراو و کادیر و پێشمەرگەکانى کۆمەڵە بوون، ئیدی زانیم خەبات و تیکۆشانى کۆمەڵە و سەرکردە و کادەرەکانى، قارەمانیتى پێبەرانى لە سیندارە دراو و مەرگەزینەرانى، چ بەرھەمیکیان داوہ و پاشتریش لە گوندەکان دا بەو راستیە گەیشتم کە پەوشت و ئاکارى جوامێزانە و پەفتارى شۆرشگێڕانەى پێشمەرگەکانى کۆمەڵە و گیانی لەخۆبردنیان لە ئاست یەکتەر و لە ئاست جوتیارانى هەژارى ناوچەکە، چ مانایەکی قول و پیرۆزیان بە چەمک و مانای (پێشمەرگە) داوہ و چلونیان لە بەرچاوى خەلک خوشەویست کردوون. ل. ۴۳

وێرای دژواری و سەختی ئەو بارودۆخەى ئەوێ پوژى، من ئیستاش هەست بە لەزەت و خوشیەکانى دەکەم. ل. ۶۲

لە کۆتایدا دەلیم، لە زەت بردن لەو پوژە سەخت و دژوارانە، لە ماندوبوون و پێ دزگەى شاخ و سرتەسرت و ئیختیفای ناوشارەکان، لە زەت بردنى مرووف لە چرکەکانى دواى گەپانەوہى لە کەنارى مەرگ و گێڕانەوہى ئەو یادەوہرییانەى کە خەمیان لێدەتکى و ئەلقەیکەن لە زنجیرەى ئەو خەبات و تیکۆشانەى کە ئەمرۆى ئازادى لێکەوتۆتەوہ، لە پوچى بەفرینى ئەو کەسانە دەوہشینتەوہ کە خەمخواری پاستەقینەى ئەم گەلەن و لە پوژگاریک دا چرای هیوایان لە قولایى دلێ خەلکدا چاند، کە بە عەس هەموو شتیکى لوش دابوو، هیچ نەمابوو ھەرھێچ. بۆیە منیش بارتەقاي نوسەر لەزەتم لەخویندەوہ (نەزمون و یاد) وەرگرت و لە پیکردنم دا لە گەلیدا چەندە گریام، هیندەش خوشى بە پوچم دا گوزەرى دەکردو وام هەست دەکرد ئەوہ منم لە ئیوارەیکى درەنگ وەختى باراناوى پایزدا بە دیار تەرمى (رېنبوار)وہ کز هەلنیشتووم . ئەوہ منم لە تەک هەموو پوداو و کارەسات و چرکەیکى دا ھەر لە سەرەتاوہ ھاوڤای (شیخ عەلى) گیا و گۆل دەشێلم و بەبێ دەنگى لەنیو بێ دەنگى شەودا بەرەو بنار سەردەکەوم، نەک پشکۆ.

هە (نەزمون و ياد) وەرگىراوه.

- ۱- مەبەست لە پۇلى ئايدۆلۆژيايه لەو ئەزمونەى كە ئەم دەقەى پشكۆ نەجمەدىنى بەرھەم
هێناوه، نەك خوانەخواستە مەبەستمان زالى ئايدۆلۆژيايى لە نوسىنى ئەم دەقەدا.

باوکه، روژگارەکانی جەنگ لەکوێ بویت؟

بروا بەرزنجی

سالانی دوایی نازییەکان و ئەدۆلف ھیتلەر، ئەو سالانەی نەوھەیک دروست بوو، کە دەستیان نەبو لەجەنگ و کوشتاری جولهکە و نەتەو و میلەتانی دیکە، نەوھەیک نەیدەویست بێیتە شەریکی ئەو تاوانە سورانەیی نەوھەیی پێش خۆیان یاخود باوکهکان خولقاندبویان، ئەوکاتانەیی گەنجانی ئەلمان زیاتر روداوھەکانیان لارون دەبو، یان لەدوای سەیرکردنی فیلمیک دەربارەیی روداوھەکانی جەنگی نازییەکان (وھک فیلمی (پردی) دەرھیتلەری نەمسای (بیرناردویکی)، رویان دەکردە گەورەکان، یان باوکیان و دەیان پرسى: (لەرۆژانی شەڕدا چیتان دەکردو ئەو روژانە ئێوە لەکوێ بون؟). باوکان، دەیانزانى ئەم پرسىیاری گومانیکى گەورەیی نەوھەیی نوێیە، کە باوھەریان بەپاکىتی و بێگوناھى باوکان و نەوھەیی پێشو نەماو. چەندە سەختە وەلامیکى راست بۆ ئەو پیرە گورگانی جەنگ (زۆرینەیان ھەرچەندە دەیانزانى وەلامەکانیان درۆیەکی ئائۆمیدانەییە، بەلام وھک جەنگاوەریکی دۆراو و بریندار وھک ئادەمیکى پەشیمان دەیان وت: (ھەرگیز گوللەم ئاراستەیی ئامانجە راستەقینەکە نەکردو و روێ تەفەنگم، لەشوینیکى دیکە کردو و کەسم نەکوشتو). ئەم پرسىارو لێپرسینەوانە بەتایبەت سالانى (١٩٦٠) پەرەیان سەند، ئەو سالانەیی شۆرشى (٦٨) یان ھەلگیرساند. ئەو نەوھەیی بەرپادەیک نەوھەیی پێش خۆیان و کۆمەلگەکانیان خستە ژێر نەشتەری پرسىارو دادگایکردن، تا ئەو رادەیی شەڕى سەر شەقامەکان لە (ھامبۆرگ) وھەلگیرسا. شەڕ لەنیوان بزواتى گەنجان و خوێندکاران و دواتر کریکارانیش لەگەڵیان، بەرامبەر دەسەلاتى ئەلمانى و نەوھە تەقلیدی و بەجیماوھەکی نازییەت. بێدەنگ نەبون و لێخۆش نەبونى گەنجان و خوێندکارانى ئەو دەمی ئەلمان، لەباوکان و نەوھە بەجیماوھەکی نازییەت، توانى ریفۆرم لەبیرکردنەو و کلتورى ئەلماندا بکات، بەشیوھەیک دان بەتاوانەکانیاندا بنین و زۆریکیان بدرینە دادگا وھک تاوانبارى دژە مرفایەتى دادگایى کران، چونکە ئەوان نەوھەیک بون بێدەنگ و ملکەچ بۆ کارە قیزەون و دژە ئینسانەکانى نازییەت، بەبەرچاوى ئەوان و بەرەزامەندیانەوھە منداڵەکانیان دەبرانە پێشى تانکى ئەمریکى و بەپۆل لەپێشى تانکەکان دەتلیقانەوھە. پرسىارى ئەو دەمی نەوھە نوێکە ئەلمان، پرسىارىکی زەرورە بۆ نەوھە نوێکەى ئێستای کوردستان، ئەو نەوھەیی ئێستا بەرامبەر نەوھەیک بێدەنگ و شەرم وەستاو، کە بەشیوھەیک لەشیوھەکان بەشداربون لەتاوانەکانى سەردەمی خۆیان، ئەگەر بەبێدەنگى و بیلايەنیش بویت. ئەو نەوھەیی

شاهیدی یاخود بەشداری یەکتەر کوشتن و بون لەم ماله سوتاوەدا، بەشدار لەشەپی دوژمن یان بەرگری لەمیللەت و نیشتمان نا، بەلکو ئا لەو دەمانە ی بەرگری و دواتریشدا تاوانی گەورە ی برا بەرامبەر برا. ئەگەر گەنجیکی ئەلمان لەسەیرکردنی فەلیکەو تۆرەبەون بەرامبەر نەوێ پێشو داگیری کردبێت، ئەو بۆ گەنجی کورد کتیی (ئەزمون و یاد) دەبێتە نمونە یەکو ئەو فیلمی راستی تاوان و بێدەنگ بون لەناستی تاوانی نەوێ پێشو و باوەکان بێنم ئیدی لەجیاتی ئەفسانە و شەهاوەتەکانیان بێر لەدادگایرکردن و سەرزنشت کردیان بکەمەو. (ئەزمون و یاد) باسی براکوژی و سوتاندنی ئەم ماله وێرانە بەدەستی خاوەن ماله کان، لەسەختترین قوناخی شۆرشێ نویدا بەرامبەر دێندەیی رژیمی بەعس دەکات. (پشکو نەجمەدین) ی نوسەری ئەزمون و یاد، کە ئەو رۆژگەرە خۆی پێشمەرگەو کادریکی سیاسی. گەنجیکی دەرچوی زانکوو ریکخستنی ناوشاری ریکخراویکی مارکسی و خۆینەرکی خەیاڵگرتو بەئەفسانە ی شۆرشگێر و شۆرشەکانی ناو کتیب بو. ئیستا لەدەرەوێ ئەفسانەکانی ئەو رۆژگەرە ی چیاو دۆلەکانی کوردستان، دیوی ناوێوێ روداوێکانی شۆریشان بۆ دەگێرێتەو، ئەو وەک دکتۆریک بەشوین قایرۆس و بەشە نەخۆشەکانی جەستە ی (شۆرش) دا پشکین دەکات، ئەو کاری کەسانیکی دیکە دوبارە ناکاتەو و چیرۆکی جوامیری و بەرەنگاری دوژمنانمان بۆ ناگێرێتەو. (ئەزمون و یاد. نوسینەوێ میژوی شەپەکان، ژمارە ی قوربانیەکان گەورە ی دەستکەوتەکان و پەسەندانی نازایەتی و جوامیریەکان نییە. لە (ئەزمون و یاد) دا. وردینە ی شەپ و پیکدادانەکانی نیوان هیزی پێشمەرگەو هیزەکانی دەوڵەتی بەعسم وینە نەگرتون و قسەو باسم لەسەر نەکردون. وەها کاریک، نە بەئەركی خۆمی دەزانم نەنوسینیش بۆمن وەها ئامانجیکی هەیه). نوسەر لەپێشەکی کتیبەکیدادەلێت، ئەم کتیبە ئاویە ی راستیەکانی رابردو، ئەو راستیانە ی بەنادروستی و بەهانە هێنانەو و خۆبەفریشتەکردن دەگێردێتەو یان زۆرجار ئاوریان لێنادرێتەو. ئەو رابردو میژوێو دوبارەبۆنەو یان هەبۆه ئەستەم نەبۆه. بەهۆکاری نەببینی برینەکان، کە تارادەیهک وەک سیفەتی نەتەوێی کوردی لێهاتو. چەمکی شۆرش و شۆرشگێر لەم کتیبەدا، قسەکردن و خۆیندەوێکی سایکۆلۆژیانە یە دەربارەیان، سایکۆلۆژیایی ئەو شۆرشگێرانە ی لەشارەو دەچونە ناو شۆرش. شار، ئەو شوینە ی شۆرشگێرەکان تییدا پێ دەبون لەئەفسانە و خەیاڵی شۆرشو شار، ئەو شوینە ی شۆرشگێرەکان تییدا پێدەبون لەئەفسانە و خەیاڵی شۆرشو خۆنەمرکردن، چونیشاین بۆ ناو شۆرش دەرونیکی ماندو ناویمیدی پێدەبەخشین. شۆرشگێرانیکیش بەبێنەوێ ئەلف و بێنەکیان دەربارە ی شۆرشو نیشتمان و هیچ شتیکی دیکە خۆیندبێتەو، بەلەبەرکردنی دروشمەکانی

شۆرش و ھەستىكى ئەخلاقی، پيش گولەى ناو تەنگەکانيان بەرھەروى بەعسو براکانيشيان دەبنەو، ئەوان بۇيان نەبو ھەمو شتىكى شۆرش بيبين و ببیستن و بېرسن. ئەوان خۇراكى ئايدۆلۆزىا بون. سایکۆلۆزىايى ئەو شۆرشگىرپانەى کىشە کەسىتتەکانى خۇيان دەکردە پىنەر بۇ ھەلسەنگاندنى نیشتمانپەرۋەرى و خیانەت و خۇفروشى کەسانى دیکە. دەکریت بلین تەنھا کتیبىک بۇ تىگەيشتن لەسایکۆلۆزای شۆرشگىرپەکان (نەزمون و ياد)ە.

يەکیكى دیکە لەخەسلەتە گرنگەکانى ئەم کتیبە، زمانى نوسینەکەیتى، زمانى نوسینى (نەزمون و ياد) زمانى نوسینى ئەو رۇمانانە، کە لەخویندەنەويان ماندو نابین، خولقاندنى چەند وینەيەکی سینەمايیانە لەھەر پەرەگرافیکدا، گەراندەو بۇ رابردوی دورو بەستەوہى بەروداوہکانەوہ بەشيوہى (فلاش باک) وا دەکات ئەم کتیبە لەھەمان کاتدا وەک تیکستىكى ئەدەبىش بخوینریتەوہ. ئەم شىوازە لەنوسینى يادەوہرى و میژوى قوناغىكى ھەستیار، يارمەتیدەرە بۇ نەوہى دواى ئەو روداوانە و لیکۆلەران و خویندکارانى بواری میژوو زانستى سیاسى. ئیستاو دواى خویندەنەوہى ئەم کتیبە، ئیدی شۆرش و شۆرشگىرپەکانى روبەرۋى پرسيارى پر گومان و شيوہیەک لەلنپرسینەوہى میژوى و ئەخلاقی دەبنەوہ. نەک تەنھا ئەوان بەلکو شاھیدەکانى ئەو قوناغەيش بەجۆرىک لەجۆرەکان بەرپرسیارن. ئیستا ئەوکاتەيە بلین: باوکە رۆژگارەکانى جەنگ لەکۆى بویت؟

پشکۆ نەجمەدین یادەوهریه کان هەڵدەداتەو

مەحمود نەجمەدین

هەمیشە خویندەنەوێ یادەوهری چێژێکی تایبەتی هەیە و جیاوازه لەبەرھەمە ئەدەبیەکانی دیکە، یادەوهری ئەدەبی، سیاسی، زۆرجار کەسایەتی ئیداری و خویندەوار بەھۆی ململانێی ژیان و کارکردنەوێ ژانینکی جیاوازی هەیە، راویژکاری وەزیر و مامۆستا ناوکارەکان و سەرۆک و سەرکردەکانی شۆرش و فەیلەسوف و زاناو ئەدیباو موسیقاو سترانیژو .....ھتد یادەوهری خۆیان لەکتێبێکدا دەگێژنەو، ئەو یادەوهریانە ی کە ململانێی ژیان و بیروباوەرو روداوێ راستەقینە و سەمەرەکان وەک خۆی وینەدەکێشێت زۆرترین خۆنەر لەدەوری خۆی کۆدەکاتەو، بۆنمونە یادەوهریەکانی محەمەد شوکری ئەدیبی ئەمازیغی بەھۆی ئەوێ کە راستیە سەمەرەکانی ژيانی خۆی باس دەکات لەنانی روتدا، زۆرترین خۆنەری هەیە، ھۆکارەکەش ئەوێ کە شوکری بێ ترسو شەرم دانێداناھەکانی خۆی بلۆدەکاتەو، ئەناییس ن زنه ئەدیبی فەرەنسی و کوبی بەھۆی یادەوهریەکانیەو کە لەحەوت بەرگدا بلای کردەو ناوبانگی دەرکرد، یادەوهری پتر لەبەرھەمی ئەدەبی ئەناییس ن ی بەدوینا ناساند، دانێداناھەکانی رۆسۆش وەک ئەزمونێکی یادەوهری کە رۆسۆ باس لەژيانی خۆی دەکات، بەیەکی لەکتێبە نیودارو نایابەکان دادەنرێت، لەواری سیاسەتیشدا یادەوهریەکانی چەرچل و گیفاراو خەباتی منی ھیتلەر کاریگەری خۆی هەیە و باس لەسەر دەمی جەنگی جیھانی و شەپە مەترسیدارەکان دەکات و باس لەبیروباوەرو جەنگو روداوێ ترسناکەکانی ئەوسەردەمە دەکەن، یادەوهری ئەدەبی ھەم چێژبەخشەو ھەم سودبەخشە ھاوکات یادەوهری سیاسی و بەسەرھاتی شۆرش و شەپەکان دیسان و چێژبەخش و سودبەخشەو بۆنمونە لەخویندەنەوێ ئەم کتێبە ی مامۆستا پشکۆ نەجمەدیندا ئیمە ی خۆنەر ھەست بەچێژی بیرەوهریەکان دەکەین و ھاوکات سودیشی لێ وەرەگیرین، دوا ی خویندەنەوێ ئەزمون و یاد بۆچون و بیروباوەری تۆی خۆنەر بەرانبەر ئەم ململانێیانە ی ئەم رۆژگارە دەگۆرێت و ئیدی ئەم شەقبون و دابەشبوونە ی یەکیێتی بۆ دو ئاراستە گرێدراوی ململانێکانی شاخە، ئیمە لەخویندەنەوێ ئەزمون و یاد دا ناكریت تەنھا لایەنی تاشیرینی شۆرش ببینین و بیخەینە بەرباس، بەلام باشتر وایە ئەم دیوی پەردەو ئەو دیوی پەردە نیشان بدەین، لەم یادەوهرییانە ی پشکۆ نەجمەدیندا ھەست بەغەمگینی و ناویمیدی دەکەین، وەک نوسەر دەلیت لەشارەوێ بۆ شۆرش چومە شاخ و توشی چیبوم، نوسەر لەیەكەم ویستگەوێ تا دواھەمین

سەرھەلگرتن بۆ تاراوگە، وینەيەك كە پانتايیەکی زۆری ئەم ككتیبهی داگیركردو، وینەيەکی غەمگین و ترسناكو پڕشەرەزاری، ئەم ككتیبه شانامو ئەفسانەي غەمو عەزابو مەرگە، حیکایەتی شەرەمەزاری شەپری براكوژی، ئەوێ ناویندەمان دەكات ئەوێ، كە ئەم چیرۆكە روداوی زەمەنیکە، كە بەشی ھەرەزۆری بیرووھری شەپری براكوژی، ململانێی یەكیتی، كۆمەلەوئالای شۆرشو یەكیتی، روداوەكانی ئەم ككتیبه چیرۆکی ھەفتاكانی سەدەي رابردوی شۆرشی نوێی، ھەمیشە شۆرشی رۆشنییرەكان مەترسیدارتەر لەشۆرشی عەشایەر و خیلەکی، بڕوانن لەنیو ریزەكانی پارتیدا ئەم جۆرە ململانێی بونی نی، مەرجەنیک ھەي، ئەو مەرجەنە سەرۆكە ھەمو دەگەرینەو بۆلای ئەو، وەك ئەوێ دەستوریکی نەگۆرینیت شاپۆستو شابۆچون لای ئەو مەرجەنەي، بەلام لەنیو بزوتنەوێ سیاسی چینی رۆشنییراندا شەپریکی مەترسیدار لەئاكامی بیروبۆچونی جیاوازا دروست دەینیت، یەكیتی نیشتیمانی وەك نمونەي ئەو جۆرە پارتانە كە بیروبۆچونی جیا ململانێی كی ھیندە ترسناكو مەترسیداری تیدا دروست دەینیت، كە بەجۆریكە كادیرانی حیزب رۆحیان كینەو رك داگیری دەكات، ئەوێ تا پشكو نەجمەدین باسی روداوی ئالای شۆرش دەكات كە چۆن بەھۆی بیرو رای جیاواز روبەرووی مەترسی یەك دەبنەو لەروژگاری سەختی خەباتدا لەلایەن ھاوڕێكانیانەو بەند دەكرین، ئاكریت ئەم ململانێی وەك ململانێی دەسەلات و ینەبەكین، لەم جۆرە ململانێیاندا ململانێی پۆست و پلەو پایە ھەي و ھاوكات دلسۆزی نیشتیمانو بیرورای جیاواز، واتە ململانێكان بارگاوين بەبەرژوھەندی تاكە كەس وە بەرژوھەندی میلەت، لەنیو شۆرشدا دزو پیاو خراپ و داوین پیس ھەي و ھاوكات شۆرش گێری پاكو بەئەمەك ھەي كە ھەرگیز ناپاکی لەنیشتیمانو بیروباوہری خۆی ناكات، یەكیتی ئەو حیزبەي كە جیاواز لەحیزبەكانی دیکەي ھاوسەردەمی خۆی كرتگی بەبیروباوہر دەدا، لەژێر کاریگەری بیر كۆمۆنەو ماركسی و ماوہ وە پەرەي بەخەباتاو، خەباتی ئەم حیزبەكە كۆرە رۆشنییرەكانی شار لەگوندەكاندا پەرەیان پیندا توشی كیشەي گەلێك گەرە بو، چەپرەوھەكانی شار لەگوندە خیلەكی و عەشایەر و ئاینیدا پەرە بەشۆرش درا، ئەم حیزبەيەكەم جار لەژێر ناوی بیرو چەپرەوي و ماركسی لینینیدا پەرەي بەخەباتدا، زۆرترین رۆشنییرانی كوردی لەخۆی كۆكردو، یەكێك لەململانێكانی ناو یەكیتی سیاسەت و بیروباوہر بو، لەروژگاریكی وەھا سەختدا سیاسەت دھخوازینت، كە ھەندێك جار لەگەڵ دەورووبەردا پینچەوانەي بیروباوہر مامەلەبەكەيت، ئەمەش شۆرشە، سازشكردنی ھاوڕێیان لەنیوان یەكتریدا لەسەر بۆچونە جیاوازەكان و كادیرانی حیزب دلسۆزی حیزبەومانەوێ حیزبەلەئووجی شۆرشو پەرەپینداندا نەك كینەي بیروباوہر كە بەو ئاستە

بگات يەكترى زىندان كردنى تىكەوئيت، سەربارى ھەموئەمانەش يەكئيتى لەگەڵ ئەو كىشەنەى نىوخۇيدا ھەك بزوتنەو ھەك دريژەبەبون و مانەو ھى خۇى دەدات، ئەزمون و ياد بىرەو ھى كەسايەتى پشكۆ نەجمەدینەو ھاوكت ھاوړىو ھاوختەباتانى لەبىر نەكردو ھى باس لەژيانى خۇى و ھاوړىكانى دەكات، لەچركە ساتى چوئە شاخ تا دواساتى مائاوايى بەرەو مەنفا، ئەزمون و ياد زنجيرە وینەيەكى خويناوى و كارەساتبارە، كە خوینەر توشى غەمگىنى دەكات، پشكۆ وینەى شۆرپشك دەكىشى پەرە لەعەزاب و ژانى شەرى براكوژى و شەرى بىروبوچونى جياواز، نوسەر لەم كتيبەدا كەھاوتای رۇمانىكى مەزنە واقىعى تالى حەفتاكان دەگىرئیتەو، ھەك رۇمانىكى مېژوى و روداو ھەكان دەگىرئیتەو، روداو تارىكو و رۇشنەكان و ناپاكى و چركەساتى شەھىدبون و زىندانى كردن و بەدىلگرتنى براكان و برسېتى و رەقبونەو لەبەفرداو خەوى نىو ئەشكەوت و ژورى ساردو نسرم و ھەروەھا چىرۆكى شۆرپشكېر و خەلكى گوندەكان و حىكايەتى پلىنىوم و كىشەكانى لەسەردەمى شاخدا، روداو لەم حىكايەتەدا گىرئانەو ھى چىرۆكەكانى شۆرپش و كوشتن و برىنى براكان و شەھىدكردن و ناپاكى ھاوړىيان و شەرى شۆرپشكېر و جاش و خۇفروشو بەعسىەكانە، گىرئانەو ھى روداو ترسناكو غەمگىنەكانى سەرەتای شۆرپش تا رۇژگارى شەرى ئىران عىراق و ئەفقال و كىمىابارانى ھەلجەيە، شوین لەم حىكايەتە راستەقىنەيەدا جىگىرنىو پالەوانەكان شۆرپشكېرەكان و لەشارەو ھەك گوندو بۇ ناوچە شاخاوييەكاندا دەرۇن، پالەوانەكان چەشنى شۆرپشكېرئىكى غەمگىن و بەژىر لىزمە بارانى خویندا لەگوندەكانى ھەوارامانەو ھەك خەرى ناوژەنگو بۇ نىوشارو بۆ... دەرۇن، شوینەكان برىتین لەھاوینەو ھەوارى قەمان و چىای بالانئو گوندى گریانەو مىرى سورو كانى ژنان و پارەزان و شىنى و كانى زەردو قرقاقا و پشقاشاران و سەدان گوندو چەندىن ناوچە و روبارو ھەوارگە شوینەكانى ئەم حىكايەتەن كەنوسەر باسى روداو ھەكانى تىدا دەكات، گىرئەرەو ھى حىكايەتەكە نوسەرەو پالەوانەكان مام جەلال و نەشىروان مستەفاو مەلابەختىار و شىخ عەلى و دلیرى سەید مەجىدوسەیفەدىن ھاوړى و ھەمەعەلى فەتاح و عەلى شامارو ئەحمەد گریانەو مەحمودى حاجى فەرەج و فەرەج تریفەيى و ..... ھتد چەند پالەوانىكى سەرەكى كە دەورى گرنگيان ھەبو ھەلروداو ھەكانداو ھاوكت پالەوانى لاو ھەك ھەيە، پشكۆنەجمەدىن ناوى چەندىن شەھىدى ھىناو كە تا ئىستا زۆرەكەمى لەبارەيانەو گوتراو ھەك ناسراو بونە، ئەزمون و ياد بەرھەمىكى نایابەوچ لەروى سىياسەت و مېژوى ناوچەكەو شۆرپشى نوئى وچ لەروى ئەدەبىياتەو بەرھەمىكى نایابەو بەرھەمىكى بچە نىو رەھكارى روداو ھەكانەو لەبارەى زمانى نوسىنى ئەم كتيبەو دەدوئىم كە بەجۆرىكە

چیژی لی وەردهگرین و هەرلهسەرتهای خویندنهوهوه زمانی نوسینی ئەزمون و یاد بەجۆریک سەرنجی راکێشام داغستانی من ی حمزهتۆفم بیرکەوتەوه، کوردییەکی پاراوو لەبیژنگ دراوو هاوکاتو شەسازی و دارشتنهوهی ئەدەبیانە بەشیوەیەکی جوان و سەرنج راکێش، وشەسازی لەپیناوی مانائافرانند و وەسفی بەرزو وەسفی جوانی، لەزۆریە بەشەکاندا نوسەر بەوەسفی سروشتی ناوچەشاخاویەکان و روبارو کانی دەستی پیکردوه، گرنگیەکی زۆریەووەسفی سروشت دراوه، دەقاودەق وینەیی سروشتی کوردستان دەکێشیت و بەجۆریک وەسفی رێگا و بان و چیاو باخ و بیسانەکان دەکات ریک دەلێی وینەیکە لەبەردیدەیی خوینەردا، لەکاتی روداوی شەپری کۆمەلەوق م دا وینەیی روباریک دەکێشی کەسوربوە لەخوینی براکاندا، ئەزموون و یاد سەرتا پا چیرۆکی غەمگینی و خوینەرشتن و ململانی دەسەلات و بیروباوەرو کینەیه و لەزنجیرەنیگارێکی تراژیدی دەچیت، لەگەڵ کاری وشەسازی و زمان و وەسفی سروشتی وەسفی کەسایەتی و چوینتی وەسفی کەسایەتیەکاندا روداوی لاوەکی و گفتوگۆ بونی هەیه و گفتوگۆی یەکەم گفتوگۆی پشکۆ دایکیتی لەبارەیی پێشمەرگە و چوێ شاخ و شۆرش و دراهەمین گفتوگۆی پشکۆ هاوڕیکانیەتی لەئێران گفتوگۆی هەلەاتن و سەرخۆهەلگرتن بەرەو مەنفا، لەگەڵ چەندین گفتوگۆی دۆستانە کینە لەدلانی نیوکۆنفەرەسەکان و نیو زینداند، شیوازی نوسینی ئەزمون و یاد بەجۆریکە کە ئەگەر رۆماننۆسەکانمان بەم جۆرە رۆمانەکانیان بنوسیبایەتەوه ئیستا ئێمە خاوەنی ئەزمونیکێ ئەدەبی نایاب دەبوین، زمان و شیوازه نوسینیک کە وا لەخوینەر دەکات بێ پشودان تاکۆتایی کتیبەکە بروات باشتربلیم بەجۆریکە کە خویندنهوهی هەربۆخۆی پشودانیکە، لەگەڵ ئەوهی روداوه غەمگینەکان ئازاری خوینەر دەدات بەلام گێرانهوهکان و زمانی نوسین و وەسفه سروشتیەکان ئارامی بەخوینەر دەبەخشن، ئەزمون و یاد گەڕانهوبۆ روداوه واقعی و کارەساتە تراژیدیەکانی کوردلەهەفتاکانی سەدهی بیستدا، چیرۆکی شۆرشیک پڕلەروداوی غەمگین، لەبەشی یەکەمدا سەرھەلدانی شۆرش و دەرکەوتنی کۆمەلەوپیرو مارکسی و ماو شاپاسی بابەتەکن و لەبەشی دوەمدا ئالای شۆرش شاپاسی بابەتەکەیه، لەبەرگی دوەمدا زیندانی کردنی کادیرانی ئالای شۆرش پالەوانی روداوهکان و لەم بەشەدا زیندان پانتاییەکی زۆری هەیه، دەروازەیی ئەزمون و یاد گەشتی یەکەمی نوسەر و شینخ عەلیە بۆ نیوشۆرش هەنگاودەنن، ئەزمون و یاد دوسەدو دەبەشەو هەربەشەو ئاونیشانی خۆی هەیه و هەربەشە گێرانهوهی روداویکەو هەروەها چەند نامەیکە ئەرشیفی نوسەر چەند وینەیکەو چەند نوسینیکێ میژوی نیشان داوه، سەرەتا بەکورتی باسی شەپری پارتی و شوێی دەکات و باس

لەکوشت بپو قوربانیه‌کان دەکات، نوسەر سەرەتا لەناوچه‌ی شارەزورەوه دەکه‌ویتەری و گەشتی ژیان و شۆڕشی خۆی و هاوڕیکانی دەگێڕێتەوه، چیرۆکی بۆمباکانی دوژمن و سوتانی چاله‌به‌فره‌کان باس دەکات، یه‌که‌م دیداری ئه‌وان له‌گه‌ڵ شه‌وه‌که‌تی حاجی موشریدا ده‌بێت، له‌به‌شیکێ دیکه‌دا باس له‌شه‌هیدکردنی ئیبرایم عەزۆ ده‌کات له‌کوردستانی باکور، لێره‌وه‌ حیکایه‌تی خوێن‌رشتنی براکوژی باس ده‌کات، باس له‌ململانی نیوان کۆمه‌له‌و بزوتنه‌وه‌و خه‌تی گشتی ده‌کات، ئه‌و ململانی سەخت و ترسناکه‌ی که‌ وه‌ک مۆرانه‌ ئه‌و بزوتنه‌وه‌یه‌ی له‌ناوه‌وه‌ ده‌خوارد ورک کینه‌ی گه‌وره‌ترو گه‌وره‌تر ده‌کرد، له‌سەر‌ه‌تاوه‌ نوسەر زوزو پیمان ده‌لێت شه‌ربه‌رده‌وامه‌ شه‌ری براکوژی و ململانی ناوخۆ به‌رده‌وامه‌، ململانی و شه‌ریک، که‌ تا رۆژگاری ئیستاش درێژه‌ی هه‌یه‌، به‌رده‌وامه‌ رک و کینه‌کان تۆخ ده‌کرینه‌وه‌، هه‌چ‌شتیک ئه‌وه‌نده‌ی ململانی فیکری جوان نیه‌، ململانی ئه‌گه‌ر فیکرو په‌ره‌پێدان و به‌رژه‌وندی گشتی تێدا‌بێت پێویسته‌ به‌لام ئه‌گه‌ر له‌پیناوی به‌رژه‌وه‌ندی و ده‌سه‌لات و کورسی کورسی بێت ئه‌وه‌ هه‌م بزوتنه‌وه‌که‌ له‌ناوده‌دات و هه‌م میله‌ت ده‌فه‌وتینی، نوسەر له‌گه‌ڵ گه‌یشتن به‌شۆرش تیکه‌ڵ به‌ململانیکان ده‌بێت و تیکه‌ڵ به‌ململانی سوسیالیست و کۆمه‌له‌وه‌ ده‌بێت و له‌شاره‌زورەوه‌ باس له‌چیرۆکی شه‌رو کێڕکی ده‌کات، تا ده‌گاته‌ شه‌ری کانی ژنان و داستانی شه‌رئامیزی براکوژی، به‌لای که‌سیکی ئاسایی و که‌م ئه‌زموونه‌وه‌ ئه‌م جوهره‌ ململانی و شه‌رانه‌ قیزه‌ون و ناشیرن و سه‌مه‌ره‌ن به‌لام له‌راستیدا وانیه‌ ئه‌مه‌حه‌قیقه‌ته‌ هه‌میشه‌ شۆرش و بزوتنه‌وه‌ شۆڕشگیریه‌کان سیخناخن به‌و ململانیانه‌و شۆرش رویه‌کی سه‌بی هه‌یه‌و رویه‌کی ته‌ماوی هه‌یه‌ که‌ چه‌ندین حیکایه‌تی شه‌رم و نابه‌جی له‌خۆ ده‌گرێت و له‌شۆڕشدا نمونه‌ی ئه‌وپاله‌وانانه‌ زۆرن، که‌ شۆڕشگیرێ ئازاو جه‌ربه‌زه‌ن و دوا‌جار به‌رژه‌وه‌ندی و سامان یاخود بیزاری له‌ململانی سیاسی وایان لێ ده‌کات بیرله‌ناپاکی و هه‌له‌هاتن به‌ره‌و به‌ره‌ی دوژمن بکه‌نه‌وه‌، شه‌قبون و دا‌بران له‌نیو شۆڕشدا شتیکی ئاساییه‌و به‌تایبه‌ت له‌نیو بزوتنه‌ی شۆڕشی رۆشن‌بیراندا چونکه‌ بزوتنه‌وه‌ی شۆڕشی رۆشن‌بیری بریاری تاک لایه‌نان قبول ناکات و لێره‌شه‌وه‌ فره‌کوێخاییه‌ک دروست ده‌بێت که‌ هه‌موه‌نده‌میک به‌مافی خۆی ده‌زانیت قسه‌ی هه‌بێت و به‌شداربێت له‌بریاراندا، ئه‌م حا‌له‌ته‌ جزریک له‌یاخیبون دروست ده‌کات، له‌به‌شیکێ دیکه‌ی ئه‌م کتێبه‌دا نوسەر باس له‌راگوا‌زتنی گوندشینه‌کان ده‌کات بۆ ئوردوگا‌کان، له‌لایه‌ن به‌عسیه‌کانه‌وه‌، باس له‌وه‌ ده‌کات که‌ به‌عس له‌هه‌ولی قه‌رکردنی کوردو کوردیش له‌هه‌ولی قه‌رکردنی خۆیدا‌بوه‌، چیرۆکی گرته‌به‌ردانی گونده‌کان باس ده‌کات له‌لایه‌ن به‌عسه‌وه‌، سه‌رده‌می ئه‌زمه‌وهرسیتی و نه‌بونی خواردن له‌شاخ باس ده‌کات، چیرۆکی ئه‌و پێیانه‌ ده‌گێڕێت‌ه‌وه‌، که‌

هەرگیز لەرۆیشتن ماندونابن هەمیشە لەگەڕاندان لەم گوندبۆ ئەوگوندا، پشکۆ باس لەشۆرشی کۆمەلە دەکات وەک نمونەیک لەشۆرشی کوباو چين لەواقیعی کوردەواریدا، ئەگەر بەش بەش باس لەروداوەکانی ئەم کتێبەبەکەین دەبێت بەبابەتیکی زیندەغەمگین و تەواوی نوسینەکە لەبارەی شەپە مەلۆیرانکەرەکی پارتی و یەکتیتیدا دەبێت و لەزۆربەی بەشەکانی ئەم کتێبە وینەی خۆیناوی شەپە براکۆزی نامادەگی هەبێ و کوشتنی براکان لەمیژوی شۆرشی کورد دا هەمیشە نامادەگی هەبێ، شەپە نێوان پارتی و شوعی و شەپە یەکتیتی و پارتی لەشاخەو تا رۆگاری پاش راپەرین و تا سالانی کۆتایی نەو دەهەکان و رده و رده شەپەکان سارد دەبنەو و بەلام مەملانیکان هینشتا مەو و شەپە راگەیانندن هینشتا درێژە هەبێ، ئەمانە لەنێو هەموشۆرشینکی دۆنیاداهەبێ هەمیشە هەلپەرستەکان دەیانەوێت بۆ بەرژەوێندی خۆیان شۆرش ناسیرین بکەن، لەگەڵ ئەو دزوناپاکاندا شۆرشگێڕی جەربەزە هەبێو کەسێی لەبەعس و برسیتی و شەپە مەرگ نەکردووەو چلکێ و ئەسپێ بێزاری نەکردووە، بەشینکی دیکە روداوەکان لەسەر کوردستانی رۆهەلات و روداوەکان لەبارەی شۆرشی ئیسلامی ئێران و دەرکەوتنی کۆمەلە و دیموکرات لەکوردستانی رۆهەلات، چیرۆکی لەسێدارەدانی شۆرشگێڕە کوردەکانی ئێران دەگێڕێتەو، لەبەشینکی دیکەدا حیکایەتی کاک ئارام و کال ئازاد هەورامی باس دەکات وەک دوو شۆرشگێڕ کە پێن لەجوانی و پاکی دوو کەسایەتی لەشۆرشی نویدا پیرووزن و خوشەویستن، لەبەشینکی دیکەدا باس لەروداوی بینینی مام جەلال و نەوشیروان مستەفا دەکات، چیرۆکی مامەلە و ئەو دوو کەسایەتیە باس دەکات، پاشان باسی جیاپونەوێ بیروباوەرە جیاوازهەکانی نێو یەکتیتی دەکات، باس لەمامەلە یەکتیتی نیشتمانی کوردستان و کوردەکانی رۆهەلات دەکات، چیرۆکی شەپە کوردەکانی ئێران دەگێڕێتەو و نوسەر لەگەڵ ھاوڕێکانی لەکوردستانی باشورەو بۆ رۆهەلات دەروا و لەوێشەو نامدیو دەبێتەو، لەبەشینکی تردا باس لەشەهید فوئاد سولتانی دەکات وەک سیمبولیکی شۆرش، باسی جیگۆرکێ خۆی دەکات لەهەریمی یەکەو بۆ هەریمی سێ و مانگرتنی خەری ناوژەنگ و چیرۆکی چەکو جەخانە و پەیداکردنی چەک بۆ شۆرش، چیرۆکی دەسگیرکردنی نەوشیروان مستەفا لەگەڵ لەلایەن حەمە حاجی مەحمود و چۆنیتی ئازادکردنی و حیکایەتەکانی کۆنفراسی کۆمەلە و کێشەکانی و مەملانیکانی، شەپە خەتەکانی نێو یەکتیتی و چیرۆکی مەملانی شەخسی، چیرۆکی شەهیدکردنی ئەنوەر و شەهاب و جەعفر، بەرگی دوەمی ئەم کتێبە حیکایەتی ئالای شۆرش.

ئەزموون و یاد کۆمەلیک روداوی تراژیدیە و خۆیندەوێ ئەم کتێبەگەشتیکە بەنێو دۆزەخینکی

عەزابدەر و غەمگینداو کرانەوێ دەرگای ئەزموون و یاد کرانەوێ دەروازەی تراژیدیایە و
نیشانەکانی ململانێیەکی سەختە، نیشانەکانی وێنە خویناوییه‌کانە، نیشانەکانی دەریایەکی لەخوین،
خوینی کورد.

شۆرشەكان بۇچى وايان لىبەسەردىت؟
دىدىكى جياواز لەسەر نوسىنەكەى مەحمود نەجمەدىن و ئەزمون و ياد
پىنشەرا محەمەد

«نەو كۆمەلگاپانەى رابردويان بىردە چىنەو، مەحكوم بەوەى دوپارەى بگەنەو»
مىگل

«ئىستا لەدى رابردووە هەندەقوئىت»

رۇلان بارت

«بەشەر پياو ئاگاتە نەوەى بزانىت كى راستە، بەلگەو دەگاتە نەوەى بزانىت كى بەهيزە»
گرىتيلسە ھۆلم لەرۇمانى (دلىك بۇ ماریا)دا

لەرۇمانى (مرۇفنىك ناوى لەناواندا نىيە)، نوسەرى رۇمانەكە (واسىنى ئەلئەعرەج)، ھەلوىستى
بالى چەكدارى حزبى كۆمۇنىستى جەزایرى نیشان دەدات، دەستەيەكیان بۇ رۆل بینین و
بەشداری کردن بەمەبەستى ئەنجامدانى شۆرش لەناو شۆرشدا، پەيوەندیان پێوە دەکن.
سەرەنجام پلانى كوشتنى بەكۆمەل بۇ سەرچەم ئەو گروپە دادەنریت و بەپلانى رێبەرانی
شۆرش لەناودەبرین. واتا بەگشتى رەشوروتەكە بەدەست ئەوانەى دواى خەباتى دوینیان پى
دەفرۆشنەو، هىلاکو ماندوبون. ئەوان ئىستا دەستیان بەسەر سامانى ولاتدا گرتووە و ھەمو
شتەكان بەمولکو مافى رەواى خویان دەزانن. لەو رۇمانەدا، جەلادانى شۆرش بۇ ئەوەى
ھەردەم خویان وەکو قوربانى دەربخەن و جەلادىتى خویان بشارنەو، قوربانیان وەکو
جەلاد نیشان دەدن. ئەو رۇمانە لەرێگەى دەنگى بىرەوەرپەکانەو کار لەسەر گومان دەکات و
راستىيە حاشا ھەلنەگرەکانى شۆرش ئاوەژو دەکاتەو و ئەفسانەى شۆرشى ئازادىخوازى
جەزائىرى تىکەدەشکىنیت و ئەو دەسەلمىنیت شۆرشەكان تەنیا لاپەرەى سېو و بىگەرد نین،
بەلکو لاپەرەى زورى رەشیشیان تىدايە.

لەرأستیدا ئەو دەمەى سەرقالى خویندەنەو رۇمانى ناوبراو بوم و لەگەل لاپەرەکاندا ئاودىو

دەبوم، هەمیشە لەمیشکەدا پرسى (شۆرشەکان بۆچى وایان لى بەسەر دیت)، پڕ گومان و پرسىارى دەکردم، هەمیشە بەدواى ئەو کارەکتەرەى، کە دواى مردنى و بەتارمايى بەسەر روداوەکانى دواى شۆرشەکە دیتەو ئەو پرسىارەم چەندبارە دەکردەو، ئاخۆ نەینى گۆران و لەبارچونى شۆرشەکان چى بىت؟

خویندەوێ رۆمانىکى فەنتازى و تیکەل بەواقیعیەتى گۆرانی شۆرشەکان، چىزىکى تاییەتى هەیه، لەو روانگەیهو، کە دەشیت لەریگەى نوسنىکى پەتى روداو و راستییەکانەو هەندى کیشە بینەپیشى، کە بەشیوازی نوسینە ئەدەبیەکەو لەچارچۆیهى ئەدەبیاتدا بونیان نییه. بەهەر حال رۆمانى (مروفتیک ناوی لەناواندا نییه)م خویندەوێ بەردەوام بەدواى وەلامى تیکچونى شۆرشەکاندا دەگەرێم، دەمپرسى: ئاخۆ ئەوانەى دوینى سەر سەختانە شۆرشیان بەرپا کردو، لەسەرەتای دەستپێکردنیانەو بۆ ئەو کردویانە روژیک لەروژان بەوجۆرە لەبارى بەرن؟ دای مالن لەهەرچى ئەو شیعارانەى بۆی جەنگاون و خەباتیان بۆ کردو؟ یاخود ئەو هەلومەرجىکى تاییەتەو هەموو شۆرشەکان لەهەر کۆنیەکى دنیابن مەحکوم بەوێ بەهەمان ئەو تاقیکردنەوێ بەرۆن؟

بەفەرمانوشى ئەو پرسىارانەو، بەرگى دوهمى ئەزمون و یادى (پشکۆ نەجمەدین) دەرچو. ئەگەرچى من سەرەتاو لەکاتى خویندەوێ (مروفتیک ناوی لەناواندا نییه)، هەمیشە خەیاڵم دەچوێ سەر لاپەرەکانى بەرگى یەکەمى ئەزمون و یاد، بەلام لەخویندەوێ بەرگى دوهمداو قۆلبونەوێ زیاترى نوسەر بۆ قولاى روداوەکان، ئەواو لەگەڵ هەردو ئەو کتیبانەدا، جارىکى تر قۆلتر ئاویزانبوم دەستەپاچەبومەو لەبەردەم ئەو پرسىارەى، ئاخۆ شۆرشەکان بۆچى وایان لى بەسەر دیت؟

لەراستیدا لای من رۆمانەکەى واسینى ئەلئەرەج و یاداشتەکەى پشکۆ نەجمەدین زۆر لىک نزیکن، ئەویش لەو روانگەیهو، کە هەردو کتیبەکەو روداو و تیکستەکیان ئامانجى سەرەکیان رۆبەرۆبونەوێ شۆرشەکان و بەرپررسىارکردنى شۆرشەکانە بەرامبەر گۆرانیان و لەبارچونیان و تارادەیکە لادان لەو ئامانجانەى لەسەرەتاو خەباتیان بۆ دەکریت. هەردو تیکستەکە، هەلوێستەکردنە لەسەر دنیایەک، کە شۆرشەکان لەناویدا بۆی دەژین و خەباتیک، کە بۆی دەکەن و ئامانجیک بۆی دەژین و دواتریش لەبارچونیک، کە چاوەروان ناکریت. لەیهکەمیاندا لەبەردەم کارەکتەریکداين کە دواى مالن ئاوی لەدنيا رۆحەکەى دیتەو سوراغى دەرئەنجامى ئەو بەلێن و فەزا بەهەشتیە دەکات، کە شۆرشیان لەپێناویدا کردو، لەدوهمیشیاندا لەبەردەم قەلەمى نوسەریکداين، کە خودى خۆى یەکیک بوو لەخەباتکاران و بەشدار لەهەر جۆلەیهکى

شۆرشەکیان. ئەوێ، کە هەردو تیکستەکە زۆر لینگزیک دەکاتەو، بێشک قسەکردنە لەسەر هەمان ئەو پرسیارە، کە لەمیشکی مندا، ئاخۆ نەیتنی لەبارچونی شۆرشەکان چینی؟

دیارە واسینی ئەلئەعرەج بە هەر هۆیک بوبیت، بەویست بوبیت یان لەژێر جەبر و ترسی راستەوخۆ دەستخستتە سەر روداوکان بێت، هاتوو لەرینگێ ئەدەبەو دیوێ راستەقینەکی دواى شۆرش و ئەو روداوانەى ویناکردو، کە دواتر لەسەر دەستی خەباتگێزان و خودی شۆرشەکان بەرپادەبن. بەلام پشکۆ دیت و خودی خۆی هەمان سیناریۆ لەرینگێ کامێرەى چاوێ خۆی و دیوێ راستەقینەى روداوکانەو بۆ ئێمە دەگێژێتەو. ئەگەر واسینی ئەلئەعرەج راستەوخۆ لەرینگێ ئەدەبەو پەنجە بخاتە سەر ناتەواوی و برینەکانی شۆرش و دەرئەنجام و هەلەکانی دەستیشان بکات، ئەوا خالێکی درەوشاوی یاداشتەکی پشکۆ نەجمەدین ئەوێ، خودی خۆی ئەگەرچی لەناو بربارو کردووەکانیشدا بوبیت و بەشیک لەبەرپرسیاریتیەکانیشی بکەوێتە سەر، بەلام هەر پەنجە دەخاتە سەر هەلەکان و پێمان دەلێت «لەو شوێنەدا هەلەمان کردو نەدەبو ئەو بربارەمان بدایە». ئەمە بەلەبەرچاو گرتنی ئەو هیچزەى تیکستەکی پشکۆ نەجمەدین هەیت، کە وەکو خۆم بەیەکیک لەشاکارە ئەدەبیەکانیشی دادەنیم!

هەوینی ئەم نوسینە

لەراستیدا هەر دواى خوێندنەوێ دوبارەى (ئەزموون و یاد)، حەزم دەکرد نوسینیکی تیروتەسەلى لەسەر بنوسم، بەلام هەرچەندم کرد، وا بەئاسانی نەمدەتوانی لەچ ئاستیکداو لەکام روانگەو لەچ دیدگایەکەو دەتوانم ئەنجام گیریبەکی لى هەلینجم و بتوانم لەرینگێ ئەو دەرئەنجامەو، وەلامی ئەو بەدەمەو، ئاخۆ شۆرشەکان بۆچی بەو دەرە دەچن؟ بەلام ئەو کاریکی هەر وا ئاسان نییە، بۆیە کۆلداو بەئێستاشەو هیوادارم لەمەودایەکی نزیکدا بگەڕیمەو سەری و ئەو کارە بگەم.

هەوینی نوسینی ئەم وتارە، نوسینیکی هاوڕێم مەحمود نەجمەدین بو، کە لەپاشکۆی رەخنەى چاودێردا بلأوی کردۆتەو و بەپانتایی لاپەرەیک قسە لەسەر ئەزمون و یاد دەکات.

دەمەوێت سەرەتا ئەو بلیم، چەندینجاریش لێرەو لەوێ ئەوێم و تەر، نوسین کاتیک دەبێت بلأوبکرێتەو، کە نوسەرەکی قەناعەتی تەواوی بەو هەبیت، لەنوسینەکیداشتیکی دەلێت بۆ خەلکی تازەو نەوتراو، پێویستە نوسینیکی، کە لەسەر رۆمانیک، کتیبیکى یاداشت یان هەر کتیبیکى تر دەنوسرێت، زیادەیک بخاتە سەر ئەو تیکستەى لەسەری دەنوسرێت، وا لەخوێنەر بکات تێرمانی بۆ تیکستەکە قوڵتر و زیاتر بێت، یان هەندى کۆدو شفرەى ناو تیکستەکە بۆ خوێنەرانی بکاتەو، کە لەتوانای هەموو خوێنەرێکدا نییە بتوانیت بگاتە ئەو ئاستەى

تینگ‌یشتن. به‌ده‌ر له‌م چەند خالە، نوسین له‌سەر هەر تیکستی و کتێبیک، جگە له‌دو‌بارە‌کردنە‌وه‌و درێژ‌کردنە‌وه‌ی هەمان قسە‌و بە‌سەر‌هاتی ناو تیکستی له‌سەر نوسراو، هیچ شتیکی تر نییه‌و هیچ زیاده‌یه‌ک ناخاته‌ سەر تینگ‌یشتنی خوێنەر بۆ تیکسته‌که‌.

له‌لایه‌کی‌ تریشه‌وه‌، کاتێک نوسه‌ریک بیه‌وێت له‌سەر تیکستی‌ک بنوسێت، مه‌رج نییه‌ ئه‌و نوسه‌ره‌ بێت و ته‌واوی تیکسته‌که‌ شه‌ن و که‌و بکات و پێی وابێت ئه‌گەر له‌یه‌که‌م وشه‌و رسته‌وه‌ تا دوایی‌ن وشه‌و رسته‌ له‌سه‌ری نه‌نوسێت ئه‌وا هیچی نه‌نوسیوه‌، نه‌خێر به‌ل‌کو ده‌بێت ته‌واو به‌پنج‌ه‌وانه‌وه‌ بێت. واتا ده‌کرێت له‌تیکستی‌کی ٥٠٠ لاپه‌ره‌بیدا تو‌ببێت و ته‌نها له‌سەر رسته‌یه‌کی ناو تیکسته‌که‌، یان له‌سەر ته‌نها وێنه‌یه‌کی بوه‌ستیت و شیکاری بکه‌یت. له‌به‌رئ‌وه‌ نوسین له‌سەر تیکستی‌کی گه‌وره‌، فره‌ ره‌هه‌ند، قول‌و فره‌ ئاراسته‌و جێ‌کردنە‌وه‌و باس‌کردنی له‌ته‌نها یه‌ک و تاردا، بێ‌جگه‌ له‌وه‌ی کاریکی نه‌کرده‌یه‌، هاوکات به‌بر‌وا‌ی من زه‌ره‌ریکی خراپیش له‌تیکسته‌که‌ خۆی ده‌دات. چون‌که‌ لای هه‌موان ئه‌وه‌ نا‌شکرایه‌، که‌ نا‌کرێت له‌ریگه‌ی وتاریکه‌وه‌ ته‌واوی تیکستی‌ک شه‌ن و که‌و بکه‌یت و ته‌واوی دیوه‌ نادیاره‌کانی هه‌لب‌ده‌یه‌وه‌.

کورت‌ه‌ی باس ئه‌وه‌یه‌، نوسینه‌که‌ی مه‌حمود نه‌جمه‌دین له‌سەر ئه‌زمون و یاد، نوسینی‌که‌، که‌ ده‌توانم بلێم له‌و نوسینانه‌یه‌، که‌ له‌سه‌ره‌وه‌ باس‌م کرد، واته‌ نوسینی‌که‌ شتیکی تازه‌ی له‌سەر ئه‌زمون و یاد نه‌وت‌وه‌.

به‌بر‌وا‌ی من نوسینه‌که‌ی مه‌حمود کورت‌کراوه‌یه‌کی که‌می نوسینه‌که‌ی پش‌کو نه‌جمه‌دینه‌، واتا کاک مه‌حمود ها‌ت‌وه‌ هه‌مان ئه‌و شته‌مان بۆ باس ده‌کات و هه‌مان ئه‌و رودا‌وانه‌مان بۆ ده‌گێژ‌په‌ته‌وه‌، که‌ هه‌رکه‌سی‌کی تر لای خۆیه‌وه‌ کتێبه‌که‌ بخوێنێته‌وه‌، هه‌مان ئه‌و تینگ‌یشتنه‌ی لا دروست ده‌بێت، که‌ کاک مه‌حمود له‌سەر ئه‌زمون و یاد نوسیویه‌تی. به‌واتایه‌کی‌ تر، ئه‌ر‌کی نوسینی ره‌خنه‌ بریتی نییه‌ له‌گێژ‌انه‌وه‌ی دو‌باره‌ی ئه‌وه‌ی له‌ناو تیکستی‌کدا هه‌یه‌ وه‌ک خۆی، به‌ل‌کو باس‌کردن و دۆزینه‌وه‌ی مانا گه‌لێک و ده‌لاله‌تی‌که‌، یان کردنە‌وه‌ی چەند کۆ‌دی‌کی نادیار و نا‌رونی تیکستی‌که‌، که‌ هه‌ندێ‌جار خۆ‌ی نوسه‌ری تیکسته‌که‌ خۆشی در‌کی پێ‌یان نه‌کرد‌وه‌.

بۆیه‌ له‌م روان‌گه‌یه‌وه‌، مه‌حمود نه‌ک ئه‌و کاره‌ی نه‌کرد‌وه‌، به‌ل‌کو به‌هۆی ئه‌وه‌ی خۆی له‌قه‌ره‌ی باس‌کردنی ته‌واوی کتێبه‌که‌ داوه‌، نوسینه‌که‌ی ها‌و‌رێم په‌له‌په‌ل و تیکه‌ل‌و پیکه‌لی پێ‌وه‌ دیاره‌و سه‌ره‌تاو کوتایی نادیاره‌، هه‌ولی داوه‌ ته‌واوی ئه‌وه‌ی پش‌کو نه‌جمه‌دین له‌دو به‌رگدا و تو‌یه‌تی له‌وتاری‌کدا جێی بکاته‌وه‌، به‌لام له‌و هه‌وله‌یدا سه‌رکه‌وت‌و نه‌بو‌ه. ئه‌مه‌شه‌ وای کرد‌وه‌ کاک مه‌حمود نه‌توانی‌ت به‌ئ‌ه‌ندازه‌ی پێ‌ویست له‌گه‌ل تیکسته‌که‌ ب‌روات و قول‌بێته‌وه‌، بۆیه‌ ده‌کرێ ته‌واوی نوسینه‌که‌ی له‌یه‌ک چوار‌چۆنه‌دا کۆ‌بکه‌یه‌ته‌وه‌، ئه‌ویش گێژ‌انه‌وه‌ی ئه‌وه‌ی چی

خویندۆتەو، نەوێک نوسین و شیکاری ئەوێ خویندۆیەتییهو.

مەبەست لەم نوسینە

ئامانجی ئەم نوسینەش هیچ کات قسەکردن نییه لەسەر خودی مەحمود نەجمەدین، بەلکە قسەکردنە لەسەر نوسینیک، کە بەبروای من دەکریت قسەی زیاتری لەسەر بکریت و رەنگە پێم وایبێت کاک مەحمود ئەو حەقە پێنەداوە.

لەلایەکی ترەو، ئەو کتێبە پشکۆ نەجمەدین بەناشکرا ئەوێ پێو دیارە، کە لەگەڵ ئەوێ هیناوش هیناوش روداوێکان شەو و کەو دەکات و دەیانگێڕێتەو، بەلام بەرپرسیاریتێبەکی گەورەش روبەرپوێ ئەو شوێنەو کارەکتەرەکانی دەکاتەو، بۆیە قسەکردنیش لەسەر ئەو کتێبە، پێویستە بەئاراستەیکەدا بێت، کە شیتەلیبەکی بەرپرسیارانە بۆ روداوێکان بکریت و هاوکات شا باسی سەرەکیش دەبێت پرسێ چۆن و بۆچی بێت لەقسەکردن لەسەر هەر روداو و پێشھاتێکی ئەو کتێبەدا. واکا قسەکردن لەسەر ئەو کتێبە دەبێت قسەکردنێکی پرسیار ئامیزانە و بەرپرسیارانە بێت، بەو مانایە لەگەڵ باسکردنی بریارو روداوێکدا بپرسیت ئەو روداو بۆچی ھەرھەما چۆن رویدا؟ ئەمەش بەو ئامانجە ھۆکارەکان و زەمینە بریارو روداوێکان شیبیکرێتەو بەو شێوازەش دەتوانیت پەنجە بخێتە سەر ھەلەو ئەو تەشەنوجانە رویدادەو دەشیا ئەگەر بەشێوازیکی تر بیریانلیبکرایەتەو (وێک پشکۆ نەجمەدین خۆی دانی پێداوەنیت) روداوێکان جۆریکی تر بونایە، نەوێک بێت و ھەمان ئەو گێڕانەوێبە لەکتێبەدا ھەیە دوبارە بکەیتەو.

من لەو روانگەوێبە، کە دەکریت ئەو کتێبە بەئاراستەیکەدا بخوینرێتەو لێبکۆلرێتەو، کە بەتایبەت بۆ ئەوێ ئێمە بەرچاوەرونیبەکی زۆر گەورەو کاریگەرمان لەسەر شوێن و کارەکتەرەکانی رابردو بدات، ئەم وتارەم نوسی، پێشموایە نوسینەکی کاک مەحمود ئەو ئامانجە نەپێکاوەنیش وێستم بەشداریبەکی بچوک لەگەڵ کاک مەحموددا بۆ دەرخستنی ئەو راستیانە بکەم. ھەلبەت کاک مەحمود دەیتوانی وەک وەرزی ئەو کتێبە چەند سەد و شەپەکی بنوسیایە و ناوی وەرزی لێنایە، بەلام کاتێک لاپەرەبەکی رەخنە چاودێر دەنوسیت ئەو لەو وەرزی کتێب دەچێتە دەرەو دەچێتە بواری رەخنەو، یان رانانیکەو، بەلام ئەو نوسینە کاک مەحمود نەیتوانیوە ئەو ئامانجە بپێکێت و بپێتە وتاریکی رەخنە، شیکاری، یان رانانەو. لەکاتێکدا ھەموو ئەوانە ئەزموون و یاد دەخویننەو، شاھیدی ئەوێ بۆ دەدەن، کە ئەو کتێبە شاھینی زۆر لەو زیاترەو پێویستە زۆر وردتر و ھەستیارانەتر مامەڵە لەگەڵا بکریت و نەک تەنھا روکەشی روداوێکان، بەلکە باکگراوندی پشتی بریارو روداوێکانیش ببینریت و

بخوینرینهوه.

هواسینی ئەلشەعرەج، مەزفێک ناوی لەناواندا نییه، وەرگیرانی سەباح ئیسماعیل، چاپ و
بلاکردنەوهی دەزگای ئاراس، ل ١٢
Peshawa_١٩٨٨@yahoo.com

یادەوریەکانی پشکۆ نەجمەدین
لە کۆی (یادی و نەزمون)دا
تێرمانینیکی سۆسیۆ سایکۆلۆژی میژوویی

ناسۆ بیارمی
هاوینی ۲۰۰۸ سوید

یادو نەزمونەکانی پشکۆ نەجمەدین و من.

یادەکانی، گیرانەوهەکانی بۆ ھەموو منیکی بوو بە پیشمەرگە، لە و تەمەنی ئەوێ خۆم بێتەو، کاتێک ھێشتا پریشم نەرنەکربوو باوەشم کرد بە شاخنا تاکو ناواتی چینی کریکاران و زەحمەتکێشان بەینمەنی، ھەرچەندە ئوای چەند مانگێک بۆم ساغ بووھووە کە کورستان ناگیرکراوە و ھەبێت رزگار بکریت، ھەرچەندە وەکو زۆریەیی پیشمەرگە، تووشی ترواما (ناخوریان) و کارەساتی شەر بووم و تا ئێستاش وەکو زەنگینی ترسناک لە ساتەکاندا نام بوونیان ناسپێتەو. ھێشتا رۆخساری نایکم لە بەر چاوە کاتێک پێکەووە بەرھو بناری ھەورامان، لە رێکەوتی ۴-۱۲-۱۹۸۳ گەیشتیە بێکەکانی پیشمەرگە لە کەرچال، ئەو (نایکم) بە شانازییەو ووتی: ئەم کورەمتان بۆ خەبات ھەمە دەست و لەو ڕۆژە چەند جارێک نەبێت، نەمدیەو، تاکو سالی ۱۹۹۴ ھەوالی کۆچی نواییم بۆ ھات.

بۆچی تێروانیینیکی سۆسیۆسایکۆلۆژی؟

سۆسیال سایکۆلۆژی نە زانستێکە کە پێوەندی نیوان کۆمەلگە و تاک دەستنیشان دەکات، کاریگەری کۆمەلگە لەسەر تاک و تاک لەسەر کۆمەلگە، سۆسیال سایکۆلۆژی دەکەوێتە نیوان زانستی ھەروونناسی و کۆمەلناسی. لەم تێرمانەدا لەسەر یادەکانی پشکۆ نەجمەدین، گرنگە کاریگەری پێوھەکانی کۆمەلگە کۆردی و ئەو ھێزانە کە رەفتاری تاک دروست دەکەن و دەخەڵێنن. بخریتە ڕوو، بۆ ئەوێ نووسەر وینەیک پوختە بکەوێتە بەردەم کە تا چ ناستیک و چۆن، کۆمەلگە کۆردی خۆی بەرھەم ھێنیتەو.

کۆمەلگە ئەو کارگەییە کە تاکەکان بەرھەم ھێنیت و لە پێوھە نۆرمەکانیا کۆتیاں دەکات (Stevens لیمانی سۆسیال کۆنستراکتیڤیزم، لاپەرە ۲۵۹)، ژیانی مەزھەکان گریدارو بە سۆسیۆکلتۆرە کە تێیدا دەژین و کەسایەتیکی کۆلەکتیڤیان بۆ دروست دەبێت و بەو پێوھە ھەڵس و کەوت دەکەن کە کۆمەلگە بۆی ھاناو. کەواتە بوونی شەری خۆ کۆژی چەند سالی کورد کە ناوی بەشەری

براكوزى ناوبەنگى مېژووى ھەيە، بەرھەمى نەو پيژەرانیە كە كۆمەلگەي خێلەكى و پاشكەوتوو، كە جلەوى تاكەكانى خۆى پى بەستوووتەو. لى ئىمە ھىشتا لە مالى خۆمان نەبووینەتە خاوەن مال، بەلام زۆرانی نەوھمانە كە كامان نەوھى دى بەا بە زەوينا و ملی بشكینیت. لە خوینماندا شەتاوى نووبەرەكى و قین فیچقەى دیت و ھەفرىكى تیا نیه بەخوینى ئیمەى برا سوورنەبووینت. لە ھۆشماندا مێخى پتوھرە شەرخوازەكانى بنەمالە چوووتە خواروھە و كوشتنى برا و خۆشكەكانمان لا ناسايە تاكو ناواى ماھمان لە ناگیركەرانى كوردستان. ھىندە نەو پتوھر و نۆرمانى بنەمالە و خێلمان لا خەستە، كە گوێكانمان ووشەى یەكتر نابیستیت، تەنھا ناژاوھە و شەر نەیت. زۆربەمان تووشى تراوماى خێل و بنەمالە و سەرۆك بووین و ھۆشى لى بریووین، بووتە باس و پەھتارى پۆژانەمان. نەم بۆچونە تەواو لەگەڵ بۆچەنەكانى نیتشەو فروید نا یەكانگیرن، كاتێك، كەلتور، پتوھى و باب و نەرىت بە زیندان ھەزانن بۆ تاكى كۆمەلگە و لەبن نەرھىنانى ھۆشیارى (یوھانسۆن ۲۰۰۱ لەپەرە ۱۵)

ھێلى سەرەكى یادوھرەكانى نووسەر:

•ژمارەى نەزمونەكان ۶۶ و كامپرای گەرانەوھى ماتریال و بىمەنەكان

پیش شەھىنبوونى شارى ھەلەبجە، گەنجىكى خوین گەرمى ھەلگى تىۆریەكانى ماركس و لىنین و بە خەوى بەھىپنەئى شۆرشى سوور و داپەرەوھى كۆمەلایەتى، لە پارچەبەكى پى كینەو نووبەرەكى خێلەكى، پاش بىنینى سەم ھەژارى، ناش بەتال، ھەرس، نەسكۆ، كارەسات، جەورى خێل و نەوخوینەھوارى، پۆ ھەكاتە شاخ بۆ لاسایى كرىنەوھى ماو (پروانە لەپەرە ۱۵۲ ھەرسى نەیلول) و كاسترۆكانى نەوپەرى ئونیا، كە لە نوا تەمەنى ژيانیاندا بوونە بىكتاتۆرىكى لێرەق. یانەكانى نەو گەنجە لاسارە و سەرەپۆیە، پیاوھە ھىمەكەى نەمۆ لە ۲۷۲ لەپەرە تانویەتى جىگەى بەشى یەكەمى نەو چەند ھەزار یانەوریانە بکاتەوھە كە تەنھا ھى نەو نین و مېللەتى ژێر دەستى كوردیش خاوەنیا. م پشكۆ تانویەتى بەشێوھەكى تارامەك باش بىمەنەكان و پروناوھەكان وەكو كامیریەك بکاتە ووشەو لە گەنجینەى مێشكیدا بۆ ئونیاى بوون دروستیان بکات.

•بوون بە پیشمەرگە

بوون بەپیشمەرگە، یان گۆرپنى جۆرى تىكۆشان لە خەباتى رێكخراوھىیەو بۆ بوون چەكنار، ھەر لە یەكەم رۆژوھە نەو لاوھە خوین گەرمە ھەخاتە كۆمەلێك كیشەى ناوخواھە (intra) وھە و جیوازی نیتوان پراكىزەكرنى نەو تىۆریانە كە ھانىان ناوھە و كلیلى چارەسەركرنى مېللەتەكەى تیا نا بەى

ھمکات. لەلایەکی ديبھوھ ھمکەوتە ناو کيشەکانی نیتوان خۆی و کۆمەلگە سیاسییەکی (inter) ھە. کيشەکانی جەلالی کۆنترا مەلای تەنگی پێ ھەلەمچن و شەری براکان ھیوای گەشتن بە نامانج لاواز ھمکەن و تیرۆریەکانی مارکس و ماوی لا ھشتوینن. نووسەر خۆی ھمکو نامیریک ھەیینت بۆ بەرھەم ھێنانەوێ نەو سانسۆرە خێلەکی و بنەمالەییەکی کۆمەلگەیی کوردی، لە سەر تاکەکان نروستی کربووە بۆ کۆنترۆلکردنی ھەروونی و جەستەیی (سایکۆلۆژی و فیزیکی)یان کە خشتەییەکی نەگۆڕ ڕەفتار و بیریان بگوشیت و لە ھەروھێنا نەتوانن پەڕ بە بنیای نازاد و ڕەھا بھەن. مەترسی نروستبوون نەو خشتە نەگۆڕە نەوھە ، کە نۆخی نۆگی و نەگۆڕی لە نیتو گروپنیک خێلنیک و کۆمەلگەییەکی پێک ھمکات ، کە ھەیتە نەنجامی خۆ پەراویزکردن و سەیرکردنی نەوانەیی ھەروھە بە نەیار. (سەفید بەرگ ۲۰۰۳، ۲۰۹۶-۲۲۳). بە تالکردنەوێ تاکەکان لە ھەموو خۆنیک، بوونیک و کەسایەتییکی تۆکمە. نەو ھەستەیان لا نروست ھمکات، کە سەرھوھری و مانەوھە ھەروھەزی (گروپ، خێل و بنەمالە..ھتد) پێش خۆیان ھەیت و ھمکو مەوۆنیک نامۆیان ھمکات بە بوونی خۆیان ، ھەمان سەرچاوە (سنوورەکانی خۆی تاک، لاپەرە ۱۶۶ تاکو ۱۷۵). کەواتە لێرھە باریکی ناساییە کە نووسەر، زوو ھەست ھمکات ھەو نۆرم و پتوھرانەکی کۆمەلگەیی کوردی ھەن بەرپۆھ، لە یاساگانی خێل و بنەمالە لە تۆلە، پێ، سۆز، بەستەری خۆین تێپەڕناکات.

• جیاوازی نیتوان شارو لایئ لە نۆزی کيشە سیاسییەکاندا

نووسەر ڕاشکاوانە باسی جیاوازی کيشە سیاسی و خێلەکیەکان لە نیتوان شار و لایئدا ھمخاتەرو کاریگەریان لەسەر خەباتی سیاسی +چەکناری. جیاوازیەکان لە شاردا بە ھەیف و دوور لە بەکارھێنانی چەک خۆیان نیشان ھەدا، بەلام لە تاریکستانی ژيانی پارتیزانی (لایئدا) ھەبوونە تیغی فیشەک و براکان لە نیتوان چەند بەرھەکی پەرتەواژە (مەلای جەلالی، ھسک و پاسۆک و نیسلامی، شیوعی، ھروانە لاپەرە ۴۳) و بابەش ھەبوون و نەنفالیککی ھمکو پشەت ناشان و ھەکاریان بەرھەم ھەیتا و ھەزارانی ھمکو نەحمەد کریانە و مامە ریشە ھەبوونە کاوپی قوربانی بۆ رازیکردنی سەرۆک خێل و بنەمالە.

• گيانى تۆلەسەندىنەو ەو بۆسەدانان بۆ براكان، بەستەرى خوين و بنەمالە
 لە كۆمەلگە كۆلەكتيف و ھەروەزەكاندا تاك سەرورەى خۆى لەدەست نى ە بەستەرى خوين و
 پتوھەى بنەمالە و خيىل بالا دەستە و سەرۆك بنەمالە و خيىل خاوەنى ھەموو بېيارمەكانە. لەو جۆرە
 كۆمەلگانە كە تاكەكان بوونيان نى ە دەبنە سووتەمەنى بۆ مانەوھى بنەمالە. گيانى تۆلە سەندىنەو ە
 بيارمەھەكى بيار و ڕونە. لىرەنا نووسەر ئۆستايانە توانىوويەتى بيارمەى تۆلەسەندىنەو ە خيىلەكى
 و بنەمالەى لە ناو ەو ھىزە بزويەرانەدا وىنەبگريت كە چۆن كارنەكتەرەكان بۆ سووى خۆيان
 بىسايىنى ئەكەن: بېروانە شەھرى كانى ژەنان (گورزى تۆلە!) لا پەرە ۷۳ تا ۷۹ كە چۆن ھەلگرانى بىرى
 مۆيىزن (كۆمەلەى ماركسى لىنىنى) دەبنە سووتەمەنى بېيار سەرۆك خيىل (جەلالى و مەلاىى) كە چۆن
 لە گەرمەى خەونا براكان يەكتر ئەكوژن و بەھا مەرقايەتيەكان لە دەستە ئەمەن و ئەگەرپنەو ە سەر
 نۆخى ناژەل. لىرەنا ھەروەو لا بكوژ و قوربانى ھوشيارى خۆيان لە دەست نى ە. ھەروەھا خۆى
 نووسەرىش دەبىتە قوربانىتەك و لە شەھرى خيىلەكىدا بەشارى ئەكات. نووسەر توانىوويەتى
 وىنەى بەرھەم ھىنانەو ەى ناب و نەرىتى خيىلەكى كورىى بخوينتەو ە و كە چۆن سالى ەو ەى سالى
 بەدەست ەو ە بنەمالانە لە كۆمەلگەى كورىندا ئەژىتەو ە. ەو گىرپانەو ەى نووسەر لەگەل ئەنجامگىرى
 تويژىنەو ەكانى پىرە بۆرىژۆ (۱۹۳۰-۲۰۰۲) كە كۆمەلناسىكى فەرنەسسيو ە ھاوگىر دەبىتەو ە كە
 دەلىت: دەسلەتى سىمبولى كۆمەلگە بەدەست ەو ە ھىزانەو ەى كە زالىن بەسەر پتوھە و نۆرمەكاندا،
 (بېروانە لا پەرە ۴۱۶ تاكو ۴۱۵ تىۆريركانى كۆمەلگە، Andersson & kasperson ۲۰۰۴).
 بەرھەم ھىنانەو ەى ەو پتوھەرانەش پتوھەندى بە ناستى گرىدانى خۆىنى نىوان تاكەكانى ەو ە خيىلەيان
 بنامالەى ەھى ە و تا چەند بۆ سەرۆك يان دەسلەتدارنيان مەكەچن. ژيانەو ەى گيانى تۆلەسەندىنەو ەى
 بۆ نمونە نىوان خيىلەكان، پارتىيەكان و بنەمالەكانى ناو گەلى كورد، پتوھەندىكى راستەوخۆى ەھى ە
 بەو ھاكتەرەنەو ە كە دەبنە ھۆكارى ژيانەو ەى ەو پتوھە و ناب و نەرىتە كۆنە بەرىژاى سالىەكان.

نەكتەرىكى بيارى يادەكان و شەھرى كورد كوژى
 «نەوشىروان، پىتى وابو ناكۆكى لە گەل پارتى و مالىباتى بەرزانيە سەرەككىيە و نەوان لە بەرەى نژە
 شۆرشدا وەستاون.» بېروانە سەرەتاي لا پەرە ۲۰۸.

پشكۆ زۆر جار ھەولى ناو ە ئۆبجەكتيفانەو ە بىلەين ڕووناو ەكان بگىرتەو ە و ھەوكو تەماشاكەرىك
 لە تەرازووى بۆچەنەكانى ھەليان بەسەنگىتەت. تاراپەھەكى باش سەرگەوتنى بەدەستپەناو ە، نووسەر
 لە لا پەرە ۱۵۴ تا ۱۵۷ باسى رەقتارى شەپانگىزى نەوشىروان موستەفا ئەكات. كاتىك خۆى،
 پشكۆ و چەند ئەنەمەيك سەردانى ئەكەن (نەوشىروان موستەفا كە سكرتيرى كۆمەلە دەبىت. مۆن

و تورە، رەخنەى نەمەيان لى بەگريت که بۆچى بيلک له دەستيان راي کړيووه و پشکو هاوپراني به ترسټوک ناورده دهکات). نووسەر به پيچەوانەى سەرکړهکەيهوه (نەوشيروان موسته فاڅى بيل کوشتن و کينه هه لگرتن بووه. به لام سهيره که نووسەر سالانیکى زۆر توانيويتى سەرکړهيهکى وا په سەند بکات، که ناگرى تۆله نەک شوږش فترى پارتزانەکانى کورد بکات و سەنگەرى بپنځەنگى هه لېژيريت. تەنانهات کارنەکتەريکى به رزى وهکو مه لا به ختيار ناگاي لهو راستيه بووه که تاجەند نەوشيروان موسته فا، مرقىتىکى لى پر کينه و رەق بووه، لاپەرە ١٥٥ تا ١٥٧ کەواته له شەرى براکاندا. هەموو به پنى پلهى لېڤرساوى تاوانبارن له به فيرۆنانى خوينى لاوانى کورد. ليرەنا نەوه نەرمەکەويت که چۆن کۆمەلگە تاکەکان به پيوهرەکانى خۆى، له قالبى بنەماله و خيلدا پەروهرە دهکات بۆ بهرەمەپنانهوى خۆى. سەرانى کورد کارامانه تا نەمږوش نەندام و لايەنگرانىان به قازانجى تاييهتى خويان پەروهرە نەکن، نەمشە (بەرەمەپنانهوى پتوهرە نەرمەکانى بنەماله) بزوتنەوى کوردى له باشوور نيڤليج کړيووه و بهرامبەر يەکتەر لږهق و بۆ ناگيرکەرانى کورستان نەوپەرى نەرمى.

نەم نەرمپريه نەى نووسەر و بيلايەنى له باسکرن و گيرانهوى پروبوواوهکان، نەنجامگيريهک دەهات به دەستهوه که:

• له بەر نەوى نووسەر هەر له سەرەتاي پتوهندىکرنى به شاخوه، بېرباوهرپىکى چهپى هه لگرتووه و نەگونجاوبوووه له گەل پتوهنديه خيەلەکيهکان، زۆر راشکاوانه و بى سەلکرنهوه باسى زالبوونى ژيانى بنەماله يى و خيەلەکى دهکات که لىچونى شەرى مه لايى و جەلالى دەبينيت.

• له بەر نەوى نووسەر يەکتەک بووه له نامەزى نەرانى نالاي شوږش و زيندانى بوونى له لاي خوڤى يەنک و نازاربانى. ويستوويهتى روى شەرانگيزى يەنک به گشتى و لايەنەکانى تر بخاته رو.

• له بەر نەوى نووسەر له ژيەر کۆنتيکستىکى نويناىه، يىنگۆمان بۆچونەکانيش گۆڤاوون و روباوه فرە لايەنەکانى به شيويهکى تر هه لدهسەنگاندوووه و تەماشاي کړيوون

گرنگى يادروهرهيهکانى وهکو ناتايهکى سۆسيۆسايکۆلۆژى
• تراوماى وینهو شەرمەکان

لە زۆربەی یانەکاندا، شەڕەکان لە هەناوی نووسەریدا وەک پشکۆیەکی گەش بەل بەسەر گێڕانەوهکاندا ئەکشین و چۆرە لە جەستەی نووسەر هەڵمستێن. شەهیدبوونی ھاوڕێکانی، کوشتنی برا نوژمنەکانی، سووتاندنی گوندەکان، ڕۆی نژیوی ناگیرکەرانی کوردستان، قێژە منداڵان و وێنەی لاوێن و پڕ نەمەکی نایکی، ناسۆرەکانی ئەمەنە پوازگە بەرد و ھەموو ساتیک برینداری ئەمەن. کارەساتەکان نووسەر ھەیانگێرتووە بەلام تەنھا ھی نەو نین و زۆر لەو پێشمەرگە ڤیرینانەی کە لە ژياندا ماون . سات نیه خو بە شەر و بەگول و بۆردومانەو نەیین.

گرنگی نەم یادەوانە وەک ماتریالێکی سۆسیۆسایکۆلۆژی لە سەر ناستی ماکرۆ و میکروو، لە سەر ناستی تاک و کۆمەلگە، نەزمونێکن بۆ نووبارە نەبوونەوێ نەو کارەساتە ناوخۆیی و ھەریکەیان کە تووشی میلەتی کورد ھاتوون و ھەبەن. لێ کاریگەری تراوما یان کارەسات وەک تیغێک یان ڤرێلێک پێکھاتەی بوونی مەژۆف ھشیوێن و ژيانی لێ تال ئەمەن، نەوێ جوان بێت یان تال، سروشتی بێت یان ڤروستکرد، بۆنی کارەساتی لێ بێت بۆ نەو کەسێ کە تووشی کارەساتی تراوما ھەبێت. سۆسەن کاپلان کە پلە پروفیسۆری ھەبە لە ڤرونا سید، لەگەڵ چل منداڵی جولەکەدا، ڤوی ٤٠ سال چاوپێکەوتنی لە گەڵا کردوون، گەشتووتە نەو نەجامەیی کە تراوما وەک زەنگیک ژيانی مەژۆف ھشیوێنێت.

• گەریانی ھەروونی

نووسەر بەستەریکی ھەروونی لە نێوان و خۆیی و یانەکاندا ڤروست کردووە، یان نەو تراوما یانەکان کە گیانی نووسەریان بە خۆو گریناو و نووبارە و ھەبارە باسی باری و خۆین و ھاوژیان ئەمەن، ھەروونیکی پڕ لە کۆیانیک تال و ھەندێ جارێش خۆش. نووسەر زۆر باسی تراوما یان خەکاندن نەو لاو تەمەن جەقە سالە ئەمەن، کە تەمەنی پێشمەرگایەتی نوو ڤۆژ ھەبێت و لەگۆی ناوی سێرواندا ئەخەنکێت. (لە ڤەر ٢١٦ پشکۆ نەجمەین ١٩٧٨-١٩٨٣). نەو کارەساتە تاکو نەمۆش مێشکی نووسەر ئەگوشیت، تراوما یەکی پڕ زەنگە. «مامۆستا گیان من نامەوێت بەرم». ھەمان سەرچاوە لە ڤەر ٢٢٣.

• خالە لاوازەکان

• نووسەر زۆر جار گێڕانەوێ یانەکان و لەگەڵ ھەلسەنگاندنیک نۆی تیکەل یەکدی کردووە.

نەوش پێوەندی بە تەمەنی بیست سالی یادەکانە یەو هەیتی و نەبوونی رۆژمێریک کە نووسەر بتوانیت پشتی پێ بیستیت. نەوش لێگەریتەو بۆ نەبوونی بایەخان بەکلتوری نووسین لە نێو کوردا.

• پاش و پێشکەرنی گێڕانەوێ یادەوهریه‌کان. بۆ نمونە نووسەر لەلایەر ٢٤٨ واتە لە کۆتایی کتێبه‌که‌یدا باسی یانکی بوون بە پێشمەرگه‌یی خۆی ئەکات سالی ١٩٧٨. ئەم جۆرە شتێزە سەر لە خۆنەر تێک ئەبات و هەمیشە لە بازنیەکی بێ ئەنجامدا گیرى ئەکات. هەرچەندە نووسەر خۆی لەسەرەتای کتێبه‌که‌یدا باسی ئەو ئەکات کە ئەو کارێکی ئەکابیمی نانوسیت.

• باسە میژووییەکان هەندێ جار لە ناو چەقی یانەکاندا سەر هەڵمەن، (بروانە لایەر ١٤٣ میژووی بزوتنەوێ سۆسیالیستی کوردستان). رونتر لێبوو ئەگەر نووسەر بەشیکی یادەوهریه‌کانی تەرخان بکرایە بۆ بەشی میژوویی، چونکە ئەگەر کەسێک یاگاداری پێشمەرگه‌یه‌تی نەبێت لە مەبەستی نووسەر تێ ناگات و پەیامەکه‌ ناگات. هەروەها هێشتا میژووی کوردیش لەو پارچەیی کوردستان نەنووسراوەتەو تاكو خۆنەر بتوانیت پێی ناشنا بیت.

• بۆ ناشنایی بوونی خۆنەر لێبوو نووسەر کورتەیه‌کی میژوویی پوختی لەسەر هەموو رێکخراوەکانی ناو یانکی پێشکەش بکرایا.

• نووسەر زۆر لە گێڕانەوێ یانەکاندا پێ ناگرتوووە باسی کربوون. بەلام بەشیوهریه‌کی رۆن ئەو نەزمونانە ناخاتە بەردەم خۆنەرانی کە کامەن تا وەکو سووبیان لێ وەرگیریت بێجگە هەندێ جار لە باسکەرنی رای خۆی.

• باس ئەکەرنی کارەساتی هەکاری بە شیوهریه‌کی تیز و تەسەل، بروانە لایەر ٧١ تاكو ٧٢. نایا ئەو پرسە نێهنیانە کامەن کە سەرکرایەتی یانک بە هەموو پێکەاتە رێکخراوەکانیەو، ئەوسا و نیتسا وێری ئەوێان ئەکەرووە کە بڵاویان بکاتەو، نایا ئەو بەشێک نیه‌ لە میژووی کورد؟ نایا نووسەر بێناری ئەو بربارە هەڵانیه‌ کە سەرکرایەتی وهری گرتوون سەبارەت بە نارینی زیاتر لە ١٢٠٠ کادیری کۆمەڵ؟ یان ئەویش بێدەنگە؟ لێرەشدا نیتسا بێسار رۆلی تالەبانی وەکو رۆینیکی ئەوسا و نیتسای یانک دەستنیشان بکەیت. لە هەموو هەنگاوێکی یانک بە گشتی، چونکە هەردەم سەرکەبووە

خاڵە بەهیزەکان

نەو خاڵە بەهیزەکی که شایەنی باسە نووسەری «یاد و نەزموون» توانیویەتی پەنجەیی بێ ترس بخاتە سەر نەویە:

ناوبرینی نەو کارەنەکتەرانیە که شەری براکوژی (جەلالی و مەلایی) یان بەرەمەپێناوەتەو و بە سەنان کۆری کۆریان لە پێناوی بنەمالەکانیاندا ناو بەکوشت. هەرچەندە نەم یادانە، تەنها دڵۆپێکن لە بیروکی بزوتنەویەکی بریژ، بەلام وەکو شایەتخاڵێک بۆ نەوانەکی که تاوانیان دژی مەرووف نەجام داو و پاستیتێکن، که نەگەر ناگایەکی ییلانەن هەبووایە هەبوو هەریەکه بە پێی تاوانی خۆی سزا بدراوە. باشتربوو نەگەر نووسەر سالانی ١٩٩٠ تا ١٩٩٦ نەم یادانەکی تۆمار بکرایە، هەرچەندە نوورنەبوو بێنە جینگە مەترسی و هەرشە بۆ سەر ژیاکی تایبەتی خۆی، چونکە نەمرۆ نەو یادانە تەنها مێژوو و هێچێ تر، تەنها تووژێکی هێجگار کەم لەخوێننەو، بەتایبەتی نەوانەکی پێشمەرگە بوون.

سەرچاوەکان

نەجمەین، پ. (٢٠٠٨). یاد و نەزموون. سوێد: چاپخانەکی کتابی هەرزان، چاپی یەکەم

چاوپێکەوتنی گۆفاری ناوینە لە گەڵ مامۆستا پشکۆ نەجمەدین

نا: خەبات نەزاد

شەری نیوان دووبرا، لەو تروپیکە بەرزانەدا که لەمالی خەوادە نزیکترین تا هەوارگەشی شەیتان، وەک نەو وایە که بستیگمان لە نزماییەکاندا بۆ شەرگە دەست نەکویت. نینە، لەهەوشەیی خوا، لە قۆللە بەرزەکانی خوا، لە کەوشەنی حەرمی خوا یا یەکتەری ئەکوژین و خەدای بستیگمان لێ هەلناهین... پەیفێکی رەحمەتمان بەگوێما ناچرپیت... نەعرەتەیهکی خۆی ناسا ناکیشی و نافەرمانی: لە ولاتی وێران و ناگیر کراوتان بپروان، ناوێک لەمێژووی ئورنا نزیکتان بەدەنەو و خەجالت بکێشن»، نەمە پەرەگرافیکێکی نێو کتیی «نەزموون و یاد» ی پشکۆ نەجمەدینە که خۆی نوسەر لە سەر بەرگی کتیبەکی جاریکی دی یاناشتی کردووە. پشکۆ نەجمەدین شاعیر و نوسەریکی کوردە و یەکیکە لەوانەی لە خەباتی شاخی کوردیدا بەشداری هەبووە و لەگەڵ زۆریک لە سەرکردە کوردەکان هاوێژەمانی پێشمەرگایەتی بووە، ئەو چەند مانگێک بەر لە ئێستا بە کتیی «نەزموون و یاد» دەستی بە گێڕانەوەکانی مێژووی چەکناری خۆی و کوردایەتی کرد، بەر لە بلۆ بونەوهی کتیبەکی لە کوردستان رێگریکی زۆری لێ کراو بۆیە نوسەر ناچار بوو لە سوید ژمارەیی سپارنی کتیبەکی وەرگریت، ئەو لەمەر ئەو رێگرتنە لە «نەزموون و یاد» کرا دەلیت «هەولێان بۆ رێگرتن لە چاپ و بلۆکرێنەوهی «نەزموون و یاد»، هەولێکی نەزۆک بوو. لە دنیای یەگەوێکی نەمەزنا و لە سایەیی پێشکەوتنی لەرەبەدەر و بەجیهانیبوونی تەکنیکی مێدیا و راگەیانننا تەنیا ئەقلە نەخوێندەوارەکانی ولاتی نینە بێر لە پرۆسەیی بەرتهسککرنەوهی نازایی دەربەرین و چاپ و بلۆکرێنەوه ئەکەنەوه». نەزمون و یاد بەوری پێمان دەلیت شۆرشێ کوردی هەر لەسەر تاوە پراو پڕ بوو لە شەری براکوژی و یەکتەری سڕینەوه، پشکۆ لەمەر ئەمە دەلیت «من، بە مەبەست و لە ناگاینا، لەسەر تراژیدییاکانی شەری نێوخۆ ورد دەبەوه و زەق و زۆپیان ئەکەمەوه. من، که لە بەشینکی زۆری ئەو شەرانەدا بەشدارییم کردووە، ئێستاش، پاش بیست و سێ سالان، لە ناگایی و ناگاییمدا، نازارم دەمن و لە ناخەوه دەسووتین!»، بۆ زیاتر ورد بونەوه لەسەر روناوەکانی شۆرشێ کوردی و چیرۆکە راستەقینەکانی نێو «نەزموون و یاد» زەرورەتی سازانی ئەم بیدارە هاتە ئاراهە ناوینە بەچەد بەشینک ئەم بیدارەیی پشکۆ نەجمەدین بلۆ ئەکاتەوه کەتینا بەوری قسە لەسەر بابەتەکان کراوە چەند حەقیقەتیکی شۆرشێ کوردی راستگۆیانە ئاوەری لێدراوەتەوه.

ئاوێنە: لەپاش تەواو کردنی «نەزموون و یاد» و بەر لە خستنه بازار، رێگریهکی زۆری بۆکار و نژیایهتی بۆ کردنهوهی ئەکرا. ئەوهیوو بەریتان لە سەرمتا لە سوید ژماره‌ی سپاربتان بۆ وەرگرت. هۆکاری ئەمە به‌چی ئەزانیت؟

پشکو نەجمه‌ین: هه‌ولمان بۆ پرگرتن له چاپ و بۆکردنهوهی «نەزموون و یاد». هه‌ولیکه نەزۆک بوو. له بنیای یه‌کگوندیی نەمڕۆنا و له سایه‌ی پیشکه‌وتنی له‌را‌ه‌به‌هر و به‌جی‌هانییوونی ته‌کنیکی میدیا و را‌گه‌یانندنا ته‌نیا نه‌قله‌ نه‌خوینده‌واره‌کانی ولاتی نییه‌ بیر له‌ پرۆسه‌ی به‌رته‌سکه‌رنه‌وه‌ی نازایی به‌رپرین و چاپ و بۆکردنه‌وه‌ ده‌که‌نه‌وه. من، له‌ کورته‌ وتاریکدا که نه‌وکات له‌ پرۆژنامه‌ی «پرۆژنامه»‌دا و هه‌مانکاتیش له‌ ماله‌په‌ر کوربییه‌کاندا بۆلوم کرده‌وه، باسم له‌وه‌ کرده‌وه که له‌ کورستاندا، جاری یاسایه‌کی تایه‌ت به‌ نازایی کاری نووسین و بۆکردنه‌وه‌ نییه‌ و نه‌ویشی که نیسته‌ کاری پێ ده‌کریت، ناگاته‌ قوله‌پێی یاسای هه‌چ ولاتیکی مۆدرن و دیموکرات. له‌ کورستاندا، هه‌شتا ده‌یان کاری سانسۆر و نژیانایی را‌ه‌ه‌رپرین و بۆکردنه‌وه‌، له‌ژێر پاساوی بیتامی «پاراستنی ناسایشی نه‌ته‌وایتی»‌دا، نژ به‌ نووسه‌ران و پرۆشنییران نه‌نجام ده‌هریت و سووکایتییان پێ ده‌کریت.

خوبی «ژماره‌ی سپاربن» و هه‌له‌سه‌نگاندن و خویندنه‌وه‌ی به‌رهمی نووسه‌ران و پرۆشنییران، له‌لایه‌ن ده‌سکای تایه‌ته‌وه‌ له‌ وه‌زاره‌تی پرۆشنییری، جگه‌ له‌ سانسۆریکی ناشکرا، هه‌چی بیکه‌ نییه‌. ژماره‌ی سپاربن، له‌ ولاتانی دیموکراتدا، ته‌نیا به‌ ته‌له‌فون وهره‌گیریت و هه‌چکەس و ده‌سکایه‌ک، پێشو‌ه‌خت مافی نه‌وه‌یان نییه‌ ناوای بینیینی به‌رهمی چ نووسه‌ریک بکه‌ن.

ئاوێنە: نه‌گه‌ر له‌ خوبی نوسه‌ری «نەزموون و یاد» بپرسن پیناسه‌ی «نەزموون و یاد» بکه‌، چۆن ده‌یکات؟

پشکو نەجمه‌ین: نەزموون و یاد، به‌وشه‌نه‌خشاندن و زیندوکردنه‌وه‌ی نه‌ ویتانه‌ی سهرده‌میکه‌ ژیا‌نی من که له‌ سه‌ختترین پرۆژگاری خه‌باتی شاخ و تیکۆشانی سیاسیدا، له‌ هه‌رمه‌دا نه‌خشا‌ون و زه‌مه‌ن تۆزی له‌سه‌ر خستوون.

نەزموون و یاد، له‌ مه‌وای نووردا، وینه‌گرتنه‌وه‌ی ژیا‌ن و نازاره‌کانی تاکی کوردی له‌ نۆزه‌خی جه‌نگ

هاوێژراوه و جهخت لەسەر نووبارەمخولقاندنەوهی ژان و دلەراوکیکانی کۆمەڵێک مەرۆف ئەکات که هەلومەرجی نانااسایی و زۆلم و ستمی بەعس، لە سۆنگەی کوردبوونیاندا، بەیخستنه نەرەوهی زەمەن و لە شوێندا گۆڕەوشاری ڕۆح و جەستەى ئەمان.

چاوه نووربینەکانی کامێرای «نەزمون و یاد»، زیاتر لەسەر نازار، دلەراوکی، خەم و پە ژارە و چرکە نەرەوینیە نازاراوییەکانی نینسانی کورد «پێشمەرگە، سیفیل»، هەلۆستە ئەکەن و هەول ئەمەن، ورینیە بارە ناھەموارەکانی ناخی نینسانەکان وێنە بکەن که جەنگ بەرھەمی ھێنابوون. مەن، بە مەبەست و لە ناگایدا، لەسەر تراژیدییاکانی شەری نیوخۆ ورد ئەمەوہ و زەق و زۆپان ئەکەمەوہ. مەن، که لە بەشێکی زۆری ئەو شەرانیە بەشدارییم کردوہ، نێستاش، پاش بیست و سێ سالان، لە ناگایی و ناگاییمدا، نازارم ئەمەن و لە ناخوہ ئەمسووتین! شەری نیوخۆ و کەلتووری یەکتەکوشتن، فاکتەری کاربەری خولقاندنی ئەم بارە شێواوەن که کوردی تێنا ئەژی، وێنەگرتنی شەپۆلەکانی رووباری لە خوێن سەرپێژی شەری دەسلەت، لە ناھامایەیی ئەولەت و قەوارەى سیاسیی کوردیدا و نیشاناندانیان بە ئەوەکانی نێستا و ناییندە، بە ئەرکیکی گرنکی پرۆسەى «نوسینی سیاسى» ئەزانم. نەزمون و یاد، لە زۆر شوێندا و تا ئەو جێگایەى بۆی مەیسەر بووینت، بە زمانى شیعەر و ستایلی ڕۆمان، بە قەولی ڕەببێن ھەردی، پرسەنامەى ئەکى خەمناکە و مێژوویەک ئەگیریتەوہ، که ھەموومان خولقینەری بووین.

ناوینە: لەسەرھەتای «نەزمون و یاد» ئەوہ باسەمکەیت که یەکەمین ڕوبەرۆ بونەوہی تۆ و یەکەم فێشەک که تەقاندوتە بەروى برا کوردەکتە بووہ. ئەمە لای تۆ چ ھەستیکی نروسکرتد. نایا بەر لەوہی تۆ ژيانى پێشمەرگایەتى ھەلبژیریت لات ڕونبووہ که بەشێک لە خەباتى کوردان بۆ سەرینەوہی یەکەبە؟

پشکۆ ئەجمەین: بەرپرسیارێتیى نووسین و لیتوێژین وام لێ ئەخوازینت بە ئەقل و لۆژیک و ئەندیشەى ئەو سەرھەمە بیر بکەمەوہ و بەرسف بئەم. ئەوسەرھەم، مەن گەنجێکی خوێنگەرمى بێنەزمونى مێشک بە گیاکەلەى نایدۆلۆگى مارکسیزمى سەقەت وەرگیراوە شەتەکراوە. تێگەشتنەکانى مەن بۆ شۆرەش و ھێزە بنچینەییەى و بزووینەرەکانى، شەری نێوان چینیەکان «کرێکاران و بورژوا یاخود چەپەکان و ھێزە کۆنەپاریزەکان» کارێکی ناسایی و سادە بوو که ئەشیا ڕوو بەتات. ھەستى مەن، ھەستى ھەرکەسێکی ئەمارگیر بوو که یەکەمجار لە شەر ئەکەوینت، بێ ئەوہی بیر لەوہ بکاتەوہ که لایەنى بەرانبەر کردە یاخود ئەتەوہیەکی ناکورد. لەو باروونخوا ئە نایدۆلۆگیاى بە مەزھەبکراوە.

ئەبیتە داینەمۆی رۆحی و فیزیکی نینسانەکان. ئیدی ناسنامەى نینسانە نژەکانى تۆ، هیچ رۆلێكى نییه. من له «نەزمون و یاد»دا، بە چەری جەختم لەسەر وەگەرخستنی ماکینەى ئایدۆلۆژیا «بە بارە سەفەتەکەیدا» لە هەزرى تاكى کورددا کەرووە. یارە زەمەنیکى رێژ و زەریایەیک خۆنى گەرەک بوو تا ئێمە لە نەرووستى بۆچوون و تیورەکانمان بگەین. کورکوشتن تەمەنیکى رێژ و یارى لە میژووی ئێمەدا هەیه. ئێمە ئەو منداڵە بێگوناھانە بووین کە باوکە زالم و تاوانبارەکان، بۆ مەرام و مەبەستى خۆیان رەوانەى بەرەکانى شەرى کورکوشتتیاى ئەکرین و بەکوشتیاى دەیان. ئەوان، ئێمەیان رەوانەى نۆزەخ ئەکرد و هەركاتیش بپووستیاى بایه، پێكى ناشتیاى لە چاوى خۆینە رژاوەکانى ئێمە، نۆش ئەکرد!

ئاوینە : ئەگەر بێزانیا وەهايه نایا نامانە بوویت رۆژیک شۆرش بۆ کورد بکەیت؟

پشکۆنەجمەین: من ناتوانم بە چەمک و تێگەشتنى ئیستامبۆل بۆ شۆرش، بێر لە سەرەتاکانى ئەو رۆژى شۆرش یان ئەوێ بە ناھەق پێى ئەگوتى «شۆرش» بکەم و بە لێم وەھام ئەکرد یاخود ئەمە ئەکرد! میژوو ئەو نییه کە بە خواست و حەزى ئێمە ئەبیت رۆو بەت، بەلکە ئەوێ کە رۆوى ناو!

ئاوینە: بەرەوام گەنج لە کورستان بەو ئەم کۆت ئەکریت شۆرشى ئەکەروو و حازر خۆرە، ئەمە تاجەند بەراست ئەزانى؟ من کاتێک «نەزمون و یاد»م خویندەو بۆم ئەکرەوت ئەو زۆر ناھەقیەکی گەورە بەرھەق بەگەنج ئەکریت، تۆ وەک کەسێكى نێو شۆرشى کورد و ئەزانیت ئەو شۆشى کە کەرویانە هێ ئەوئیت بەو شۆیە شانازى پتوہ بکەن؟

پشکۆ نەجمەین: شۆرش، خەبات و قوربانیان، شتگەلێک نین کەسێک یان کەسانێک شانازیان پتوہ بکەن. کەسانێک کە بە ویست و خواستى خۆیان چوونە شاخ و پێشمەرگەیتیاى کەروو، کەسێک ناوای لە ئەوان ئەکەروو و مافى ئەوئشیاى نییه لاف لێ بەن و ناز بە سەر کەسا بکەن. شۆرش لە چەمکە گشتیەکەیدا، ئەبیت پڕۆسەیک بیت بۆ گۆرانی هەملایەنێ کۆمەلگا و مۆبیرنیزەکرینى لە کایە جیاوازمەکاندا و ئەمەش بە بێ خولقاندنى زەمینەیکى کۆمەلایى و فەرھەنگى لەبار بۆ گەنج، ئەبیتە شتێکى بێمانا و وێنەى ئەسەلات لەمەر ئەو گۆرانکاریانەى کە شۆرش وەکو مۆزەیکى پێشووەخت بە خەلکى نابوون، ئەنجامیش لە هەموو نێوھۆکێک بەتال

کرایه‌وه. لټنیم که ناسووبترین و تهنرووسترین نه‌وهی میله‌تی نیټه، نه‌وه‌یه‌یه که جه‌نگ و به‌عس و خه‌باتی شاخی نه‌ناسیون.

ناوینه: رمخنه‌یک که له «نەزموون و یاد» بگیریت نەویە زۆر گرنگی بە ڕۆبەر و بونەوی کورد و کورد نەبات نەو ڕۆبەر و بونەوانە لە نێوان شۆرش گیرانی کورد و بەعسدا بوو ناوێی لێنەراوتەوه، نەهه تاجەن بەراست نەزانی؟ ھۆکاری نەهه چیه؟

پشکۆ نهجهمين: من له «نزموون و ياد» نا هەرچيم نووسيون و هەر چيهكم وینه گرتوون، به ناگاييهوه کريوومن و هوولم ناوه، نهو کارانه بکهه و نهو گيترانهوانه بگيترمووه که کهسانی بيکه له من باشتري نهزانن و له بهر هەر هۆيهک بيت پريکتيشي گيترانهويان ناکن. هيچ گيترانهويهک هيندهی «نزموون و ياد» باسی له فيکري بهعس و زولم و ستهمی بهعسی بهرههق به نينسانی کورد و ولاتهکمی نهکريوه. «نزموون و ياد»، به گشتی، باس له شهري و پيکدانان ناکات و نهههش به نهکی خوی نازانيت، کهسانیک ههه نهو کاره بکهه. گرنگيان به رهووناوهکانی شهري براکانيش، هوولدانیکه بق به نهرفيکرنی نهو نازارانهی نهقلی سیاسی کورد بق تاکی کوردی بهرههه هيناون. نهه، بهرکهکرنهويه لهسهه گرکانی نۆزهخیک که کورد بق کوردی تاو نابوو. شهري ناوخۆ، جفریک بوو له نهنفالی خۆکورد و ناکريت به ناسانی وینهکانی بييجينهوه و له يادههريماندا بيانخهوينن.

ئاويىتە : ئۇتۇمبىلىتكى لاندروۋىرى مۇبىل كۆنى شەقۇشې «مەسئۇلەكان لەپىشەۋە پالېان لىتاتەۋەتەۋە ناكاياان لە نىمە نىە...خۇيان نەلتىن: مەسئولى كۆمەلە، نەيىت لە ھەمموو شتىك و لە ھەمموو شوينىتكا لە نواۋەبن، لە مەرك و شەھىبىووندا نەيىت!» «راستە ھەتا نىستە ھەروا بوون، بەلام نىستە و لەم سەفەرەدا ۋەھا نىن، لە پىشەۋە و يىخەم لىتانيشتوون و نىمەش ۋەك سەك نەلەرزىن! ھە تا نىستە ئۇتۇمبىل و شارو شتى ۋەھا نەبوۋە، لىگەرئ و نارامت بى، بزانە لەمە و نوا چۆن نە كۆرۈن» نەمە قسەى نەو نەو پىشەمەركەمىيە كە لەبەشى نواۋەى نەو ئۇتۇمبىلە نانيشتوون كە بەرەو سەركىرايەتى رىتەكەون بەگوتەى خۆت نوقلانىە بۇ نايىنەمتان لى نەمەن «نەزموون و ياد ل ۱۰۲»، ھەست ناكەيت كەت و مەت نەو نوقلانىە پىنكاۋىەتى، نىستە شۆرش كىزانى كورد ھەموۋيان خاۋەنى كۆشك و فېتلا و مەزىدەى گەۋرە گەۋرەن و جىاۋاز لەمىللەتى رەش و روت نەژىن و لە پىشى مۇنىكا و پاترۇل نائەنشىن و تۆزە سەروكەلەى ھەزاراندا نەكەن، شۆرستان بۇ نەمە كەرد؟

پشکونه جملین: وهک خوت دهلنی نوقلانه کیان کتومت به راست گهرا و به زیایشوه هاته بی.

برووشم و بانگەشەکانی «شۆرش» شتیکیان پێ گوتین و نەجامیش لە پراکتیکنا شتیکی بیکە
لێ کەوتەوه. سەرکردایەتی شۆرش «نوێ» کورد، نەک هەر بیوهفا، بگرە لەناست مژدەکانی خۆیدا
و لە بەرانبەر نوو هەموو مەلۆیرانییە نووچاری کورد هات. بە جۆریک ناپاکیش بەرچوو.

بەینی نەمە خەسلەتی هەموو شۆرشێکی چەکناری بیت و نێمە پێشتر ئێکمان نەکرین؟! من پێم
وایه نەم بارە ناھوارە کۆمەلگە کورد، پاش شکستی پاپەڕین تێ کەوتوو، سەرکاری لەگەڵ
بونیانی نەقڵی سیاسی و فەرھەنگ و ستراکتۆرکتۆری حیزبی سیاسی کوریدا هەبە. نەم بیاردە
زینەکرنگ و بەرچاو، دەشت مایە لیکۆلینەوه و تۆزینەوهی گەلەک ورتەر بیت و لێرەنا بواری
ریشاژۆکردنی نییە. من، زۆر ناسوودم و پۆم هەمیشە نارام و ناساکاو کە بێ بەرانبەر و پاناشت،
سالانیک لە تەمەنی گەنجی خۆم بە میلەتەکم بەخشیوه، خاوەنی کۆشک و قیلا نیم، لە سەرئێشە
حیزبان و گە و گازندە خەلکیش بەوورم.

ناوینە: دەوتریت «نەزمون و یاد» هەنیک شتی لە بیرکریوه و هەنیک رووناوی تۆمار نەکریوه
نایا نەم بەناسایی دەبینیت؟ نایا نەوه تۆمار نەکراوه لەبیرچون بووه یان نەنقەست؟ نەوهی بۆم
هاتوو وەک نمونە ناستانی شەھید بوونی رۆستەمی زێبا، «نەم کەسە لە لاپەرە ٧١ی نەزمون و
یاد» نا ناوی هاتوو؟

پشکۆنەجمەین: هەر نووسەرێک چەند بیرتێژ و لێهاتوو بیت، لە توانایا نییە بێ هیچ یاداشتێکی
پێشوەخت نووسراو و سەرچاوەک، ورنەبە نوو رووناوەی لە شاخ روویان نا، بنووسیتەوه و
شروەیان بکات. هەر ریزیسۆریکی سینەمایش، هەر چەند کارامە و لێزان بیت، ناتوانیت سەرپاکی
نەو وێنانە تۆمار بکاتەوه کە لە ماوەی ٢٥ تا ٣٠ سالنا، لە کۆمەلگە و ولاتی نێمنا. نێمە و بەعس
نەخشانمان. منیش مەژوونکی ناسایم و زۆرجاران هزر و بیرکریهەم بە هانامەوه نەهاتوون
و لە گوازتنەوهی زۆر وێنە خیانەتیان لێ کریوم. من دەمەویت تەنیا جەخت لەسەر یەک شت
بکەمەوه، نەویش نەوهی کە لە بەر خاتری هیچ کەسێک و هیچ شتی، خۆم لە گیرانەوهی وێنەبەک
نەپاراستوو و بە مەبەست هیچ بە ژێر لێوی قەلەمەوه نەکریوه.

لە پێشەکی «نەزمون و یاد» نا نووسیومە و لێرەشنا نوو پاتی دیکەمەوه کە ناوی زۆر کەسم لە
یاد کریون و پۆلی زۆر تیکۆشەرم وەک خۆیان نەرخاندوون... تەکا لەو خۆشەویستانە دیکەم.

ھاوکارىم بکەن و ھەموو ئەو زانیارییانەم بۆ بنێرن کە من لە یادم کردوون. ھەتا وەکو پاشکۆی بەرگی دووم بۆلایان بکەم.

ئاوینە: ئەوەی کەوتە بەر دەستی خۆنەران بەشى یەکەمى نەزمون و ياد بوو خۆى نەزمون و ياد چەند بەشە و؟ بەشى دوومى لە چ قوناغىک نایە؟

پشکۆنەجمەین: بە پێى پلانى من، نەزمون و ياد، لە دوو بەرگدا تەواو دەبێت. بەرگی دووم، نێستاکارى لەسەر دەکەم و ئەگەر سەرقالیى ژيان مەوبام بىا، لە چەند مانگىکدا تەواو دەبێت.

ئاوینە: لەبەشى یەکەم نەکەوتینە قوناغى دروست بوونى ئالای شۆرش. لێنایام لەبەشى دوومدا وریکاری ئەو پارتە بەروونى تۆمار دەکەیت. بەلام من بەر لەوە نەمەوێت ھەنیک لەسەر ئالای شۆرش بزانم. زەرورەتى دروست بوونى ئالای چى بوو؟

پشکۆنەجمەین: زەرورەتى دروستبوونى «ئالای شۆرش»، خۆى ئەو ناکۆکیى و مەملەتیى نێو دەروونى کۆمەلەى رەنجەدەرانى کوردستان و یەکیتى نیشتمانى کوردستان بوو کە خەسلەتەکانى خەباتى شاخ و ئەو فەزا سیاسىیە بە زەبر لێوانلێوەى ئەو رۆژى، بواری بەرەوامبوونى ناشتیانەى پێ نەمان و مەوبای پیکەوژیانى تەندرووستیان بۆ نەرخسانن، ئەنجام بە بنەستىک گەشتن کە جیابوونەوێکى نەخۆزاروایان بە سەرنا سەپاندین. دروستبوونى ئالای شۆرش، زەرورەت نەبوو. بەلام شىوازی بەرێوەبەرنى مەملەتیکان و چۆنیەتى مامەلەکردنى خاوەن بێرەمەکان لەگەڵ کێشەکاندا، کەریانە ناچارى.

ئاوینە: نایا فکرى عێراقچیتى و کوردستانى بون چ ھۆکارىک بوو بۆ لەناک بوونى ئالای؟ تۆنێستاکەر لەسەر عێراقچیتى پرسىارت ناراستە بکەیت وەلامەت چى؟ بەچاکى ئەزانى کورد لەچوارچێوەى عێراقى بون بىنێتەوێک یان نا؟

پشکۆنەجمەین: من، دوو زاراوەى عێراقىبوون و کوردستانىبوونم لە عێراقچیتى و کوردستانچیتى پێ باشتەرن. ئەو کێشە و مەملەتیى نێو دەروونى کۆمەلەى رەنجەدەران کە لە نێو مەراسى ھەشتاکانى سەدى پێشوو قوڵکەرانەو بە بنەست و دەورێیانى لێکناوەرێن، ھێنەى پەيوەندىیان

بە فېكر و تېروانىنە جياوازمكانەوه بۆ بينىنى شۆرش و سياست و پەيوەندىيە ناوهمكەيكەكانى رېنكخراوھى و فەزاي ديموكراسى نۆو خودى يەكيتىي نيشتمانى كوردستانەوه ھەبوو. كەمتر سەروكاريان لە گەل فېكرى عىراقىيون و كوردستانىيوندا ھەبوو. لەو رۆژگاردا، ھىچ لاىكە لە نيو كۆمەلەدا، فېكرى نىراقىيونى نەبوو. ئەمە كىشەيەك بوو، بە ئانقەست خولقنرابوو و پف ئرابوو. نىمە پىتمان وابوو، كۆمەلە تەنيا نەتوانىت پارتى رەنجەرانى كوردستانى نىراق بىت و باسكردن لە پارتى سەرتاسەرى كوردستان، لە لۆژىك و واقىيە سياسىيەوه نوورە، ئەمە جگە لە موزايىكە و بە لارىنابرىنى ملەلانىكان، شتىكى يەكە نەبوو.

نىمە لەو قوناغەدا، واى بۆ ھەچووين كە كىشەي كورد لە كوردستانى نىراقدا، لە چوارچىوھى نىراقىكى ديموكراتدا چارەسەر ھەكرىت. ئەو زەمانە، ئاسۆيەك بۆ رامالينى ھەسلەتى بەعس لە كوردستاندا نەبوو، پىتمان وا بوو، كورد بە تەنيا ناتوانىت بەعس لە كوردستاندا ھەركات و ھەسلەتى خۆى نابەرزىنىت، بەلكە تەنيا رېگا، ھاوكارىكرنى ھىزە چەپ و ديموكراتەكانى نىراقە، بۆ روخاننى ھەولەتى بەعس و نامەزراننى ھەولەتىكى ديموكراتىي شۆرشگىز كە لە وێنا كورد بە مافى چارەنووسى خۆى بگات، بە جيابوونەوه و نامەزراننى ھەولەتى سەربەخۆشەوه. ئەمە نىراقىيون نىيە. ئەمە شىوازىكە لە بىركردنەوه و بەرنامەى سياسىي گرووپىك و مافى رەواى خوڤيان بوو و ھەما بىر بگەنەوه. بەناخوھە، پرۆژەى كوردستانىيون، نەك لە شاخوھە و لەو ھەلوھەرجە سەختى نەوئ رۆژندا، بگەرە پاش بىست سالان و لە ھەلوھەرجىكى تەواو جياوازترىا و لە روخاننى ھەولەتى بەعسا، بە كەردەوه شكستى ھىنا. ئەو سەركردە و كارانەى كۆمەلە كە ئالەھلگرانى كوردستانىيون و ھەولەتى كوردى بوون، ساتن زەمىنەكە سازا و رۆژگارى رەخساو ھاتە پىتشى. لە بەر بەرژەوھەندىيە تايبەتى خوڤيان، لە عەرەبان عەرەبتر ھەرچوون و كوردستانى ھەسلان لە نىراق نابراويان بە نىراقەوه گرىتايەوه.

نىستا، نىدى زەمەن شاىەتتى ئەو ھەتات كە كىشەكانى شاخ، كىشەى نىراق و كوردستان نەبوون. كۆمەلە، ھەك ھەر رېنكخراوئىكى لىكەى سياسى، مېژووەكەى پڕ بوو لە ناكۆكى فېكرى و سياسى و لە ھەلوھەرجىكدا، لە ئەنجامى باش نىدارەنەكرنى ملەلانىكان و نەبينەوھى رېنگەچارەى ئرووست بۆ بەلانىخستنىان، بە ناچارى جيابوونەوه و ئووكەرتبوونيان سەپاند. مەن ھەكو كەستىك. ھەمىشە لە بوخە تايبەتەكان و واقىعە گۆراوھكاندا، دىد و بۆچۆنى خۆم ئرووست ھەكەم و پىم واىە، ھەر لە پاش راپەرينەوه، زەمىنەيەكى ناوھكى و نۆچەيى و نۆوھەولەتى بۆ پراكتيزەكرنى رىيازى كوردستانىيون

و كاركرن بۇ نامەزاندنى ئەولەتى كوردى پەخسا، بەلام سەرانى كورد لە ئاست نەم نەركەما خەمسارد و ئەستوپى سېى بوون و بىن مەسەگەر كىرنى ئەستەختەنەۋەى سەرۋەرىيە لەمەستچوۋە نەتەۋەىيەكان، خەلەكان بۇ سەندوۋى ئەنگەكانى بىناتانەۋەىيەى ئىراق راپىچ كورد كەس نازانىت پاشەپۇرۇمەكى چ ئەمىت و بە كۆى ئەكاتا
ئىستا، ئىدى لەم ھەلومەرج و پۇرگارەما، ئىراقىبوون و ئەم ئاگىننا سىياسىيەى كورد بۇ ئەم پانتايە تارىكە ئەناۋوۋى، زەبارىكە و بەرھەمىكى خوازراۋى بۇ كورد لى ناكەۋىتەۋە.

ئاۋىنە: بە بىرۋى تۆگەر ئالەى شۇرش بىمايە چ خەمەتىكى بە كورد ئەكرە؟

پەشكۇ نەجمەىن: پەگەر و كەرەسەكانى ئالەى شۇرش، لەگەل خۇياندا، ھۆكارەكانى ئەمانى «ئالا»يان ھەلگەرتبۇ. ئالا، بە پىنى ئەم خەسلەتە فەكرىيە ناچوۋىيەك و ئەم بىدە ئارۋشەنى كە بۇ ئايىنەدە و چارەنۋوسى پەھمەندە سىياسى و كۆمەلەيتىيەكانى ھەبۇ، ئەمەتۋانى نىزۋە بە ژيانى رەنكخراۋەىيە خۇى بەتات. پەنگە ئەمەش بۇچوۋىيەكى پەما و گەشتەپ ئەمىت. ئەشە كەسانى بىكە بە جۇرىكى بىكە بلىن: پاشى راپەرىن زەۋىنەيەكى لەبار بۇ گەشەكرىن و خورتبۇۋى بزاۋى چەپ لە كورستاندا خولقابۇ. ئالا، ئەمەتۋانى لەم نۇخ و ھەلومەجەما رۆلىكى كارىگەر لە ژيانى فەكرى و سىياسى بزوۋتەۋەى چەپى كورستاندا بگىرەت.

مەن، ھەر پاشى راپەرىن بە سالىك، ئەستەربارى ئالا و ھەمۋە پىنەستىكى حىزبائىتى بووم و لە شىۋازى تەقلىبى كارى رەنكخراۋەىيە حىزبى كوردى ناھەمىد كەۋتم، بەلام ئەم سەركرانەى كە ئالەيان بەرپۇە ھەبۇد، ئەمەتۋانى شەلگىرەتر و بەرچاۋوۋەتر بىن، پلان و ئاگىنەيەكى كونجاۋ لەگەل نۇخى پاش راپەرىن، بۇ ئالا ئابىرەتر و پراكتىزەيان بىكەن. ئالا، لە بىرى تەكلاۋوۋەنى لەگەل حىزبى زەھمەتكىشان و پاشان گەرەنەۋەى بۇ نىۋە رەزەكانى يەكەتتى نىشتەمانى كورستان، ئەكرە كار بۇ خورتكرىن بەرەى نۇپۇزسىۋەن لە كورستاندا بكات. پەنگە تەنەيا خەمەتىك كە «ئالا» بىتۋانىيا بە بزوۋتەۋەى سىياسى و كۆمەلەيتىيە كۆمەلگەى كوردى بگەيەنەت، ئەۋە بوو كە ھەمۇل بەتات بۇ خولقاننى ھىزى سىيەم لە نىۋان يەكەتتى و پارتىدا، ئەمەش لە فۇرمى كوالىسىۋىتىكى بەھىزى نىۋان ئەم حىزبانەى كە ئىستا ئە ئەسلەتەرن و ئە نۇلۇزىسىۋەن!

ئاۋىنە: يەكەتتى پاش بىرۋەستىۋىنى ئالا چ ھەلۋەستىكى ئواند؟ ئايا بەرۋەستىۋىنى ئالا مەيدانى كورد

كۆزى فراوانتر بوو يان پىچەوانەكەي؟

پشكۆ نەجمەين: ئالە، لە سەرەتاي دروستبونييا و ھەتا كاتىكتىش كە بە ناشكرا . لە كۆبونەومەيەكنا لەگەل مامجەلال و مەكتەبى سياسىي ئەوكاتى يەكيتىيا، بوونى خۆى راگەياندا، جگە لە گرووپىكى فيكرى و سياسىي ئۇپۇزىسيۇنى ناو كۆمەلەي رەنجەرەن، شتىكى يىكە نەبوو. نەم گرووپە نە ناوى «ئالەى شۆرش» بوو و نە جارئ ھىچ ناويكى يىكەي ھەبوو. بە پىنى رىككەوتنى نىمە لەگەل مامجەلال و ناوھندى كۆمەلە، بېيار بوو نىمە لە ماوھى مانگىكنا كۆنفرانسىك بىھستىن و ناويك بۇ خۇمان نابىنين و ھاوكارى (كۆمەلە، بزوتنەو و خەتى گشتى)، وەكو بالى چوارەم لە ناو يەكيتىيا كار بكەين، يەكيتىي ريزەكان و چوارچىوھى يەكيتىي نىشتەمانى و ھىزى پىشمەرگە پيارىزين. ئالەى شۆرش، ناوى گۇفارەكەي نىمە بوو كە تەنيا يەك ژمارەى لى چاپ كراو و نىدى ھىزى يەكيتى بەلامارى ناين و دەستى بە سەر گۇفار و چاپخانەكەنا كرت.

لۆژىكى خەباتى شاخ و يەكيتىي نىشتەمانىي كورستان، نازاىي رىكخستىن و كارى راگەيانىنى بە نىمە رەوا نەبىنى. ئەوان پەيمانى خۇيان شكەند و بەلامارىان ناين و نىمەيان دەستگىر و زىنەنانى كرد.

ئەگەر كارەكان وەھا پىش ھاتبان كە نىمە پلانرېژمان كرىبون، فەزاي شەرى نىوخۆ و كورىكوشتن تەسكتر دەبووئەو. كارى سەرەمكىي نىمە، نژايتىكرىنى شەرى نىوخۆ و ھەولەن بوو بۇ نانانى سنوورىك بۇ ئەو نۆزمەخى ھىزە چەكنارمەكانى بزوتنەوھى كورى تى كەوتبون، ئەگەر نىمە بۇ بلاوكراوھ نەئىنيەكانى ئەو گرووپەي كە پاشتر بە «ئالەى شۆرش» ناسرا، بگەپىنەو، دروستىي نەم بۇچوونەمان پشترەست دەكەنەو.

ئاوئە: سەركرەمەكانى ئالەى شۆرش بەشى زۆريان گەرەنەو ناو «ئى.ن.ك»، خوينەنەوت بۇ ئەو چىيە؟ م. پشكۆ بۇ تانىستا نەگەرەوتەو نىو يەكيتى و لە سياسەتى حىزبىيەتى بەئورە؟

پشكۆنەجمەين: نەم ييارمەيە بە رەوشى بزوتنەوھى سياسىي كورد، لە مېژووى خۇيدا، نامۇ نىيە. نىمە چەنلەن نمونەى وەھامان، لە مېژووى پارتى ديموكراتى كورستان، حىزبى شىوئىي عىراق و حىزبەكانى يىكەنا ھىيە. لە بەشەكانى يىكەي كورستانىشا، دەتوانىن نمونەى وەھا بىينىن.

من، بە گەشتنم بە ئەوروپا، ئەک هەر نەگەرمانەوه ناو یەکیتم، بگره پێش گەرمانەوهی هاوڕێکانیشم، لەستەرباری «ئالا» و هەر جۆره پێتەستبوونکی حیزبی و سیاسی بووم. من، پێم وابوو و ئێستاش هەر وای دەبینم کە فەزای ژبانی حیزبایەتی لە کوردستاندا، زۆر لەوه وێرانتره کە جینگای کەسێکی وهکو منی تێدا بێتەوه. چۆنییهتی ترووستبوونی تەلاری رۆحیی من و ئەندێشه و فەزای ئیحساس و فەتازای من، بۆ کاری حیزبایەتی دەست ناهێن و ماله‌کانی نووسین و نەههه، بۆ من جوانترین و ئاسوودەترین ئەنوايه‌کن کە پشووێان تێدا بدهم و لە خۆم و لە دەرۆهر رابمێنم. بێرکرنه‌وه و تێفکرین لە ژبان و کۆمه‌لگه و مه‌سه‌له‌کانی دەرۆه‌ریان، لەم فەزایه‌ی سیاسه‌ت و کۆمه‌لگه‌ی کوردیان تی کەوتوو، لە دەرۆه‌ی شوورمه‌کانی حیزب، فەزایه‌کی تەندرووستتر و ئاوه‌لاتری هه‌یه. ئێستا خه‌می من، خه‌می حیزب نییه، بە‌لکه خه‌می ئینسانه‌کانی ئاوه‌وه و دەرۆه‌ی حیزبه. ئێمه، هه‌موو ئینسانه گونا‌هه‌کانی نێو ئۆزه‌خی حیزب و سیاسه‌تی کوردی! توه‌ری بێرکرنه‌وه و خه‌مه.

GESELLSCHAFT FÜR BEDROHTE VÖLKER

Menschenrechtsorganisation für schwebende, vertriebene und religiös Minderheiten
 society for threatened peoples - association pour les peuples menacés - asociación para la defensa de los pueblos amenazados

Zarwudin Najmeddin Mostafa
 P.O.Box 778

Tehran
 Islamic Republic of Iran

BY EXPRESS

Communications Vortex
 Postfach
 Gruppe Box 49
 Postfach 2034
 D-4400 Gelsenkirchen
 Telefon 089/65822-22
 Telex 511000
 Telex 17338888-GelVox
 Postamt Hamburg 20779-107
 Schönebecker Postamt Hamburg
 No. 1017 (B.L. 1017)
 May 31st, 1980

Dear Pisho, ez bāni,

We have well received your letter of 8th May, and we do thank you for it. We are pleased that you have clearly stated with whom we should be in contact in your matters, as we had the feeling that too many people were trying to use your case for purposes that you would not necessarily support.

I have been talking with Fedel today about the two following points:

1.) We have no ask for your petition concerning your permission to travel to Germany with the purpose to obtain asylum. We have informed our Foreign Office about your situation, referring to our earlier attempts to help you. So far we have not received an answer yet and I would recommend to wait another two weeks.

2.) Malik Sakhari: I had the opportunity to talk at length during dinner with Hamed Barzani about his (and your problems). This was on the 30th of May. Hamed stressed that the KDP's relations to your group were on a friendly level. He said he would not like to interfere in the affairs of other parties within the Front. After further discussion of the Barzani effects the whole affair is moving on the stage of the Front he promised he would discuss the matter with the responsible circles and concerned parties as soon as he has returned to Erbil. My impression is that Barzani's quick return of your friend.

As we hear now that Shafiq is in Europe and intends to stay here, we are not yet able to judge if this would change the situation of Malik Sakhari's group. - I would like to ask you to handle the matter diplomatically as long as Hamed has not returned to Rajan.

You will hear from us as soon as we get any news from the Foreign office in Bonn. On the other hand we would appreciate if you could respond to the questions we asked you in our last letter (concerning your travel documents, birthplace and the like).

Best further notice we wish you good luck.

Sincerely yours

Alexander

Alexander Sternberg-Spang
 Near Eastern Desk

cc: - Fedel Kham, Fedel

[illegible]

NO ۴۲۳۶۸۰۸۶

DATE ۲۲/۱۰/۵۳

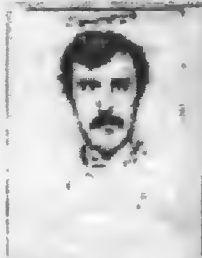
ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN

IRIPD

۱۰۶۵۷۲

پروانہ عبور

LAISSEZ-PASSER

Residing in the Republic of Iran
holding a valid passport
VALID FOR RETURN TO IRAN

THE HOLDER WITH BELLOW PARTICULARS

ACCOMPANIED BY ۴۴۸۱۵ IS PERMITTED

TO GO OUT AND RE-ENTER UP TO ۴۴۸۱۵

NAME ZAHEDI

SURNAME M. S. Tafa

FATHER'S NAME M. S. Tafa

PLACE AND DATE OF BIRTH ۱۳۵۳

PARTICULARS next to nationality ۱۳۵۳

ACCOMPANIED BY ۴۴۸۱۵

پس از ورود به ایران باید در مدت ۲۴ ساعت به پلیس اطلاع داد
و در صورت لزوم به مراجع ذیصلاح مراجعه نمود

این پروانہ عبور برای مراجع ذیصلاح صادر شده است
و باید در مدت ۲۴ ساعت از تاریخ صدور آن به پلیس اطلاع داد
و در صورت لزوم به مراجع ذیصلاح مراجعه نمود

م. س. تافا
م. س. تافا
م. س. تافا
م. س. تافا
م. س. تافا
م. س. تافا
م. س. تافا
م. س. تافا
م. س. تافا
م. س. تافا

پولیس و دوکومینٹیشن

پولیس و دوکومینٹیشن

پولیس و دوکومینٹیشن

تەرجىمە ۋە تەتقىقات

پەزىلەت ۋە پەزىلەت

ھەزرىتى

تەرجىمە ۋە تەتقىقات ۋە دۆلەت ئىقتىسادى

تەرجىمە ۋە تەتقىقات ۋە دۆلەت ئىقتىسادى

تەرجىمە ۋە تەتقىقات

تەرجىمە ۋە تەتقىقات

تەرجىمە ۋە تەتقىقات
تەرجىمە ۋە تەتقىقات
تەرجىمە ۋە تەتقىقات
تەرجىمە ۋە تەتقىقات
تەرجىمە ۋە تەتقىقات
تەرجىمە ۋە تەتقىقات
تەرجىمە ۋە تەتقىقات
تەرجىمە ۋە تەتقىقات
تەرجىمە ۋە تەتقىقات
تەرجىمە ۋە تەتقىقات

تەرجىمە ۋە تەتقىقات

تەرجىمە ۋە تەتقىقات

تەرجىمە ۋە تەتقىقات

تەرجىمە ۋە تەتقىقات

۱۱ ی پیم نژاد
 ۱۲ ی پیم نژاد
 ۱۳ ی پیم نژاد
 ۱۴ ی پیم نژاد
 ۱۵ ی پیم نژاد
 ۱۶ ی پیم نژاد
 ۱۷ ی پیم نژاد
 ۱۸ ی پیم نژاد
 ۱۹ ی پیم نژاد
 ۲۰ ی پیم نژاد
 ۲۱ ی پیم نژاد
 ۲۲ ی پیم نژاد
 ۲۳ ی پیم نژاد
 ۲۴ ی پیم نژاد
 ۲۵ ی پیم نژاد
 ۲۶ ی پیم نژاد
 ۲۷ ی پیم نژاد
 ۲۸ ی پیم نژاد
 ۲۹ ی پیم نژاد
 ۳۰ ی پیم نژاد
 ۳۱ ی پیم نژاد
 ۳۲ ی پیم نژاد
 ۳۳ ی پیم نژاد
 ۳۴ ی پیم نژاد
 ۳۵ ی پیم نژاد
 ۳۶ ی پیم نژاد
 ۳۷ ی پیم نژاد
 ۳۸ ی پیم نژاد
 ۳۹ ی پیم نژاد
 ۴۰ ی پیم نژاد
 ۴۱ ی پیم نژاد
 ۴۲ ی پیم نژاد
 ۴۳ ی پیم نژاد
 ۴۴ ی پیم نژاد
 ۴۵ ی پیم نژاد
 ۴۶ ی پیم نژاد
 ۴۷ ی پیم نژاد
 ۴۸ ی پیم نژاد
 ۴۹ ی پیم نژاد
 ۵۰ ی پیم نژاد
 ۵۱ ی پیم نژاد
 ۵۲ ی پیم نژاد
 ۵۳ ی پیم نژاد
 ۵۴ ی پیم نژاد
 ۵۵ ی پیم نژاد
 ۵۶ ی پیم نژاد
 ۵۷ ی پیم نژاد
 ۵۸ ی پیم نژاد
 ۵۹ ی پیم نژاد
 ۶۰ ی پیم نژاد
 ۶۱ ی پیم نژاد
 ۶۲ ی پیم نژاد
 ۶۳ ی پیم نژاد
 ۶۴ ی پیم نژاد
 ۶۵ ی پیم نژاد
 ۶۶ ی پیم نژاد
 ۶۷ ی پیم نژاد
 ۶۸ ی پیم نژاد
 ۶۹ ی پیم نژاد
 ۷۰ ی پیم نژاد
 ۷۱ ی پیم نژاد
 ۷۲ ی پیم نژاد
 ۷۳ ی پیم نژاد
 ۷۴ ی پیم نژاد
 ۷۵ ی پیم نژاد
 ۷۶ ی پیم نژاد
 ۷۷ ی پیم نژاد
 ۷۸ ی پیم نژاد
 ۷۹ ی پیم نژاد
 ۸۰ ی پیم نژاد
 ۸۱ ی پیم نژاد
 ۸۲ ی پیم نژاد
 ۸۳ ی پیم نژاد
 ۸۴ ی پیم نژاد
 ۸۵ ی پیم نژاد
 ۸۶ ی پیم نژاد
 ۸۷ ی پیم نژاد
 ۸۸ ی پیم نژاد
 ۸۹ ی پیم نژاد
 ۹۰ ی پیم نژاد
 ۹۱ ی پیم نژاد
 ۹۲ ی پیم نژاد
 ۹۳ ی پیم نژاد
 ۹۴ ی پیم نژاد
 ۹۵ ی پیم نژاد
 ۹۶ ی پیم نژاد
 ۹۷ ی پیم نژاد
 ۹۸ ی پیم نژاد
 ۹۹ ی پیم نژاد
 ۱۰۰ ی پیم نژاد

[illegible]

نە راستەود بۇ چەپ: شەھىد يوسف، پشكۇنە جىمىدىن، تەونە 1974

نە راستمۇدەيۇ چەپ: مامۇستا شاھزادە، پىشكۇنە جەمەدىن، مەلا بەختيار
جەمە نەوات، گولدى ھارارە كۇن، 1978

نە راستمۇدەيۇ چەپ: ئىبراھىم شىخ ساجىپ، پىشكۇنە جەمەدىن، قەرھاد، گولان 1984

نە راستەو بۆ چەپ: تایەر عوسمان (سەرگەوت)، پشکۆنە جەدەین، مەلا یاسین
هەلە بچە 1984

نە راستەو بۆ چەپ: د.قادر، مامۇستا سەرگەوت، شەهید سەیفەدین
پشکۆنە جەدەین، دانیشتو: لەتیف احمد، هەورامان 1980

نە راستمۇ بۇ چەپ: محمد حاجى مەيد، شەھىد فاتىح، شەھىد مەيدىن، پىشكۇنە جەمەدىن
تەيەر مەبەللە، تەسۋىق رەجىم، مەرمىلۇن مەبەللە، شىرزاڭ مەيد، مەمەر مەمە سالج
مەنە بىچە 1975

نە راستمۇ بۇ چەپ: د.قادر مەمە شەرىف، شەھىد مەيىفەدىن
شەھىد د. مەمۇد مەمە بەگ، پىشكۇنە جەمەدىن

نە راستمۇ يۇ چەپ: پشكۇ نە جەددىن، د. قادىر جەمە شەرىف

پشكۇ نە جەددىن

نە راستەووە بۆ چەپ ریزی پێشەو: محمود عبدالرحمان (شیخ علی)، د. هەزار مارف، د. قادر حەمە شەریف
ریزی پێشەو: د. کەمال (حەسان)، چوارەم حەمە ناوات، پێنجەم ماموستا تایەر، شەشم پشکۆ نەجمەدین

شەهید شیخ عەلی سەید قادر

نە راستمۇە بۇ چەپ: شەھىد بابا تايمىر، ھاۋرى جەبار، رىكەۋت عوسمان، شەھىد ئازاد ھەورامى، كەرىم موسمان
دلىر سەيد مەجىد، پىشكۇنە جەمەدىن، كانى تو 1985

نە راستمۇە بۇ چەپ: ھەرىيلىن مەبىنلەتار، مەلا بەختيار، كاكا ئازاد، مولانم مومىر

لەر استاھە: مولازم غومەر، كاك ئازاد، شىخ عەلى، سالار غەزىز و مامۇستا جەھەر

لەر راستەوۋە: پىشكۇنە جەھەدىن، عەلى مامە جەھە

لە راستەووە بۆ چەپ: گۆران، سەلاح شێخ بێدێق، سەلام، فوئاد مەجید مەیسری، مام ھادی
پشکۆ نەجمەدین، خالە بەکر، نێران - زۆی

پشکۆ نەجمەدین، نۆردوگای ھەنە بێجە بێدێق نێران (سوتقور) ھاویتی 1988

نۆردوگای هەنە بجدیەکان، نیران (موتقور) هاوینی 1988

لە راستەوه: مەلا بەختیار، نەوشیروان مستەفا، مامجەلال

نە راستەو بۇ چەپ: مامۇستا كەمال، مامۇستا پشكۇ، شەھىد كەرىم پىنجوینى
مامۇستا شاھۇ، لەتىفى جەمەي مەلا سابىر، ناسۇرەجىم

بەرھەمە چاپكراۋەكانى نووسەر:

- ۱_ ژارك. كۆمەلەشىەر. ۱۹۹۱ سويد.
- ۲_ گۇفەندى نارستان. نۇپەرئىت و كورتەچىرۆك بۇ مىرئىنئالان. چاپى يەكەم ۱۹۹۵ سويد. چاپى نووھم ۲۰۰۰ كورستان.
- ۳_ گەرآن لەوى سەرابى نىشتەمان. كۆمەلەشىەر ۱۹۹۶ سويد.
- ۴_ لە سىتەرى نىوى ئاۋەۋەى پروپاۋەكاندا. رەخنە و لىكۈلئىنەۋە ۱۹۹۸ كورستان.
- ۵_ لەتىك غورىەت لە تەمەندا. كۆمەلەشىەر. چاپى يەكەم و نووھم كورستان ۲۰۰۰.
- ۶_ گىرآنەۋەى يادەۋرىيەكان. ساتىر. كورتەچىرۆك. پەخشان. رەخنە و گىفتوگۈى نەھىيى. ۲۰۰۲ سلىمانى.
- ۷_ بە تىرۆژنىك لە نىگاي تۆ. نىۋانەشىەر. ۲۰۰۴ سلىمانى.
- ۸_ كورد لە نەروازەى ھەزارەى سىندا. وتار و لىكۈلئىنەۋە. ۲۰۰۵ سلىمانى.
- ۹_ نەزمون و ياد. بەرگى يەكەم. چاپى يەكەم. ۲۰۰۸ سلىمانى. چاپى نەوروپا ۲۰۰۹ سويد.
- ۱۰_ لە سىتەرى نەھب و ئاستانەى سىياسەتتا. نىمانە و لىكۈلئىنەۋە. ۲۰۰۹ سلىمانى
- ۱۱_ ژنىك لە نارگىئلاس. شىەر. ۲۰۰۹ سلىمانى
- ۱۲- نەزمون و ياد. بەرگى يەكەم و دووھم. ۲۰۱۰ سلىمانى

بێرست

- بابەت
لاپەرە
۱. بەنجەرەبە ک بە رووی (نەزمون و یاد)دا ۴
  ۲. نەزمون و یاد... ئاوردانەوێهە ک لە دۆزەخ ۷
  ۳. فرپن لە شەودا! ۱۰
  ۴. چالەبەفرەکان دەسووتان! ۱۹
  ۵. هەر دەروا و ناکا پێچی شاخ ئەواو! ۲۲
  ۶. تیشک لە چاوانیان دەباری! ۲۶
  ۷. بەو جلۆبەرگەو، لەهەمووشنیک دەچووم، بێشمەرگە نەبی! ۳۰
  ۸. رووبەرۆو لەگەڵ جوتیاراندا ۳۳
  ۹. بەرای خوین ۳۵
  ۱۰. بیاوێکی بەوبقار، دلی لە گۆل سەرریز کردم ۴۰
  ۱۱. کلۆلترین کەسانیک ئەو پارتیزانان، دەمەوبەیان لییان دەقهومی ۴۴
  ۱۲. شەری کانیزەنان (گورزی تۆلە) ۴۸
  ۱۳. راگوێزانی گوندەکان / چۆریر کردنی زەریاکە ۵۳
  ۱۴. هەزارپەز ... مایک بۆ دەرویشانی شۆرش! ۵۵
  ۱۵. چا لە دەمارە کانماندا دەگەرا ۵۹
  ۱۶. رووخساری فریشتەیی دایکم ۶۱
  ۱۷. لە هەزارپەزەو بۆ پەروینی ۶۴
  ۱۸. چاروگیک لە ئاسۆدا دەگرا! ۶۸
  ۱۹. هەناسەبە ک لە نیوان هەرس و شۆرشدا! ۶۹
  ۲۰. سەرکردێتی کاتیی پارتی (ق.م)، تۆلە دەکاتەو ۷۲
  ۲۱. ماسیپەکان لە وشکاییدا دەژین ۷۷
  ۲۲. سالوەرگەران و بەزاندنی سنوور! ۷۹
  ۲۳. خەوینین، لەژێر کورتاندا! ۸۲
  ۲۴. دنیا بەک، لە هەورامان بەرینتر! ۸۳
  ۲۵. بەهاری پێشوخەخت ۸۷
  ۲۶. رژی شای ئێران، ۱۲ تیکۆشەری کورد لە سێدارە دەدات! ۹۰
  ۲۷. تالی لە رۆجی فریوی (ئارام) لە جەستە (ئازاد هەورامی)دا هەلنیشیوو ۹۲
  ۲۸. نەوڕۆزی پەرت بون! ۹۶
  ۲۹. ئاوریکی تیزپەر لە میژووی بزووتنەوێ سۆسیالیستی کوردستان ۹۸
  ۳۰. کێشەکانی پێش دوو کەرتبوون (جیاوازی لە فیکر و تیروانیندا!) ۱۰۱
  ۳۱. دیداری سکرێتەرەکان! ۱۰۴
  ۳۲. شەری دزلی ۱۰۹
  ۳۳. بزووتنەوێ چە کداری، سیاسەتمەداری نەخویندەوار بەرھەم دەھێنێت! ۱۱۱
  ۳۴. جیاپووتنەوێ بزووتنەوێ و دابەشیوونی یەکییتی نیشتمانی کوردستان ۱۱۳
  ۳۵. کوردستانی رۆژھەلات و سیاسەتی یەکییتی نیشتمانی کوردستان! ۱۱۴
  ۳۶. جاشە پارتیزانەکان! ۱۱۸
  ۳۷. لە چلە شەھید فونادی سولتانیدا ۱۲۱
  ۳۸. گێجەل لە بلەکی! ۱۲۳
  ۳۹. مانگرتن لە خری نیوزەنگ! ۱۲۴
  ۳۸. گێجەل لە بلەکی! ۱۲۳
  ۳۹. مانگرتن لە خری نیوزەنگ! ۱۲۴

۴۰. جىڭگۇرېڭ بۇ ھەرىمى سى ۱۲۶
۴۱. سۇسپالىست و مام ئاراس و ئاسۇى قومرى ! ۱۲۹
۴۲. خەۋنى چەك و جىبەخانە ۱۳۱
۴۳. دىسان ھەرىمى يەك و ھەورامان ۱۳۲
۴۴. پايىزى دەستلىكەردان ۱۳۵
۴۵. نەۋشېروان مستەفا لە دۆلى گەلە ! ۱۳۸
۴۶. كۆنفرەنسى يەكەمى كۆمەلەى رەنجەدرانى كوردستانى عىراق/ئايارى ۱۹۸۱ ..... ۱۴۱
۴۷. ۋېنە گەردلىنىشتۈۋەكان
- (من لە ۋېنەكان ماندووم و ئەوان دەست لە ئىخەم ناكەنەۋە) ۱۴۹
۴۸. شەپۇلەكان خويىن دەپۇش ! ۱۵۳
۴۹. زەردە لە خويىنيان ئالا بوو ۱۵۴
۵۰. لە گەل عەزىزدا بەرەو ئىوزەنگ ! ۱۵۶
۵۱. پاكئاو كوردنى لەشكرى ئىسلامى كوردستان و ئىعدام كوردنى عەزىز ! ۱۵۸
۵۲. خۇسازدان بۇ كۆنفرەنسى دوۋەمى كۆمەلە ! ۱۶۰
۵۳. تۇفۇق رەھىم (حاكىم كامەرەن) پىشنىيازى سەنگەرگۇرېن دەكات ! ۱۶۱
۵۴. كۆنفرەنسى دوۋەمى كۆمەلە ۱۶۳
۵۵. ھېزى پىشتىۋان، سەرلىشىۋاۋىيى سىياسەت ! ۱۶۶
۵۶. دلرەققى بەفەر ۱۶۸
۵۷. يادىڭ لە ئۇلداپار ! ۱۶۹
۵۸. لىقەۋمان لە بەفردا ۱۷۰
۵۹. پارەزان، گوندىك بۇ پىشۋودان و مالىك بۇ بىر كوردنەۋە ! ۱۷۳
۶۰. مفاۋەزات دەروازەيەك بۇ دەربازبوون ۱۷۷
۶۱. فەرھەنگى ناۋەكان ۱۷۸
۶۲. بەرگى دوۋەم ۱۸۷
۶۳. بىداچونەۋەى بەرگى يەكەم ۱۸۹
۶۴. لە دەروازەى بەرگى دوۋەمدا ۱۹۲
۶۵. مفاۋەزات شتىكى بۇ گوتن بى نىيە ۱۹۴
۶۶. كۆنفرەنسى سىنى كۆمەلەى رەنجەدرانى كوردستان، ھاۋىنى ۱۹۸۴، مىرگەپان ۱۹۸
۶۷. كۆنفرەنسىك تىزى لە توندوتىزى ! ۲۰۰
۶۸. مىۋانى مامجەلالىن ۲۰۸
۶۹. پۇستەكانى يەككىتى و كۆمەلە دابەش دەكرىن و دەسگای نوى دادەمەزرىن ۲۰۹
۷۰. كۆبۈنەۋەيەكى گرىنگ و چارەنوۋوسساز ۲۱۱
۷۱. بىر يارەكانى كۆبۈنەۋەكە ۲۱۴
۷۲. سەفەرئىك بەرەو سەرەتاي يادەۋەرىيەكان ۲۱۵
۷۳. (كانىتوۋ)، بىكەيەك بۇ دەسگای رۇشنىيرى و دەستىكىك بۇ ئاشناۋوۋنى نوۋسىن ۲۲۲
۷۴. ھەۋلىك بۇ لىككەشتن ۲۲۶
۷۵. دۆلى جافەتى، بىكەى سەر كىر دايىتى يەككىتى نىشتمانى كوردستان ۲۲۸
۷۶. كۆبۈنەۋەى فراۋانى گوندى سىۋسىنان ۲۳۰
۷۷. روۋبەرۋو لە گەل مامجەلالدا ۲۳۲
۷۸. دزايىتى بانچەپ ۲۳۴
۷۹. ئەزموۋنى فەلەستىنىيەكان لەبەرچاۋ دەگرىن ! ۲۳۶
۸۰. مەلەبەختىار پۇ ئىران و شىخەلى بۇ ھەۋلىر ! ۲۳۷

۸۱. ئېمە و كۆمەلى شۇرشىگىرى زەخمەتكىشانی ئىران ۲۳۸
۸۲. بايىزى دەستلىكەردان ۲۳۹
۸۳. بەلامار لە گزنگدا ۲۴۵
۸۴. ھەنگامەيەك لە ئاۋايى ھەمەي كەرەم ۲۴۸
۸۵. كاروانىك بە دوو دېلەۋە، لە دۆزەخى بۆسەيەكدا! ۲۵۱
۸۶. زنجىرەكان لە دەستەكان دەتالىنن ۲۵۴
۸۷. تەختى خەو لەنپۇ ئاۋدا! ۲۵۸
۸۸. مانگرنن و لىكۆلىنەۋە ۲۶۰
۸۹. بېلىنۇمى ئاناسايى كۆمەلە و بىرارى ئىعدامكردنى ئېمە! ۲۶۳
۹۰. لەبەردەم نەۋشېروان مستەفادا ۲۶۷
۹۱. ۋەك ئەۋەي دەمانەۋىت ۲۷۶
۹۲. بېرۋەكەكانى ھەلەن ۲۷۸
۹۳. بېرۋەكەي ڧروستكردنى كليل! ۲۷۹
۹۴. پلانى ھەلەن ۲۸۱
۹۵. بەھار و رۇژنەيەك بۇ تېشىكى لەرزۇك ۲۸۳
۹۶. ئەدېيىك ناھومىد دەكەين! ۲۸۶
۹۷. مەكتەبى عەسكەرى لە ھەلەن ۲۸۷
۹۸. لە ھەلەندەۋە بۇ زىندانى بەرگەلوو ۲۹۳
۹۹. ھاۋىنى ۱۹۸۷ ..... ۳۰۲
۱۰۰. چىرۇكى عومەر عەرەب ۳۰۴
۱۰۱. رۇژنامەنوۋسىكى تورك و نامەيەك بۇ مەسعودبارزانى! ۳۰۹
۱۰۲. بايىزى ۱۹۸۷ ..... ۳۱۰
۱۰۳. زىندانى بەرگەلوو، فېبرىۋەرى ۱۹۸۸ ..... ۳۱۲
۱۰۱. گىرخواردن لە گەروۋى ئەنقالدا ۳۱۸
۱۰۲. كاروانىك لە نپۇ زىياندا! ۳۲۵
۲۰۳. ئەنقال، زنجىرەكانى دەستەم دەكانەۋە و رۇجم وىران دەكات ۳۲۸
۲۰۴. ۋېنەكانى مەرگى ھەلەبجە ۳۳۹
۲۰۵. گەيشتن بە زېۋە، گەيشتن بە ناھومىدى! ۳۴۹
۲۰۶. سەفەرىك بۇ نپۇ دىئاي ئازارى ھەلەبجەيەكان ۳۵۲
۲۰۷. دىسانەۋە زېۋە ۳۵۴
۲۰۸. تاران، ھەۋارىك بۇ ھەلقرىن ۳۵۸
۲۰۹. كۆپۈنەۋەيەكى ئايىت لە تاران! ۳۶۲
۲۱۰. سەفەر بەرەۋ مەنفا ۳۶۵
۲۱۱. رۇژمىرىك بە بەرامەي زىندانەۋە ۳۶۷
۲۱۲. نوسىن و دىمانە لەسەر ئەزمون و ياد، ئەزمون و ياد، ئەنۋەر حسين ۳۷۱
۲۱۳. ئەزمون و يادىك لە رۇجە سېپىەكانى رۇژانى رەش، ئازاد تۇفيق ۳۷۴
۲۱۴. باۋكە، رۇژەكانى جەنگ لە كۆي بويىت، بروا بەرزنجى ۳۸۸
۲۱۵. پىشكۆ نەجمەدىن يادەۋەرىيەكان ھەلدەداتەۋە، محمود نەجمەدىن ۳۹۱
۲۱۶. شۇرشەكان بۇچى وايان لېبەسەردىت، پىنشەۋا محمد ۳۹۸
۲۱۷. يادەۋەرىيەكانى پىشكۆ نەجمەدىن لە كۆي ئەزمون و ياد دا، ئاسۆ بيارەيى ۴۰۴
۲۱۸. چاۋپىكەۋەتنى رۇژنامەي ئاۋىنە لەگەل م. پىشكۆ نەجمەدىن، ئاخەبات نەۋزاد ۴۱۲
۲۱۹. ۋېنە و دۇكيۇمىنتەكان ۴۲۳
۲۲۰. بەرھەمە چاۋپىكراۋەكانى نوسەر ۴۴۵
۲۲۱. پىرست ۴۴۶

زیندان..

که وُلکِردنی که رامت له به ریپِی گزگله کاند،
چاوانی خویشتیژاوی جه لاد نیود شهوان،
دست و چاوبه ستنی که سیک،
دوو که رتبه وونی دلی شهوگار به دستریژیک،
هاواریکی بیفریار دس!

Experience

and

Remenies